

h. 10 c
M. TULLII CICERONIS *12*
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

LIBRI V.

Cum COMMENTARIO
JOANNIS DAVISII,
COLL. REGIN. CANTAB. PRAESIDIS.

EDITIO TERTIA,
AUCTION ET EMENDATION.

CANTABRIGIAE,

TYPIS ACADEMICIS.

Sumtibus CORN. CROWNFIELD, Celeberrimae
Academiae Typographi.

Prostant apud J. & J. KNAPTON, J. CROWNFIELD,
R. KNAPLOCK, N. PREVOST, & A. VANDEN-
HOECK, Bibliopolas *Londonenses*. MDCCXXX.

12-10-1914

TURCULANUM

REPORT

2000

COMMITTEE

REVERENDISSIMO PRAESULI

JOANNI MORO

EPISCOPO ELIENSI

S. P. D.

JOANNES DAVISIUS.

QUOD a plerisque fit, illustrissime Praesul, qui curas suas praeclaris nominibus inscribunt, id mihi aggrediendum non existimo: ii enim qui in alto positi muneribus suis egregie funguntur, se suasque virtutes in apertâ luce collocârunt. Hinc insignes Tuae dotes nullis carent Encomiis: nam sanctissimi & humanissimi mores adeo in Te elucent, ut orbem eruditum, quacunque patet, Tui praeconem fecerint: omnes Te religiosissimi Episcopi, omnes Te doctissimi Viri partes implere dudum cunctis innotuit.

DEDICATIO.

Officii me privati ratio monet, ut Tibi pro singulari Tuâ benevolentia animum, quantum potest, gratissimum profitear: Tu enim non modo eas mihi copias praebuisti, quibus emendatiores prodeunt Tusculanae; verum etiam me beneficiis prorsus innumeris maclâsti: quae ut mihi maximo sunt honestamento, ita Tibi, spero, non erunt dedecori.

Deum O. M. supplex veneror, ut vitam Tuam, simul ac firmam valetudinem, diutissime conservet producatque. Quod cum facio, tam Ecclesiae quam Reip. Literariae optima quaeque precor: eae enim Tibi sunt vires ut possis, is est animus ut velis, utriusque commoda summo studio procurare. Vale, Praesul illustrissime, meque inter devotissimos Tui nominis cultores numera

Dabam Cantabrigiae,
Idibus Octobr.
MDCCVIII.

Mortuus

Mortuus est benignissimus hic Episcopus
pridie Kalendas Augusti MDCCXIV. Non
tamen e vivis prius excessit quam plura be-
nevolentiae suae mihi dedit testimonia: hinc
enim Sacerdotio Fendittoniensi, hinc Elien-
si Canonicatu fruor; eximique illius viri
memoria mihi erit in aeternum cara. Haec
eo dixi quod ἔστιν ἔχ' ἔτος ἀχάριστος μό-
νον, ὅσις εὖ παθὼν δεῖα κακῶς ἢ λέγει
ἀλλὰ καὶ ὅσις σιωπᾷ καὶ ἀποχεύπει, λίθη
παραδιδὼς καὶ ἀφανίζων τὰς χάριτας.
Verba sunt Juliani Orat. III. pag. 102.

LECTORI

LECTORI

S.

QUAM paucissimis exsequar quae praefanda
censeo, ne longa verborum ambage mihi scri-
benti non minus ac tibi legenti creetur taedium.

Editionem Roberti Stephani cum duobus MSSis
collatam mihi mutuo dedit Reverendissimus Antistes
JOANNES MORUS. Hos Eliensem primum ac
secundum nominavi. Eis accessit ab eadem manu
tertius in pergamena scriptus. Praeter Elienses il-
los usus etiam sum quinque Codicibus, quos viri do-
ctissimi Richardus Meadius, Thomas Bakerus,
Thomas Stukefius, & Josephus Waffius mecum
benigne communicarunt.

At subsidium longe desideratissimum praebeuit hu-
manissimus & eruditissimus J. A. FABRICIUS:
is enim ad me Codicum * Regii Pithoeanique col-
lationes misit. Et ad Regium quidem MStum,
omnium qui noti sunt vetustissimum, velut ad Cy-
nosuram, dirigenda videbatur haec editio.

Quinetiam non paucas emendationes memoravi,
quae perspicacissimo summi BENTLEII debentur
ingenio; pluresque memorâram, si vir celeberrimus,
ut facere statuerat, in Animadversionibus huic libro

* Editionem Seb. Gryphii 1535. cum Codice Regio contulit vir
doctus A. D. 1623. & cum MSto Francisci Pithoei A. D. 1597. Mu-
tilus Pithoeanus, nec incipit nisi paulo post initium lib. II. cap.
19. adeoque diversus est ab eo, quem Gulielmus adhibuit.

sub-

P R A E F A T I O.

Subjungendis ostendisset, quibus fundamentis nixae fuerint. Cum tamen ea spes decolâset; multas lectiones, quas ille recipiendas judicârat, à fide Codicum pendere declaravimus: id quod, ut opinor, Lectorem juvabit; hoc enim modo non temere nec sine gravi causa vulgatam lectionem deseri videbit.

His opibus instructus, multas, nisi fallor, mendas sustuli, quibus solennis incuria Librariorum simul ac audacia nimia Criticorum Ciceronem maculârunt. In reliquis adnotationibus id egi ut dogmata paulo obscuriora aut historias non ita pervulgatas illustrarem: tritas enim & obvias non attingendas putavi. Frustra itaque de Herculis laboribus, de Alcmaeonis & Orestis insania, de Sardanapalli luxu, ac id genus aliis, hic quaerentur Commentarii. Ubique prostant Lexica, ex quibus affatim hauriri potest talium nemiarum cognitio.

Plerosque Graecorum scriptorum locos, quos verit Cicero, jamdudum indicârunt Petr. Victorius, Joach. Camerarius, & Henr. Stephanus. In nonnullis etiam testimoniis ad Historiam spectantibus praeiit Fr. Fabricius: sed ea perpauca sunt & vix umquam sine auctario prolata. Haec fuere memoranda, quoniam candoris est, per quos profecerim, ingenue confiteri. Forsan etiam utiles fuissent M. A. Mureti notae in primam Tusculanam: sed eas, quamvis sedulo quaesitas, reperire non consigit. Vale.

TESTI-

TESTIMONIA de MSto REGIO

Cl. Salmasius in Epistola ad *Cl. Sarrauium* pagg.
235, 236.

UNO ac perpetuo ductu sine ullo interstitio voces omnes exarari solebant, & sententiae etiam continuari: nisi quod, ubi perfecta fuerat, non in eadem linea alteram auspicabantur; sed principium alterius lineae sive versus inchoabant. Inde nata *distinctio per versus*, qui majores aut minores erant, prout sententiae pluribus aut paucioribus verbis absolvebatur. Interdum quippe duas, interdum tres aut plures lineas singuli versus occupabant. Graeci *πύχους* appellant. Opera autem ipsa numerabantur per versus, quorum summa in fine libri subducta notabatur. Inde *πολύπυχον βιβλίον* de grandi volumine dicebant. Diu duravit haec ratio. In veteri Codice Epistolarum Pauli, qui penes *Puteanos* est, ad finem, totius Scripturae sacrae librorum *πυχομετρία* notatam inuenies. *Quaestiones Tusculanas* in antiquissimo exemplari Bibliothecae Regiae ita *per versus distinctas* reperis.

Idem *Salmasius* in Prolegomenis ad *Solinum* c. 5.

Sciendum extare in Bibliotheca Regis Codicem Tusculanarum Quaestionum manu exaratum satis magnae vetustatis; in quo non ordine continuo, sicut in aliis tralatitium est, libri descripti feruntur, sed saltuarim per inaequales periodos, eo prorsus modo quo Biblia facta videmus.

Marquardus Gudius ad *Phaedri* lib. I. Fab. 25.

Exstat Lutetiae in Bibliotheca Regia *Ciceronis* Tusculanarum Quaestionum codex vetustissimus & incomparabilis, per versus distinctus.

M. TUL-

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

A D

M. BRUTUM

LIBER PRIMUS.

DE CONTEMNENDA MORTE.

CUM defensionum laboribus senatori-
isque muneribus, aut omnino aut
magna ex parte, essem aliquando li-
beratus; retuli me, Brute, te hor-
tante maxime, ad ea studia, quae retenta animo;
remissa temporibus, longo interyallo intermissa
revocavi. Et eum omnium artium quae ad re-
ctam vivendi viam pertinerent ratio & disciplina
studio

1 *Tusculanarum Disputatio-*
num] Vulgo *quaestionum*; quam
quidem lectionem, licet a Reg.
aliisque nonnullis Codd. exhibi-
tant, jure repudiavimus, quod
& ante nos fecerat *Paullus Ma-*
nucius. Alteram sane scripturam
non modo repraesentant MSS.
Pall. Vatic. Gemblac Colon. Med.
& Balliol. verum etiam eo titu-
lo hosce libros insignit *Lactan-*
tius Div. Inst. III, 13. & *M.*
Tullium secundo *Tusculanarum*
disputationum libro laudat *Boë-*

tius in *Topic.* lib. v. p. 839.
Hieronymus Prooem. in libb. con-
tra Pelag. p. 554. *Quorum sen-*
tentias & *Tullius* in *Tusculanis*
disputationibus explicat. Nec a-
liar ipse scriptor. Vide lib. v.
Tusc. cap. 1. lib. II. *Divin.*
Prooem. lib. de *Fato* cap. 1. &
lib. xv. ad *Attic.* Epp. 2, 4. At
Nonius, *Charisius*, & *Priscianus*
simpliciter *Tusculanas* vocant;
parique modo *Servius*, *Donatus*,
Augustinus, *Lupus Abbas* Ep. 8;
Tertullianus *Apol.* cap. 50. aliique.

A

i Grise

TUSCUL. DISPUTATIONUM

studio sapientiae, quae Philosophia dicitur, contineretur; hoc mihi Latinis literis inlustrandum putavi. Non quia philosophia ¹ Graecis & literis & doctoribus percipi non posset: sed meum semper iudicium fuit, omnia nostros aut invenisse per se sapientius quam Graecos; aut accepta ab illis fecisse meliora, quae quidem digna statuissent in quibus elaborarent. Nam mores & instituta vitae, resque domesticas ac familiaris nos profecto & melius tuemur & lautius; rem vero publicam nostri majores certe melioribus temperaverunt & institutis & legibus. Quid loquar de re militari? in qua cum virtute nostri multum valuerunt, tum plus etiam disciplina. Jam illa quae natura non literis adsecuti sunt, neque cum Graecia neque ulla cum gente sunt conferenda: quae enim tan-

ta

¹ *Graecis & literis & doctoribus*] Vatic. libris. Vulgata tamen lectio non est deicienda, quae reliquis nititur MSSis. Vide nos ad lib. II. de Divin. cap. 2. & ad Fin. I. 4.

² *Annis enim fere cccccx*] Vulgg. ccccx. at dubio procul excidit numerus centenarius. Testatur quidem *Ursinus* in suo MSto legi *xxiv*. librariumque ex *xxiii*. facili lapsu *xxiv*. fecisse censet. In fastis sane *Claudii* & *Tuditani* consularatus ad A. U. C. *xxiii*. refertur. At quemadmodum testatur *Cicero* in *Bruto* cap. 18. *Livius primus fabulam, C. Claudio Caeci filio & M. Tuditano consulibus*. docuit, anno ipso, antequam natus est *Ennius*; post *Romam* conditam autem,

quarto decimo & quingentesimo; adeo ut ille *Codex* calculum suppeditet, quem alibi *Tullius* est secutus. Immo vero nullus dubito, quin ex hoc loco refectus sit iste liber; noster enim paucos annos sciens praetermisit, quia non erat cur *Chronologiam* nimis anxie traderet. De ea vide *Jos. Scaligerum* ad *Eusebii Chron.* n. MDCCCXXX.

³ *Fabulam* dedit, *C. Claudio Caeci filio*] *Ursini* MStus repraesentat, *fabulam* docuit, *C. Claudio Centhone*. *Agellius* N. A. xvii, 21. *Consulibus Claudio Centhone, Appii caeci filio, & M. Sempronio Tuditano, primus omnium Livius Poëta fabulas docere Romae coepit*. Sane *Graeci* passim *diarney dēpauata*, Latini docere *fabulas*

ta gravitas, quae tanta constantia, magnitudo animi, probitas, fides, quae tam excellens in omni genere virtus in ullis fuit, ut sit cum maioribus nostris comparanda? Doctrina Graecia nos & omni literarum genere superabat; in quo erat facile vincere non repugnantis. Nam cum apud Graecos antiquissimum e doctis genus sit Poëtarum; siquidem Homerus fuit & Hesiodus ante Romam conditam, Archilochus regnante Romulo: serius Poëticam nos accepimus. ² Annis enim fere ccccx post Romam conditam Livius ³ fabulam dedit, C. Claudio Caeci filio, M. Tuditano consulibus; anno ante natum Ennium, ⁴ qui fuit major natu, quam Plautus & Naevius. Sero ⁵ igitur a nostris poëtae vel cogniti vel recepti: quamquam ⁶ est in Originibus, solitos esse in epulis

fabulas dicunt. Vide sis Is. Casaubonum ad Athenaei vi, 7. & Joan. Woverium Polym. cap. xii. §. 13, 14. Sed quum fabulas dare non minus sit Latinum, quam docere, ceterique Codices summo consensu vulgatam lectionem retineant, unicū illud librum vel ex Agellio, vel ex nostro de Senect. cap. 14. commendatum pronuntio.

⁴ *Qui fuit major natu, quam Plautus & Naevius*] Pronomen relativum non ad Ennium, sed ad Livium respicere censet G. J. Vossius de Hist. Lat. lib. I. cap. 2. Incommodè quidem; praeterquam quod nulla fuit unquam controversia, quin Livius Naevium & Plautum aetate praecesserit, siquidem Romanorum

primus fabulam dederit. Vide *Quintilianum* Inst. Orat. lib. x. cap. 2. Ego sane quum multis exemplis *Tullium* non *αναμνησθέν* esse deprehenderim, nullus dubito, quin *σφάλμα μνημονεύον* hic admiserit; Naevius enim fuit Ennio vetustior. Vide *Ciceronem* in Bruto capp. 15, 18, 19. & *Agellium* N. A. lib. xvii. cap. 21. Immo Plautus ipse prius facto cessit quam Ennius, sed quot annos natus obierit, haud constat.

⁵ *Est in Originibus*] M. Porcii Catonis opus qui *senex scribere historias instituit, quarum sunt libri septem. Primus continet res gestas regum P. R. Secundus tertius, unde quaeque civitas orsa sit Italica, ob quam rem omnes*

epulis canere convivas ad tibicinem de clarorum hominum virtutibus. Honorem tamen huic generi non fuisse declarat oratio Catonis, in qua objecit ut probrum Marco Nobiliori, quod is in provinciam poëtas duxisset. ¹ Duxerat autem consul ille in Aetoliam, ut scimus, Ennium. Quominus igitur honoris erat poëtis, eo minora studia fuerunt. Nec tamen ² sic, qui magnis ingeniis in eo genere extiterunt, non satis Graecorum gloriae responderunt. An censemus, ³ si Fabio nobilissimo

ORIGINES videtur appellasse, ut ait Corn. Nepos in vit. cap. 3. Eliens. tert. & Petrenf. hic exhibent, *gravissimus auctor Cato in Originibus solitos dicat esse canere convivas ad tibicinem*, quod glossa est ex lib. iv. cap. 2. huc traductum, ubi haec sunt verba: *Gravissimus auctor in Originibus dicit Cato morem apud majores hunc Epularum fuisse, ut deinceps qui accubarent, canerent ad tibicinem clarorum hominum laudes atque virtutes*. Eandem consuetudinem memorant Varro apud Nonium in *assa*, Cicero in Bruto cap. 19. Valerius Maximus lib. 11. cap. I. 10. & Quintilianus lib. 1. cap. 10. Eamque lege sanctam voluit noster de Legg. lib. II. cap. 24.

¹ Duxerat in Aetoliam Ennium] Vide sis, inter alios, *Ciceronem* in Bruto cap. 20. pro Archia cap. xi. *Senecam* Epist. cii. & *Symmachum* lib. I. Epist. xxi.

² Sic, qui] Vulgo *si qui*. Sed Reg. Vatic. & Pal. sec. ut edidimus: quod etiam *Gebhardus* haud

spernendum merito censuit.

³ Si Fabio — laudi datum esset, quod pingeret] Immo vero artem pictoriam Fabio fuisse laudi satis indicat cognomen ex ea tractum. Hieronymus ad Heliodorum de morte Nepotiani p. 23. *Nobilem virum Q. Fabium miratur antiquitas, qui etiam Romanae scriptor historiae est, sed magis ex pictura, quam ex literis, nomen invenit*. Vide & Plinium H. N. lib. xxxv. cap. 4.

⁴ Polycleto & Parrhasio] Sic MSS. nec cum *Joach. Camerario* locum corruptum esse statuerim; eaque de causa P. Manucium, D. Lambinum & Fr. Fabricium non audio, qui Polycleto & Parrhasio reponunt: licet enim de pictoribus habeatur oratio; Polycleto non minus picturâ, quam arte statuaria fuit clarus, ut diserte testatur *Tzetzes* Chil. viii, 320. Quin & apud *Aelianum* V. H. xiv, 8. Polycleto è ζωγράφοις dicitur, si Codicibus scriptis credimus; nec ego quidem eorum fidem suspectam

bilissimo homini laudi datum esset quod pingeret, non multos etiam apud nos futuros * Polycletos & Parrhasios fuisse? † Honos alit artes, omnesque incenduntur ad studia gloria, jacentque ea semper, quae apud quosque improbantur. ‡ Summam eruditionem Graeci sitam censebant in nervorum vocumque cantibus. Igitur & Epaminondas princeps, meo judicio, Graeciae fidibus praeclare cecinisse dicitur: Themistoclesque aliquot ante annos, § cum in epulis recusaret lyram

etiam habeo, quum similem prorsus historiam de pictore ἀνωμόφ referat Dion Chrysostomus Orat. lxxviii. pag. 656. Vide sis & Scholiasten ad Luciani Philop. Tom. II. pag. 35.

§ Honos alit artes — improbantur] Ab antiquo Poëta mutuatus est Cicero, pro cuius sententia laus alit artes. Vide Senecam Epist. cii. Totam vero rursus laudat Augustinus lib. v. C. D. cap. 13. & ex eo Joann. Sarisberiensis de Nug. Curial. lib. viii. cap. v. p. 544. Vide Lurum Ferrariensem Epist. I. pag. 2. In eandem mentem prior dixit Plato lib. viii. de Rep. p. 174. Ἀσκήται δὲ τὸ αἰεὶ τιμωμένοι, ἀμειλίτῃ δὲ τὸ ἀμειλιζόμενοι. Ad hoc ejus effatum respiciunt Synesius de Provid. p. 103. & Themistius plus semel. Ad sis Orat. iv. p. 54. xv. p. 195. &c.

‡ Summam eruditionem — vocumque cantibus] Secundum nonnullos, horum numero eximendi sunt Lacadaemonii, qui cum reliquis disciplinas sperne-

bant, tum μουσικῆς ἀπείρους ἴχον, ut testatur Aelianus V. H. lib. xii. cap. 50. Hinc scriptor ἀνώμωμⓄ inter Opusc. Galean. Diss. II. p. 712. Λακεδαιμονίοις τῶς παιδῆς μὴ μακρῶς μουσικῇ καὶ γράμματι, καλόν. Contra tamen Athenaeus lib. IV. pag. 184. Ἐμελεῖ τῆς πάλης πάντες ἑλλησι μουσικῆς διότι καὶ ἡ αὐλητικὴ θεωρεῖται ὡς ἓν. Χαμαιλίων γὰρ ὁ Ἡρακλείδης ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ σπορτιστικῷ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΥΣ φησι καὶ Θεοαῖναι πάντας αὐλοῦ μακρῶς. Quintilianus lib. i. cap. 10. Lycurgus durissimarum Lacadaemoniis legum auctor Musices disciplinam probavit. Vide sis etiam Plutarchum Tom. II. pag. 238. & Boëtium de Mus. cap. 1. Attamen Λακεδαιμόνιοι εἰ μὴν ἐμμελίζουσιν τὴν μουσικὴν, οὐδὲν λέγουσι. Verba sunt ipsius Athenaei lib. xiv. pag. 628.

§ Cum in epulis recusaret lyram] Ratio est, quod ἰσοπαλαῖον, μὲν τὴν συνεσίαν, ἀπὸ τοῦ λῆρας καὶ ἄδου, ut dicit Iphodorus Pelusiota lib. II. Ep. 146.

Ades

lyram, est habitus indoctior. Ergo in Graecia Musici floruerunt; discebantque id omnes; nec qui nesciebat satis excultus doctrina putabatur. In summo apud illos honore Geometria fuit: itaque nihil Mathematicis inlustrius. At nos metiendi ratiocinandique utilitate huius artis terminavimus modum. At contra, Oratorem celeriter complexi sumus; nec cum primo eruditum, aptum tamen ad dicendum; post autem eruditum. Nam Galbam, Africanum, Laelium, doctos fuisse traditum est: studiosum autem cum, qui his aetate anteibat, Catonem: post vero, Lepidum, ¹ Carbonem, Gracchos: ² inde ita magnos nostram ad aetatem, ut non multum aut nihil omnino Graecis cederetur. Philosophia jacuit usque ad hanc aetatem, nec ullum habuit lumen literarum Latinarum: quae inlustranda & excitanda nobis est; ³ ut, si occupati

Adeatur etiam Tacitus Annal. xiv. 14. Historiam vero, quam poster tradit, referunt *Quintilianus* Inst. Orat. lib. I. cap. 10. & *Augustinus* Epist. lvi. ad Dioscorum pag. 89. ed. Colon.

¹ Carbonem] Sic restituit *Beza* nec aliter edidit *Erasmus*: nam Codices absurde dant *Catonem*, cujus jam ante meminerat. Vide *Ciceronem* in *Bruto* cap. xxvii.

² Inde ita magnos] Sic Reg. & Med. Vulgo deinde.

³ Ut si occupati — otiosi] Profert haec *Nonius* in *occupatus*.

⁴ Libri Latini — non satis eruditus] *Amafanium* notat alioquin nonnullos ex *Epicuri* grege,

quos eo nomine perstrinxit etiam lib. I. Acad. cap. 2. Adi sis & Tusc. iv. 3.

⁵ Fieri autem potest] *P. Manucius* mavult, ferri autem potest: Plane contra mentem *Ciceronis*. Nemo sane dubitet, quin fieri possit, ut quis sit γῆρας μὲν περὶ τοῦ, ἡρμηνεύου δὲ ἀπείρητος, quod *Philostatus* in *Secundi Sophistae* vita tradit pag. 544. Pariter *Lucianus* de *Timocle*: Συνήγας μὲν γὰρ εἰς ὑπερβολὴν εὐρύς ἐστι καὶ λειτουργώμων, ὥς φασιν οἱ ἄμεινοι τῷ Ἱστωρικῷ εἰδότης, λίγων δὲ καὶ ἡρμηνεύων ὑπ' ἀδυνάμειος ἀποφύσει αὐτὰ καὶ συγχέει, ὥστε ἀπιστοῦσιν ὅτι π βέλαιται, Vide *Jo-*
ycm

pati profuimus aliquid civibus nostris, prosumus etiam, si possumus, otiosi. In quo eo magis est nobis elaborandum, quod multi jam esse ⁴libri Latini dicuntur scripti inconsiderate ab optimis illis quidem viris sed non satis eruditis.

⁵ Fieri autem potest, ut recte quis sentiat, & id quod sentit polite eloqui non possit: sed ⁶mandare quemquam literis cogitationes suas, qui eas nec disponere nec inlustrare possit, nec delectatione aliqua adlicere lectorem; hominis est intemperanter abutentis & otio & literis. Itaque suos libros ipsi legunt cum suis, nec quiscquam adringit, praeter eos qui eandem licentiam scribendi sibi permitti volunt. Quare si aliquid

⁷ Oratoriae laudi nostra adtulimus industria, multo studiosius Philosophiae fontis aperiemus, e quibus etiam illa manabant. Sed ut Aristoteles, ⁸ vir summo ingenio, scientiae copia, cum

vem Traged. Tom. II. p. 143.

⁶ Mandare quemquam —
 & otio & literis] Hunc locum citat Eginhartus in Prooem. ad vit. Caroli M. pag. 8.

⁷ Oratoriae laudi] Vulgo laudis, ac ita Reg. alique plures MSSi. Sed veteres editos, praecunte Cl. Bentleio, sequimur. Cicero de Orat. I, 28. Ut ad hanc similitudinem hujus histri-
onis oratoriam laudem dirigamus. Idem in Bruto cap. xxx. Quoniam per illos ne haec quidem in civitate genera oratoria laude caruerunt. Vide sis & cap. lxxxv.

⁸ Vir summo ingenio, scientiae

[copia] In suo MSto duo postrema verba non legi testatur Ursinus. Quum vero ea reliqui servant Codd. reponendum videtur scientia & copia, quemadmodum monuimus ad lib. II. de Divin. cap. 1. Nec quemquam male habeat loquendi ratio; nam pari modo commodiorem hominem, adventum, tempus dixit Terentius Andr. Act. V. Sc. 11, 3. Cicero in Verrem lib. iv. cap. 58. Requisisse dicitur etiam Archimedes illum summo ingenio hominem ac disciplina. Minucius Felix Octav. c. 2. Relicta domo, conjuge, liberis. Et quae sunt hujusmodi plura.

TUSCUL. DISPUTATIONUM

cum ¹ motus esset Isocratis Rhetoris gloria, dicere etiam coepit adulescentis docere, & prudentiam cum eloquentia jungere: sic nobis placet, nec pristinum dicendi studium deponere, & in hac maiore & uberiore arte versari: hanc enim perfectam philosophiam semper iudicavi, quae de maximis quaestionibus copiose posset ornateque dicere. ² In quam exercitationem ita nos studiose operam dedimus, ut jam otiam ³ Scholas Graecorum more habere auderemus: ut nuper tuum post discessum in Tusculano, cum essent complures mecum familiares, temptavi,

¹ Motus esset Isocratis Rhetoris gloria] Huc faciunt verba Ciceronis de Orat. lib. III. cap. 35. Ipse Aristoteles cum florere Isocraten nobilitate discipulorum videret — mutavit repente totam formam prope disciplinae suae, versumque quendam de Philocteta paullo secus dixit; ille enim turpe sibi ait tacere, cum Barbaros (sic recte F. Ursinus & MSSi Oxon. pro barbaris, quod editi retinent) hic autem cum Isocraten pateretur dicere. Quinctilianus Inst. Orat. lib. III. cap. I. Pomeridianis scholis Aristoteles praecipere artem oratoriam coepit: noto quidem illo, ut traditur, versu ex Philocteta frequenter usus,

Ἀλγὸν σιωπᾶν, ἰσχυρτέρῳ δ' ἴαν λέγειν.

hic enim locus est refingendus. Quin & Euripideum illud,

Ἀλγὸν σιωπᾶν, βαρύτερος δ' ἴαν λέγειν,

de Xenocrate πικρῶδης Stagirita. Vide Diogenem Laertium lib. v. §. 3.

² In quam exercitationem ita nos studiose operam dedimus] D. Lambinus & Fr. Fabricius, auctoritate, prout aiunt, veterum librorum, operam delent. Tum demum noto loquendi genere Tullius est usus. Omnes tamen nostri istam vocem repraesentant; nec, ut videtur, immerito. Quinctilianus Inst. Orat. xii. 2. Nonne ad id quoque instrui ab iis, qui plus in hoc studii dederunt, oportet? Si quid esset movendum, facili conjectura reponerem, in quam exercitationem ita nos studiose operam impendimus. Ovidius Metam. XIII, 266.

At nihil impendit per tot Tolamoniis annos

Sanguinis in socios —

Seneca de Ira III, 42. Dies quae in voluptatem honestam impendere licet. Idem Epist. XXVII. Multum restat operis in quod ipse necesse est vigiliam, ipse laborem tuum impendas. Alia suppediabit J. Fr. Gronovius ad Senecae Here.

temptavi, quid in eo genere possim. Ut enim antea declamitabam causas, * quod nemo me diutius fecit: sic haec mihi nunc senilis est declamatio. Ponere jubebam, de quo quis audire vellet: ad id aut sedens aut ambulans disputabam. Itaque dierum quinque *Scholas*, ut Graeci appellant, in totidem libros contuli. Fiebat autem ita, ut, cum is qui audire vellet dixisset quid sibi videretur, tum ego contra dicerem. Haec est enim, ut scis, vetus & Socratica ratio contra alterius opinionem differendi: nam ita facillume, † quid veri similium

Here. Fur. vl. 24.

3 *Scholas*] Disputationes; quo sensu pomeridianas *scholas* dixit *Quintilianus* III, 1. Noster infra III, 34. *Separatim certae Scholae sunt de exilio* — Haec Graeci in singulas *scholas*, & in singulos libros dispersiunt. Et de Fin. II, 1. *Ne me tanquam philosophum putetis Scholam aliquam vobis explicaturum.* *Augustinus* C. D. lib. II. cap. 7. *An forte nobis Philosophorum scholas disputationesque memorabunt?* Sic τὴν γωνίαν ΣΧΟΛῆΝ καὶ τὸ αὐτὸν memorat *Plutarchus* Tom. II. pag. 37. Vide sis & *Arrianum* *Epiet.* lib. iv. cap. ix. pag. 424. & *Diogenem Laertium* x, 26.

4 *Quod nemo me diutius fecit*] Vatic. habet *ditius*; inepte; nam *Thesibius* *Cicero* jam princeps in *Rep.* exerceri solebat, ut docet *Quintilianus* lib. x. cap. 5. quod etiam patet ex lib. xii. cap. xi. & ex *Tusc.* 11, 3. *Plures* veterum locos in hanc rem

concessit *Pisheus* ad Auctorem de *Causis* Corr. Eloq. cap. 35. Hunc vero morem graviter castigat *Synesius* de *Insomn.* pag. 157.

5 *Quid verisimillimum esset*] MS. Colon. dat, *quid verum esset verive simillimum.* Minus quidem congrue: cum *Socrates* in omnibus fere sermonibus ita disputet, ut nihil affirmet ipse, refellas alios; nihil se scire dicat nisi id ipsum; eoque praestare ceteris, quod illi quae nesciant scire se putent; ipse se nihil scire, id unum sciat, ut ait noster *Acad.* I, 4. Hinc sequaces ejus *Academici* omnia in rebus humanis dubia, incerta, suspensa, magisque omnia VERISIMILIA QUAM VERA statuerunt. Verba sunt *Minucii Felicis* in *Oct.* cap. 5. Haec pluribus ostendere, nullum esset negotium; sed in re clara stylo temperandum. Adi tamen sis *Augustinum* contra *Acad.* lib. II. capp. 6, 11, 13, & nostrum infra cap. 9.

lumum esset, inveniri posse Socrates arbitraba-
 tur. Sed quo commodius disputationes nostrae
 explicentur, sic eas exponam, quasi agatur res,
 non quasi narretur. Ergo ita nascetur exordi-
 um. ¹ A. Malum mihi videtur esse mors. M.
 Hisne qui mortui sunt, an his quibus moriun-
 dum est? A. Utrisque. M. Est miserum igi-
 tur, quoniam malum. A. Certe. M. Ergo &
 hi quibus evenit jam ut morerentur, & hi quibus
 eventurum est, miseri. A. Mihi ita videtur.
 M. Nemo ergo non miser. A. Prorsus nemo,
 M. Et quidem, si tibi constare vis, omnes qui-
 cumque nati sunt eruntve, non solum miseri,
 sed etiam semper miseri. Nam si solos eos di-
 ceres miseros quibus moriundum esset: nemi-
 nem tu quidem eorum, qui viverent, exciperes:
 (moriundum est enim omnibus) esset tamen mi-
 seriae finis in morte: quoniam autem etiam
 mortui miseri sunt; in miseriam nascimur sem-
 piternam: necesse est enim miseros esse eos,
 qui centum millibus annorum ante occiderunt,
 vel

[A. Malum mihi &c.] Uter-
 que Codex Eliens. Atticum col-
 locutorem agnoscit; nec aliter
Pet. Alcyonius de Exil. pag. 43.
 & *Joach. Camerarius*. Iis prae-
 ixit *Lactantius* Div. Inst. lib. I.
 cap. 15. ubi, postquam ex hu-
 jusce libri cap. XIII. nonnulla
 laudaverat, ita subdit: *Testatus*
est videlicet ATTICI conscientiam
ex ipsis mysteriis intelligi posse,
quod omnes illi homines fuerunt,
qui coluntur. Immerito: Atti-

cus enim tum temporis senex
 erat; juvenis autem ille, qui cum
Cicerone disputavit, ut patet ex
 lib. 11. cap. XI. Hac igitur lite-
 ra, quod etiam *Lambinus* vidit,
Adolescens denotari puto. Li-
 cet autem viro illi docto nec
 haec nec aliae personarum notae
 à *Tullii* manu fuisse videantur;
 me tamen non habet adsentien-
 tem. Immo, nisi fallor, in non-
 nullis Codicibus eas praetermisit
 Librarium negligentia. Vide

vel potius omnis quicumque nati sunt. A. Ita prorsus existumo. M. Dic, quaeso, num te illa terrent? triceps apud inferos Cerberus? Cocyti fremitus? transvectio Acheruntis? *mento summam aquam adtingens*² *enectus siti Tantalus*³? tum
 * ——— *Illud quod Sisypheus versat*

Saxum sudans nitendo, neque proficit hilum?
 fortasse etiam inexorabiles iudices Minos & Rhadamanthus; apud quos nec te L. Crassus defenderet, nec M. Antonius: nec, quoniam apud Graecos iudices res agitur, poteris adhibere Demosthenem: tibi ipsi pro te erit maxuma corona causa dicenda. Haec fortasse metuis, & idcirco mortem censes esse sempiternum malum. A. Adeone me delirare censes, ut ista esse credam? M. An tu haec non credis? A. Minime vero. M. Male hercule narras. A. ⁴ Cur, quaeso? M. Quia disertus esse possem, si contra ista dicerem. A. Quis enim non in eiusmodi causa? aut ⁶ quid negoti est, haec poetarum & pictorum portenta convincere? M. Atqui pleni
 libri

If. Casaubonum ad Dionis Chrysostomi Orat. xxi. p. 38.

² *Enectus siti*] Vulgo *siti enectus*. Perperam: nam versus est Trochaicus. Is a Nonio laudatur in *summu*. Vide & Priscianum lib. ix. col. 861. Ordinem, quem servamus, praestant Reg. Bak. Balliol. aliique MSSi.

³ *Tum*] Vulgi *num*. Lektionem dedi, quam repraesentant Reg. & Med.

⁴ *Quod — hilum*] Versus sunt ex antiquo Poeta desumpti, quos sub Ciceronis nomine laudat Nonius in *hilum* & *niti*.

⁵ A. Cur, quaeso? M. *Quia disertus esse possem*] Priora Tullio, posteriora Manucius adolescenti tribuit. Absurde quidem; non enim adolescentis erat eloquentiam suam ostendere.

⁶ *Quid negoti — convincere*] Hunc locum adducit Nonius in *portenta*.

libri sunt contra ista ipsa differentium philosophorum. A. Inepte sane: quis enim est tam excors, quem ista moveant? M. Si ergo apud inferos miseri non sunt, ne sunt quidem apud inferos ulli. A. Ita prorsus existumo. M. Ubi sunt ergo hi, quos miseros dicis? aut quem locum incolunt? ¹ si enim sunt, nusquam esse non possunt. A. Ego vero nusquam esse illos puto. M. Igitur ne esse quidem. A. Prorsus isto modo; & tamen miseros, ob id ipsum quidem ² quia nulli sint. M. Jam mallem Cerberum metueres, quam ista tam inconsiderate diceres. A. ³ Quid tandem? M. Quem esse negas, eundem esse dicis. Ubi est acumen tuum? cum enim miserum esse dicis, tum eum, qui non sit, dicis esse. A. Non sum ita hebes, ut istud dicam. M. Quid dicis igitur? A. Miserum esse, verbi causa, M. Crassum, qui illas fortunas morte dimiserit: miserum Cn. Pompejum, qui tanta gloria sit orbatus: omnis denique miseros, qui hac luce careant. M. Revolveris eodem; sint enim oportet, si miseri sunt: tu autem modo negabas eos esse, qui mortui essent: si igitur non sunt, nihil possunt esse: ita ne miseri quidem

¹ Si enim sunt, nusquam esse non possunt] H. Stephanus Castig. in Cicer. pag. 111. mutata distinctione legit, si enim sunt nusquam, esse non possunt. Sed ejus interpunctionem menti Ciceronis contrariam esse, clare probant sequentia.

² Quia nulli sint] Sic Reg.

non sunt, ut vulgo.

³ Quid tandem?] Ob quam causam. Vide Joan. Schefferum ad Phaedri lib. I. Fab. ix, 5.

⁴ Et nos, si post mortem] Vulgo & nos ipsi, si post &c. Vocem, quam delevimus, nesciunt Reg. Med. Balliol. aliique Codes.

quidem sunt. A. Non dico fortasse etiam, quod sentio: nam istuc ipsum, non esse cum fueris, miserrimum puto. M. Quid miserius, quam omnino nunquam fuisse? Ita qui nondum nati sunt, miseri jam sunt quia non sunt: ⁴ & nos si post mortem miseri futuri sumus, miseri fuimus, antequam nati. Ego autem non commemini, antequam sum natus, me miserum. Tu si meliore memoria es, velim scire, ecquid de te recordare. A. Ita jocularis, quasi ego dicam eos ⁷ miseros, qui nati non sunt: ⁵ & non eos miseros, qui mortui sunt. M. Esse ergo eos dicis. A. Immo ⁶ quia non sint cum fuerint, ⁷ eo miseros esse. M. Pugnantia te loqui non vides? quid enim tam pugnat, quam non modo miserum, sed omnino quicquam esse, qui non sit? An tu egressus porta Capena, cum Calatini, Scipionum, Serviliorum, Metellorum sepulchra vides, miseros putas illos? A. Quoniam me verbo premis, posthac non ita dicam, *miseros esse*, sed tantum *miseros*, ⁸ ob id ipsum quia non sint. M. Non dicis igitur, *miser est M. Crassus*; sed tantum *miser M. Crassus*. A. Ita plane. M. Quasi non necesse sit, quicquid isto modo pronunties, id aut

⁵ Et non eos miseros, qui mortui sunt] *Miseros* praetermittunt Elienf. pr. & Bak. eamque vocem Lambinus ex conjectura delendam censuit. Cum tamen illam teneat praestantissimus Codex Reg. per me licet immota maneat.

⁶ Quia non sint, cum fuerint]

Vulgo sunt, adversantibus Reg. & Med.

⁷ Eo miseros] Vulgo eos. Nos autem Reg. & Bak. sequimur. Vide Godefr. Stewechium de Part. L. L. p. 66.

⁸ Ob id ipsum, quia non sint] Sic Reg. Med. Balliol. alique Codices. Vulgo sunt.

aut esse, aut non esse. An tu dialecticis ne in-
 butus quidem es? in primis enim hoc traditur :
 Omne¹ pronuntiatum (sic enim² mihi in praesentia
 occurrit, ut appellem ἀξιωμα, utar post
 alio, sed si invenero melius) id ergo est pronun-
 tiatum, quod est verum aut falsum. Cum
 igitur dicis, *Miser M. Crassus*, aut hoc dicis, *Mi-
 ser est M. Crassus*, ut possit judicari verum id
 falsumne sit : aut nihil dicis omnino. A. Age,
 jam concedo non esse miseros, qui mortui sunt :
 quoniam extorsisti ut faterer, qui omnino non
 essent, eos ne miseros quidem esse posse. Quid?
 qui vivimus, cum moriundum sit, nonne miseri
 sumus? quae enim potest in vita esse jucunditas,
 cum dies & noctis cogitandum sit, jam jamque
 esse

¹ Pronuntiatum—ἀξιωμα]
 Ad hunc locum respicit Agelli-
 us N. A. xvi, 8. Quicquid ita
 dicitur plena atque perfecta ver-
 borum sententia, ut id necesse sit
 aut verum aut falsum esse, id a
 Dialecticis ΑΞΙΩΜΑ appellatum
 est— a M. Cicerone pronun-
 tiatum, quo ille vocabulo tan-
 tisper uti se attestatus est, quoad
 melius, inquit, invenero. Hiero-
 nymus in Rufin. lib. 1. col. 385.
 ed Bened. Quid significat ἀξιω-
 μα, quod nos pronuntiatum pos-
 sumus dicere. Haec satis osten-
 dunt eos a recta via deerrasse,
 qui verbum Aristotelicum ἀπό-
 φασιν ἀπὸ τῷ ἀξιωματικῷ hoc
 in loco reponunt. Quod si alia
 veterum loca desideres, ea sup-
 peditabit Aeg. Menagius ad Laërtii
 vii, 65.

² Mihi in praesentia occurrit,
 ut appellarem ἀξιωμα] Sic vul-
 go dant: at Balliol. exhibet, ap-
 pellem ἀξιωμα, quod melius est
 & Latinius.

³ Ad quam cum sit decursus]
 Vulgo ad quem. Sed Reg. ad
 quam, nec aliter Pall. tert. quart.
 & Vatic. contra quos stare non
 debuit Gebhardus. Seneca Epist.
 cviii. Tāquam quod ait Cicero,
 Quoniam sumus ab ipsa calce
 ejus interpellatione revocati: hanc
 quam nunc in circo metam vo-
 camus, calcem antiqui dicebant.
 Nonius: Calx est generis feminini.
 Vide sis Agellium xiv, 3. & Val.
 Probum Cathol. col. 1462.

⁴ Epicharmi, acuti nec insulsi
 hominis, ut Siculi] Si Laërtio fi-
 des viii, 78. erat Κῶος — τετρα-
 νῶος δὲ ὑπάρχων ἀπηνέχθη τῆς
 Σικελίας

esse moriundum? M. Ecqui ergo intelligis, quantum mali de humana conditione dejeceris? A. Quonam modo? M. Quia, si mori etiam mortuis miserum esset, infinitum quoddam & sempiternum malum haberemus in vita. Nunc video calcem; * ad quam cum sit decursus, nihil sit praeterea extimescendum. Sed tu mihi videris * Epicharmi, acuti nec insulsi hominis ut Siculi, sententiam sequi. A. Quam? non enim novi. M. Dicam, si potero, Latine: scis enim me Graece loqui in Latino sermone non plus solere, quam in Graeco Latine. A. Et recte quidem: sed quae tandem est Epicharmi ista sententia?

* M. *Emori nolo: sed me esse mortuum nihil aestumo.*

A. Jam agnosco Graccum: & quoniam coëgisti,

ut

Σικελίας εἰς Μόρμα. Hinc ejusdem libri §. 7. Ἠλαθῆλῃ τῇ Ἐπιχάρμῳ τῷ ΚΩ'ΟΥ πατρίᾳ memorat. Sane de ejus patria inter auctores non convenit, ut ex *Suida* liquet. Plerique tamen eum *Siculum* dicunt; is autem populus ob acumen erat nobilis. Cicero in *Bruto* cap. xii. *Ait Aristoteles, sublati in Sicilia tyvannis — quod esset ACUTA illa gens — artem & praecepta Siculos Coracem & Tisiam conscripisse.* Firmicus Mathes. lib. I cap. 1. ACUTI Siculi, luxuriosi semper Asiani. Vide sis & cap. 4. Hinc iis facetias tribuit noster de *Orat.* lib. II. cap. 54. 5 *Emori nolo* &c.] Epicharmi versiculus extat apud *Sextum Empiricum* adv. Mathem. pag. 54. Ἀποθανῶν ἢ πεθάναι, ὃ μοι διαφέρει.

Haerent autem interpretes, unde factum, ut ex eo hunc sensum exsculperit Cicero. Nec mirum; quippe locus, si noster ad alium non respexit, dubio procul est mendosus. Eo posito, legendum crediderim.

— Ἀπὸ θανάτου ἢ πεθάναι ὃ μοι διαφέρει,

ut pars sit Trochaici; qui plenus erit & integer, his vel similibus verbis additis,

Πόρρω μὲν ἀπὸ θανάτου &c.

Absit longe a me mori: esse mortuum refert nihil.

Siquidem mors misera non est; aditus ad mortem est miser. Vide *Lactantium Div. Inst.* lib. III. cap. XVII, 32. & *Quintilianum* VII, 5.

1 Quia

ut concederem, qui mortui essent eos miseros non esse; perforce, si potes, ut ne moriundum quidem esse miserum putem. M. Jam istuc quidem nihil negoti est: sed etiam majora molior. A. Quomodo hoc nihil negoti est? aut quae sunt tandem ista majora? M. ¹ Quia, quoniam post mortem mali nihil est, ne mors quidem est malum; cui proximum tempus est post mortem in quo mali nihil esse concedis: ita ne moriundum quidem esse, malum est: id est enim, perveniundum esse ad id, quod non esse malum confitemur. A. Uberius ista, quaeso: haec enim spinosiora, prius, ut confitear, me cogunt, quam ut adsentiar. Sed quae sunt ea quae dicis te majora moliri? M. Ut doceam, si possim, non modo malum non esse, sed bonum etiam esse mortem. A. Non postulo id quidem; aveo tamen audire: ² ut enim non efficias quod vis; tamen, mors ut malum non sit, efficias. Sed nihil te interpellabo: continentem orationem audire malo. M. Quid? si te rogavero aliquid, nonne

¹ Quia, quoniam post mortem] Vulgo, omissa prima vocula, repraeientant, quoniam, si post mortem nihil est mali. Bene quidem, si MSSorum fide nititur illa lectior; sed nos in nostris Codd. alteram reperimus.

² Ut enim — efficias] Hunc locum ex duobus MSSis insigniter corruerat Janus Gebhardus; edidit enim, ut enim efficias quod vis, tamen, mors ut malum non sit, non efficias, adversantibus tam reliquis Codici-

bus, quam ipsa re; nam certe, si bonum esse mortem doceret Tullius, eam non esse malum dubio procul efficeret. Vult Adulescens Ciceronem, licet bonum esse mortem non persuadeat, saltem tamen, ut malum non videatur, effecturum.

³ Superbum id quidem esset] Vulgo est: vera tamen videtur Pal. quinti scriptura. Lambinus & Brutus dedere, superbi id quidem esset. At superbum retinent MSSi.

ne respondebis? ³ A. Superbum id quidem esset: sed, nisi quid necesse erit, ⁴ malo non roges. M. Geram tibi morem, & ea quae vis, ⁹ ut potero, explicabo: nec tamen quasi Pythius Apollo; certa ut sint & fixa quae dixerō: sed ut homunculus unus e multis, probabilia conjectura sequens. Ultra enim quo progrediar, quam ut veri similia videam, non habeo: certa dicent hi, qui & percipi ea posse dicunt, & se sapientis esse profitentur. A. Tu, ut videtur: nos ad audiundum parati sumus. M. Mors igitur ipsa, quae videtur notissima res esse, quid sit, primum est videndum. Sunt enim qui discessum animi a corpore putent esse mortem. Sunt qui nullum censeant fieri discessum, sed una animum & corpus occidere, ⁵ animumque in corpore exstingui. Qui discedere animum censent; alii statim dissipari, alii diu permanere, alii semper. Quid sit porro ipse animus, aut ubi, ⁶ aut unde, magna dissensio est. Aliis cor ipsum animus videtur: ex quo *excordes, vecordes, concordisque*

⁴ Mālo non roges] Vulgo ne roges, contra Codicum fidem.

⁵ Animumque in corpore exstingui] Haec est omnium MSS. lectorum lectio, eaque omnino vera: non sane quod animus exstinguitur statim: corpus sensim exstare, ut inepte statuit Gebhardus; sed haec sententia ei est contraria, quae statuit animos e corporibus discedere, statimque dissipari. Arnobius lib. II. pag. 82. Nam si communiter obeunt (animae) & in ipsis corporibus

sensus eis deperit exstinguiturque vitalis. Hinc etiam patet haec immerito Glossematis ab Ursino damnari: qui tamen haud est culpandus; siquidem editi, quibus utebatur, prae se ferebant animumque cum corpore exstingui: nam verborum proxime praecedentium videri possint explanatio.

⁶ Aut unde — dicuntur] Laudat Nonius in excordes concordisque. Vide Origenem *in psalmis* 138. s. LXIII. p. 180.

B

7 Nasica

desque dicuntur; ¹ & Nafica ille prudens bis consul *Corculum*; &

² *Egrege cordatus homo catus Aelius Sextus.*

³ Empedocles animum esse censet cordi suffusum sanguinem. Aliis pars quaedam cerebri vita est animi principatum tenere. Aliis nec cor ipsum placet nec cerebri quamdam partem esse animum: sed ⁴ alii in corde, alii in cerebro dixerunt

¹ *Nafica illo prudens, bis consul, corculum*] Ratio est, quia corculum a corde dicebant antiqui solertem & acutum, uti testatur Festus. Scipionem vero Naticam corculum fuisse dictum memoriae prodiderunt Cicero in Bruto capp. 20, 58. Plinius H. N. vii, 31. & Aur. Victor de viris Illustr. cap. XLIV.

² *Egrege cordatus &c.*] Verficulus est Ennii, quem pariter laudat noster de Orat. lib. I. cap. 45.

³ *Empedocles animum esse censet cordi suffusum sanguinem*] Huic philosopho eandem opinionem tribuunt Tertullianus de Anim. cap. 5. & Macrobius in Somn. Scip. lib. I. cap. 14. nec deerat ansa, cur ita se gererent;

Αἷμα γὰρ ἀνθρώπου ἐκείνου
ἐν κόρῃ,

ut ille cecinit. Exstat apud Stobaeum Eclog. Phys. p. 131. & eos, quos laudat Menagius ad Laertii vii, 159. Ejus tamen auctorem Critiam facit Philo:onus ad Aristotelem de Anim. C. 8. & is sane animum e sanguine constare dixit, ut perhibent veterum multi. Eadem fuisse vi-

detur Hebraeorum veterum sententia, quibus דָם הוּא הַנֶפֶשׁ ut loquitur Moses Deuter. XII, 33. quod de hominum non minus quam Brutorum animis statuerunt, quemadmodum patet ex Genes. IX. 5. Hoc loco prolo-
to sic loquitur Chalcidius in Platonis Timaeum §. CCXVII.

Qua si ita intelliguntur ut debent, animam esse animalium sanguinem quia sit vehiculum irrationabilis animae, cujus partes sunt importuni appetitus; habet plane rationem talis adfectio—Rationem qua ratiocinamur, sanguinem putare esse, non rectae opinionis est. Post corporis quidem fata μίαν τὰς ψυχὰς crediderunt Hebraei, quod e Pythoniis Samuelem evocante merito collegit Justinus Martyr Dial. cum Tryphon. p. 333. Ac, ut puto, non ipsum sanguinem esse animum, sed animi sedem existimavit Empedocles; hoc enim diserte tradit Plutarchus Plac. Phil. lib. iv. cap. 5. & in Stromat. apud Eusebium P. E. lib. 1. cap. viii. pag. 24. Immo necesse est ita se res habeat, siquidem animorum aeternitatem docuit

runt animi esse sedem & locum. ⁴ Animum autem alii animam, ⁶ ut fere nostri. Declarat nomen: [nam & agere animam & efflare dicimus, & animosos, & bene animatos, & ex animi sententia] ipse enim animus ab anima dictus est. Zenoni Stoico animus, ignis videtur. Sed haec quidem, quae dixi, ⁷ cor, sanguinem, cerebrum, animam, ignem, volgo: reliqua

docuit, ut inter alios referunt *Lactantius* III, 18. & *Theodoretus* Therap. v. p. 73. Hinc ille,

Χαίρει, ὅγω δ' ὀμῶν δίδος ἀμύ-
βροτος, ἐκ τῆς θητὸς

Παλιῦμαι μετὰ πᾶσι πημάτων —
Adi Diogenem Laërtium VIII, 62. *Sextum Empiricum* adv. Mathem. pag. 60. *Anthol.* lib. 1. cap. 86. *Philostrotum* vit. Apollonii I, 1. & *Suidam* in Ἐμπειρίῳ.

⁴ Alii in corde, alii in cerebro] Id statuebant Stoici, Epicurei, medicique nonnulli; hoc *Erasistratus*, *Herophilus* & *Pythagorici*. Vide sis *Æg. Menagium* ad *Laërtii* VII, 159. & ipsum *Laërtium* VIII, 30. *Athenaum* lib. 11. pag. 65. ac xv. pag. 687. denique *Plutarchum* Plac. Philos. lib. iv. cap. 5.

⁵ Animum autem alii animam] Ventum sive aërem. *Lactantius* de Opif. Dei cap. 17. Nonnulli animam dixerunt esse ventum, unde anima vel animus nomen accepit, quod Graece ventus ἀνέμος dicitur. Nec aliter *Isidorus* Orig. lib. xi. cap. 1. Hanc animae significationem passim tribuit noster, aliique scriptores optimi. Vide *Nonium* in

anima, & *Servium* ad *Virgilii* VII, 403.

⁶ Ut fere nostri. Declarat nomen: — Ipse enim animus] Vulgo ut fere nostri declarant nomen — ipse autem &c. Emendata sunt ex acutissimi *Ben-
tleii* sententia, qui voces etiam uncis cinctas delendas esse, pro ea qua pollet perspicacia, vidit.

⁷ Cor, sanguinem] Vulgo deest vox ultima, cui sedem suam dedimus ex antiquo Codice, quem laudat *Paullus Manucius*. Ratio est in promptu; hanc etiam sententiam inter reliquas numeraverat *Cicero*, quam memorat etiam postea capp. 11, 25. Eam *Critiae* tribuunt, praeter *Tertullianum* ac *Macrobius*, *Aristoteles* de Anim. lib. I. cap. 2. *Theodoretus* Ther. v. pag. 72. *Nemesius* de N. H. pag. 38. auctor Opin. de anima, quem *Joan. Tarrinus* edidit, pag. 628. & *Hermias* in *Irris. Gentil.* cap. 2. Et sane πύργος τὸ αἷμα ἐστὶν ὁ φρονῖμων, res erat in philosophorum scholis disputata, quod patet ex *Platonis* *Phaedon.* §. xxxi. *Ambrosius* Epist. xxxiv. Non enim aut sanguinem aut ignem aut nervorum

qua fere singuli: ¹ ut multi ante veteres, proxime autem Aristoxenus Musicus idemque philosophus, ipsius ² corporis intentionem quamdam, velut in cantu & fidibus, quae harmonia dicitur: sic ex corporis totius natura & figura varios motus cieri, tanquam in cantu sonos. Hic ab artificio suo non recessit, & tamen dixit aliquid, quod ipsum quale esset, erat multo ante

te

nervorum harmoniam animam putas, ut VULGUS philosophorum interpretatur. Idem de Noe & Arca cap. xxv. n. 92. Critias & ejus Discipuli sanguinem esse animam dicentes. Lucretius III, 41.

Nam quod saepe homines morbos magis esse timendos

Infamemque ferunt vitam, quam Tartara lethi,

Et se scire animi naturam SANGUINIS esse.

Lege sanguinem esse: nam pro Lucretii more non eliditur sed corripitur ultima vocis illius syllaba.

¹ Ut multi ante veteres, proxime autem] Vulgo plenam post veteres ponunt distinctionem. Perperam, ut Cl. Bentleius monuit.

² Corporis intentionem] Τὸ σώματος ἐπίτασις, non enim erat, cur P. Manucius de postremae vocis integritate dubitaret. Plato in Phaedon. p. 388. Οἷμα ἔγωγε καὶ αὐτὴν σε τὴν ἐν τῷ σώματι ψυχὴν, ὅτι τοιαύτη πάλαι ὑπολαμβάνομεν τὴν ψυχὴν εἶναι, ὥσπερ ἐν τῷ σώματι ἐμῶν. Lactantius Div. Inst. vii, 13.

Quid Aristoxenus, qui negavit omnino ullam esse animam, etiam cum vivit in corpore? Sed sicut in fidibus ex intentione nervorum effici concordem sonum &c. Idem de Opif. Dei cap. XVI, 13. Musici enim intentionem concentumque nervorum in integros modos sine ulla offensione consonantium harmoniam vocant. Volunt igitur animum simili ratione constare in homine, qua concors modulatio constat in fidibus. Valeant igitur ii, qui intentionem hic esse reponendam statuerunt. Hanc autem opinionem refellunt Aristoteles de Anim. lib. I. cap. 4. & Lucretius III, 107. seqq. Ea tamen Galeno placebat. Vide Isidorum Pelusiotam lib. IV. Epist. 125.

³ A Platone] In Timaeo pag. 528. ed. Lugd. Vide & Phaedonem pag. 388.

⁴ Et quasi corpus negavit esse, verum numerum dixit esse] Sigonii liber repraesentabat, corpus negavit esse ullum, verum numerum dixit esse. Sic etiam Med. & Eliens. sec. pro varia lectione, nec abit Bak. nisi quod illum, non ullum, exhibeat. Hinc Paulus Manucius reponit,

te & dictum & explanatum ³ a Platone. Xenocrates animi figuram ⁴ & quasi corpus negavit esse, verum numerum dixit esse, cuius vis, ut ⁵ jam ante Pythagorae visum erat, in natura maxima esset. Ejus doctor Plato ⁶ triplicem finxit animum: cuius principatum, id est, rationem, in capite sicut in arce posuit: & ⁷ duas partes ei parere voluit, iram & cupiditatem, quas

reponit, corpus negavit esse ul-
lum, numerum dixit esse, vocula
contra fidem Codicum deleta.
Reg. vulgatam lectionem firmat,
quae mihi videtur retinenda.
Cum vero Xenocrates animum
numerum se moventem, ἀριθμὸν
ἰαυτὸν κινῶντα, dixerit, uti testan-
tur Macrobius in Somn. Scip. lib.
I. cap. 14. Theodoretus Ther. V.
pag. 72. Nemefius N. H. pag.
70. & auctor celeberrimus de Anim.
Opin. a Joann. Tarino editus pag.
652. quod etiam noster hoc in
loco confirmat; mirum videri
posset, cur Acad. II. 39. pro
Xenocratis sententia animum
esse MENTEM nullo corpore statue-
rit. Sed haec re conveniunt,
verbis tantum discrepant. Pla-
tarchus Plac. Phil. lib. IV. cap. 2.
Πυθαγόρας (ἀπεφύματο τὴν ψυχὴν)
ἀριθμὸν ἰαυτὸν κινῶντα. ΤΟ'Ν ΔΕ
'ΑΡΙΘΜΟ'Ν ΑΝΤΙ' ΤΟΥ ΝΟΥ
παρалаμβάνει. Exscriptor ejus
Stobaeus Eclog. Phys. lib. I. pag.
93. Πυθαγόρας animam dixit ἀ-
ριθμὸν αὐτὴν. (Leg. αὐτὸν) κινῶ-
ντα, ΤΟ'Ν ΔΕ' ΑΡΙΘΜΟ'Ν ΑΝΤΙ'
ΤΟΥ ΝΟΥ παρалаμβάνει ὁμοί-
ως δὲ καὶ Ξενοκράτης. Leg. Ξενοκρά-
της. Vide & lib. I. Acad. c. XI.

Eorum doctrinam, qui animum
esse contendunt ἀριθμὸν ἰαυτὸν
κινῶντα, refellit Aristoteles lib. L
de Anim. cap. 4.

⁵ Jam ante] Sic Reg. Vulgo
antea.

⁶ Triplicem finxit animum]
Vulgo animam. Male, ut Cl.
Bentleius vidit.

⁷ Et duas partis ei parere vo-
luit] Vulgo & duas partes se-
parare voluit. At Vatic. parere
voluit: quod verum; nisi quod,
aliorum Codicum ductu, lege-
rim ei parere voluit. Nemefius de
Nat. Hom. cap. XVI. pag. 177.
Καλίστα δὲ ταῦτα (τὰ ἀλογα μὲν
τῆς ψυχῆς) ἐπιτιθεὶ λόγῳ, ὅτι
πίστος πειθεῖ λόγῳ καὶ ὕποταξ-
εῖσθαι καὶ κινῶντα, ὡς δὲ ὁ λόγος
κινῶν ἐστὶ τῶν κατὰ φύσιν ἰσχύ-
ων ἀνθρώπων. Apuleius de Ha-
bit. Doctr. Platon. lib. I. pag.
586. Cum tres partes animae di-
cat esse (Plato;) Rationabilitatem,
id est mentis optimam portionem,
aut capitis arcem tenere; Irascen-
tiam vero, procul a ratione. ad
domicilium cordis deductam esse. OB-
SEQUIQUE eam & in loco respon-
dere sapientiae: Cupidinem atque
appetitus &c. Infinitus essem, si
locos

quas * locis suis, iram in pectore, cupiditatem subter praecordia locavit. Dicaearchus autem in eo sermone, quem Corinthi habitum tribus libris exponit doctorum hominum disputantium, primo libro multos loquentes facit: duobus Pherecraten quendam Phthiotam senem, quem ait a Deucalione ortum, differentem inducit, Nihil esse ompino animum, & hoc esse nomen totum inane, frustraue animalia & animantis appellari; neque in homine * inesse animum vel animam, nec in bestia; vimque omnem eam, qua vel agamus quid vel sentiamus, in omnibus corporibus vivis aequabiliter esse fusam, nec separabilem a corpore esse; quippe quae nulla sit: nec sit quicquam nisi

locos huc facientes exscriberem. Vide modo *Alcinoum* Doctr. Plat. cap. xxiii. *Maximum Tyrium* Diss. xxii. §. 4. *Hieroclem* in *Aur. Carm.* lxi. *nostrum* Offic. I, 28. ac *Tusc.* II, 19, 20, 21. *Senecam* Epist. 92. init. & alios quam plurimos.

I *Quas locis suis*——*locavit*] Vulgo *quas locis disclusit*. At ultimam vocem nescit Reg. pro qua *Elieus* tert. dat *suis*, eumque sequimur. Nec *locis locare* mira cuiquam videatur loquendi ratio. Sic enim solet *Cicero*. Verbi causa, *membra suo ignaeque loco locata* dixit in *Bruto* cap. lvi. Vide de *Amic.* cap. xii.

2 *Inesse animum vel animam*] Ita loquitur, quod *animo animaeque miscetur*, ut ait *Tertullianus*

Apolog. cap. xxxi. *Juvenalis* de *brutorum & hominis differentia* *Satir.* xv, 148.

——*Indulsit communis conditor illis*

Tantum animas, nobis animum quoque——Pariter e Graecis nonnulli τὸ πρῶτον seu τὸ πρῶτον & τὸ ψυχὴν distinguebant. Vide *Porphyrium* Epist. ad *Anebonem* pag. 8. auctorem celeberrimum de *Anima* Opin. p. 630, 631. *Theodoretum* Haer. Fab. lib. iv. c. 8. *H. Hammondum* in *I. Thessal.* V, 23. & *Camp. Vitrinam* *Observ.* *Sacr.* III, 4. Licet igitur duas voces ultimas a quibusdam *Codd.* abesse testetur *Lambinus*, eas tamen retinendas arbitror. *Dicae-* *archi* vero sententiam praeter eos, quos indicat *V. C. F. A. Fabricius* ad *Sexti Pyrrh. Hypot.* lib.

si corpus unum & simplex, ita figuratum ut temperatione naturae vigeat & sentiat. Aristoteles longe omnibus (Platonem semper excipio) praestans & ingenio & diligentia, cum quatuor ³ nota illa genera principiorum esset complexus e quibus omnia orerentur, quintam quamdam naturam censet esse, e qua sit mens: cogitare enim, & providere, & discere, & docere, & invenire aliquid, & tam multa alia, meminisse, amare, odisse, cupere, timere, angi, lacrari; haec & similia eorum in horum quatuor generum inesse nullo putat. Quintum genus adhibet vacans nomine; & sic ipsum animum ⁴ ἐνδελείχουα appellat novo nomine, quasi quamdam continuatam motionem & perennem.

Nisi

lib. II. cap. V, 31. explicant idem Sextus adv. Mathem. lib. VII. §. 349. & Tertullianus de Anim. cap. xv. ne Plutarchum Plac. Phil. IV, 2. aut Stobaeum Eclog. Phys. pag. 93. memorem; secundum quos animum αἰσθητικὴν esse τῶν νοητικῶν ποιῶν statuit. Vide & pag. 108.

³ Nota illa genera — [quintam naturam censet esse] Nota principiorum genera sunt ignis, aqua, aër, & terra. Primam vero vocem, quam temere praetermittunt Lambinus & Gebhardus, e MSis & veteribus editis revocavimus. Porro de hac Aristotelis opinione videas licet nostrum lib. I. Acad. c. 7. Diogenem Laërtium V, 32. Origenem in Celsum lib. IV. p. 202. & Philof. c. XX. pag. 339.

⁴ ἐνδελείχουα — [appellat perennem] Vulgg. ἐντελέχουα, sed Cicero endeleecheian ut Reg. vel ἐνδελείχουα scripsit, ut habent Med. & Ven. 1491. ac inde factum ut continuatam motionem designari somniaret. Notum illud Choerili,

Καλῶν πύργων πῶς ἴδεν
ἐνδελείχουα.

Huc respexit Aristaeonetus I, 17. Πῶς γὰρ ἴδεναι Ἐνδελείχουα ἐντελέχουα καὶ πύργων ἀπὸ καλῶν. Vide Lucianum Jud. Vocal. Tom. I. p. 49. Politianum Miscell. cap. 1. & Budaeum de Assé lib. I. pag. 33. Fulgentius de Virgil. Cont. pag. 141. Endeleechias Aristoteles inverfas. Sic Martiannus Capella; sic & alii nonnulli. Observat autem D. Lambinus lapsum

II Nisi quæ me forte fugiunt, ¹ hæc sunt fere de animo sententiæ. Democritum enim, magnum illum quidem virum, sed ² levis & rotundis corpusculis efficientem animum concursu quodam fortuito, omittamus; nihil est enim apud istos, quod non atomorum turba conficiat. ³ Harum sententiarum quæ vera sit, deus aliqui viderit; quæ veri simillima, magna quaestio est. Utrum igitur ⁴ inter has sententias dijudicare malumus, an ad propositum redire? A. Cuperem equidem utrumque, si posset: sed ⁵ est difficile confundere. Quare si, ut ista non differantur, liberari mortis metu possumus, id agamus: sin id non potest nisi hac quaestione animorum explicata, nunc, si videtur, hoc; illud,

sum esse *Ciceronem*, *ἰντελέχεια* enim, inquit, non est motio, sed vis per se continenter & perpetuo movens, qualis est animus. Verum ipso Tullio non minus erravit vir doctissimus; nam *Aristoteles* omnem motum animo negavit. *Justinus Martyr* Cohort. ad Graec. c. vii. p. 58. *Ἀριστέλης δὲ ἀκίνητον αὐτὸν (ψυχὴν) εἶναι φησὶν, πάσης κινήσεως προσηγμένον*. Sic etiam *Macrobius* Somn. Scip. lib. ii. c. 14. *Atticus* apud *Eusebium* P. E. lib. xv. c. 9. *Stobaeus* Ecl. Phys. p. 94. 110. alique; ne vero alie nam ei videantur affinxisse sententiam, facit ipse *Stagirita*, qui lib. i. de Anim. c. 3. fuse contra *Platonicos* animæ motum tribuentes disputat. *Ἐντελέχειας* voce, quantum assequor, philo-

sophus nihil intellexit praeter formam, quæ corpus inanime reddit animatum rationisque particeps. Eam vero hoc insignivit nomine οἶον τῇ ὕλῃ τὸ τέλειον ἐπιστάγειν, ut loquitur *Aeneas Gaza* in Theophr. pag. 376. *Stobaeus* Eclog. Phys. pag. 93. *Τὴν ἰντελέχειαν ἀκυσίον ἀπὸ τοῦ εἶδους καὶ τῆς ἐνεργείας*. Vide & pag. 108. ac *Aldobrandinum* ad *Laërtii* v. 32. Hinc *Nemesius* N. H. pag. 21. *Οἱ μὲν ἄλλοι τὴν ψυχὴν εἶναι λέγουσιν ὅτιαν Ἀριστέλης δὲ — ἀνόσιον*. Vide lib. ii. de Anim. cap. 1. *Chalcidius* in *Platonis* Tim. pag. 310. & *Plotinum* apud *Eusebium* Praep. Evang. lib. xv. cap. 10.

1 Hæc sunt fere de animo
Vulgo hæc sunt fere omnium de animo. Sed vox omnium nescitur

illud, alias. M. Quod malle te intellego, id putato esse commodius; efficiet enim ratio, ut, quaecumque vera sit earum sententiarum quas exposui, mors aut malum non sit, aut sit bonum potius. Nam si cor aut sanguis aut cerebrum est animus; certe, quoniam est corpus, interibit cum reliquo corpore: si anima est, forrasse dissipabitur: si ignis, exstinguetur: si est Aristoxeni harmonia, dissolvetur. Quid de Dicaearcho dicam, qui nihil omnino animum dicat esse? His sententiis omnibus nihil post mortem pertinere ad quemquam potest: pariter enim cum vita sensus amittitur. ⁶ Non sentientis autem, nihil est, ullam in partem quod intersit. Reliquorum sententiae spem adferunt, si te hoc forte delectat,

tur a Reg. Med. & Eliens. tert.

2 *Levibus & rotundis*] *Acisus* & *Opusgeidia*. Vide *Aristotelem* de Anim. lib. 1. cap. 2. *Plutarchum* de Plac. Philos. iv, 3. *Laërtium* ix, 44. & *Stobaeum* Eclog. Phys. pag. 93.

3 *Harum sententiarum*——*viderit*] Laudat *Lactantius* Div. Inst. vii, 8.

4 *Inter has sententias dijudicare*] Eliens. pr. tert. in *has sententias*; *Lambinus* autem praepositionem delendam censuit; & ita sane loqui solent Scriptores. Plerorumque vero MStorum fides est sequenda, cum non alia loquendi ratione sit usus *Labes* Diggl. lib. iv. Tit. iii. Leg. ix, 3.

5 *Est difficile confundere*] Eliens. pr. *confutare*, reliqui vulgaritam lectionem servant quae

tamen est incommoda. Forsan rescribendum *conjugere*, hoc est, connectere, seu de utroque impraesentiarum agere. *Plinius* Epist. iv, 9. *Quem* (laborem) *difficile est repetere quam* *conjugere*. *Quintilianus* iv, 2. *Si plura proderunt, etiam conjugere licebit quae obstant*. Vide sis ejusdem libri cap. iv. & *J. Fr. Gronovium* ad *Senecae* *Thyesten* vi. 467.

6 *Non sentientis autem* &c.] Hinc confecit *Epicurus*, mortem nihil ad nos esse. Vide *Lactantium* Div. Inst. lib. iii. cap. xvii, 30. & *Laërtium* x, 139. Ei tamen praeiverunt alii. Adi sis *Aeschinis* *Axioch.* §. 14. & *Sextum* *Empiricum* adv. *Mathem.* lib. i. cap. xiii, 273.

lectat, posse animos, cum e corporibus excesserint, in caelum quasi in domicilium suum pervenire. A. Me vero delectat: idque primum ita esse velim; deinde, etiamsi non sit, mihi persuaderi tamen velim. M. Quid tibi ergo opera nostra opus est? num eloquentia Platonem superare possumus? Evolve diligentur¹ ejus cum librum qui est de animo: amplius quod desideres, nihil erit. A. Feci mehercule, & quidem sapius; sed nescio quo modo, dum lego, adsentior: cum posui librum, & mecum ipse de immortalitate animorum coepi cogitare, adsensio illa omnis elabitur. M. Quid? hoc dasne, aut manere animos post mortem, aut morte ipsa interire? A.² Do vero: ³ quod, si maneant, beatos esse concedo; sin intereant, non esse miseros, quoniam ne sint quidem. Jam istuc coacti a te paulo ante concessimus. M. Quo modo igitur, aut cur, mortem malum tibi

¹ *Ejus cum librum, qui est de animo*] Phaedonem dicit, qui Quidam *mei* *ψυχης* inscribitur.

² *Do vero: quod si &c.*] Vulgo A. Do vero. M. Quid si maneant? A. Beatos esse concedo. M. Si intereant. A. Non esse miseros &c. At Reg. haec omnia personae tribuit Adolescentis, & ita plane dat, ut edidimus.

³ *Quod si maneant — non esse miseros*] Ita argumentati sunt Ethnici, quod Poëtarum dicta de poenis apud inferos pro nugis habuerint. Vide Platonis Apol. pro Socr. pag. 468. quam

Latine reddit noster infra cap. xli. Seneca Epist. xxv. Nema tam puer est, ut Cerberum timeat & tenebras, & Larvarum habitum nudis ossibus coherentium. Mors nos aut consumit aut emittit. Emittis meliora restant: consumtis nihil restat: bona pariter malaque submota sunt. Similiter in Conf. ad Polybium cap. 27, & ad Marciam cap. 19. Adi vero Lactantium Div. Inst. III, 19. & hujusce libri cap. 30.

⁴ *Quos Cascos appellas Ennius*] In illo versiculo, quem laudat Varro L. L. lib. vi. pag. 50.

Quam

tibi videri dicis; quae aut beatos nos efficiet, animis manentibus; aut non miseros, sensu carentis? A. Expone igitur, nisi molestum est, primum, si potes, animos remanere post mortem; tum, si minus id obtinebis, (est enim arduum) docebis carere omni malo mortem: ego enim istuc ipsum vereor ne malum sit, non dico carere sensu, sed carendum esse. M. Auctoribus quidem ad istam sententiam, quam vis obtineri, uti optumis possumus: quod in omnibus causis & debet & solet valere plurimum: & primum quidem omni antiquitate; quae quo propius aberat ab ortu & divina progenie, hoc melius ea fortasse, quae erant vera, cernebat. Itaque unum illud erat insitum priscis illis, * quos *Cascos* appellat Ennius, esse in morte sensum, neque * excessu vitae sic deleri hominem, ut funditus interiret. Idque cum multis aliis rebus, * tum e pontificio jure & e caerimoniis sepulchrorum

*Quam primum casci populi
genere Latini.*

Hieronymus Epist. XLII. Rudes illi Italiae homines, quos cascos Ennius appellat. Plura vide sis apud Hier. Columnam ad Ennii Fragm. pag. 14. Quin & casce loqui dixit Agellius N. A. lib. 1. cap. 10.

5 *Excessu vitae*] Lambinus reponendum conjecit *excessu e vita*, nec dubitari potest, quin alibi Tullius ita sit locutus. Cum vero receptam lectionem tueantur omnes omnino MSSci; ea temere non est deferenda, si lo-

quendi modus, probus inveniat. Sic igitur Valerius Maximus lib. VII. cap. II, 1. externi. O immensam illam sapientiam, quae ne in ipso quidem vitae excessu oblivisci sui potuit! Similiter exitus vitae passim dicitur. Vid. Corn. Nepotem in Eumene XIII, 1. Agellium XV, 16. ac Suetonium in Claudio cap. 43. & in Nerone cap. 54.

6 *Tum e pontificio jure & e caerimoniis*] Penultima vox est ab Eliens. pr. Reg. & Bak. nam praepositiones hoc modo repetere solitus est noster. Eadem

autem
A. C. 12

chorum intellegi licet; quas maxumis ingeniis praediti nec tanta cura coluissent, nec violatas tam inexplabili religione sanxissent, nisi haereret in eorum mentibus, mortem non interitum esse omnia tollentem atque delentem; sed quamdam quasi migrationem commutationemque vitae: quae in claris viris & feminis dux in caelum soleret

autem est *invo: a Prudentii Cathem.*
Hymn. x. 53.

*Quidnam sibi saxa cavata,
Quid pulchra volunt monu-
menta?*

*Res quod nisi creditur illis
Non mortua, sed data somno.*

Ad rem ipsam quod attinet, pontificio jure sanctitudo sepulchrorum; ut ait Cicero apud Nonium in sanctitudo. Idem Philipp. IX. c. 6. *Sepulchrorum sanctitas in ipso solo est, quod nulla vi moveri neque deleri potest.* Vide sis etiam de Legg. lib. II. cap. 22. Topic. cap. xxiii. n. 90. & Diogenem Laërtium III. 83. Hinc eorum violatio pessimum facinus habebatur; id quod eleganter docet Phaedrus lib. I. Fab. 27. Seneca Epigr. IV.

Sacrilegae bustis abstinere manus.

Maximus Tyrius Diff. xiii. §. 3.

*Ουδὲν νοσᾷ τὸ σῶμα συκοφαν-
τῆς, ἢ ΤΥΜΒΩΡΥΧΕΙ, ἢ ληΐται, ἢ
πᾶν ἄλλο δὲ κακὸν μέγα.* Dan-
quidem Heinsio rescribendum vi-
debatur τοιχωρυχῆ; sed non erat,
cur a MSSis abiret diversus: pa-
riter enim τοιχωρυχῆς inter ho-
minum sceleratissimos numerat
Celsus apud Origenem lib. III.
pag. 147. Adeantur etiam Ga-

lenus Protr. ad Artes init. Phocylides vs. 95. ac Theodoretus in Rom. vii. 17. Hanc ob causam graves poenae in istius sceleris reos sunt constitutae de quibus egerunt Jac. Gutherius de Jur. Man. lib. III. cap. 25. & Joann. Kirchmannus de Funer. lib. III. cap. 26.

1 Nisi haereret] Vulgo haerisset. Nostram lectionem dant Reg. Elienses tres, Med. Balliol. alique Codices.

2 In ceteris humi retineretur, & permaneret tamen] Tres Codices Lambiniani in ceteris humi retineret & permanerent tamen: cum quibus fere conveniunt alii nonnulli MSSi. Sed retinenda recepta lectio; haec enim ad vitam sunt referenda. Sensus est, mortem animos hominum vitiis deditorum humi retinere, ita tamen ut non pereant, sed durent adhuc maneatque. Multorum sane philosophorum mentibus inhaesit, bonos corpore liberatos in caelum recta pergere; malorum vero animas circa tumulos oberrare. Adi Lactantium in Statii Thebaid. vi. 885. Servius ad Aen. VI. 127. Secundum philosophorum altam scientiam, qui deprehenderunt bene viventi-

soleret esse, ² in ceteris humi retineretur, & permaneret tamen. Ex hoc & nostrorum opinionione ³ *Romulus in caelo cum Diis agit aevum*, ut famae adfertiens dixit Ennius: & apud Graecos, indeque perlapsus ad nos, & ⁴ utque ad Oceanum, Hercules tantus & tam praesens habetur Deus. ⁵ Hinc Liber Semela natus, eademque

um animas ad superiores circulos — redire — Male viventium vero, diutius in his permorari corporibus permutatione diversa, & esse apud inferos semper. Macrobius in Somn. Scip. lib. I. cap. 9. inter alia sic loquitur; Anima virtutes ipsa conscientia nobilitatis induitur, quibus post corpus e-vecta, eo, unde descenderat, reportatur — Anima, quam in se pronam corporis usus effecit, atque in pecudem quodammodo reformavit ex homine, absolutionem corporis perhorrescit — sed nec post mortem facile corpus relinquit — sed aut suum oberrat cadaver aut novi corporis ambit habitaculum &c. Hanc opinionem luculenter explicant Plato in Phaedon. pag. 386, 398. & Hierocles in Aur. Carm. 69, 70. eamque secutus est Origenes. Vide lib. VII. in Cels. pag. 334. & P. D. Huetii Orig. lib. II. qu. VI, 17. seq. Plura suppeditabit Just. Lipsius Phys. Stoicae lib. III. cap. 14.

³ *Romulus in caelo cum Diis agit aevum*] D. Lambinus, probante Fr. Fabricio, dedit,

Romulus in caelo cum Diis genitalibus aevum
Dedit:

nec aliter cecinit Ennius, ut docet Servius ad Aen. VI, 764. Nihil tamen hoc in loco contra MStorum fidem mutandum puto; non raro enim accidit, ut veteres non ipsa verba sed sensum modo voluerint exprimere.

⁴ *Usque ad Oceanum*] Mare Atlanticum intelligit; Gadibus enim Hercules fuit cultus, eaque insula terrarum finis habebatur. Vide Theodoretum Therap. VIII. pag. 113. Aeneam Gazaeum in Theophr. pag. 394. D. & Nonnum in Gregorii Stelit. II. Hist. 34. Silius Italicus lib. III, 3.

Extemplo positos finiti cardine mundi

Victor adit populos, cognataque limina Gades.

Isidorus Orig. lib. XIII. cap. 15. Hercules cum Gadibus pervenisset, (Leg. Gades usque venisset) columnas ibi posuit; sperans illic esse orbis terrarum finem. Hinc *ισχυρίων* Gadibus vocat Dionysius verff. 65, 457. non quod Herculis columnae *ἐν τῇ ἰσχυρίων τῶν Γαδίου* fuerint collocatae, prout male Paraphrastes Oxonii editus.

⁵ *Hinc Liber Semela natus*] Vulgo *hinc Liber Deus, Semele natus*. Sed Reg. ut edidimus;

REC

eademque famae celebritate Tyndaridae fratres, qui ¹ non modo adjuutores in praeliis victoriae populi Romani, sed etiam nuntii fuisse perhibentur. Quid? Ino Cadmi filia, nonne ² Λευκοθέα nominata a Graecis, Matuta habetur a nostris? quid? totum prope caelum, ne pluris persequar, nonne humano genere completum est? Si vero scrutari vetera, & ex his ea quae scriptores Graeciae prodiderunt eruere coner; ipsi illi, ³ majorum gentium Di qui habentur, hinc a nobis profecti in caelum reperi-
 13 entur. Quaere, ⁴ quorum demonstrantur sepulchra in Graecia: reminiscere, quoniam es initiatu, quae traduntur mysteriis: tum denique, quam hoc late pateat, intelleges. Sed qui nondum ea quae multis post annis tractari coepissent

Physica

nec Deus ab Eliensibus duobus, Med. aut editis veteribus agnoscitur.

¹ Non modo adjuutores in praeliis victoriae populi R. sed etiam nuntii] Eliens. pr. & Bak. ordine verborum mutato, dant populi R. victoriae. Lambinus autem reponendum statuit, non modo adjuutores in praeliis populi Romani, sed etiam victoriae nuntii fuisse perhibentur. At, ut opinor, praestat recepta lectio, nam bello Macedonico, quo devictus est Perseus, & quo praecipue respicit noster, Tyndaridae victoriam eadem die, qua FECERANT, nuntiaverunt. Verba sunt Minucii Felicis in Octav. cap. VII. Latinus Pacatus Pan. XII. cap. XXXIX, 4. Credidere majores

Castoras geminos, albenibus equis & stellatis apicibus insignes, pulverem cruoremque Thessalicum aquis Tiberis abluentes, & nuntiassse victoriam, & IMPUTASSE militiam. Hisce succinunt scriptores quos laudat Joann. Freinsheimius ad Flori lib. II. cap. 12.

² Λευκοθέα — a Graecis, Matuta — a nostris] Similiter Romanos Λευκοθέαν Ματῦτα διονόταυ τεστatur Plutarchus de Frat. Amor. Tom. II. pag. 492. Sic, inter alios, etiam Servius ad Aen. V, 241. & Lactantius ad Statii Theb. I, 12. Hunc vero locum laudat Nonius in manu.

³ Majorum gentium Dii] Ad hunc locum respicit Augustinus C. D. lib. VIII. cap. 5. Majorum vero gentium Deos, quos etiam

Physica didicissent, tantum sibi persuaserant, quantum natura admonente cognoverant: rationes & causas rerum non tenebant; visis quibusdam saepe movebantur, hisque maxime noturnis, ut viderentur hi qui vita excesserant vivere. Ut porro firmissimum hoc adferri videtur cur deos esse credamus, quod nulla gens tam fera, nemo omnium tam sit inmanis, cujus mentem non imbuerit deorum opinio. Multi de Dis prava sentiunt: id enim vitioso more effici solet: omnes tamen esse vim & naturam divinam arbitrantur. Nec vero id conlocutio hominum aut consensus efficit: non institutis opinio est confirmata, non legibus. Omni autem in re consensus omnium gentium lex naturae putanda est. Quis est igitur qui suorum mortem

etiam *Consentes* vocabant, hoc Disticho complexus est *Ennius*:

*Juno, Vesta, Minerva, Ceres,
Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Jovis, Neptunus,
Volcanus, Apollo.*

Id exhibent *Apuleius* de Deo *Socr.* pag. 667. & *Martianus Capella* lib. I. pag. 15.

4 Quorum demonstrantur sepulchra—quae traduntur mysticis] Vulgo tradantur. Liber autem *Pisthacanus* dabat mysticis; de quo sibi disquirendum putavit *Gulielmus*. Sed non opus est ut in hanc disquisitionem multum temporis absumamus, cum reliqui Codices vulgatam lectionem tueantur, ac ita scripsisse *Cicero* abunde doceant *Lactantius Div. Inst.* lib. I. cap. 15. & *Augusti-*

nus de conf. Evang. lib. 1. cap. 23. ubi *prois* haec tota laudatur. Hic autem repraesentat, quorum demonstrantur sepulchra—quae tradantur mysticis; ille vero, demonstrantur & traduntur; ac ad alterutrum modum *Tullii* refingenda sunt exemplaria. Adolescentem vero ad mysteria remittit noster, quoniam ea nihil aliud fuere, quam repraesentatio rerum ab iis qui colebantur gestarum, dum in vivis erant. Id patet ex omnibus *Apologeticis*; maxime quidem ex *Firmico* de Err. Prof. Rel. pag. 2, seqq. & *Clemente Alexandrino* in Protr. pag. 10. cujus verba profert etiam *Eusebius* Pr. Evang. lib. 11. cap. 3. Vide & *Arnobium* lib. V. pagg. 231, 232.

1. Atque

mortem primum non eo lugeat, quod eos or-
 batos vitae commodis arbitretur? Tolle hanc
 opinionem: luctum sustuleris. Nemo enim
 moeret suo incommodo. Dolent fortasse, &
 anguntur: sed illa lugubris lamentatio fletus-
 que moerens ex eo est, quod cum quem di-
 leximus vitae commodis privatum arbitramur,
 idque sentire. ¹ Atque hoc ita sentimus natura
 14 duce, nulla ratione nullaque doctrina. Maxu-
 mum vero argumentum est naturam ipsam de
 immortalitate animorum tacitam judicare, quod
 omnibus ² curae sunt, & maxumae quidem, quae
 post mortem futura sint, *Serit arbores, quae*
alteri saeculo profint, ³ ut ait Staius in Syne-
 phebis: quid spectans, nisi etiam postera sae-
 cula ad se pertinere? Ergo arbores seret di-
 ligens agricola, quarum aspiciet bacam ipse
 nunquam? vir magnus ⁴ leges, instituta, rem-
 publicam non seret? Quid procreatio libero-
 rum,

¹ *Atque hoc*] Sic recte Bak.
 Vulgo *haec*.

² *Curae sunt, & maxumae qui-
 dem*] Vulgo *maxime*: sed edi-
 di *maximae*, iubente sensu; quod
 & Fr. Fabricium priorem vidisse
 video. Cicero ad Quintum fra-
 trem II, 14. *Maximae vero mihi
 curae erit*. Sic alibi passim. Vide
 de Amic. cap. XII. & Livium
 X, 25.

³ *Ut ait Staius in Synephebis*]
 Ne minime quidem dubitari po-
 test, quin Caecilius Staius, hu-
 jusce fabulae sit auctor. In
 MSSis tamen plurimis legitur

Ennius in Synephebis: in Reg. &
 aliis Poetae nomen prorsus o-
 mittitur. Haec cum ita sint, re-
 pono, *ut ait in Synephebis*. Vide
 nos ad lib. I. N. D. cap. 6.

⁴ *Leges, instituta, Remp.* non
 seret?] Veteres editi, pluresque
 MSSi neglecta interrogationis
 nota dant *conferet*. At *Ursino*
 placet, *ergo arbores seret diligens
 Agricola, quarum aspiciet bac-
 cam ipse nunquam: vir magnus
 leges, instituta, quae deferet*. Qua
 quidem conjectura nihil vidi
 futilius, mirorque virum do-
 ctum tam coactam hariolation-
 nem,

rum, quid propagatio nominis, quid ⁵ adoptiones filiorum, quid testamentorum diligentia, quid ipsa ⁶ sepulchrorum monumenta, quid e-logia significant, nisi nos etiam futura cogitare? Quid? illud num dubitas, quin specimen naturae ⁷ capi debeat ex optima quaque natura? Quae est melior igitur in hominum genere natura, quam eorum qui se naros ad homines iuvandos, tutandos, conservandos arbitrantur? Abiit ad deos Hercules: numquam abisset, nisi, cum inter homines esset, eam sibi viam munivisset. Vetera jam ista, & religione omnium consecrata. Quid in hac republica tot tantosque viros ¹⁵ ob rempublicam interfectos cogitasse arbitramur? isdemne ut finibus nomen suum quibus vita terminaretur? Nemo umquam sine magna spe immortalitatis se pro patria offerret ad mortem. Licuit esse otioso Themistocli; licuit Epaminondae; licuit, ne & vetera & externa quaeram, mihi:

nem, optimam iudicasse; cum *Lambinus* vulgatam lectionem, quae elegans est & *Cicerone* digna, ex suis Codicibus jam protulerat; quibuscum faciunt *Eliens.* primus & *Pall.* tres. *Quint.* autem, *Eliens.* sec. & *Balliol.* *Reip.* non feret?

⁵ Adoptiones filiorum] Sic *Reg.* *Eliens.* sec. tert. *Bak.* & a prima manu *Petrensis.* *Sallustius* *Jugurth.* cap. xi. Ipsum illum tribus proximis annis adoptione in regnum pervenisse. *Agellius* lib. V. cap. 19. Quod per praetorem fit, adoptatio dicitur. Sic

etiam loquitur *Tertullianus* ad *Nat.* lib. II. cap. 1. Vulgo adoptiones: sed nos verbum, quod in usu rarius est, revocandum censuimus.

⁶ Sepulchrorum monumenta; quid e-logia significant] *Reg.* & *Eliens.* tert. antepenultima voce praetermissa, dant sepulchrorum monumenta e-logia significant. For- san *Cicero* scripsit, sepulchrorum monumenta & e-logia significant.

⁷ Capi debeat] Ita *Lambinus*, quem, codicibus licet invitis, sum secutus. Vulgo debeat, quod respuit Latini sermonis ratio.

C

1 Pinxit

hi: sed nescio quomodo inhaeret in mentibus quasi saeculorum quoddam augurium futurorum; idque in maxumis ingeniis altissimisque animis existit maxume, & apparet facillume. Quo quidem dempto; quis tam esset amens, qui semper in laboribus & periculis viveret? Loquor de principibus. Quid? poëtae nonne post mortem nobilitari volunt? unde ergo illud?

Aspicite o cives senis Enni imaginis formam,

Hic vestrum¹ pinxit maxuma facta patrum.

Mercedem gloriae flagitat ab his, quorum patres adfecerat gloria. Idemque,

² *Nemo me lacrimis* —

Cur

¹ Pinxit maxima facta patrum] Alii panxit, quod passim de Poëtis dicitur. At cum MSS-tis Gebhardianis faciunt Reg. Eliens. pr. tert. Bak. Med. & Petrenf. quos sequendos arbitror; nam pingere *μωραφοειν* describere significat. Sulpicius Severus de Hieronymo Dial. 1. cap. 8. PINXISSE mihi videtur vitia multorum. Terentius Phorm Act. II. Sc. I, 38. Probe horum facta imprudens depinxit senex. Eusebius H. E. VIII, 12. *Τί μὲν χεῖν — πὺς πολυτρόπως αἰχίας* 'ΑΝΑΖΩΓΡΑΦΕΪΝ τῶν θανόντων Χειρὸς μνηστέρων. Simili translatione dixit noster lib. v. Tusc. cap. 39. Ejus (Homeri) PICTURAM, non poësin, videmus. Accedit quod argutius sit Epigramma, si petat Ennius, ut ejus imaginem aspiciant cives, quippe qui patrum eorum facta pinxerat, quam si modo legatur altero.

² *Nemo me lacrimis* — *Cur*

volito &c.] Vulgo *Nemo me lacrimis* decoret nec funera fletu Faxit. *Cur?* &c. Supplerunt vel ex hujusce libri cap. XLIX. vel ex libri de Senectute cap. XX. Nam Reg. ita dat ut edidimus, & Ciceroni dimidiatos versus, si modo noti fuerint, laudare non est inusitatum.

³ Sed quid poëtas?] Reg. Eliens. tert. & Balliol. Sed quid putas? Recepta tamen lectio, quam servant Med. Bak. alique Codices, mihi potior videtur. Sic infra II, 16. Sed quid hos? quibus Olympiorum victoria consulatus &c.

⁴ Phidias sui similem speciem inclusit in clypeo Minervae] Hanc historiam refert Aristoteles de mundo cap. vi. Ejus verba sic Latine reddit Apuleius pag. 746. Phidiam illum — vidi ipse in clypeo Minervae — oris sui similitudinem colligasse; ita ut si quis olim artificis voluisset exinde imaginem

— Cur? *volito vivos per ora virum.*

Sed? quid poetas? Opifices post mortem nobilitari volunt. Quid enim ⁴ Phidias sui similem speciem inclusit in clypeo Minervae, ⁵ cum inscribere non liceret? Quid nostri philosophi? nonne in his libris ipsis, ⁶ quos scribunt de contemnenda gloria, sua nomina inscribunt? Quod si omnium consensus naturae vox est; omnesque, qui ubique sunt, consentiant esse aliquid quod ad eos pertineat, ⁷ qui vita cesserunt; nobis quoque idem existumandum est. Et si, quorum aut ingenio aut virtute animus excellit, ⁸ eos arbitramur, quia natura optima sint, cernere naturae

ginem separare, soluta compage, simulacri totius incolumitas interiret. Eodem respiciunt Valerius Maximus lib. viii. cap. xiv, 6. & noster de Orat. II, 17.

⁵ Cum inscribere non liceret] Moris erat, ut fictores nomina sua statuis insculperent. Plinius H. N. Praef. pag. 9. Pingendi fingendique conditores invenies absoluta opera — pendenti titulo inscripsisse, ut Apelles faciebat aut Polycletus. Basilus de Socrate Hom. xxiv. pag. 577. Ἐντεῖναι δὲ τῷ μισθῷ λέγεται, ὡς πρὶν ἈΝΑΡΙΑΝΤΙ ΤΟ'Ν ΔΗΜΙΟΥΡΓΟ'Ν, ὃ δῆνα ἰσθῆναι. Vide sis etiam Tzetzem in Epist. quam publici juris fecit Kusterus ad Suidam in Ἀνυθῶν, ut & Chil. viii, 930. Haec sunt iis addenda, quae congeffit Marq. Gudius ad Pnaedri lib. v. Prolog. 2.

⁶ Quos scribunt de contemnenda gloria, sua nomina inscri-

bunt] Huc respicit Hieronymus lib. iii. Comm. in Epist. ad Galat. ed. Victor. Tom. vi. pag. 155. Videas plerosque (quod etiam Tullius ait) libros suos de contemnenda gloria inscribere & causa gloriae proprii nominis titulos praenotare. Idem notat Valerius Maximus lib. viii. cap. xiv, 3. ext. Gloria ne ab his quidem, qui contemptum ejus introducere conantur, negligitur; quoniam quidem ipsis voluminibus nomina sua diligenter adjiciunt, ut, quod professione elevant, usurpatione memoriae consequantur. Vide Ciceronem pro Archia cap. xi. & Amm. Marcellinum xxii, 7.

⁷ Qui vita cesserunt] Sic Reg. At Eliens. pr. sec. qui vita excesserunt; quod etiam probum. Vulgo cesserint.

⁸ Eos arbitramur, quia — sint] Ita Reg. Vulgo eos arbitramur, quia sunt.

naturae vim maxume: veri simile est, cum op-
 tumus quisque maxume posteritati serviat, esse
 aliquid cuius is post mortem sensum sit habi-
 16 turus. Sed ut deos Esse natura opinamur, Qua-
 lesque sint ratione cognoscimus; sic permanere
 animos arbitramur consensu nationum omnium:
 qua in sede maneat qualesque sint, ratione di-
 scendum est: cuius ignoratio finxit inferos eas-
 que formidines, quas tu contemnere non sine
 causa videbare. In terram enim cadentibus cor-
 poribus, hisque *humo* tectis, e quo dictum est *hu-*
mari, sub terra censebant reliquam vitam agi
 mortuorum. Quam eorum opinionem ¹ magni
 errores consecuti sunt; quos auxerunt poëtae:
 frequens enim confessus theatri, in quo sunt
 mulier-

¹ Magni errores consecuti sunt]

H. Stephanus Castig. in Cicero-
 nem p. 99. reponit *terrores*, &
 paullo post *tantumque valuit*
terror; sed commodior est re-
 cepta lectio, quam praestant om-
 nes MSSi. Nec exinde stabili-
 tur ejus emendatio, quod paulo
 ante *formidinum* meminit Tulli-
 us; error enim falsa est opinio,
 quae terrores potest, non minus
 ac alios affectus procreare.

² Adsum atque advenio — ca-
 ligo inferum] Huic Tristicho re-
 spondet initium Hecubae Eurip-
 ideae.

Ἦκω νεκρῶν κινθμῶνα καὶ σκό-
 τυ πύλας

Λιπὼν, ἢ ἄδης χερὶς ἤκισται
 Θιῶν.

Priorem versum sic παρὰ δὲ Ἀ-
 ριστοφάνους apud Athenaeum lib.

xii. pag. 551.

Καὶ πρὸς νεκρῶν κινθμῶνα καὶ σκό-
 τυ πύλας

Ἐτλὴ καὶ πλῆθει —

Hinc, ut id obiter dicam, me-
 moriae falsum esse Tzetzem li-
 quet, qui hoc modo locum ex-
 pressit Chil. X, 162.

Ἦκω νεκρῶν κινθμῶνά π καὶ πύ-
 λας ἀφελὲς

Σκῆτον —

Quin & receptam lectionem ser-
 vat Lucianus Necyom. Tom. 1.
 pag. 325.

³ Ea fieri apud inferos finge-
 rent, quae sine corporibus nec fieri
 possent] Vide Justinum Marty-
 rem Cohort. ad Graec. cap. xxvii.
 pag. 101, seqq.

⁴ Homeri tota Νικολά] Ita vo-
 catur Odyss. A. quod in eo libro
 Ulysses inferos adiisse, & cum
 umbris

mulierculae & pueri, movetur audiens tam grande carmen:

² *Adsum atque advenio Acherunte vix via alta
atque ardua,*

*Per speluncas saxis structas asperis, pendentibus,
Maxumis, ubi rigida constat crassa caligo inferum.*

Tantumque valuit error, qui mihi quidem jam sublatu videtur, ut, corpora cremata cum scirent, tamen ³ ea fieri apud inferos fingerent, quae sine corporibus nec fieri possent nec intellegi. Animos enim per se ipsos viventis non poterant mente complecti; formam aliquam figuramque quaerebant. Inde ⁴ Homeri tota νεκρία: inde ⁵ ea quae meus amicus Appius νεχομαντήια faciebat: inde in vicinia nostra ⁶ Averni lacus,

Unde

umbris collocutus esse fingitur. Vide Eustathium.

⁵ Ea, quae meus amicus Appius Νεχομαντήια faciebat] Vulgo quam meus amicus — faciebat. Lectionem vero, quam sequimur, repraesentant optimi Codices scripti non minus ac editi. Nec tamen vitio caret haec scriptura; non enim νεχομαντήια, seu locos ubi responsa dant manes evocati, facere, sed iis uti solebat Appius. Vide lib. I, de Divin. cap. 58. Forsan igitur, cum nonnulli libri νεχομαντήια, alii ψυχομαντήια, reliqui νεχομαντήια dent; eae varietates Librarii produnt additamentum, meritoque Petr. Ciaccopius illud verbum, quodcumque sit, abundare statuit; aut, quod probabilius videtur, cum acutissimo Ben-

tleio legendum, νεχομαντήια CONSULEBAT. Non absurde tamen legeris, νεχομαντήια ADHIBEBAT.

⁶ Averni lacus, Unde animae] Ibi νεχομαντήιον erat, quod hoc modo descripsit Maximus Tyrius Diss. xiv. §. 2. Ἡ δὲ πρὸ τῆς Ἰταλίας κατὰ τὴν μεγάλην Ἑλλάδα περὶ λίμνην Ἀορῶν ὅπου καλεῖται, μαυτίειον ἄντρον καὶ θύραις τῷ ἄντρον ἀνδρες ψυχάγωνοι, ὅταν ὀνομαζόμενοι ἐκ τῆς ἰσθμῆς ἰταυῖα καὶ διόμηνον ἀφικόμενοι, ἐκτάμηνον, ἰταυμὸν σφάγια, χιὰ μιν χάρις, ἀπικαλόμενοι ψυχὰς, ὅταν δὲ τῶν πατέρων ἢ φίλων, καὶ αὐτῶν ἀπὸ τῆς εἰδωλοῦ, ἀμυδρῶς καὶ ἐκ τῆς ἀμφισχητισμοῦ, φθιγμένοι δὲ καὶ μαυτιῆς καὶ συγγερόμενοι ὑπὲρ αὐτῶν ἰδόντες ἀπὸ τῆς τῆς. Τὸν μὲν οὖν τὸ μαυτιῆς καὶ Ὀμοφροῦς γένος, πρὸς τοῖς τῶ. Ὀδυσσεὺς

Unde animae excitantur, ¹ obscura umbra opertae, ostio alti Acheruntis, falso sanguine, ² imagines mortuorum. Has tamen imagines loqui volunt; quod fieri nec sine lingua, nec sine palato, nec ³ sine faucium, laterum, pulmonum vi & figura potest. Nihil enim animo videre poterant: ad oculos omnia referebant. Magni autem est ingeni ⁴ sevocare mentem a sensibus, & cogitationem ab consuetudine abducere. Itaque credo equidem etiam

σεῖ τῇ ἐν αὐτῇ ὁδῷ. Non aliter Strabo lib. v. pag. 374. Ἐμῶν δ' οἱ πρὸ ἡμῶν ἐν τῷ Ἀέρι τὰ πρὸ τῆς νεκρῆς τῆς ὀμνήσας καὶ δὴ καὶ νεκρομαντείας ἰσχυρῶς ἐνταῦθα γινώσκουσιν ὅδους αἰς τῷ ἀφικέσθαι. Νεκρομαντείας etiam τῇ ἐν τῷ Ἀέρι meminit lib. I. pag. 46.

¹ Obscura umbra opertae] Vulgo obscura umbra, aperto ostio &c. Sed Reg. & Vatic. apertae: unde manum Ciceronis eruit Cl. Bentleii solertia. Procopius in I. Regum pag. 86. Ἐλπίσαν ἐν ταῖς νεκρομαντείαις, διαμύθων ἀπὸ ταῖς, ΣΚΙΟΒΙΑΗ βλάπτει φαντασίαν. Nimirum veteribus σκία videbantur οἱ νεκροί, prout loquitur Scholiastes ad Aeschyli Chœph. v. 155.

² Imagines mortuorum] Jfano Gulielmio placet mortuorum imagines, uti quidem dant Eliens. tert. & Petrens. eaque mutatio (si modo versus esset Trochæus, quod illi videbatur) prorsus est necessaria. Has autem imagines εἰδῶλα καμῶτων Homerus vocat, simulacra luce carentium, Lucretius & Virgilius: non quod

animas imaginibus speculorum similes posuerint, quae, quamvis nostram referant speciem, corporeae naturae expertes omnino sunt, ut p̄peram Hier. Columna in Ennii Fragm. pag. 246. cui praeivit Porphyrius de Styrge apud Stobaeum Eclog. Phys. p. 129. sed quoniam desinierunt esse quoddam simulacrum, quod ad nostri corporis effigiem fictum inferos petat, ut loquitur Servius in Aen. iv. 654. Vide sis & eundem ad Aen. vi. 134. Plutarchum de facie in orbe Lunae Tom. II. pag. 944. Scriptorem vitae Homericæ inter Opusc. Galeana pag. 342. Horatium Od. lib. 1. 24. Giss. Cuperum in Apoth. Homer. pag. 20. & nos ad lib. III. N. D. cap. 16.

³ Sine faucium, laterum, pulmonum vi] Vulgo laterumve & pulmonum; sed vculas illas recte praetermittunt Reg. Med. Eliens. tert. & Bak.

⁴ Revocare mentem a sensibus] Laudat hunc locum Augustinus ad Voluf. Epist. 3. & habet sevocare, quod etiam repraesentasse videtur Eliens. tert. a prima manu.

etiam alios tot saeculis; sed, quod literis ex-
stet, ⁶ Pherecydes Syrius primum dixit animos
esse hominum sempiternos: antiquus sane:
fuit enim meo regnante gentili. Hanc opini-
onem discipulus ejus Pythagoras maxime con-
firmavit: qui, cum Superbo regnante in Itali-
am venisset, tenuit magnam illam Graeciam
⁶ cum honore & disciplina, tum etiam aucto-
ritate; ⁷ multaque saecula postea sic vixit Py-
thagoreorum

manu. Noster N. D. lib. III. cap. 8. *Non quod difficile sit men-tem ab oculis sevocare; sed quo magis sevocō, eo minus, quod tu vis, possum mente comprehendere.* Infra cap. xxx. *Quibus fuisset minima cum corporibus contagio, seque ab his semper sevocassent.* Vide & cap. 31.

⁵ Pherecydes Syrius primum dixit animos hominum esse sempiternos] In vulgatis male Syrus primum: nam Syri insulae τὸ ἰσ-τιον est Σόλος, quod nec Ursum latuit. Eadem macula tamen in non paucis restat veterum locis. Sic Luciano Macrobi. Tom. II. p. 474. & Achilli Tat. Isag. ad Arati Phaenomen. cap. III. p. 125. Φερικίδης dicitur ὁ ΣΥΡΟΣ. Leg. Σόλος; immanis enim est error Tzetzi & Augustini, quorum illi Chil. II, 869. huic contra Acad. lib. III. cap. 17. & ad Volusianum Epist. 3. *Affyrus* est noster Pherecydes. In his tamen litteris recte tradit Episcopus Hipponensis, Pherecyden animorum immortalitatem docuisse; falliturque Tatianus, qui Orat. ad Graecos cap. XLI. sic loquitur: *Ὁ δὲ Ἀφρικήν τῷ Φερικῷ*

δὲς δὲ γένετος κληρονομία ἐστὶ καὶ τῇ ψυχῇ διαβάλλει τὴν ἀθανασίαν. Vide Lactantium Div. Instit. Lib. VII. cap. 7, 8. At non est dissimulandum scriptoribus inter se non convenire, qui primi dogma de animorum aeternitate tradiderint. Pausanius Messen. cap. 32. *Ἐγὼ Χαλδαίος καὶ Ἰνδῶν τὰς μάγους πρῶτος αἶσα εἰπόντις, ὡς ἀθάνατος ἐστὶν ἀνθρώπου ψυχὴ.* Aegyptios autem hac laude mactant Herodotus lib. II. cap. 123. & Clemens Strom. lib. VI. pag. 752. Athenaeo si credimus lib. XI. pag. 507. *Ἡ ψυχὴ ἀθάνατος παρὰ πρῶτον αἰσθάνει Ὀμήρου.* Vide & scriptorem vitae Homericæ inter Opusc. Galeana p. 341. Id a nonnullis Pythagoræ, ab aliis Thaleti tribuitur. Adi Diogenem Laertium I, 24. Maximum Tyrium Diss. XVI. §. 2. Porphyrium vit. Pythag. pag. 188. & Hieronymum in Rufin. lib. III. cap. X. pag. 537.

⁶ Cum honore & disciplina] Reg. Elionf. tert. & Med. cum honore disciplina. Cl. Bensleius reponit cum more & disciplina.

⁷ Multaque saecula postea sic vixit] C 4

thagoreorum nomen, ut nulli alii docti videren-
 17 tur. Sed redeo ad antiquos: rationem illi sen-
 tentiae suae non fere reddebant, nisi quid erat
 numeris aut descriptionibus explicandum. Pla-
 tonem ferunt, ut Pythagoreos cognosceret, ¹ in
 Italiam venisse, & didicisse Pythagorea omnia,
 primumque de animorum aeternitate non solum
² sensisse idem, quod Pythagoran, sed rationes
 etiam adtulisse; quas, nisi quid dicis, praetermit-
 tamus, & hanc totam spem immortalitatis relin-
 quamus. A. An tu, cum me in summam ex-
 spectationem adduxeris, deseris? Errare meher-
 cule malo cum Platone, quem tu quanti facias
 scio & quem ex tuo ore admiror, quam cum
 istis vera sentire. M. Maeste virtute: ego enim
 ipse cum eodem ipso non invitus erraverim.
 Num igitur ³ dubitamus, sicut pleraque, (quam-
 quam

vignit.] Nonius in Nominativus
 pro Dativo: Cicero Tusc. lib. I.
 multaue saecula post illa revi-
 gnis Pythagoreorum nomen. Leg-
 sic vignit, ut apud nostrum.

1 In Italiam venisse.] In vet.
 editis post haec verba legitur
 & in illa (vel ea) cum alios mul-
 tos, tum Archytam, Timaeumque
 cognovisse; quae, cum ab opti-
 mis Pall. abessent, Jano Gebhar-
 bardo non esse Ciceronis videban-
 tur. Exulant etiam a Reg. Bod-
 leian. & Balliol. inec quin hoc jure
 merito fiat ullus dubito; siqui-
 dem Codices illi, qui hoc agno-
 scunt Emblemata, fere repraesent-
 ant, & in illa cum alios multos
 tum Archytam Timaeumque co-

GNOVIT; unde ea docto cuidam
 Scholiastae deberi satis apparet.
 Vide nostrum de Fin. lib. V.
 cap. 29. Valerium Maximum lib.
 VIII. cap. VII. 3. ext. Apuleium
 de Habit. Doct. Plat. p. 569. &
 Hieronymum in Rufin. lib. III.
 pag. 537.

2 Sensisse idem quod Pythago-
 ran sed rationes etiam adtulisse;
 quas &c.] Vulgo Pythagoras,
 sed rationem etiam adtulisse quam
 &c. Lectionem vero quam de-
 dimus exhibet Bak. Et recte
 quidem, ut vidit Cl. Bentleius:
 nam Plato multas rationes attu-
 lit cur immortales putandi sint
 animi. Vide cap. XXI. Quod
 autem Pythagoran legamus, id
 fide

quam hoc quidem minime; persuadent enim Mathematici,) terram in medio mundo sitam ad universi caeli complexum quasi puncti instar obtinere, quod *κέντρον* illi vocant: eam porro naturam esse quatuor omnia gignentium corporum, ut quasi partita habeant inter se & divisa momenta: terrena & humida suoapte nutu & suo pondere ad paris angulos in terram & in mare ferantur: reliquae duae partes, una ignea, altera animalis; ut illae superiores in medium locum mundi gravitate ferantur & pondere, sic haec rursus rectis lineis in caelestem locum subvolent, sive ipsae natura superiora adpetentes, sive quod a gravioribus leviora natura repellantur. Quae cum consent; perspicuum debet esse animos, cum e corpore excesserint, sive illi sint
 6 animales id est spirabiles sive ignei, sublimē ferri:

fide Reg. Eliens. tert. aliorumque Codicum nititur. *Censorinus* de die Natali cap. xv. *Isocratē Rhetorem ferunt prope ad id aetatis pervenisse, quo Gorgian Leontinum. Quintilianus* Declam. II. pag. 18. *Idem vos putatis efficere noctium merita — quod natalium pignorumque reverentias. Sic & alii.*

3 *Dubitemus sicut pleraque &c.* Vulgo *dubitemus an sitis pleraque*, sic & hoc. Sed illas tres voculas omittunt Reg. Eliens. tert. Bak. Petr. & Cantab. locumque perpurgavit doctissimi Bentleii solertia.

4 *Sive ipsae — adpetentes* Vulgo *ipsa — adpetente*. Ast *adpetentes* est in nonnullis Codicibus,

ut testatur *Lambinus*; qui locum sic constituit, ut edidimus. Legi tamen queat *sive ipsarum natura superiora adpetente*.

5 *Sive quod — consent* Adducuntur haec a Nonio in *constat*.

6 *Animales id est spirabiles* Reg. & Vatic. *spirabiles*; Pal. quart. *spiratales*; Petrens. *spiratales*; ac ita legendum conjecerat *Janus Gualterius*. Frustra quidem & immerito. Noster cap. xxix *Fac igneam, fac spirabilem*. Sic & alibi. *Servius* ad Aen. III, 600. *Spirabile, vitale, quo spiramus, & est sermo Ciceronis, quamquam ille spirabile dixerit in libris de Deorum natura. Empedocles ex versione Chalcidii in Timaeum §. Li.*

Humorem

ferri: si vero aut numerus quidam sit animus (quod subtiliter magis quam dilucide dicitur) aut quinta illa non nominata magis quam non intellecta natura; multo etiam integriora ac puriora sunt, ut a terra longissime se ecferant. Horum igitur aliquid animus, ne tam vegeta mens aut in corde cerebrove, aut in Empedocle¹⁸ cleo sanguine demersa jaceat. Dicaearchum vero cum Aristoxeno aequali & condiscipulo suo, doctos sane homines, omittamus: quorum alter ne condoluisse quidem umquam videtur, qui animum se habere non sentiat; alter ita delectatur suis cantibus, ut eos etiam ad haec transferre conetur. Harmonian autem ex intervallis sonorum nosse possumus; quorum varia compositio etiam harmonias efficit pluris; membrorum vero situs & figura corporis vacans animo quam possit harmoniam efficere non video. Sed hic quidem, quamvis eruditus sit, sicut est, haec magistro concedat Aristoteli; canere ipse doceat: bene enim illo Graecorum proverbio praecipitur,

2 *Quam*

Humorem liquido, nostro spirabile flatu.

Eundem versum nonnihil immutatum profert §. ccxvi. Aber-
ravit vero P. Manucius, qui tres ultimas voces Glossematis damnavit.

1 Ne tam vegeta mens] Forte ne tam vegeta res aut in corde &c. Prout etiam Cl. Thomas Bensleius reponendum conjecit.

2 Quam quisque — exerceat] Hoc modo Graeci,

Ἐπὶ τοῖς αἵματιναις αἰδέειν τὴν ψυχήν.
Extat apud Aristophanem in Vespiis vs. 1422. & Suidam in ἑπιδῶ.
Similia veterum loca congestit Th. Gatakerus V. C. de Stylo N. T. cap. 25.

3 Quam tamen Democritus concalescentiam & spirabilem id est animalelem esse vult] Vulgo voluit, contra MSSorum fidem. Scilicet philosophus illa corpuscula σφαίρειναι τῶν καὶ ψυχῶν λίθων, prout auctor est Aristoteles lib.

² *Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.*
 Illam vero funditus ejiciamus individuorum corporum levium & rotundorum concursiōem fortuitam: ³ quam tamen Democritus concalectam & spirabilem id est animalem esse volt, Is autem animus, ⁴ qui, si est horum quatuor generum ex quibus omnia constare dicuntur, ex inflammata anima constat, (ut potissimum videri video Panaetio) superiora capeſſat necesse est: nihil enim habent haec duo genera proni, & supera semper petunt. ⁵ Ita, siue dissipantur, procul a terris id evenit: siue permanent & conservant habitum suum, hoc etiam magis necesse est ferantur ad caelum, & ab his perrumpatur & dividatur crassius hic & concretus aër qui est terrae proximus: calidior est enim vel potius ardentior animus, quam est hic aër quem modo dixi crassum atque concretum: quod ex eo sciri potest, quia corpora nostra terrene principiorum genere confecta, ardore animi concalescunt. Accedit, ut eo facilius animus evadat ¹⁹ ex hoc aëre quem saepe jam appellø, eumque per-

lib. I. de anima cap. 2. Portenti vero simile videri possit, quod noster hoc in loco *spirabilem id est animalem* dicit, quum supra cap. xvii. legatur, *siue illi sint animales id est spirabiles*. Hinc certe dubitari non potest, quin *animale spirabile* censuerit obscurius. Eodem igitur modo sumendus est hicce locus ac ii de quibus egimus lib. iii. cap. 27.

⁴ *Qui, si est horum quatuor generum ex quibus omnia* Lam-

pinus edidit *horum quatuor generum* ex aliquo, *ex quibus omnia*. Sed eas voces adjici non patiuntur MSSi simul ac Nonius in *constas*.

⁵ *Ita, siue dissipantur, procul a terris id evenit*] Vulgo *ita, siue dissipantur procul a terris, id evenit*. Nos ex ipsa re, simul ac MSSis Eliens. tert. & Petr. vitiosam distinctionem sustulimus, quae cunctas, quas vidimus, editiones macularat.

¹ *Functis*

perrumpat, quod nihil est animo velocius, nulla est celeritas, quae possit cum animi celeritate contendere. Qui si permanet incorruptus sui que similis; necesse est ita feratur, ut penetret & dividat omne caelum hoc, in quo nubes, imbres, ventrique coguntur; quod & humidum & caliginosum est propter exhalationes terrae. Quam regionem cum superavit animus, naturamque sui similem contigit & agnovit; ¹ junctis ex anima tenui & ex ardore solis temperato ignibus insistit, & finem altius se efferendi facit. Tum enim sui similem & levitatem & calorem adeptus, tanquam paribus examinatus ponderibus, nullam in partem movetur; eaque ei demum naturalis est sedes, cum ad sui simile penetravit, in quo nulla re egens aletur & ² sustentabitur iisdem rebus, quibus astra sustentantur & aluntur. Cumque corporis facibus inflammari soleamus ad omnis fere cupiditates; eoque magis incendi, quod his aemulemur qui ea habeant quae

¹ *Junctis* — facit. Tum enim — adeptus] Vulgo *junctus* — facit. Cum enim adeptus est. At Reg. ultimam vocem nescit; idemque Codex *junctis* dat a prima manu. Nos igitur emendationem Cl. Bentleii merito recepimus. Vide Hieroclem in Aur. Carm. LIV. pag. 186, seq.

² *Sustentabitur iisdem rebus, quibus astra sustentantur & aluntur*] Veteres stellas animatas esse terreisque & aqueis vaporibus ali censuere. Cicero N. D. lib. II. cap. 46. *Sunt autem stel-*

lae natura flammæ; quocirca terrae, maris, aquarum vaporibus aluntur iis qui a sole ex argis tepesactis & ex aquis excitantur; quibus altae renovataeque stellae atque omnis aether refundunt eadem & rursus trahunt indidem, nihil ut fere intereat, aut admodum paululum, quod astrorum ignis & aetheris flamma consumat. Servius ad Aen. I. 612. *Physici pasci aquis marinis sidera id est ignes caelestes dicunt.* Vide & Lucianum in Icaromen. Tom. II. pag. 199, 191. Plura veterum

quae nos habere cupiamus: profecto beati erimus, cum, corporibus relictis, & cupiditatum & aemulationum erimus expertes: quodque nunc facimus, cum laxati curis sumus, ut spectare aliquid velimus & visere; id multo tum faciemus liberius, totosque nos in contemplandis rebus perspiciundisque ponemus: propterea quod & natura³ inest in mentibus nostris insatiabilis quaedam cupiditas veri videndi; & orae ipsae locorum illorum, quo pervenerimus, quo faciliorem nobis cognitionem rerum caelestium, eo maiorem cognoscendi cupiditatem dabunt. Haec enim pulchritudo etiam in terris⁴ patriam illam & avitam (ut ait Theophrastus) philosophiam cognitionis cupiditate incensam excitavit. Praecipue vero fruentur ea, qui tum etiam, cum has terras incolentes circumfusi erant caligine, tamen acie mentis dispicere cupiebant. Et c-20 nim si nunc aliquid adsequi se putant,⁵ qui ostium Ponti viderint, & eas angustias, per quas pene-

veterum loca suppeditabunt *Lipsius* Phys. Stoic. II, 14. & *Me-nagius* ad *Laertii* VII, 145.

3 *Inest in mentibus*] Sic *Lambini* vetus Codex, nostrique MSS-ti: in vulgatis enim deest praepositio.

4 *Patriam illam & avitam*] Sic omnes MSS-ti. *Patritam* tamen legit *Nonius*, quem secuti sunt *P. Manucius*, *D. Lambinus*, ceterique recentiores. Mihi sane tanti non est *Marcellus*, ut ejus libros cunctis *Ciceronis* exemplaribus praeferam, cum pravas &

vitiosas passim det lectiones. Accedit, quod *Tullius* *patria bona, patrias fortunas*, & reliqua generis ejusdem, singulis fere paginis adhibeat, voce vero *patria* nullus utatur. Quin & *Aët.* prima in *Verrem* cap. 5. *rem patriam & avitam*, ut hic *patriam & avitam philosophiam*, dixit.

5 *Qui ostium Ponti viderint— Qui Oceani freta illa viderint*] Vulgo *viderunt* utrobique. Nos *Cl. Bensleium* sequimur, ut jubet *Latinicas*.

penetravit ea quae est nominata ¹ Argo, quia

——— *Argivi in ea delecti viri*

Vecti petebant pellem inauratam arietis;

aut hi, qui Oceani freta illa viderint,

² *Europam Libyamque rapax ubi dividit unda;*

quod tandem spectaculum fore putamus, cum totam terram contueri licebit; ejusque cum situm, formam, circumscriptionem, tum & habitabiles regiones, & rursus omni cultu propter vim frigoris aut caloris vacantis? Nos enim ne nunc quidem oculis cernimus ea quae videmus: neque est enim ullus sensus in corpore: sed (ut non physici solum docent, verum etiam medici qui ista aperta & patefacta viderunt) viae quasi quaedam sunt ad oculos, ad aures, ad naris a sede animi perforatae. Itaque saepe aut cogitatione aut aliqua vi morbi impediti, apertis atque integris & oculis & auribus, nec videmus, nec audimus: ut facile intellegi possit, ³ animum & videre & audire, ⁴ non eas partis quae quasi fenestrae sint animi:

¹ Argo — arietis] Ennii sunt versus ex Euripidis Medea vs. 4. translati.

— Μηδ' ἐρεμῶσαι χίρας
Ἀργῶν ἀρίστων, αἱ τὸ πᾶν χερ-
σιν ἴστας

Περίε μιν ἦλθεν —

Sed Cicero vel data opera vel va-
cillante memoria nonnihil eos
videtur immutasse; scriptor e-
nim ad Herennium lib. II. cap.
22. & Priscianus de metr. Com.
col. 1325. ita laudat:

Argo, qua victi Argivi, delecti
viri,

Petebant illam pellem inaura-
tam arietis;

ubi pronomen ἰμφανκῶς est ac-
cipiendum, ut frustra sint, qui-
bus placuit, petebant villo pel-
lem inaurato arietis. Inter eos
numerandi sunt D. Lambinus &
Hieron. Columna ad Ennii Fragm.
pag. 200.

² Europam — unda] Hunc ver-
sum profert etiam noster lib. III.
N. D.

mi: quibus tamen sentire nihil queat mens, nisi id agat & adsit. Quid, quod eadem mente res dissimillimas comprehendimus, ut colorem, saporem, calorem, odorem, sonum? quae numquam quinque nuntiis animus cognosceret, nisi ad eum omnia referrentur, & is omnium iudex solus esset. Atque ea profecto tum multo puriora & dilucidiora cernentur, cum, quo natura fert, liber animus pervenerit. ¹ Nam nunc quidem, quamquam foramina illa, quae patent ad animum a corpore, callidissimo artificio natura fabricata est; tamen terrenis concretisque corporibus sunt intersepta quodammodo: cum autem nihil erit praeter animum; nulla res obiecta inpediet, quo minus percipiat, quale quidque sit. Quamvis copiose haec ² diceremus, si res postularet, quam multa, quam varia, quanta spectacula animus in locis caelestibus esset habiturus. Quae quidem cogitans, soleo saepe mirari nonnullorum insolentiam philosophorum, qui naturae cognitionem admirantur ³ & ipsique

N. D. cap. 10. & intelligitur fretum Herculeum sive Gaditanum.

³ *Animum & videre & audire*] Theodoretus Therap. I. p. 15. Κατὰ γὰρ δὴ τὸ Ἐπιχαρμῶν, τοῖς Πυθαγόρειοις λέγει,

Νῦν ἀπὸ καὶ νῦν ἀκούει τὰ πάντα καὶ εἶ τοῦ πάντα,

ut frustra sit Ursinus, hunc Menandro versum tribuens. Idem patet ex Tzetze Chil. v, 52. xii, 440. & ad Lycophronis vs. 17. ut

eos praeteream, quos laudarunt Intt. ad Clementis Alexandrini Strom. II. pag. 442. Contr. Rittershusius ad Porphyrii vit. Pyth. n. 46. aliique.

⁴ *Non eas — animi*] Laudat Nonius in Fenestras.

⁵ *Nam nunc quidem — fabricata est*] Haec habet Nonius in Foramina. Sed apud eum non nihil depravantur.

⁶ *Ejusque inventori & principi gratias exsultantes agunt*] Ridet

iusque inventori & principi gratias exsultantes agunt, cumque venerantur ut deum. Liberatos enim se per eum dicunt gravissimis dominis, terrore sempiterno, & diurno ac nocturno metu. Quo terrore? quo metu? Quae est anus tam delira, quae timeat ista, quae vos videlicet, si physica non didicissetis, timeretis; ¹ *Acherusia templa alta Orci, Pallida leti obnubila tenebris loca*? Non pudet philosophum in eo gloriari, quod haec non timeat, & quod falsa esse cognoverit? E quo intellegi potest, quam acuti natura sint, ² quoniam haec sine doctrina credituri fuerunt: praeclarum autem nescio quod adepti sunt, qui didicerunt, se, cum tempus mortis venisset, totos esse perituros. Quod ut ita sit, (nihil enim pugno) quid habet ista res aut laetabile aut gloriosum? Nec tamen mihi

det Epicureos, qui maxima quaeque de suo Duce praedicabant. Praecipue vero respicere videtur ad *Lucretii* lib. V, 8. ubi sic ille de Epicuro:

— DEUS ille fuit, DEUS, inclute Memmi,

Qui princeps vitae rationem invenit eam, quae

Nunc appellatur sapientia; quique per artem

Fluctibus e tantis vitam tantisque tenebris

In tam tranquilla, & tam clara luce locavit.

Adi sis & vff. 18, 51. Nam, quod recte notavit *Tan. Faber*, falsus est *Lactantius*, qui *Div. Inst.* lib. III. cap. 14. de Pytha-

gora vel Thale haec esse dicta pronuntiat. Non dissimilia sunt quae jactat Poëta, cum alibi saepe, tum lib. VI. initio. Hinc *σέβας* & *ἰπθειάσεις*, quibus magistrum suum *καθυμνῶσι* Epicurei, memorat *Plutarchus* advf. Colot. p. 1117. Adi sis & lib. I. N. D. cap. 16. Quin & Epicurus ipse statuit *ἐν εἰναι ἄνθρωπου λογίας ἀκράτας τῆς ἡδονῆς ἀπολαμβάνειν*. Vide *Laërtium* lib. X. §. 143. & *Plutarchum* Tom. II. pag. 1092.

¹ *Acheruntia* — obnubila, obfita tenebris loca] Si, quod eruditus credibile videtur, hi versus sunt ex *Ennii* *Andromacha* desumpti, quorum priorem laudavit *Varro* L. L. lib. VI. p. 47.

Acherusia

mihi sane quicquam occurrit, cur non Pythagorae sit & Platonis vera sententia. Ut enim rationem Plato nullam adferret, (vide quid homini tribuam) ipsa auctoritate me frangeret: tot autem rationes adtulit, ut velle ceteris, sibi certe persuasisse videatur. Sed plurimi contra nituntur, animosque quasi capite damnatos morte multant: neque aliud est quicquam, cur incredibilis his animorum videatur aeternitas, nisi quod nequeunt, qualis animus sit vacans corpore, intellegere & cogitatione comprehendere. Quasi vero intellegant, qualis sit in ipso corpore; quae conformatio, quae magnitudo, qui locus: ut, si jam possent in homine vivo cerni omnia quae nunc tecta sunt, casurusne in conspectum videatur animus, an tanta sit ejus tenuitas ut fugiat aciem. Haec reputent

Acherusia templa alta Orci
salvete infera;
Poëtam reliquisse crediderim,
Acherusia templa, alta Orci
salvete infera,
Pallida, Lethaea, nubila tenebris loca.

Nunc singula videamus, quo melius emendationis nostrae ratio constet. Et *Acherusia* quidem legimus, *Varronis* & MSSorum Vatic. & Eliens. sec. fide nixi, eamque formam cum *Lucretius* adhibet, tum alii. Verum, iniquis, unde factum, ut binæ voces in omnibus *Ciceronis* exemplaribus omittantur? Non id arbitror Librariorum vitio contigisse, sed ipse *Tullius* eas; utpote quae nihil ad rem suam facerent,

sciens ac volens praetermisit. Igitur apud eum sic distingue

Acherusia templa, alta Orci—
Pallida, Lethaea, nubila tenebris loca.

Lethaea vero legerim G. J. Vossium secutus, & hanc sane conjecturam tantum non ratam facit Eliens. sec. qui *Lethes* repraesentat. *Nubila*, non *obnubila*; dant Gebhardiani nostrique Codices, (nisi quod Reg. *obnubila*) idemque *obsura* nesciunt.

2 Quoniam haec sine doctrina] Vulgo qui haec. Lectionem damus quam praestat Reg.

3 In homine vivo] Hanc emendationem, elegantem prorsus & necessariam, sagacissimo Bentleio debemus. Vulgo uno.

D

12 Gogio

putent isti, qui negant animum sine corpore se intellegere posse: videbunt, quem in ipso corpore intellegant. Mihi quidem naturam animi intuenti, multo difficilior occurrit cogitatio multoque obscurior, qualis animus in corpore sit, tanquam alienae domi, quam qualis, cum exierit, & in liberum caelum quasi domum suam venerit. Nisi enim, quod nunquam vidimus, id quale sit, intellegere non possumus; certe & Deum ipsum & divinum animum corpore liberatum ¹ cogitatione complecti possumus. Dicaearchus quidem & Aristoxenus, quia difficilis erat animi ² quid aut qualis esset intellegentia, nullum omnino animum esse dixerunt. Est illud quidem vel maximum, animo ipso animum videre: & nimirum hanc habet vim

¹ *Cogitatione complecti possumus*] Vulgo *cogitatione complecti non possumus*; quae quidem lectio menti Ciceronis prorsus est contraria: si enim, quod nunquam vidimus intellegere possumus; qui fit, ut animum corpore liberatum cogitatione complecti non possumus? Immo, concessa Hypothesi, nihil impedit, quo minus animum sine corpore possumus mente comprehendere. Nos igitur particulam negantem exturbavimus, eamque praetermittunt Reg. Med. Eliens. pr. tert. Bak. Cantab. & Petr. a prima manu.

² *Quid aut qualis esset*] Forte *quid aut quale esset*.

³ *Praeceptum Apollinis, quo mones, ut se quisque noscat*] Hoc

ἀνέφθαρτον Thaleti, Soloni, Chiloni, aliisque multis adscriptum fuisse docebunt *Erasmus* Adag. pag. 306. ed. Hanov. & *Menagius* ad Laërtii I. 40. Iis, quae laudarunt viri illi doctissimi, plurima possent adjici; sed id nunc non agimus. Monebo duntaxat Apollini tribuisse non modo *Platonem* nostrumque lib. I. de Legg. cap. 22, 23. ac *Fin. V. 16.* sed etiam *Plutarchum* Tom. II. p. 49. 116. *Philostratum* vit. Apoll. VII, 14. *Julianum* Orat. VI. pagg. 183, 188. scriptorem vir. Pythag. apud *Photium* Cod. ccxlix. denique plures apud *Stobaeum* Serm. xxi.

⁴ *Tibi haec dicens*] Pronomen tibi nesciunt *Victor. Balliol.* & *Baker.* In aliis est, *tibi dicens* *huc.*

vim & praeceptum Apollinis, quo monet, Ut se quisque noscat. Non enim, credo, id praecipit, ut membra nostra aut staturam figuramve noscamus. Neque nos corpora sumus; nec ego & tibi haec dicens corpori tuo dico. Cum igitur *nosce te* dicit, hoc dicit *Nosce animum tuum*: nam corpus quidem quasi vas est aut aliquod animi receptaculum; ab animo tuo quicquid agitur, id agitur a te. Hunc igitur nosse, nisi divinum esset, non esset hoc acrioris cujusdam animi praeceptum, tributum ut Deo sit. ⁶ [hoc est, se ipsum posse cognoscere.] Sed si, qualis sit animus, ipse animus nesciet; dic quaeso, ne esse quidem se sciet? ne moveri quidem se? ex quo illa ratio nata est Platonis, quae a Socrate est in ⁷ Phaedro explicata,

a me

hoc. Nos autem Reg. Eliens. pr. sec. tert. & Petrenf. nostrae lectionis auctores habemus.

⁵ Cum igitur NOSCE TE dicit, hoc dicit Nosce animum tuum]

Ex Platonis Alcib. I. p. 36. Ψυχῇ, inquit, ἡμῶν κελύβει γινώσκω τὸ ἐπιστάμενον γινώσκω ἑαυτὸν.

Vide Stobaeum Serm. XXI. Et animam quidem ipsum esse hominem dictitant auctores. Aeschinas Axiocho cap. 5. Ἡμῶν μὲν γὰρ ἐστὶν ψυχὴ, ζῶν ἀθάνατον ἐν ᾧ καὶ καταγεγυμμένον φρονεῖν.

&c. quae profert etiam Stobaeus Serm. CXX. p. 612. Arnobius lib. II. pag. 51. Audetis videre nos, quod animarumstrarum provideamus salutem, id est ipsi nobis?

Quid enim sumus homines, nisi animae corporibus clausae.

Vide & p. 76. Philonem de Prof. p. 360. B. Nonnum ad Gregorii Naz. Stelit. I. Hist. 14. eaque, quae congeffit Joann. Schefferus in Aeliani Var. Hist. I, 16.

⁶ Hoc est, se ipsum posse cognoscere] Haec voces Glossematis merito damnarunt P. Manucius & D. Lambinus; licet enim refragetur Janus Gebhardus, naso tamen careat necesse est qui Glossam non olfacit. Simili fere ratione Plutarchus in Demosth. Tom. I. p. 847. Ἀλλὰ γὰρ ἴσμεν, inquit, εἰ πατρὸς ἢ τὸ Γινώσκοντος ἔχει πρόχρονον, ἐκ αὐτοῦ καὶ πρόχρονον ἑαυτοῦ εἶναι. Vide sis & Platonem in Alcib. primo pag. 35. F.

⁷ In Phaedro] Pag. 344. ed. Lugd. Quintilianus V, 14. anima

a me autem posita est in sexto libro de Re-
 23 publica. ¹ Quod semper movetur, aeternum est:
 quod autem motum adfert alicui, quodque ipsum a-
 gitatur alicunde, quando finem habet motus, ² vi-
 vendi finem habeat necesse est. Solum igitur, quod
 se ipsum movet, ³ quia numquam deseritur a se,
 numquam ne moveri quidem desinit. Quinetiam
 ceteris, quae moventur, hic fons, hoc principium est
 movendi. Principii autem nulla est origo: nam e
 principio oriuntur omnia: ipsum autem nulla ex re
 alia nasci potest: nec enim esset id principium, quod
 gigneretur aliunde. Quod si numquam oritur, ne
 occidit quidem umquam: nam principium extinctum
 nec ipsum ab alio renascetur, ⁴ nec a se aliud cre-
 abit;

nima immortalis est: nam quic-
 quid ex seipso movetur, immor-
 tale est: anima autem ex seipso
 movetur &c. Hanc in rem non-
 nulla dabit Athanasius contra
 Gentes §. xxxiii.

¹ Quod semper movetur, ae-
 ternum est] Huc respicit Servi-
 us ad Aen. VI, 727. Ut Cicero
 dicit in Tusculanis, Aeternum est,
 quicquid in aeterno motu est.
 Ubi sensum, non verba laudat;
 quod facit etiam Lactantius Div.
 Inst. lib. VII. cap. 8. Totam vero
 pñon videre licet apud Macrobiū
 in Somn. Scip. lib. II. cap. 13.

² Vivendi finem habeat necesse
 est] Vulgo vocula praetermissa
 dant, vivendi habeat necesse est.
 Lectionem quam e MSSis Reg.
 Med. Eliens. pr. sec. tert. Bak.
 & Petrenf. recepimus, confirmant
 ipsa Platonis verba. ΠΑΥΛΑΝ,
 inquit, ἔχειν πύρρον, ΠΑΥΛΑΝ

ἔχει τὸν. Quin & ita legitur
 apud Macrobiū.

³ Quia nunquam deseritur
 a se] Lambino placet desinitur.
 Quid autem fuerit in causā, cur
 vulgatam lectionem loco mo-
 vendam censuerit, equidem com-
 minisci non possum. Eam certe
 servant Macrobius, & omnia Ci-
 ceronis exemplaria; eamque po-
 stulant verba Platonis, ἀπὸ αὐτοῦ
 ΑΠΟΛΕΙΠΟΝ ἑαυτὸν, quae Lactan-
 tius ita reddit, quia DESERI a
 semet ipso non potest. Vide lib. VII.
 Div. Inst. c. 8. Pari modo noster
 animum negat finem motus habi-
 turum, quia nunquam se ipse sit
 RELICTURUS. De Senect. c. XXI.

⁴ Nec a se aliud creabit] Sic
 Macrobius. Item Plato Οὐδὲ ἀλ-
 λο ἢ ἐκείνης ΓΕΝΗΣΕΤΑΙ. Non
 erat igitur cur Lambinus rescri-
 bendum conjiceret RECREABIT.
 nullis libris addicentibus.

abit; siquidem necesse est a principio oriri omnia. Ita fit, ut motus principium ex eo sit, quod ipsum a se movetur. Id autem nec nasci potest, nec mori: ⁵ vel concidat omne caelum omnisque terra & consistat necesse est, nec vim ullam nanciscatur, qua primo impulsam moveatur. Cum pateat igitur, aeternum id esse, quod se ipsum moveat: ⁶ quis est, qui hanc naturam animis esse tributam neget? Inanimum est enim omne, quod pulsus agitur externo. Quod autem est animal, id motu cietur interiore & suo. Nam haec est propria natura animi atque vis: quae si est una ex omnibus, quae se ipsa semper moveat; neque nata certe est, & aeterna est. Licet concurrant omnes plebei philosophi (sic enim

⁵ Vel concidat omne caelum, omnisque natura consistat necesse est, nec vim ullam nanciscatur, qua primo impulsam moveatur.] Ita vulgo. Graeca vero sic se habent, Ἡ πᾶσις τι ἕσονται πᾶσάντα γῆν συμπίσσειν ἑῷ, καὶ μάλιστα αὐτοῖς ἔχει ἙΘΝΑΙ, ὅθεν κινηθῆναι γινώσκται. Secundum illud ἑῷ delet M. A. Muretus Var. Lect. lib. VIII. cap. 3. at pro eo reponendum videtur ἑῷ; aliter enim mutila restabit sententia. Ad verbum sic vertes: Vel omne caelum omnemque terram in unum locum concidentia stare, neque rursus habere continget, unde moveantur. Cicero sane paullo liberius; ita tamen ut a sensu non erraverit; si modo cum Mureto, Lambino ac Fabricio rescribas vel concidat omne caelum omnisque terra & consistat necesse est. Eo certe ducunt ipsa Pla-

tonis verba; nec mihi dubium videtur, quin ita scripserit Tullius.

⁶ Quis est, qui hanc naturam animis esse tributam neget?] Plato pag. 344. D. Ψυχῆς δόξαν τι καὶ λόγον τῷ αὐτῷ τις λέγων ἢ αἰχμηταί. Legisse videtur Cicero, Ψυχῆς δόξαν τι καὶ λόγον τῷ αὐτῷ τις δὲ λέγων, ἢ αἰχμηταί; Hoc observasse debuit Muretus Var. Lect. VIII. 3. Ita vero loquitur, quod ab ipsis philosophiae primordiis animum se perpetuo movere statuerunt. Plutarchus de Placit. lib. IV. cap. 2. Θαλῆς ἀπὸ φύσεως πρώτος τὸν ψυχῆν, φύσιν ἀεικίνητον ἢ αὐτοκίνητον. Haec exhibet etiam Stobaeus Eclog. Phys. pag. 93. Id tamen postea negavit Aristoteles, cujus rationes suppeditabit Macrobius in Somn. Scip. lib. II. cap. 14. Vide Eusebium P. E. lib. XV, cap. xi.

enim hi, qui a Platone & Socrate & ab ea familia dissident, appellandi videntur) non modo nihil umquam tam eleganter explicabunt, sed ne hoc quidem ipsum, quam subtiliter conclusum sit, intellegent. Sentit igitur animus se moveri: quod cum sentit, illud una sentit se vi sua, non aliena, moveri, nec accidere posse, ut ipse umquam a se deferatur. Ex quo efficitur aeternitas; nisi quid habes ad haec. A. Ego vero ¹ facile sim passus ne in mentem quidem mihi aliquid contra venire: ita isti faveo
 24 sententiae. M. Quid? illa tandem num leviora censes? quae declarant inesse in animis hominum divina quaedam: quae si cernerem quemadmodum nasci possent, etiam quemadmodum

¹ Facile sim passus] Sic Reg. Med. & Balliol. Vulgo sum.

² Nam sanguinem, bilem &c.] D. Lambino rescribendum videtur, nam sanguis, bilis, pituita, ossa, nervi, venae, omnis denique membrorum & totius corporis figura, nisi quis dicat nostrum Graecorum more locutum esse. Nihil tamen est mutandum, siquidem eo modo passim loquuntur tam Graeci, quam Latini. Hoc multis ostendimus ad lib. I. N. D. cap. 26.

³ Animum ipsum] Vulgo per animum ipsum, quod jurantis & sancte affirmantis esse credidit Hadr. Turnebus Advers. X, 24. Sed cum libri antiqui praepositionem nescirent, Lambinus rescribendum conjecit animo ipso. Nos Codices scriptos sequendos om-

nino ducimus; idem enim valeat haec *Φησιν*, ac quod ad animum ipsum attinet. Sic Plautus Capt. Prol. v. 1. Hos quos videtis stare hic captivos duos, Illi qui adsunt, hi stant ambo, non sedent. Nec aliter Aët. I. Sc. II, 1. & alibi passim. Vide modo Rudent. Aët. IV. Sc. III, 23. Petronius Sat. cap. 134. Hunc adolescentem, quem vides, malo astro natus est. Pari modo loquitur Herodotus lib. V. cap. 103. Seneca Conf. ad Marciam cap. 24. Haec, quae vides, ossa circumvoluta nervis, & obductam cutem, vultumque, & ministras manus, & cetera, quibus involut sumus, vincula animorum tenet, & quae sunt. Homerus Od. A, 275. ΜΗΤΕΡΑ δ', ὡς οἱ θυμὸς ἀφ' ὀφθαλμοῦ γινώσκεις,

modum interirent viderem. ² Nam sanguinem, bilem, pituitam, ossa, nervos, venas, omnem denique membrorum & totius corporis figuram videor posse dicere, unde concreta & quo modo facta sint: ³ animum ipsum, si nihil esset in eo, nisi id ut per eum viveremus, tam natura putarem hominis vitam sustentari, quam vitis, quam arboris: haec enim etiam dicimus vivere. Item, si nihil haberet animus hominis, nisi ut adpeteret ⁴ aut fugeret, id quoque esset ei commune cum bestiis. Habet primum memoriam, & eam infinitam rerum innumerabilium, quam quidem Plato recordationem esse volt vitae superioris; nam in illo libro, ⁵ qui inscribitur *Menon*, pusionem quendam Socrates interrogat quaedam

Ἄφ' ἴτλω εἰς μέγαρον πατρὸς
μέγα δυναμένω.

Non erat enim cur *ἱκανὸν σολω-
κισμῷ* Poetam insimularet *Eustathius*, aut emendare locum conaretur minor Scholiastes. *Xenophon* *Cyrop.* lib. II. pag. 39. ΤΟΥΣ ΜΕΓΑΛΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΤΟΥΣ
ἐν τῇ Ἀσίᾳ ΟΙΚΟΥΝΤΑΣ, ὁ-
δὸν σφὶς λέγουσι εἰς Ἰωνίαν. *Paulus* I. Cor. X. 16. Τὸν ἄρτον,
ὃ κλῶμεν, ἐκ-κινούμενα τῷ σώμα-
τος τοῦ Χριστοῦ ἐσμ; Hujusmodi multa congesse *Γραμματικῶν
παίδε*, e quibus vide *Servium* ad
Aen. I. 577. & *J. F. Gronovium*
ad *Senecae* *Benef.* lib. IV. cap. 32.

⁴ Aut fugeret] Vulgo aut
refugeret, contra quam jubent
Codices, quantum constat, om-
nes. Cur autem iis credulitatem
suam, prout loquitur, addicere

non ausus sit *Gebhardus*, plane
nescio. Scio tamen ita passim
dixisse tam *Ciceronem*, quam alios
probi commatis auctores. *Quint-
ilianus* III, 6. *Aristoteles* in
Rhetoricis etiam sic omne opus
dividit; in veritatem, & peten-
da ac fugienda, quod &c. Et
paulo post. De appetendis & fu-
giendis, quae est pars delibera-
tiva. *Seneca* *Epist.* 71. Quoties
quid fugiendum sit aut peten-
dum voles scire. Idem *Epist.* 82.
Quae sit illa ratio, quae appe-
tenda ac fugienda discernat. Vide
sis etiam *Epp.* 89, 92, 94, 104.
Pari modo *Φύγεν* adhibent *Graeci*.
Adeatur *Arrianus* *Epist.* lib.
I. capp. 3, 11. & *Enchir.* capp.
20, 38.

⁵ Qui inscribitur *Menon*] Vide
Menodem pag. 17.

quaedam geometrica de dimensione quadrati: ad ea sic ille respondet, ut puer: & tamen ita faciles interrogationes sunt, ut gradatim respondens ¹ eodem perveniat, quo si geometrica didicisset. Ex quo effici volt Socrates, ut discere nihil aliud sit nisi recordari. Quem locum multo etiam accuratius explicat ² in eo sermone, quem habuit eo ipso die, quo excessit e vita: docet enim quemvis, qui omnium rerum rudis esse videatur, bene interroganti respondentem declarare

¹ Eodem perveniat, quo si Geometrica didicisset] Vulgo quasi, quod cum sit importunum, Lam-
pini conjecturam sequor, quam diserte repraesentat Reg. & pro varia lectione dat Elienl. sec.

² In eo sermone, quem habuit eo ipso die, quo excessit e vita] Platonis Phaedonem dicit; is enim sermones, quos emortuali die habuit Philosophus, Eche-
crati refert. Ac de recordatione quidem agitur illius Dialogi pag. 382. seqq. eandemque rem eleganter disputat Maximus Tyrus Diff. XVI. Boëtius Conf. Phil. lib. III. Metr. XI.

Haeret profecto semen intor-
sum veri,

Quod excitatur ventilantē do-
ctrina.

Nam cur rogati, sponte recta
censetis,

Ni merfus alto viveret fomes
corde?

Quod si Platonis Musa personat
verum,

Quod quisque discit, immemor
recordatur.

Sed hanc sententiam refellunt Tertullianus de Anim. cap. 24, ac Arnobius contra Gentes lib. II. pag. 71. ed. Herald. Quin & vir sapiens ineptissimo Poëtis cre-
didisse videtur Lactantio Div. Inst. lib. VII. cap. 22. Is tamen a Pythagoricis dogma, non a Poëtis haurit. Vide modo Lucianum βίον ποῦτος Tom. I. pag. 371. & Hieronymum in Rufin. lib. III. p. 537.

³ Nihil enim putat esse, quod oriatur & intereat] Vulgo nihil enim ille putat. Penultimam vero vocem non agnoscit Reg. quapropter eam delevi. Sextus Empiricus Pyrrhon. Hypot. lib. III. cap. 5. Πλάτωνος γνώμῃ καὶ ὅτι δὲ εἰδέναι, καλεῖται τὸ σῶμα. Ex Platonis mente Diogenes La-
ërtius lib. III. §. 10. Ταῦτα δ' (αἰδῆται) εἶναι, ὅτι αἰεὶ γίνονται, ὅτι δὲ μὴ ποτε πύθονται, ταῦτα δὲ εἶναι μὴ εἰς ἀπὸ γένεσιν μὴ εἰς ἀφάνειαν. Vide & §. 64. Hoc autem clarissime docuit ipse Plato in Timaeo pag. 526. Τί τὸ αἰεὶ γίνονται δὲ εἰς ἄπαντα; καὶ τί

declarare se non tum illa discere, sed reminiscendo recognoscere; nec vero fieri ullo modo posse, ut a pueris tot rerum atque tantarum infitas & quasi consignatas in animis notiones quas *ἐνοίαις* vocant haberemus; nisi animus, antequam in corpus intravisset, in rerum cognitione viguisset. Cumque nihil esset, (ut omnibus locis a Platone differitur: ³ nihil enim putat esse, quod oriatur & intereat, idque solum esse, quod semper tale sit, ⁴ quale *εἶδεν* appellat ille, nos

τὸ γινόμενον ῥᾶ, ὅν δὲ εἶναι; τὸ ῥᾶ δὲ ἰούει μετὰ λόγῳ περιληπτόν ἀεὶ κατὰ ταῦτα ὅν τὸ δὲ δὴ μὴ αἰσθητικῶς ἀλλὰ διὰ τὸν γινόμενον καὶ ἀπαλλόμενον, ὅπως δὲ εἶναι ὅν. Ea laudant *Fu-
stinus* M. Cohort. ad Graec. cap. xxii. *Eusebius* Praep. Evang. lib. XI. cap. 9. *Theodoretus* Therap. II. p. 26. *Sextus Empiricus* advf. Mathem. VII, 142. & *Zachari-
as* Scholasticus de Opif. mundi p. 501. Adducit etiam *Cyrellus* in *Julianum* lib. I. pag. 23. ubi pro γινόμενον μετὰ λόγῳ lege ἰούει μετὰ λόγῳ περιληπτόν. In iisdem vocibus peccatur apud *Smil-
am* in *Πλάτων* Tom. III. pag. 125. habet enim, ἰούει τῷ λόγῳ περιληπτόν. Rescribendum ἰούει METΑ' λόγῳ περιληπτόν. Hoc cum non observasset *Ku-
sternus*, locum prorsus incommo-
de vertit. Vide sis & *Apuleium* de Hab. Doct. *Platon*. p. 574.

⁴ Quale *εἶδεν* appellat ille, nos *speciem*] Vulgo *qualem*: nos vero Reg. Med. Bal. & *Eliens*. tertium sequimur. Porro *ideae*

secundum *Platonem* sunt aeterna quaedam & ἰοντα rerum corporum exemplaria. Vide *Cicero-
nem* Acad. I, 8. *Tertullianum* de Anim. cap. 18. *Apuleium* de Habit. Doct. *Plat.* lib. I. pag. 573. & *Diogenem Laertium* III, 13, 77. *Alcinous* cap. 9. Ὁρίζεται δὲ τὸν εἶδεν, περιδιγματοῦ τῶν κατὰ φύσιν αἰώνιον. *Stobaeus* Eclog. Phys. cap. XV. pag. 30. Ἰδὲν ἰόντα σώματος (Leg. σώματα) — αὐτὰ μὲν ὁρίσασθαι καὶ ἰον-
τιν, ἰνικονίζουσι δὲ τὰς ἀμείρους ὕλαι καὶ αἰτὰ γιγνομένη τῆς τέτυκτο διατάξεως (scribendum διέταξε) πικρὸς ἐπὶ χυμὸν (forsan ἐπὶ χυμὸν) τοῖς αἰσθητοῖς τάξιν. Adi *Plutarchum* Plac. Phil. lib. I. c. 10. *Origenes* Philos. cap. XIX. pag. 110. τὸ δὲ περιδιγματοῦ τιν δια-
νοῖαν τῷ Θεῷ εἶναι, ὃ καὶ εἶδεν κα-
λεῖται, αἰωνὸν καὶ ἰοντα (Leg. ὃ εἶον εἰσπρίσκειν) προσέχον ἐν τῇ ψυχῇ ὃ Θεὸς πᾶντα ἰδμενίσγει. Ubi mirandum non est si diversus a *Stobaeo* & aliis quamplurimis abeat *Origenes*, cum ipse *Plato* *εἶδεν* πρὸς μὲν αἰσθητικῶν καὶ ὁρίσασθαι καὶ

nos speciem) non potuit animus haec in corpore inclusus agnoscere, cognita adtulit: ex quo tam multarum rerum cognitionis admiratio tollitur. Neque ea plane videt animus, ¹ cum repente in tam insolitum tamque perturbatum domicilium inmigravit: sed cum se conlegit atque recreavit, tum agnoscit illa reminiscendo. Ita nihil est aliud discere nisi recordari. Ego autem maiore etiam quodam modo memoriam admiror. Quid est enim illud, quo meminimus? aut quam habet vim? ² aut unde naturam? Non

quacro

quod inveniatur diuinae naturae, non diuinae naturae, ut ait *Cyrillus* in *Julian*. lib. II. pag. 66. Si plura cupias, adeatur vir doctissimus *Joan. Clericus* Art. Crit. P. II. S. II. cap. V. 4. seqq.

¹ Cum repente in tam insolitum] Vulgo cum tam repente in insolitum. Multo autem commodior est is ordo, quem *Victorius* est secutus, nostrique MSSi repraesentant.

² Aut unde naturam] Mendum suspicatus *P. Manucius* reponit, aut undenam. Felicio est *D. Lambini* medicina, qui corrigendum censuit, aut unde natam; sic enim dant *Eliensis*, tert. & *Petrensis* a prima manu. Cum tamen vim & naturam passim conjungat *Cicero*, vetustissimusque Reg. vulgatam lectionem teneat, ab ea non recedo. Vide supra cap. XXIII. De Orat. I, 38. denique *Fin. I*, 16.

³ Quanta memoria *Simonides*] Is artem memoriae primus ostendisse dicitur. Vide *Quintilianum* Inst. Orat. lib. XI. cap.

lianus Inst. Orat. lib. XI. cap. 2. *Plinium* H. N. VII, 24. & *Aelianum* H. A. VI, 10.

⁴ Quanta Theodectes] *D. Lambino* placet *Themistocles*, & sic ex *MSto Fr. Fabricius*. At si ullus extat ejusmodi Codex, a sciolo quodam fuit emendatus; nam licet *Themistoclis* memoriam celebrent plurimi, se recte tamen habet vulgata lectio, quum semel auditos quamlibet multos versus protinus dicatur reddidisse *Theodectes*, ut auctor est *Quintilianus* Inst. Orat. lib. XI. cap. 2. eique artem memoriae fuisse tradit *Aelianus* H. A. lib. VI. cap. 10.

⁵ Cineas] Vulgo *Cyneas*. Male. Graecis enim *Kivias*, non *Kivias* dicitur. Vide *Cl. Salmasium* Exerc. *Plin.* pag. 49. Ejus memoriam hisce verbis celebrat *Seneca* Controv. Prooem. *Cineas* — missus a *Pyrrho* legatus ad Romanos, postero die novus homo & Senatum & omnem urbanam circumfusam plebem nominibus suis

quaero ³ quanta memoria Simonides fuisse dicatur, ⁴ quanta Theodectes, quanta is, qui a Pyrrho legatus ad senatum est missus, ⁵ Cineas, ⁶ quanta nuper Charmadas; quanta, qui modo fuit, Scep-
sius Metrodorus; quanta ⁷ noster Hortensius: ⁸ de
communi hominum memoria loquor, & eorum
maxume, qui in aliquo majore studio & arte
versantur: quorum quanta mens sit, difficile est
existumare; ita multa meminerunt. ⁹ Quorsus ²⁵
igitur haec spectat oratio? quae sit illa vis, ¹⁰ &
unde sit intellegendum puto. Non est certe
nec

fuis persulatavis. Adi sis & Plin-
ium H. N. VII, 24. ac Histo-
riae Miscellae lib. II. pag. XI.

6 *Quanta nuper Charmadas—*
Scepheus Metrodorus] In vulgatis
est *Carmandas*, ac ita quoque Tur-
nebus Advers. X, 16. Cum ve-
ro Graecis *Χαρμάδας*, non *Καρ-
μάδας*, dicatur; proborum Co-
dicum lectionem recipiendam
putavimus. Vide *Cl. Salmasium*
Exerc. Plin. pag. 50. Bak. & ex
editis multi hic, ut & lib. II.
de Orat. cap. 88. *Carneaden* re-
praesentant, sed iis ratio tempo-
rum repugnat, ut fuse docet
Joan. Fonsius Hist. Phil. lib. II.
c. 14. Ei sane placet *Charmides*,
quod eodem redit. *Quintilianus*
tamen Instit. Orat. lib. XI.
c. 2. *Quare* & *Carneades*, &
Scepheus, de quo modo dixi, *Me-
trodorus*, quos Cicero dicit *istos*
haec exercitatione (lib. II. de Orat.
extr.) *sibi habeant sua*. Legen-
dum *Charmadas* vel *Charmides*,
jubente Chronologia.

7 *Noster Hortensius*] Hujus

excellentem memoriam deprae-
dicat Cicero in Bruto cap. 88.
Seneca Controv. Prooem. *Hor-
tensius a Sisenna provocatus, in*
auctione persedit diem totum, &
*omnes res, & pretia, & empti-
res ordine suo recensuit, argenta-
riis recognoscentibus, ita ut in*
nullo falleretur. Adi sis *Latinum*
Pacatum Pan. XII. cap. 18. ac
Quintilianum Inst. Orat. lib. X,
cap. 6. & lib. XI. cap. 2.

8 *De communi hominum me-
moriam*] Vulgo *omnium*. Sed e-
ditos veteres sequendos duximus.

9 *Quorsus igitur haec spectat*] Sic
noster etiam lib. I. de Legg.
cap. 24. *Sed quorsus haec perti-
nent.* Nam ita dant Codices.
Ne vero probitas vocis in dubi-
um revocetur, adi *Senecam de*
Ira lib. II. cap. 2. & lib. III. cap.
5. Vulgo *quorsum*; & perpa-
rum refert, utro legatur modo.
MSSi tamen vel in minimis se-
quendi videbantur.

10 *Et unde sit*] Vulgo de-
est vox ultima, quam nos ex
Victor.

nec cordis, nec sanguinis, nec cerebri, nec atomorum. ¹ Anima sit ignisve, nescio: nec me pudet, ut istos, fateri nescire quod nesciam. Illud si ulla alia de re obscura adfirmare possem, siue anima siue ignis sit animus, eum jurarem esse divinum. Quid enim? obsecro te: terrae tibi, ² hoc nebuloso & caliginoso caelo, aut fata aut concreta videtur tanta vis memoriae? Si quid sit hoc non vides: at, quale sit, vides: si ne id quidem: at, quantum sit, profecto vides. Quid igitur? utrum capacitatem aliquam in animo putamus esse, quo tanquam in aliquod vas ea quae meminimus infundantur? Absurdum id quidem; qui enim fundus, aut quae talis animi figura intellegi potest? aut quae tanta

Victor. Reg. Balliol. Eliens. tert. & Bak. recipiendam censuimus, nec aliter Cicero loqui solet.

¹ Anima sit ignisve, nescio] Sic Codices. Leg. an animae sit ignisve, nescio, ut optime Benzleius reposuit.

² Hoc nebuloso] Vulgo aut hoc. At primam vocem praetmittunt Reg. Gryph. & Med.

³ Quae porro tam immensa magnitudo, quae illa tam multa possit effingere] Suspecta est vox ultima; non enim magnitudo res ullas effingit, sed in illa haec effinguntur. Lego quae illa tam multa possit excipere.

⁴ Concretus esse] Vulgo concreta ea, nec aliter Codices. Certa tamen mihi videtur Cl. Benzleii emendatio, quam recepi.

⁵ Quod summæ sapientiae Py-

thagorae visum est] Theodotus in Eclog. ex Scrip. Prophet. c. 32. Πυθαγόρας ἤϊε, μὴ μέγαν λογισάτω, ἀλλὰ καὶ πρεσβύτερον ἡγήσῃ τῶν σοφῶν τοὺς θείμηναι τὰ ἐνόνματα τοῖς πρῶγμασι. Et hanc Pythagorae fuisse sententiam patet ex Iamblicho §. 56. Idem §. 82. secundas tantum partes huic sapientiae tribuit. T, inquit, τὸ σοφώτατον; ἀεὶ μὲν διπλοῦν δὲ, τὸ τοῖς πρῶγμασι τὰ ἐνόνματα πείμηνον. Vide & Aelianum V. H. iv, 17. ac Hieroclem in Aur. Carm. Lxi. p. 200. Ut ut sit, inde nata est haec opinio, quod nomina vim cuique rei insitam declarare censuerint, adeoque non hominum institutione sed natura significare decreverint. Vide Philonem de Opif. Mundi pagg. 25, 26. Hinc Anonymus scriptor apud Suidam in Ἀδδμ, postquam

tanta omnino capacitas? An inprimi quasi ceram animum putamus, & esse memoriam signatarum rerum in mente vestigia? Quae possunt verborum, quae rerum ipsarum esse vestigia? quae porro tam immensa magnitudo, quae illa tam multa possit effingere? Quid? illa vis quae tandem est, quae investigat occulta, quae inventio atque excogitatio dicitur? Ex hacne tibi terrena mortalique natura & caduca ⁴ concretus esse videtur, aut qui primus, ⁵ quod summae sapientiae Pythagorae visum est, omnibus rebus inposuit nomina? aut qui dissipatos homines congregavit, & ad societatem vitae convocavit? aut qui sonos vocis, qui infiniti videbantur, paucis literarum notis terminavit? aut qui errantium

postquam de impositione nominum laudarat Genes. II, 19. ita pergit; Τί τῆς σοφίας ταύτης καὶ διαγνώσεως ὑψηλότερον; Ἐκάλιστον ὀνόματα, τὴν φύσιν αὐτῶν καὶ τὴν ὑπερβολὴν ἐκάλεσε ζῶν ἄσπερ ὑπογραφομένοις &c. Agellius N. A. lib. X. cap. 4. Nomina verbaque non posita fortuito sed quadam vi ratione naturae facta esse P. Nigidius — docet, rem sane in philosophiae dissertationibus celebrem; quaeri enim solitum apud philosophos, φύσει τὰ ὀνόματα sint an θίσει. Et priores quidem partes late tuetur Plato in Cratylo pag. 257. Adeantur Eusebius Pr. Evang. lib. XI. cap. 6. & Alcinoüs cap. VI. Sic etiam Stoici; nec valde dissimilis erat Epicuri sententia, ut patet ex Origene contra Cels. pag. 18. & Diogene Laërtio X, 75. Ex hoc dogmate

factum est, ut Theophilus ad Autol. lib. II. pag. 98. τὴν ὀνομασίαν Dei solius esse crediderit; nec aliunde manavit, quod alia verba aliis videbantur efficaciora. Clemens Alex. Strom. I. pag. 405. Αἱ δὲ πρῶται καὶ γινώσκαι διὰ ἀλλοίους, βάρβαροι μὲν, φύσις δὲ τὰ ὀνόματα ἔχουσι. Ἐπεὶ καὶ τὰς ἰσχάς ὁμολογῶσιν οἱ ἄνθρωποι δύναται εἶναι τὰς βαρβάρων φωνῶν λεγόμεναις. Idem sentit discipulus ejus Origenes lib. I. in Cels. pag. 19, 20. & lib. v. pag. 261. Hinc illa fictitii Zoroastris,

Ὀνόματα βάρβαρον μὴ πᾶσι ἀλλὰ ἑκάστῳ

ἔστι γὰρ ὀνόματα πᾶσι ἐκάστῳ θίσεισθαι

δύναμιν ἐν πλῆταϊ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἔχουσα.

Extant in Collect. Stanleian. Sect. XI. vf. 316.

rantium stellarum cursus, ¹ progressiones, institutiones notavit? Omnes magni: etiam superiores, qui fruges, qui vestitum, qui recta, qui cultum vitae, qui praesidia contra feras invenerunt; a quibus mansueti & exculi, a necessariis artificiis ad elegantiora defluximus: nam & auribus oblectatio magna parva est, inventa & temperata varietate & natura sonorum; & astra suspeximus, cum ea quae sunt infixae certis locis, tum illa ² non re sed vocabulo errantia. Quorum conversiones omnisque motus ³ qui animo vidit, is docuit similem animum suum ejus esse, qui ea fabricatus esset in caelo. Nam ⁴ cum Archimedes lunae, solis, quinque errantium motus in sphaeram inligavit; effecit

¹ *Progressiones, institutiones*] Institutiones reponunt Manucius, Lambinus, alii, nec, ut videtur, immerito: licet enim Codices nihil varient, minime capio, quem locum habere possint institutiones. Alteram vocem sicco pede praetereunt interpretes; eandem tamen potestatem obtinet ac *cursus*, nec ταυτολόγος putandus est Cicero. Reg. & Eliens. sec. *praegressiones*. Scribo *regressiones*; nam Planetas nunc stare, nunc regredi, nunc praecurrere videri, notissimum.

² *Non re, sed vocabulo errantia*] Platoniorum fuit sententia, stellas erraticas non vago motu, sed certis legibus, agitari; quod etiam recentioribus videtur Astronomis, qui diversa illa φαινόμενα vario Planetarum

& Telluris inter se situi tribuunt. Vide sis Ciceronem N. D. lib. II. cap. 20. Apuleium de Habit. Doct. Platon. lib. I. pag. 581. de Deo Socr. pag. 666. aliosque complures.

³ *Qui animo vidit*] Vulgo *animus*. Perperam: ut animadvertit Cl. Bentleius, cui debetur hujusce loci emendatio.

⁴ *Cum Archimedes Solis, Lunae — motus in sphaeram inligavit*] Ovidius Fast. VI, 277.

Arte Syracosia suspensus in aëre clauso

Stat Globus, immensi parva figura poli.

Cicero N. D. II, 35. Archimeden arbitrantur plus valuisse in imitandis sphaerae conversionibus, quam naturam in efficiendis. Ad quem locum

effecit idem quod ille qui in Timaeo mundum aedificavit Platonis deus: * ut tarditate & celeritate dissimillimos motus una regeret conversio. Quod si in hoc mundo fieri sine deo non potest, ne in sphaera quidem eisdem motus Archimedes sine divino ingenio potuisset imitari. Mihi vero ne haec quidem notiora & inlustriora carere vi divina videntur; † ut ego haud poetam grave plenumque carmen sine caelesti aliquo mentis instinctu putem fundere, aut eloquentiam sine maiore vi quadam fluere, abundantem sonantibus verbis uberibusque sententiis. ‡ Philosophia vero omnium mater artium quid est aliud, nisi ut Plato *donum*, ut ego *inventum deorum*? Haec nos primum

locum nos plura congesimus.

4 *Ut tarditate & celeritate*] Respicit ad Timaeum p. 529, 530. ed. Lugd.

5 *Ut ego haud Poëtam*] Vulgo aut *poëtam*, quod sensum parit menti Ciceronianae repugnantem; quapropter nos Eliens. secundi fidem sequimur. Sin hoc displicet, saltem legas oportet ut ego aut *Poëtam* — NON *putem fundere*. Ad rem ipsam quod attinet, sic Seneca de Tranq. cap. xv. Si credimus Platoni, frustra Poëticas fores compos sui repulsi. Lucianus in Demosth. Encom. Tom. II. pag. 687. Πολλὴς δὲ τῆς μανίας ἐπὶ τὰς ποιητικὰς ἔστι δύναμις. Noster pro Archia cap. VIII. A summis hominibus eruditissimisque accepimus — Poëtam natura ipsa valere, & mentis vi-

ribus excitari, & quasi DIVINO QUODAM SPIRITU inflari. Huc facientia quidem Platonis dicta nos indicavimus ad lib. I. de Divin. cap. 37. Eadem fuit aliorum sententia. Hinc enim *Pindarus* Olymp. III, 18. αἰδοῦς δι-
xit *Θεομέγας*. Nimirum ἀγαθὸν ἔστι σοφὸν κατὰ Δαίμονα ἀνδρῶν, ut ait idem Olymp. IX, 41. Vide sis & XI, 20.

6 *Philosophia* — quid est aliud, nisi ut Plato *donum* — *Deorum*] Vulgo ut Plato ait, sed ultimam vocem nesciunt Reg. Med. & Balliol. Respicit ad verba Platonis in Timaeo pag. 533. D. Ἐξ ὧν ἐπαρτάμεθα φιλοσοφίας γένος ἢ μᾶλλον ἀγαθὸν ἔστι ἡλθεν, δὲ ἔχει ποτὶ τοὺς θεοὺς γένει ΔΩΦΘΕ'ΕΝ ἐν Θεῶν. Ea Latine reddiderunt Chalcidius p. 56. & noster de Univ. cap. 14.
1 Non

mundi ad illorum cultum; deinde ad jus hominum, quod situm est in generis humani societate; tum ad modestiam magnitudinemque animi erudit: eademque ab animo tamquam ab oculis caliginem dispulit, ut omnia supera, infera, prima, ultima, media videremus. Prorsus haec divina mihi videtur vis, quae tot res efficiat & tantas. Quid est enim memoria rerum & verborum? quid porro inventio? Profecto id, quod nec in deo quicquam majus intellegi potest.

Non

1 Non enim ambrosia Deos aut nectare, Juventate—laetari ardeor] Vulgo aut nectare aut Juventate: sed voculam penultimam monitu praestantissimi Bentleii negleximus. Praeter Juventatem, Vulcanum & Ganymedem, Harmonia & Mercurius a nonnullis Deorum habiti sunt *δυοχόαι*. Vide *Athenaeum* lib. XI. pag. 425. & *Lucianum* Tom. I. p. 233, 342.

2 Nec *Homerum* audio, qui *Ganymedem* &c.] Versus hi sunt II. Y, 234.

Τὸν κ' ἀνθρώπουτο θεὸς αὐτὸ δι-
νοχόειν

Κάλλισ' εἶπεν οἷο ———

Dicebatur enim

Μηροῖς ὑπαίθειν τὴν Διὸς τυραν-
νίδα,

ut ait *Aeschylus* in *Kolchis* apud *Athenaeum* lib. XIII. pag. 602. F. Poëtae fere Catamitum ab aquila raptum tradunt, quod non incommode *Laetantius* Div. Inst. lib. I. cap. XI. videtur interpretatus. *Herodianus* lib. I. cap. 35. alique nonnulli hoc Tantalum facinus adscribunt; ejus tamen

auctorem facit *Minoem* *Eche-
menes* apud *Athenaeum* lib. XIII.
pag. 601. Videatur *Suidas* in
Idios & *Minos*.

3 Ut *Jovi* bibere ministraret] In anterioribus editis legebatur pocula ministraret; alteram vero scripturam *Janus Gebhardus* ex decem Codicibus recepit, quibus accedunt octo nostri. Et merito quidem. *Servius* in *Aen.* I, 32. Remota *Hebe* filia *Junonis*, quae *Jovi* bibere ministrabat. Vide *Donatum* ad *Terentii* Andr. Act. III. Sc. II, 4. Antiquitus hac in re biber usurpabant, ut ostendit *Charisius* Inst. Gram. lib. I. col. 99.

4 Cur *Laomedonti* tanta fieret injuria] Nostro *Φάσμα μυ-
μωνικόν* impingunt *Joach*, *Came-
rarius*, *Aldus* nepos & *Fulv. Ursinus*: quasi *Troi*, non *Laomedon-
ti*, fuisset scribendum. Verum ut de raptore, sic de patre *Ganymedis* magnae sunt inter auctores discrepantiae. Plerisque *Trois* est filius; *Hygino* Fab. cccxiv. *Assaraci*; ut *Fab.* cclxxi. *Erichthonii* natus dicitur. *Lu-
cianus*

¹ Non enim ambrosia deos aut necare, Juventate pocula ministrante, laetari arbitror: ² nec Homerum audio, qui Ganymeden ab Dis raptum ait propter formam, ³ ut Jovi bibere ministraret: non iusta causa, ⁴ cur Laomedonti tanta fieret injuria. ⁵ Fingeat haec Homerus, & humana ad Deos transferebat: divina mallet ad nos: Quae autem divina? vigere, sapere, invenire, meminisse. Ergo animus (⁶ qui, ut ego dico, divinus) est, ut Euripides dicere audet, deus. Et quidem;

cianus autem in Gharidemo Tom. II. p. 784. cum Dardani filium vocat. Laomedonte genitum confirmat Cycli scriptor apud Scholiasten in Euripidis Orest. v. 1392.

Ἀμφίλοιν, ὃν Κρονίδης ἔπαυεν ὁ
παιδὶς ἀποικν,

Χυτρίην, φύλλοισιν ἀγασσοῦσιν κρ-
μύσσει

Βούρσι, τὴν Ἡφαίστιον ἰπποκρί-
σαι πατρὶ δύναι,

Ἄντάρ ὁ Λαομέδοντι πατρὶ Γα-
νυμήδιδος ἀντί.

Quo loco Ciceronem tuetur Tan-
Faber lib. II. Ep. 58. Quin &
Ganymeden ab Euripide Troad.
v. 812. Λαομέδοντιος παῖδα no-
minari video. Τετάρτης sane ad
Lycophronis v. 34. Laomedon-
tem narrat equos immortales
Herculi promississe, & ἰδὲ ἡν ἄν-
τῶ ἀντίποινοι πατρὶ τῷ Διὶ & Γα-
νυμήδην ἀρπάσσοντες, ἀδελφὸν ὄν-
τα τῷ Λαομέδοντι. Satis qui-
dem commode; non enim Ga-
nymeden Laomedonte prognat-
um fuisse, ῥητῶς asserit nolter;
patreque mortuo, fratrem con-
tingit injuria.

⁵ Fingeat — Divina mallet
ad nos] Haec laudat Augustinus
C. D. IV, 16. & Confess. I, 16.
Vide his & Aristidem Tom. I.
pagg. 46, 47. Optime Longinus
περὶ ὑψώσεως §. 9. Ὅμοιος γὰρ
μοι δοκεῖ, περὶ δὲ τῶν τελευτῶν
θεῶν, πείσεις, τιμαρίας, δάκρυα,
δισμα, πλῆθὲς κέρμυα, τὸς μὲν
ἐπὶ τῶν Ἰλίου καὶ ἀδελφῶν, ὅσοι ἐ-
πὶ τῇ θανάτῳ, διὰς πτωχίας,
τὸς διὰς δὲ ἀδελφῶν. Idem que-
rebatur Xenophanes. Adi Men-
gium ad Laertii IX, 18.

⁶ Qui, ut ego dico, divinus, est, ut
Euripides audet dicere, Deus] Sic
MSSi. Manucius autem & Lam-
binus primam vocem delent. Hac
tamen emendatione nihil opus,
si verbum substantivum, quod
saepe fit, intelligas. Eliens. pr.
Euripidis loco dat Empedoclem.
Male. Theon Progygmn. c. v.
pag. 79. Euripίδης ὁ ποιητὴς τὸ
νῦν ἡμῶν ἰδέσθαι εἶναι θεόν. Lam-
blichus tamen in Protrept. cap.
VIII. p. 53. Ὁ νῦν γὰρ ἡμῶν
ὁ θεός εἶτα ἐμμετρίως εἶτα Ἀνα-
ξαγόρας τὸτο εἶπε. Similiter alii.
Plato apud Fulgentium Virgil.

E

Contin.

quidem, si deus aut anima aut ignis est, idem est animus hominis: nam ut illa natura caelestis & terra vacat & humore: sic utriusque harum rerum humanus animus est expers. Sin autem est quinta quaedam natura ab Aristotele ¹ induc-
ta primum; haec & deorum est, & animorum.
27 Hanc nos sententiam secuti, his ipsis verbis in consolatione hoc expressimus: ² *Animorum nulla in terris origo inveniri potest: nihil enim est in animis mixtum atque concretum, aut quod ex terra natum atque fictum esse videatur; nihil ne aut humidum quidem aut flabile aut igneum. His enim in naturis nihil inest, quod vim memoriae, mentis, cogitationis habeat; quod & praeterita teneat & futura provideat & complecti possit praesentia: quae sola divina sunt; nec invenietur umquam, unde ad hominem venire possint, nisi a deo. Singularis est igitur quaedam natura atque vis animi, separata ab his ³ usitatis notisque natu-
ruris.*

Contin. pag. 144. Νοῦς ἀνθρώπου. Sensus hominis Deus est. Xenocrates apud Aristotelem Topic. lib. II. cap. 2. τοῦτον εἶναι dixit διπορον. Seneca Epist. xxxi. Quid aliud voces hunc, (animum) quam deum in humano corpore hospitantem. No-ster apud Macrobius in Somn. Scip. lib. II. cap. 12. Mens cuiusque is est quisque—Deum te igitur scito esse, siquidem est Deus, qui viget, qui sentit, qui meminit &c. Macrobius ipse paullo post: Animam Deum & praesentis philosophorum & Tullius dixit Sic & plures, quorum nonnul-

los laudavit Th. Gatakerus ad Antonini lib. XII. §. 26. Iis insuper addes haec Plotini verba; qui dixit σε μὴδ' αὖ τοῖς ἐν ὑμῖν ἰδὲ ἀνέγειν πρὸς τὸ ἐν τῷ πᾶσι θεῷ. Exstant apud Porphyrium vit. Plotin. c. 2.

¹ Inducta primum: haec] Sic recte distinxere Cl. viri Lambinus & Bentleius. Vulgo inducta: primum haec.

² Animorum nulla in terris &c.] Hicce locus a Lactantio citatur de Ira Dei cap. 10. Sed partim memoriae, partim Librariorum vitio, apud illum haud ita bene se habet. Ad idem argumentum

*juris. Ita quicquid est illud, quod sentit, quod sapit, * quod vivit, quod viget, * caeleste & divinum, ob eamque rem aeternum sit necesse est.*

*6 Nec vero deus ipse, qui intellegitur a nobis, alio modo intellegi potest, nisi mens soluta quaedam & libera, segregata ab omni concretionem mortali, omnia sentiens & movens, ipsaque praedita motu sempiterno. Hoc e genere atque eadem e natura est 28 humana mens. Ubi igitur aut qualis est ista mens? Ubi tua aut qualis? potesne dicere? an si omnia ad intellegendum non habeo quae habere vellem; ne his quidem quae habeo mihi per te uti licebit? Non valet tantum animus ut seipsum ipse videat: at ut oculus, sic animus se non videns alia cernit. Non videt autem, quod minumum est, formam suam. Fortasse: quamquam id quoque: sed relinquamus: vim certe, sagacitatem, memoriam, * motus celeritatem videt. Haec magna, haec divina, haec sem-*

gumentum pertinent, quae ex Porphyrii Gradibus servavit Stobaeus Eclog. Phys. pag. 91. Cum primis autem egregia sunt, quae disputat Longinus apud Eusebium Praep. Evang. lib. xv. cap. xxi.

3 Usitatis notisque naturis] Legendum visitatis, ut monuimus ad lib. II. de Divin. cap. 22.

4 Quod vivit, quod viget] In Pall. aliisque Codd. duplex hujus loci fertur lectio; dant enim, quod vult vivit. At Reg. Vatic. Med. alique plures repraesentant, quod vivit; & eam scripturam, cum recta videretur, recepi: nam vivere & vigere passim iungit

Cicero. Vide Tertullianum de Anim. cap. 19:

5 Caeleste ac divinum] Vulgo caeleste ac divinum est: sed ultimam vocem non agnoscunt Reg. Med. Balliol.

6 Nec vero Deus — sentiens & movens] Haec profert Lactantius Inst. Div. lib. I. cap. 5, & ex eo Salvianus Gub. Dei lib. I. cap. 3.

7 Motus celeritatem] Vulgo motum, celeritatem. Sed recte Cl. Bentleius. Infra cap. xxviii. Ex memoria rerum & inventionem & celeritate motus omnique pulchritudine virtutis vim divinam mentis agnoscito.

1 Quasi

sempiterna sunt: qua facie quidem sit, aut ubi habitet, ne quaerendum quidem est. Ut cum videmus speciem primum candoremque caeli, dein conversionis celeritatem tantam, quantam cogitare non possumus; tum vicissitudines dierum ac noctium, commutationesque temporum quadrupertitas, ad maturitatem frugum & ad temperationem corporum aptas; eorumque omnium moderatorem & ducem solem; lunamque adcretionem & deminutionem luminis ¹ quasi fastorum notantem & signantem dies; tum in eodem orbe in duodecim partes distributo quinque stellas ferri eisdem cursus constantissime servantis, disparibus inter se motibus; nocturnamque caeli formam undique sideribus ornata; tum globum terrae eminentem e mari, fixum in medio mundi universi loco, duabus oris distantibus habitabilem & cultum; quarum altera, quam nos incolimus,

Sub axe posita ad stellas septem, unde horrifer

Aquilonis stridor gelidas molitur nives,

altera Australis, ignota nobis, ² quam vocant Graeci Ἀντίχθονα; ceteras partis incultas, quod

aut

¹ Quasi fastorum notantem & signantem dies] Sic Eliens. sec. Vulgo significantem. Manilius I, 594.

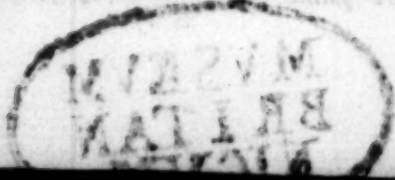
Et per quinque notat signantes tempora fines.

Seneca Conf. ad Marciam cap.

18. Miraberis — solem quotidiano cursu diei noctisque spatia signantem, Quae loca lectionem,

quam recepimus, abunde stabiliunt.

² Quam vocant Graeci ἀντίχθονα] Sic recte Gebhardus post Erasmus & Ciacconium. Nam plures editi prae se ferunt ἀντίχθονα, quae vox est nihili. Ad veram lectionem quasi manu ducunt cum alii MSSi, tum maxime Reg. & Bak. qui repraesentant ἀντίχθονα. Verbo Graece scripto

aut frigore rigeant aut urantur calore; hic autem, ubi habitamus, non intermittit suo tempore

Caelum ³ nitescere, arbores frondescere,

Vites lactificae pampinis pubescere,

Rami bacarum ubertate incurvescere,

Segetes largiri fruges, florere omnia,

Fontes scaturere, herbae prata convestirier;

tum multitudinem pecudum partim ad vescendum, partim ad cultus agrorum, partim ad vehendum, partim ad corpora vestienda; hominemque ipsum quasi contemplatorem caeli ac deorum, eorumque cultorem; atque hominis utilitati ⁴ agros omnis & maria parentia; haec igitur ⁵ & talia innumerabilia cum cernimus; possumusne dubitare, quin his praesit aliquis vel effector, (si haec nata sunt, ut Platoni videtur) vel (si semper fuerunt, ut Aristoteli placet) moderator tanti operis & muneris? Sic mentem hominis, quamvis eam non videas, ut Deum non vides; tamen, ut Deum agnoscis ex operibus ejus, sic ex memoria rerum & inventione & celeritate motus omnique pulchritudine virtutis vim divinam mentis agnoscito. In quo igitur loco est? Credo ²⁹

equidem

scripto lineolaque addita, habes ANTIXΘONA. Hinc *Antichthon* dicti sunt, qui eam terrae partem incolunt. Vide *Melam* lib. I. capp. 1. & 9.

³ Nitescere — laetifera] Sic *Erasmus*, *Manucius*, *Lambinus*, & alii. *Gebhardus* prave dedijt *mitescere* — laetifera.

⁴ Agros omnes & maria parentia] *Eliens. pr.* & *Canab.* ha-

bent *parentia*: haec autem lectio minus arridet prae ea, quam vulgo representant. *Virgilius Aen.* l. 3.

Ut quamvis avido parentent arva colono.

Hinc usus mortalium semper ancilla terra dicitur *Plinio H. N.* lib. II. c. 63.

⁵ Et talia] Est ex *Gulielmii* conjectura, Vulgo & alia.

equidem in capite; & cur credam, adferre possum: ¹ sed alias ubi sit animus, certe quidem in te est. Quae est ei natura? Propria puto & sua. Sed fac igneam, fac spirabilem: nihil ad id, de quo agimus. Illud modo videto; ut ² Deum noris, etsi ejus ignores & locum & faciem: sic animum tibi tuum notum esse oportere, etiam si ignores & locum & formam. In animi autem cognitione, dubitare non possumus, nisi plane in Physicis plumbei sumus, quin nihil sit animis admixtum, nihil concretum, nihil copulatum, nihil coagmentatum, nihil duplex. Quod cum ita sit, certe nec fecerni, nec dividi, nec discerpi, nec distrahi potest; nec interire igitur. Est enim interitus quasi discessus & ³ secretio ac diremptus earum partium, quae ante

¹ Sed alias, ubi sit animus] Sic Reg. Pall. tres, Eliens tert. & Bak. Vulgo sed alias. Nunc ubi &c.

² Deum noris, etsi ejus ignores] Vulgo vocem penultimam nesciunt, quam MSSorum & editorum veterum fide recepimus. Eandem mox, iisdem jubentibus, ejeci.

³ Secretio ac diremptus] Vulgo direptus. Lectionem, quam damus, exhibent Pall. duo nosterque Bak. nec aliter ediderunt Manucius & Lambinus. Merito quidem; non enim diripiendi, sed dirimendi potestas huc convenit. Gebhardus tamen errare, quam bonos duces sequi, maluit.

⁴ Nec patronum quaesivit ad iudicium capitis] Cum Socrati

scriptam Lyfias attulisset orationem, quam edisceret, ut pro se in iudicio uteretur; rejecit eam philosophus veluti parum fortem & virilem. Nostrium de Orat. lib. I. cap. 54. ac Valerium Maximum lib. VI. cap. IV. 2. ext. hujusce rei testes jam laudavit Menagius ad Laërtii II. 40. Nos alia veterum loca proferemus. Stobaeus Serm. VII. pag. 90. Σωκράτης φέρει τὸν δίκην, Λυσίας λόγον πρὸς συγγράμματα, ἡλθεν αὐτῷ κομίζων, καὶ ἐκείνου χρησάμενος. Τὸ δὲ Λυσίου αἰσίντος, καὶ μὴ κάλλιστον αὐτὸν εἶναι. Καὶ τὸ πόδα, ἔφη, καλλίστη ἐστὶν ἀλλ' ὅτι πρὸς αὐτῷ τὸ σφάλμα. Τίθεται τῶν, ἔφη ὁ Λυσίας, οἱ μὴ ὕπαισταντο. Ὅ δὲ, εἰ γὰρ, ἔφη, καὶ μὴ ὅν, πάντως τίθησκον. Quintilianus

ante interitum junctione aliqua tenebantur. His & talibus rationibus adductus Socrates
 4 nec patronum quaesivit ad iudicium capitis,
 nec iudicibus supplex fuit; adhibuitque libe-
 ram contumaciam, a magnitudine animi du-
 ctam non a superbia; & supremo vitae die
 de hoc ipso multa disseruit; & paucis ante
 diebus, 5 cum facile posset educi e custodia,
 noluit; & cum paene in manu jam mortife-
 rum illud teneret poculum, locutus ita est, ut
 non ad mortem trudi, verum in caelum vi-
 deretur ascendere. Ita enim censebat, itaque 30
 disseruit: 6 duas esse vias, duplicesque cursus
 animorum e corpore excedentium. Nam qui
 se 7 humanis vitiis contaminavissent, & se
 totos libidinibus dedissent, quibus caccati,
 vel

Aelianus Inst. Orat. lib. II. cap.
 15. *Socrates inhonestam sibi credi-
 dit orationem, quam ei Lyfias reo
 composuerat.* Id latius narrat lib.
 XI. cap. 1.

5 *Cum facile posset educi e cu-
 stodia, noluit*] Quibus rationibus
 motus amicorum opera recusa-
 verit, docebit *Platonis* *Crito* pag.
 370, seqq. Adi sis etiam *Origi-
 nem* in *Cels.* lib. II. pag. 71.
Laërtium II, 60. III, 36. & *Seneca*
Epist. 24.

6 *Duas esse vias*] Vide *Pla-
 tonis* *Phaedonem* pag. 385. seq.
 & 398. seqq. Ea laudat *Strobaeus*
Eclóg. *Phys.* pagg. 135.—141.
 De duabus autem viis multa *La-
 ctantius* *Div. Inst.* lib. VI. capp.
 3, 4. & *Epit.* cap. 59. Adeas
 etiam *Clementina* *Hom.* VII. c. 7.

7 *Humanis vitiis*] *Ἐξ ἁρτίας*
humana vitia *Deorumque vitam*
ponit. Vult autem ea, quibus
 obnoxii sumus, quamdiu corpo-
 ribus includimur. Sic *Ἀνδρόνικος*
παλαιῶν dixit *Aeneas* *Gazaenus*
 in *Theoph.* pag. 380. D. *Ἀνδρό-
 νικος παλαιῶν* *Clemens* *Hom.*
 VII. cap. 7. *Ἀνδρόνικος ἀμφοτέρω*
Origenes *πρὸς ἰουῆν* §. 23.
Augustinus C. D. lib. II. cap. 7.
Mirum nimium, si ullus ibi erat
pudor mortalium, quo humana
flagitia non libere homines com-
mitterent quae apud Deos etiam
religiose discerent. Idem *Epist.*
 XIX. pag. 29. *Facile de homino*
humana vitia suspicari. Vide &
Terentium *Adelph. Act.* IV. Sc.
 V, 53. ac *Senecam* de *Tranquil.*
 cap. 15.

¹ vel domesticis vitiis atque flagitiis se inquinavissent, vel Republica violanda fraudes inexpiables concepissent, his devium quoddam iter esse, seclusum a concilio deorum: qui autem se integros castosque servavissent, quibusque fuisset minuma cum corporibus contagio, seseque ab his semper sevocavissent, essentque in corporibus humanis vitam imitari deorum, his ad illos, a quibus essent profecti, reditum facilem patere. Itaque commemorat, ² ut cygni, qui non sine causa Apollini dicati sunt, sed quod ab eo divinationem habere videantur, qua

providen-

¹ Vel domesticis vitiis] Vulgo velut. Sed nos accuratissimum Hensleium jure sequimur.

² Ut cygni—morianetur] Lambino scribendum videtur cygnis. At Servius ad Aen. I, 397. vocem cygni tuctur. Med. vero, Bak. & Ven. 1491. quia providentes. Leg. quasi providentes—cum cantu & voluptate moriuntur. Et moriuntur diserte quidem Balliol. Hic autem locus ex Platonis Phaedon. pag. 387. est expressus. Verba, quae etiam profert Stobaeus Serm. CXIX. pag. 607. sic se habent: Ἀλλὰ κύκνοι ὄντι, ἀμαί, τῷ Ἀπόλλωνος ὄντις (Vide Synesium Dion. pag. 54. A.) μωτικοί τι εἰσὶ, καὶ προειδῶτες τὰ ἐν αἰδὲ ἀγαθὰ, αἰδῶσι τι καὶ τρεπόμενοι κυκνίῳ τὴν ἡμέραν διαφροσύνης ἢ ἐν τῷ πρῶτῳ χρόνῳ. Et cygnorum quidem in morte cantum testimonis suis confirmant veterum plurimī. Inter alios vide Themisium Orat. XVIII. pag. 223. Artemidorum Oneir. lib. II.

pag. 108. & Tzetzem ad Lycophronis vs. 426. Quin & cygni moribundi cantum se plane exaudivisse nuper testatus est Fr. Hefselius in Epist. Dedic. Vibio Sequestri praemissa. Plinius tamen H. N. X, 23. Olorum in morte narratur flebilis cantio: falso, ut arbitror aliquot experimentis. Cum eo faciunt Alexander Myndius apud Athenaeum lib IX. pag. 393. Aelianus V. H. II, 14. & Lucianus de Electro Tom. II. pag. 371.

³ Omnibus bonis & doctis] Vulgo omnibus & bonis & doctis. Mihi duces sunt Reg. Eliens. tert. Bak. Med. & Balliol. qui voculam secundam nesciunt.

⁴ Qui cum acriter oculis deficientem solem &c.] Lambinus contra librorum fidem dedit, qui acerbis oculis. MSSci vero Martin. Eliens. tert. & Petrens. habent oculis deficientibus, ac ita legit Janus Gulielmus. Ast oculos vel sanissimos diuturnior

Solia
ex illis

providentes quid in morte boni sit, cum cantu & voluptate moriantur; sic ³ omnibus bonis & doctis esse faciundum. Nec vero de hoc quiscumque dubitare posset, nisi idem nobis accideret diligenter de animo cogitantibus, quod his saepe usu venit, ⁴ qui cum acriter oculis deficientem solem intuerentur, ut aspectum omnino amitterent: sic mentis acies ⁵ se ipsa intuens, nonnumquam hebescit; ob eamque causam contemplandi diligentiam amittimus. Itaque dubitans, circumspiciens, haesitans, ⁶ multa adversa reverens, tamquam ratis in mari in-

menso,

Solis aspectus erueret. Hinc Democritus

Clypeum constituit contra exortum Hyperionis

Oculos effodere ut possit splendore aereo.

Ita radiis Solis aciem effodit luminis;

ut ait Laberius apud Agellium N. A. X, 17. Noster ad Platonis Phaedon. §. xxxiv. ed. Cantab. respexit; Μη πύθοιμι, ἔτιρ οἱ τὸν ἥλιον ἑκλειπόντα θανόντα; καὶ σκοπήμηναι πάχυναι διαφθεύεσθαι γὰρ περ ἵπποι τὰ ὄμματα, ἵνα μὴ ἐν ὕδατι ἢ ἐν τῷ τοῦτο σκαπόμεναι τὴν εἰσὶν αὐτοῦ. Pariter Iamblichus vit. Pyth. §. 67. Τοῖς ἔχουσιν τὴν ἄτρεν ἑστῶσαν ἐν τῷ ἡλίῳ διὰ τὴν τῶν ἀκτίνων περιέγχεσθαι, ἐν βαθείᾳ συστάσιν ὕδατος, ἢ καὶ διὰ τὴν κατὰ τὴν πίπτειν, ἢ κατὰ τὴν τινος μελαγχολίας, διακινεῖν ἰπποῦσαν τὰς ἐκλειψέας &c. Vide & Themistium Orat. IV. pag. 51. Retineamus igitur deficientem solem. Nam facile fieri po-

test, ut oculis nimium fidentes, Solem laborantem diutius aspiciant, eorumque iacturam faciant.

§ Se ipsa intuens] Vulgo ipsam; sed veteris Codicis a Lambino citati, Reg. & Eliens. primi spernere non potuimus elegantiam.

6 Multa adversa reverens, tamquam ratis—nostra vehitur oratio] Vulgo revertens tamquam in rate—nostra vehitur oratio. Sed in Eliens. tert. & Med. est reverens, eamque lectionem saniores merito iudicavit Ph. Beroaldus. Ratis manavit a Victorio, cui tantum non accedit MS. Cantab. Ratio vero, non oratio, Camerario Lambinoque placuit. Male: hanc enim comparationem mutuatus est a Platonis Phaedon. §. xxiii. Δὲ τὴν βίλην τῶν ἀνθρώπων λόγῳ λαβόντα καὶ δυσχελεγκτίαν, ἐπὶ τῷ ὄξοῦ μένον, ὥσπερ ἐπὶ ἐκλειψῆς, κινδυνεύοντα διαπλῶσαι τὸ βίον. Similiter Catullus Epigr. xxv.

menso, nostra vehitur oratio. Sed haec & vetera, & a Graecis. Cato autem sic abiit e vita, ut causam moriundi nactum se esse gauderet. ¹ Vetat enim dominans ille in nobis deus injussu hinc nos suo demigrare: cum vero causam justam Deus ipse dederit, ut tunc Socrati, nunc Catoni, saepe multis; nae ille medius fidius vir sapiens lactus ex his tenebris in lucem illam excesserit: nec tamen illa ² vincla carceris ruperit: leges enim vetant: sed tamquam a magistratu aut ab aliqua potestate legitima, sic a Deo evocatus atque emissus exierit. Tota enim ³ philosophorum vita, ut ait idem, *commentatio*

Et insolenter aestues veluti minuta magno

Deprensa navis in mari, vespiente vento.

Ovidius in Epist. Cydippes Acontio vs. 41.

Ipse, velut navis, iactor, quam certus in altum

Propellit Boreas, aestus & unda refert.

Sedulius Epist. ad Macedonium. *Utpote qui—tam immensum pascualis pelagus majestatis—parva tiro lentre cucurrerim.* Videatur & Gregorius Nazianzenus in Carminum a Jac. Tollio editorum II, 51.

¹ Vetat enim dominans] Platoniorum aliorumque sapientium dogma, quod a Pythagoreis acceperunt. Vide nos ad Epit. Lactantii c. xxxix. pagg. 98, 99. Arsenaeus lib. iv. p. 157. 'Εὐχιδης ὁ Πυθαγορεὺς—ἐλεγεν ἐνδιδόσθαι τὸ σάφην καὶ τὴν οὐρανὸν βίαν τὰς ἀπάντων

ψυχὰς τιμωρίας χάριν, καὶ διείπα-
αὖ τὸν θεόν, ὡς εἰ μὴ μιν οὖσαν ἐ-
πὶ ταῖς, ὥς ἂν ἐκὼν αὐτὸς λύσῃ,
πλείοσι καὶ μάλιστα ἑμπιστύντας τὴν
τὴν λύμην &c. Ex hac sententia Virgilius de iis, qui sibi manus attulerunt, Aen. vi, 437.

—Quam vellent aethere in alto
Nunc & pauperiem & duros
perferre labores!

Phavorinus apud Stobaeum Serm. cxviii. p. 601. Ὁσιώδης μὲν γὰρ ὁ Κυθηναῖος ἀδελφεὺς ἰακὼν περὶ φασὶν ἡμῶν τὸ σὸφον περὶ τὴν τῷ βίῳ κατάλυτον. Seneca Epist. LXX. Invenies etiam profectos sapientiam, qui vim asserendam vitae suae negent, & nefas judicent ipsum interemptorem sui fieri: expectandum esse exitum, quem natura decrevit. Stoicorum autem de spontanea morte decreta, quibus paruit Cato, videtis apud Lipsium manud. ad Phil. Stoic. lib. III. Diff. 22.

ratio mortis est. Nam quid aliud agimus, cum a voluptate id est a corpore, cum a re familiari quae est ministra & famula corporis, cum a Republica, cum a negotio omni se vocamus animum? quid, inquam, tum agimus, nisi animum ad se ipsum advocamus, secum esse eogimus, maximeque a corpore abducimus? Scernere autem a corpore animum, + nec quicquam aliud, est mori discere. Quare hoc commentemur, mihi crede, disjungamusque nos a corporibus; id est, consueamus mori; Hoc &, dum erimus in terris, erit illi caelesti vitae simile; & cum illuc ex his vinculis emissi feremur, minus tardabitur cursus animorum,

Nam

2 *Vincla carceris*] Forſan *vincla corporis*, ut etiam Cl. Th. Bensleius reponendum coniecit. Noſter de Divin. I, 49. *Disjunguntque ſe a ſocietate divina*, vinculis corporis impediti. Pariter *compedes corporis* memorat infra cap. 31.

3 *Philosophorum vita — contemplatio mortis est*] Plato in Phaedone pag. 379, G. Τὸ μάλιστα αὐτὸ τῦτο ἐστὶ τῶν φιλοσόφων, λύσις καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος. Pari modo p. 386. Theodoretus Ther. viii, pag. 118. Πλάτων τῶν φιλοσόφων θάνατον μάλιστα ἐκάλειν. Hieronymus ad Heliod. de morte Nepot. p. 23. Platonis sententia est, omnem sapientium vitam, meditationem esse mortis. Et in Epitaph. Marcellae pag. 122. Plato philosophiam meditationem mortis esse dixit. Adiſis & lib. III. advs. Rufin. pag. 537. Apuleium de Habitu Doctr. Plat. pag. 619. &

Julianum Orat. VI. pag. 190. Ab eo hanc philosophiae definitionem mutuarunt Graeci recentiores. Vide Joann. Damascenum Dial. capp. 3, 68. Nimirum ὁ θάνατος διπλῆς, ὁ μὲν συνγιγνώσκων, λυομένη τῷ σώματι ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ὁ δὲ τῶν φιλοσόφων, λυομένης τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. Verba sunt Porphyrii apud Stobaeum Serm. cxviii. pag. 600. Vide & sententias ad Intell. ducentes §. 9. Clementem Strom. iv. pag. 569. Nemesium Nat. Hom. pag. 98. & Synesium Dion. pag. 50. Haec fit cum peregre est animus sine corpore velox, ut loquitur Horatius lib. I. Epist. xii, 13.

4 *Nec quicquam aliud, est mori discere*] Vulgo nec quidquam aliud est, quam emori discere. At Reg. habet nec quicquam aliud emori discere. Ex quo Cl. Bensleius manum Ciceronis eruit.

3 Nam

Nam qui in compedibus corporis semper fuerunt, etiam cum soluti sunt, tardius ingrediuntur; ut hi, qui ferro vincti multos annos fuerunt. Quo cum venerimus, tum denique vivemus: ¹ nam haec quidem vita mors est; quam lamentari possem, si liberer. A. Satis tu quidem in Consolatione es lamentatus; quam cum lego, nihil malo quam has res relinquere; his vero modo auditis, multo magis. M. Veniet tempus, & quidem celeriter, & ² sive retractabis sive properabis: volat enim aetas. Tantum autem abest ab eo, ut malum mors sit, quod tibi dudum videbatur; ut verear, ne homini nihil sit, non malum aliud certe sed nihil bonum aliud potius; si quidem vel Di ipsi,

¹ Nam haec quidem vita mors est] Laudat *Augustinus* Epist. LII. ad Macedonium pag. 80. A quamplurimis profertur illud *Euripideum*:

Τίς οἶδεν, εἰ τὸ ζῶν μὲν ἐστὶ κατὰ
- θανάτου,

Τὸ κατὰ θάνατον δὲ ζῶν—

Vide *Menagium* ad *Laertii* ix, 73. & *Gatakeri* Advers. Post. cap. XVI. pag. 565. Ex poetae *Phryxo* an ex *Hippolyto* sumatur, incertum. Adi *Scholia* in *Aristophanis* *Ranas* vss. 1114, 1525. *Juncus* apud *Stobaeum* Serm. cxx. pag. 611. Ὁ θάνατος ἀδελφὸν μὲν εἰ φέρον ἔχει τῆς ἀληθείας ζωῆς, τὸ ζῶν ὅντι πῶς ἀποθνήσκουσιν λησμονί-
-α. Huc apprime faciunt verba *Platonis*, quae vel ibidem legas, vel in *Gorgia* pag. 300. A. edit. *Lugd.*

² Sive retractabis sive properabis] *Cantab. probabis. Lego parebis.*

³ In hoc sermone dimittam] Ex hoc sermone scribit *D. Lambinus* conjectura fretus.

⁴ Ulla uti ratione mors tibi] Vulgo ulla uti ratione, ut mors tibi videri malum possit. Nos autem *Manucium* secuti sumus; Latinitati enim & sensui cedant oportet *Librarii*.

⁵ Nec solum *Epicureorum*] Vulgo non: contra quam volunt *Reg. Med. Bak. & editio Victorii*.

⁶ Doctissimus quisque contemnit] In antiquo libro non fuisse vocem ultimam testatur *Manucius*, & ut illi videtur, recte. Sed nostri *Codices* eam vocem retinent, nec est cur, iis renitentibus, ablegetur.

ipsi, vel cum Dis futuri sumus. Quid refert? Adfunt enim qui haec non probent. Ego autem numquam ita te ³ in hoc sermone dimittam, ⁴ ulla uti ratione mors tibi videri malum possit. A. Quî potest, cum ista cognoverim? M. Quî possit, rogas? Catervae veniunt contradicentium, ⁵ nec solum Epicureorum, quos equidem non despicio, sed nescio quo modo ⁶ doctissimus quisque contemnit: acerrume autem deliciae meae Dicaearchus contra hanc immortalitatem disseruit. Is enim tris libros scripsit, (qui Lesbiaci vocantur, quod Mitylenis sermo habetur) in quibus volt efficere animos esse mortalis. Stoici autem ⁷ usuram nobis largiuntur tamquam cornicibus: ⁸ diu mansu-

ROS

7 Usuram nobis largiuntur tamquam cornicibus.] Cornicum vivacitatem celebrant auctores bene multi. Hesiodus apud Plutarchum de Orac. def. pag. 415.

Ἐνία τοι ζῶνι γένος λακέρουζα κερόν.

Laudant & Etymologici M. scriptor in ἀγορίαις βλάφαι, & Scholiastes ad Aristophanis Aves v. 610. Latine sic reddit Ausonius Eidyll. xviii, 3.

Hos novies superas vivendo garrula cornix.

Ne plures memorem, vide Ovidium Amor. lib. II. El. vi, 35. & Plinium H. N. vii, 48.

8 Diu mansuros aiunt animos; semper, negans.] E Stoicis nonnulli cunctorum animos transpermanere sunt arbitrati; sed reliqui, stultorum brevi, sapientium

vero mentes cum mundo simul interire statuerunt; ut patet ex Laertii vii, 157, ad quem locum videndus Menagius. Adf. sis & Just. Lipsium Phys. Stoic. lib. iii. cap. xi. ac Th. Gatakerum ad Antonini iv, 21. Nos pauca, quae doctissimos illos viros fugerunt, hic apponemus. Tertullianus de Anim. c. LIV. Qui aliquid illi tempus indulgent, ab excessu usque in conflagrationem universitatis, ut Stoici, suas solas, id est, sapientium animas, in supernis mansionibus collocant. Quod equidem miror, quod imprudentes animas circa terram prosternant, cum illas a sapientibus multo superioribus erudiri adferunt. Theodoretus Therap. v. pag. 72. Οὐδὲ Σταῖος τὰς χωρίζουσας τῶν σαρμάτων ψυχὰς, διακρίναι μὲν καὶ ἰσχυρὰς

32 ROS aiunt animos; semper, negant. ¹ Numme vis igitur audire, cur, etiamsi ita sit, mors tamen non sit in malis? A. Ut videtur: sed me nemo de immortalitate depellet. M. Laudo id quidem; ² etsi nihil nimis oportet confidere: movemur enim saepe aliquo acute concluso: labamus mutamusque sententiam, clarioribus etiam in rebus: in his est enim aliqua obscuritas. Id igitur si acciderit, simus armati. A. Sane quidem: sed ne accadat providebo. M. Numquid igitur est causae, quin amicos nostros Stoicos dimittamus? eos dico, qui ajunt manere animos, cum e corpore excefferint, sed non semper. A. Istos vero; ³ qui, quod tota in hac causa difficillimum est, suscipiant, posse animum manere corpore vacantem: illud autem, quod non modo facile ad credendum est, sed, eo concessio quod volunt, consequens ⁴ idcirco, non dant ut, cum diu permanserit, ne inter-

αὐτὰς ἔχει ὁσπέρ αὐτὰς ἀλλὰ τὴν μὴ ἀποθνήσκειν ἐπ' ὀλίγον, τὴν δὲ γὰρ ἔχειν μίχρη τῆς τῷ πάντος ἐκπύρωσις. Vide sis & pagg. 73, 74. Falsus autem est Epiphanius, qui lib. I. Haer. 5. Stoicos ἀθάνατον τὴν ψυχὴν ἔχειν docet. Ita tamen Origenes etiam Philos. cap. xxi. Idem innuit & Lactantius Div. Inst. lib. III. cap. xviii, 5.

¹ Numme vis] Vulgo num vis. At Reg. Bak. Med. & Balliol num non vis; unde Cl. Benteius fecit numme vis, eumque sequor.

² Etsi nihil nimis] Vulgo

animis: quod perperam Gebhardus revocavit. Erasmus enim, Manucius, & Lambinus in suis editionibus veram dedere lectionem.

³ Qui, quod tota in hac causa difficillimum est, suscipiant] Malim suscipiunt; sequitur enim, illud autem — non dant.

⁴ Idcirco, non dant] Vulgo id certe non dant. Lectionem, quam recepimus, adserunt Reg. Pall. quinque, Vatic. Med. Bak. Eliens. tert. & Balliol.

⁵ Credamus igitur Panaetio & Platone suo dissentienti] Panaetius

tius

intereat. M. Bene reprehendis & se isto modo res habet. ¹ Credamus igitur Panaetio, a Platone suo dissentienti? quem enim omnibus locis *divinum*, quem *sapientissimum*, quem *santissimum*, quem *Homerum philosophorum* appellat, hujus hanc unam sententiam de immortalitate animorum non probat. Volt enim, quod nemo negat, quicquid natum sit, interire; nasci autem animos, quod ⁶ declaret eorum similitudo, qui procreentur; quae etiam in ingeniis non solum in corporibus appareat. Alteram autem adfert rationem: nihil esse, quod doleat, quin id aegrum esse quoque possit; quod autem in morbum cadat, id etiam interiturum: dolere autem animos, ergo etiam interire. Haec refelli possunt: sunt enim ignorantis, ³³ cum de aeternitate animorum dicatur; de mente dici, quae omni turbido motu semper vacet, non de partibus his, in quibus aegritudines

tius, licet Stoicus, animos cum corpore mori judicavit; id quod eleganter ostendit Auctor Epigrammatis Anthol. lib. I. cap. 44. cui titulus, εἰς τὸ Φαίδωνα διάλογον Πλάτωνος ΝΟΘΕΥΟΜΕΝΟΝ ὑπὸ Παναετίου. Id sic se habet.

Ἐγὼ μὲν Πλάτωνι εἰ γράψῃ, δύνω
ἐγγίνωτο Πλάτωνι

Σωκράτει δὲ ὄλεον ἄλβια πάντι
τι φέρω

Ἀλλὰ ΝΟΘΟΝ μ' ἐπίλεσσε Πανταίας ὅς ῥ' ἐπύλασσε

Καὶ ψυχὴν θνητὴν καὶ μὴ ἰθάτερον
πλάσσει.

Quid autem doctissimo Menagio

facies, qui ad Laertii III, 62. hinc statuit fuisse, qui Phaedonem, Panaetii Stoici esse, contenderunt? Scilicet eum ipsa res abunde refellit; ex eo vero natus est error, quod νοθεύμενον pro supposito vel adulterato sumserit, cum spurium habitum denotet: ut apud Athenaeum lib. X. pag. 455. C. οἱ νοθεύοντες Λάτωνα τῷ ἑρμιονίῳ τὴν ἑπηγμένην ᾤδον, sunt ii, qui Oden illam notham esse statuunt. Sic & alibi non raro.

⁶ Declaret — procreantur] Sic Reg. & Bak. Vulgo declarat — procreantur.

1 Semotax.

TUSCUL. DISPUTATIONUM

dines, irac, libidinesque versentur, quas is, contra quem haec dicantur, ¹ semotas a mente & disclusas putat. Jam similitudo magis apparet in bestiis, quarum animi sunt rationis expertes. Hominum autem similitudo in corporum figura magis exstat: & ipsi animi magni refert quali in corpore locati sint. Multa enim e corpore exsistunt, quae acuant mentem; multa, quae obtundant. ² Aristoteles quidem ait, *omnis ingeniosos melancholicos esse*, ut ego me tardiores esse non moleste feram. Enumerat multos; idque quasi constet, rationem cur ita fiat adfert. Quod si tanta vis est ad habitum mentis in his, quae gignuntur in corpore: ea sunt autem, quaecumque sunt, quae similitudinem faciant: nihil necessitatis adfert, ³ cur nascatur, animi similitudo. ⁴ Omitto dissimilitudines. Vellem adesse posset Panaetius: ⁵ vixit cum Africano: quaererem ex eo, cujus suorum similis fuisset Africani fratris nepos? facie vel patris:

¹ *Semotas a mente & disclusas putat*] Plato videlicet in capite rationem ponit; iram vero in pectore locat, cupiditatem subter praecordia. Vide supra cap. X. & Diogenem Laertium III, 67.

² *Aristoteles quidem ait*] Hoc ponit & rationibus confirmat Stagirita Problem. XXX. quaest. 1. Seneca de Tranq. cap. xv. Aristoteli nullum magnum ingenium sine mixtura dementiae fuit Plutarchus in Lyfandr. p. 334. Ἀριστοτέλης δὲ τὰς μεγάλαις φύσεσι διαφύων μεγαλυχολίας, ἰσχυρὴ καὶ

ἀότανδρον οὐκ ἰδὼς, ἀλλὰ προσέτιρον ὄντα, τῇ μεγαλυχολίᾳ ὀρεσάειν. Favorinus etiam Philosophus in eadem, ac Aristoteles, fuit haeresi. Scitote, inquit, inmen intemperiem istam, quae μεγαλυχολία dicitur, non parvis nec abjectis ingeniis accidere, ἀλλὰ καὶ τοῖς μεγάλαις καὶ τῷ πάθει τῷ τοῦ ἡρώους. Apud Agellium N. A. lib. xviii. cap. 7.

³ *Cur nascatur animi similitudo*] Jaetat D. Lambinus se restituisse cur nascantur animi, similitudo; sed non erat, cur ob

eam

illis: vita, omnium perditorum ita similis, ut esset facile deterrimus. Cujus etiam similis P. Crassi & sapientis & eloquentis & primi hominis nepos, multorumque aliorum clarorum virorum, quos nihil attinet nominare, nepotes & filii? Sed quid agimus? Oblitine sumus, hoc nunc nobis esse propositum, cum satis de aeternitate dixissemus, ne si interirent quidem animi, quicquam mali esse in morte? A. Ego vero memineram; sed te de aeternitate dicentem aberrare a proposito facile patiebar. M. Video te alte spectare, & velle in caelum migrare. Spero fore, ut contingat id nobis: sed 34 fac, ut isti volunt, animos non remanere post mortem. A. Video nos, si ita sit, privari spe beatioris vitae. M. Mali vero quid adfert ista sententia? fac enim sic animum interire ut corpus: num igitur aliquis dolor, aut omnino post mortem sensus in corpore est? Nemo id quidem dicit: etsi Democritum insimulat Epicurus,

eam emendationem superbiret vir doctissimus: ita enim jamdudum correxerat P. Manucius, quod verbulo notasse candidi fuit ingenii. Codices omnes cum nostri, tum aliorum, vulgatam lectionem constanter exhibent; nec male quidem si modo, virgula immissa, legas *cur nascatur, animi similitudo*.

4 Omitto dissimilitudines] Vulgo *similitudines*. Lectionem, quam dedimus, extudit sagax Cl. Bentleii conjectura.

5 Vixit cum Africano] Vel-

leius Paterculus I. 13. Scipio tam elegans liberalium studiorum omnique doctrinae & auctor & admirator fuit, ut Polybium Panaetiumque, praecellentes ingenio viros, domi militiaeque secum habuerit. Vide Plutarchum Tom. II. pag. 777. & Minagium ad Laertii VII. 39. Parum suo generi respondere liberos, exemplis ostendunt Josephus Ant. Jud. VI. 3. §. 2. Hieronymus ad Furiam Epist. X. pag. 81. & Spartianus in Severo pag. 72. ed. Paris. Vide & Stobaeum Serm. LXXXV.

rus, ¹ Democritici negant. Ne in animo quidem igitur sensus remanet: ipse enim nusquam est. Ubi igitur malum est? quoniam nihil tertium est. An, quoniam ipse animi discessus a corpore non fit sine dolore? ² Ut credam ita esse, quam est id exiguum! & falsum esse arbitror: & fit plerumque sine sensu, nonnumquam etiam cum voluptate; ³ totumque hoc leve est, quaecumque est: fit enim ad punctum temporis. Illud angit, vel potius excruciat, discessus ab omnibus his, quae sunt bona in vita. Vide, ne a malis dici verius possit. Quid ego nunc lugeam vitam hominum? ⁴ Vere & jure possum. Sed quid necesse est, cum id agam ne post

¹ Democritici negant] In Eliensi sec. legitur, *statim Democritici negant*; sed is Codex nimis est interpolatus, quam ut soli tuto credatur. Respexit autem, nisi fallor, Epicurus ad *reviviscendi promissam Democrito vanitatem*; de qua Plinius H. N. lib. vii. cap. 55.

² Ut credam ita esse] Malim, ut cedam ita esse; nam cedere proprie dicitur, qui contra sententiam suam alteri consentit, ut ait Servius ad Aen. II, 704.

³ Totumque hoc leve est] Breve dant Bak. & Eliens. pr. pro varia lectione.

⁴ Vere & jure possum] Si humanæ conditionis incommoda depicta videre cupias, adi Plinium H. N. lib. vii. Prooem. & Aeschini Axiochum capp. 7. seqq. Huc spectant, quae dicit Artabanus apud Herodotum lib. vii.

cap. 46. Origenes in Cels. lib. II. p. 85. & Stobaeus Serm. cxix.

⁵ Et quidem hoc] Vulgo deest prima vox, quam suppeditabant Reg. & vetus Lambini Codex.

⁶ A Cyrenaico Hegesia] Plutarchus περὶ φιλοσ. pag. 497. D. Ἡγεσίας διαλεγόμενος πολλὰς ἐπινοίας ἀποκαταργεῖται τὰν ἀκροαμένων. Valerius Maximus lib. vii. cap. ix, 3. ext. Hegesias Cyrenaeus sic mala vitae repraesentabat, ut, eorum miseranda imagine audientium pectoribus inserta, multis voluntariae mortis oppetendae cupiditatem ingeneraret. Ideoque a Rege Ptolemaeo ulterius hac de re differere prohibitus est. Hinc πεσοῦναι est dictus, uti docent Laertius II, 86. & Suidas in Ἀείωντος.

⁷ Callimachi quidem Epigramma] Vide Callimachi Epigr. xxiv.

post mortem miseros nos putemus fore, etiam vitam efficere deplorando miseriorem? fecimus hoc in eo libro, in quo nosmet ipsi, quantum potuimus, consolati sumus. A malis igitur mors abducit, non a bonis; verum si quaerimus. [†] Et quidem hoc ⁶ a Cyrenaico Hegesia sic copiose disputatur; ut is a rege Ptolemaeo prohibitus esse dicatur illa in scholis dicere: quod multi his auditis mortem sibi ipsi consciscerent. ⁷ Callimachi quidem epigramma in Ambraciotam Cleombrotum est: quem ait, cum ei nihil accidisset adversi, e muro se in mare abjecisse lecto Platonis libro. Ejus autem, quem dixi, Hegesiae liber est ⁸ Ἀποκαρτεῖων, ¹ in

& ibi notata; non enim repetemus, quae jam pridem observarunt eruditi. Nonnus ad Gregorii Nazianzeni Stelit. I. hist. 16. Κλειόμενος Ἀμβρακιάτης ἀποχῶν τῷ Φαίδῳ, τῷ περὶ ψυχῆς διαλόγῳ Πλάτωνος, καὶ μαθὼν, ὅτι ἀμεινὸν ἐστὶ τῷ ψυχῇ ὁ χωρισμὸς τῷ σώματι, ἔρριψεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τοίχους καὶ πέτρῃ. Hinc Ovidius in Ibin v. l. 493.

Vel de praecipiti venias in Tartara saxo,

Ut qui Socraticum de necesse legit opus.

Lactantius Div. Inst. lib. III. c. 18. Quid Ambraciotes ille, qui eundem librum (Phaedonem) perlegisset, praecipitem se dedit nullam aliam ob causam nisi quod Platoni credidit. Sed philosophi mentem nullus cepit iste Cleombrotus; quod etiam vidit Augustinus C. D. lib. I. cap. 22.

nam Plato mortem tantum philosophicam intelligit, quae sit cum anima adhuc in corpore constituta corporeas illecebras, philosophia docente, contemnit, ut fuisse docet Macrobius in Somn. Scip. lib. I. c. 13. Adde quae diximus ad hujusce libri cap. xxx.

⁸ Ἀποκαρτεῖων] Hac voce significatur is, qui cibo abstinet, ut a vita per inediam discedat; non intolerantissimus, ut imperite censuit Aldus nepos. Contrario prorsus vicio Metaphrastes Athenaei lib. VI. cap. v. pag. 234. ἀποθανεῖν ἀποκαρτεῖσθαι, vertit mortem aequo animo tulisse. Debuit inedia periisse. Timocles in Cauniis apud eundem pag. 240.

— Οὐκ ἀποκαρτεῖσθαι γὰρ ἔχοντες, ἀλλ' ἐκαρτεῖσθαι, ὡς φάσκει,

Πλάτων.

Quem quidem locum recte cepit
F 2 idem

¹ in quo a vita quidam per inedia[m] discedens revocatur ab amicis: quibus respondens, vitæ humanæ enumerat incommoda. Possem id facere; etsi minus quam ille, qui omnino vivere expedire nemini putat. Mitto alios: etiamne nobis expedit, qui & domesticis & forensibus solatiis ornamentisque privati certe si ante occidisset, mors nos a malis non a bonis
 35 abstraxisset? Sit igitur aliquis, qui nihil mali habeat, nullum a fortuna vulnus acceperit. Metellus ille ² honoratis quatuor filiis. At quinquaginta Priamus, ³ e quibus septemdecim iusta uxore nati. In utroque eandem habuit fortuna

idem interpres. *Tertullianus* Apol. cap. XLVI. *Lycurgus* apocarteresin optavit, quod leges ejus *Lacones* emendassent. Vide *Quintilianum* Inst. Orat. lib. VIII. cap. 5. *Lucianum* Macrobi. Tom. II. pag. 473. *Arrianum* Epiet. lib. II. cap. xv. pag. 210. & *Diogenem Laertium* lib. VI. §. 94.

¹ In quo a vita] Vulgo quod. Lectionem recepi, quam *Cl. Bentleius* excogitavit.

² Honoratis] Vulgo honoratus. Nec aliter exhibent Codices. At hoc de Metelli filiis dici videtur: quapropter *diogenes* *Bentleianam* recipere non sum veritus. *Cicero* Fin. V, 27. *Q. Metellus* tres filios consules vidit, e quibus unum etiam & censorem & triumphantem, quartum autem praetorem. Adi sis etiam *Velleium Paterculum* lib. I. cap. XI. 6. *Valerium Maximum* lib.

VII. cap. I, 1. & *Plinium* H. N. lib. VII. §. 45. De honoratis bene multa noravit *Henr. Valesius* ad *Amm. Marcellini* xiv, 5. quibus adde *Tacitum* Hist. I, 77.

³ E quibus septemdecim iusta uxore nati] Sic recte *Ven.* 1491. & *Erasmii* Frobeniana, nec aliter edidit *Lambinus*. Vulgo quibus septem & decem — natis; ac ita fere MSSi: sed parum, ut videtur, commode. Porro noster Librariis debeat error; nam *Hecuba* *Priamo* xix. liberos peperit. Vide *Homerum* Il. Ω. 496. Scholiasten ad *Euripidis* *Hecub.* vs. 419. & *Tzetzem* Chil. VII, 344. Fatendum tamen inter auctores de numero filiorum non convenire. *Theocritus* Idyll. XV, 139.

Οὐδ' ἔστωρ Ἐκάτης ὁ γαργύρεος Εἰκὰτι παίδων.

Ubi vide Scholiasten. At *Apol- lodorus*

fortuna potestatem; * sed usā in altero est.
 5 Metellum enim multi, filii, filiae, nepotes,
 neptes, in rogam inposuerunt: Priamum tanta
 progenie orbatum, cum in aram confugisset,
 hostilis manus interemit. Hic si vivis filiis in-
 columi regno occidisset,

—— 6 *adstante ope barbarica,*

7 *Tectis caelatis, laqueatis,*

utrum tandem a bonis, an a malis discessisset?
 Tum profecto videretur a bonis: at certe ei
 melius evenisset; nec tam flebiliter illa cane-
 rentur,

Haec omnia vidi inflammari,

Priamo

Iodorus Bibl. lib. III. cap. xi. §. 5. quatuordecim tantum me-
 morat.

4 Sed usā in altero est] Pall. tres *seclusa*, quam lectionem veritus est in *textum* recipere Janus Gebhardus. Et merito quidem; nam plane est inepta, licet eam quoque repraesentent Eliens. pr. tert. Balliol. Bak. & Petrens. a prima manu. Si enim fortuna in altero *seclusa* est, fieri nequit, ut in utroque eandem habuerit potestatem.

5 Metellum enim multi, filii] Hujus felicitatem commemorant noster de Fin. lib. V. cap. 27. Valerius Maximus lib. VII. cap. 1. aliique. Vide G. G. J. F. Vossium ad Velleii Paterculi lib. I. cap. xi.

6 Adstante ope barbarica] Fa- nus Gulielmus legit *ac stante*: nec aliter exhibet Eliens. tert. Inepte tamen, ut patet ex lib. III.

cap. 19. ubi rursus laudantur. *Barbarica* vero, non *maxima* denotat, quod perperam statuit Hier. Columna ad Ennii Fragm. pag. 237. sed *Phrygia*; quia πῦρ, μὴ ἑλλὰς βαρβάρων; nam & Homerus *Phrygas* barbaros appellat. Ita loquitur Servius ad Aen. II, 504. Ovidius in Epist. Helenae Paridi vs. 63.

*Si jam divitiis locus hic nume-
 roque virorum*

*Vincitur; at certe barbara ter-
 ra sua est.*

Quin & Paris apud Lucianum in Dearum Jud. pag. 226, se βαρβαρὸν vocat. Vide & p. 277. Sic & Trojanos Hector apud Euripidem in Rheseo vs. 404.

7 *Tectis caelatis, laqueatis*] *La-
 cuatis* legit Servius ad Aen. I, 730. quem vide. Sed *laqueatis* favet auctorum usus. Adi sis Lambinum ad Horatii lib. II. Od. 16.

Priamo vi vitam evitare,

Jovis aram sanguine turpari.

† Quasi vero ista vel quicquam tum potuerit ei melius accidere. Quod si ante accidisset, ‡ tamen eventum omnino amisisset: hoc autem tempore sensum amisit malorum. § Pompejo nostro familiari, cum graviter aegrotaret, Neapoli melius est factum: ¶ coronati Neapolitani fuerunt: nimirum etiam Puteolani: volgo ex oppidis publice gratulabantur: ineptum sane negotium, & Graeculum; sed tamen fortunatum. Utrum igitur, si tum esset extinctus, a bonis rebus an a malis discessisset? † certe a miseris. Non enim cum socero bellum gessisset; non inparatus arma sumisset; non domum reliquisset; non ex Italia fugisset; non exercitum amisso nudus

1 Quasi vero ista vel quicquam] Legerim quasi vero ista vi quicquam; quam Petr. Crassi, Viterbiensis Episcopi, conjecturam calculo suo probarunt P. Manutius, H. Stephanus, D. Lambinus, alii.

2 Tamen eventum] Henr. Stephanus Castig. p. 103. reponit tum eventum & ita dant MSS. Bak. & Balliol. Legerim ipse, quod si ante occidisset (sic Victor. Eliens. pr. sec. & Bak. non accidisset ut vulgo) talem eventum omnino amisisset. Vide Juvenalem Satir. X. 258.

3 Pompeio—melius est factum] Convaluit, pristinam valetudinem recuperavit Pompeius. Eodem modo loquitur Arnobius lib. VII. p. 306.

4 Coronati Neapolitani] Coronas in publica laetitia gestas fuisse docebit inter alios Car. Paschalius de Coron. lib. II. cap. XI.

5 Certe a miseris. Non enim cum socero &c.] Bak. & Med. habent miseris, quod lubens amplector. Sic autem hac de re Velleius Paternulus lib. II. cap. 48. Pompeius, si gravissima tentatus valetudine decessisset in Campania, (quo quidem tempore universa Italia vota pro salute ejus—suscepit) defuisset fortunae destruendi ejus locus; & quam apud superos habuerat magnitudinem, inlibatam detulisset ad inferos. Huc pertinentia Juvenalis & Plutarchi loca citarunt ejus interpretes; praetermitti vero non debuit Seneca Conf. ad Marciam.

cap,

dus in servorum ferrum & manus incidisset; non liberi defleti; non fortunae omnes a victoribus possiderentur. Qui, si mortem tum obisset, in amplissimis fortunis occidisset; is propagatione vitae quot, quantas, quam incredibilis ⁶ haussit calamitates? Haec morte effugi-³⁶ untur; etiam si non evenerint, tamen quia possunt evenire: sed homines ea sibi accidere posse non cogitant. Metelli sperat sibi quisque fortunam: proinde quasi aut plures fortunati sint quam infelices; aut certi quicquam sit in rebus humanis; aut sperare sit prudentius quam timere. Sed hoc ipsum concedatur, bonis rebus homines morte privari: ⁷ ergo etiam carere mortuos vitae commodis? idque esse miserum? certe ira dicant necesse est. An potest

cap. xx. Si, inquit, Cn. Pompeium—Neapoli valitudo abstulisset, indubitatus populi R. princeps excesserat. At nunc exigui temporis adjectio fastigio illum suo depulit. Vidit legiones &c. Certe nihil nisi longa vita magnum modo Pompeium vertenti praebeuit fortunae, prout ait Livius ix, 17.

6 Haussit calamitates] Pertulit, subiit. Eliens. tert. & alii nonnulli auxit. Perperam. Cicero pro domo sua cap. XI. Si utile Reip. fuit, haurire me unum pro omnibus illam indignissimam calamitatem. Servius ad Aen. III, 603. Veteres dicebant, cladem haussit, id est, pertuli. Vide & Statium Theb. I, 369. Claudianum Bell. Gildon. vs. 37. Tacitum Hist. III, 84. IV, 32. de-

nique Amm. Marcellinum XXI, 5. Pariter Graeci. Lucianus de merc. cond. Tom. I. pag. 458. Πρίνελθὺς ἀνδρῶν πολὺν δολείαν ἤντηλκοντο. Euripides Cyclop. vs. 110.

Παπὰ τὸν αὐτὸν ΔΑΙ'MON' ἔζανταί' ἑμοί.

Et ἀντὶ τὸν τύχην dixit Aeschylus Prom. Vinc. vs. 375. Vide sis & Chöeph. vs. 746.

7 Ergo etiam carere mortuos vitae commodis? idque esse miserum? certe ita dicant, necesse est] Vulgo notas interrogandi praetermittunt, quas commodis post Erasmus adjecit Cl. Bensleyus. Alioquin enim mortuos carere vitae commodis, adeoque miseros esse concederet Cicero; & eo modo sua ipse caederet vineta.

test is, qui non est, re ulla *carere*? triste enim est nomen ipsum carendi: quia subjicitur haec vis; Habuit, non habet, desiderat, requirit, indiget: haec opinor incommoda sunt carentis. Caret oculis? odiosa caecitas: liberis? orbitas. Valet hoc in vivis: mortuorum autem, non modo vitae commodis sed ne vita quidem ipsa quisquam caret. De mortuis loquor, qui nulli sunt. Nos qui sumus, num, ¹ aut si cornibus caremus aut pinnis, sit qui id dixerit? certe nemo. Quid ita? Quia cum id non habeas, quod tibi nec usu nec natura sit aptum; non careas, etiam si sentias te non habere. Hoc premendum etiam atque etiam est argumentum, confirmato illo, de quo, si mortales animi sunt, dubitare non possumus, quin tantus interitus in morte sit, ut ne minuma quidem suspicio sensus relinquatur. Hoc igitur probe stabilito & fixo, illud excutiendum est ut sciatur quid sit *CARERE*; ne relinquatur aliquid erroris in verbo. *CARERE* igitur hoc significat, egere eo quod habere velis: inest enim velle in

¹ Aut si cornibus] Ex Eliens. sec. legendum *est* cornibus; postulante sensu. Similiter *Plutarchus*. Κεφάλῳ γὰρ καὶ πτερῶν ἐδίδετο ἰδιῶς ἀνθρώποις, ὡς καὶ ποδὶ δίδεται τῶν τε &c. *Adversf. Stoicos* pag. 1068. C.

² Tanquam in febris] His adnectunt quidam MSS. *qua carere jucundum*, quod glossema videtur a Scio lo nescio quo intrusum; licet id probare videatur

Hadr. Turnebus *Adversf.* X, 16. *Cicero* XVI. *Fam. Epist.* 15. *Mibi nuntiavit te plane febris carere. Corn.* *Fronto* apud *Agellium* XIX, 8. *Morbo quidem, inquit, cares, sed verbi vitio non cares.* Et alibi saepe. *Lucretius* tamen II, 4.

Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suavo est.

Sic etiam *Lactantius* *Div. Inst.* III, 8, & *Seneca* *Epist.* CXVII.

Vide

in carendo; nisi cum sic ² tamquam in febris dicitur, alia quadam notione verbi. Dicitur enim alio modo etiam Carere, cum aliquid non habeas, & non habere te sentias, etiamsi id facile patiare. ³ Carere in morte non dicitur; ⁴ nec enim esset dolendum: dicitur illud, bono carere, quod est malum. Sed ne vivus quidem bono caret, si eo non indiget: sed in vivo intellegi tamen potest, ⁵ regno te carere. Dici autem hoc in te satis subtiliter non potest: posset in Tarquinio, cum regno esset expulsus: at in mortuo ⁶ ne intellegi quidem. Carere enim sentientis est: nec sensus in mortuo: ne carere quidem igitur in mortuo est. Quamquam quid opus est in hoc philosophari, ³⁷ cum rem non magnopere philosophia egere videamus? ⁷ Quotiens non modo ductores nostri, sed universi etiam exercitus ad non dubiam mortem concurrerunt? quae quidem si timeretur, non L. Brutus, arcens cum reditu tyrannum quem ipse expulerat, in praelio concidisset: non cum Latinis decertans pater Decius, cum

Vide & *Horatium* Epod. XVI, 16. Sed alia in his locis est verbi notio.

³ *Carere in morte*] Vulgo *carere enim in morte*. Sed secundam voculam bene praetermittunt Reg. Eliens. tert. & Cantab.

⁴ *Nec enim esset dolendum*] Vulgo *non*. Nos Reg. Med. & Eliens. pr. sequimur.

⁵ *Regno te carere*] Vulgo

regno carere. Mediam vocem praestant Reg. Med. Bak. Eliens. tert. & Balliol.

⁶ *Ne intellegi quidem*] Vulgo addunt *potest*, contra fidem Codicum.

⁷ *Quotiens — concurrerunt*] Habuit ex *Catonis* Originibus. Is apud nostrum de *Senect.* c. XX. *Recordor — legiones nostras (quod scripsi in Originibus) in eum saepe locum profectas alacri animo & cretae*

cum Etruscis filius, ¹ cum Pyrrho nepos, se hostium telis objecissent: non uno bello pro patria cadentis, Scipiones Hispania vidisset, Paulum & Geminum Cannae, Venusia Marcellum, Latini Albinum, Lucani Gracchum. Num quis horum miser hodie? ne tum quidem post spiritum extremum: nec enim potest esse miser quisquam, sensu perempto. At id ipsum odiosum est, sine sensu esse. Odiosum, si id esset carere. Cum vero perspicuum sit nihil posse in eo esse, qui ipse non sit: quid potest esse in eo odiosum, qui nec careat nec sentiat? Quamquam hoc quidem nimis saepe: sed eo quod in hoc inest omnis animi contractio ex metu mortis. Qui enim satis viderit, id quod est luce clarius, animo & corpore consumpto totoque animante deleto & facto interitu universo, illud animal quod fuerit factum esse nihil: is plane perspiciet, inter ² Hippocentaurum qui numquam fuerit & regem Agamemnonem nihil interesse: nec pluris nunc facere M. Camillum hoc civile bellum, quam ego, illo vivo, ³ fecerim Romam captam. Cur igitur & Camillus

erecto, unde se numquam redituras arbitrarentur. Vide sis infra cap. XLII.

¹ *Cum Pyrrho nepos*] Licet plerique scriptores patrem tantum & filium se pro patria devovisse memorent; (qua de re, praeter Historicos, vide nostrum de Senect. cap. 20. Senecam Epist. LXVII. Servium ad Aen. VI,

825. & Scholiasten Juvenalis ad Sat. VIII, 254) Cicero tamen de Fin. lib. II. cap. 19. de Nepote sic loquitur: *Neque porro ex eo natus cum Pyrrho bellum gerens consul cecidisset in praelio, seque a continenti genere tertiam victimam Reip. praebuisset.* Cum eo facit etiam Zonaras Annal. VIII, 5.

² *Inter Hippocentaurum qui numquam*

lus doleret, si haec post trecentos & quinquaginta fere annos eventura putaret? & ego doleam, si ad decem millia annorum gentem aliquam urbem nostram potituram putem? Quia tanta caritas patriae est, ut eam non sensu nostro sed salute ipsius metiamur. Itaque non deterret sapientem mors (quae propter incertos casus cotidie imminet, propter brevitatem vitae numquam longe potest abesse) quo minus in omne tempus Reipublicae suisque consulat; & posteritatem ipsam, cuius sensum habiturus non sit, ad se putet pertinere. Quare licet, etiam mortalem esse animum, judicantem aeterna moliri: non gloriae cupiditate, quam sensurus non sis; sed virtutis, quam necessario gloria, etiam si tu id non agas, consequatur. Natura vero se sic habet; ut, quo modo initium nobis rerum omnium ortus noster adferat, sic exitum mors. Ut nihil pertinuit ad nos ante ortum, sic nihil post mortem pertinebit. In quo quid potest esse mali? cum mors nec ad vivos pertineat, nec ad mortuos: alteri nulli sunt, * alteros non attingit. Quam qui levio-

vio-

numquam fuerit] Discrepantes auctororum sententias de Hippocentauris suppeditabit Cl. Bochartus Hieroz. Part. II. lib. VI. c. 10.

3 Sensurus non sis] Vulgo sit. Nos Cl. Bentleio credimus.

4 Alteros non attingit] Male vulgo cum Reg. Med. Bak. & Ven. 1491. attinget; omnes enim, qui jam vivunt, serius oci-

us mortem subeant necesse est. Aeschines Axiucho cap. XIV. Θάνατος μέγας τῶν ζῶντων ἐστὶν ἡμῶν, οἱ δὲ ἀποθανόντες οὐ χεῖρον ἢ καὶ ἄλλο τι μέγας ἐστὶν ἡμῶν, ἢ καὶ τὸν θάνατον, ὅτι καὶ τὸν θάνατον. Laudat & Stobaeus CXIX. p. 607. Hanc in rem multa Plutarchus Conf. ad Apoll. p. 109, 110.

1 Quasi

viorem faciunt, somni simillimam volunt esse.

¹ Quasi vero quisquam ita nonaginta annos velit vivere, ut cum sexaginta confecerit, reliquos dormiat. Ne sues quidem id velint, non modo ipse. ² Endymion vero, si fabulas audire volumus, ³ ut nescio quando in Latmo obdormivit ⁴ qui est mons Cariae, nondum, opinor, est expectatus. Num igitur cum curare censes, cum Luna laboret? a qua consopitus putatur, ut eum dormientem oscularetur. Quid curet autem, qui ne sentit quidem? Habes somnum imaginem mortis, eamque cotidie induis: & dubitas, quin sensus in morte nullus sit? cum in ejus simulachro videas esse nullum sensum.

39 Pellantur ergo istae ineptiae paene aniles, ante tempus mori miserum esse. Quod tandem tempus?

¹ Quasi vero quisquam — non modo ipse] Lambinus auctoritate libri veteris tres voces ultimas eiecit. Eas tamen retinent omnes nostri, nec temere rejiciendas puto. Similis plane locus exstat de Fin. V, 20.

² Endymion vero] Nota est fabula, cujus rationes varias reddunt varii. Vide Plinium H. N. II, 9. ac ibi Harduinum, Lucianum de Astr. Tom. I. p. 852. Anonymum de Incred. cap. 12. Artemidorum Oneir. lib. iv. cap. XLIX. pag. 229. Heraclitum de Incred. cap. 38. & Scholiasten Apollonii Rhodii ad lib. iv, 57.

³ Ut nescio quando] Vulgo deest ut: quod asserunt Reg. Gryph. Eliens. unus & Balliol.

⁴ Qui est mons Cariae] Haec Grammatici cujusdam scholion esse putat Ant. Augustinus. Ei non adsentior, parique jure flavium, qui ab Europae parte in Pontum influit, quae leguntur c. 39. Glossæmatis possint damnari.

⁵ Usuram vitae tanquam pecuniae, nulla praestituta die] Hunc locum sic imitatus est Pedo Eleg. I, 369.

Vita data est utenda, data est sine foenore nobis
Mutua, nec certa persolunda die.

Seneca Conf. ad Polyb. cap. XXIX. Si quis pecuniam creditam solvisse se moleste ferat, eam praesertim, cujus usum gratuitum acceperit, nonne injustus habebitur? Dedit natura

tempus? Naturacne? at ea quidem dedit⁶ usuram vitae tanquam pecuniae, nulla praestituta die. Quid est igitur quod querare, si repetit cum volt? ea enim conditione acceperas. Idem, si puer parvus occidit, aequo animo ferendum putant: si vero in cunis, ne querendum quidem. Atqui ab hoc acerbius exegit natura, quod dederat. ⁶ Nondum gustaverat, inquit, vitae suavitatem: hic autem jam sperabat magna, quibus frui coeperat. At ⁷ id quidem in ceteris rebus melius putatur, aliquam partem quam nullam adtingere: cur in vita secus? Quamquam ⁸ non male ait Callimachus, *multo saepius lacrimasse Priamum, quam Troilum*. Eorum autem, qui exacta aetate moriuntur, fortuna laudatur. Cur? nam, reor, nullis, si vita

natura fratri tuo vitam, dedit
 & tibi; quae suo jure usa, a quo
 voluit, debitum suum citius exegit.
 Vide & Conf. ad Marciam
 cap. 10. ac Plutarchum Conf. ad
 Apoll. pagg. 106, 116.

⁶ Nondum gustaverat, inquit]
 Vulgo inquirunt: at nos Reg.
 Med. Balliol. Eliens. tert. & Bak.
 merito secuti sumus; scriptores
 enim hac utuntur formula, quum
 sibi quidpiam opponi fingunt.
 Vide sis cruditissimum Bentleium
 ad Horatii lib. I. Serm. IV, 79.
 Clemens Hom. III. c. 17. Ἀλλὰ,
 ΦΗΝ, ἀμαρτήσαντι κατέλασεν τὸ
 δῖον πνέμεν. Iterum Hom. IV
 21. Ἀλλὰ δὴ τί, ΦΗΝ, ὁ ἀνὴρ
 ὁ πολυμήν. Ac Hom. X. cap
 22. Νᾶ, ΦΗΝ, ἀλλὰ πρῶτοι

ἀντὼν ἰφωγέθησαν. Sic & Hom.
 XI. capp. 7, 9, 10, &c. In hisce
 locis, ut apud Ciceronem, in-
 definite sumitur. Adi & Desf.
 Heraldum ad Arnobii lib. I.
 pag. 12.

⁷ Id quidem] Vulgo id qui-
 dem ipsum. Lectionis quam de-
 dimus auctores sunt Reg. Eliens.
 tert. & Balliol.

⁸ Non male ait Callimachus,
 multo saepius &c.] Plutarchus
 Conf. ad Apoll. pag. 112. E.
 Μῆϊον γὰρ ὄντως Τρωίλος ἰδύμε-
 νον ἢ Πριάμῳ. Si Callimachi
 verba repraesentavit Philosophus
 Chaeroneus ita distingue:

Μῆϊον γὰρ ὄντως Τρωίλος ὃ ἰδύ-
 μενον

ἢ Πριάμους. Choliambus est.

TUSCUL: DISPUTATIONUM

ta longior daretur, posset esse jucundior: ¹ nihil est enim profecto homini prudentia dulcius: ² quam, ut cetera auferat, adfert certe senectus. Quae vero aetas longa est? aut quid omnino homini longum? Nonne

² *Modo pueros, modo adolescentis, in cursu a tergo insequens,*

Nec opinantis adsecuta est

senectus? Sed quia ultra nihil habemus, ³ hoc longum dicimus. Omnia ista, perinde ut cuique data sunt pro rata parte, ⁴ ita longa aut brevia dicuntur. ⁵ Apud Hypanim fluvium, qui ab Europae parte in Pontum influit, Aristoteles ait bestio-
las quasdam nasci, quae unum diem vivant. Ex his igitur hora octava quae mortua est, provec-
ta aetate mortua est: quae vero occidente sole, de-
crepita:

¹ *Quam, ut cetera auferat, adfert certe senectus*] Expreslit illud Menandri apud Stobaeum Serm. CXIV. p. 585.

Ἐτ' ἅλλ' ἀφαιρῶν ὁ πολὺς εὖ-
ωτον χρόνος

Ἡμῶν, τοῦτο φρονεῖν ἀσφαλίσ-
τον ποιεῖ.

Vide sis Euripidem Phoeniss. v. 531.

² *Modo pueros &c.*] Hos esse versiculos Cl. Bentleius primus vidit.

³ *Hoc longum dicimus*] Sic Reg. Med. Balliol. & Eliens. tert. Vulgo *ducimus*.

⁴ *Ita longa*] Vulgo *a vita longa*. Nos Eliens. unum sequimur. Alter *aus longa*: nec id male,

⁵ *Apud Hypanim* — Aristoteles ait] Ejus haec sunt verba lib. V. Hist. Anim. c. 19. Περὶ δὲ τῶν ὕπνου ποταμῶν τὸ περὶ βότρυς τῶν Κιμμερικῶν, ὑπὸ τρυφῆς δια-
τῆς κατεφύγονται ἐπὶ τῷ ποταμῷ οἷον θύλακοι μέγας ῥαγῶν· ἐξ αὐτῶν ῥαγνύμενων ἐξερχεται ζωὴ πτερωτῶν, τετραπύ· ζῆ δὲ καὶ πέντα μίχρη δαίτης· καταφερόμενα δὲ τῷ Ἠλίῳ, ἀπομαρύνονται καὶ ἅμα θνῄσκουσιν, βίην ἡμέραν μίαν, διὸ καλεῖται ἡφμερον, quae tantum non exscripsit Plinius H. N. lib. XI. cap. 36. nisi quod hanc volucrem ἡμερόειον vocatam testetur. Meminit etiam Plutarchus Conf. ad Apoll. pag. cxi. Ασλίαν H. A. lib. V. cap. XLIII. Περὶ τὸν ὕπνου ποταμὸν ζῆται τὸ ζῶν τὸ ΜΟΝΗΜΕΦΟΝ ἔτα κα-
λύμμεν

crepita: eo magis si etiam solstitiali die. Confer
 nostram longissimam aetatem cum aeternitate;
 in eadem propemodum brevitae, qua illae be-
 stiolae, reperiemur. Contemnamus igitur om- 40
 nis ineptias, ⁶ (quod enim lenius huic levita-
 ti nomen imponam?) totamque vim bene vi-
 vendi in animi robore ac magnitudine, & in
 omnium rerum humanarum contemptione ac
 despicientia, & in omni virtute ponamus. Nam
 nunc quidem ⁷ cogitationibus mollissimis effe-
 minamur; ut si ante mors adventet, quam
 Chaldaeorum promissa consecuti sumus, spoli-
 ati magnis quibusdam bonis, inlusi, destituti-
 que videamur. Quod si expectando & deside-
 rando ⁸ pendemus animis, cruciamur, angimur:
 pro Dî immortales, quam illud iter jucundum
 esse

λέγοντες Ἀριστοτέλης φησὶ, τικτόμε-
 νοι μὲν ἄλλα τῷ πνεύματι ἀποδιδί-
 κται δὲ ἐπὶ δυστυχίας ἢ ἐπὶ τρισημίον.
 Quae verba sua fecit *Apostolius*
 Cent. IX, 41. Hoc autem ani-
 mal ἐφήμερον vocat ex *Aristo-
 tele Athenaeus* lib. viii. pag. 353.
Hesychius: Ἐφήμερον — ζῶον ὅπου
 κατέμνηται, ὅπου ζῶ μὲν ἡμέραν.
 Vide sis *Antigonum* Carystium
 Hist. Mir. cap. xcii. & Cl. *Ga-
 takerum* ad *Antonini* IV, 35.

6 Quod enim lenius] Sic le-
 gendum, non levius.

7 Cogitationibus mollissimis]
 Ita recte Pal. sec. Reg. &
 veteres editi. Vulgo molestissi-
 mis; quod post *Victorium Geb-
 hardus* exhibuit.

8 Pendemus animis] *Ursinus*
 ex suo MSto reponit animi. Nec

in dubium potest revocari, quin
 Latina sit haec locutio. Vide
 modo *Tusc. lib. IV. cap. 16.* &
 lib. I. de *Legg. cap. 3.* Sed non
 minus Latina est vulgata lectio,
 quam retineri jubet reliquorum
 Librorum consensus. *Nonius* in
Eventus: *Cicero consulatus sui*
 lib. II.

Atque animo pendens noctu e-
 venta timebat.

Lucretius lib. VI, 50.

—Pavidis cum pendent men-
 tibus saepe,

Efficiunt animos humiles formi-
 dine Divum.

Igitur frustra fuit magnus ille
 Criticus *J. Fr. Gronovius*, qui ad
Livii VII, 30. φράσιν hanc ex
 hoc *Ciceronis* loco & ex altero
Curii sublatam voluit.

esse debet, quo confecto, nulla reliqua cura, nulla sollicitudo futura sit! Quam me delectat Theramenes, quam elato animo est! Etsi enim flemus, cum legimus; tamen non miserabiliter vir clarus emoritur: qui, cum coniectus in carcerem triginta iussu tyrannorum venenum ut fitiens ¹ obduxisset, reliquum sic e poculo eiecit ut id resonaret: quo sonitu reddito adridens, ² Propino, inquit, hoc pulchro Critiae, qui in eum fuerat teterrimus: ³ Graeci enim in conviviis solent nominare, cui poculum tradituri sint. Lusit vir egregius extremo spiritu; cum jam praecordiis conceptam mortem contineret, vereque ei, ⁴ cui venenum praebiberat, mortem

¹ Obduxisset] Nonnulli Codices obbibisset, vel ebibisset, ex Glossemate. Veram lectionem primus reposuit Pet. Victorius. Seneca de Prov. cap. III. Male tractatum Socratem iudicas, quod illam potionem publice mixtam, non aliter quam medicamentum immortalitatis OBUDUXIT? Sic mulsi pultarium OBUDUCERE dixit Petronius Sat. cap. XLII.

² Propino hoc pulchro Critiae] Xenophon Lib. II. Ἑλλην. pag. 470. Τὸ λειπόμενον ἵφαιεν ἀποκοτασίοντα εἰπεῖν αὐτόν, (Theramenes) Κριτία τῦτ' ἔγω τῷ καλῷ. Historiam refert etiam Valerius Maximus lib. III. cap. II, 6. ext. Vide & Plutarchum Conf. ad Apoll. pag. 105. B. & Suidam in Θερραμηνῆς.

³ Graeci enim in conviviis] Athenaeus lib. XI. pag. 498. Ἐν Διάδῃ (I, 124.)

Πληγάριος δ' αἰὶς δῆπας δίδεικ' Ἀχιλλῶν

πληγῶντες γὰρ προέτινον ἀλλήλους μετὰ ΠΡΟΣΑΓΟΡΕΥΣΕΩΣ. Cum tamen hicce mos inter reliquos Graecos obtinebat, eo Lacedaemonii non sunt usi; quod ostendit idem lib. X. pag. 432.

⁴ Cui venenum praebiberat] Vulgo qui venenum praebuerat. Eleganter J. M. Bruti notam hic legisse non poenitebit. "Cui venenum, inquit, praebiberat" habet Gryphii liber; quae mihi hi germana lectio, atque eadem clarissima videtur: nam verbum praebuerat, cum ad Critiam referendum sit cujus fuerat sententia Theramenes damnatus, haud satis apte quadrare videtur. Est enim praebere, ejus qui manu tradit & porrigit; non ejus, qui aliquid praebendum alteri dat. Etsi autem non ignoreo

mortem eam est auguratus, quae brevi confecta est. ⁵ Quis hanc maximam animi aequitatem in ipsa morte laudaret; si mortem malum judicaret? ⁶ Vadit in eundem carcerem atque in eundem paucis post annis scyphum Socrates; eodem scelere iudicium, quo tyrannorum Theramenes. Quae est igitur ejus oratio, qua facit cum Plato usum apud iudices, jam morte multatum? ⁷ *Magna me, inquit, spes tenet, iudices, bene mihi evenire, quod mittar ad mortem. Necesse est enim sit alterum de duobus; ut aut sensus omnino omnes mors auferat, aut in alium quendam locum ex his locis morte migretur. Quamobrem, sive sensus extinguitur, morsque ei* 41

somno

"noro verbum praebere non
 "temere apud Classicos auctores
 "inveniri; non video tamen,
 "cum minime Analogiae ratio
 "repugnet & sit verbi compositio
 "haud inuenta, cur non
 "debeat cuivis, optimo exemplari & vetustissimo suffragante, probari. Certe ne cui mea
 "fides suspecta sit, locum viri doctissimi ostendi, de quorum
 "sententia ita mihi esse edendum
 "existimavi." Haec eruditus ille vir. Accedunt fere Pall. tert. quart. Reg. & Eliens. prim. in illis enim est qui *venenum praebierat*. Ignota tamen aliis auctoribus non est *praebendi* vox. Apuleius Metamorph. X. pag. 334. *Simul, quod ei praebiberim, commoneto*. Hieronymus Epist. XXII. pag. 142. *Aliae vero sterilitatem praebibunt, & necdum sati hominis homicidium fa-*

ciunt. Ac Epist. LXV. pag. 489. *Nec venena jam timebo, quum antidotum praebibero*. Haud sane Romanis est aliud verbum mere Latinum, quo Graecorum *antidoton* exprimant.

⁵ *Quis hanc maximam animi aequitatem*] Vulgo *quis hanc animi maximi aequitatem*. At Reg. & Eliens. tert. *maximi animi*: unde cum Cl. Bensleio dedimus *maximam animi aequitatem*.

⁶ *Vadit in eundem*] Reg. Med. Eliens. pr. tert. Balliol. Cantab. & Bak. dant, *vadit enim in eundem*. Lege autem.

⁷ *Magna me, inquit, spes*] Existat in Apol. Platonis pag. 368. ed. Lugd. Eorum nonnulla praefertunt Eusebius Praep. Evang. lib. XIII. cap. x. pagg. 661, 661. Stobaeus Serm. cxix. pag. 605. & Theodoretus Therap. xi. pag. 157.

somno similis est qui nonnumquam etiam sine visis
 somniorum placatissimam quietem adfert, di boni!
 quid lucri est emori? aut quam multi dies reperiri
 possunt, qui tali nocti anteponantur? ¹ cui si similis
 futura est perpetuitas omnis consequentis temporis,
 quis me beator? Sin vera sunt quae dicuntur, mi-
 grationem esse mortem, in eas oras, quas qui e vita
 excesserunt incolunt; id multo jam beatius est.
² Tene cum ab his qui se iudicum numero haberi vo-
 lunt evaseris, ad eos venire qui vere iudices appel-
 lentur; Minoem, Rhadamanthum, Aeacum, Tri-
 ptolemum? ³ convenireque eos, qui iuste & cum
 fide vixerint? Haec peregrinatio mediocris vobis
 videri potest? ⁴ Ut vero colloqui cum Orpheo, Mu-
 saeo, Homero, Hesiodo liceat, quanti tandem aestu-
 matis? Equidem saepe emori si fieri posset vellem;
 ut ea quae dico mihi liceret invenire. Quanta de-
 lectatione autem adficerer? cum Palamedem, cum
 Ajacem, cum alios, ⁵ iudicio iniquo circumventos
 convenirem. Tentarem etiam summi regis, qui ma-
 ximas copias duxit ad Trojam, & Ulixi Sisyphique
 prudentiam. Nec ob eam rem, cum haec exquire-
 rem sicut hic faciebam, capite damnarer. Ne vos
 quidem,

¹ Cui si similis] Media vox
 vulgo deest. Emendatio est illu-
 stris Bentleii, quam diserte fir-
 mat Eliens. tert.

² Tene, cum ab his] Sic Reg.
 Vulgo te.

³ Convenireque eos] A Plato-
 nis Graecis nonnihil abit noster.
 Haud tamen legerim heroumque
 eos, quod timidiuscule proposuit
 F. F. Gronovius ad Senecae Herc.
 Furent. vl. 744.

⁴ Ut vero colloqui cum Orpheo
 &c.] Eadem Cercidae fuit opi-
 nio. Aelianus V. H. lib. XIII. cap.
 20. Ἀὐτὸν Μινυαλοπούλειος ἐξ Ἀρ-
 κηδίας, Κερκιδῆος ἱστορεῖ, ἀποθνή-
 σκων ἔλγει πρὸς τὰς οἰκείας, ἘΝ-
 ΘΥΜΟΥΜΕΝΟΣ ἡδὲως ἀπολύ-
 σθαι τῷ ζῆντι δι' ἐλπίδος γὰρ ἔχει
 συγγινῶν τῶν μὴ σοφῶν Πυθαγό-
 ρος, τῶν δὲ ἱστορικῶν Ἐκρηταῖος &c.
 ubi mire se fatigarunt Jac. Peri-
 zoni

quidem, iudices, hi qui me absolvistis, mortem timueritis; nec enim cuiquam bono mali quicquam evenire potest nec vivo, nec mortuo. Nec umquam ejus res ⁶ a Dis immortalibus negleguntur; nec mihi ipsi hoc accidit fortuito. Nec vero ego his, a quibus accusatus aut a quibus condemnatus sum, habeo quod suscenseam, nisi quod mihi nocere se crediderunt. Et haec quidem hoc modo; nihil autem melius ⁷ extremo. Sed tempus est, inquit, jam hinc abire me, ut moriar; vos, ut vitam agatis. ⁸ Utrum autem sit melius, Di immortales sciunt: hominem quidem scire arbitror neminem. Nae ego ⁴² haud paulo hunc animum malim, quam eorum omnium fortunas qui de hoc judicaverunt. Et si quod praeter deos negat scire quemquam, id scit ipse utrum sit melius: nam dixit ante: sed suum illud, nihil ut adfirmet, tenet ad extremum. Nos autem teneamus, ut nihil censeamus esse malum, quod sit a natura datum omnibus: intellegamusque, si mors malum sit, esse sempiternum malum: nam vitae miserae mors finis esse videtur; ⁹ mortis, si est misera, finis esse nullus potest. Sed quid ego Socratem aut

Thera-

zonius & Joac. Kuhnii. Leg. ἵλας
περὶ τὰς δίκας 'ΑΘΥΜΟΙΜΕ-
ΝΟΥΣ, ἡδὺς ἀπολύει τὴν ζῆν.
Familiaribus affectis moerore dixit, se vita non illibenter excedere. Sic plana fiunt omnia.

⁵ Judicio iniquo] Vulgo iniquorum. Sed recte Cl. Bentleius; nam Plato habet διὰ νότον ἄδικον.

⁶ A Diis immortalibus negleguntur] Sic legendum, non ne-

gligentur; apud Platonem enim est ἀμαλῆται.

⁷ Extremo] Vulgo aestimo. Sed veram lectionem dudum dederant Lambinus & alii, eamque tenent Reg. Eliens. tert. Med. & Balliol.

⁸ Utrum—neminem] Laudat Lactantius Div. Inst. lib. VII. cap. 2. Vide & Stobaeum Serm. CXX. pag. 610.

⁹ Mortis, si est misera] Sic Cl.

Theramenum, praestantis viros virtutis & sapientiae gloria, commemoro? cum Lacedaemonius quidam, 'cujus ne nomen quidem proditum est, mortem tanto opere contempserit: ut, cum ad eam duceretur damnatus ab Ephoris; & esset vultu hilari atque laeto; dixissetque ei quidam inimicus, *Contemnisme leges Lycurgi?* responderit, *Ego vero illi maximam gratiam habeo; qui me ea poena multaverit, quam sine mutatione & sine versura possem dissolvere.* O virum Sparta dignum! ut mihi quidem, qui tam magno animo fuerit, innocens damnatus esse

Cl. Bentleius cum MSSis Gebhardianis & veteribus editis. Vulgo mors: ac ita Reg. ceterique Codices, quos adhibuimus; nisi quod Med. repraesentet, *mors si est misera*, MISERIAE finis esse nullus potest; quae forsan est Ciceronis manus.

1 Cuius ne nomen quidem proditum est] Huic viro nomen fuisse *Thestamen* tradit *Plutarchus* Apopht. Lacon. pag. 221.

2 In quos *Simonides*] *Victorius* & *Gebhardus*, simul ac MSSi *Elieuf.* pr. sec. Bak. habent in quo. Male. Quapropter nos aliis Codicibus parendum censuimus. Nec aliter olim reposuit *P. Manucius*; qui *praepositionem* recte notat in bonam partem hic accipi; adeo ut in quos idem valeat ac in quorum laudem. Sic certe sumitur lib. I. N. D. cap. 28. & de Senect. cap. 17. Vide & *Fr. Vassorem* de vi & usu quor. verb. pag. 155.

3 Dic, hospes, Sparta] Graeco, ὦ ξένε, ἀγχιεὶον Λακεδαιμονίῳς ὅτι τῆδε Κείμηντα τοῖς κελύων περιόρῳτο τομύμοις.

Sic exstat Anthol. lib. III. cap. 5. nec aliter apud *Lycurgum* κατὰ Λακεδαιμόνους pag. 146. ed. Aldin. ac *Strabonem* lib. ix. p. 656. Et ea quidem legendi ratio *Ciceroniana* versionī melius convenit, quam τοῖς κελύων περιόρῳτοι, quo modo postremum verbum referunt *Herodotus* lib. vii. c. 228. & *Suidas* in *Λακωνίῃς*.

4 Pergite animo forti] Verbulo notat *Aldus* Nepos *Ciceronem* in vocis Graecae translatione lapsū videri. *Ursinus* contendit, "non esse cur quisquam *Ciceronem* reprehendat, qui "verterit cornabimus, licet apud "Graecos scriptores, qui hoc "Leonidae dictum celebrarunt, "reperiatur scriptum ἀεγίστο-
"μῳ; nam respicere censet ad
"ad

esse videatur. Talis innumerabilis nostra civitas tulit. Sed quid duces & principes nomen; cum legiones scribat Cato saepe alacris in eum locum profectas, unde redituras se non arbitrarentur? Pari animo Lacedaemonii in Thermopylis occiderunt: ³ in quos Simonides,

³ *Dic hospes Spartaë, nos te hic vidisse jacentis:*

Dum sanctis patriae legibus obsequimur.

[Quid ille dux Leonidas dicit? ⁴ *Pergite animo forti, Lacedaemonii; hodie apud inferos fortasse cenabimus.* Fuit haec gens fortis, dum Lycurgi leges

"ad Romanorum morem, qui soliti erant coena uti pro prandio." Quae sane, quod cum viri docti pace sit dictum, perquam sunt futilia; non enim ἀριστῶν vel ἀριστοποιῶν per cenandi vocem reddit, sed modo prorsus contrario; quod ex Graecis mox laudandis abunde patet. Alia via rem aggrediuntur Gul. Canterus Nov. Lect. lib. VI. cap. 12. eumque secutus D. Lambinus; reponunt enim, *prandete animo forti*. Hanc vero conjecturam praecoccupat vir summus Des Erasmus, quae tamen haud est probanda. Quid enim sibi vult *prandete animo forti*? Ut bene pranderent, latrante potius stomacho, quam *animo forti* erat opus. Auctores quidem reliqui nullam *fortis animi* mentionem faciunt. Diodorus Siculus Bibl. lib. xi. pag. 8. Τῶν τε ἀριστῶν τε καὶ ἀριστοποιῶν, ὡς ἐν ᾧ δὲ διαπαισμένους. Plutarchus A-

pophth. Lacon. pag. 225. Τῶν δὲ τροπῶν τε καὶ ἀριστοποιῶν, ὡς ἐν ᾧ δὲ διαπαισμένους. Stobaeus Serm. vii. pag. 91. Εὐχρημάτων ἐστὶ τῶν συμμάχων, Οἷταις ἀριστοῖσι, ὡς τριακῶσι, ὡς ἐν ᾧ δὲ διαπαισμένους. Vide etiam Suidam in Λακωνίᾳ, & Origenem contra Celsum lib. II. pag. 71. Non aliter Latini. Valerius Maximus lib. III. cap. II, 3. ext. Sic prandete, commilitones, tanquam apud inferos cenaturi. Eadem verba refert Seneca Epist. lxxxii. ac fere repetit Orosius lib. II. cap. xi. Vide sis & Isidorum Orig. lib. xx. cap. 2. Omnino retinenda est lectio vulgata, quam omnes omnino Codices constanter exhibent, errorque non Librariis imputandus sed ipsi scriptori; nam cum τῶ ἀριστοποιῶν, vel ἀριστῶν, ἀπὸ τῷ ἀρίστῳ deducatur, quae vox & prandium & optimum seu fortissimum denotat, auctor posteriorem significatum impru-

leges vigeant:] ¹ e quibus unus, cum Perſes
 hoſtis in conloquio dixiſſet glorians, *Solem prae
 jaculorum multitudine & ſagittarum non videbitis:
 In umbra igitur, inquit, pugnabimus.* Viros com-
 memoro? Qualis tandem Lacaena? quae cum
 filium in praelium miſiſſet, & interfectum au-
 diſſet; ² Idcirco, inquit, *genueram, ut eſſet qui
 pro patria mortem non dubitaret occumbere.* Eſto:
 fortes & duri Spartiatae: magnam habet vim
 43 Reipublicae diſciplina. Quid? Cyrenacum The-
 odorum, philoſophum non ignobilem, nonne
 miramur? cui cum Lyſimachus rex crucem mi-
 naretur, *Iſtis, quaeſo, inquit, iſta horribilia mini-
 tare purpuratis tuis:* ³ *Theodori quidem nihil inter-
 eſt, humine an ſublime putreſcat.* Cujus hoc di-
 cto

dens elegit. Hoc ante me, quod
 poſtea vidi, ſtatuit Nic. Faber ad
 Senecae Suaſor. II. pag. 19. Is
 tamen Ciceronem reum facit, cum
 Cl. Bentleius hanc *ſententiam* eſſe ſup-
 poſiticiam merito iudicet. Ea
 certe dempta, bene cohaerent
 ſententiae; retenta vero, ne ipſi
 quidem Latinitati conſulitur.

¹ E quibus unus—in umbra igitur
 pugnabimus] Dieneces fuit
 appellatus, ut tradit Herodotus
 lib. VII. cap. 226. qui tamen re-
 fert hunc Laconem non Perſae,
 ſed Trachinio cuiſpiam ita re-
 ſponſiſſe; unde Ciceronem *μνη-
 μονικὸν οὐδ' ἀλμυρῆς* inſimulat Pet.
 Victorius Var. Lect. lib. XVII. cap.
 9. Quin & Valerius Maximus, qui
 noſtrum ferè ducem ſequitur, ab
 eo jam diverſus abit; haec enim
 habet lib. III. cap. VII, 8. ext.

Referente quodam, Sagittis Perſa-
 rum Solem obſcurari ſolere: Bene
 narras, inquit, in umbra enim
 melius praeliabimur. Praeterea
 monendus eſt Lector, Plutar-
 chum Apoph. Lacon. pag. 225.
 Scholiaſten Ariſtophanis in Veſpas
 vſ. 1079. Stobaeum Serm. VII.
 pag. 86. & Suidam hoc ipſi Le-
 onidae ἀντιφρυγῶς tribuiſſe.

² Idcirco, inquit, genueram] De ſexu femineo dicitur. Sic
 N. D. II, 51. *Piſces, ut aiunt, ova
 cum genuerunt, relinquunt.* Phae-
 drus lib. III. Fab. XV, 14. Cu-
 jus poteſtas nulla in gignendo
 fuit; quod recte Schefferus ex-
 plicat: non enim opus eſt, ut
 cum Nic. Heiſſio reponamus cu-
 jus poteſtas nulla gignendi, vel
 gignentis, fuit. Vide Seb. Pſoche-
 nium de Stil. N. T. §. 43. Ad
 hiſtoriam

sto admoncor, ut aliquid etiam de humatione & sepultura dicendum existumem: rem non difficilem; his praesertim cognitis, quae de nihil sentiendo paulo ante dicta sunt. De qua Socrates quidem quid senserit, apparet in eo libro, in quo moritur? de quo jam tam multa diximus. Cum enim de immortalitate animorum disputavisset, & jam moriendi tempus urgueret; rogatus a Critone, quemadmodum sepeliri vellet, * *Multam vero, inquit, operam, amici, frustra consumpsi: Critoni enim nostro non persuasi, me hinc avolaturum neque mei quicquam relicturum. Verumtamen, Criso, si me ⁵ adsequi poteris, aut sicubi nactus eris, ⁶ ut tibi videtur, sepelito. Sed, mihi crede, nemo me vestrum, cum*
hinc

historiam quod attinet, Teles apud Stobaeum Serm. cvi. pag. 576. Γυνή Λακωνική, ἀπαγγέλλουσα αὐτῇ τὴν κήρυκός, ὃ ἦος ἐν τῇ παρατάξει πεπλευμένη πῶς περ, ἴφη, γινόμενος; ἀνὴρ ἀγαθός, ὃ μὴ περ. Εὐ γὰρ, ὃ τίς ποτε, φησὶ τὴν γὰρ ἵσταται, φησὶν, ἐγίνετο, ἵνα χρηστέος καὶ βοηθός ἦεν αὐτῇ Σπάρτῃ. Meminit etiam Plutarchus Lacon. Apoph. pag. 241.

³ Theodori quidem nihil interest] Plutarchus Tom. II. pag. 499. Καὶ πῶς Θεόδωρος μάλιστα πόντος ὑπὲρ γῆς ἢ ὑπὸ γῆς σῆναι. Ea sic expressit Seneca de Tranq. cap. xiv. O te ineptum si putas interesse, supra terram an infra putrescam. Ciceronem sequitur Valerius Maximus lib. vi. cap. 11. 3. ext. Similiter Alexandro respondisse fertur Anaxarchus.

Aristoteles in Chriis. Ἀνάχαρχος ὁ Φυσικός, εἰπόντος αὐτῷ Ἀλιέας, ὅτι ἐν κρημῷ σὺ ἀπειλὴν τούτοις, ἴφη, τοῖς πολλοῖς, ἐμοὶ δὲ ἄλλῳ διαφέρει ὑπὲρ γῆς ἢ κατὰ γῆς σῆναι. Apud Stobaeum Serm. vii. p. 88.

* *Multam vero, inquit, operam*] Haec Latine reddita sunt ex Platonis Phaedone pag. 401. ed. Lugd. Ea de Apollodoro dixisse Socratem refert Aelianus V. H. lib. I. cap. 16.

⁴ *Adsequi poteris*] Sic recte Cl. Bensleyus. Vulgo poteris.

⁶ *Ut tibi videtur*] Vulgo videbitur. Nos Reg. Elien. sec. Balliol. & Bak. fidem damus; Plato enim habet, ὅπως ἂν σοι φέροι. Stobaeus, Serm. cxii. pag. 614. Ὅπως ἂν ἡμῶν — ἢ ῥᾶτον.

hinc excessero, consequetur. Praeclare id quidem; qui & amico permiserit, & se ostenderit de hoc toto genere nihil laborare. Durior Diogenes, ¹ & is idem sentiens, sed ut Cynicus asperius, ² projici se iussit inhumatum: tum amici, Volucrisne, & feris? Minime vera, inquit, sed ³ bacillum propter me, quo abigam, ponitote. Qui poteris? illi: non enim senties. Quid igitur mihi ferarum laniatus oberit nihil sentienti? Praeclare Anaxagoras; qui cum Lampfaci moreretur, quaerentibus amicis, velletne Clazomenas & in patriam, si quid accidisset, auferri: Nihil necesse

¹ Et is idem sentiens] Vulgo & id quidem sentiens. At Eliens. pr. atque Reg. & is quidem: unde Cl. Bentleius rescripsit & is idem sentiens. Recte; nisi forsitan Cicero dedit; & is quoque idem sentiens.

² Projici se iussit inhumatum] Inter scriptores hac de re non convenit. Diogenes Laërtius lib. vi. §. 79. Ἐπει δὲ φασὶ πλεονῶντας αὐτὸν (Διογένη) καὶ ἐνταλασσαι αὐτοὺς ῥίψαι, ὡς πᾶς θνητὸν αὐτὸν κατέχευε· ὃ εἰς γὰρ βέβηκε συνῶσαι καὶ ὀλίγην κήνην ἐπαμύσσειν· οἱ δὲ, οἷς τὸν Ἰλισσὸν ἐμβαλεῖν, ὥστε τῆς ἀδελφοῦ χρησμοῦ γίνεσθαι. Eum quidem περὶ τῆς τοῦ παλαστρου φύλακας, ἐπιπύον ἀποδιδόναι ἀποπικνύσθαι αὐτὸν, ῥίψαι εἰς τὸν Ἰλισσόν. confirmat Aelianus V. H. viii, 14. Quaeritur autem, qui canibus (hos enim fratres suos vocat) utilis esse possit, si in flumen sit abiectus; cum potius hoc modo pisces cum devorarent. Alii alia ratione locum tentant; sed om-

nium optime coniecit incomparabilis ille Sam. Bochartus, qui rescribit; ὀλίγην κήνην ἐπαμύσσειν, ὥστε τῆς ἀδελφοῦ χρησμοῦ γίνεσθαι· οἱ δὲ εἰς τὸν Ἰλισσὸν ἐμβαλεῖν. Canes enim pulverem superinjectum solent unguibus amovere, quo facto Diogenis corpus iis esca fieret. Vide porro Stobaeum Serm. cxxii. pag. 614.

³ Bacillum propter me] Suppositicius Diogenes in Epist. ad Hippionem pag. 343. ed. Genev. Ἐγὼ γὰρ ἔγνωκα ἀποπικνύσθαι μὲν περὶ τῆς τοῦ βακτηρίου, ὥστε τῆς ἀδελφοῦ χρησμοῦ γίνεσθαι. Ex auctore, quem praemanibus habuit Cicero, Sophista fingendae huiusce circumstantiae sumsit ansam.

⁴ In patriam, si quid accidisset, auferri] Vulgo se quid ei accidisset, auferri. Lessionem vero, quam recepi, praestant Reg. Med. & omnes fere Codices. Notarunt Editores, Graecos eodem sensu, εἰ τι πάλοι, dixisse; quod quidem

esse est, inquit: *undique enim ad inferos tantundem viae est.* Totaque de ratione humationis unum tenendum est, ad corpus illam pertinere, sive occiderit animus sive vigeat. In corpore autem perspicuum est, vel extincto animo vel elapso, nullum residere sensum. Sed plena 44 errorum sunt omnia. Trahit Hectorem ad currum religatum Achilles: lacerari eum & sentire, credo, putat. Ergo hic ulciscitur, ut quidem sibi videtur. At illa sicut acerbissimam rem moeret:

6 Vidi, videre quod me passa aegerrime,

1 Hec-

quidem proletarium est. *Alexis* apud *Athenaeum* lib. vi. p. 244.

Ἄν γὰρ πάσης, τί, πῶς ἰγὼ βιωσωμαι.

Hermippus in *Moeris* apud eundem lib. xi. cap. x. pag. 448.

Ἦν ἰγὼ πάσης ἢ, τῶς τῶν λειπῶν ἡμεῶν,

Τίς Διονύσιον πάντα πύμαυτ' ὀδῶμι χρέματι.

Sic enim legendi sunt hi versus, cum Trochaici sint; & omnino falsus est *Is. Casaubonus*, qui, factis περὶ διαρθρώσεων, ad Iambicorum leges revocavit. Similiter παύω π dixerunt *Heliodorus* Aeth. viiii. pag. 392. ix. p. 454. alique plures. Ast reperitur loquendi ratio, quae cum Latina melius congruit, eandemque prorsus obtinet potestatem; eam tamen haud animadverterunt interpretes. *Diogenes Laertius* lib. v. §. xi. Ἔστι γὰρ αὖ. ΕΑ'Ν ΔΕ' ΤΙ ΣΥΜΒΑΙ'ΝΗ, τὰς διδόντο Α-ριστῶν. Paulo post §. 12. ΕΑ'Ν ΔΕ' ΤΗ' ΠΑΙΔΙ' ΣΥΜΒΗ'

ΤΙ—Νικάνω κόρος ἴπῳ. ΕΑ'Ν ΔΕ' ΤΙ ΠΡΟ'ΤΕΡΟΝ ΣΥΜΒΑΙ'ΝΗ ΝΙΚΑ'ΝΟΜΙ.. Vide & §. 51, 54. ac *Euripidem* *Alceste*. vs. 136.

4 Undique enim ad inferos] *Diogenes Laertius* lib. II. §. xi. *Anaxagoras* πρὸς τὸ δυσφρεσύντα, ὅτι ἐπὶ ζῶντος πλειοντά, Πυταχίδου, ἴψα, ὁμοία ἴσιν ἢ εἰς αὐτὰ καταβάσις. *Arcefilaus* in *Epigr.* apud eundem iv, 31.

Ἀλλὰ γὰρ εἰς Ἀχέροντα, τὸν ἢ Φυτὸν, ἴσιν κίλινθον.

Porro *Teleti* apud *Stobaeum* *Serm.* xxxviii. pag. 233. huiusce dicti pater est *Aristippus*. Ἦ εἰς πυταχίδου, φησὶ δ' Ἀρίππῳ, ἴσιν εἰς ὁμοία ἢ εἰς αὐτὰ αὐτῶν; Similiter *Epicetus*. Τί σι μέλι, inquit, πῶς αὐτὸν καταβῆς εἰς αὐτὸν; ἴσιν πᾶσις ἴσιν. Apud *Arrianum* lib. II. cap. 6.

5 Vidi, videre quod me passa aegerrime] *Hier. Columna* ad *Ennii* *Fragm.* pag. 239. reponit, *Vidi, videreque passa sum aegerrime.* At haec tunc conjectura metri

¹ *Hectorem curru quadrijugo raptarier.*

Quem Hectorem? aut quamdiu ille erit Hector? Melius Accius, & aliquando sapiens Achilles:

Immo enimvero corpus Priamo reddidi, Hectorem abstuli.

Non igitur Hectora traxisti, sed corpus quod fuerat Hectoris. Ecce alius exoritur e terra, qui matrem dormire non sinat.

Mater, te appello, tu quae curam somno suspensio levas,

Neque te mei miseret: surge, & sepeli natum.

Haec cum pressis & flebilibus modis, qui totis theatris moestitiam inferant, concinuntur; difficile est non eos, qui inhumati sunt, miseros judicare.

Prusquam ferae, volucresque: —

metuit, ne laceratis membris minus bene utatur, ne combustis, non extimescit.

² *Neu reliquias sic meas siris, denudatis ossibus,*
Tetra

metri leges violat. Nisi forte rescribatur, *Vidi videre quod sum passa aegerrime*; servanda est vulgata lectio, quae MSSorum fide nititur, & versui bene convenit.

¹ *Hectorem curru quadrijugo raptarier*] Hier. Columna Fragm. Enn. pag. 239. vocibus transpositis edidit, *Curru Hectorem quadrijugo raptarier*. Memor nempe non erat vir doctissimus, *Hectoris, Castoris*, aliarumque vocum similiarum medias syllabas a veteribus productas fuisse. Hoc

diserte testantur Varro L. L. lib. ix. pag. 140. & Quinctilianus Inst. Orat. lib. I. cap. 5.

² *Neu reliquias sic meas siris — Tetra sanie*] Vulgo *Hec reliquias semiaffi regis — Per terram sanie* &c. At Codices *neu reliquias semiaffi reis vel semiaffiseris*, unde certissimam, nisi fallor, emendationem dedit acutissimus Bentleius. *Siris*, siveris. Vide J. Er. Gronovium ad Livii I. 32.

³ *Multi inimicos etiam mortuos poeniuntur*] Laudat Nonius in *pu- niuntur*

Tetra sanie delibutas foede divexarier.

Non intellego quid metuat, cum tam bonos septenarios fundat ad tibiam. Tenendum est igitur, nihil curandum esse post mortem, cum multi inimicos etiam mortuos poeniuntur. Exsecratur luculentis sane versibus apud Ennium Thyestes, primum ut naufragio pereat Atreus. Durum hoc sane: talis enim interitus non est sine gravi sensu. Illa inania,

** Ipse summis saxis fixus asperis, evisceratus,
Latere pendens, saxa spargens tabo, sanie &
sanguine atro.*

Non ipsa saxa magis sensu omni ⁵ vacabant, quam ille latere pendens, cui se hic cruciatum censet optare. ⁶ Quam essent dura, si sentiret! nulla sine sensu. Illud vero perquam inane:

*Neque sepulchrum quo recipiat habeat, portum
corporis:*

*Ubi, remissa humana vita, corpus requiescat malis,
Vides*

niuntur & punitur. Huc facit Cambydis facinus, quod memorat Herodotus lib. III. cap. 16. Vide & lib. IX. cap. 78. De prava vero hac consuetudine legantur Plato de Rep. lib. V. p. 376. Aristoteles Rhet. lib. II. cap. III, 22. Diodorus Siculus Excerpt. Valef. p. 282. & Stobaens Serm. CXXIV.

4 Ipse summis] Trochaici sunt Acatalecti, quos prius confusos Cl. Bensleius recte disposuit.

5 Vacabant] Vulgo *vacabunt*, nec aliter plerique MSSi. At

Victorius edidit *vacabant*, quo modo legendum esse res ipsa demonstrat.

6 Quam essent — nulla sine sensu] Vulgo contra MSSorum fidem dant, *nulla sine sensu* sunt; sed facile potest intelligi *verbum substantivum*. Forsan vero totus locus ita legendus: *quamquam essent dura, si sentiret; nulla sine sensu*. Hoc modo tollitur exclamatio, quae videri possit importuna, nec dubitari potest, quin Syllabarum duplicatarum una saepius omittatur.

Vides ¹ quanto haec in errore versentur: por-
tum esse corporis, & requiescere in sepulchro
putat mortuum. Magna culpa Pelopis: qui
non erudierit filium, nec docuerit, quatenus
45 esset quidque curandum. Sed quid singulorum
opinionum animadvertam? nationum varios er-
rores perspicere cum liceat. ² Condiunt Ae-
gyptii mortuos, & eos servant domi: Persae
etiam cera circumlitos condunt, ut quamma-
xime permaneant diuturna corpora. ³ Magorum
mos est, non humare corpora suorum, nisi a
feris sint ante laniata. In Hyrcania plebs pu-
blicos alit canes: optumates, domesticos: no-
bile autem genus canum illud scimus esse. Sed
pro

¹ Quanto haec in errore ver-
sentur] P. Manucius & D. Lam-
binus rescribunt, quanto hic in
errore versetur. At libri non fa-
vent, nec opus est ea conjectura.

² Condiunt Aegyptii mortuos
& eos servant domi] Ταρχίουσι.
De modis quibus fiebat vide sis
Herodotum lib. II. cap. 86, seqq.
Silii Italici xiiii, 474.

— Aegyptia tellus

Claudis odorato post funus stan-
tia saxo

Corpora, & a mensis exsan-
guem haud separat umbram.
Huc ipsestantia veterum loca sup-
peditabant Th. Gatakerus ad An-
sonini iv, 48. & Aeg. Menagius
ad Laërtii ix, 84. Vide & Joan.
Kirchmannum de Funer. lib. I
cap. VIII. p. 60, seqq.

³ Magorum mos est, non hu-
mare] Hoc de omnibus Persis
scribere nonnulli. Theodoretus

Therap. IX. pag. 128. Πέρσαι—
κοιτῶσι καὶ οἰκνοῦσι τὰς νεκρὰς προπθί-
ναι παρ' ἑαυτῶν (Ζαράδου) μαρμαρι-
χέται, ὡς τὸ τοῦτο δράναι οἱ παλαιότεροι
ἐν αἰνέσει. Sic Manes συλλε-
γθεὶς ὑπὸ τῇ βασιλείᾳ, τὴν Περσικὴν
ὑπὸ μνηστειμασίαν, καὶ τὴν δέματος
χωρὶς, ΠΑΡΕΔΟΘΗ ΚΥΣΙ, quod tradit idem Theodoretus
Haer. Fab. lib. I. c. 26. Et sane
contendit Th. Hydus Hist. vet.
Pers. cap. xxxiv. eos vulgo non
humari. Adversae tamen sen-
tentiae patronos audiamus. He-
rodotus lib. I. cap. 140. Τὰ δὲ
μύητοι ὡς κρυπόμενα λέγουσι, καὶ
ἀσαφηνίᾳ, περὶ τῇ ὑποθαλάσσιον
ὡς ἀπρότερον δάπημα ἀνδρὸς Περ-
σίῳ ὁ νεκρὸς, πρὶν ὅταν ὅταν ὄρνιθος ἢ κυνὸς
ἐλκεῖται μέρους ἑνὸς καὶ ἀπαικίᾳ
οἶδα τὰ ταῦτα ποιοῦντας. ἰμφορῶν γὰρ
δὲ ποίουν. Κατακρύπτουσι δὲ
ὡς τὸν νεκρὸν Πέρσαι, γὰρ κρύπτουσι.
Vide & lib. III. cap. 16. Hinc
patet

pro sua quisque facultate parat, + a quibus lanietur: eamque optumam illi esse censent sepulturam. Permulta alia conligit Chrysippus, ut est in omni historia curiosus: sed ita tetra sunt quaedam, ut ea fugiat & reformidet oratio. Totus igitur hic locus est contemnendus in nobis; non neglegendus in nostris: ita tamen, ut mortuorum corpora + nihil sentire vivi sentiamus. Quantum autem consuetudini famaeque dandum sit, id curent vivi: sed ita ut intellegant ⁶ nihil id ad mortuos pertinere. Sed profecto mors tum aequissimo animo opetitur, cum suis se laudibus vita occidens consolari potest. ⁷ Nemo parum diu vixit, qui

virtutis

patet recte fecisse *Pet. Victorium*, qui *Var. Lect.* lib. x. cap. 6. paullo ante legit *cera circumlitos* condunt, non *condiunt*, ut editt. veteres. Illam sane scripturam firmannt cum alii MSSi, tum *Reg. Eliens.* pr. sec. tert. & *Bak. Strabo* lib. XV. pag. 1068. *Θάπουσιν δὲ (Πέρσαι) κρηρὰ περιπλάσσοντες τὰ σώματα τῆς δὲ Μάγους ἡ θάπουσιν, ἀλλ' οἰονοῦράτους ἵ-ωσιν.* *Adi & Lucianum* de *Luctu* Tom. II. pag. 306. Plura videas licet apud *B. Brissonium* de regn. *Perf.* lib. II. §. 249.

4 *A quibus lanietur*] *Silius Italicus* XIII, 437.

— *Cum lucem posuerunt membra, probatum est*

Hyrcanis, adhibere canes —

Hanc *Hyrcanorum* consuetudinem memorant *Theodoretus Ther.* ix. pag. 129. *Porphyrus* de *Abf.* IV, 21. alique. Vide *J. B. Co-*

telerium ad *Clementis* *Recogn.* lib. ix. 25. & *Aeg. Menagium* ad *Laërtii* VI, 79.

5 *Nihil sentire vivi sentiamus*] Vulgo deest vox penultima. Eam tamen exhibent omnes MSSi.

6 *Nihil id ad mortuos pertinere*] Vulgo deest vox secunda, quam nos ex *Reg. Med. & Balliol.* addidimus, eaque sententiae videtur necessaria.

7 *Nemo parum diu — sanctus est munere*] Egregiam hanc sententiam totam rejicit *Ant. Augustinus*, & ab inepto *Grammatico* profectam statuit. Sed hoc, siquid aliud, ὑπερκατιόν est. Eandem ἰστοῖαι auctores saepius adhibent. *Antoninus* lib. III. §. 8. Οὐδὲ ἀστυλιῇ τὸν βίον αὐτῷ (τῷ κεκολασμένου καὶ ἐκκεναυγμένου) ἢ πικρῶν κατὰ λαοφάνειν. Vide *Philonem* de *Praem.* p. 718. *Plutarchum* *Conf.* ad *Apoll.* pag.

εχι.

virtutis perfectae perfecto functus est munere. Multa mihi ipsi ad mortem tempestitiva fuerunt, ¹ quam utinam potuisssem obire. Nihil enim jam adquirebatur: cumulata erant officia vitae: ² cum fortuna bella restabant. Quare, si ipsa ratio minus perficiet, ut mortem negligere possimus; at vita acta perficiat, ut satis superque vixisse videamur. ³ Quamquam enim sensus abierit, tamen suis & propriis bonis laudis & gloriae, [⁴ quamvis non sentiant,] mortui non carent. Et si enim ⁵ nihil habet in se gloria cur expetatur; ⁶ tantum virtutem tamquam umbra sequitur: ⁷ & verum multitudinis iudicium de bonis, si quando est, magis laudandum est, quam illi ob eam rem beati: non possum tamen

CXI. A. & Senecam Epp. 41, 70, 77, 93.

¹ Quam utinam potuisssem obire] In MSSis, quantum constat, omnibus est quae utinam. Nos vero conjecturam nostram, cum certissima videretur, recipere nulli dubitavimus; pronomen enim ad mortem dubio procul est referendum. Mortem vero obire phrasis est vulgarissima. Vide supra cap. 35. & de Orat. lib. III. cap. 29. De re, quam hic agit Cicero, sic Seneca Conf. ad Marciam cap. 20. M. Cicero, si eo tempore, quo Catilinae fidas devitavit quibus pariter cum patria petitus est, concidisset liberata Rep. conservator ejus, si denique filiae suae funus secutus fuisset, tunc felix mori potuit. Non vidisset strictos in civilia capita mucrones &c.

² Cum fortuna bella] Vulgo fortunae: quod Gebhardi facinus est ut Cl. Bentleius monuit: nam prius recte legebatur cum fortuna; nec aliter Reg. Eliens. tert. Bak. alique plures MSSi.

³ Quamquam enim sensus abierit, tamen suis & propriis bonis] Vulgo sensus abierit, tamen summis &c. Sed abierit est a Reg. locumque, prout edidimus, olim Lambinus restituit.

⁴ Quamvis non sentiant] Haec cum Cl. Bentleio reor delenda: nihil enim nisi vana sunt μυρολογία.

⁵ Nihil habet in se gloria] Sic Balliol. Vulgo nihil in se habeat gloria. Ordinem verborum quem recepimus praestant etiam Reg. Eliens. tert. alique MSSi.

⁶ Tantum virtutem tanquam umbra

tamen dicere, quoquo modo hoc ⁸ accipietur, Lycurgum, Solonem legum & publicae disciplinae carere gloria; Themistoclem, Epaminondam bellicae virtutis. Ante enim ⁹ Salaminam ipsam Neptunus obruet, quam Salaminii tropaei memoriam; priusque Bocotia Leuctra tollentur, quam pugnae Leuctricae gloria. Multo autem tardius fama deferet Curium, Fabricium, Calatinum, duo Scipiones, duo Africanos, Maximum, Marcellum, Paulum, Catonem, Laelium, innumerabilis alios: quorum similitudinem aliquam qui adripuerit, non eam fama populari sed vera bonorum laude metiens, fidenti animo (1° si ita res fert) gradietur ad mortem: in qua aut summum bonum, aut nullum

umbra sequitur:] Hieronymus in Epitaph. Paulae pag. 175. A. Gloria virtutem quasi umbra sequitur, & appetitores sui deserens appetit contemptores. Seneca Epist. LXXIX. Gloria umbra virtutis est, etiam invitos comitabitur. Vide Claudianum de Conf. Mallii Theodori vs. 7. & nostrum infra III, 2.

7 Et verum — non possum tamen] Vulgo tamen virtutem tanquam umbra sequitur: verum — non possum autem &c. Nos emendationes Bentleianas sensu iubente repraesentamus.

8 Accipietur] Sic Reg. Vulgo accipietur.

9 Salaminam ipsam] Ex quarto Graecorum casu primum saepe fecerunt Latini. Hieronymus Catal. cap. cxiv. Epiphanius Cy-

pri Salaminae Episcopus. Pari modo Salaminam dixit Justinus lib. XLIV. cap. III, 2. Et lib. II. cap. 7. De proprietate Salaminae insulae prope usque interitum armis dimicatum fuerat. Sic in aliis. Ita Sulpicius Severus H. S. lib. II. cap. 9. Marathonam: cap. 25. Ptolemaidam; ac Dial. cap. 23. Thebaidam habet; quem locum temere sollicitat Joann. Vorstius. Quin & apud Livium lib. I. cap. 18. ex MSSis rescribendum Crotonam, cum Crotona prae se ferant editi.

10 Si ita res fert] Vulgo si ita refert, & ita nonnulli MSSi; sed omnino male. Aut enim scribendum, res fert, quemadmodum dant Victor. Eliens. prae. aut res feret, uti Lambinus edidit, auctoribus Lactantio Div. Inst.

lum malum esse cognovimus. ¹ Secundis vero suis rebus volet etiam mori: non enim tam cumulus bonorum jucundus esse potest, quam molestia decessio. Hanc sententiam significare videtur Laconis illa vox; qui, cum ² Rhodius Diagoras Olympionices nobilis uno die duo suos filios victores Olympiae vidisset, accessit ad senem & gratulatus, *Morere, Diagora*, inquit, *non enim in caelum ascensurus es*. Magna haec & nimium forlasse Graeci putant; vel tum potius putabant: isque, qui hoc Diagorae dixit, permagnum existumans tris Olympionicas una e domo

Inst. VII, 10. nonnullisque Tullii Codicibus.

¹ *Secundis vero suis rebus volet etiam mori*] Notus est Mimographi versiculus,

Mori est felix, antequam mortem invocet.

Hinc Seneca Conf. ad Marciam cap. xx. Mors de nullis melius merita, quam de his, ad quos venit antequam invocaretur. Hoc non ad solos juvenes pertinet, ut perperam vult doctissimus Lipsius; nam & ii, gravibus infortuniis pressi, mortem possint invocare; sed ad eos, cujuscunque demum sint aetatis, quorum res eunt prospere, quique nullis adhuc molestioribus aut animi aut fortunae aut corporis arctati sunt incommodis. Vide & cap. xxi. Euripides Hecub. v. 497.

Φῦ. Φῦ, γίγναι μὲν εἰμ', ὅμως δὲ μοι θανάει.

Εἴη, πρὶν αἰχρᾶ περισσεῖν τύχη.

Sic Zarmanochegas Indus se

censuit, ἀπαρτι κατὰ γυμνασίου πρὸς τὴν μίχρην οὖν, ἀπὸ τῆς εἰς, μὴ τῶν ἀουλήτων χρηστὴν συμπίσῃ, ut ait Strabo lib. xv. pag. 1048. Huc facit quod Antisthenes ἰσχυρῶς, ἢ μακαρίων ἢ ἀνθρώπων; ἴσθι ἰοτυχῆσαι ἀπὸ τῶν οὖν. Vide Laertium vi, 5.

² Rhodius Diagoras] Plutarchus in Pelopida pag. 197. Ὁ Λάκων τὸ Ὀλυμπιονικῆς Διαγόρας ἐπιδόντι μὲν ὑπὲρ πρῶτον Ὀλυμπιάσιν, ἐπιδόντι δ' ἑνὶ τῷ θυγατρὶδος, ἀσπασάμενος, Κάτθαναι, εἶπεν, Διαγόρας ἔκ εἰς τὸ Ὀλυμπεῖ ἀναῖσθαι. Aliter tamen hanc historiam refert Agellius N. A. lib. III. cap. 15. De Rhodio, inquit, etiam Diagora celebrata historia est. Is Diagoras tres filios adolescentes habuit, unum pugilem, alterum pancratiasten, tertium luctatorem; eosque omnes vidit vincere coronarique Olympiae eodem die; & quum ibi eum tres adolescentes amplexi, coronis suis in caput patris positis juxtaarentur,

e domo prodire, cunctari illum diutius in vita fortunae objectum inutile putabat ipsi. Ego autem, tibi quidem quod satis esset paucis verbis, ut mihi videbar, responderam: concesseras enim nullo in malo mortuos esse. Sed ob eam causam contendi, ut plura dicerem; quod in desiderio & luctu haec est consolatio maxuma. Nostrum enim & nostra causa susceptum dolorem modice ferre debemus, ³ ne nosmetipsos amare videamur: illa suspicio intolerabili dolore cruciat; si opinamur eos, quibus orbatum sumus, esse cum aliquo sensu in his malis quibus

saviarentur, quumque populus gratulabundus flores undique in eum jaceret; ibi in stadio, inspe-
stante populo, in oculis atque in manibus filiorum animam efflavit. Filiorum nomina fuere Demagetus, Acusilaus & Dorieus, ut docet Pausanias lib. VI. cap. VII. pag. 468, seqq. ubi pariter exstat hujusce rei memoria. Eos etiam recenset auctor Argum. Graecus in Pindari Olymp. VII. pag. 76. illic autem male Δωριεύς auti τῷ Δωριεύς scribitur. Hoc patet ex Aristotelis Rhet. lib. I. cap. II. 16. & Thucydidis lib. III. p. 176. B. Ob eandem causam gaudio periit & Chilon Lacedaemonius, quod tradunt Diogenes Laërtius I. 72. 73. aliique. Sane tanta fuit apud Graecos Olympicae victoriae laus & gloria. ὡς τὸν νικῶντα αὐτῶν ἰσθμίων νομίζουσιν, ut ait Lucianus de Gymn. Tom. II. pag. 274. Id multis ostendi facile posset, sed ne longior sum ad auctorum mo-

do locos digitum intendam. Ad sis igitur Pindari Olymp. III. 77. Platonem de Rep. lib. V. pagg. 366, 368. ed. Cant. Athenaeum lib. VI. pag. 237. F. & lib. X. pagg. 413, 414. Artemidorum lib. II. p. 145. ac lib. v. pag. 266. ne Virruvium, Suetonium, reliquosque memorem. Vide & infra lib. II. cap. 16.

3 Ne nosmetipsos amare] Vulgo ne & nosmetipsos. Particulam vero istam recte praetermittunt Reg. Eliens. pr. tert. Balliol. & Bak. At Eliens. sec. habet nosmetipsos solos amare. Sed additamento tali nihil opus. Plutarchus Tom. II. pag. 65. E. Παρκελευόμεθα τὸ φιλαυτοῦ ἐκχέπτειν ἑαυτῶν. Idem Conf. ad Apoll. pag. cxi. Ἐὰ μὲν ἂν αὐτῶν (ὡς καὶ πρὸς τὰς ἀποθανόντας) — φιλαυτοῦ; ἢ τῆς λύπης πρὸς φασίς. Cicero de Amic. cap. 3. Suis autem incommodis angī, non amicū, sed seipsum amantis est. Vide sis eundem in Bruto cap. 1.

bus volgo opinantur. Hanc excutere opinionem mihi met volui radicitus, coque fui fortasse longior. A. Tu longior? non mihi quidem. Prior enim pars orationis tuae faciebat, ut mori cuperem: posterior, ut modo non nollem, modo non laborarem: omni autem oratione illud certe perfectum est, ut mortem non ducerem in malis. M. Num igitur etiam rhetorum epilogum desideramus, an hanc jam artem plane relinquimus? A. Tu vero istam ne reliqueris, quam semper ornasti: & quidem jure: illa enim te, verum si loqui volumus, ornaverat. Sed quinam est iste epilogus? aveo enim audire, quicquid est. M. Deorum immortalium judicia solent in scholis proferre de morte:

nec

1 Cleobis & Biton] De hisce viris eam quae sequitur historiam refert *Herodotus* lib. I. cap. 31. *Stobaeus* Serm. cxix. pag. 603. Κλέοις καὶ Βίτων, Κυδίππης τῆς μητρὸς αὐτῶν ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ τῆς Ἡσ. (leg. εὐχαμένης, quod a me prius observatum, sibi quoque monendum putavit Cl. *Potterus* ad *Clementis* Strom. III. p. 517.) δῶνα τοῖς παυσί, ὅτι αὐτοὶ εὐχαρίστησαν, ὅτι αὐτοὺς εὐχαρίστησαν τὴν μητέρα εἰς τὸ ἰσοῦν ἀνίστασθαι, τὸν βίον παραχρῆμα κατέστρεψαν. In eandem rem nitidos incerti scriptoris versus subnectit. *Aeschines* Axiochop. 730. Οἷτι τῆς Ἀργείας ἱερείας καὶ ἑκ. *Rod. Agricola* vertit *Funonis Argivae sacerdotes* 3 quasi legisset. Οἷτι Ἡσ. Ἀργείας ἱερείας, quae pura puta est *πρωτόδο-*

δοτος mater enim sacerdos erat Argiva cui nomen Cydippae. Hoc, praeter *Stobaeum* jam laudatum, diserte tradunt *Servius* & *Philargyrius* ad *Virgilii* Georg. III, 532. *Tzetzes* Chil. I, 31.

Καὶ Κλέοβιν καὶ Βίτων τὴν παιδὸς τῆς Κυδίππης.

Sic enim legas oportet, non Κλέοβιν καὶ Βίτων. Iterum vl. 35. Οἱ παῖδες τῆς Κυδίππης τῆς ΠΕΡΑΣ ἱερείας. Scribe τῆς ἩΡΑΣ, Rem ipsam, praeter eos quorum jam memini, tetigere *Plutarchus* Conf. ad Apoll. pag. 108. ac in *Solone* pagg. 93, 94. *Palaephatus* de Incred. cap. LI, *Claudius* Eidyll. VII, 39. *Valerius Maximus* lib. v. cap. iv, 4. ext. *Sextus Empiricus* Pyrrh. Hypot. lib. III. cap. xxiv. pag. 158. *Lucianus* Cont. Tom. I. pag.

349.

nec vero ea fingere ipsi: sed Herodoto auctore aliisque pluribus, primum Argiae sacerdotis ¹ Cleobis & Bito filii praedicantur. Nota fabula est. Cum enim illam ad sollemne & statum sacrificium curru vehi jus esset satis longe ab oppido ad fanum, morarenturque iumenta: tunc juvenes hi, quos modo nominavi, veste posita corpora oleo perunxerunt, ad jugum accesserunt: ita sacerdos advecta in fanum. ² Cum currus esset ductus; ea filiis precata a dea dicitur, ut ³ illud praemii daret pro pietate, quod maxumum homini dari posset a Deo: post epulatos cum matre adulescentis somno se dedisse; mane inventos esse mortuos. Simili precatione ⁴ Trophonius & Agamedes usi dicuntur, qui,

349. Theon Progygn. cap. II. p. 15. Tertullianus adv. Nat. lib. II. c. 9: denique Hyginus Fab. CCLIV. a quo tamen, aut saltem a Librariis, Cleops & Bitias perperam nominantur.

² Cum currus esset ductus; ea filiis precata] Vulgo cum currus esset ductus a filiis; precata &c. Emendationem dedimus quae a Codicibus quam minime recedit.

³ Illud praemii] Vulgo illis praemium. Sed cum in Reg. Pithoean. Pal. quint. & Bak. sit praemii; ac Eliens. sec. illud repraesentet; illud praemii dedimus.

⁴ Trophonius & Agamedes] Hanc historiam modo plane diverso tradit Pausanias lib. IX. cap. XL. p. 792. quem vide. At cum nostro facit Aeschines in

Axioc. pag. 730. Ἀγαμέδης γοῦν, inquit, καὶ Τροφῶνιός, εἰ δὲ μαῦνται τὸ Πυθαί τῷ Θιῷ τίμας, εὐχόμενοι τὸ κράτιστον αὐτοῖς γινέσθαι, κοιμηθέντες σὺν ἑτ' ἀνέστησαν. Et hos quidem λατρεῖν εἶδον, & ἄλλους ἐν πότι λατρεῖν Apollinis Delphici templo posuisse testantur Homerus Hymn. in Apoll. v. 296. & Stephanus in Δελφί. Vide & Nonnum ad Gregorii Nazianzeni Stel. I. Hist. 1. Χαριστήριον vero, quod contulit iste Deus, non meminere. Meminit autem Plutarchus Conf. ad Apoll. pag. 109. Α. Περὶ Ἀγαμέδης, inquit, καὶ Τροφῶνιός φησι Πίνδαρος, ὅτι νῦν τ' ἐν Δελφοῖς οἰκοδομήσαντες, αὐτῶν παρὰ τ' Ἀπόλλωνος μισθόν τ' ὁ αὐτοῖς ἱπποφύλακος εἰς Ἑβδόμην ἐπέραν ἀποδόντων — τῶ; εἰ — τῇ Ἑβ-

qui, cum Apollini Delphis templum exaedificavissent, venerantes Deum petiverunt mercedem non parvam quidem operis & laboris sui, nihil certi sed quod esset optimum homini. Quibus Apollo se id daturum ostendit, post ejus dici diem tertium: qui ut inluxit, mortui sunt reperti. Judicavisse Deum dicunt: & cum quidem Deum, cui reliqui Dî concessissent ut praeter

ΔΟΜΗ: *κατακοιμηθέντας τελευτήσαν.* Eandem sive fabulam sive rem gestam refert etiam Stobaeus Serm. CXIX. pag. 603. & ei quoque diem assignat SEPTIMUM. Hinc forsitan apud nostrum rescribi debet *post ejus diei diem septimum*, non tertium. Certe notae numerales VII. & III. lineola tantum distinguuntur, adeoque non difficulter a Librariis queunt confundi. Sic apud Hieronymum in Catal. c. cix. alii Codices LXXXIII. alii LXXXVII. exhibent

1 De Sileno fabella quaedam] Eadem ex Aristotele narrat Plutarchus Conf. ad Apoll. pag. 115. qui pariter ac Athenaeus lib. II. p. 45. alique, cum nostro Silenum facit Midas captivum. At Xenophonti de Exped. lib. I. pag. 247. Maximo Tyrio Diss. XI. §. 1. ac Himerio apud Photium Cod. ccxliii. Satyrus nominatur. Non raro quidem Silenos & Satyros confundunt auctores: est tamen inter eos discrimen; qua de re videas licet Is. Casaubonum de Sat. Poesi lib. I. cap. II. pag. 53. & Jac. Perizonium ad Aelianum III, 18.

2 Non nasci homini longe optimum esse: proximum autem quam primum mori] Lactantius Div. Inst. lib. III. cap. 19. Inepia illa sententia — primum bonum esse non nasci; secundum citius mori. Quae ut majoris sit auctoritatis, Sileno attribuitur. Notissimi sunt hi versus:

Ἀρχὴ μὲν μὴ Φύσιν ἐπιχθονίοισιν ἄριστον,
Φύσιν δ' ὅπως ἄκιστα πύλας Ἀΐδαο περὶσσυ.

Eos Homero tribuit auctor Certam. pag. 23. At, interposito pentametro, leguntur apud Theognidem vs. 425. quem auctorem agnoscunt Clemens Strom. III. pag. 517. Theodoretus Therap. V. pag. 71. & Stobaeus Serm. cxix. In eandem mentem coacervari possint quamplurima. Vide sis Anthol. lib. I. Tit. 13. Ausonium de Amb. vitae vs. 49. Plinium H. N. lib. VII. Prooem. Hieronymum in Epit. Nepot. pag. 23. Senecam Conf. ad Marciam cap. xxii. aliosque. Nam, quod ait Alexis,

— Τὸ πολλοῖς τῶν σοφῶν εἰσημένον,
Τὸ μὴ γενέσθαι μὴ κατέτιναι ἐς αἶν',
Ἐπὶ

praeter ceteros divinaret. Adfertur etiam ¹de 48 Sileno fabella quaedam; qui cum a Mida captus esset, hoc ei muneris pro sua missione dedisse scribitur: docuisse regem, ²non nasci homini longe optimum esse; proximum autem, quamprimum mori. Qua est sententia in Cresphonte usus Euripides:

³ Nam nos decebat coetus celebrantis, domum

Lugere,

Ἐπὶ γύπτῃ δ', ὅς τ' ἄχρ' ἔ-
χεν τίλ^ο.

Apud Athenaeum lib. III. pag. 124.

³ Nam nos decebat coetus celebrantis, domum Lugere] Vulgo post domum male ponitur interpunctio; quam ob causam factum est ut D. Lambinus & Fr. Fabricius legerint coetu celebrantes domum, Lugere, &c. Nos autem prava tantum distinctione sublata, loco medicinam fecimus. Virgilius Aen. I, 739.

Et vos o coetum Tyrii celebrare frequentes.

Ubi coetum convivium interpretatur Servius. At convivium celebrare dixit etiam Tacitus Annal. IV, 59. XV, 69. Hoc tamen in loco conventum denotari puto, quo sensu σύλλογον ποιεῖν dixit Herodotus VII, 8. VIII, 83. Graeca nobis servarunt Clemens Strom. lib. III. pag. 517. Theodoretus Therap. V. pag. 71. aliique multi, quorum meminit Tho. Gatakerus Advers. Posthum. cap. X. col. 530. Ea sic se habent:

Ἐδὲ γὰρ ἡμεῖς σύλλογον ποι-
μῆν^ε

Τὸν φύττα θρηεῖν εἰς ὅς' ἔρχε-
κακά.

Τὸν δ' αὖ θυόντα καὶ πῖνον πι-
παυμένοι,

Χαίροντας, εὐφημοῦντας ἀκρίω-
πιν δῆμον.

Hosce versus in animo habuit Epictetus apud Arrianum lib. IV. cap. V. p. 390. Τῶτον (ἀπο-
λασκήτα τὸ εὐγλωσσον, τὸ πῖνον)
συλλήθοντας θρηεῖν, εἰς ὅσα κακά
ἐλγυλῶν ἄχι μὲν Δία τ' φύττα,
ἢ τὸν ἀποθνήσκοντα, ἀλλ' ὃ ζῶντι
συμβέβηκε (Leg. συμβέβηκεν) ἀ-
πολῆσαι τὰ ἴδια &c. Ad eisdem
respexit & Heliodorus Aethiop.
lib. VII. pagg. 322, 323. nam
falsus est Joan. Bourdelotius, pro
cujus opinione Platonis locus ei
prae oculis fuit. Videtur autem
Euripides ad earum nationum
morem allusisse, quae natales ho-
minum flebiliter, exequias cum
hilaritate celebrant, ut ait Vale-
rius Maximus lib. II. cap. VI,
12. ext. Vide & Quintilianum
lib. V. c. XI. De Thracibus hoc
ipsam facientibus exstat Archiae
carmen Anthol. lib. I. cap. 13.
Zenobius Cent. V, 25. ΚΑΙΕΙΛΑΙ
ἐπὶ θορυβίοις διαρύνων, ἐπὶ δὲ
ἀνδρόθευσι χαίρουσι. Vatic. Κα-
τακῆ.

*Lugere, ubi esset aliquis in lucem editus,
Humanæ vitæ varia reputantis mala:*

At, qui labores morte finisset gravis,

¹ Hunc omni amicos laude & lætitia exsequi.

Simile quiddam est in consolatione Crantoris: ait enim Terinacum quendam Elysium, cum graviter filii mortem moereret, venisse in Psy-
chomantium quærentem, quæ fuisset tantæ calamitatis causa: huic in tabellis tris hujusmodi versiculos datos,

² Ignaris homines in vita mentibus errant.

Euthynous potitur, ³ fatorum numine, letho.

Sic fuit utilius finiri ipsique, tibi que.

His

εὐχαι. Leg. Κατασκευαί. De Causianis enim hæc refert Stobæus Serm. CXIX. p. 603. Idem habet de Traufis ejusdem tituli p. 607. Vide sis Herodotum lib. V. cap. 4. & Choricium Sophistam in laud. Procopii Gazæi §. 35. quem primus exhibuit vir doctissimus J. A. Fabricius Bibl. Græc. Tom. VIII. Quin & Efsedonas funera parentum lætos & victimis & festo coitu familiarium celebrare narrat Mela lib. II. c. 1. Quoniam vero hujusce populi sit mentio, alterum Zenobii locum in eodem proverbio corrigam: Οἱ Σιδωνεῖς, inquit, τῶς γυναικὸς ἐκδίδουσι χαρμὴς ἢ ἀσφαλῆς τῇ δὲ ἀσφαλὲν χερσὶν αὐτῶν. Legendum Ἰωνδωνεῖς vel Ἐκωνδωνεῖς. Non enim Σιδωνεῖς sed Σιδωνίη dicuntur Sidonis incolæ: præterquam quod hunc morem Efsedonibus tribuunt Mela II. 1. Solinus cap. XX. & Herodotus lib. IV. cap. 26.

¹ Hunc omnes amicos laude] Versus non constat, at constabit si legamus

Hunc omni amicos laude & lætitia exequi.

Livius X. 29. Fabius collegæ funus omni honore laudibusque meritis celebrat. Sic omni superstitione, noster de N. D. II. 24. omni fraude & perfidia, pro Roscio Amerino cap. 40. omni injuria, Phædrus lib. I. Fab. xxxi. & omni vigilia idem lib. III. Prol. 25. Vide & Horatium lib. II. Eclog. viii. 67.

² Ignaris homines — ipsique tibi que] Græci versus, ut & historia quam modo retulit Tullius, exstant apud Plutarchum Conf. ad Apoll. p. 109. Illi sic se habent.

Ἦντ' (f. Ἦντ) ἦντ' Ἠλόν' ἰλόν' ἦντ' ὅρηντ' ἀνδρῶν.

Ἐδδωνεῖς αὐτῶν μεμελεῖαν παρὰ τῶν.

Οὐκ

His & talibus auctoribus usi, confirmant causam, rebus a Dīs immortalibus judicatam. *Alcidamas quidem, rhetor antiquus in primis nobilis, scripsit etiam Laudationem mortis, quae constat ex enumeratione humanorum malorum: cui rationes cae, quae exquisitius a philosophis colliguntur, defuerunt; ubertas orationis non defuit. Clarac vero mortes pro patria oppetita non solum gloriosae rhetoribus sed etiam beatae videri solent. Repetunt ab Erechtheo (cujus etiam filiae cupide ⁵ mortem expetiverunt pro vita civium) Codrum: qui se in medios inmisit hostis ⁶ veste famulari, ne posset agnosci

Οὐκ ἔστι γὰρ ζῶεν καλὸν αὐτῷ
ἔτι γένεσθαι.

3 Fatorum numine] Vulgo *munere*. Sed praestat altera lectio, quam repraesentant Reg. Med. Urfin. Eliens. pr. sec. tert. Balliol. Bak. eamque jam pridem receperunt *Victorius & Lambinus*. Sane *μυστήριον* *ἡνείκε* belle respondet, (*numen* enim nutum sive voluntatem significat) & magis est Poëtica.

4 Alcidamas quidem — scripsit etiam laudationem mortis] Vulgo *Alcidamus quidam*. Eliens. sec. *Alcidamans*. Legendum *Alcidamas*, ut edidit D. Lambinus, quem sequi debebant recentiores. Alteram vocem mutavit Cl. Bentleius: cujus conjecturam firmat Reg. *Τρετzes* Chil. XI. 746.

Ὡς Ἀλκιμάδης ἔγραψεν ἐν ἡρώ-
μιον ἡνείκε

Ὁ Ἐλαίης σύγχρονος ἐπαύ-
ρων Ἰσπερτί.

Hujusce Rhetoris, praeter *Suidam*, *Dionysium* *Halicarnassum*, *Quintilianum* & alios, meminerunt *Athenaeus* lib. XIII. p. 592. & *Diogenes Laertius* VIII, 56. IX, 54.

5 Mortem expetiverunt] Historiam suppeditant *Apollodorus* lib. III. cap. XIV, 4. *Apostolius* Cent. XV, 84. aliique scriptores, quos laudant *Hier. Columna* ad *Ennii* *Fragm.* p. 254. & *Joan. Meursius* de Reg. Athen. II, 9. ac *Cecropiae* cap. XIV.

6 Famularem vestem] In hac re famularem cultum dixit etiam *Valerius Maximus* lib. v. cap. vi, 1, ext. *Δενόμιος* vero seu *Φεργανός* *ἡρώας* vel *ἡλὼς* vocant *Polyaenus* I, 18. *Stobaeus* Serm. vii, pag. 92. & *Τρετzes* Chil. I. Hist. 4. at pastoralem cultum *Velleius Paterculus* lib. I. cap. 2. a quibus omnibus diversus abie Cl. *Burmamnus*, dum nostro *Valeriaque*

agnosci si esset ornatu regio: quod oraculum erat datum, si Rex interfectus esset, victricis Athenas fore. ¹ Menoeceus non praetermittitur, qui oraculo edito largitus est patriae suum sanguinem. Iphigenia Aulide duci se inmolandam jubet, ut hostium sanguis eliciatur suo.

49 Veniunt inde ad propiora. Harmodius in ore & Aristogiton: Lacedaemonius Leonidas, Thebanus Epaminondas vigent. Nostros non norunt; quos enumerare magnum est, ita sunt multi: quibus videmus optabilis mortes fuisse cum gloria. Quae cum ita sint: magna tamen eloquentia est utendum, atque ita velut superiore e loco concionandum; ut homines mortem vel optare incipiant vel certe timere desistant. Nam si supremus ille dies non extinctionem, sed commutationem adfert loci; quid optabi-

lerioque reddendum manipulare cultum censuit: quod scilicet unum ex pabulatoribus a Codro ~~et~~ *ALCE* percussus fuisse scribat *Maximus*. Quasi falx homini rustico lignatorique non conveniret! *Livius* IX, 36. *Iere* pastorali habitu, agrestibus telis, falcibus gaesisque binis armati. Re vera nihil omnino movendum; famularis enim vestis vel cultus pro pauperis habitu, vilique ac humili indumento ~~paratus~~ est accipiendus, ut patet ex *Augustino* C. D. lib. XVIII, cap. 19. & *Servio* ad *Eclog.* v, 11. Similiter ~~elegerat~~ *id est* usurpat *Polyaenus* *Stratag.* vi, 49. & famularem vestem *Valerius Maximus* lib. vi, cap. vii, 3.

¹ Menoeceus non praetermittitur, qui oraculo edito] Vulgo *Menoeceus* vero non praetermittitur; at voculam secundam nesciunt *Reg. Med. Eliens.* pr. text. *Balliol. Bak. & Petrens.* nec eam postulat oratio. *Reg.* etiam dat quidem oraculo edito. Lege qui item oraculo edito. Ceterum noster oraculum editum dicit, quod *Tiresias* vates futuram Thebanis victoriam promiserat, si *Menoeceus*, *Creontis* filius, *Marti* fieret victima. Videfis *Apollodorum* *Bibl.* lib. III. cap. vi, 7. Argument. ad *Euripidis* *Phoeniss.* *Nannum* ad *Nazianzenum* *Stelit.* I. *Hist.* 9. aliosque. A reliquis diversus abit *Hyginus*, qui *Fabb.* 67, 242. *Menoe-*

optabilius? sin autem perimit ac delet omnino; quid melius quam in mediis vitae laboribus obdormiscere, & ita conniventem somno consopiri sempiterno? Quod si fiat, ² melior Ennii, quam Solonis oratio: hic enim noster,

Nemo me lacrimis decoret (inquit) nec funera fletu

Faxit: ———

at vero sapiens ille,

⁴ *Mors mea ne careat lacrimis: linguamus amicis Moerorem, ut celebrent funera cum gemitu.*

Nos vero, si quid tale acciderit ut a Deo denuntiatur videatur ut exeamus e vita, lacti & agentes gratias pareamus; emittique nos e custodia & levari vinclis arbitremur: ut aut in aeternam & plane in nostram domum remigremus, aut omni sensu molestiaque careamus.

Sin

Menoeceum hunc Creontis & Jocaetae patrem fuisse confirmat.

² *Melior Ennii quam Solonis oratio*] Noster de Senect. cap. xx. Solonis quidem sapientis ELOGIUM est, quo se negat velle suam mortem dolore amicorum & lamentis vacare. Sed haud scio an melius Ennius,

Nemo me lacrimis decoret &c. Ex hoc loco reformatus est Ursini MStus, qui dedit *melius Ennii quam Solonis elogium*; si tamen ullus revera fuit Codex, qui talem lectionem repraesentaret.

³ *Nec funera fletu Faxit*] Lambinus ad cap. xx. de Senect. reponit *nec funere lessum Faxit*. De lessu videas licet nostrum de

Legg. II, 23. Si quid mutandum, legerim, *nec funera fletum Faxit*. Funeras dicebant eas ad quas funus pertinet, ut testatur Servius in Aen. IX, 486.

⁴ *Mors mea ne careat*] Plutarchus Tom. I. pag. 109. ita refert, ὁ τοῦ πλεῖστον Μίμοτον ἀντιπῶν περὶ χρόνῳ ζῆσι ἐπιτιφάνῃς (Σόλων)

Μὰρ μοι ἄκλιντος δάκρυτος
μῆλοι, ἀλλὰ φίλοι
ΠΟΙΗΞΑΙΜΙ θανάτῳ ἄλγος
& πῶς χάς.

Rursus exstant apud Stobaeum Serm. cxxi. pag. 612. ubi tamen in secundo versu legitur καλλέπειρος θάνατῳ, quod Cicero- nis versioni melius respondet.

1 Ex.

Sin autem nihil denuntiabitur; eo tamen sumus animo, ut horribilem illum diem aliis, nobis faustum putemus: nihilque in malis ducamus, quod sit vel a Dīs immortalibus vel a natura parente omnium constitutum. Non enim temere nec fortuito sati & creati sumus: sed profecto fuit quaedam vis, quae generi consuleret humano; nec id gigneret aut aleret, quod, cum exanclavisset omnes labores, tum incideret in mortis malum sempiternum. Portum potius paratum nobis & perfugium putemus: quo utinam velis passis pervahi liceat! Sin ² resstantibus

ventis

1 Exanclavisset omnes labores] MS. Pithoeanus *exaudavisset*, unde *Janus Gualtelmus*, ingenio potius quam iudicio litans, reponit *exsudavisset*. Licet enim non negem, quin *certamina* vel *labores exsudare* plus vice simplici dixerint *Livius* & *Ammianus Marcellinus*; ita tamen nullibi *Tullius* est locutus: receptamque lectionem defendunt cum reliqui Codices, tum *Nonius*, qui non hunc modum sed & alium, ubi noster eandem *φερίον* adhibet, locum citavit cap. II. in *exanclare*. Is exstat Acad. lib. II. cap. 34. Vide sis & eundem cap. IV. in *exanclare*; ut nesciam quid in mentem fuerit accuratissimo *Quintiliano*, cum lib. I. Inst. Orat. cap. 6. hoc verbum poneret inter ea, quibus non est utendum. Ceterum de veriverbio disserunt *M. A. Muræus* & *G. F. Vossius* in Etym. quorum scrinia non compilabo;

meam tantum opinionem paucis efferam. Ea nempe vox non ab *anclando*, sed ἀπὸ τοῦ ἀντλήν videtur deducenda, quamvis, literula mutata, *exanclare* potius, quam *exanclare*, dixerint Latini. Hoc certe testantur veteres, & e sequentibus clare potest intelligi. Verum tamen *H. Stephanus* Castig. in *Cicer.* pag. 35. Etymologiam ἀπὸ τοῦ ἐξαντλῆν petit, & ἐξαντλῆν πόνον Graece dici non existimat. Sed dubio procul lapsus est vir doctissimus. *Theophrastus* ad *Autol.* lib. II. pag. 102. ed. Paris. Διὰ δὲ τῆς παρακῆς ὁ ἀνθρώπος ΕΞΗΝΤΑΗΣΕ ΠΟΝΟΝ, ὀδύνην, λύπην. *Euripides* in *Cyclope* vs. 10. Καὶ νῦν ἐκείνων μείζον' ΕΞΑΝΤΑΩ πόνον. Iterum vs. 281. Οὗτοι πόνον τ' δένον ΕΞΗΝΤΑΗΚΟΤΕΣ. Adi sis & *Medeae* vs. 79. *Alceste* vs. 354. *Androm.* vs. 1217. ac *Gatakerum* ad *Antonini* IV, 50. Similiter Latini, *Livius* XXI, 21. Per

2081110

ventis rejiciemur, tamen eodem paulo tardius referamur necesse est. Quod autem omnibus necesse est, idne miserum esse uni potest? Habes epilogum; ne quid praetermissum aut relictum putes. A. Ego vero: & quidem fecit etiam iste me epilogus firmiorem. M. Optime, inquam. Sed nunc quidem valetudini tribuamus aliquid: cras autem & quot dies erimus in Tusculano agamus haec; & ea potissimum, quae levationem habeant aegritudinum, formidinum, cupiditatum: qui omni e philosophia est fructus uberrimus.

totum tempus hiemis, quies inter labores aut jam EXHAUSTOS aut mox EXHAURIENDOS renovavit corpora. Ovidius Art. Amand. I, 771.

Pars superat coepti, pars est EXHAUSTA laboris.
Et Metam. XII, 161.

Inque vices adita atque EXHAUSTA pericula saepe

Commemorare juvat.

Quae loca satis ostendunt non fuisse, cur Nic. Heinsius Fast. V, 388. ederet,

Venerat Alcides EXACTA parte laborum,

nam exhausta legunt plerique Codices. Statius Theb. VI, 236.

—Posito donec cum solo labores Exhausti.

Si pluribus sit opus, adeas licet Senecam Epist. 52. Plinium lib. v. Epist. 5. & Lactantium Div. Inst. lib. VI. c. 4.

2 Restantibus ventis] Vulgo restantibus, contra quam jubet omnium MSSorum consensus.

Philoso-

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

A D

M. BRUTUM

LIBER SECUNDUS.

DE TOLERANDO DOLORE.

NEOPTOLEMUS quidem apud Ennium
philosophari sibi ait necesse esse: sed pau-
cis; nam omnino haud placere. Ego autem,
Brute, necesse mihi quidem esse arbitror philoso-
phari: nam quid possum, praesertim nihil agens,
agere melius? sed non paucis, ut ille. Diffi-
cile est enim in philosophia pauca esse ei nota,
cui non sint aut pleraque aut omnia. Nam nec

pauca

Philosophari sibi ait] Ex hoc
loco versum Trochaicum con-
cinnat G. J. Vossius ad fragm.
Tragic. pag. 57.

*Philosophari est mihi necesse;
at paucis; non omnino haud
placet.*

Hanc vero conjecturam proban-
dam non esse docet Agellius N.
A. lib. v. cap. 15. Ennianum
Neoptolemum probabamus, qui
profecto ita ait

Philosophandum est paucis,
nam omnino haud placet:
unde, pronomine praeposito, le-
gerim,

Mibi philosophandum est pau-
cis; nam omnino haud placet,
ut fiat Iambicus. Ab hac pa-
rum discrepat ratio, quam pro-
ponit Hadr. Turnebus Advers.
lib. II. cap. 8. Huc autem re-
spiciunt Cicero de Orat. lib. II.
cap. 37. Noctium Attic. scriptor
lib.

pauca nisi e multis eligi possunt: nec, qui pauca perceperit, non idem reliqua eodem studio persequetur. Sed tamen in vita occupata atque, ut Neoptolemi tum erat, militari pauca ipsa multum saepe prosunt: & ferunt fructus, ² si non tantos quanti ex universa philosophia percipi possunt, tamen eos quibus aliqua ex parte interdum aut cupiditate aut aegritudine aut metu liberemur. Velut ex ea disputatione, quae mihi nuper habita est in Tusculano, magna videbatur mortis effecta contemptio: quae non minimum valet ad animum metu liberandum. Nam qui id quod vitari non potest metuit, is vivere animo quieto nullo modo potest. Sed qui, non modo quia necesse est mori, verum etiam quia nihil habet mors quod sit horrendum, mortem non timet, magnum is sibi praesidium ad beatam vitam comparat. Quamquam non sumus ignari multos studiosè contra esse dicturos: quod vitare nullo modo potuimus, nisi nihil omnino scriberemus. ³ Et enim si orationes, quas nos multitu-

lib. v. cap. 16. & *Apuleius* *Apol.* pag. 421. *Ennio* praevivisse videtur *Callicles* apud *Platonem* in *Gorgia* pag. 296, seq. cujus verba profert *Agellius* *N. A.* lib. X. cap. 22.

² Si non tantos — metu liberemur] Non de se ipse, sed de iis, qui vitam ducunt militarem & occupatam, adeoque primis tantum labiis gustare possunt philosophiam, loquitur. Ergo

rescripserim liberentur: *Victorius* enim & plerique omnes MSS. dant, SED non tantos — metu liberentur. Hoc placet, at illud ineptissimum.

³ Etenim si orationes — sed si reperiebantur nonnulli] Est ἀναγλωσσοῦς, quod post nonnulla *μεταφραστικῶς* interposita scriptoribus haud est inusitatum. Sic lib. v. *Tusc.* cap. 15. *An* dubitas, quin praestans valetudine, viribus,

multitudinis iudicio probari volebamus; popularis est enim illa facultas, & ¹ effectus eloquentiae est audientium adprobatio: sed si reperiiebantur nonnulli, qui nihil laudarent nisi quod se imitari posse confiderent, quemque sperandi sibi ² eundem bene dicendi ³ finem proponerent; & cum obruerentur copia sententiarum atque verborum, jejunitatem & famem se malle quam ubertatem & copiam dicerent; unde erat ⁴ exortum genus Atticorum, his ipsis, qui id sequi se profitebantur, ignotum; qui jam conticuerunt, paene ab ipso foro inrissi: quid futurum putamus, cum adiutore populo, quo utebamur antea, nunc minime nos uti posse videamus? ⁵ Est enim philosophia paucis contenta iudiciis; multitudinem consulto

bus, forma — si fuerit is qui haec habet iniustus, intemperans, timidus — dubitabisne eum miserum dicere? Iterum cap. 19. Similene putas C. Laelii unum consulatum fuisse & eum quidem cum repulsa — sed tamen utrum malles; te, si potestas esset, semel ut Laelium, Consulem, an, ut Cinna, quater? Sic & Offic. lib. III. cap. 26. Utile videbatur Ulyssi — sed infimulant eum Tragoediae, simulatione insaniae militiam subterfugere voluisse. Plura non desunt exempla, sed haec, quod volumus, satis ostendunt. Vide tamen infra lib. v. cap. 29. & Xenophontem Cyropaed. lib. iv. cap. II, 2.

1 Effectus eloquentiae est au-

dientium approbatio] Lambino placet effectrix eloquentiae, quod oratorem excitat assensus auditorum, & magna frequentia. Præterquam vero quod omnes Codices receptam firmant lectionem, non tam quid eloquentiam faciat, (licet eam quoque non sola pariat audientium approbatio) quam quae sit ejus vis, dicendi videtur locus. Effectus ergo valere censeatur ἀποτίλεσμα, seu quod ex eloquentia, velut ex causa, proficiscitur.

2 Eundem bene dicendi] Vulgo eundem & bene dicendi. Sed conjunctionem non agnoscunt Reg. Med. & Eliens. tert.

3 Finem proponerent] Forte Cicero scripsit finem ponerent. Vide

Vide
lib. I
4
Eos
dtere
num
ampli
Orat.
quidem
atque
& in
ianes
bil s
maxim
falli n
esse A
cidos,
dam e
tentos,
pallium
Bruto

consulto ipsa fugiens, eique ipsi & suspecta & invisa: ut vel si quis universam velit vituperare, secundo id populo facere possit; vel si in eam quam nos maxime sequimur conetur invadere, magna ⁶ habere possit auxilia reliquorum philosophorum disciplinis. Nos autem ² universae philosophiae vituperatoribus respondimus in Hortensio: pro Academia autem quae dicenda essent, satis accurate in Academicis quatuor libris explicata arbitramur. ⁷ Sed tamen tantum abest ut scribi contra nos nolumus, ut id etiam maxime optemus: in ipsa enim Graecia philosophia tanto in honore numquam fuisset, nisi doctissimorum contentionibus dissensionibusque viguisset. Quamobrem hortor omnis qui facere id possunt, ut hujus quoque

Vide sis Interpretes ad Phaedri lib. III. Fab. XIV. 8.

4 Exortum genus Atticorum] Eos intelligit, qui, dum charactero simulant Atticum, jejunum ac enerve dicendi genus amplectuntur. Quintilianus Inst. Orat. lib. XII. cap. 10. Antiqua quidem illa divisio inter Asianos atque Atticos fuit, cum hi pressi & integri, contra inflati illi & iananes haberentur; & in his nihil superflueret, illis judicium maxime ac modus deesset. — Mibi falli multum videntur, qui solos esse Atticos credunt tennes, & lucidos, & significantes, sed quaedam eloquentiae frugalitate contentos, & semper manum intra pallium continentes. Cicero in Bruto cap. 84. Attico genere di-

cendi se gaudere dicunt. Sapienter id quidem, atque utinam imitarentur, nos ossa solum, sed etiam sanguinem. Vide & c. 82. Orat. c. 7. & Dial. de causis Corr. Eloq. c. 18.

5 Est enim Philosophia — fugiens] Laudat Lactantius Div. Inst. lib. III. cap. 25. De re ipsa vide Arrianum Epiet. lib. III. cap. xv. p. 297. & Maximum Tyrium Dissert. X. §. 6.

6 Habere possit auxilia reliquorum philosophorum disciplinis] Forfan habere possit auxilia a reliquorum philosophorum disciplinis, ut etiam Lambinus edidit.

7 Sed tamen tantum abest — transulerunt] Hanc sententiam adducit Boëtius in Topic. lib. v. pag. 839. ed. Basil.

quoque generis laudem jam languenti Graeciae eripiant. & ¹ perferant in hanc urbem: sicut reliquas omnis, quae quidem erant expetendae, studio atque industria sua majores nostri transtulerunt. Atque oratorum quidem laus ita ducta ab humili venit ad summum, ut jam, quod natura fert in omnibus fere rebus, senescat; brevique tempore ad nihilum ventura videatur: Philosophia nascatur, Latinis quidem literis, ex his temporibus: eamque nos adjuvamus, nosque ipsos redargui refellique patiamur. ² Quod si hi ferunt animo iniquo, qui certis quibusdam destinatisque sententiis quasi addicti & consecrati sunt; eaque necessitate constricti, ut etiam quae non probare solcant ea cogantur constantiae causa defendere: nos, qui sequimur probabilia, nec ³ ultra quam id quod veri simile occurrit progredi possumus, ⁴ & refellere sine pertinacia, & refelli sine iracundia parati sumus. Quod si haec studia traducta

¹ Perferant in hanc urbem] Boëtii Codices, transferant. Gebhardiani quatuor, Reg. & Eliens. tert. praeferant; quod non placet.

² Quod si hi ferunt — defendere: nos qui sequimur probabilia] Vulgo quod hi ferunt — defendere. Nos qui sequimur probabilia &c. At voculam secundam dedit Reg. eaque recepta, mutanda fuit interpunctio.

³ Ultra quam id quod verisimile occurrit, progredi possumus] Vulgo dant ultra id, quam quod verisimile occurrerit. In hoc

Reg. Med. Eliens. sec. & Balliol. in ordine verborum reliquos MSStos sequimur. Profert haec etiam Boëtius in Topic. pag. 839.

⁴ Et refellere sine pertinacia, & refelli sine iracundia] Vir Cl. P. Manucius mavult, & refelli sine pertinacia, & refellere sine iracundia. Cum vero receptam lectionem tueantur Boëtius omnesque Tullii codices; causa profecto gravis subesse debet, cur haec ab eo tentata sit vocum transpositio. At eam celavit vir eruditissimus; quapropter nos pariter

ducta erunt ad nostros, ne bibliothecis quidem Graecis egebimus: in quibus multitudo infinita librorum propter eorum est multitudinem, qui scripserunt. Eadem enim dicuntur a multis: ⁵ ex quo libris omnia referferunt. Quod accidet etiam nostris, si ad haec studia plures confluxerint. Sed eos si possumus excitemus; qui liberaliter eruditi, adhibita etiam disserendi elegantia, ratione & via philosophantur. Est enim quoddam genus eorum, qui se philosophos appellari volunt, ⁶ quorum dicuntur esse Latini sane multi libri: quos non contemno equidem, quippe quos numquam legerim. Sed quia profitentur ipsi illi qui eos scribunt se neque distincte neque distribute neque eleganter neque ornate scribere, lectionem sine ulla delectatione neglego. Quid enim dicant & quid sentiant hi qui sunt ab ea disciplina; nemo mediocriter quidem doctus ignorat. Quamobrem, quoniam quemadmodum dicant ipsi non labo-

pariter ac *Turnebus* Advers. lib. II. cap. 8. vulgatam tuebimur. *Plutarchus* de prof. Virt. sent. Tom. II. pag. 80. B. Τὸ μὲν οὖν ἑΦΥΒΡΙΖΕΙΝ ἀλέξανδρος, ἡ ΧΑΛΒΠΑΓΝΕΙΝ ἀλέγχεσθαι; ἡ αὐτὸς ἀποφασίζει ἡ. Vide *sis Origenem* contra Celsum lib. I. pag. 58. & *Platonis* Gorgiam pag. 285. E.

⁵ Ex quo libris omnia referferunt] *Elieus. sec. referta sunt*, nec aliter edidit *Alanus* nepos. A vulgata scriptura stant reliqui, nec eorum fides est deserenda,

quemadmodum patet ex *Pristiani* lib. x. col. 904. *Cicero*, inquit *Grammaticus*, in II. *Tuscul.* Ex quibus verbis etiam omnia referferunt. Ex nostro rescribas oportet, ex quo libris omnia referferunt: ad hunc enim locum respicit, ut abunde liquet.

⁶ Quorum dicuntur esse Latini sane multi libri] Ad *Amasianum* aliosque quosdam *Epicureos* respicit, qui Latine de Philosophia scripserant. Eos perstrinxit cum alibi, tum supra lib. I. cap. 3.

laborant: cur legendi sint, ¹ nisi ipsi inter se, qui idem sentiunt, non intellego. Nam, ut Platonem reliquosque Socraticos & deinceps eos qui ab his profecti sunt legunt omnes; etiam qui illa aut non adprobant aut non studiosissime consecretantur; Epicurum autem & Metrodorum non fere praeter suos quisquam in manus sumit: sic hos Latinos hi soli legunt, qui illa recte dici putant. Nobis autem videtur, quicquid literis mandetur id commendari omnium eruditorum lectioni decere: nec, ² si id ipsi minus consequi possumus, idcirco minus id ita faciendum esse sentimus. Itaque mihi semper Peripateticorum Academiaeque consuetudo de omnibus rebus in contrarias partis differendi, non ob eam causam solum placuit, quod aliter non posset quid ³ in quaque re veri simile esset inveniri; sed etiam quod esset ea maxuma dicendi exercitatio: qua princeps usus est Aristoteles, deinde eum qui secuti sunt. Nostra autem memoria Philo, quem nos frequenter audivimus, instituit alio tempore rhetorum praecepta tradere, alio philosophorum. Ad quam nos consuetudinem a familiaribus nostris adducti, in Tusculano, quod datum est temporis nobis, in eo consumpsimus. Itaque cum

ante

¹ Nisi ipsi inter se] In Eliens. sec. habes legant ipsi inter se: unde rescribi possit, cur legendi sint (legant ipsi inter se qui idem sentiunt) non intellego. Cum tamen in eo libro maxime grassata

sit audacia Librarii, nec ei Codex alius accedat fidejussor: omnino legerim, nisi ipsis inter se, quo modo primus emendavit vir doctissimus Joann. Clericus. Solleca certe est oratio, quam praef

ante meridiem dictioni operam dedissemus, sicut pridie feceramus; post meridiem in Academiam descendimus: in qua disputationem habitam non quasi narrantes exponimus, sed eisdem fere verbis ut actum disputatumque est. Est igitur ambulantibus ad hunc modum sermo ille nobis institutus; & a tali quodam inductus exordio. A. Dicitur non potest, quam si hesternam disputatione tua delectatus, vel potius ad-
 4
 jutus. Etsi enim mihi sum conscius, numquam me nimis vitae cupidum fuisse: tamen interdum objiciebatur animo metus quidam & dolor, cogitanti fore aliquando finem hujus lucis, & amissionem omnium vitae commodorum. Hoc genere molestiae sic, mihi crede, sum liberatus; ut nihil minus curandum putem. M. Minime mirum id quidem: nam efficit hoc philosophia: medetur animis; inanes sollicitudines detrahit; cupiditatibus liberat; pellit timores. Sed haec ejus vis non idem potest apud omnis: tum valet multum, cum est idoneam complexa naturam: *fortis* enim non modo *fortuna adjuvat*, ut est in vetere proverbio, sed multo magis ratio: quae quibusdam quasi praeceptis confirmat vim fortitudinis. Te natura excelsum quendam videlicet & altum &
 humana

se ferunt vulgati.

2 Si id *ip[s]i minus*] Vulgo secundam voculam nesciunt, quam nos Reg. Med. Balliol. & Eliens. tert. acceptam referimus.

3 In quaque *re*] Vulgo *una-*

quaque, cum quibus faciant nonnulli Codices. At nos eam recipimus lectionem, quam *Victorii* praestat editio; quamque firmant Reg. Med. Eliens. sec. tert. Balliol. & Petrens.

humana despicientem genuit: itaque facile in animo forti contra mortem habita insedit oratio. Sed haec eadem num censes apud eos ipsos valere, nisi admodum paucos; a quibus inventa, disputata, conscripta sunt? Quotus enim quisque philosophorum invenitur, qui sit ita moratus, ita animo ac vita constitutus, ut ratio postulat? qui disciplinam suam non ostentationem scientiae, sed legem vitae putet? qui obtemperet ipse sibi, & decretis suis pareat? Videre licet, alios tanta levitate & jactatione, uti his fuerit non didicisse melius; alios pecuniae cupidos, gloriae nonnullos; multos libidinum servos;¹ ut cum eorum vita mirabiliter pugnet oratio: quod quidem mihi videtur esse turpissimum. Ut enim, si Grammaticum se professus

¹ Ut cum eorum vita mirabiliter pugnet oratio] Lambinus transpositis vocibus legere mavult, ut eorum cum vita mirabiliter pugnet oratio. Sed ordinem verborum, quem praebent MSSi, praestat Lactantius Div. Inst. lib. III. c. 15. ex quo patet, novam non esse de philosophorum vitiis querelam. Idem multis ex locis veterum probari queat. Diogenes in Excerpt. Peiresc. pag. 234. Τῶν καὶ ἡμῶς φιλοσόφων τὴν πλείονος ἰδέειν ἐν λέγοντας μὴ τὰ κάλλιστα, πράττοντας δὲ τὰ χείρονα, καὶ τὴν ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις αὐτῶν σεμνότητα καὶ σύνεσιν ἀγνοεῖν περὶ τοῦ εὐδαιμονισμοῦ. Quin-tilianus Inst. Orat. lib. I. Prooem. Non enim virtute ac studiis, ut haberentur philosophi, laborabant;

sed vultum & tristitiam, & dis-sentientem a ceteris habitum pessimis moribus praetendebant. In eandem mentem passim Seneca. Vide sis Epist. xx. aliosque locos, quos indicat V. C. Joan. Clericus Proleg. ad Hist. Eccles. Sect. II. cap. VII. 13. quibus adde Lucianum cum alibi, tum Rev. Tom. I. pag. 407. seqq. & in Icaromenippo Tom. II. p. 201, 208, 209.

² Falsumque illud ac improbe, Etsi in segetem] Sic MSSi. quod cum male Latine diceretur, Lambinus emendandum putavit falsoque illud ac improbe. Sed gravius latet mendum, feliciter, ut opinor, a Mureto sublatum; nam cum liber ejus daret falsumque illud ac improbat, vir ille

fessus quispiam, barbare loquatur; aut si absurde canat is, qui se haberi velit Musicum; hoc turpior sit, quod in eo ipso peccet, cujus proficitur scientiam: sic philosophus in vitae ratione peccans, hoc turpior est; quod in officio cujus magister esse volt labitur, artemque vitae professus delinquit in vita. A. Nonne verendum est igitur, si est ita ut dicis, ne philosophiam falsa gloria exornes? quod est enim majus argumentum nihil eam prodesse, quam quosdam perfectos philosophos turpiter vivere? M. Nullum vero id quidem argumentum est. Nam ut agri non omnes frugiferi sunt, qui coluntur; ² falsumque illud Accii,

*Probae etsi ³ in segetem sunt deteriore datae
Fruges, tamen ipsae suapte natura enitent:*

fic

ille doctissimus Var. Lect. lib. xvi. cap. 20. reponit *falsumque illud ATTII, vel Accii,*

Probae etsi in segetem &c.

Haec autem correctio, licet elegans & acuta videatur, nihilo tamen minus nonnullis habetur reijcitur; nam qui sequuntur versiculi non *Accium* patrem, sed *Euripidem* vindicant, si modo scopum tetigit *Hier. Columna* Frag. Enn. pag. 248, illos ex hisce *Euripideis* Hec. vf. 592. versos existimans:

—Οὐκ οὐκ δεινὸν, εἰ γὰρ ἦ γε
Τρυφὸν καὶ τὸν Πύρρον οὐκ οὐκ
φίλοι.

Hominem nobilissimum sequitur eruditissimus G. J. Vossius ad fragm. Tragic. pag. 31. At, ne verissimam *Euripideorum* mentem

prorsus esse contrariam memorarem, omnia sunt incerta. Demus enim Hecubes esse verba: Hecuben etiam *Accii* Tragoediam laudat *Priscianus* lib. vi. col. 716. & quamvis ex *Euripide* non esset translata nec ipsa discreparet immane quantum sententia; facile tamen fieri potuit, ut *Accio* eandem fabulam tractanti similis obversaretur *Inoia*. Non igitur exhibendam puto *Mureti* conjecturam.

³ *In segetem*] Seges ipsam terram hic denotat. *Tibullus* lib. I. Eleg. III, 61.

Fert casiam non culta seges—
Virgilius Georg. I, 47.

Illam seges demum votis respondet avari

Agricolae, bis quas solem, bis frigora sensit.

sic animi non omnes culti fructum ferunt. Atque ut in eodem simili verser; ut ager quamvis fertilis sine cultura fructuosus esse non potest; sic sine doctrina animus: ita est utraque res sine altera debilis. Cultura autem animi philosophia est: haec extrahit vitia radicitus, & praeparat animos ad satus accipiendos; eaque mandat his, &, ut ita dicam, serit, quae adulta fructus uberrimos ferant. Agamus igitur ut coepimus: dic, si vis, de quo disputari velis. A. Dolorem existumo maxumum malorum omnium. M. Etiamne majus, quam dedecus? A. Non audeo id dicere quidem: & me pudet tam cito de sententia esse dejectum. M. Magis esset pudendum, si in sententia permaneres. Quid enim minus est dignum, quam tibi pejus quicquam videri dedecore, flagitio, turpitudine? quae ut effugias, quis est non modo recusandus, sed non ultro adpetendus, subeundus, excipiendus dolor? A. Ita prorsus existumo. Quare ne sit sane summum malum dolor; malum certe est. M. Videsne igitur; quantum, breviter

Ibi vide *Servium*, ut & ad *Aen.* III, 142. VII, 526. *Festus*. *SEGES* dicitur — aliquando etiam solum ipsum, quod nec aratum est nec constitum. Hoc ex allatis patet, quibus adde quae congeffit *Cl. Salmasius* Exerc. *Plin.* pag. 366. ed. *Parisi.*

[Non modo recusandus] Vulgo non modo non recusandus, contra quam jubent MSSi. Eorum sane fidem sequi non dubi-

tavimus, cum posteriorem particulam negantem non raro praetermitti constet. Noster supra lib. I. cap. 36. *Mortuorum* autem non modo vitae commodis, sed ne vita quidem ipsa quisquam caret. *Justinus* lib. XI. cap. 8. *Interclusa* voce, non spes modo remedii, sed nec dilatio periculi inveniretur. *Hirtius* lib. VIII. B. G. cap. 33. *Effugere* non modo equitatum, sed ne legiones qui-

dem

viter admonitus, de doloris terrore dejeceris?
 A. Video plane: sed plus desidero. M. Ex-
 periar equidem: sed magna res est, animoque
 mihi opus est non repugnante. A. Habebis id
 quidem: ut enim heri feci, sic nunc rationem,
 quo ea me cumque ducet, sequar. M. Primum ⁶
 igitur de inbecillitate multorum ² & e variis
 disciplinis philosophorum loquar: quorum prin-
 ceptis & auctoritate & antiquitate Socraticus A-
 ristippus non dubitavit summum malum dolo-
 rem dicere. Deinde ad hanc enervatam muli-
 ebremque sententiam satis docilem se Epicurus
 prae-buit. Hunc post, Rhodius Hieronymus,
 vacare dolore, summum bonum dixit: tan-
 tum in dolore duxit mali. Ceteri ³ praeter
 Zenonem, Aristonem, Pyrrhonem, idem fere,
 quod modo tu: malum illud quidem, sed alia
 pejora. Ergo id quod natura ipsa & quaedam
 generosa virtus statim respuit, ⁴ ne dolorem
 summum malum diceres, oppositoque dedeco-
 re, sententia depellerere; in eo magistra vitae
 philosophia tot saecula permanet? Quod huic
 officium,

*dem possint: ubi D. Vossius frustra
 reposuit non modo non equira-
 tum, prout ibi multis ostendi-
 mus. Vide & M. A. Muretum
 Var. Lect. lib. X. cap. 7. Porro
 verba, quae his adhaerent, laudat
 Charisius lib. II. col. 189. Sed
 hujusce Grammatici Codices e
 nostro sunt emendandi.*

*2 Et e variis] Vulgo & de
 variis. Sed perplacet emenda-
 tio Bentleiana, quam recepi.*

*3 Zenonem, Aristonem, Pyrrho-
 nem] Zeno cum Stoicis ejus
 discipulis nihil bonum nisi ho-
 nestum putavit, adeoque nihil
 praeter vitia malum. De Pyr-
 rhonis & Aristonis sententia di-
 cemus ad lib. V. cap. 30.*

*4 Ne dolorem] Cum Eliens. sec.
 esse dolorem daret; prim. autem,
 tert. Reg. Med. & Bak. ne se
 dolorem; facili conjectura repo-
 nimus, ne esse dolorem.*

officium, quae laus, quod decus erit tanti? quod adipisci cum dolore corporis velit, qui dolorem summum malum sibi esse persuaaserit. Quam porro quis ignominiam, quam turpitudinem non pertulerit? ut effugiat dolorem, si id summum malum esse decreverit. Quis autem non miser? non modo tunc cum premetur summis doloribus, si in his est summum malum; sed etiam cum sciet id sibi posse evenire. Et quis est, cui non possit? Ita fit, ut omnino nemo esse possit beatus. Metrodorus quidem perfecte cum beatum putat, ¹ cui corpus bene constitutum sit, & exploratum ita semper fore. Quis autem est iste, cui id exploratum possit esse? Epicurus vero ea dicit, ut mihi quidem risus captare videatur: adfirmat enim quodam loco, Si uratur Sapiens, si crucietur; expectas fortasse dum dicat, Patiatur, perferet, non succumbet; magna mehercule laus, & eo ipso per

¹ Cui corpus bene constitutum sit] Sic noster de Offic. lib. III. cap. 33. Vita omnis beata corporis firma constitutione, ejusque constitutionis spe explorata, ut a Metrodoro scriptum est, continetur. Idem Fin. lib. II. cap. 28. Metrodorus, paene alter, Epicurus, beatum esse describit his fere verbis: cum corpus bene constitutum sit, & sit exploratum ita futurum. Ipsius Graeca dat Clemens Alexandrinus Strom. II. pag. 498. Ἀγαθὸν ψυχῇ καὶ σώματι τὸ οὐδὲν πόνημα κατὰ φύσιν ἔχειν καὶ τὰ περὶ τούτου πρὸς ἡμᾶς.

πρὸς ἡμᾶς; Vide & Plutarchum Tom. II. pagg. 1087, 1089. ac Ciceronem Tusc. lib. V. cap. 9. At Agellius N. A. lib. ix. cap. 5. Epicurus voluptatem summum bonum esse ponit; eam tamen ita definit, οὐδὲν πόνημα κατὰ φύσιν. Cleomedes Κωνσταντίνου lib. II. pag. 240. ed. Basil. Epicurus οὐδὲν πόνημα κατὰ φύσιν ἔχειν καὶ τὰ περὶ τούτου (Leg. τούτου) πρὸς ἡμᾶς. Adis & pag. 250. Haec sane fuit vulgaris Epicureorum sententia, quod patet ex Origene contra Celsum lib. III. pag. 159.

per quem juravi Hercule digna: sed Epicuro homini aspero & duro non est hoc satis: * *In Phalaridis tauro si erit, dicet, Quam suave est! quam hoc non curo! Suave etiam? an parum est, si non amarum? At id quidem illi ipsi, qui dolorem malum esse negant, non solent dicere; cuiquam suave esse cruciari: asperum, difficile, odiosum, contra naturam dicunt; nec tamen, malum: hic, † qui non solum hoc malum dicit, sed malorum omnium extremum, sapientem censet id suave dicturum. Ego a te non postulo, ut dolorem eisdem verbis adficias, ‡ quibus Epicurus [voluptatem,] homo ut scis voluptarius. Ille dixerit sane idem in Phalaridis tauro, quod si esset in lectulo: ego tantam vim non tribuo Sapienti contra dolorem. § Sit fortis in perferendo; officio satis est: ut laetetur etiam, non postulo: tristis enim res est sine dubio; aspera, amara, inimica naturae, ad*

2 *In Phalaridis tauro si erit, dicet, quam suave est] Vulgo hoc adnectunt: contra quam vult Eliens. tert. Seneca Epist. LXVI. Epicurus ait, Sapientem, si in Phalaridis tauro peruratur, exclamaturum, Dulce est, & ad me nil pertinet. Vide Laertium X. 118. nostrum Tusc. lib. V. capp. 10, 26, aliosque, quos laudat Pet. Gassendus Oper. Tom. V. pag. 96.*

3 *Qui non solum hoc malum dicit, sed malorum omnium extremum] Est ex acutissimi Bentleyi conjectura. Vulgo qui solum hoc malum dicit, & apolo-*

rum &c. nec aliam lectionem prae se ferunt Codices.

4 *Quibus Epicurus voluptatem] Ultimam vocem uncinis cimus, quippe quae delenda est: ut Cl. Bensleius optime monuit.*

5 *Sit fortis in perferendo] Cum nonnulli Codices si forte, alii se forte repraesentarent, Lambinus rescribendum conjecit esse fortem, nec aliter edidit. Siquidem vero non defunt MSSi qui receptam lectionem discrete praestant, eaque prorsus est commoda; nihil incertis harioleationibus opus esse constat.*

ad patiendum tolerandumque difficilis. Aspice Philoctetam: cui concedendum est gementi: ipsum enim Herculem viderat in Oeta magnitudine dolorum hejulantem. Nihil igitur hunc virum sagittae, quas ab Hercule acceperat, tum coniolantur,

*Cum e viperino morsu venae viscerum
Veneno inbutae tetros cruciatus cient.*

Itaque exclamat auxilium expetens, mori cupiens:

Heu quis falsis fluctibus mandet

Me ex sublimi vertice saxi?

Fam jam absumor: conficit animam

Vis vulneris, ulceris aestus.

Difficile

1 Ipsum enim Herculem] Labitur Pet. Victorius Var. Lect. lib. II. cap. 15. dum Ciceronem memoria lapsum statuit: quamvis enim nonnulli scriptores id Poecanti tribuant, quod Philoctetae Tullius; hic tamen nullatenus est culpandus, quia plures eodem modo rem narrant, ut testimoniis ostendemus. Diodorus Siculus Bibl. lib. IV. pag. 243. 'Ο μὲν Ἑρκελῆς λαγγόνος τὰ αὐτὸν καὶ παρελθὼν εἰς τὴν πυρᾶν, παρεκάλεσεν αὐτὸν ἀφ' ἧς πυρᾶς τὴν πυρᾶν: ἔδωκε δὲ πολλὰ αὐτῷ ὑπακύναι, μέντοι φιλοκτέτης ἐπέσθην λαβὼν ὃ, τῆς ὑπερβίας χάριν, τὴν τῶν τέκνων ἀρετὴν, ἔψα πυρᾶν. Quidius Metam. IX, 231.

Inque pyram structis, arcus phae-
vetramque capaces,

Pugnae visuras iterum Tro-
jana sagittas

*Ferre jubet Poecante satum, quae
flamma ministro*
Subdita.

Pari modo Laetantius lib. I. cap. 9. & Hyginus Fab. xxxvi. ut dubium non sit, quin immerito Ciceronem redarguerit egregius ille Criticus.

2 Tum consolabantur] Ita vulgo dant, sed tum demum paullo post legendum cierent, ut edidere Pet. Victorius & D. Lambinus; quae tam ratione versus non stabit. Hoc ut vitetur incommodum, reponas oportet consolantur, uti nos exhibendum curavimus.

3 Me ex sublimi] Ex MSSctis Balliol. & Vatic. legendum videtur sublimo. Sic enim loqui solent veteres. Vide modo Nonium in sublima.

4 Vis vulneris] G. J. Vossius & J. Gronovius metri gratia reponunt virum vulneris; quae non

Difficile dictu videtur, cum non in malo esse, & magno quidem, qui ita clamare cogatur. Sed videamus Herculem ipsum, qui tum dolore frangebatur, cum ⁶ immortalitatem ipsam morte quaerebat. Quas hic voces ⁷ apud Sophoclem in Trachiniis edit? cui cum Deianira sanguine Centauri tinctam tunicam induisset, inhaesissetque ea visceribus; ait ille,

*O multa dictu gravia, perpeßu aspera,
Quae ⁸ corpore exanclata atque animo pertuli!
Nec mihi Funonis terror implacabilis,
Nec tantum invexit tristis Eurystheus mali,
Quantum una ⁹ vecors Oenei partu edita.
Haec me inretivit veste furiali inscium,*

¹ *Quae*

non inelegans conjectura videri possit: omnes enim norunt Philoctetae vulnus gravem odorem emisisse; quam ob causam a Graecis Lemni fuit relictus. Omnino tamen retinenda est vulgata lectio. Tacitus Hist. I, 79. *Ibi saevitia hiemis & vi vulnerum absumti. Amm. Marcellinus xxv. 3. Vi vulneris interiit.* Nec fuit cur propterea ruina versui metueretur: nam in sententiae clausula Anapaestus Catalecticus locum habet. Vide praestantissimi viri Ric. Bentleii Epistolam *Malae* subnexa pag. 27. Is versus *παρρησιάζοις* dicebatur. Adsis *Aristophanem* in *Pluto* vs. 618. & ejus Scholiasten ad vs. 598.

⁵ *Sed videamus Herculem*] Forßan sed audiamus *Herculem*. Hae certe voces alibi confunduntur.

⁶ *Immortalitatem ipsa morte*]

Sic plures Codices. At omnino rescribendum *ipsam*, ut ad *immortalitatem* referatur: ac ita diserte MS. Cantabr.

⁷ *Apud Sophoclem in Trachiniis*] Versi. 1063. seqq.

⁸ *Corpore exanclata atque animo pertuli*] Vulgo *exanclato*. Nos Reg. Eliens. tert. ac tres Gebhardianos sequimur. Graece: *Καὶ χερσὶ καὶ νύχτοις μοχθήσας ἐγώ*. Legisse videtur Cicero, *NO' OIEI*; vel *νισσι, μοχθήσας ἐγώ*. Nam, quod hanc vocem plurali carere jactitant, plane falsum est. *Porphyrius* Epist. ad Anebonem pag. 2. *Εἰ δὲ θύει μὲν λίγα μὲν, καὶ πλεον, NO' AE εἰς καὶ θύεις &c.* Vide *Sallustium* de Diis & mundo capp. 3. 13. ac *Synesium* *Dione* pag. 60. D. & de *Insomn.* pag. 133. C.

⁹ *Vecors Oenei partu edita*] Quae nostro *vecors*, ea *Sophocles* vs.

1 Quae latere inhaerens morsu lacerat viscera,
 Urguensque graviter pulmonam haurit spiritus:
 2 Jam decolorem sanguinem omnem exforbuit.
 Sic corpus clade horribili absumptum extabuit;
 Ipse inligatus peste interimor textili.
 Hos non hostilis dextra, non terra edita
 Moles gigantum, 3 non biformato impetu
 Centaurus, 4 ictus corpori inflixit meo:
 Non Graja vis, non barbara ulla inmanitas,
 Non saeva terris gens relegata ultimis,

Quas

vs. 1067. est δαλῶν. Apposite
 Festus. Vecors est turbati
 mali cordis. Vide & eundem in
 vegrande. Andr. quidem Dace-
 rius perperam, sine corde; parti-
 cula minuit; non enim priva-
 tionem, sed malitiam seu pravi-
 tatem ibi denotat, quemadmo-
 dum etiam in *Vejo*, licet eam
 vocem aliter interpretetur Agel-
 lius N. A. V, 12. Notandum
 superest, Oeneum fuisse Deiani-
 rae patrem, unde liquet partum
 hic de masculo dici, quae rarissi-
 ma est ejus significatio. Vide
 Quinctilianum Inst. Orat. VIII,
 6. & Nonium in parere. Graecis
 tamen τίνος hoc modo frequen-
 ter usurpatur. Sophocles Oedip.
 Colon. vs. 1379. Οἷός τοι ΤΟΚΟΣ
 Τούτου. Et in Philoct. vs. 632.
 Αἰήτη τίνος Ulysses. Iterum
 vs. 1342.

Νῆος μὲν ἔστι τοῦ Πόσειδονος
 ΤΟΚΟΣ.

Similiter Aeschylus & Euripides.
 Philo apud Eusebium Praep. E-
 vang. lib. IX. cap. 24. Ἰακώ-
 ρου τοῦ ΤΟΚΟΣ Ἰωσήφ. Adi-
 se & Chrysostomum Homil. IV.

in Matthaeum Tom. II. pag. 24.
 ed. Eton.

1 Quae latere] Sic Reg. &
 Eliens. tert. Vulgo lateri.

2 Jam decolorem] Charisius
 lib. II. col. 178. Decolorem sine
 colore. Cicero Tusculanarum se-
 cundo, cum Herculem daret inge-
 mescentem, Jam decolorem san-
 guinem omnem exforbuit. So-
 phocli χαλκὸν αἷμα dicitur. Dio-
 modes lib. I. col. 363. Cicero
 in Tusculanarum secundo, sangui-
 nem omnem sorbui. Leg. exfor-
 buit. Decolor autem non est sine
 colore, sed cui vitiatus est color.

3 Non biformato impetu Cen-
 taurus] Sophocles vs. 1076. Οὐ-
 τι δίπλοος βία, ubi Scholiastes;
 Αἰήτης, ὕδρας, Κερβεῖον καὶ Λαιψῶν.
 Sed rectius intellexit Cicero;
 nam Centauri δίπλοος aliquando
 nominantur. Sic infra vs. MCXI.
 Διφῶν γ' ἄμικτον ἱπποδάμοιο
 στρατὸν ΘΗΡΕΩΝ. Homerus II.
 A, 267. de Lapithis:

Κέρβεον μὲν ἴον καὶ κατὰ τὴν
 ἱπποδάμου.

ΘΗΡΕΩΝ ὀφειοκάμοιο.

Centauros ibi significat, ut recte
 veteres.

Quas peragrans, undique totam hanc feritam expulsi:

6 Sed feminea vir, feminea interimor manu.

O nate, vere hoc nomen usurpa patri,

7 Ne me occidentem matris superet caritas.

8 Huc adripe ad me manibus abstractam piis.

Jam cernam, mene an illam potiore putes.

Perge, aude, nate; inlacrima patris pestibus:

Miserere. Gentes nostras flebunt miseras.

9 Heu virginealem me ore ploratum edere;

Quem

veteres. Rursus Iliad. B. 743.

Ἡμῶτι τῷ ὅτι ΦΗΨΑΖ ἱρί-
σκετο λαχρήντις.

Αἰγύδι δὲ τῶν κενταύρων, inquit Didymus. Ita Pindarus Pyth. III, 8. Chironem centaurum vocat Φῶς ἀγέστης. Nec aliter in eo loco, quem profert Athenaeus lib. XI. p. 476. B. Vide & Palaephatus de Incred. c. 1.

4 Ictus corpori infixit meo] Vulgo *infixit*. Lectionem, quam recepi, praestat Pal. pr. eamque merito probarunt Turnebus, Lambinus & Bentleius. Vide Senecam de Ira III, 28.

5 Omnem hic feritatem] Vulgo *hinc*, contra quam volunt nostri fere Codices.

6 Sed feminea vir, feminea interimor manu] Vulgo *Sed feminea vi, feminea* &c. At, ne veteres editos memorem, Reg. Eliens. tert. & Cantabr. nostram firman lectionem.

7 Ne me occidentem] Sic Reg. & Med. Vulgo *nec*.

8 Huc adripe ad me] Vulgo *heu*. Male contraque MSSorum fidem.

9 Heu virginealem me ore ploratum edere] Ita Codices: simili modo *virginealem verecundiam* dixere noster pro Quintio cap. xi. & Hieronymus ad Eustochium Epist. xix. p. 136. D. autem Lambinus & Fr. Fabricius reponunt *heu* virginali more ploratum edere; quia Sophocles v. l. 1088. habet ὦν, ὦν παρθένῳ, Βέρυχα κλαίων. Miror equidem doctos illos viros hac de causa lectionem vulgatam mutasse, cum cuivis pareat, eum, qui, ὦν παρθένῳ, Βέρυχα κλαίων, *virginealem ploratum* edidisse. Henr. tamen Stephanus Castig. in Cicer. p. 37. hanc *παρθενικῶν* est amplexus, additque ploratum non ore, sed oculis edi. Et sane Servius ad Aen. VI, 427. ploratum lacrimarum tantum esse confirmat. Sed rectius idem Grammaticus ad Aen. XI, 211. plorare, cum voce flere explicat. Noster infra cap. xv. Videmus ex acie efferrī saepe saucios, & quidem rudem illum & inexercitatum, quamvis levi ictu, ploratus turpissimos edere. Livius lib.

Quem vidit nemo ulli ingemiscentem malo!

¹ *Sic feminata virtus adflicta occidit.*

Accede nate, adfiste, miserandum aspice

Evisceratum corpus ² laceratum patris.

Videte cuncti: tuque caelestum sator

Face, obsecro, in me vim coruscantem fulminis.

Nunc, nunc dolorum anxiferi torquent vertices:

Nunc serpit ardor. O ante victrices manus,

O pectora, o terga, o lacertorum tori!

Vestronem pressu quondam Nemeaeus leo

Frendens efflavit graviter extremum halitum?

Haec dextra ³ Lernam, tetra mactata excetra,

Placavit: haec bicorpoream adflixit manum:

Erymanthiam haec vastificam abiecit beluam:

Haec e Tartarea tenebrica abstractum plaga

Tricipitem eduxit Hydra generatum canem:

Haec interemit tortu multiplicabili

Draconem, auriferam ⁴ obtutu observantem arborem.

Multa

XXII. cap. 14. *Strepunt aures clamoribus plorantium sociorum.*

Idem XXIII, 42. *Quum ploratum prope conjugum & liberorum nostrorum exaudire — posses.*

Seneca Epist. LXIII. *Lacrimandum est, non FLORANDUM.* Hinc apud veteres *inclamandi* significationem obtinuit, quod docebit Festus.

¹ *Sic feminata*] Sophocles vs. 1092.

Νῦν Δ' ἐκ τοῦτ' ὄντος εὐρημα τάλας.

Igitur lege, SED *feminata* &c.

² *Laceratum patris*] Vulgo

lacerati patris. Alteram vero lectionem praestant Codices: & veteribus Poëtis non inusitata sunt haec ἀρόδμη.

³ *Lernam, tetra mactata excetra, Placavit*] Sic Reg. Med. & Eliens. pr. Vulgo *Lernam tetram.* Male, ut vidit Cl. Bentleius. Forsan etiam legendum *pacavit*, ut apud Virgilium Aen. VI, 803. Pari modo *pacatum* mare de Oceano praedonibus non infecto dixit Horatius lib. IV. Od. 5.

⁴ *Obtutu observantem*] Multi Codices *adseruantem*, quod ex Glossemate natum videtur. Vide quae

*Multa alia victrix nostra lustravit manus,
Nec quisquam e nostris spolia cepit laudibus.*

Possumusne nos contemnere dolorem; cum ipsum Herculem tam intoleranter dolere videamus? Veniat Aeschylus non poeta solum, sed etiam Pythagoreus: sic enim accepimus. Quomodo fert apud eum Prometheus dolorem? quem excipit ob furtum Lemnium,

*Unde ignis cluet immortalibus
Clam divus doctus Prometheus
Clepsisse dolo, poenasque Fovi
Furti expendisse supremo.*

Has igitur poenas pendens, adfixus ad Caucasum dicit haec:

*Titanum suboles, socia nostri sanguinis,
Generata caelo, aspiciate religatum asperis
Vinctumque saxis. Navem ut horrissono freto
Noctem paventes timidi adnectunt navitae:
Saturnius me sic infixit Juppiter:*

¹ Jo.

quae diximus ad Caesaris lib. III. B. C. cap. 28.

Unde ignis lucet mortalibus clam divisus, cum doctus — fato expendisse supremo] Hi procul dubio sunt versus, & eorum quidem principium sic exstat apud Varronem lib. VII. L. L. p. 67. Unde ignes cluet mortalibus Divis. Jof. quidem Scaliger Castig. p. 103. ad Anapaesticos hoc modo reducit:

— Unde ignes mortalibus
Divisse cluet doctus Prometheus,
Clepsisse dolo, poenasque Fovi
Fato expendisse supremo.

Hunc Heroem sequitur D. Lam-

binus. Octav. autem Pantagathus miros ex iis Iambos facit:

Dolorem quem percipit ob furtum Lemnium

Unde ignis lucet mortalibus clam diditus:

Eum Prometheus clepsisse est dictus dolo,

Poenasque Fovi fato expendisse pessimo.

Haec ratio longe longeque Scaligerana deterior est; attamen infeliciore, si fieri potest, conatu rem aggreditur Hadr. Turnebus Adverf. lib. II. cap. 8. Mihi cum primis arridet elegantissima viri summi

¹ *Jovisque numen Mulcebrei adscivit manus.
Hos ille cuneos fabrica crudeli inferens,
Perrupit artus: qua miser solertia
Transverberatus castrum hoc furiarum incolo.
Jam tertio me quoque funesto die,
Tristi advolatu, aduncis lacerans unguibus,
Jovis satelles pastu dilaniat fero.*

² *Tum jecore opimo facta & satiata adfatim
Clangorem fundit vastum, & ³ sublime advolans
Pinnata cauda nostrum adulat sanguinem.
Cum vero adesum inflatu renovatum est jecur,
Tum rursus tetros avida se ad pastus refert.*

⁴ *Sic hanc custodem moesti cruciatus alo;
Quae me perenni vivom foedat miseria.
Namque, ut videtis, vinculis constrictus Jovis,
Arcere nequeo diram volucrem a pectore.*

Sic

summi Ric. Bensleii conjectura,
qui reponit

*Unde ignes eluet immortalibus
Clam Divis doctus Prometheus
Clepsisse dolo, poenasque Jovi
Furti expendisse supremo.*

Vide sis Epist. Malelae subjectam p. 27.

¹ *Jovisque numen Mulcebrei a-*
scivit manus] Lambinus ad suae
editionis oram adlevit, forsan ar-
civit. Quid vero in mentem fu-
erit viro doctissimo, me plane
fugit, nisi forsan huic verbo si-
endi vel arcessendi vim tribuit.
Utrunque sit, movenda non est
lectio recepta. Certe quamvis
huic muneri solum Mercurium
praeficiant Hyginus Fab. cxliv.
Servius ad Eclog. VI, 42. alii-
que; has tamen partes egisse
cum Vulcano Mercurium patet

vel ex Luciani Prom. Tom. I.
pag. 173, 174.

² Tum jecore opimo facta &
satiata] Laudat Priscianus lib. X.
col. 907.

³ Sublime advolans] Hadr.
Turnebus Advers. lib. II. c. 9. D.
Lambinus & Fr. Fabricius repo-
nunt, sublime avolans: sed mu-
tatione non est opus, cum subli-
me advolans idem valeat ac ad subli-
me, seu sublimem locum, volans.
Sane Prometheus non summo,
sed medio Caucaso fuit adfixus.
Vide Lucianum Prom. Tom. I.
pag. 173. Claudianus de III.
Conf. Honorii vs. 165.

— Et Veneris clementes advo-
lat auras.

Idem in Probrini & Olybrii Conf.
vs. 174.

— Velox

*Sic me ipse viduus, pestes excipio anxias;
 Amore mortis terminum anquirens mali:
 Sed longe a leto numine aspellor Jovis.
 Atque haec vetusta saeculis glomerata horridis,
 Luctifica clades nostro infixæ est corpori;
 Ex quo liquatae solis ardore excidunt
 Guttae, quæ saxa adsidue instillant Caucaſi.*

Vix igitur posse videmur ita adfectum non miserum dicere; & si hunc miserum; certe dolorem malum. A. Tu quidem adhuc meam ¹⁰ causam agis. Sed hoc mox videro. Interea unde isti versus? non enim agnosco. M. Dicam hercle: etenim recte requiris. Videsne abundare me otio? A. Quid tum? M. Fuisti saepe, credo, cum Athenis esses, in scholis philosophorum. A. Vero, ac libenter quidem. M.

— *Velox jam nuntius advolat urbem.*

Ann. Marcellinus XVI, 9. Perduelles advolaret assiduus. Multa sunt hujusmodi. Vide sis Salmasium ad Tertullianum de Pallio pag. 404. Porro Nonius in aduſatio hosce versus Accii Prometheo acceptos refert. Is Accianae hujus fabulae meminit etiam in Gelus, subscribente Prisciano lib. vi. col. 685. quapropter Ciceronem dissimulati scriptoris inculat Pet. Seruſarius Fr. Trag. pag. 142. At Tullius hujusce libri cap. X. se hunc locum de Graeco vertisse confirmat: nec tam inops erat, vel tam perfrictæ frontis, ut aliena sibi adſcriberet. Memoria igitur

lapsus est Marcellus, nec tamen Prometheum Accii fuisse fabulam negarim: nam Πρωμηθεα διαμύκτην, λυβήτην, & πρηνήα sive πρηνήα scriptit Aeschylus; quorum δραματων primum forſan Accius in linguam Latinam tranſtulit; noster, hanc ſecundi particulam.

4 Sic hanc custodem — Quae me perenni] Vulgo hunc — qui. Sed emendatio Cl. Bensleii mihi probatur, quod in hac re genus femininum prius adhibuit.

5 Ex quo liquatae] Haec voces temporis longitudinem denotare perperam judicavit Joſeph. Camerarius; ad ipsum enim Promethei corpus respiciunt. Adi sis Hadr. Turnebum Advetſ. II, 9.

M. Animadvertebas igitur, etsi tum nemo erat admodum copiosus, verum tamen versus ab his admisceri orationi. A. Ac multos quidem a Dionysio Stoico. M. Probe dicis. Sed is quasi dictata; nullo dilectu, nulla elegantia: Philo noster ¹ [& proprium numerum] & lecta poemata & loco adijungebat. Itaque postquam adamavi hanc quasi senilem declamationem, studiose equidem utor nostris poetis; sed, ficut illi defecerunt, ² verti ipse multa de Gracis, ne quo ornamento in hoc genere disputationis careret Latina oratio. Sed videſne, poëtae quid mali adferant? lamentantis inducunt fortissimos viros: molliunt animos nostros: ita sunt deinde dulces; ut non legantur modo, sed etiam ediscantur. Sic ad malam domesticam disciplinam vitamque umbratilem & delicatam cum accesserunt etiam poëtae; nervos omnis virtutis elidunt. Recte igitur a Platone ³ educuntur ex ea civitate; quam finxit ille, cum optimos mores, & optimum reipublicae statum exquireret. At vero

nos,

¹ Et proprium numerum] Un-
cinis cinximus hasce voces quas
omnino nesciunt Med. & Bak.
Turbant etiam alii Codices, qui
fere dant, *Philo & proprium no-*
stus & lecta poemata &c.

² Verti ipse] Vulgo verti e-
nim. Sed veteres editos sequor,
quos Gebhardus male deseruit.

³ Educuntur ex ea civitate]
Elicaf. sec. & Bak. ejiciuntur,
quod quidem verbum est vehe-

mentius; quia ejici est inde expelli
unde invitus recedas, prout recte
Seneca Epist. LIV. Ita loquun-
tur & alii scriptores, ubi Plato-
nis hoc memorant facinus. Au-
gustinus C. D. II, 14. An forte
Platoni Graeco potius palma dan-
da est, qui cum ratione formaret,
qualis esse civitas debeat, tan-
quam adversarios civitatis, Po-
etas censuit urbe pellendos? Minu-
cius Felix Octav. cap. xxij. Pla-

nos, docti scilicet a Graecia, haec & a pueritia legimus & discimus: hanc eruditionem liberalem & doctrinam putamus. Sed quid poëtis irascimur? Virtutis magistri philosophi inventi sunt, qui summum malum dolorem dicerent. At tu, adulescens, cum id tibi paulo ante dixisses videri; rogatus a me, Etiamne majus quam dedecus, verbo de sententia destitisti. Rogo hoc idem Epicurum? majus dicet esse malum mediocrem dolorem, quam maximum dedecus: in ipso enim dedecore mali nihil esse, nisi sequantur dolores. Quis igitur Epicurum sequitur dolor, cum hoc ipsum dicit, summum malum esse dolorem? quo dedecus majus a philosopho nullum expecto. Quare satis mihi dedisti, cum respondisti, Majus tibi videri malum dedecus, quam dolorem. Hoc ipsum enim si tenebis; intelleges, quam sit obsistendum dolori: nec tam quaerendum est, dolor malumne sit, quam firmandus animus ad dolorem ferendum. ⁴ Concludunt ratiunculas Stoici, cur non sit malum: quasi de verbo, non de re laboretur.

to ideo praeclare Homerum — de civitate, quam in sermone insinuat, EJECIT. *Athenaeus* lib. V. pag. 187. Ὅμως ταῦτα γράφουσιν, ὅτι Ὁμηροῦ ΕΚΒΑΛΛΟΥΣΙ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ. Et lib. XI. pag. 505. Ἐν μὲν τῇ Πολιτείᾳ Ὁμηροῦ ΕΚΒΑΛΛΩΝ καὶ τὴν μεμητικὴν πόλιν. *Origenes* contra *Celsum* lib. IV. pag. 186. Οὐδὲ μὲν γὰρ ΕΚΒΑΛΛΕΙ τὸ αὐτὴν πολιτείαν Πλάτων

ὡς ἐπιτελειώσας τὴν νύκτα. Sic iterum pag. 198. quocirca magnis auctoritatibus se tueatur ista vox. Sed tamen ipse *Plato* de *Rep.* lib. III. p. 437. mitiorem φέρειν ἀποτιμᾶν adhibet; quod facit etiam *Maximus Tyrius* *Diff.* XXIII. 3. ut temere movenda non sit recepta lectio.

⁴ Concludunt ratiunculas] Sic *C. Bensleius*; & sic, praeter *Gebhardianos* quinque, *Reg. Eliensis* duo,

boretur. Quid me decipis, Zeno? nam cum id quod mihi horribile videtur, tu omnino malum negas esse; capior: & scire cupio, quo modo id, quod ego miserrimum existumem, ne malum quidem sit. Nihil est, inquit, malum; nisi quod turpe atque vitiosum est. Ad ineptias redis: illud enim quod me angebat non eximis. Scio dolorem non esse nequitiam. Desine id me docere: hoc doce, doleam, necne doleam, nihil interesse. Numquam quicquam, inquit, ad beate quidem vivendum, quod est in una virtute positum; sed est tamen rejiciendum. Cur? Asperum est, contra naturam, difficile perpeffu, triste, durum. Haec est copia verborum, quod omnes uno verbo malum appellamus, id tot modis posse dicere.

Definis

duo, Petrenf. Bak. & Balliol. nec aliter interdum loquitur Cicero. Vulgo *ratiunculis*: cui lectioni solus è nostris favet Med.

1 Numquam quicquam, inquit, ad beate quidem vivendum] D. Lambinus contra MSSorum fidem reponit *nihil quidquam*. Male. Plautus Amph. Act. I. Sc. I, 92. Numquam *etiam* quicquam *adhuc verborum est prolocutus perperam*. Idem Afin. Act. I. Sc. III, 44. *Nam si ea durarent mihi, Mulier mitteretur ad te*; numquam quicquam *poscerem*. Et Rudent. Act. II. Sc. VII, 23. *Tibi ego nunquam quicquam credam nisi accepto pignore*. Terentius Eun. Act. V. Sc. VII, 1. Numquam *aedepol*

quicquam *jamdiu, quod magis vellem evenire, Mi evenit*. Vide sis & Adelph. Act. I. Sc. II, 18. & Act. IV. Sc. I, 12.

2 Gloriantem, dum nihil bonum] Lego *gloriantem*: dicis enim *nihil bonum*. Festinantes sane Librarii *dicis n.* non diffculter in *dum* possunt mutare, praesertim si, quod saepe contingit, literae parum distincte sint scriptae. Si displicet haec ratio, secunda vox est cum Lambino delenda; nam supervacua prorsus & inanis videtur.

3 Optare hoc quidem *st.* non docere] Petr. Fabro legendum placet *captare*, cumque viro illo docto facit D. Lambinus; quod equidem miror, siquidem loquendi

Definis tu mihi, non tollis dolorem; cum dicis asperum, contra naturam, vix quod ferri tolerarique possit; nec mentiris: sed re succumbere non oportebat, verbis ² gloriantem, dum nihil bonum nisi quod honestum, nihil malum nisi quod turpe: ³ optare hoc quidem est, non docere. Illud & melius & verius: omnia, quae natura ⁴ aspernetur, in malis esse: quae adsciscat, in bonis. Hoc posito, & verborum concertatione sublata, tantum tamen excellet illud, quod recte amplexantur isti; quod honestum, quod rectum, quod decorum appellamus; quod idem interdum virtutis nomine amplectimur; ut omnia praeterea, quae bona corporis & fortunae putantur, perexigua & minuta videantur: ne malum quidem ul-

lum,

quendi modum, quem repraesentant omnes libri, Tullio non inusitatum esse probe sciret. Sic Acad. II, 38. *Somnia censet haec esse Democriti, non docentis, sed optantis.* Ac de fato cap. 20. *Optare hoc quidem est, non disputare.* Eodem modo Hieronymus adv. Pelagium ad Ctesiph. pag. 546. *Hoc est enim hominem ex homine tollere — OPTARE potius quam docere.* Pariter Graeci. Sextus Empiricus Pyrrhon. Hypot. lib. III. cap. 25. 'ΕΥΧΟΜΕΝΩΝ μᾶλλον ἢ τὰ λυσιτελεῖν. Vult autem noster Zenonem rem tantum non ἀδύνατον ponere; sed id quod ponit non omnino demonstrare. Sic Plato de Rep. lib. V. pag. 340.

ed. Cantab. Οὐκ ἔστι ἀδύνατόν γε, ὡδ' ΕΥΧΑΙΣ ἕρμεια νομοθετεῖν. μν. Et lib. VI. pag. 44. Οὐ τὰ γὰρ ἀν' ἡμῶν διακρίνας παρὰ γὰρ λώμην, ὡς ἄλλως ΕΥΧΑΙΣ ἕρμεια λήγοντες. Eodem sensu πρὸς τῆς πόλεως ΕΥΧΑΣ εἰρηκίον dicit lib. VII. pag. 152. Lucianus de mercede Conduct. Tom. I. pag. 450. Εὐχῇ γὰρ εὐκρίτους εἶναι πῦρτά γε. Ubi Scholiastes Regius, αἱ γὰρ εὐχαὶ ἐπίπνυν τὰ ἀδύνατα ἐνθεοῦλλοντες. Vide sis eundem in Hermetimo pag. 559.

4 *Aspernetur — adsciscat*] Vulgo *aspernatur — adsciscit*. Sed *adsciscat* est a Reg. aliisque Codicibus; ut necessario mutanda fuerit vox prima.

lum, nec si in unum locum conlata omnia sunt, cum turpitudinis malo comparanda. Quare si, ut initio concessisti, turpitudine pejus est quam dolor; nihil est plane dolor. Nam dum tibi turpe nec dignum viro videbitur gemere, hejulare, lamentari, ¹ frangi, debilitari dolore; ² dum honestas, dum dignitas, dum decus aderit; tuque in ea intuens, te continebis: cedit profecto virtuti dolor, & animi inductione languescet. Aut enim nulla virtus est, aut contemnendus omnis dolor. Prudentiamne vis esse, sine qua ne intellegi quidem ulla virtus potest? Quid ergo? ea patieturne te quicquam facere nihil proficientem, & laborantem? An Temperantia finet te immoderate facere quicquam? An coli Justitia poterit ab homine propter vim doloris enuntiante commissa, prodente conscios, multa

¹ *Frangi, debilitari dolore*] Vulgo *debilitari*, dolere. Sed omnino legendum, prout edimus, quod recte vidit *Manutius*. Adi lib. II. de Fin. cap. 29, & hujusce libri cap. 26.

² *Dum honestas — continebis*] Vulgo tum *honestas*, tum *dignitas*, tum *decus aderit*, tuque in ea intueberis, te continebis. At intuens est a Reg. & Eliens. Reliqua, Cl. Bentleii conjecturam secutus, emendavi.

³ *Audieris*] Vulgo *audies*. Reg. *audiens*. Legendum *audieris*, ut habet Eliens.

⁴ *Aut mittenda*] Vulgo *amittenda*, omissa priore vocula. Nos Eliens. sec. parvimus. *Mittenda*

valet idem quod omittenda, deponenda. Vide *Virgilium* Aen. I, 202. *Horatium* lib. I. Od. 38. *Senecam* Thyeste vs. 954. & *Nominum* in *mittere*.

⁵ *Si unam confessus fueris te non habere, nullam te esse habiturum*] Haec Stoicorum fuit sententia quam secuti sunt alii nonnulli. *Laërtius* VII, 125. Τὰς δὲ ἀρετὰς λέγουσι ἀνικητάς· οἷς ἀλλήλων, καὶ τὸν μὲν ἴχοντες, πῶς ἴχοντες. *Noster* lib. I. Acad. cap. 10. Cumque superiores genera virtutum seungi posse arbitrantur; hic (*Zeno*) nec id ullo modo fieri posse differbat. Et lib. I. de Orat. cap. 18. *Mnesarchus* dicebat, qui unam virtutem habet, omnes habere — ita

qui

multa officia relinqueret? Quid? Fortitudini comitibusque ejus, magnitudini animi, gravitati, patientiae, rerum humanarum despicientiae, quomodo responderis? Adflactusne & jacens & lamentabili voce deplorans, ³ audieris, O virum fortem? te vero ita adfectum ne virum quidem quisquam dixerit. ⁴ Aut mittenda igitur fortitudo est, aut sepeliendus dolor. Ecquid scis igitur, si quid de Corinthiis tuis amiseris, posse habere te reliquam suppellectilem ¹³ salvam: virtutem autem ⁵ si unam amiseris (etsi amitti non potest virtus) sed si unam confusus fueris te non habere, nullam esse te habiturum? Num igitur fortem virum, num magno animo, num patientem, num gravem, num humana contemnentem ⁶ potes te dicere? aut Philoctetam illum: a te enim malo discedere: sed

qui esset eloquens, eum virtutes omnes habere, atque esse sapientem. Synesius Dione pag. 49. D. Οὐκ ἔστι γὰρ μὴ ἐκ εἰσώται τι ἐξ ἐναιμενῶν τῶν ἀρετῶν διὰ τὴν ἀπυκνίαν ἀπαιτοῦσθαι. Infinita colligi possunt hanc in rem. Vide Plutarchum de Aud. Poët. pag. 25. & de Repugn. Stoic. pag. 1034, 1046. Hieronymum ad Pam. Epist. xxvi. pag. 168. ac Dial. I. adv. Pelag. pag. 561. Origenem Philos. pag. 127, 128. & Just. Lipsium Manud. ad Phil. Stoic. III, 4.

6 Potes dicere aut Philoctetam illum? a te enim malo discere? Sic omnes nostri cum Gebhardi-
anis plerisque; nisi quod Eliens.

sec. det. potes dicere Prometheum aut Philoctetam; ac ita Manucius & Lambinus in duobus MSSis repperunt; unde viri illi docti rescripsere, Potes dicere Prometheum aut Philoctetam illum: illos enim quam te malo dicere. Sane veteres editi dant, Philoctetam illum, quam te enim malo dicere; quare, si vestigiis eorum adhaeremus, legi possit, potes dicere Philoctetam (illum quam te enim malo dicere) sed ille certe non fortis. At elegantiorum Ciceronis emendandi rationem invenisse videtur sagacissimus Bentleius; qui reponit, num humana contemnentem potes te dicere? aut Philoctetam illum; a te enim malo discedere.

sed ille certe non fortis, qui jacet

—¹ *in lecto humido,*

Quod hejulatu, questu, gemitu, fremitibus,

Resonando, mutum flebilis voces refert.

Non ego dolorem, dolorem esse nego: cur enim fortitudo desideraretur? sed eum opprimi dico patientia, si ² modo est aliqua patientia. Sin nulla est, quid exornamus philosophiam? aut quid ejus nomine gloriosi sumus? Pungit dolor? ³ Vel fodiat sane. Si nudus es, da

¹ *In lecto humido &c.]* Dispositi sunt hi versus ex mente doctissimi Bentleii: nam vulgo dant qui jacet in lecto humido, qui

Ejulatu, questu &c.

At quod exhibent Reg. Eliens. tert. Bak. aliique MSSi. Recte: nam lectum quandoque neutro genere ponitur. Vide Digg. lib. XXXII. Tit. I. Leg. LII, 9.

² *Modo est aliqua — Philosophiam]* Laudat Nonius in exornare. Apud eum quidem editio, qua utor, habet quid exornatur philosophia. Sed hoc librariis imputandum; nam MS. C. C. C. C. exornamur, unde Codices ejus ad Ciceronem exigendos esse manifestum; nam falsum puto Fr. Fabricium, qui Tullianos libros ex Nonianis emendandos censuit.

³ *Vel fodiat sano]* Cl. Bentleio placet fodicer. Favet certe Med. qui dat vel fodicat sane. Infra III, 16, Non est enim in nostra potestate, fodicantibus his rebus quas malas esse opinemur, dissimulatio vel oblitio. Hunc locum profert etiam Nonius in fodicare.

⁴ *Vulcaniis armis]* Nemini latet, quod Heroibus officium praestitisse fingatur Vulcanus. Hinc Augustinus adv. Acad. lib. II. cap. 1. arma invicta & quasi Vulcania dicit. Ad eandem fabulam alludit Themistius Orat. xxiii. pag. 284.

⁵ *Quas sive Juppiter, sive Minos sanxit]* Reg. Med. Eliens. tert. Petr. Bak. & Cantab. omissis duabus vocibus, dant, quas sive Minos sanxit; Pal. quart. & Ulrich. Cretum quidem leges, Minos sanxit; quae scriptura, licet Fano Gebhardo placeat, solocam reddit orationem. Quod ad ipsam rem, Minos se in antrum Jovis recondebat & ibi diu moratus leges tanquam sibi a Jove traditas adferebat, ut verbis utar Laetantii Div. Inst. lib. I. cap. 22. Et sane Minoem per novem annos cum Jove versatum esse tradidit Antiquitas. Vide Strabonem lib. X. p. 730. XVI. pag. 1105. & Stobaeum Serm. XLH. pag. 294. Praevit Homerus Odyss. T, 178. de quo loco

da jugulum: sin tectus + Volcaniis armis, id est fortitudine, resiste: haec enim te, nisi ita facies, custos dignitatis relinquet & deseret. Cretum quidem leges, (ⁱ quas sive Juppiter, sive Minos sanxit, ⁶ de Jovis quidem sententia, ut poëtae ferunt) itemque Lycurgi, laboribus erudiunt juventutem, venando, currendo, esuriendo, sitiendo, algendo, aestuando. Spartae vero pueri ad aram sic verberibus accipiuntur; ⁷ ut multus e visceribus sanguis exeat: non num.

loco sic Plato in Minoe pag. 46. G. Σημαίνει τὸ ἔπος τὸ, Ἐνίωρος, βασιλεὺς, Διὸς μεγάλῃ ὁμοεισῆς, συνουσιασὴν τῷ Διὶ ἐῖναι τῷ Μίνῳ· αἱ γὰρ ἑσπερίαι, λόγοι εἰσὶ καὶ ὁμοεισῆς· συνουσιασῆς ἐστὶ ἐν λόγοις· ἐφοίτη δὲ ΔΙ' Ἐννατοῦ ἑτοῦς εἰς τὸ τῷ Διὶ ἀντρεῖν ὁ Μίνως, τὰ μὲν μετασέβειν, τὰ δὲ ἀποδιδοῦναι, ἃ τῷ ὁστέῳ ἰππαστηρίδι παρὰ τῷ Διὶ. Addas oportet ἑσπερίαν vel simile verbum. If. quidem Casaubonus ad Strabonis X. pag. 730. eos irridet qui cum vett. Grammaticis ἐνίωρος per novem annos explicant, & δι' ἐνιότητος ἔτους nonum quemque annum denotare statuit. At ἐνίωρος novennem clare significat Odyss. K. 19, 390. Et δι' ἐνιότητος ἔτους esse posse per novem annos ostendit Herodotus, qui lib. I. cap. 62. δι' ἐνδκάτῃ ἔπῳ pro undecimo anno ponit. Φράσιναις hujus ambiguitate deceptus est Valerius Maximus, cui placet, Minoem nono quoque anno in quoddam praeaeclum specus secedere solere. Vide lib. I. cap. II,

1. extern. Falsus etiam est Clemens Alexandrinus Strom. lib. II. pag. 439. Παρά τῃ Ἑλλασιν, inquit, ἑδίδται ὁ Μίνως ἐνίωρος βασιλεὺς ἐκείνης Διὸς. Quasi scilicet ἐνίωρος ad βασιλείαν referatur; Is tamen Historiam recte prodit Strom. lib. I. p. 422. Vide nos ad Maximi Tyrii Dissert. XXXVIII, 2.

6 De Jovis quidem sententia, ut Poetae ferunt] Eliens. sec. duabus vocibus interpositis, habet sive Rhadamanthus. Docte quidem; hanc enim famam prodidere nonnulli. Vide Strabonem lib. X. p. 730. Eustathium ad Odyss. T. p. 690. & Platonem in Min. pagg. 46, 47. Hunc vero librum nimis interpolatum statuo, quam ut ei soli credere sit tutum.

7 Ut multus e visceribus sanguis] MSS. Gryph. Bak. Med. Eliens. tert. multis; erratque J. M. Brutus, qui lectionem hanc vulgata potiore judicat. Frustra etiam est Fr. Hotomannus, dum Observ. V, 30. legit ut multus

numquam etiam, ut cum ibi essem audiebam, ad necem: quorum non modo nemo exclamavit umquam, sed ne ingemuit quidem. Quid ergo? Hoc pueri possunt, viri non poterunt?
 14 & mos valet, ratio non valebit? Interest aliquid inter laborem & dolorem: sunt finitima omnino; sed tamen differunt aliquid. Labor est functio quaedam vel animi vel corporis, gravioris operis & muneris: dolor autem, motus asper in corpore, alienus a sensibus. Haec duo Graeci illi, quorum copiosior est lingua quam nostra, ¹ uno nomine appellant. Itaque industrios homines, illi ² studiosos vel potius amantis doloris appellant; nos commodius laboriosos: aliud est enim laborare, aliud dolere. O verborum inops interdum, quibus abundare te semper putas, Graecia! Aliud, inquam, est dolere

multus e vibicibus sanguis exeat, quod ex Senecae Thyest. vl. 765. ac hujusce libri cap. 8. bene notavit Jac. Gronovius. Isidorus Orig. lib. XI. cap. 1. Viscera non tantum intestina dicimus, sed quicquid sub corio est, a visco quod est inter cutem & carnem. Servius ad Aen. VI, 253. Viscera sunt quicquid inter ossa & cutem est. Adde quae habet Cl. Salmasius Exerc. Plin. pag. 219. D. De more vero Laconum ad aram Dianae Orthiae pueros verberantium, inter alios, adiri possint Lucianus de Gymn, pagg. 296, 297. Simplicius in Epict. p. 64, 90. noster de Fin. V, 27. Tertullianus Apoll. c. 50. iique,

quos laudant Interpretes ad *Petronei* cap. CV. pag. 488. Vide & nos ad lib. V. Tusc. cap. 27.

¹ Uno nomine appellant] Πόνον intelligit, quod addidit doctus Eliens. secundi Librarius. Ceterum non satis aequus erga Graecos est hoc in loco Tullius; nam, praeterquam quod apud illos πόνον, ἄλγος & hujusmodi plura dolorem solum denotent, non erat cur hac in parte Cicero linguam Graecam prae sua vocaret inopem, siquidem labor inter Latinos etiam doloris obtinet potestatem. *Plautus* Curcul. Act. II. Sc. 1, 4. *Valetuda* decrevit, accrevit labor. Idem *Caes.* Act. II. Sc. III, 63. De labore

dolere, aliud laborare. ³ Cum varices secabantur C. Mario, dolebat: cum aestu magno ducebat agmen, laborabat. Est inter haec quaedam tamen similitudo; consuetudo enim laborum perpeffionem dolorum ⁴ efficiat faciliorem. Itaque illi, qui Graeciae formam rerum publicarum dederunt, corpora juvenum firmari labore voluerunt: quod Spartiatae etiam in feminas transtulerunt; quae ceteris in urbibus molissimo cultu parietum umbris occuluntur. Illi autem voluerunt

⁵ *Nihil horum simile esse apud Laecenas virgines:*

Quibus magis palaeſtra, Eurota, ſol, pulvis, labor,

⁶ *Militia in ſtudio eſt, quam fertilitas barbara.*

Ergo

labore peſtus tundit. Plura non deſunt; ex hiſce vero ſatis conſtat noſtrum amore patrii ſermonis actum fuiſſe tranſverſum.

2 *Studioſor, vel potius amantes doloris*] *Φιλόνεικος.*

3 *Cum varices ſecabantur C. Mario*] Varices, notante *Papin*, ſunt venae ſurarum. Hiſtoriam ſuppeditabunt noſter infra cap. 21. *Plinius* H. N. lib. XI. cap. 45. & *Plutarchus* in *Mario* pag. 408.

4 *Efficiat faciliorem*] Vulgo *efficit*. Nos MSSis Reg. & *Elieſi*. tert. paruiſmus.

5 *Nihil horum — fertilitas barbara*] Verſus ſunt ex antiquo *Poeta* deſumpti, quibus ſuos nu-

meros ſic reddidit *Joſ. Scaliger*:

Nihil horum ſimile apud Laecenas virgines:

Quis magis palaeſtra, Eurota, ſol, pulvis, labor,

Militia in ſtudio eſt, quam fertilitas barbara.

Ac *Eurota* quidem, non *Eurotas*, in MSS. Reg. Pet. Bak. & *Elieſi*. tert. diſerte legitur.

6 *Militia in ſtudio eſt quam fertilitas barbara*] *Fertilitem* *arr* & *modum* *perperam* caput *Joach. Camerarius*. Cum *Turnebo* malim luxum ſeu rerum copiam intelligere. Ita *Sedulius* Carm. IV, 10.

— *Sic dives opima*

Fertilitate tumens.

Militia

Ergo his laboriosis exercitationibus & dolor intercurrit nonnumquam; inpelluntur, feriuntur, abijciuntur, cadunt: & ipse labor quasi ¹ callum
 15 quoddam obducit dolori. ² Militiae vero (nostram dico, non Spartiatarum, quorum procedit mora ad tibiam, nec adhibetur ulla sine ana-
 pactis pedibus hortatio) nostri exercitus primum unde nomen habeant, vides: deinde qui labor, ³ & quantus agminis, ferre plus ⁴ dimidiati mensis cibaria; ferre, si quid ad usum ve-
 lint:

Militia vero, cum laboriosam quamvis exercitationem denotet, hic εὐδικῶς venationem possit denotare: nam, quod ait noster lib. II. N. D. cap. 64. exercemur in venando ad similitudinem bellicae disciplinae. Horatius Serm. lib. II. Eclog. II, 9.

— Leporem sectatus equove
 Lassus ab indomito; vel (si
 Romana fatigat
 MILITIA adfuetum graecari)
 seu pila velox
 Molliter austerum &c.

Et lib. I. Epist. II, 67. Militat in silvis Catulus. Venationem Spartanis virginibus usitatam esse docet Virgilius Aen. I, 320. ubi vide Servium, ut & Propertium lib. III. Eleg. XII, 13. Ille quidem vs. 11. ait

Gyrum pulsat equis, nivenem
 latus ense revincit,
 Virgineumque carvo praetegit
 aere caput.

Ut militia proprio sensu capiat. Chrysostomus de mulieribus Christianis Hom. VIII. in Matthaeum Tom. II. pag. 53.

ed. Eton. Καὶ γὰρ καὶ οὐκ αὐτῶν ἀνδρῶν σὺν ἡμῶν φιλοσοφῶσι· σὺν ἀπαίδας λαμβάνουσι καὶ ἀναπαύουσι ἡπιοι, καὶ ὁπότε οἱ σπῆροι τῶν Ἑλλήνων κελύουσι, ΝΟΜΟΘΕΤΑΙ καὶ φιλοσοφοί, ἀλλ' ἐν τῷ πολέῳ χαλεπωτέρῳ διχόμεθα μάχῃ. Ad Lacagnarum imitationem bellicis rebus feminas immiscuisse videtur Plato. Vide lib. V. de Rep. p. 328. lib. VI. de Leg. p. 627. & Apuleium de Habit. Doct. Plat. p. 625.

¹ Callum quoddam] Petr. Eliens. sec. tert. habent callum quendam. Audi vero Charisium lib. I. col. 55. Callum nentro genere dicitur. Cicero Tuscul. Ipse labor quodam callo obducit. Lege quoddam callum; ad hunc enim locum respicit ille Grammaticus, & vulgatam lectionem cum pluribus MSSis tuetur.

² Militiae vero, nostram dico, non Spartiatarum, quorum procedit mora ad tibiam &c.] Sic legendum conjecit J. F. Gronovius Observ. lib. III. cap. 6. nec commendationem, quam recepit alius, exturbare volui; probabilis enim

lint: ferre vallum? nam scutum, gladium, galeam, in onere nostri milites non plus numerant, quam humeros, lacertos, manus: arma enim, membra militis esse dicunt; quae quidem ita gerunt apte, ut, si usus ferat, abjectis oneribus, expeditis armis ut membris, pugnare possint. Quid exercitatio legionum? quid ille cursus, concursus, clamor, quanti laboris est? Ex hoc ille animus in praeliis paratus ad volnera. Adduc pari animo inexercitatum militem: mulier

enim videtur & elegans, siquidem *mora* Latinis etiam cohors est Lacedaemonia, quod patet ex *Corn. Nepotis Iphicr.* cap. 2. MSSi dant, *militiam vero, nostram dico, non Spartiatarum, quorum procedit admodum ad tibiam. Lambinus, praecunte viro docto, rescribit, militia vero, nostram dico non Spartiatarum, quorum procedit agmen ad modum ad tibiam, nec adhibetur ulla sine Anapaestis pedibus hortatio, quam laboriosa est! Nostri exercitus &c. J. M. Brunus, ex verborum transpositione mendum esse natum censens, hunc eorum constituit ordinem: Nostri exercitus—agminis (militiam vero—hortatio) ferre plus dimidiati mensis cibaria. Sed hic durus, ille licentiosus est emendandi modus, nec Gronoviana leniorem corrigendi rationem facile reperies. Attamen vel illa nimis a Codicibus abit, quam ut ita scripserit Tullium certissima sit fides. Utut autem haec se res habeat, Lacedaemonii ἀνδρες ἰσχυροὶ καὶ ἀνδρείοι ὄντι στρατιῶται*

ἀνδρῶν. Verba sunt Nicolai Damasceni apud Stobaenum Serm. XLII. pag. 294. Idem narrant alii bene multi, e quibus vide sis *Asbenaenum* lib. XII. pag. 517. XIV. pag. 626, 627. *Agellium* lib. I. cap. XI. *Maximum Tyrium* Diss. XXXVII, 6. *Platarchum* Tom. II. pag. 458, 1140. denique *Lucianum* de Saltat. Tom. I. pag. 790.

3 Et quantus agminis] Vulgo conjunctionem nesciunt: quam nos fide Codicis Elienf. addidimus.

4 Dimidiati mensis] De loquendi modo *Agellius* N. A. lib. III. cap. 14. De militum vero Romanorum fasce *J. Fr. Gronovius* ad *Taciti* de Mor. Germ. cap. 30.

5 Quae quidem ita gerunt apte; ut, si usus ferat] Vulgo *Quae quidem ita geruntur apte, ut, si usus foret &c.* Sed locum recte constituit *Cl. Bensleius*. Certe *gerunt*, non *geruntur*, est in Elienf. pr. & alteram mutationem postulat Latinitas, ut etiam *Lambinus* vidit.

mulier videbitur. ¹ Cur tantum interest inter novom & veterem exercitum, quantum experti sumus? Actas tironum plerumque melior: sed ferre laborem, contemnere volnus, consuetudo docet. Quin etiam videmus ex acie efferri saepe saucios: & quidem rudem illum & inexercitatum, quamvis levi ictu, ploratus turpissimos edere. At vero ille exercitatus & vetus, ob eamque rem fortior, ² medicum modo requirens a quo obligetur,

³ O Patrocles, (inquit) ad vos adveniens, auxilium & vestras manus

Peto priusquam oppeto malam pestem, mandata hostili manu:

Neque sanguis ullo potis est pacto profluens consistere:

⁴ Si qui sapientia magis vestra ⁵ mors devitari potest.

Namque Aesculapî liberorum saucii opplent porticus:

Non

¹ Cur tantum interest] Vulgo Cur? Tantum interest. Male: quod Cl. Bentleius animadvertit: nec distinctionem Reg. & Med. agnoscunt.

² Medicum modo requirens] Ait Ursinus in suo MSto legi requirit, quod melius pronunciat. Fallitur omnino; nam *omni* est, medicum modo requirens inquit, O Patrocles &c. Movenda igitur non est lectio quae reliquis omnibus libris nititur.

³ O Patrocles] Dispositi sunt hi versus ex mente Cl. Bentleii.

Vulgo O Patrocles (inquit) ad vos adveniens, auxilium & vestras manus peto Priusquam &c.

⁴ Si qui sapientia] Sic Reg. & Vatic. Vulgo si qua sapientia.

⁵ Mors devitari] Vulgo devitari mors potest. Ordinem datus quem praestant Reg. Eliens. tert. Med. alique Codices.

⁶ Sibi paratum, pestem ut participet parem] Sic optime doctissimus Bentleius. Vulgo sibi paratam pestem, ut participet parem.

⁷ Abducet Patrocles] Vulgo Pa-

Eu
tat
qua
adf

7 A
bili
Sec
atu

10
sop

Patro
Adve
autem
cum
Nâp
liaster
8
non p
tleius
9
veter
ga, r
rends
Codic
Consu

Non potest accedi certe.

Eurypylus hic quidem est. Hominem exerci- 16
tatum! ubi tantum luctus continuatur? Vide,
quam non flebiliter respondeat: rationem etiam
adferat, cur aequo animo sibi ferendum sit.

—— *Qui alteri exitium parat,*

*Eum scire oportet sibi paratum, pestem ut
participet parem.*

Abducet Patrocles, credo, ut conlocet in cu-
bili, ut vulnus obliget: si quidem homo esset.
Sed nihil vidi minus; quaerit enim, quid a-
ctum sit:

—— *Eloquere: res Argivum praelio ut se
sustinet.*

*Non potis cessari tantum dictis, quantum factis
suppetit*

Laboris ——

Quiesce igitur, & vulnus adliga.

Etiam si Eurypylus posset, non posset Ae-
sopus.

Ubi

Patroclus, ex conjectura Turnebi
Advers. lib. IV. cap. 18. Nihil
autem opus est a MStis recedere,
cum Graecis tam Πάτροκλος quam
Πάτροκλος dicatur. Vide Scho-
liaften ad Iliad. A, 337.

8 *Non potis cessari*] Vulgo
non potest cessari: quod Cl. Ben-
tleius ob versum mutavit.

9 *Vulnus adliga*] Lambinus ex
veteri libro reposuit vulnus obli-
ga, nec aliter habet Med. Defe-
renda tamen non est optimorum
Codicum lectio. Livius VII, 24.
Consul, vulnere adligaro, revestitus

ad prima signa. Ibi plura locu-
tionis hujus exempla congegit J.
Fr. Gronovius. Adi possint &
haec Bedae H. E. IV, 22. *Resi-*
dens, sua vulnera, prout posuit,
ipse adligavit. Pari modo *disso-*
lutam hemicranii juncturam com-
ponere atque adligare dixit idem
V, 6.

10 *Etiam si Eurypylus posset, non*
posset Aesopus] Pal. tert. *etiam si*
Eurypylus non posset, posset Aese-
pus, & ita quidem rescripsit
Hadr. Turnebus Advers. IV, 18.
Incommode quidem: nec cete-
rorum

Ubi fortuna Hectoris nostram acrem aciem incli-
nataam —

& cetera explicat in dolore: sic est enim in-
temperans militaris in forti viro gloria. Ergo
haec veteranus miles facere poterit? doctus vir
sapiensque non poterit? Ille vero melius, ac
non paulo quidem. Sed ¹ adhuc de consuetu-
dine & exercitatione loquor: nondum de ra-
tione & sapientia. Aniculae saepe in ediam bi-
duum aut triduum ferunt. ² Subduc cibum u-
num

rorum librorum fides videtur in
dubium revocanda, nam haec de
veterano milite dici, non de hi-
strione, qualis erat Aesopus, ex
sequentibus patet.

¹ *Adhuc de consuetudine & ex-*
ercitatione] Vulgo *de consuetudine*
adhuc exercitationis. Sed mihi
non placet loquendi modus, nec
in aliis locis ipsi Tullio placuit.
Nos igitur Eliens. primum se-
quimur, ut Ciceroniano mori ge-
ramus morem. Sic lib. I. de
Offic. cap. 18. *Ut nec medici*
nec imperatores—quidquam mag-
na laude dignum sine usu & ex-
ercitatione consequi possunt; sic
—rei magnitudo usum quoque ex-
ercitationemque desiderat. Sic
de exercitatione & consuetudine
dixit infra cap. XVII.

² *Subduc cibum—non posse cla-*
mmabit] Hoc ait, quod Athletis
non modo cibi genus atque co-
pia, verum etiam horae quibus
victum sumerent, erant praescri-
ptae, unde factum ut a Graecis
ἀναγκασιά diceretur. Ratio-
nem nominis ab eo quidem pe-

tit Hier. *Mercurialis* Art. Gymn.
lib. I. cap. 15. quod plus, quam
ferre possent, edere cogentur.
Eadem mens est H. *Hammondi*
ad 1 Cor. IX, 25. Sed fallentur.
Vide *Pet. Fabrum* Agon. lib. III.
c. 3. & *Joach. Kuhmii* ad *Al-*
liani lib. XI. c. 3. Alioqui vero
celebris est Athletarum voracitas,
quorum vita & ars sagina est,
ut loquitur *Hieronymus* adv. Jo-
vin. lib. II. p. 366. Omnino
vide *Athenaeum* lib. X. pagg.
413, seqq.

³ *Jovem, Jovem Olympium]*
Vulgo *Jovem* non geminant;
quod nos auctoritate MSti Gry-
phiani fecimus.

⁴ *Pernoctant venatores in nive:*
in montibus uri se patiuntur. In-
de pugiles] Oratio minus recte
procedit: nam uri de iis, qui fru-
gus tolerant, dici simpliciter haud
potest. Igitur F. F. *Gronovius*
Observ. lib. II. cap. 2. trajectio-
nem suspicatus legit, *pernoctant*
venatores in montibus, in nive uri
se patiuntur. Ant. autem *Augu-*
stino & Eulv. Ursino placent audi,
non

num diem Athletae: 3 Jovem, Jovem Olympi-
um; cum ipsum cui se exercebit, inplorabit:
ferre non posse clamabit. Consuetudinis mag-
na vis est. 4 Pernoctant venatores in nive: in
montibus uri se patiuntur. Inde pugiles caesti-
bus contusi, ne ingemiscunt quidem. Sed quid
hos? 5 quibus Olympiorum victoria consulatus
ille antiquus videtur. Gladiatores, aut perdit
homines aut barbari, quas plagas perferunt?
quo modo illi, qui bene instituti sunt, accipere
plagam

non inde, pugiles. Nec hi nec
ille quidem absurde. Videamus
tamen an a nobis felicior adhibe-
ri possit medicina. Lego, per-
noctans venatores in nive; NIVE
in montibus uri se patiuntur IN-
DI: pugiles caestibus &c. Ure-
re quidem nive, gelu, frigoribus
passim Latini. Ovidius Fast. I,
680.

Nec nova per gelidas uita sis
herba nives.

Et IV, 918.

Nec sic marmoreo pallet adu-
sta gelu.

Vide sis & Metam. XIV, 763.
Trist. lib. III. El. IV, 48. & lib.
V. El. II, 66. Claudianus Laud.
Serenae vs. 6.

Quos neque frigoribus Boreas,
nec Sirius urit

Aestibus.

Ne vero nimis hoc Poëticum
censearous, prohibent Auctores.
Minucius Felix Oct. cap. XVII.
Ne hiems sola glacie ureret. Ju-
stinus lib. II. cap. II, 9. Quam-
quam continuis frigoribus uran-
tur. Ambrosius Offic. lib. I. cap.

xiv. n. 55. Radices arborum u-
rantur frigore. Sed de phrasi
satis; quod vero nivis montanae
vim summa patientia tolerant
Indi, constat: nam apud eos sunt;
qui omne vitae tempus nudi ex-
igant, Caucasi montis glaciali ri-
gore corpora sua durantes. Ver-
ba sunt Valerii Maximi lib. III.
cap. III. 6. ext. Vide & no-
strum lib. v. cap. 27.

5 Quibus Olympiorum victo-
ria consulatus ille antiquus vi-
detur] MSS. Coloni. & Cantab.
habent, quibus Olympiorum vi-
ctoria nihil antiquius videtur.
Sane licet ea lectio Scholiastae
debeatur, Tullii mentem non
inepte declarat; nam magnis in
laudibus tota fuit Graecia, victo-
rem Olympiae citari; ut ait Corn.
Nepos Praef. §. 5. Cicerō pro
Flacco cap. 13. Atinas pugil,
Olympionices? Hoc est apud Grae-
cos (quoniam de eorum gravitate
dicimus) prope majus & glorio-
sius, quam Romae triumphasse.
Vide nos ad lib. I. cap. 46. &
Pet. Fabrum Agon. II, 16.

L

3 Si

plagam malunt, quam turpiter vitare? quam saepe apparet nihil eos malle, quam vel domino satisfacere vel populo? mittunt etiam vulneribus confecti ad dominos, qui quaerant quid velint: ¹ si satis his factum sit, se velle decumbere. Quis mediocris gladiator ingemuit, quis voltum mutavit umquam? quis non modo stetit; verum etiam decubuit turpiter? quis cum decubuisset, ferrum recipere iussus collum contraxit? Tantum exercitatio, meditatio, consuetudo valet. Ergo hoc poterit

² *Samnis, spurcus homo, vita illa dignus locoque?* vir natus ad gloriam, ullam partem animi tam mollem habebit, quam non meditatione & ratione conroboret? Crudele gladiatorum spectaculum & inhumanum nonnullis videri solet:

&

¹ *Si satis his factum sit*] *Hadr. Turnebi Codex, si satis his factum non sit*, negantemque particulam repraesentant *Pall. sec. tert.* Cum iis facit vir doctissimus *Advers. iv, 18.* & eodem sensu *D. Lambinus* rescribendum conjicit *ni satisfactum sit*. At omnino sana est lectio jam recepta, nam vult *Tullius* miseros illos homines non ante jugulum praebere, quam a Dominis operae gnauiter editae reportent testimonium. Hunc sensum recte vidit *J. F. Gronovius* *Observ. II, 2.* qui tamen primam vocem, quam retinent MSS. male repudiavit.

² *Samnis (spurcus homo)* *Lucilii* versus est e libro *Satirarum* quarto. Vide *Nonium* in *comparare* & *spurcum*; nam lapsus est *Victo-*

rinus qui de *rat. Metr. col. 1963.* ejus auctorem facit *Ennium*.

³ *Haud scio an ita sit*] *Plerique* codices habent, & adhuc *scio an ita sit*; at ipse sensus postulat, ut vel recepta lectio servetur; vel rescribatur, & adhuc *nescio an ita sit*, quemadmodum dant *Pal. quart. Med. Balliol. & Eliens. sec.* Prius tamen malo. Utcunque sit, noster gladiatorii spectaculi crudelitatem merito damnat, quod tamen apertius & vehementius facit *Seneca* *Epp. 7, 95.* Vide & *Philostrophum* *vit. Apoll. lib. iv. cap. 22.* ac *Lactantium* *Div. Inst. lib. vi. cap. 20.* Licet autem hominum jugulationem cum plausu risuque contemplati sint Romani, quod monet *Nicolaus Damascenus* a-

pud

& haud scio an ita sit, ut nunc sit: cum vero fontes ferro depugnabant; auribus fortasse multae, oculis quidem nulla poterat esse fortior contra dolorem & mortem disciplina. De ex-¹⁷ercitatione, & consuetudine, & commentatione dixi. Agesis, nunc de ratione videamus: nisi quid vis ad haec. A. Egone ut te interpellem? ne hoc quidem vellem: ita me ad credendum tua ducit oratio. M. Sitne igitur malum dolere, necne, Stoici viderint: qui contortulis quibusdam & minutis conclusunculis, nec ad sensus permanantibus, effici volunt * non esse malum. Ego illud, quicquid sit, tantum esse quantum videatur, non puto: falsaque ejus visione & specie moveri homines dico vehementius, † doloremque ejus omnem esse tolerabilem.

Unde

pud *Ashennaeum* lib. iv. pag. 153. Graeci tamen Judaeique Romanis nihilo meliores a muneribus hisce primum conspectis abhorruerunt. Vide doctissimum virum *Joan. Clericum* Art. Crit. Part. II. Sect. I. cap. vi. 7. Hinc constat quanta sit consuetudinis vis & potestas.

4 Non esse malum] Vulgo addunt *dolorem*. Sed eam vocem merito delevit Cl. *Bensleius*, cum necessaria non sit, & sequentium verborum Latinitatem vitiet.

5 Doloremque ejus omnem] Absurda est haec lectio; quapropter *Manucius* & *Lambinus* reponunt, *doloremque eis omnem*. Sed vel hac emendatione recepta, vox media videri possit otiosa quam propterea nescit Med.

Eliei tert. & *Petrensi* dant, *doloremque ejus modo omnem*. Probabili conjectura lego, *doloremque*, velis modo, *omnem esse tolerabilem*. Si tamen aliorum librorum ductus sequendus videatur; ejecto modo, rescribatur, *doloremque*, velis, *omnem esse tolerabilem*. Utrumque quidem Latine, quamvis oratio priore methodo fiat numerosior. *Horatius* lib. I. Sermon. ix, 54.

— Velis tantummodo, quas
tua virtus,

Expugnabis.

Seneca Conf. ad Marciam cap. xvi. Par ad honesta, libeat, facultas est. Hujusmodi plura legentibus occurrent & nonnulla congestit *Priscianus* lib. XVIII. col. 1145. De re ipsa vid. cap. 21.

Unde igitur ordiar? An eadem breviter adtingam, quae modo dixi? quo facilius oratio progredi possit longius. Inter omnis igitur hoc constat, nec doctos homines solum sed etiam indoctos, virorum esse fortium & magnanimum & patientium & humana vincentium, toleranter dolorem pati; nec vero quisquam fuit, qui cum, qui ita pateretur, non laudandum putaret. Quod ergo & postulatur a fortibus, & laudatur cum sit; id aut extimescere veniens, aut non ferre praesens, nonne turpe est? Atqui vide, ne, cum omnes rectae animi adfectiones virtutes appellentur, non sit hoc proprium nomen omnium, sed ab ea, quae una ceteris excellebat, omnes nominatae sint: ¹ appellata est enim ex viro Virtus; viri autem propria maxime est fortitudo, cuius munera duo sunt maxuma, mortis dolorisque contemptio. Utendum est igitur his; si virtutis compotes vel potius si viri volumus esse: [² quoniam a viris
18 virtus nomen est mutuata.] Quacres fortasse,

Quo

¹ Appellata est enim ex viro virtus] Non aliter Lactantius de Opif. Dei cap. 12. Vir itaque nominatus est, quod major in eo vis est, quam in femina, & hinc virtus nomen accepit; quem locum fere descripsit Isidorus Orig. lib. XI. cap. 2. Veriverbii ratio est, quod virtus, ut Graecis ἀρετή, proprie fortitudinem denotabat.

² Quoniam a viro virtus nomen est mutuata] Haec ab aliquo ὁμογενήως addita merito censet

Ursinus. Ea tamen retinent omnes nostri.

³ Venit Epicurus — intellegit] Laudat Charisius Inst. Gramm. lib. II. col. 185.

⁴ Si summus dolor est — necesse est brevem esse] De hoc Epicuri dicto veterum loca diligenter collegit Th. Gatakerus ad Anonini VII, 33.

⁵ Iterandum eadem ista mihi] Vulgo iterum dum. Nos autem Reg. Med. Bak. & editionem Vido.

Quo modo? & recte: talem enim medicinam philosophia proficitur. ³ Venit Epicurus homo minime malus vel potius vir optumus: tantum monet, quantum intellegit. *Neglege, inquit, dolorem.* Quis hoc dicit? Idem, qui dolorem summum malum? Vix satis constanter. Audiamus. ⁴ *Si summus dolor est, inquit, necesse est brevem esse.* ⁵ Iterandum eadem ista mihi: non enim satis intellego quid summum dicas esse, quid breve. Summum, quo nihil sit superius: breve, quo nihil brevius. Contemno magnitudinem doloris; a qua me brevitatis temporis vindicabit, ante paene quam venerit: sed si est tantus dolor quantus Philoctetae, bene plane magnus mihi quidem videtur, sed tamen non summus; nihil enim dolet, nisi pes: possunt oculi; potest caput, latera, pulmones; possunt omnia: longe igitur abest a summo dolore. Ergo, inquit, ⁶ *dolor diuturnus habet laetitiae plus, quam molestiae.* Nunc ego non possum tantum hominem nihil sapere dicere; sed nos

Victorianam sequimur; elegans enim est Hellenismus, veteribus Poetis aliisque bonae notae scriptoribus non infrequens. *Lucretius* I, 112.

Aeternas quoniam poenas in morte timendum.

Et vs. 139.

Multa novis verbis praesertim cum sit agendum.

Iterum vs. 382.

Aut igitur motu privandum est corpora quaeque.

Ac alibi passim. Vide *Casp. Sci-*

oppium Veris. lib. III. cap. 3. & *J. F. Gronovium* Observ. lib. I. cap. 7. Ex *Ennii* Illiona desumpta verba sunt, ad eaque plus vice simplici respicit *Cicero*. Vide lib. XIV. ad *Attic.* Ep. 14. & *Acad.* lib. II. cap. 27.

6 Dolor diuturnus habet laetitiae plus, quam molestiae] Sic mentem suam effert *Epicurus*: Οἱ πολυχρόνιοι τῶν ἀφροσίων πλεονάζον ἔχουσιν τὸ ἰδιώματιν ἐν τῇ σαρξί, ἢ τῇ τὸ ἀλγούν. Vide *Diogenem Laertium* X, 140.

nos ab eo derideri puto. Ego summum dolorem (summum autem dico, etiam si decem atomis est major alius) non continuo esse dico brevem: multosque possum bonos viros nominare, qui complures annos doloribus prodagrae crucientur maxumis. Sed ¹ homo catus numquam terminat nec magnitudinis nec diuturnitatis modum: ut sciam quid summum dicat in dolore, quid breve in tempore. Omittamus hunc igitur nihil prorsus dicentem: cogamurque confiteri, non esse ab eo doloris remedia quaerenda, qui dolorem malorum omnium maximum dixerit: ² quamvis idem forticulum se in torminibus & in stranguria sua praebeat. Aliunde igitur est quaerenda medicina, & maxime quidem (si quid maxime consentaneum sit quaerimus) ab his quibus quod honestum sit, summum bonum; quod turpe, summum vide-

tur

¹ Homo catus] Vulgo cantus. At ex Nonio in catus emendanda sunt Ciceronis exemplaria, quod Lambinus & Bentleius recte monuerunt.

² Quamvis idem forticulum se in torminibus & in stranguria sua praebeat] Laudat Nonius in tormines. Epicurus in Epist. ad Hermachum lib. II. de Fin. cap. 30. Cum ageremus vitae beatum & eundem supremum diem, scribebamus haec. Tanti autem morbi aderant vesicae & viscerum (inepte Pal. pr. & Victorius habent torminum, licet hanc Tullii manum esse vociferetur Jac. Gronovius) ut nihil ad eorum

magnitudinem possit (Leg. posset) accedere. Haec tanquam ex literis ad Idomeneum datis Graece sic refert Laërtius X, 22. Τῆς μακαρίας αἰωνιότητος καὶ ἀμείνου τελευτῶντος ἡμῶν τῷ βίῳ, ὑγράφομεν ὑμῶν πάντ' ὡς ἀγαθὰ καὶ πικρὰ καὶ ὀδυνηρά, καὶ δυσπαραία πάντα περιβαλὼν ἐκ δαπνείσασθαι τῷ ἐκ ταῦτα μεγάλῳ. Ex Ciceronis versione rescribendum τῇ μακαρίᾳ αἰωνιότητι καὶ ἀμείνῳ τελευταίᾳ ἡμῶν τῷ βίῳ, quod vel res ipsa satis doceat. Emendationem tamen nostram firmabit, si opus est, Arrianus Epict. lib. II. cap. xxiii. pag. 249. Νῦν δὲ τί ἐστιν, Ἐπίκουρε, τὸ γράφειν, ὅτι ἀπὸ ἐπιθυμίας.

tur
sta
co
pu
ban
ma
alic
con
nat
glo
&
tis
Illa
stul
ma
den
ego
vol

θῆκη
2913
Epic
rend
bis p
66,
3
MSt
cum
col.
4
runt
ferun
alii.
punē
Bentl
5
patia

tur malum. His tu praesentibus gemere, & iactare te non audebis profecto: loquetur enim eorum voce virtus ipsa tecum. Tunc, cum 19 pueros Lacedaemone, adulescentis Olympiae, barbaros in arena, videris excipientis gravissimas plagas & ferentis silentio, si te forte dolor aliquis pervellerit, exclamabis ut mulier? 3 nec constanter, & sedate feres? Ferri non potest: natura non patitur. Audio. 4 Pueri ferunt; gloria ducti ferunt; pudore alii; multi metu: & tamen 5 veremur, ut hoc, quod a tam multis & quod tot locis perferatur, natura patiatur? Illa vero non modo patitur, verum etiam postulat: nihil enim habet praestantius, nihil quod magis exspectat, 6 quam honestatem, quam laudem, quam dignitatem, quam decus. Hisce ego pluribus nominibus unam rem declarari volo: 7 sed utor, ut quam maxime significem, pluribus.

διηκουσιν, ὅτι τὰ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΝ ἀ-
ποδίδωμι τὴν ἡλικίαν τῶν ἡρώων.
Epicuri fortitudinem in perfe-
rendis vesicae & viscerum mor-
bis praedicat etiam Seneca Epp.
66, 92.

3 Nec constanter] Vulgo non.
Mstum vero Cantab. sequor,
cum quo facit Charisius lib. II.
col. 195.

4 Pueri ferunt; gloria ducti fe-
runt; pudore alii] Vulgo pueri
ferunt gloria ducti, ferunt pudore
alii. Sed pravam illam inter-
punctionem mutandam fuisse Cl.
Bentleius recte vidit.

5 Veremur, ut hoc — natura
patiatur] Vulgo veremur, ut

hoc — natura non patiatur; con-
tra quam jubet Latini sermonis
ratio, prout multis ostendere
Grammatici. Nos igitur Victo-
rium nostrosque MSScos praeter
Balliol. & Med. jure merito se-
quimur.

6 Quam honestatem] Vulgo
honestum. Nos MSSstis adhaere-
mus, quorum fidem ratam facit
Charisius lib. II. col. 198.

7 Sed utor] Vulgo utor, quod
ipsa res male se habere confir-
mat, licet ab eo stent Victorius
& omnes fere MSS. In lectione,
quam dedi, repraesentanda, Ma-
nucius, Lambinus, & J. M. Bru-
tus praecivere.

pluribus. ¹ Volo autem dicere, illud homini longe optimum esse, quod ipsum sit optandum per se, a virtute profectum vel in ipsa virtute situm, sua sponte laudabile: quod quidem citius dixerim solum quam non summum bonum. Atque, ut haec de honesto, sic de turpi contraria: nihil tam tetrum, nihil tam aspernandum, nihil homine indignius. Quod si tibi persuasum est, (principio enim dixisti plus in dedecore mali tibi videri quam in dolore) reliquum est, ut tute tibi imperes: quamquam hoc nescio quomodo dicatur, quasi duo simus, ut alter imperet, alter pareat. Non inscite tamen dicitur: ² est enim animus in partis tributus duas; quarum altera rationis est particeps, altera expers. Cum igitur praecipitur, ut nobismet ipsis imperemus; hoc praecipitur, ut ratio coërceat temeritatem. Est in animis omnium fere autem

¹ Volo autem dicere — laudabile] Hunc locum profert Charisius lib. II. col. 123.

² Est enim animus in partes tributus duas] Ostendimus ad lib. I. cap. 10. animam a Platonice in tres partes fuisse divisam; iidem tamen philosophi duas aliquando solas adsignant. Tertullianus de Anima cap. xiv. Dividetur (anima) in partes, nunc in duas a Platone &c. Et cap. xvi. Plato bifariam partitur animam, per rationale & irrationale. Maximus Tyrinus Diss. xxvi, 4. Καὶ μὴ τῆς ψυχῆς ΔΙ΄ΧΑ νεμεσιμώμενος Πλάτωνος φησι λόγῳ, ὅς τε

καὶ τῶν μερῶν διοριστὰ λόγῳ, τὰ δὲ πάλιν. Nimirum, ut ait idem Diss. xxxiii, 5. Ἡ δὲ ἀνθρώπου ψυχὴ διμερὴς ΔΙ΄ΧΑ κατὰ τὴν πρώτην νομήν, καὶ τὸ μὴ αὐτῆς εἶναι λόγος, τὸ δὲ πάλιν. Rursus autem μέγας ἄλογος in θυμικὸν & ἐπιθυμητικὸν distinguitur, Vide Platonem lib. iv. de Rep. pag. 302. & Heraclidem Ponticum Alleg. Homer. pagg. 431, 432.

³ Si nil esset aliud, nihil esset homine deformius] Gebhardus Victorium secutus edidit, senile. Si nihil aliud, nihil esset homine deformius. At Cassab. habet, languidum.

natura molle quiddam, demissum, humile, e-
nervatum quodammodo & languidum. ³ Si
nil esset aliud; nihil esset homine deformius.
Sed praesto est domina omnium & regina ra-
tio; quae connixa per se & progressa longius
fit perfecta virtus: haec ut imperet illi parti a-
nimi, quae obedire debet; id videndum est
viro. Quonam modo? inquires. ⁴ Vel ut do-
minus servo, vel ut imperator militi, vel ut
parens filio. Si turpissime se illa pars animi
geret, quam dixi esse mollem; ⁵ si se lamentis
muliebriter lacrimisque dedet; vinciatur &
constringatur amicorum propinquorumque cu-
stodiis: saepe enim ⁶ vidimus fractos pudore,
qui ratione nulla vincerentur. Ergo hos qui-
dem, ut famulos, ⁷ vinclis prope ac custodia:
qui autem erunt firmiores, nec tamen robustis-
simi; hos admonitu oportebit, ut bonos mi-
lites,

*guidum. Et si nihil aliud, nihil
esset homine deformius. Non male
quidem. Plures vero Codices
exhibent senile. Sed aliud, nihil
esset homine deformius; unde fa-
cile nascitur ea, quam amplexi
sumus, lectio; nam senile seu
prono Librarium lapsu avri-
tū si nil esset scribebatur, ut ani-
madvertit F. M. Brutus. Prae-
vere Manucius, Lambinus, alii.*

⁴ Vel ut dominus] Vulgo ve-
lur, hic & postea. Sed in Bal-
liol. ea vox divisim scripta le-
gitur, ut fieri debere Cl. Ben-
tleius vidit.

⁵ Si se lamentis muliebriter la-

*crimisque dedet] Hic locus apud
Charitium lib. II. col. 185. sic
legitur, si se lamentis muliebriter
lacrimisque DEDECORAT: re-
ceptam vero scripturam praestant
cum libri manu exarati, tum
verbum futuri temporis quod
antecedit, ut ex nostro corri-
gendus sit iste Grammaticus.*

⁶ Vidimus fractos] Sic Elien-
t. sec. & ita reposuit Cl. Bentleius.
Vulgo videmus.

⁷ Vinclis prope ac custodia]
Vulgo additur arceamus. Sed
illam vocem nesciunt Reg. Pi-
thoean. Vatic. Med. alique Co-
dices, nec eam postulat oratio.

lites, revocatos dignitatem tueri. Non nimis in Niptris ille sapientissimus Graeciae saucius lamentatur, vel modice potius:

¹ *Pedetentim* (inquit) & *sedato nisu*,
Ne succussu arripiat major
Dolor.

² Pacuvius hoc melius, quam Sophocles: apud illum enim perquam flebiliter Ulixes lamentatur in volnere: ³ tamen huic leviter gementi, illi ipsi qui ferunt saucium, personae gravitatem intuentes, non dubitarunt dicere,

⁴ *Tu quoque, Ulixē, quamquam graviter*
Cernimus ictum, nimis paene animo es
Molli, qui consuetus in armis
Aevum agere.

Intellegit poeta prudens ferendi doloris consuetudinem esse non contemnendam magistrā. Atque ille non immoderate magno in dolore,

⁵ *Reti-*

¹ *Pedetentim* (inquit) & *sedato nisu*] Vulgo locus ordine continuo scribitur, legiturque *Pedetentim* (inquit) *ite & sedato nisu*, ne succussu arripiat major dolor. At *Charisius* Inst. Gramm. lib. II. col. 190. initium sic laudat, *pedetentim ac sedato nisu*. Recte quidem & vere, quod ostendit metrum; nam versus Anapaestici sunt, ut edidimus, distinguendi. Sententiae complendae vox tertia *ῥοδιστικῶς* fuit adjecta.

² *Pacuvius* hoc] Sic Reg. Pithoean. Elienf. & Balliol. probante Cl. *Bentleio*. Vulgo haec.

³ *Tamen huic*] Sic quidem

Codices. At inter se comparari *Sophoclem* & *Pacuvium* satis quidem constar: quapropter Cl. *Bentleius* bene rescribit apud hunc. Forte vero *Tullius* scriptum reliquit *Pacuviano huic leviter* &c. Librarii nomina propria miris modis passim deformarunt.

⁴ *Tu quoque, Ulixē*] Cl. *Bentleium* sic hosce versus disponentem sequimur. Rationem, quam probavit G. J. *Vossius*, vide sis in ejus notis ad *Fragm. Tragic.* pag. 101.

⁵ *Retinete, tenete, opprimite*] Pithoeanus Codex *opprimit se*, unde *Janus Gulielmus* legebat, oppri-

Incir

Vide
poris
extre
mori

Huju
ut se
vero
quide
sente

opprimi
dem m
pro qui
merari

Retin
Nud

V. C. C
gic. p
mutata

Retin
Nud
Non a
scriptis

6 O
Operite
tito: 1

⁵ Retinete, tenete, opprimite, ulcus
Nudate, heu miserum me! excrucior.

Incipit labi: deinde illico desinit,

—⁶ Operite, abscedite, jam jam
Mittite: nam attrēctatu & quassu
Saevum amplificatis dolorem.

Videsne, ut obmutuerit non sedatus corporis, sed castigatus animi dolor? Itaque in extremis Niptris alios quoque objurgat, idque moriens;

Conqueri fortunam adversam, non lamentari decet,

Id viri est officium; fletus muliebri ingenio additus.

Hujus animi pars illa mollior rationi sic paruit, ut severo imperatori miles pudens. ⁷ In quo ²¹ vero erit perfecta sapientia (quem adhuc nos quidem videmus neminem; sed philosophorum sententiis, ⁸ qualis hic futurus sit si modo aliquando

opprimit heu Ulcus; at illi quidem metricae leges adversantur, pro quibus, praecunte Joach. Camerario, sic distinguas velim:

Retinete, tenete, opprimite, ulcus
Nudate; heu miserum me! excrucior.

V. C. G. J. Vossius Fragn. Tragic. pag. 101. interpunctione mutata, reponit,

Retinete, tenete, opprimite ulcus,
Nudate &c.

Non autem video, cur a libris scriptis abeamus.

⁶ Operite — dolorem] Vulgo Operite, abscedite, jam jam mittite: Nam attrēctatu & quassu

saevum amplificatis dolorem. Ver-
sus eo quo fecimus modo dispo-
nendi sunt ut Anapaestici sint.
Ultimo, ut putabat, fulciendo G.
J. Vossius ad Fragn. Tragic. pag.
101. scribebat, saevum hunc am-
plificatis dolorem. Nihil opus est,
cum, provocabulo omissio, ruina
non sit metuenda; qua de re
diximus ad hujusce libri cap. vii.

⁷ In quo vero] Vulgo vira.
Nos Cl. Bensleio credimus, id quod
postulat nexus orationis.

⁸ Qualis hic futurus sit] Vul-
go qualis futurus sit. Secunda
vox fide Reg. Med. & Balliol.
adjicitur.

quando fuerit, exponitur) ¹ is igitur, five ea ratio quae erit in eo perfecta atque absoluta, sic illi parti imperabit inferiori, ut iustus parens probis filiis; nunc quod volet conficiet, nullo labore, nulla molestia: eriget ipse se, ² suscitabit, instruet, armabit; ut tamquam hosti sic obsistat dolori. Quae sunt ista arma? Contentio, confirmatio, sermoque intumescens, cum ipse secum, *Cave turpe quicquam, languidum, non vi-*

rile.

¹ Is igitur five ea ratio] Vulgo si ea ratio. Sensu duce, nos alteram legendi rationem cum Erasmo Lambinoque recepimus. Eam repraesentant Reg. Med. Pithoean. Bak. Petrensi. Balliol. & Eliens. tert.

² Suscitabit, instruet] Victorium & e suis MSSis nonnullos male secutus Gebhardus, edidit suscitabitur, hoc enim modo parum Latina sit oratio. Nos igitur veterem lectionem reduximus, quam dant Med. Bak. & Pall. quart. quint.

³ Zeno proponatur Eleates] De hac re sic Suidas: Καθαλὲν δὲ γέλως Νίαρχον, οἱ δὲ Διομίδου περὶ Ἑλέας τούτων, ἡλέω καὶ ἔρωτόμην. Ἰα' αὐτὴ τὴν γλῶτταν αὐτὴ ἰδακάν, καὶ λήπτωσαν, ὥστε ἔβρωσε τὴν τρυφάνην καὶ ἐν ὅλμῳ βληθείς συντείφθη πικρόμην. Et Tyranno quidem Nearchi nomen indunt Philostratus vit. Apoll. lib. vii. cap. 2. Diodorus in excerpt. Peiresc. pag. 250. & Valerius Maximus lib. III. cap. III. 3. extern. Modo tamen nonnihil diverso rem narrat, cuius etiam meminere Philo Ju-

daeus in libro quod omnis probus, liber p. 681. Eusebius Praep. Ev. lib. X. cap. 14. Theodoretus Therap. VIII. pag. 120. Boëtius Conf. lib. II. Prof. vi. & Plutarchus de Garrul. Tom. II. pag. 505. licet, quis fuerit Tyrannus ille, non indicant. At hic de Repugn. Stoic. pag. 1051. & adv. Colot. pag. 1126. eum Demylum vocat. Sane Tyrannum οἱ μὲν Νίαρχον, οἱ δὲ Δημόλον ὡς παρορύουσι, ut observat Clemens Alexandrinus Strom. IV. pag. 589. Horum locorum nonnulla jam laudarunt Henr. Valerius ad Ammiani Marcellini lib. xiv. cap. 9. & Aeg. Menagius ad Laërtii ix, 26. Ab hisce vero diversus abit Tertullianus Apol. cap. 50. Zeno Eleates, inquit, consultus a Dionysio, quidnam philosophia praeferret? cum respondisset, contemptum mortis, flagellis Tyranni subiectus sententiam suam ad mortem usque signabat. At cum Zeno noster CL. circiter annis Dionysio fuerit antiquior, Rigaltius voces a Dionysio suppositicias esse censuit; Menagius autem legit a Demylo. Sed doctissi-

rile.

Ze

om

nidis

gitet

tis r

prec

indo

sua

doctifi-

cus e

Respie

mam)

ment

hil in

ipsiqu

imput

mesius

pag. 2

autē

ΔΙΟΝ

μνησθ

πῶν τ

dendu

men

piscop

Tyrann

Seneca

nam

nisi fa

tullian

4 I

gis]

MSSis

ontis

recept

lorius

4. ext

xxx.

non i

rile. Obversentur species honestae animo:
 1 Zeno proponatur Eleates, qui perpeſſus eſt
 omnia, potius quam conſcios delendae tyran-
 nidis indicaret: de Anaxarcho Democritio co-
 gitetur, qui cum Cypri + in manus Nicocreon-
 tis regis incidiffet, nullum genus ſupplicii de-
 precatus eſt neque recuſavit. Calanius Indus
 indoctus ac barbarus, in radicibus Caucaſi natus,
 ſua voluntate + vivus combuſtus eſt: nos, ſi pes

con-

doctiſſimos illos viros fugit loc-
 us e libri de Anima cap. 58.
Reſpice, inquit, ad Zenonis (ani-
 mam) cum illam DIONYSII tor-
 menta praetereuns. Adeo ut ni-
 hil in Tertulliano ſit mutandum,
 ipſique, non Librariis, error ſit
 imputandus. Pariter etiam Ne-
 meſius de Nat. hom. cap. xxx.
 pag. 233. Ζήνων ὁ ἀποφαιγὼν ἐ-
 αὐτῇ τῇ γλῶττι καὶ δαυπύοντι
 ΔΙΟΝΥΣΙΩ τῷ τυράννῳ ὑπὲρ τῆ
 μνηστῆ αὐτοῦ (Leg. μὴ αὐτῷ) ἐχει-
 πῶ τὰ ἀποφάγῃ. Ibi ſane pu-
 dendus eſt ἀναχρησμός, ejus ta-
 men culpam ſubeat oportet E-
 piſcopus Emefeſenus. Hippia
 Tyrannum in hac re memorat
 Seneca de Ira II, 23. Sed Leae-
 nam meretricem cum Zenone,
 niſi fallor, confudit. Vide Ter-
 tullianum ad Martyres cap. IV.

4 In manus Nicocreontis Re-
 gis] Omnes quantum conſtat
 MSSi dant in manus Timocre-
 ontis regis. Sed recte ſe habet
 recepta lectio, quam tucntur Va-
 lerius Maximus lib. III. cap. III.
 4. ext. Nemeſius nat. Hom. cap.
 xxx. pag. 233. aliiſque tantum
 non innumeri. Vide *Memoriam*

ad Laertii ix, 59. & Gatakerum
 ad Antonini VIII, 37. Origenes
 tamen in Celfum lib. vii. pag.
 368. Γνωσθὲ μὲν ὅτι ὁ Ἀναξα-
 ρχῶ, λίγων τῶ τῆς Κόπρης τυράννου
 ἈΡΙΣΤΟΚΡΕΟΝΤΙ, Πιπίου, ἡρώου
 τὸν Ἀναξαρχῶ θύλακον. *Aristo-*
creontem memoriae vitio, prout
 videtur, pro *Nicocreonte* poſuit,
 Nonnus quidem ad Gregorii Na-
 zianzeni Stelit. I. hiſt. 15. & E-
 lias Cretenſis ad Orat. III. hunc
 Tyrannum vocant Archelaum,
 cum quibus facit *Apoſtolius* Pro-
 verb. Cent. XVI, 92. Sed ii

— ἔτ' ἐν λόγῳ, ἔτ' ἐν ἀεθροῦ
 ſunt habendi. Adi ſis porro
 Joan. Harduinum ad Plinii H. N.
 VII, 23:

5 *Vivus combuſtus eſt*] Elienſ.
 ſec. *vivus ſepultus eſt*; quae qui-
 dem ſcriptura rejicula eſt ha-
 benda, cum de vivicomburio
 germanus ſit Auctorum conſen-
 ſus. Vide *Plutarchum* in Alex.
 Tom. I. pag. 703. *Aelianum* V.
 H. lib. v. cap. 6. *Lucianum* Pe-
 regr. Tom. II. pag. 576. *Stra-*
bonem lib. xv. pag. 1045. alioſ-
 que bene multos.

condoluit, si dens, ¹ si tactum dolore corpus, ferre non possumus. Opinio est enim quaedam effeminata ac levis, nec in dolore magis, quam eadem in voluptate: qua cum liquefacimus, flui-
musque mollitia, apud aculeum sine clamore ferre non possumus. At vero ² C. Marius, rusticanus vir sed plane vir, cum secaretur ut supra dixi, principio vetuit se adligari: nec quisquam ante Marium solutus dicitur esse sectus. Cur ergo alii postea? Valuit auctoritas. Videtur igitur opinionis esse, non naturae malum? & tamen fuisse acrem morsum doloris, idem Marius ostendit; crux enim alterum non praebuit. Ita & tulit dolorem, ut vir; & ut homo, maiorem ferre sine causa necessaria noluit. Totum igitur in eo est, ut tibi imperes. Ostendi autem, quod esset imperandi genus. Atque haec cogitatio, quid patientia, quid fortitudine, quid magnitudine animi dignissimum sit, ³ non solum animum comprimit, sed ipsum etiam dolorem nescio quo pacto mitiorem
22 facit. Ut enim fit in praelio, ut ignavus miles ac ⁴ timidus, si simul ac viderit hostem ab-

jecto

¹ Si tactum dolore corpus] Vulgo sed fac totum dolere corpus. Pithoean. sed factorum dolore corpus. At Pal. sec. lectionem, quam damus, exhibet.

² C. Marius — se alligari] Profert haec Charisius Instit. Grammat. lib. II. col. 191. Vide supra cap. XIV. Hominem vero, qui, dum varices excutandas praebet, legere librum perseveravit,

memorat Seneca Epist. LXXVIII.

³ Non modo animum comprimit] Legendum videtur componit, ut olim monuimus ad Epitom. Lactantii cap. xxxv. pag. 82. Ita certe passim loquuntur auctores. Seneca de Ira lib. III. cap. 39. Contigit jam nobis, Novate, bene componere animum. Idem Epist. iv. Quo diutius fruemur emendato animo & composito possit.

jecto
sam
por
sic q
jiciu
cent
sime
simil
corpe
mun
pellis
autem
Et,
perfe
Ea e
quide
ne q
nave,
in pr
ille c
conce
eri qu
duod
possit.
LXXXIX.
Ur sap
compon
Offic. li
mos no
& Taci
42.
4 Tin
sam] V
causam.

jecto scuto fugiat quantum possit, ob eam causam pereat, nonnumquam etiam integro corpore; cum ei qui steterit nihil tale evenerit: sic qui doloris speciem ferre non possunt, abjiciunt se, atque ita afflicti & exanimati jacent: qui autem resisterunt, discedunt saepissime superiores. Sunt enim quaedam animi similitudines cum corpore: ut onera contentis corporibus facilius feruntur, remissis opprimunt: simillime animus intentione sua depellit pressum omnem ponderum; remissione autem sic urguetur, ut se nequeat extollere. Et, si verum quaerimus, in omnibus officiis persequendis animi est adhibenda contentio. Ea est sola officii tamquam custodia. Sed hoc quidem in dolore maxime ⁵ est providendum, ne quid abjecte, ne quid timide, ne quid ignave, ne quid serviliter muliebriterve faciamus; in primisque refutetur ac rejiciatur Philoctetes ille clamor. Ingemiscere nonnumquam viro concessum est, idque raro: hejulatus ne mulieri quidem; & ⁶ hic nimirum est lessus, quem duodecim tabulae in funeribus adhiberi vetuerunt.

possit. Sic etiam Epp. xi, & LXXXIX. Petronius Satir. cap. iv. Ut sapientiae praeceptis animos componerent. Ambrosius de Offic. lib. I. cap. xxi. n. 97. Animos nostros ratio componat. Vide & Tacitum Annal. III, 1. IV, 42.

4 Timidus, si — ob eam causam] Vulgo timidus — ob eamque causam. At Reg. & Pithoean.

habent ob eam causam: secunda vero vox a nobis est addita; nec difficulter excidere potuit, cum sequentem ordiantur eadem litterae.

5 Est providendum — faciamus] Haec habet Charisius lib. II. col. 182.

6 Hic nimirum est lessus] Vulgo stetus. Sed nos M. A. Muretum sequimur. Si enim illi Var. Left.

runt. Nec vero umquam ne ingemiscit quidem ¹ vir fortis ac patiens, nisi forte ut se intendat ad firmitatem: ut in stadio cursores exclamant quam maxume possunt. Faciunt idem, cum exercentur, Athletae. Pugiles vero, etiam cum feriunt adversarium, in iactandis caestibus ingemiscunt: non quod doleant animo succumbant, sed quia profundenda voce omne corpus intenditur, venitque plaga vehementior.

Quid

Lect. lib. ix. cap. 19. credimus, in antiquis Codd. legitur *lessus*; eaque vox est xii. Tabularum. Noster de Legg. lib. II. cap. 23. Mulieres genas nec radunt, neve *lessum* funeris ergo habento. Hoc veteres interpretes S. Aelius, L. Acilius non satis se intellegere dixerunt, sed suspicari uestimenti aliquod genus funebris: L. Aelius, *lessum*, quasi lugubrem ejulationem, ut vox ipsa significat. Sic *lessum* facere filio dixit Plautus Trucul. Act. iv. Sc. II, 18.

¹ Vir fortis ac patiens] Vulgo ac sapiens, nec aliter MSSci. At patiens & sapiens inter se passim confunduntur, sensusque vocem quam reposuimus omnino postulat, ut olim diximus ad E-pit. Lactantii cap. xxxv. p. 82. Noster supra cap. 17. Virorum esse fortium & magnanimorum & patientium, & humana vincensium, toleranter dolorem pati. Et cap. 21. Haec cogitatio, quid patientia, quid fortitudine, quid magnitudine animi &c. Seneca de Tranq. animi cap. 3. Quid patientia, quid fortitudo, quid mortis contemptus. Vide sis & vita Beat. cap. 25.

² Qui volunt exclamare majus] Eliens. sec. magis, nec incommoda videtur ea lectio. Vulgata tamen non est deferenda: Plautus Mostell. Act. II. Sc. II, 57.

Atque ille exclamat derepens maximum.

Sic magnum loqui, & longum clamare dixit Horatius Art. Poët. vs. 180, 459. Graeci similiter & vocantur impetibiles. Vide Lucianum Contempl. Tom. I. pag. 356.

³ E quibus elici vocem] Lambinus ex duobus MSScis reponit *ejici vocem*. Omnes vero nostri receptam lectionem praestant, nec ab ea videtur discedendum, Lucretius III, 57.

Nam verae voces tum demum pectore ab imo

Eliciuntur.

Noster pro Caelio cap. xxiv. Nonne ipsam domum metuet, ne quam vocem eliciat? Sic utrobique Codices, licet Lambinus & Gifanius id mutant. Josephus Iscanus Bell. Troj. I, 208.

—Gratas plibs obvia voces

Elicit —

Haec, nisi fallor, id quod volumus probant.

4 Omni-

Quid? ² qui volunt exclamare majus, num ²³ satis habent latera, fauces, linguam intendere? ³ e quibus elici vocem & fundi videmus. Toto corpore atque ⁴ omnibus ungulis, ut dicitur, contentioni vocis adserviunt. Genu mehercule M. Antonium vidi, ⁵ cum contente pro se ipse lege Varia diceret, terram tangere. Ut enim balistae, lapidum; & reliqua tormenta, telorum eo graviores emissiones habent; quo sunt

4. Omnibus ungulis] Lambinus se cum iis facere testatur, qui legunt *unguiculis*, & ita in suo Codice scribi dicit Fulv. Ursinus. At ejus fides est fluxa. Certe vulgatam lectionem servant omnes nostri, nec satis est causae, cur ab ea recedamus. Isidorus de partibus hominis Orig. lib. XI. cap. 1. UNGULAS ex Graeco vocamus, illi enim has *ὀνυχας* dicunt. Rufinus Invect. II. in Hieronymum Tom. IX. p. 150. ed. Victor. Nam quis est qui, cum morbo regio labores, — mag-nopere clamet quod non leve *παγ-ανυχας* pedis aut perfacilis UNGULAE suae offensae curetur? Plautus Pseud. Act. II. Sc. II, 47.

— Nunc certe scio

Hoc, febrem tibi esse, quia non licet hoc injicere ungulas.

Iterum Act. III. Sc. II, 63.

An invenire postulas quemquam coquum

Nisi milvinis aut aquilinis ungulis?

An tu coquimatum te ire ququam postulas,

Quin ibi constrictis ungulis coenam coquas?

Sic & alibi; sed ex hisce satis constat, ungulas de solis bestiis non semper usurpari.

5. Cum contente pro se ipse Lege Varia diceret] Hunc locum illustrabit Valerius Maximus lib. III. cap. VII, 9. Contra M. Antonius ille disertus; non enim respuendo sed amplectendo causae dictionem, quam innocens esset, testatus est. Quaestor proficiscens in Asiam, Brundisium jam pervenerat; ubi literis certior factus est incesti se postulatum apud L. Cassium Praetorem, (cujus tribunal propter nimiam severitatem scopolus reorum dicebatur) cum id vitare beneficio legis Memmiae liceret, quae eorum, qui Reip. causa abessent, recipi nomina vetabat, in urbem tamen recurrit; quo tam pleno fiduciae bonae consilio cum absolutionem celerem, tum prosecutionem honestiorem consecutus est. Ejusdem rei meminit lib. VI. cap. VIII, 1. Eliens. sec. lege agraria. Perperam. Lex Varia a Q. Vario tribuno plebis fuit lata. Vide Ciceronem in Bruto capp. 56, 89.

M

1 Cum

sunt contenta atque adducta vehementius: sic vox, sic cursus, sic plaga hoc gravior, ¹ cum est missa contentius. Cujus contentionis cum tanta vis sit; si gemitus in dolore ad confirmandum animum valebit, utemur: sin erit ille gemitus elamentabilis, si inbecillus, si abjectus, si flebilis; ei qui se dederit, vix cum virum dixerim. Qui quidem gemitus si levationis aliquid adferret, tamen videremus, quid esset fortis & animosi viri: cum vero nihil imminuat doloris, cur frustra turpes esse volumus? quid est enim fletu muliebri viro turpius? Atque hoc praeceptum, quod de dolore datur, parer latius: omnibus enim rebus, non solum dolori, simili contentione animi resistendum est. Ira exardescit? libido concitatur? in eandem arcem confugiendum est, eadem sunt arma sumenda. Sed quoniam de dolore loquimur, illa omittamus. Ad ferendum igitur dolorem placide atque sedate, plurimum proficit *toto pectore*, ut dicitur, cogitare, quam id honestum sit. Sumus enim natura, ut ante dixi, (² dicendum est enim saepius) studiosissimi appetentissimique honestatis; cuius si quasi lumen aliquod

¹ Cum est missa contentius] Vulgo quo, contra MSSorum fidem.

² Dicendum est enim saepius] Leg. autem. Nemo fere nescit, quam crebro Librarii voces hasce miscuerint.

³ Impetu animorum ad veram laudem atque honestatem] MSSi

Colon. & Cantab. annectunt *tendente*. Mihi vero dubium non videtur, quin ea vox a Librario quodam semibarbaro sit addita.

⁴ A dolore deductus est] Sic optime praestantissimus Bentleius. Vulgo *deductus*.

⁵ Ex remibus laboraret] Recte, inquit Pet. Victorius, Ciceronem ab

ab ali
nam li
ait: N
sius fl
Stoicis
REM.
VII. S
Siqui
epodius

aliquod aspexerimus; nihil est, quod, ut eo potiamur, non parati simus & ferre & perpeti. Ex hoc cursu atque impetu animorum ad veram laudem atque honestatem, illa pericula ad-cuntur in praeliis. Non sentiunt viri fortes in acie volnera: vel sentiunt; sed mori malunt, quam tantillum modo de dignitatis gradu demoveri. Fulgentis gladios hostium videbant Decii, cum in aciem eorum intruebant: his levabat omnem volnerum metum nobilitas mortis & gloria. Num tum ingemuisse Epaminondam putas, cum una cum sanguine vitam effluere sentiret? imperantem enim patriam Lacedaemoniis relinquebat, quam acceperat servientem. Haec sunt solatia, haec fomenta summorum dolorum. Dices, quid in pace? quid dō-²⁴ mi? quid in lectulo? Ad philosophos me revocas, qui in aciem non saepe prodeunt. E quibus homo sane levis Heracleotes Dionysius, cum a Zenone fortis esse didicisset, & a dolore dedoctus est. Nam cum ex renibus laboraret, ipso in hejulatu clamitabat, falsa esse illa, quae antea de dolore ipse sensisset. Quem cum Cleanthes condiscipulus rogaret, quacnam ratio cum

ab aliis & a se ipso dissentire: nam lib. V. de Fin. cap. 31. sic ait: Nobis Heracleotes ille Dionysius flagitiose destituisse videtur a Stoicis propter Oculorum Dolo-rem. Laertius in Zenone lib. VII. §. 37. Διονύσιος ὁ μακεδνικὸς εἰς τὴν ἰδνὴν ἀλ' ἂν γὰρ ἐφοδῆεν ΟΦΘΑΛΜΙΑΝ ὠκνησεν

ἢ λέγειν τὴν πῖνον ἀδιάφορον ἔσθαι ἢ ἡγοκλιώτης. Et §. 166. Διονύσιος ὁ μακεδνικὸς τὰς αἰσθητὰς ἰδνὰς ἀλ' ἀπερὶ τὴν ἰδνὴν ἀλ' ἀπερὶ τὴν ΟΦΘΑΛΜΙΑΝ. Hanc quidem μεταφρῶν memorant, ejus vero causam non tradunt, Lucianus bis accus. Tom. II. pag. 227. & Athenaeus lib. VII. pag. 281. ac lib. X. p. 437. M 2

1 Quic-

cum de sententia deduxisset, respondit, ¹ *Quicumque tantum operae philosophiae dedisset, dolorem tamen ferre non posset; satis esset argumenti malum esse dolorem: plurimos autem annos in philosophia consumpsi, nec ferre possum: malum est igitur dolor: tum Cleanthen, cum pede terram percussisset, versum* ² *ex Epigonis ferunt dixisse,*

Audisne haec Amphiarae, sub terram abdite?

Zenonem significabat, a quo illum degenerare dolebat. At non noster Posidonius; quem & ipse saepe vidi, & id dicam quod solebat narrare Pompeius: Se, cum Rhodum venisset decedens ex Syria, audire voluisse Posidonium; sed cum audisset eum graviter esse aegrum, quod vehementer ejus artus laborarent; voluisse tamen nobilissimum philosophum visere: quem ut vidisset & salutavisset honorificisque verbis prosecutus esset, molesteque se dixisset ferre, quod cum non posset audire: at ille, Tu vero, inquit, potes: nec committam, ut dolor corporis efficiat, ut frustra tantus vir ad me venerit. Itaque narrabat, eum graviter & copiose de hoc ipso, Nihil esse bonum nisi quod esset honestum, cubantem disputasse: cumque quasi faces ei doloris admoverentur; saepe dixisse, Nihil agis dolor: quamvis sis molestus, numquam

¹ *Quicumque — dedisset, dolorem tamen ferre non posset*] Vulgo quia, cum—dedissem, dolorem tamen ferre non possem. Sed ipsius Syllogismi ratio certam reddit celeberrimi Benslei diépoion.

² *Ex Epigonis*] Erat Aeschyli

Tragoedia, quam laudat Scholiastes Pindari ad Isthm. vi, 10. eamque videtur Accius in linguam Latinam vertisse. Vide Nonium cum alibi, tum in *manere*. Falluntur ii, qui Euripidis drama fuisse censuerunt.

quam te esse confitebor malum. Omninoque omnes clari & nobilitati labores contemnendo fiunt etiam tolerabiles. Videmusne, apud quos²⁵ eorum ludorum, qui Gymnici nominantur, magnus honos sit; nullum ab his, qui in id certamen descendant, devitari dolorem? apud quos autem venandi & equitandi laus viget, qui hanc petessunt, nullum fugiunt dolorem. Quid de nostris ambitionibus, quid de cupiditate honorum loquar? Quae flamma est, per quam non cucurrerunt hi, qui haec olim³ punctis singulis colligebant? Itaque semper Africanus Socraticum Xenophontem in manibus habebat; cujus in primis laudabat illud, quod diceret, *eosdem labores non aequae gravis esse imperatori & militi: quod ipse honos + laborem leviolem faceret imperatorium*. Sed tamen hoc evenit, ut in volugus insipientium opinio valeat honestatis, cum ipsam videre non possint. Itaque fama & multitudinis judicio moventur: cum id honestum putent, quod a plerisque laudetur. Te autem, si in oculis sis multitudinis, tamen ejus judicio stare nolim; nec, quod illa putet, idem putare pulcherrimum. Tuo tibi judicio est utendum: tibi si recta probanti placebis, ⁵ tum non modo te te viceris, (quod paulo ante praecipiebam)

3 Punctis singulis] Suffragiis, quae olim punctis notabantur. Ad eundem morem respicit Horatius Art. Poet. vl. 343.

4 Laborem leviolem faceret imperatorium] Xenophontis haec sunt verba: Τῶν ὁμῶν ἐμψάτω

οἱ αὐτοὶ πόνοι οὐχ ὁμῶς ἀπὸ τῶν ἀρχόντων, π ἀνδρῶν, καὶ ἰδιώτῶν ἀλλ' ἰπποκρίσει τὶ πρὸς τὴν πόλιν καὶ ἀρχῶν. Extant Cyropaed. lib. I. p. 32.

5 Tum non modo tete] Vulgo tum non modo tu te. Nos Reg.

cupiebam) / sed omnis & omnia. Hoc igitur tibi propone, ¹ amplitudinem & quasi quandam exaggerationem quam altissimam animi, quae maxime eminet contemnendis & despiciendis doloribus, unam esse omnium rem pulcherrimam: coque pulchriorem, si vacet populo, neque plausum captans, ² se tamen ipsa delectet. Quin etiam mihi quidem laudabiliora videntur omnia, quae sine venditione & sine populo teste sunt: non quo fugiendus sit; ³ (omnia enim benefacta in luce se conlocari volunt) sed tamen nullum theatrum virtuti conscientia magis est. Atque in primis meditemur illud, ut haec patientia dolorum, quam saepe jam animi intentione dixi esse firmandam, in omni genere se acquabilem praebeat. Saepe enim multi, qui aut propter victoriae cupiditatem, aut propter gloriae, aut etiam ut jus suum & libertatem

& Pithoean. sequimur. Med. habet tu non modo te viceris.

¹ *Altitudinem & quasi quandam exaggerationem quam altissimam animi*] Pall. nostrique Codices exhibent *altitudinem animi & quasi quandam exaggerationem quam altissimam animi*: nec aliter edidit Gebhardus. At cum putida sit & inelegans animi repetitio, nos a veteribus editis stamus.

² *Se tamen ipsa delectet*] Vulgo *tantum*. Lectionem, quam recepimus, tuentur nostri Codices, eaque omnino est proba.

³ *Omnia enim bene facta*] Recte facta dat Augustinus hunc

locum citans lib. XIV. C. D. cap. 18. & ita loquitur noster infra lib. III. cap. 2.

⁴ *Barbari* quidem] Sic Eliens. tert. & ita dedit Erasmus. Vulgo *quidam*.

⁵ *In praeliis exsultant, lamentantur in morbo*] Ita se gerebant fortes illae nationes, non quod doloris stimulos metuebant; sed quia mortem in praeliis gloriosam & felicem, eorum autem excessum, qui morbo peribant, turpem ac miserabilem censuere. Valerius Maximus lib. II. cap. VI, 11. *Alacris & fortis Cimbrorum & Celtiberorum* (philosophia) *qui in acie exsultabant, tanquam*

bertatem tenerent, vulnera exceperunt fortiter & tulerunt; idem omiſſa contentione dolorem morbi ferre non poſſunt. Neque enim illum, quem facile tulerant, ratione aut ſapientia tulerant; ſed ſtudio potius & gloria. Itaque ⁴ barbari quidem & inmanes ferro decertare acerrime poſſunt, aegrotare viriliter non queunt. Graeci autem homines non ſatis animoſi, prudentes, ut eſt captus hominum, ſatis, hoſtem aſpicere non poſſunt: idem morbos toleranter atque humane ferunt. At Cimbri & Celtiberi ⁵ in praeliis exſultant, lamentantur in morbo: nihil enim poteſt eſſe acquabile, quod non a certa ratione proficiſcatur. Sed ⁶ cum videas eos, qui aut ſtudio aut opinione ducantur, in eo perſequendo atque adipiſcendo, dolore non frangi; debeas exiſtumare aut non eſſe malum, dolorem; aut, etiamſi quicquid aſperum ⁷ alienumque

tanquam glorioſe & feliciter vita exceſſuri: lamentabantur in morbo, quaſi turpiter & miſerabiliter perituri. Hoc idem Graecis quoque nonnullis videbatur. *Clemens Strom.* iv. pag. 570. Οἱ πολλοὶ ὃ τῶν περ' Ἑλλήσι τῶν εἰς πόλεμον ἀποθνήσκοντων τὴν πλείων ἐπαινοῦσιν, οὗ τὸ βιαιῶς ἀποθνήσκειν συμβουλευόντας, ἀλλ' ὅτι οἱ κατὰ πόλεμον τελευτῶν, ἀδίκῃ τῇ θανάτῳ ἀπὸ ἁλλοτρίῃ, ἀπὸ θανάτου τῇ σάμῃ. τῷ, καὶ οὗ ὡς καμὸν τῇ ψυχῇ, ἀλλ' ὡς καμὸν λαμβάνει, οἷα οὗ τῶν νόσων πάσχον οἱ ἀσθενέστεροι ἀπὸ λείπτου γὰρ θάνατον ὀκνοῦσι καὶ ἰσχυρότεροι τῷ ζῆν. Hinc *Heraclitus* apud *Theodoretum Therap.*

viii. p. 117. Ἀγαθόντες οἱ θάνατον καὶ ἀνθρώποι. Vide *Platonis Menexen.* pag. 403. quae laudat etiam *Stobaeus Serm.* XLVIII. p. 353. *Tacitum Hist.* V, 4. *Amm. Marcellinum* xxiii, 6. xxxi, 2. & *Lampridium* in *Alex. Severo* cap. LXII.

⁶ Cum videas eos qui aut studio aut opinione ducantur] Reti- cenda non videtur *Vaticani* Codicis ſcriptura, qui repraeſentat, cum videas quo quis aut ſtudio aut opinione ducatur. Ut opinor, haud male.

⁷ Alienumque a natura ſit] Sic *Balliol.* & veteres editi. *Vulgo* deest praepoſitio.

numque à natura sit, id appellari placeat malum, tantulum tamen esse, ut a virtute ita obruatur, ut nusquam appareat. Quae meditare, quaeſo, dies & noctes: latius enim manabit haec ratio; & aliquanto majorem locum, quam de uno dolore, occupabit. Nam si omnia fugiendae turpitudinis adipiscendaeque honestatis causa faciemus, non modo stimulos doloris, sed etiam fulmina fortunae contemnamus licebit: praesertim cum paratum sit illud ex hesternae disputatione perfugium. Ut enim si cui naviganti, praedones insequantur, Deus qui dixerit, Ejice te navi; praesto est qui excipiat, ¹ vel Delphinus ut Arionem Methymnacum; vel ² equi Pelopis illi Neptunii, qui *per undas curvus suspensos rapuisse* dicuntur, excipient te, & quo velis, perferent; ³ omnem omittas timorem: sic urgentibus asperis & odiosis doloribus,

¹ Delphinus, ut Arionem Methymnacum] Nota fabula, quam tradunt Herodotus I, 23, 24. Plutarchus in Conviv. septem Sap. pag. 161. Agellius xvi, 19. Ovidius Fast. II, 83. Augustinus C. D. I, 14. Lucianus in Dial. Neptuni & Delphini Tom. I. pag. 250. alique. Similem historiam ex Phylarcho refert Athenaeus lib. XIII. p. 606.

² Equi Pelopis illi Neptunii] Pelops, ut Hippodamiam uxorem duceret, equos alatos a Neptuno ferebatur impetrasse. Pindarus Olymp. I, 139. post recitatas preces Pelopis ad Neptunum fufas sic infit:

— Τὸν μὲν ἀγάλλων θεὸς
ἔδωκεν διφρεὶ χρύσειον ἐν πτεροῖ—
Σὶν τ' ἀκάματος ἵππους.
Hinc Pausanias lib. v. cap. 17. Οἰόμεθα δὲ δῶκεν Πίλοπ' ἱπποδάμειαν ἑκατέρῃ μὲν δὲ δύο αὐτῶν εἶσιν ἵπποι, τοῖς δὲ τῷ Πίλοπ' ἐν πτεροῖς καὶ πτεροῖς. Eandem fabulam tetigerunt Euripides in Rheso vff. 187, 240. & Lucianus in Charid. Tom. II. pag. 793. Narrant Scholiastes brevis ad Iliad. A, 38. ac Tzetzes ad Lycophronis v. 156.

³ Omnem omittas timorem] Vulgo omittat. Sed Reg. Pithoean. Elienf. tert. & Balliol. ut edidimus.

bus, * si tanti non sit ut ferendi sint, † quo sit confugiendum vides. Haec fere hoc tempore putavi esse dicenda. Sed tu fortasse in sententia permanes. A. Minime vero: meque biduo duarum rerum, quas maxime timebam, spero liberatum metu. M. Cras ergo ‡ ad clepsydram, § (sic enim diximus) ¶ sed tibi hoc video non posse deberi. A. Ita prorsus. Et illud quidem ante meridiem; hoc, eodem tempore. M. Sic faciemus, tuisque optumis studiis obsequemur.

M. TUL-

4 Si tanti non sit] Vulgo non sunt. Emendationem *Gulielminam*, quam probavit etiam Cl. *Bentleius*, admisimus. Vide sis *Euripidem* Hec. vs. 1107.

5 Quo sit confugiendum, vides] Reg. & Pithocan. ut vides. Lege tu vides, ut habent Med. & veteres editi.

6 Ad clepsydram] Ad exercitationes Rhetoricas: nam clepsydra vas erat aqua plenum, ad cuius mensuram Oratores verba faciebant. Vide Scholiasten *Aristophanis* in *Acharn.* vs. 693. & *Suidam*. Hinc *Demades* de *Demosthenis* ὑδρομετρία dixit, ὡς οἱ μὲν ἄλλοι ΠΡΟΣ ὙΔΩΡ ΛΕΓΟΙ- EN, † Δημοσθέσις δὲ πρὸς ὑδρὸς γυγίφειν. Exstat apud *Lucianum*

in *Dem. Encom.* Tom. II. pag. 691. Ejus saepe meminit *Plinius* in *Epistolis*; ad eam adludunt *Synesius* *Dion.* pagg. 54. 55. *Themistius* *Orat.* l. xxvi. p. 314. alique; eam denique descripsit *Apuleius* *Metam.* III. pag. 73.

7 Sic enim diximus] Vulgo duximus. At *Pal. quart. Fabric. Vatic. Eliens. tert. Petrens. & Bak.* lectionem, quam recepimus, exhibent. Merito quidem; nam huic verbo constituendi potestas est tribuenda. Vide *Notium* in *dicere*.

8 Sed tibi hoc video] Sic *Codices*. Vulgo & tibi hoc video; prout conjecit *Hadr. Turnebus* *Advers.* IV. 18. Forſan ſed & tibi hoc video.

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

A D

M. BRUTUM

LIBER TERTIUS.

DE AEGRITUDINE LENIENDA.

QUIDNAM esse, Brute, causae putem, cur, cum constemus ex animo & corpore, corporis curandi tuendique causa, quaesita sit ars ejus, atque utilitas eorum

¹ *Utilitas Deorum immortalium inventioni consecrata*] Ciceronianus similis est *ἱερός* Plutarchi *πρὸς πικράδα*, pag. 7. D. Sane medicina Diis primum inventores suos assignavit & caelo dicavit, ut ait Plinius H. N. xxix, 1. Hinc illam *θεῶν πικράδα* vocat Lucianus in Abdic. Tom. I. p. 724. Apollo autem praecipue denotatur & Aesculapius. Vide sis, inter alios Galenum Protr. ad artes cap. 1. Platonem in Sympof. pag. 325. Theodoretum Therap. I. init. Quintilianum Inst. III, 7. denique Martianum Capellam lib. II. pag. 39, 40.

² *Corporis gravitatem*] Ea fit

cum languescat corpus, & quasi quodam pondere prematur, ut membra suis aegre fungantur muneribus. Pari modo loquitur noster de Fin. iv, 12. nec alio bonae notae scriptores. Celsus Medic. lib. I. Praef. pag. 19. *Magisque ut conquiescat iisdem aut locis aut temporibus, si quis gravitatem corporis sensit.* Et cap. 10. *Si qua gravitas in corpore est, tum neque mano surgendum, neque pedibus nudis ambulandum est.* Vide & lib. 11. cap. vii. pag. 65. Similiter Graeci. Porphyrius de Abst. lib. I. cap. 51.

Ἄ δ' αὖ οὐκ ἐλαφύοντα ἢ πνεύματι ἢ ἰσχυρίᾳ ἐκ τῆς τῆ ΣΩΜΑ-

TQZ

deorum immortalium inventioni consecrata; animi autem medicina nec tam desiderata sit antequam inventa; nec tam culta posteaquam cognita est; nec tam multis grata & probata, pluribus etiam suspecta & invisa? An quod² corporis gravitatem & dolorem animo judicamus; animi morbum corpore non sentimus? Ita sit, ut animus de se ipse tum judicet; cum id ipsum, ³ quo judicatur, aegrotet. Quod si talis nos natura genuisset, ut eam ipsam intrueri & perspicere, eademque optima duce cursum vitae conficere possemus; haud erat sane, quod quisquam rationem ac doctrinam requireret. ⁴ Nunc parvolos nobis dedit igniculos, quos celeriter malis moribus ⁵ opinionibusque depravati sic restringimus, ut nusquam

naturae

ΤΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΟΣ &c. *Plutarchus* de sanit. tuend. Tom. II. pag. 127. D. ΒΑΡΥΤΗΤΕΣ καὶ χρεῖαι, φησὶ Ἰπποκράτης, αὐτόματι νῦν φράζουσι. Idem pag. 128. Α. ΒΑΡΥΤΗΤΑ καὶ πλησμονὴν ΣΩΜΑΤΟΣ memorat.

³ Quo judicatur] Sic primus emendavit *Des. Erasmus*; cum quo faciunt *Reg. & Pithocan.* anteriores enim editi prae se ferebant quod judicatur. At non aequae felix erat vir summus, cum priorem partem sic reflexerit, Ita sit ut animus de se ipse non judicet; si enim animus de se ipse non judicat, cum aegrotet; nullum omnino de se fert iudicium: siquidem homines a primo fere spiritu perturbationibus, quae morbi sunt animorum,

vexantur. Omnino vide *Plutarchum* Tom. II. pag. 500. F.

⁴ Nunc parvolos nobis dedit igniculos] *Theodoretus Therap.* IV. pag. 56. Δημιουργοῦται — φασὶ παραπλοῖαν εἶναι τῇ φύσει λέγειν τὴν ἀρίστην διδασκαλίαν· μεταμορφῶν γὰρ δὲ καὶ μεταστροφῶν πρὸς τὸ βίβαν τὸ ψυχρὸν, καὶ τὰς παλαιὰς ἀνανήλθ' ἡλικίας, καὶ ἔξ ἀρχῆς ἡ φύσις ἴσθης. Cum primis autem eximia sunt, quae habet *Cicero* de Leg. lib. I. capp. 12, 17.

⁵ Opinibusque depravati] Alii depravatis; *Balliol. Med. & Bak.* cum *Pall. pr. sec. quint. depravatos*; quam lectionem nullo suo merito probat *Fr. Fabricius*; igniculos enim depravatos fuisse nullus unquam dixit scriptor.

naturae lumen appareat: sunt enim ingenii nostris semina innata virtutum; quae si adolescere liceret, ipsa nos ad beatam vitam natura perduceret. Nunc autem, simul atque editi in lucem & suscepti sumus, in omni continuo pravitate & in summa opinionum perversitate versamur: ut paene cum lacte nutricis errorem suxisse videamur. Cum vero parentibus redditi,¹ dein Magistris traditi sumus; tum ita variis inbuimur erroribus, ut vanitati veritas, & opinionioni confirmatae natura ipsa cedat. Accedunt etiam poetae:² qui cum magnam speciem doctrinae sapientiaeque prae se tulerunt, audiuntur, leguntur, ediscuntur, & inhaerescunt penitus in mentibus. ³ Cum vero eodem, quasi maxumus quidam magister, populus atque omnis undique ad vitia consentiens multitudo; tum plane inficimur opinionum pravitate, a naturaque

¹ *Redditi, dein magistris traditi*] Vulgo *demum*. Nos vero MScum Vatic. sequimur; id quod loci ratio postulat. Accedunt fere Reg. & Pithoean. qui *reddit idem* prae se ferunt.

² *Qui cum magnam speciem*] In eandem mentem noster supra lib. II. cap. 10. *Sextus Empiricus* advs. Mathem. pag. 59. ed. Genev. & *Boëtius* Conf. Philos. lib. I. Prof. 1. pag. 9. Ad eum locum vide quae *Ren. Vallinus* adnotavit; quaeque *Fac. Oxenlinus* ad *Minnucii Felicis* cap. xxii. p. 110.

³ *Cum vero eodem*] Huic similis est alius *Tullii* locus; qui,

cum de Poetis ageret, “ad quos “cum accessisset, inquit, clamor “& approbatio populi, quasi “magni cujusdam & sapientis “magistri, quas illi obducunt “tenebras? quos invehunt mentus? quas inflammant cupiditates? Eum nobis servavit *Augustinus* C. D. lib. II. cap. 14. Vide sis & *Joannem* Saisberiensem *Policr.* lib. VII. cap. ix. pag. 437.

⁴ *Optimam magistram*] *Vulgo naturam*. Codices *optime naturam*. Nos Cl. *Bentleyi* conjecturam repraesentamus, & ita loqui solet noster. Vide sis ad lib. I. de *Legg.* cap. 12.

turaque desciscimus: ut nobis ⁴optumam magistram invidisse videantur, qui nihil melius homini, nihil magis expetendum, nihil praestantius honoribus, imperiis, populari gloria judicaverunt, ad quam fertur optumus quisque; veramque illam honestatem expetens, ⁵quam unam natura maxume inquirat, in summa inanitate versatur, consecraturque ⁶nullam eminentem effigiem [virtutis,] sed adumbratam imaginem gloriae. Est enim gloria solida quaedam res, & expressa non adumbrata: ea est consentiens laus bonorum, incorrupta vox bene judicantium de eccellente virtute: ⁷ea virtuti resonat tamquam imago: quae quia recte factorum plerumque comes est, non est bonis viris repudianda: illa autem, quae se ejus imitatricem esse volt, temeraria atque inconsiderata & plerumque peccatorum vitiorumque laudatrix, fama popularis,

⁵ *Quam unam natura*] Sic recte dederunt Manucius, Lambinus, & alii. Vulgo una.

⁶ *Nullam eminentem effigiem [virtutis] sed adumbratam imaginem gloriae*] Voci virtutis, praecedente doctissimo Bentleio, uncinos circumposui, cum manifesto παρίκλῃ nec a Balliol. agnoscat.

⁷ *Ea virtuti resonat tamquam imago; quae quia*] Cum in nonnullis MSScis legatur imago gloriae; quae quia; *Fac.* Gronovius reponit eaque virtuti resonat tamquam imago; gloriaque, quia recte factorum &c. Sed pannus ille non prae se fert Ciceronis co-

lorem, vocemque gloriae recte praetermittunt Urfin. Vatic. Pall. pr. tert. Imago vero idem valet ac Echo. Philargyrius in Virgilio Eclog. iv, 50. *Quae Graece εἰκὼν, Latina imago dicitur.* Cicero Tusc. III. Resonat tamquam imago. Horatius lib. I. Od. 12.

— *Cujus resonet jocosae*

Nomen imago.

Et Od. 20,

*Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.*

Eadem est vocis potestas apud Varronem R. R. lib. III. cap. XVI. pag. 122. Valerium Flacum Argon. III, 597. Statium Silv. I. Carm. III, 18, aliosque.

ris, simulatione honestatis formam ejus pulchritudinemque corrumpit. Qua caccitate homines, cum quaedam etiam praeclara cuperent, eaque nescirent nec ubi nec qualia essent, funditus alii everterunt suas civitates, alii ipsi occiderunt. Atque hi quidem optima petentes, non tam voluntate quam cursus errore falluntur. Quid? qui pecuniae cupiditate, qui *voluptatum libidine feruntur; quorumque ita perturbantur animi, ut non multum absint ab insania, quod insipientibus contingit omnibus; his nullane est adhibenda curatio? utrum quod minus noceant animi aegrotationes, quam corporis? an, quod corpora curari possint, animorum medicina nulla sit? At & morbi perniciosiores pluresque sunt animi, quam corporis: hi enim ipsi ideo odiosi sunt, quod ad animum pertinent eumque sollicitant, *animusque aeger, ut ait Ennius, semper errat, neque pati neque perpeti potest, cupere numquam desinit. Quibus duobus morbis, ut omittam alios, aegritudine & cupiditate, qui tandem possunt in corpore esse graviores? Quî vero probari potest, ut sibi mederi animus non possit? cum ipsam medicinam

corpo-

1 *Voluptatum libidine*] Eliens. pr. *voluptate libidinum*. Med. *libidinum voluptate*. Sic lib. II. Fin. cap. 32. Ille rex Assyriae gloriatur, se omnes secum libidinum voluptates abstulisse. Sed a reliquis libris non est recedendum, cum *voluptatis avidas libidines*, & *libidinem voluptatis*

dixerit noster de Senect. cap. XII.
2 *Animusque aeger*] Haec sunt Enniana, quae in Iambicos Trimetros male digessit Hier. Columna Fragm. pag. 302. Hoc modo sub senariorum leges videntur mittenda:

— *Animus aeger semper errat, neque pati*

Neque

corporis animus invenerit; cumque ad corporum sanationem multum ipsa corpora & natura valeat, nec omnes, qui curari se passi sunt, continuo etiam convalescant; animi autem, ³ qui se sanari voluerint praeceptisque sapientium paruerint, sine ulla dubitatione sanentur? Est profecto animi medicina, philosophia: cuius auxilium non, ut in corporis morbis, petendum est foris; ⁴ omnibusque opibus & viribus, ut nosmetipsi nobis mederi possimus, elaborandum est. Quanquam de universa philosophia, quanto opere ⁵ & expetenda esset & colenda, satis ut arbitror dictum est in Hortensio. De maximis autem rebus nihil fere intermisimus postea nec disputare nec scribere: his autem libris exposita sunt ea, quae a nobis cum familiaribus nostris in Tusculano erant disputata. Sed quoniam duobus superioribus de morte & de dolore dictum est; tertius dies disputationis hoc tertium volumen efficiet. Ut enim in Academiam nostram descendimus, inclinato jam in postmeridianum tempus die; poposci eorum aliquem, qui aderant, causam discerendi: tum res acta sic est. A. Videtur mihi

4.

hi

Neque perpeti poti', cupere nunquam desinis.

Sic vates ipse Rudius apud Macrobius Saturn. lib. vi. cap. 1.

Quis potis ingentes oras evolvere belli.

Nec aliter passim vetustiores.

³ Qui se sanari voluerint] Secundam voculam praetermisit Gellius.

hardus, Victorium secutus. Eam nos fide MSSorum revocandam duximus.

⁴ Omnibusque opibus & viribus] Sic Med. & Balliol. Vulgo omnibusque opibus, viribus.

⁵ Et expetenda esset & colenda] Sic Reg. Vulgo deest prima vox.

1 For-

hi cadere in sapientem aegritudo. M. Num reliquae quoque perturbationes animi, ¹ formidines, libidines, iracundiae? haec enim fere sunt ejusmodi, quae Graeci *πάθη* appellant: ego poteram *morbos*; & id verbum esset e verbo; sed in consuetudinem nostram non caderet. Nam misereri, invidere, gestire, lactari, haec omnia *morbos* Graeci appellant, motus animi, rationi non obtemperantis: nos autem hos eisdem motus concitati animi recte, ut opinor, *perturbationes* dixerimus, *morbos* autem non satis usitate, nisi quid aliud tibi videtur. A. Mihi vero isto modo. M. Haecce igitur cadere in sapientem putas? A. Prorsus existumo. M. Nae ista gloriosa sapientia non magno aestumanda est, siquidem non multum differt ab insania.

A. Quid?

¹ *Formidines, libidines, iracundiae*] MSSi summo consensu hanc lectionem repraesentant. Postrema tamen vox interpretibus haud placuit, quod iracundiam libidini subiciat Cicero: quod cum ex aliis locis tum ex Tusc. lib. iv. cap. 7. manifestum est. Cum itaque quatuor sint perturbationes, aegritudo, metus, libido, & voluptas; doctis viris non fit credibile nostrum, praetermissa quarta, tertiae partem adjecisse. Non autem Tullius ait, se perturbationes hic *ἀνεπαρκῶς* numerasse, locaque sunt alia gravissimi scriptoris, quae satis ostendunt non esse cur a Codicibus recedatur. Sic hujusce libri cap. v. *Exisse ex potestate dis-*

mus eos, qui effrenati feruntur aut libidine aut iracundia. Et Offic. lib. I. cap. 20. *Vacandum autem est omni animi perturbatione, tum cupiditate & metu, tum etiam aegritudine & voluptate animi, & iracundia.* Iterum cap. 29. *Licet ora ipsa cernere iratorum, aut eorum, qui libidine aliqua aut metu commoti sunt.* Quintilianus Instit. V, 8. *Si forte quid factum ira, vel metu, vel cupiditate dicatur.* Vide sis & VII. 2. Audiendus igitur non est Fr. Fabricius, qui libidines, jucunditates; multo autem minus D. Lambinus, qui libidines, cupiditates rescribit: nam horum verborum eadem plane est potestas, quemadmodum docet noster infra cap.

A. Quid? tibi omnisne animi commotio videtur infania? M. Non mihi quidem soli, sed, id quod admirari saepe soleo, majoribus quoque nostris hoc ita visum intellego multis saeculis ante Socraten, a quo haec ² omnis, quae est de vita & de moribus, philosophia manavit. A. Quonam tandem modo? M. Quia nomen infaniae significat mentis aegrotationem & morbum, [¹ id est, insanitatem & aegrotum animum, quam appellarunt insaniam.] Omnis autem perturbationes animi, morbos philosophi appellant, negantque stultum quemquam his morbis vacare: qui autem in morbo sunt, sani non sunt: & omnium insipientium animi in morbo sunt: omnes insipientes igitur insanunt: sanitatem enim animorum positam in tranquil-

xi. quapropter ejus conjectura morbo, si qui sit, nullam adfert medicinam.

² Omnis, quae est de vita & de moribus] Cum, qui Socratem aetate praeibant, philosophi res physicas praecipue tractarent, is primus in Ethica totum studium collocavit, ut tradit *Diogenes Laërtius* lib. II. §. 20. ubi plura congescit *Aug. Menagius*. Fallitur autem vir ille doctus, cum sic loquitur: "Etiam *Themistius*" Orat. xv. Philosophiam sparsim habitantem coëgisse atque "in unum contraxisse ait, quem admodum Athenas Theseus". Locus, quem in animo habuit, exstat Orat. xxvi. pag. 318. ed. Harduin. nec de Socrate vel di-

citur vel dici potuit, sed de Platone, qui de rebus Dialecticis, Physicis, Ethicis agebat. Praecessit vero luculentum de Socratica philosophandi ratione testimonium, cui plura similia aliis intacta queant adjungi. Vide sis *Libanium* Orat. xxix. pag. 640. *Lactantium* Div. Inst. lib. III. cap. 13. *Hieronymum* in *Rufin.* lib. III. p. 534. *Augustinum* C. D. viii, 3. *Senecam* Epist. lxxi. *Eusebium* Praep. Evang. lib. I. cap. 8. & lib. xv. cap. 62. denique *Theodoretum* Therap. iv. pag. 60. Vide sis ad lib. v. cap. 4.

³ Id est, insanitatem — insaniam] Cum praestantissimo *Bentleio*, ea omnia quae cincta sunt uncis, iusticia judico.

N

1 Appell.

tranquillitate quadam constantiaque censebant : his rebus mentem vacuum, ¹ appellarunt insanam : propterea quod in perturbato animo, sicut
 5 in corpore, sanitas esse non possit. Nec minus illud acute, quod animi adfectionem, lumine mentis carentem, nominaverunt amentiam eandemque dementiam. Ex quo intellegendum est, ² eos, qui haec rebus nomina posuerunt, sensisse hoc idem, quod a Socrate acceptum diligenter Stoici retinuerunt, Omnis insipientes esse non sanos. Qui est enim animus in aliquo morbo (morbos autem hos perturbatos motus, ut modo dixi, philosophi appellant) non magis est sanus, quam id corpus quod in morbo est. Ita fit ut sapientia sanitas sit animi, ³ insipientia autem, quasi insanitas quaedam, quae est insania eademque dementia. Multoque melius haec notata sunt verbis Latinis, quam Graecis : quod aliis quoque multis locis reperietur. Sed
 id

¹ Appellarunt insanam] Vulgo insaniam, nec aliter Codices. Emendationem tamen Hadr. Turnebi, quam proposuit Advers. lib. II. cap. 6. lubens equidem sum amplexus. Refragatur quidem D. Lambinus, & insaniam male tuetur. Certe mentem tranquillitate constantiaque vacuum, non insaniam, sed insanam, nominamus.

² Eos, qui haec rebus nomina posuerunt] Ursini liber imposuerunt : quod vulgato quidem est usitatus, non vero rectius, ut male vult eruditus ille vir. Horatius Serm. II. Eclog. IV. 1.

— Non est mihi tempus averti

PONERE signa novis praeceptis —

Cicero N. D. lib. I. cap. 17. Sunt enim rebus nobis nova PONENDA nomina. Porro de stultorum insania vide Senecam Benef. II, 35. Laertium VII, 124. Horatium Serm. lib. II. Ecl. III, 43. aut Just. Lipsium Manud. lib. III. Diss. 20. Id autem disputat Socrates apud Platonem in Alcib. II. pag. 39.

³ Insipientia — dementia] Laudat Nonius in insanitas.

⁴ Quoniam — intellegi necesse est] Ita recte Gryphian. Reg. Pall. tres, & Vatic. Vulgo primam

Id alias: nunc, quod instat. Totum igitur id quod quaerimus, quid & quale sit, verbi vis ipsa declarat. Eos enim sanos + quoniam intellegi necesse est, quorum mens motu, quasi morbo, perturbata nullo sit; qui contra adfecti sunt, hos insanos appellari necesse est. Itaque nihil melius, quam quod est in consuetudine sermonis Latini; cum ⁵ *exisse ex potestate* dicimus eos, qui ecfrenari feruntur aut libidine aut iracundia: quamquam ipsa iracundia libidinis est pars: sic enim definitur, *Iracundia ulciscendi libido*. Qui igitur *exisse ex potestate* dicuntur; idcirco dicuntur, quia non sunt in potestate mentis: cui regnum totius animi a natura tributum est. ⁶ Graeci autem *μαίας* unde appellant non facile dixerim. Eam tamen ipsam distinguimus nos melius, quam illi; hanc enim insaniam, quae juncta stultitiae patet latius, a furore disjungimus;

¹ Graeci

nam vocem rejiciunt.

⁵ *Exisse ex potestate*] *Hadr.* quidem *Turnebo* lubetis assentior, qui lib. II. *Advers.* cap. xi. hanc locutionem ex eo natam putat, quod furiosi non in sua, sed in agnatorum & gentilium erant potestate. Dein vero usus invaluit, ut ii *ex potestate exisse*, aut, ut loquitur *Sulpicius Severus* *Dial.* III. cap. 16. *in sua se non habere potestate* dicerentur, quos vehemens aliqua perturbatio tenebat: quoniam *ἐκ τῆς ἐξουσίας*, ut ait *Demophilus* in *Sentent.* pag. 623. *Tullius* haud ita multo post: *Qui igitur ex-*

isse ex potestate dicuntur, idcirco dicuntur, quia non sunt in potestate mentis. Ac iterum lib. IV. *Tusc.* cap. 36. *Iratos proprie dicimus exisse de potestate, id est, de consilio, de ratione, de mente.* *Seneca* de *Ira* lib. I. cap. 12. *Venitque in alienam potestatem, dum in sua non est.* Vide & lib. III. cap. 12. ac *Ciceronem* *Philipp.* vi. cap. 2.

⁶ *Graeci autem μαίας unde appellant*] Varias hujusce vocis Etymologias tradidit *Cael. Aurelianus* *Morb. Chron.* lib. I. cap. 5. p. 325. Vide sis *Hadr.* *Junium* *Anim.* IV, 7.

N 2

1 Graeci

¹ Graeci volunt illi quidem, sed parum valent verbo: quem nos furorem, μελαγχολίαν illi vocant. Quasi vero atra bili solum mens, ac non saepe vel iracundia graviore vel timore vel dolore moveatur! quo genere Athamantem, Alcmaeonem, Ajacem, Orestem furere dicimus. Qui ita sit adfectus, cum dominum esse rerum suarum ² vetant duodecim tabulae. Itaque non est scriptum, SI INSANUS, sed SI FURIOSUS ESSE INCIPIT: ³ stultitiam enim censuerunt constantia id est sanitate vacantem: posse tamen tueri mediocritatem officiorum, & vitae communem cultum atque usitatum: furorem autem esse rati sunt, mentis ad omnia caecitatem. Quod cum majus esse videatur

¹ Graeci volunt illi quidem] Primam vocem a Librariis adjectam puto. Certe omnino est supervacanea. De re ipsa vide Caes. Aurelianus Morb. Chron. I, 6.

² Vetant duodecim tabulae] His verbis: Si furiosus existit, agnatum gentiliūque in eo pecuniaque ejus potestas esto. Vide lib. I. ad Herenn. cap. 13. & lib. II. de Invent. cap. 50.

³ Stultitiam enim censuerunt constantia id est sanitate vacantem] Vulgo stultitiam enim censuerunt inconstantiam id est sanitate vacantem. At vero Nonius in furor, licet in reliquis vulgata lectionem servet, loco stultitiae tamen insaniam repraesentat. Idque rectum censet Paul-

lus Manucius; cum non stultitia, sed insania & furor inter se conferantur. Hoc tamen dato, manifestum restabit vitium; nam saltem vocibus id est deletis, legamus oportet inconstantiam sanitate vacantem; quod in suolibro fuisse testatur Orsinus. Re tamen vera Ciceronis manum servavit Vatic. quem cum Cl. Bentleio sequor; nec opus est ut insaniam legamus, cum ipsa stultitia sit insania. Vide supra cap. IV, seq.

⁴ Furor in sapientem cadere possit, non possit insania] Stoici sapientem ita tuerunt ὡς ἀνθρώπου, ὡς ἀνθρώπου ποτὶ αὐτὸς φαντασίας ἄλλοθεν ἔχει διὰ μελαγχολίας ἢ λήθης. Vide Laertium VII, 118.

⁵ Sed est natura fere] Sic recte Cl.

atur quam insania; tamen ejusmodi est, ut ⁴furor in sapientem cadere possit, non possit insania. Sed haec alia quaestio est: nos ad propositum revertamur. Cadere opinor, in sapientem aegritudinem tibi dixisti videri. A. Et vero ita existumo. M. Humanum id quidem, quod ita existumas: non enim filice nati sumus; ⁵ sed est natura fere in animis tenerum quiddam atque molle, quod aegritudine quasi tempestate quatiatur. Nec absurde Crantor ille, qui in nostra Academia vel in primis fuit nobilis, *Minime*, inquit, *adsentior his, qui istam nescio quam indolentiam magno opere laudant: quae nec potest ulla esse, nec debet.* ⁶ *Ne aegrotassim; sin quid fuerit, sensus adsit, sive secetur quid, sive*

Cl. Bentleius: nam Codices *naturabile*, quod incongruum.

6 Ne aegrotus sim, inquit, sed si fuerim, *sensus adsit*] Ita vulgo dant. Graeca sic se habent apud Plutarchum Conf. ad Apoll. pag. 102. Μη γὰρ νοσῶμεν (Φρονίῳ Ἀκαδημαϊκὸς Κραντορ) νοσήσεις δὲ πικρὴν περ αἰσθάνει, εἴτ' ἂν τίμωιτο π τῶν ἡμετέρων, εἴτ' ἀποσώσῃ τὸ γὰρ ἀνάνδιον τοῦτο εἶναι ἄνθρωπον πικρῶς γὰρ εἶναι, οὐκ αἰνῶμα τοιοῦτον, (forte τοιοῦτον) εἰσπῶν δὲ ψυχῇ. Et paullo ante: Οὐ γὰρ ἔγνωσιν συμφέρονταις πῶς τῶν ἀγρίων ὑμῶν καὶ ἐκλυαίων ἀπαίδευτος ἔσται καὶ τῷ διανοῦ καὶ τῷ συμφέροντι ἔσται. Haec sane prioribus verbis aptissime respondent, ipsiusque Crantoris esse mihi persuadeo, licet illum

ibi non laudarit philosophus Chaeronensis; quod etiam *Per. Victorio* fit credibile. Ceterum doctissimus ille vir locum, quem prae manibus habemus, ita legit, *ne aegrotassim: sin quid fuerit, sensus adsit.* Sane Reg. Pithoean. Med. alique multi Codices exhibent, *ne aegrotassem, si, inquit, vel inquit, fuerat, sensus adsit;* & ii conjecturam *Victorianam*, quam recepi, manifeste confirmant. Similiter *παίδης* ἡμετέρας βέλαντας μὴ μὴ νοσῶν τὰς ἀνθρώπων, νοσῶντα δὲ μὴ ἀγνοῦν, ὅτι νοσῶν, ut ait Plutarchus Tom. II. pag. 501. A. Quin & Epicurei λόγου τὴν εἰς τὸ ἀπαίδης καὶ διανοῦς ἀλυσίαν ὑφ' ἰσχύος κακῶς μείζονος ὑπάρχειν, ἀμείνων δὲ διανοῦς ἀκράτη ἢ ἀσώτης, quod testatur idem pag. 1101.

avellatur a corpore: nam istuc Nihil dolere non sine magna mercede contingit, inhumanitatis in animo, stuporis in corpore. Sed videamus, ne haec oratio sit hominum adsentantium nostrae inbecillitati, & indulgentium mollitudini. Nos autem audeamus non solum ramos amputare miseriarum, sed omnis radicum fibras evellere: tamen aliquid relinquetur fortasse; ita sunt altae stirpes stultitiae: sed relinquetur id solum quod erit necessarium. Illud quidem sic habeto, nisi sanatus animus sit, quod sine philosophia fieri non potest, finem miseriarum nullum fore: quam ob rem, quoniam coepimus, tradamus nos ei curandos; sanabimur, si volumus. Et progrediar quidem longius: non enim de aegritudine solum, quamquam id quidem primum, sed de omni animi, ut ego posui, perturbatione, morbo, ut Graeci volunt, explicabo. Et primo, si placet, Stoicorum more agamus, qui breviter adstringere solent argumenta: deinde nostro instituto vagabimur. ¹ Qui fortis est, idem est fidens; quoniam *Confidens* mala consuetudine loquendi in vitio ponitur, ductum verbum a *confidendo*, quod laudis est. Qui autem est fidens, is profecto non extimescit; discrepat enim a timendo confidere. Atque in quem cadit aegritudo, in eundem timor: quarum enim rerum praesentia sumus in aegritudine, easdem inpen-

¹ Qui fortis est ——— *confidere*] Prior hanc laudat Nominis in confidentiae; sed corruptis, ut solet, exemplaribus est usus. ² In quem cadat ——— animi] Laudat

inpendentes & venientes timemus. Ita fit ut fortitudini aegritudo repugnet. Veri simile est igitur, ² in quem cadat aegritudo, cadere in eundem timorem & infractionem quidem animi & demissionem: quae in quem cadunt, in eundem cadit ut serviat; ut victum ³ si quando se esse fateatur: quae qui recipit, recipiat idem necesse est timiditatem & ignaviam: non cadunt autem haec in virum fortem: igitur ne aegritudo quidem. At nemo sapiens, nisi fortis: non cadet ergo in sapientem aegritudo. Praeterea, necesse est qui fortis sit, eundem esse magni animi; qui magni animi sit, invictum; qui invictus sit, cum res humanas despiciere atque infra se positas arbitrari: despiciere autem nemo potest eas res, propter quas aegritudine adfici potest. Ex quò efficitur, fortem virum aegritudine numquam adfici: omnes autem sapientes, fortes: non cadit igitur in sapientem aegritudo. Et quemadmodum oculus conturbatus, non est probe adfectus ad suum munus fungendum; & reliquae partes totumve corpus, statu cum est motum, deest officio suo & muneri: sic conturbatus animus non est aptus ad exequendum munus suum. Munus autem animi est, ratione bene uti; & sapientis animus ita semper adfectus est, ut ratione optime utatur: numquam igitur est perturbatus:

at

Laudat haec Nonius in *infractionem*.

² Si quando se esse] Vulgo se

quandoque esse. Sed Reg. & Pithocan. ita plane dant ut exhibuimus.

N 4

¶ Frugi

at acgritudo perturbatio est animi: semper igitur ea sapiens vacabit. Veri etiam simile illud est, qui sit Temperans, quem Graeci *σωφρονα* appellant, eamque virtutem *σωφροσύνην* vocant, quam soleo equidem cum temperantiam, tum moderationem appellare, nonnumquam etiam modestiam: sed haud scio an recte ea virtus Frugalitas appellari possit, quod angustius apud Graecos valet, qui ¹ frugi homines *χρησίμους* appellant, id est, tantummodo utilis: ² at illud est latius; omnis enim abstinencia, omnis innocentia, (quae apud Graecos usitatum nomen nullum

¹ Frugi homines *χρησίμους* appellant &c.] Glossae veteres: Frugalitas, *χρησιμότης*. Donatus ad Terentii Eunuch. Act. III. Sc. V, 60. Frugi utilis & necessarius, ut fruges humano generi. Frugi est ergo, in quo est aliquid, quo fruamur, id est, utamur. His gemina germana repetit idem Grammaticus ad Act. IV. Sc. vii, 46. At recte monet Tullius, hanc vocem interdum latius patere. Sic & Tusc. IV, 16. Intellegitur qualis ille sit, quem cum moderatum, tum temperantem, continentemque dicimus. Nonnunquam haec eadem vocabula ad frugalitatis nomen tanquam ad caput referre volumus. Quod nisi eo nomine virtutes continerentur, nunquam ita per vulgatum illud esset, ut jam proverbii locum obtineret &c. Utramque vocis huiusce potestatem subindicat Quintilianus Inst. Orat. lib. I. cap. 6. M. Coelius se esse homi-

nem frugi vult probare, non quia abstinens sit (nam id no mentiri quidem poterat) sed quia utilis multis, id est, fructuosus, unde sit dicta frugalitas. Isidorus Orig. lib. X. pag. 1074. Frugalitas a fruge nominatus, id est, a fructu vel parsimonia; sive, ut alii volunt, a modestiae temperantia, Legendum a modestia & temperantia. Res ipsa clamat.

² At illud est latius: omnis enim abstinencia, omnis innocentia — reliquas etiam virtutes frugalitas continet] Manucius edidit, at illud latius; est enim omnis abstinencia; & ita fere D. Lambinus. Leodogarius a Quercu reponit, omnem enim abstinenciam, omnem innocentiam — reliquas etiam virtutes frugalitas continet. Ita quidem ad usitatam *εὐνομίαν* revocatur oratio; sed cum MSSci lectionem, quam dedimus, unanimi consensu repraesentent, ab iis standum censeo. Certe veteres

nullum habet; sed habere potest ἀλάβειαν: nam est innocentia, adfectio talis animi, quae noceat nemini) reliquas etiam virtutes frugalitas continet: quae nisi tanta esset, & si his angustis, quibus plerique putant, teneretur, numquam esset L. Pisonis cognomen tanto opere laudatum. Sed quia nec qui propter metum praesidium reliquit, quod est ignaviae; nec qui propter avaritiam clam depositum non reddidit, quod est iniustitiae; nec qui propter temeritatem male rem gessit, quod est stultitiae, *frugi* appellari solet; co tris virtutes, fortitudinem, iustitiam,

res initium ab una phrasi facientes, alterius partem nonnunquam subjiunt; id quod ἀναγκάσθω à Grammaticis vocatur. *Terentius* Hec. Aët. III. Sc. 1, 6.

Nam nos omnes, quibus est alicunde aliquis obiectus labor, Omne quod est interea tempus, priusquam id rescitum est, lucro est.

Incepit tanquam dicturus esset, *lucro habemus*; finivit, quasi dixisset, nobis omnibus. *Hirtius* Bell. Afric. cap. xix. Hac spe atque ea audacia inflammatus Labienus, cum equitibus Gallis Germanisque MDC — in campis planissimis purissimisque ab hora diei quinta usque ad Solis occasum est decertatum. Iterum cap. xxv. Rex Juba, cognitis Caesaris difficultatibus copiarumque paucitate, non est visum dare spatium convalescendi. *Euripides* Hippol. vs. 23.

— Τὴ πάλιν δ

Πάλαυ ΠΡΟΚΟΨΑΣ, ὁ πόντος
πάλαι ME ΔΕΙΓ.

Ubi Scholiastes: Τὴν ἐσλομένην, inquit: οὕτω γὰρ ἴδιαι εἰπὼν, τὰ πάλαι δὲ πάλαι σφύρασαν, ὥς ἢ πάλιν ἔχω πόντος. *Adi* sis & *Phoeniss.* v. 290. *Aelianum* V. H. lib. II. cap. xi. ac *Dionem Chrysostomum* Orat. vii. pagg. 115, 116. Pari modo noster loquendi modum variavit; etenim si eadem uti ratione perseverasset, in orationis exitu ponendum fuit, reliquae etiam virtutes sub frugalitate continentur.

3 Habere potest ἀλάβειαν] Hanc certe vocem postea receperunt Graeci. Glossarium Graeco-Latinum. ἀλάβειαν, innocentia. Sic etiam Lexicon illud cujus initium ex Bibliotheca S. Mariae Lugdunensis exhibuit Cl. Monsfalconius Palaeogr. Gr. lib. III. cap. vii. p. 248. Quin & ἀλάβειαν vox est optimis scriptoribus usitata.

justitiam, prudentiam, frugalitas complexa est! Et si ¹ hoc quidem commune est virtutum; omnes enim inter se nexae & jugatae sunt. ² Reliquum igitur est, quarta virtus ut sit ipsa Frugalitas: ejus enim videtur esse proprium, motus animi adpetentis regere & sedare, semperque adversantem libidini, moderatam in omni re servare constantiam; cui contrarium vitium ³ Nequitia dicitur. *Frugalitas*, ut opinor, a *fruge*, qua nihil melius e terra: *nequitia* ab eo (etsi erit hoc fortasse durius: ⁴ sed temptemus: Iussisse putemur, si nihil sit) ab eo quod *necquicquam* est in tali homine; ex quo idem ⁵ *Nihil* dicitur.

¹ Hoc quidem — jugatae sunt] Habet Nonius in *jugatum*.

² Reliquum igitur est, quarta virtus ut sit ipsa frugalitas] Vulgo, reliqua igitur & quarta virtus ut sit ipsa frugalitas; unde mihi placebat, reliquum igitur est, quarta virtus ut sit ipsa frugalitas, quod etiam recepi. Elicent. sec. habet *relinquatur tum ut quarta virtus sit ipsa frugalitas*. Legi possit *relinquitur, ut quarta virtus sit ipsa frugalitas*, quod ad plerorumque Codicum lectionem tantum non accedit, & Latinissime dicitur: Cicero *Fin. lib. III. cap. 9. Circumscriptis igitur iis sententiis, quas posui, & quas similes earum sunt, relinquitur, ut summum bonum sit vivere, scientiam adhibentem* &c. Lucretius V, 793.

Linquitur, ut merito mater-num nomen adeptus

Terra sit —

Varro R. R. lib. I. cap. 5. *Relinquitur, quot partes ea disciplina habeas ut sis videndum. Vide sis & cap. 16. ac lib. II. cap. 2.* Sed nimis interpolatus est is Codex quam ut ei soli tuto credatur.

³ Nequitia ab eo — ab eo quod nec quicquam sit in tali homine] Alii *ne quicquam*. Varro L. L. lib. IX. §. 5. *Ex ne & quidquam, media extrita syllaba, coactum est nequam. Itaque ut eum quem putamus esse non hili dicimus nihili; sic in quo putamus esse NEQUIDQUAM dicimus nequam.* Sed parvi refert. Hoc igitur missio, vulgata lectio est tuenda, quam temere sollicitavit P. Manucius. Quod voces ab eo geminentur, alteram bigam tollendam censet vir ille doctissimus. At, in longiore verborum ductu, vel praeterita, vel eorum sensus crebro repetuntur. *Caesar lib.*

dicitur. Qui sit frugi igitur, vel si mavis moderatus & temperans, cum necesse est esse constantem: qui autem constans, quietum; qui quietus, perturbatione omni vacuum: ergo etiam aegritudine: & sunt illa Sapientis: aberit igitur a Sapiente aegritudo. Itaque non in- 9
scite Heracleotes Dionysius ad ea disputat, quae apud Homerum Achilles queritur; hoc ut opinor modo,

6 Corque meum penitus turgescit tristibus iris,

Cum decore atque omni me orbatum laude recordor:
Num manus adfecta recte est, cum in tumore est? aut num ⁷ aliud quodpiam membrum tumidum

lib. III. B. G. cap. 22. Adcantuannus, qui summam imperii tenebat, cum DC. devotis—cum iis Adcantuannus eruptionem facere conatus. Noster infra cap. 28. Ergo id, quod alii rectum opinantes aegritudini se solent dedere, id ii turpe putantes aegritudinem repulerunt. Apuleius Apol. pag. 467. Utrum igitur putas philosopho, non secundum Cynicam &c. — utrum ei putas turpe, scire ista an nescire. Et pag. 548. Persuasi ut filiis pecuniam suam reposcentibus, de qua supra jam dixi, ut eam pecuniam sine mora redderet. Huiusce generis multa, legentibus sient obvia.

⁴ Sed temptemus: *luisse putemur*] Vulgo male, temerius *luisse putemur*: nec melius est, quod ex iis Lambinus extudit, tenerius *luisse*. Erasmus & Victorinus edidit, *sed tentemus*, & *luisse putemur*.

Bene quidem; si modo ceterorum Codicum ductu particula copulans deleatur. Nam Pithoean. ac Balliol. dant *sed temptemus: luisse putemur*. Reg. *luisse putemur*.

⁵ Nihil dicitur] Vulgo *nibili*. Sed illud volunt Codices; nec immerito. Vide sis ad lib. I. de Divin. cap. 14.

⁶ *Corque meum penitus*] Graece:

Ἀλλὰ μὲν αἰδῶνται κατὰ τὴν χό-
λῃ, ἢ πρὸς ἐμὴν
Μήστρεα, ὅς μ' ἀσφύλας ἐν Ἀρ-
γείῳ ἵπτεται.

Exstat Iliad. I, 642. Pariter *ἰο-
μὸν ἀνδρῶν* dixit: Herodotus lib. VII. cap. 39.

⁷ Aliud quodpiam membrum] Vulgo aliquod *quippiam*, & ita fere MSSi; unde J. Fr. Gronovius ad Livii XLI, 6. facit *ali-
quodpiam*. Probo tamen, vel *ali-
ud quippiam*, quae est Fani Gu-
lielmi

midum ac turgidum non vitiose se habet? sic igitur inflatus & tumens animus in vitio est: sapientis autem animus semper vacat vitio, numquam turgescit, numquam tumet: ¹ at iratus animus, ejusmodi est: numquam igitur Sapiens irascitur. Nam si irascitur, etiam concupiscit: proprium est enim irati cupere a quo lacerus videatur, ei quam maxumum dolorem inurere: qui autem id concupierit; eum necesse est, si id consecutus sit, magno opere lacerari: ex quo fit, ut alieno malo gaudeat: quod quoniam non cadit in Sapientem, ne ut irascatur quidem cadit: sin autem caderet in Sapientem aegritudo; caderet etiam iracundia: qua quoniam vacat, aegritudine etiam vacabit. Et enim si Sapiens in aegritudinem incidere posset; posset etiam in misericordiam, posset in invidentiam. ² Non dixi *invidiam*, ³ quae tum est cum invidetur: ab *invidendo* autem *Invidentia*

Hjelmit conjectura, vel aliud quoddam: sic enim in nonnullis Codicibus exarari testatur *Hadr. Turnebus* Advers. xxvi, 6.

¹ At iratus animus] Forſan ex MSto Vatic. leg. *irati*: nam sapientis animus praecessit.

² Non dixi *Invidiam*] Vulgo in *invidiam*, nec aliter *Nonius*. At Reg. *Pithoean*. alique Codices illam praepositionem nesciunt.

³ Quae tum est cum invidetur] Sic Codices & *Nonius* in *Invidia*. Nihilo tamen minus res ipsa postulat ut legamus quae & tum est cum invidetur, prout emendavit *Cl. Bensleius*; aut quae

item est cum invidetur, Hac de causa *invidiam* paullo post ambiguum nomen vocat: & *invidia* non in eo qui invidet solum dicitur, sed etiam in eo cui invidetur, quemadmodum loquitur infra IV, 7.

⁴ Ut est in *Melanippo*] Sic Reg. & *Pithoean*. Vulgo *Menalippo*, sed prorsus adversatur linguae Graecae ratio. Hanc *Accii* fabulam saepe laudant *Festus* & *Nonius*. Quodnam fuerit ejus argumentum, divinando assequi conatus est *G. J. Vossius* ad *Fragm. Tragic.* p. 163.

⁵ Quisnam florem liberum invidit

dentia recte dici potest, ut effugiamus ambiguum nomen *invidiae*; quod verbum ductum est a *nimis intuendo* fortunam alterius, * ut est in Melanippo:

Quisnam florem liberum invidit meum?

male Latine videtur, sed praeclare Accius: ut enim *videre*, sic *invidere florem* rectius, quam *flori*. Nos consuetudine prohibemur; poeta jus suum tenuit, & dixit audacius. Cadit igitur in eundem & misereri & invidere: nam qui dolet rebus alicujus adversis, idem alicujus etiam ⁶ secundis dolet; ⁷ ut Theophrastus interitum deplorans Callisthenis sodalis sui, rebus Alexandri prosperis angitur: itaque dicit Callisthenen incidisse in hominem summa potentia summaque fortuna, sed ignarum, quemadmodum rebus secundis uti conveniret. Atqui quemadmodum misericordia aegritudo est ex alterius rebus adversis: sic invidentia aegritudo est

vidit meum] Integer exstat Trochaicus apud Nonium cap. ix. Invidit illam rem pro illa re, Accius Melanippo.

Unde aut quis mortalis florem liberum invidit meum.

Vide Sanctum Min. lib. III. cap. 3. J. Fr. Gronovium ad Taciti Ann. I, 22. & Intt. ad Quintiliani IX, 3.

⁶ *Secundis dolet*] Vulgo solet. Sed commodior videtur ea lectio quam praestant Eliens. tert. Bak. Balliol. Med. & veteres editi.

⁷ *Ut Theophrastus interitum deplorans Callisthenis*] In libro cui titulus Καλλισθένης ἢ περὶ πτω-

χῆς. Vide Menagium ad Laërtii v, 44. Quam vero mortem obierit Callisthenes, inter auctores non convenit. Artianus Exped. lib. IV. cap. 14. Καλλισθένης Ἀλεξάνδρου μὲν λόγῳ διδιδόται ἐν πύλαις ἐμπροσθέν τῆς ἐμπύλης ἐπὶ τὰ νότον πλανήσας. Πτολεμαῖος δὲ Λόγῳ περιλαμβάνει καὶ προμασθέντα ἀποθανόντα. Diogenes Laërtius v, 5. Callisthenes ἐν σιδήρῳ ἐπὶ τῷ πύλαις παλαιῶν, φθισίων καὶ ἀκρόμας, καὶ τὸν λόγον περιλαμβάνει, ὅτι κατὰ τὴν πύλιν. Plura veterum loca dabit Joann. Freinshemius ad Curtii lib. VIII. cap. VIII, 21.

est ex alterius rebus secundis. In quem igitur cadit misereri, in eundem etiam invidere. Non cadit autem invidere in Sapientem: ergo ne misereri quidem. ¹ Quod si aegre ferre Sapiens soleret, misereri etiam soleret: abest ergo a Sapiente aegritudo. ² Haec si dicuntur a Stoicis concludunturque contortius; & latius aliquanto dicenda sunt & diffusius; sententiis tamen utendum eorum potissimum, qui maxime forti, &, ut ita dicam, virili utuntur ratione atque sententia. Nam Peripatetici, familiares nostri; quibus nihil est uberius, nihil cruditi, nihil gravius; mediocritates vel perturbationum, vel morborum animi, mihi non sane probant. Omne enim malum, etiam mediocre, magnum est: nos autem id agimus, ut id in Sapiente nullum sit omnino. Nam ut corpus, etiam si mediocriter aegrum est, sanum non est: sic in animo ista mediocritas caret sanitate. Itaque praeclare nostri, ut alia multa, molestiam, sollicitudinem, angorem, propter similitudinem corporum aegrorum, aegritudinem nominaverunt. Hoc propemodum verbo Graeci omnem animi perturbationem appellant: vocant enim $\pi\acute{\alpha}\nu\theta\epsilon\varsigma$, id est, morbum,

¹ Quod si aegre ferre] Vulgo quod si hoc aegre ferre. Sed officit sensui pronomen; quare cum Bak. daret hoc referre, E-liens. vero sec. Pithocan. & Balliol. haec referre, nos veram lectionem non difficulter extudi-

mus. Adspirationes enim vocibus aliquando perperam additas fuisse demonstravit Janus Rutgersius Venuf. Lect. c. xiv. Quis & Librarios verba male divisisse notum. Sic apud Justinum Martyrem Orat. ad Graecos cap. 3.

bum, quicumque est motus in animo turbidus : nos melius. Aegris enim corporibus simillima animi est aegritudo : at non similis aegrotationis est libido, non immoderata laetitia, quae est voluptas animi elata & gestiens. Ipse etiam metus non est morbi admodum similis, quamquam aegritudini est finitimus : ³ sed proprie, ut aegrotatio in corpore, sic aegritudo in animo nomen habet non sejunctum a dolore. Doloris igitur hujus origo nobis explicanda est, id est, causa efficiens aegritudinem in animo, tanquam aegrotationem in corpore : nam ut medici, causa morbi inventa, curationem esse inventam putant : sic nos, causa aegritudinis reperta, medendi facultatem reperiemus. Est igitur causa omnis in opinione; nec vero ^{II} aegritudinis solum, sed etiam reliquarum omnium perturbationum : quae sunt genere quatuor, partibus plures : nam cum omnis perturbatio sit animi motus, vel rationis expers, vel rationem aspernans, vel rationi non obediens; isque motus aut boni aut mali opinione citetur : bifariam quatuor perturbationes aequaliter distributae sunt. Nam duae sunt ex opinione boni, quarum altera voluptas gestiens, id est, praeter

pro τῷ ἰσχυρῷ αὐτῷ ΔΙΑΚΙ-
ΔΗ ΕΚΕΥΟΝΤΙ, nos probabili conjectura rescribimus, τῷ ἰσχυρῷ αὐτῷ ΤΑΚΙΝΘΙ ΔΙ-
ΕΚΕΥΟΝΤΙ. Hinc origo mendi satis patet.

² Hanc & dicuntur a Stoicis—

[& latius] Vulgo haec sic dicuntur a Stoicis—sed latius. Priorem mutationem ratam faciunt Reg. & Pithoean. alteram exco-
gitavit Cl. Bentleii solertia.

³ Sed propriis—nomen habet] Adducuntur à Nonio in aegrotatio.

1 Al-

praeter modum elata laetitia opinione praesentis magni alicujus boni: ¹ altera cupiditas, quae recte vel libido dici potest, quae est immoderata adpetitio opinati magni boni, rationi non obtemperans. Ergo haec duo genera, voluptas gestiens & libido, ² bonorum opinione turbantur: ut duo reliqua, metus & aegritudo, malorum. Nam & metus, opinio magni mali, ut in eo rectum videatur esse angere: id autem est, ut is qui doleat oportere opinetur se dolere. His autem perturbationibus, quas ³ in vitam hominum stultitia quasi quasdam furias immittit atque incitat, omnibus viribus atque opibus repugnandum est: si volumus hoc, quod datum est vitae, tranquille placideque traducere.

* Sed ceteras alias: nunc aegritudinem, si possumus, depellamus; id enim sit propositum; quandoquidem eam tu videri tibi in sapientem cadere

¹ *Altera cupiditas, quae recte vel libido dici potest, quae est non obtemperans. Ergo haec duo genera &c.]* Sic vulgo dant: at Pall. quinque, Reg. Pithoean. Med. Eliens. tert. Petr. & Bak. exhibent, *altera* cupiditas, quae recte vel libido dici potest, quae est immoderata adpetitio opinati magni boni, rationi non obtemperans, vel cupiditas recte vel libido dici potest. Liquido sane patet voces, quae repetuntur, utroque loco non esse Ciceronianas; quare legi possit, *altera, quae est immoderata adpetitio opinati magni boni, rationi non obtemperans, vel cupiditas recte vel libido dici potest.*

² *Bonorum opinione turbantur]* Forſan legendum *turbant*. Lucetius II, 438.

Aus ex offensus cum turbant corpore in ipſo Semina.

Noster de Fin. lib. I. cap. 10. *At id ne ferat quidem faciunt, ut ita ruant, itaque turbent, ut, earum motus & impetus quo pertineant, non intelligamus.* Tacitus Annal. III, 47. *Si una alterave civitas turbet.* Vide & IV, 1. & Hist. I, 7.

³ *In vitam hominum]* Vulgo in *vita*. Parum Latine. Nos igitur Lambini vestigiis insistimus. Balliol. quidem & Pal. quint. has voces

cadere dixisti: quod ego nullo modo existumo: tetra enim res est, misera, detestabilis; omni contentione, velis ut ita dicam remisque fugienda. Qualis enim tibi ille videtur

12

Tantalo prognatus, Pelope natus, qui quondam a socro

Oenomao rege Hippodameam⁶ raptis nactus⁷ nuptiis?

Jovis iste quidem pronepos——

Tamne ergo abjectus, tamque fractus?

Nolite (inquit) hospites ad me adire illico istis

Ne contagio mea bonis umbrave obsit:

⁷ [Meo] *tanta vis sceleris in corpore haeret.*

Tu te, Thyesta, damnabis orbabisque luce propter vim sceleris alieni? Quid⁸ illum filium Solis? nonne patris ipsius luce indignum putas?

Refugere oculi; corpus macie extabuit;

Lacrimae peredere humore exsanguis genas;

⁹ *Situ nidoris barba paedore horrida at-*

Quo

voces praetermittunt; nec Gebardo videntur necessariae. Qua in re fallitur: alioquin enim non dicit noster, in quem locum perturbationes, quasi furias, immitat stultitia.

⁴ *Sed ceteras alias*] Sic recte veteres editi: refertur enim ad perturbationes. Vulgo *cetera*.

⁵ *Qui quondam a socro*] Vulgo *socro*. Sed Cl. Bentleius hos esse versus primus animadvertit, & *socru* bene reposuit: nam *socrus* & masculino genere veteres dici posse voluerunt, ut ait Nonius.

⁶ *Raptis nactus⁷ nuptiis*] Sic etiam Lambinus. Vulgo *raptu nactus nuptiis*. Sed *raptis* est in

Reg. aliisque MSScis. Vide Scholiaften ad Iliad. B, 104.

⁷ *Meo tanta vis*] Metrum fecit, ut hanc vocem Cl. Bentleius addiderit: hos enim versus Bacchiacos esse primus monuit vir ille summus.

⁸ *Illum filium Solis*] Testatur Ursinus in suo vetere legi *Aetna filium Solis*. Saltem Librarius scribere debuit *Aetna*. Sed illa lectio, si revera talis usquam fuit, Glossematis est damnanda.

⁹ *Situ nidoris*] Quid sibi velint ea verba nescio. Nonnulli Codices *situ liventes*, ut ad genas referantur; prout testis est Turnebus Advers. xxvi. 6. Reg.

O

Pithoeas,

Que intonsa infuscat pectus inluvie scabrum.

Haec mala, o stultissime Aceta, ipse tibi addidisti: non inerant in his quae tibi casus invexerat; & quidem inveterato malo, cum tumor animi resedisset: est autem aegritudo, ut docebo, in opinione mali recentis. Sed moeres videlicet regni desiderio, non filiae: illam enim oderas, & jure fortasse; regno non aequo animo carebas. Est autem impudens luctus mocrone se conficientis, quod imperare non liceat liberis. ¹ Dionysius quidem tyrannus, Syracusis expulsus, Corinthi pueros docebat: usque eo imperio carere non poterat. Tarquinio vero quid impudentius? qui bellum gereret cum his, qui ejus non tulerant superbiam. Is, cum restitui in regnum nec Vejentium nec Latinorum armis potuisset, ² Cumas contulisse se dicitur,

Pithocan. Med. & Bak. *situ nitovis*. Unde reposuerim, *situ* est in ore, quo squalor foetidus denotetur. Cl. autem Bentleius legit, *Titimnit auris*; quae conjectura videtur admodum probabilis.

¹ Dionysius — Corinthi pueros docebat] Idem tradunt Valerius Maximus lib. vi. cap. ix. 6. ext. Lucianus in Gallo Tom. II. pag. 178. aliique plurimi. Inter eos sic Justinus xxi. 5. Novissime, inquit, ludimagistrum professus, pueros in irivio docebat, ut aut a timentibus semper in publico videretur, aut a non timentibus facilius contemneretur. Ast ab Aeliano V. H. lib. IX. cap. 8. dicitur ὁ Κρότος πολλὰ καὶ πρὸς

κίλαις χρησάμενον βίῳ μοταβο-
λαῖς, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀπο-
ρίαν πλουτῶν δι' ἰσοπεφυγῶν καὶ
κρῶν τύμπανον καὶ κατυλῆμιν.
Ἐν δὲ τὸν βίον καταστρέψαι. Ei
praeivit Athenaeus lib. XII. pag.
529.

² Cumas contulisse se dicitur] Vide Livium II. 21. & Dionysium Halicarnassense VI. 21. At in oppido Tusculo quatuordecim annos privatam vitam quietus habuit, & cum uxore consensit; optabiliore fortassis exitu, quam socer ejus, exstinctus, si fides Augustino C. D. III. 15.

³ Opinionem mali, aegritudinem esse natura] Paullus quidem Manucius reponit, opinione mali aegritu-

clitur, inque ea urbe senio & aegritudine esse confectus. Hoc tu igitur censes sapienti acci-
dere posse? ut aegritudine opprimatur, id est, miseria. Nam cum omnis perturbatio miseria est, tum carnificina est aegritudo. Habet ardorem libido, levitatem laetitia gestiens, humilitatem metus: sed aegritudo majora quaedam, tabem, cruciatum, afflictationem, foeditatem; lacerat, exest animum, planeque conficit. Hanc nisi exuimus sic, ut abiciamus, miseria carere non possumus. Atque hoc quidem perspicuum est, tum aegritudinem existere; cum quid ita visum sit, ut magnum quoddam malum adesse & urgere videatur. Epicuro autem placet, ³ opinionem mali aegritudinem esse natura; ut quicumque intueatur in aliquod majus malum, si id sibi accidisse opinetur, ⁴ sit continuo in aegritu-

aegritudinem esse, non natura, quod passim doceat Cicero, aegritudinem opinioni, non naturae, ortum debere. Sed hoc est viri doctissimi παρερμην, licet ejus conjecturam diserte repraesentent Eliens. tert. & Petrens. nam, quod vidit etiam Fr. Fabricius, haud suam, sed Epicuri sententiam refert Tullius. Epicurus autem censet, necesse esse omnes in aegritudine esse, qui se in malis esse arbitrentur, quemadmodum ait noster infra cap. XV. ac proinde lectio, quam recepimus, non est movenda. Hinc est quod sapientem λυπηθήσεαζ statuatur, cum Stoici, qui aegritudinem non naturae, sed voluntati tri-

buunt, id omnino negent. Vide Laërtium X, 119. Eadem fuit Cyrenaicorum sententia. Laërtius II, 91. Καὶ λυπηθήσεαζ μὲν τοῖς καὶ φοβήσεαζ. ΦΥΣΙΚΩΣ ΓΑΡ ΠΙΝΕΣΘΑΙ. Fulv. tamen Urstinus ex suo MSto legit, opinione mali aegritudinem esse natam. Inepte. Quis enim dubitavit, quin ex malo seu praesente seu expectato nasceretur, siqui esset, animi dolor? In eo vero discrepabant inter se Stoici & Epicurei, quod hi fieri non posse censuerint, quin aegritudinem suscitarent mala; Stoici autem hanc voluntarie susceptam esse contenderint.

4. Sit continuo in aegritudine]

O 2

Pithoean.

aegritudine. Cyrenaici non omni malo aegritudinem effici censent, sed insperato & nec opinato malo. Est id quidem non mediocre ad aegritudinem augendam: videntur enim omnia repentina graviora. Ex hoc & illa jure laudantur,

Ego, cum genui, tum ¹ moriturum scivi, & ei rei sustuli.

Praeterea ad Trojam cum misi ob defendendam Graeciam,

² Scibam me in mortiferum bellum, non in epulas mittere.

Haec

Pithoean. Pal. tert. & Vatic. in aegritudinem, ac ita Gebhardus edidit. Vide Agellium I, 7.

¹ Moriturum scivi] Vulgo morituros; ego vero lectionem quam suppeditant Pal. quint. Med. Balliol. Bak. & veteres editt. recipiendam censui; nec, nisi fallor, immerito. Nam quod patet ex hujusce libri cap. 24. haec loquitur Telamo, qui duos quidem filios, Ajacem & Teucrum, misit, ut bello interessent Trojano. Ajax ob Achillis arma sibi negata gladio se transjecit; alterum vero exfulare jussit pater, quia fratris mortem, Ulyssæa verfuta praematuram, ferro non vindicarit. Haec veterum testimoniis non fulcio, quippe quae Mythologis & Poetis sunt decantatissima; (vide modo Scholiasten ad Aeschylî Persas vs. 896.) ex iis tamen liquet haud esse, cur de binis natis, tanquam fato functis, verba faciat Telamo. Ejus

etiam, quam propugno, scripturae locuples vindex est Seneca Conf. ad Polyb. cap. 30. Quanto, inquit, ille justior qui, nuntiata filii morte, dignam magno viro vocem emisit: Ego cum genui, tum moriturum scivi—Deinde adjecit rem majoris & prudentiae & animi, & huic rei sustuli. Caecus est, qui non videt hunc versum philosopho in mentem fuisse; memoriaque Justo Lipsio Tullii locum non suppeditavit, cum de Xenophonte vel Anaxagora statuerit agi. Lapsus etiam est Aeg. Menagius, qui pariter haec de Xenophonte dicta putat ad Laërtii II, 55.

² Scibam me in mortiferum] Sic Ennius apud Festum in obsidio, Scibas natum ingenuum Ajacem, cui tu obsidionem paras.

Apud Plautum, Terentium, aliisque multa sunt hujusmodi quibus congerendis non immorabor. Vide Charisium Inst. Gram. lib.

Haec igitur praemeditatio futurorum malorum 14
lenit eorum adventum, quae venientia longe
ante videris. Itaque apud Euripiden a Theseo
dicta laudantur: licet enim, ut saepe facimus,
in Latinum illa convertere:

*3 Nam qui haec audita a docto meminissem
viro,*

*Futuras mecum commentabar miseras;
Aut mortem acerbam, aut exsili moestam fugam,
Aut semper aliquam molem meditabar mali;
Ut, siqua invec̃ta diritas casu foret,
4 Ne me imparatum cura laceraret repens.*

Quod

II. col. 157. Fatendum tamen
in MSSis hic legi sciebam me in
mortiferum bellum, molesteque
fert Gebhardus, D. Lambinum
scriptis Codicibus non paruisse.
Si redivivus factus querelas suas
repeteret, eas sane flocci non fa-
cerem; cum probe norim, me-
trum Trochaicum, quam pro-
pugnat lectionem non admittere.

3 Nam qui haec audita] Eu-
ripidis verba legantur apud Plu-
tarchum Conf. ad Apollon. pag.
112.

Ἐγὼ δὲ τῷ πρὸς σοφῷ νῦν
μυθῶν

Εἰς φεγγίδας νῦν συμφορὰς τ'
ἰκαλλόμεν,

Φυγὰς τ' ἰμμευτὰς ὀψιπύλους πύ-
τρης ἰμμευ,

Θανάτους τ' αἰέτας καὶ κακῶν
ἄλλας ἰδύς.

Ἢ εἴ τι πάχυν' ὦν ἰδὲ καλῶν
φρονί,

Μὴ μοι νῦν ὀψιπύλου μῦθον
λαλῶν δαίης.

Eosdem versus, pauculis mu-
tatis, exhibet Galenus lib. iv.
de Dogm. Hipp. & Plat. cap.
VII. Tom. V. pag. 151. ed.
Charter.

4 Ne me imparatum cura la-
ceraret repens] Henr. Stephanius
Castig. in Cicer. pag. 33. repo-
nit, ne me imparatum cura lacer-
aret RECENS, "Quam castiga-
tionem, inquit, homini linguae
" Graecae ignaro nescio quam
" facile probaverim; at Graece
" docto ita legendum esse statim
" persuaserim, magnam inter
" ἴππων & νῦν non ignoranti
" esse differentiam". Haec ille,
quem sequitur D. Lambinus.
At hoc insigne est πρὸς σοφῷ,
repens enim, penultima brevi,
non ἴππων, sed αἰπύλων, ut hoc
in loco, denotat. Sic infra cap.
XXII. Quamquam hostium re-
pens adventus magis aliquanto
conturbat quam expectatus. Se-
neca Troad. vs. 426.

Quod autem Theseus a docto se audisse dicit, id de se ipso loquitur Euripides: fuerat enim auditor Anaxagorae, quem ferunt, nuntiata morte filii, dixisse, ¹ SCIEBAM me genuisse mortalem: quae vox declarat his esse haec acerba, quibus non fuerint cogitata. Ergo id quidem non dubium, quin omnia, ² quae mala putentur, sint inprovisa graviora. Itaque quamquam non haec una res efficit maximam aegritudinem; tamen, quoniam multum potest provisio animi & praeparatio ad minuendum dolorem, sint semper omnia homini humana meditata. Et nimirum haec est illa praestans & divina sapientia, & perceptas penitus & pertractatas res humanas habere; nihil admirari, cum accide-

rit;

*Quis te repens commovit ad-
flictam metus?*

Iterum Medae vs. 971.

— *Quid repens adfert sonus?*

Tacitus Ann. VI, 7. *Quid repens aut vetustate obscurum.* Ubi pariter ab Ursino Muretoque perperam emendatur recens. Ita saepe locutus est Livius, & passim Poetae, quorum nonnulla testimonia collegit Nic. Heinsius ad Ovidii Metam. XII, 61.

¹ Sciebam me genuisse mortalem] Unum solummodo filium memorat noster; cum quo paria faciunt Galenus lib. iv. de Dogm. Hippocr. & Platon. cap. VII. Valerius Maximus lib. V. cap. X, 3. ext. Plutarchus Conf. ad Apoll. pag. 118. περί ἀσχημίας pag. 461. περί εὐθυμίας pag. 474.

Dion Chrysostomus Orat. xxxvii. Symmachus lib. III. Epist. 6. Hieronymus Epit. Nepot. pag. 21. denique Simplicius in Epict. cap. XXII. pag. 125. His accensendi sunt Hierocles in Aur. Carm. XVII. Arrianus Epict. lib. III. cap. XXIV. pag. 342. & Trebellius Pollio in Gallienis cap. xvii. qui hoc quidem ἀπρόσβρυμα referunt, sed auctoris nomen tacent. Ast Aelianus Var. Hist. lib. III. cap. 2. duorum filiorum meminit. Ἀναξάγορας τις τῶ Κλαύδιου ἀνδράζοντος πρὸς τοὺς πατέρας ἀποσταλῶν ἔφη τὴν ἀνάγκην οἱ τὸς ΔΥΟ ΠΑΤΕΡΑΣ, ἡλικίαν καὶ μέγεθος ὁ Ἀναξάγορας ὁ δὲ μὲν διαιτῶν καὶ εἶπεν, Ἦδὲν θνῆσκὸς γάρ ἐστιν. Ejus verba repetit Stobaeus Serm. CVI. pag. 571. & quoad numerum Prae-

nestino

rit; nihil, antequam evenerit, non evenire posse arbitrari.

³ *Quamobrem omnis, cum secundae res sunt maxime, tum maxime*

Meditari secum oportet, quo pacto adversam aerumnam ferant:

⁴ *Pericla, damna; peregre rediens semper secum cogitet*

Aut filii peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiae:

Communia esse haec; ne quid horum unquam accadat animo novum:

Quicquid praeter spem eveniet, omne id deputare esse in lucro.

Ergo hoc Terentius à philosophia sumptum cum 15
tam

nestino Sophistae favet Diogenes Laërtius lib. II. §. 13. ubi nonnulla Menagius; ut & Gatakerns ad Antonini IV, 5. Nos multo uberiora dedimus. Illum vero jure mireris quod, cum verba Plutarchi ex libro de ira cohibenda protulisset, meminisse Plutarchum libro *μη ἀπορροιας* moneat. Quasi liber de ira cohibenda diversus esset ab eo *μη ἀπορροιας*. Sed forsitan calami lapsus est pro libro *μη σόφουλας*.

² *Quae mala putentur] Vulgo putantur.* At quod recepi-
mus volunt Reg. Pithoean. Med.
Bak. & Balliol.

³ *Quamobrem omnes] Iambici sunt octonarii ex Terentii Phorm. Act. II. Sc. I, 11. desumpti,*

⁴ *Pericla, damna; peregre rediens semper secum cogitet] In*

Terentianis exemplaribus ita legi-
tur hicce versus,

*Pericla, damna, exsilia; peregre
rediens semper cogitet.*

Quin & eadem versu abhinc se-
cundo dant, *Communia esse haec;*
fieri posse; ut *ne quid animo sit
novum.* Ad hanc formam edi-
tos a se Tullii libros redegerunt
Manucius, Lambinus, &, quod
mireris, ipse Victorius. Temere
prorsus, & praeter id quod po-
stulat fides; nostram enim lecti-
onem tuentur Pall. quinque, Fabr.
Pith. Reg. Med. Eliens. pr. sec.
tert. Petrenf. Bak. Balliol. alii-
que omnes, ut puto, MSSi.
Certe praestantissimus Bensleius,
in suis ad Terentium notis, Poëtae
Codices, non Ciceronis, esse vitiatos
statuit, eamque sententiam vali-
dis firmat argumentis.

tam commode dixerit; nos e quorum fontibus id haustum est, non & dicemus hoc melius & constantius sentiemus? ¹ Hic est enim ille voltus semper idem, quem dicitur Xanthippe praedicare solita in viro suo fuisse Socrate: eodem semper se vidisse exeuntem illum domo, & revertentem. Nec vero ea frons erat, quae M. Crassi illius veteris; ² quem semel ait in omni vita risisse Lucilius: sed tranquilla & serena: sic enim accepimus: jure autem erat semper idem voltus; cum mentis, a qua is fingitur, nulla fieret mutatio. Quare accipio equidem a Cyrenaicis haec arma contra casus & eventus; quibus eorum advenientes impetus diuturna praemeditatione frangantur; simulque iudico, malum illud opinionis esse non naturae: ³ si enim in re essent, cur fierent provisâ leviora? Sed est îdem de rebus quod dici possit subtilius; si prius Epicuri sententiam viderimus: qui

¹ Hic est enim ille voltus] Dionysius Halicarnassensis apud Stobaeum Serm. CVI. pag. 572.

Ἡ Ξανθίππη ἔφη μὲν οὖν μεταβολῶν τῶν πάλιν καὶ αὐτὴς καταχρυσῶν, ἐν πάσαις ὁμοίον τὸ Σωκράτους πρόσωπον, καὶ αἰσιότατον ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ ἱπανόντας, θιάσματος ἡμεῖς γὰρ δηλονότι πρὸς πάντι ἀπαικῶς· τοιγάρτοι ἔδιν πῶποτε ἐλπίσθαι αὐτῇ. Idem narrat alii; quos cum laudaret eruditissimus Gatakerus ad Antonini I, 8. actum non agam. Adde tamen Ciceronem Offic. I, 26.

² Quem semel ait in omni vi-

ta risisse Lucilius] Alii Crassum non omnino risisse confirmant. Plinius N. H. VII, 19. Ferunt Crassum, avum Crassi in Parthis interempti, nunquam risisse; ob id Agelastum vocatum. Solinus cap. 1. Crassus avus ejus, quem rapuerunt bella Parthica, quod nunquam riserit, Agelastus cognominabatur. Si nosse cupias auctorum nomina, qui hoc Poëtae dictum memoriae tradiderunt; adeas oportet Lucilii reliquias a Fr. Douza collectas p. 20. quibus adde Joannem Sarisberiensem Policr. VIII, 8. p. 558.

qui censet, necesse esse omnis in aegritudine esse, qui se in malis esse arbitrentur; sive illa ante provisā & expectata sint, sive inveteraverint: nam neque vetustate minui mala, nec fieri praemeditata leviora: stultamque etiam esse * meditationem futuri mali, aut fortasse ne futuri quidem: satis esse odiosum malum omne, cum venisset: qui autem semper cogitavisset accidere posse aliquid adversi, ei fieri illud sempternum malum: si vero ne futurum quidem sit, frustra suscipi miseriam voluntariam: ita semper angī, aut accipiendo, aut cogitando malo. Levationem autem aegritudinis in duabus rebus ponit; avocatione a cogitanda molestia, & revocatione ad contemplandas voluptates: parere enim censet animum rationi posse, & quo illa ducat sequi. † Vetat igitur nos intueri molestias; abstrahit ab acerbis cogitationibus; ‡ hebetat aciem ad miseras contemplandas:

3 Si enim in re essent] Aut paullo ante cum praestantissimo Bentleio legendum simulque iudico mala illa, aut hic ex Eliens. sec. referibendum, si enim in re mala essent. In re enim proba est loquendi ratio, nec ullo modo tentari debet. Noster Tusc. III. 30. Cogitatio igitur diuturna nihil esse in re mali, dolori medetur. Vide etiam Fam. IX, 22. Fin. V, 30. & Senecam Epist. XCII.

4 Meditationem futuri mali] Eliens. pr. sec. praemeditationem. Sic praemeditationem futurorum malorum & praemeditationem re-

rum futurarum dixit huiusce libri capp. 14, 16. Sed optimi libri non addicunt: nihil itaque moveo.

5 Vetat igitur nos intueri molestias] Vulgo vetat igitur ratio intueri molestias. At hoc de Epicuro, non de ratione, dicitur; quapropter aut recipiatur praestantissimi Bentleii emendatio; aut vox illa pro librariorum additamento habeatur; eaque prorsus omīssa, legatur vetat igitur intueri molestias.

6 Hebetat aciem] Vulgo abstrahit ab acerbis cogitationibus hebetem

das: a quibus cum cecinit receptui, inpellit
 rursum & incitat ad conspiciendas totaque men-
 te contrectandas varias voluptates; quibus ille,
 & praeteritarum memoria & spe consequenti-
 um, sapientis vitam refertam putat. Haec no-
 stro more nos diximus; Epicurei dicunt suo:
 sed, ¹ quae dicant, videamus; quo modo, ne-
 16 glegamus. Principio male reprehendunt prae-
 meditationem rerum futurarum: nihil est enim,
 quod tam obtundat ² elevetque aegritudinem;
 quam perpetua in omni vita cogitatio, nihil
 esse quod non accidere possit; quam medita-
 tio conditionis humanae; quam vitae lex, com-
 mentatioque parendi: quae non hoc adfert, ut
 semper moeramus, sed ut numquam. Neque
 enim

hebetem aciem. At Manucius ex
 Vet. Codice reponendam vidit
 eam, quam recepimus, lectionem.
 Quin & ita diserte repraesentat
 Eliens. tert. Virgilius Aen. II. 604.

— Quae nunc obducta tuenti
 Mortales hebetat visus tibi—

Seneca Herc. Fur. vs. 1043. Vi-
 susque moeror hebetat. Idem Conf.
 ad Polyb. cap. 37. Haec utcum-
 que potui, longo jam situ obsoleto
 & hebetato animo, composui. Vide
 & de vit. Beat. cap. 15. Ammi-
 anum Marcellinum lib. xxv. c. 7.
 ac Macrobius Samn. Scip. 1, 3.

¹ Quae dicant videamus; quo
 modo, neglegamus] Italocum nos
 cum Erasmo, Manucio Lambino-
 que distinximus. Vulgo quae
 dicant, videamus quo modo negli-
 gamus. Inepte prorsus & in-
 commodum.

² Elevetque aegritudinem] For-

san allevetque; ut aerumnam
 dictis allevans infra cap. 29. Luc-
 ceius apud nostrum Fam. V. 14.
 Non intelleges duplicari sollicitudi-
 nes, quas elevare tua te prudentia
 postulat. Lego allevare, quam-
 admodum fere dant duo MSSi
 Gulielmiani. Absurde vero Bal-
 liol. & Eliens. sec. enervetque:
 nam nulli sunt aegritudinis nervi.
 Eliens. tert. & Petrens. levet-
 que, & ita passim noster. Vide
 modo capp. 18, 25. & Fam.
 v. 16.

³ Fungatur officio] Vulgo fru-
 atur, quo modo Romanos locu-
 tos esse non arbitror. Igitur Ma-
 nucii Lambinique seu libros seu
 conjecturam sum secutus; & ita
 diserte repraesentant Balliol. &
 Eliens. sec.

⁴ Adversis casibus triplici con-
 solatione

enim qui rerum naturam, qui vitae varietatem, qui inbecillitatem generis humani cogitat, moeret cum haec cogitat: sed tum vel maxime sapientiae fungitur munere. Utrumque enim consequitur, ut & considerandis rebus humanis proprio philosophiae³ fungatur officio, & ⁴ adversis casibus triplici consolatione sanetur: primum, quod posse accidere diu cogitaverit; quae cogitatio una maxime molestias omnis extenuat & diluit: deinde, ⁵ quod humana humane ferenda intellegit: postremo, quod videt malum nullum esse, nisi culpam: culpam autem nullam esse, cum id, quod ab homine ⁶ non potuerit praestari, evenerit. Nam revocatio illa, quam adfert cum a contuendis nos malis avocat,

[solatione sanetur] Haec loquendi ratio videtur dura nec Tullio digna. Quare Cl. Th. Bentleius legit *adversus casus triplici consolatione armetur*. Supra cap. XV. *Quare accipio equidem a Cyrenaicis haec arma contra casus & eventus*. Reg. & Pithoean. *sanentur*. For- san *adversus casus triplici consolatione sanentur*.

⁵ *Quod humana humane*] Vulgo mediam vocem praetermittunt, quam, jubente Vatic. simul ac sermonis elegantia restitui. *Plutarchus* Conf. ad Apoll. pag. 102. Ἀνθρωπίνως φέρει τὸ συμπεσόντες. Idem pag. 118. Περὶ τῶν κακῶν τῶν πρὸς τὸν ἀνθρώπου καὶ τὸν ἀνθρώπου. Respexisse videtur ad illud *Menandri*:

Ἀνθρωπίνως καὶ τὰς τῶν κακῶν φέρει.

gen, ξίς.

Τὰ κακὰ καὶ τὰ ἀνθρώπου φέρει οὐκ ἀνθρώπου.

Exstat apud *Stobaeum* Serm. cxxiii. pag. 615. Vide *Fam.* lib. vi, 1.

⁶ *Non potuerit praestari*] *Eli-* ens. sec. *praecaveri*. Sic infra cap. 22. *Cum videtur praecaveri potuisse*. Nec diffitendum est illam vocem huic loco belle convenire: sed nec male se habet lectio vulgata. *Noster Fam.* v, 17. *Casum quem neque vitare quisquam nostrum nec praestare ullo pacto potest*: hoc est, facere ne contingat. Vide & lib. vi. Ep. 1. & lib. ix. Ep. 16. Immo cum haec minus usitata sit loquendi ratio; quin a *Tullii* manu fuerit vix dubito: doctior enim est, quam ut *Librariis* tribuatur.

avocat, nulla est: non est enim in nostra potestate, ¹ fodicantibus his rebus quas malas esse opinemur, dissimulatio vel oblivio. Lacerant, vexant, stimulos admovent, ignis adhibent, respirare non sinunt. Et tu oblivisci jubes, ² quod contra naturam est; qui a natura datum auxilium extorques inveterati doloris? Est enim tarda illa quidem medicina, sed tamen magna; quam adfert ³ longinquitas & dies. Jubes me bona cogitare, oblivisci malorum: diceres aliquid, & magno quidem philosopho dignum; si ea bona esse sentire, quae essent homine dignissima. ⁴ Pythagoras mihi sic diceret, aut Socrates, aut Plato: Quid jaces? aut quid moeres? aut cur succumbis, cedisque fortunae? ⁵ quae ut pervellere te forsitan potuerit & pungere,

non

¹ Fodicantibus his rebus] In epte Gebhardus ex Pal. pr. venditat fodicantibus. Adfertur autem locus a Nonio in fodicare.

² Quod contra naturam est, qui a natura datum auxilium extorques inveterati doloris] Vulgo quod contra naturam est? quia natura datum est auxilium, extorqueas inveterati doloris? Ex quo sensus quidem commodus extendi non potest. Ita tamen Reg. & Pithoean. nisi quod illi qui a natura. Med. habet qui a natura datum auxilium extorqueas. Eliens. pr. quia a natura datum auxilium extorques; unde nos literula tantum deleta legimus, qui a natura datum auxilium extorques inveterati doloris? Victorius, Lam-

binus, alii, repraesentant quod a natura datum est auxilium, extorques, inveterati doloris? Non incommode quidem; sed ad primam vocem quod attinet, omnes refragantur MSSi.

³ Longinquitas & dies] Dies longinqua, seu longum tempus. Et dicitur deo. Vide Servium ad Georg. II, 192. Aen. I, 61. & J. Fr. Gronovium in Livii I, 32.

⁴ Pythagoras mihi sic diceret] Vulgo si. Male; nam deest auctoritas. Nos igitur Eliens. tert. ac editionibus Ascensii, Manucii, Victorii, Lambinique fidem dedimus. At Balliol. voculam controversam nescit, & abesse potest sine sensus detrimento.

⁵ Quae ut pervellere te] Ut vulgo deest. Sed Ascensius & Victorius

non potuit certe vires frangere. Magna vis est in virtutibus: eas excita, si forte dormiunt: jam tibi aderit princeps Fortitudo; quae te animo tanto esse coget, ut omnia, quae possint homini evenire, contemnas & pro nihilo putes: aderit Temperantia, quae est eadem moderatio, ⁶ a te quidem paulo ante appellata frugalitas; quae te turpiter & nequiter facere nihil patiatur: quid est autem nequius aut turpius effeminato viro? ne Justitia quidem sinet te ista facere, ⁷ cui minimum esse videtur in hac causa loci; quae tamen ita dicet, dupliciter esse te injustum: cum & alienum adperas, qui ⁸ mortalis natus conditionem postules immortalium; & graviter feras, te quod utendum acceperis reddidisse. Prudentiae vero ⁹ quid respondebis?

docenti;

Horius vocem suppeditarunt orationi necessariam, eamque Cl. *Bentleius* immittendam viderat.

6 *A te quidem paulo ante*] Vulgo *me*: quod recte mutavit Cl. *Bentleius*. Respicit enim noster ad hujusce libri cap. VIII. Illic autem Tullius, hic vero Pythagoras aut Socrates aut Plato loquitur.

7 *Cui minimum esse videtur in hac causa loci*] Vulgo *loqui*, quod ex suis MSSis invexit *Gebhardus*. Quin & ita dant Reg. Pithocan. Med. ac Balliol. Sed Cl. *Bentleius* editorum veterum lectionem revocari debere merito statuit.

8 *Mortalis natus*] *Ομνός ὄν*, *Sulpicius* ad Ciceronem lib. IV. Fam. Epist. 5. *Visto te, Servi,*

cohibere, & meminisse hominem te esse natum? Sic etiam *Phaedrus* III, 8. *Seneca* de Const. Sap. cap. 6. *Lactantius* Div. Inst. III, 9. alii. Elegantem tamen hanc formulam duobus *Apuleii* locis exemisse videntur Librarii. Sic lib. I. Met. pag. 22. *Proclamaris saltem suppetiatum, si consistere vir tantus mulieri nequibas.*

Lege *vir natus*. Iterum pagg. 27, 28. Tu autem, inquit, vir, ut *habitus & habitudo demonstrant*, ornatus (forte *natus*) accedis huic fabulae? Certe sic a libi loquitur doctus ille scriptor. Vide *Apol.* pag. 411, 423.

9 *Quid respondebis? docenti*] Sic Reg. Pithocan. Balliol. Eliens. tert. alique Codices. Vulgo *docenti*.

docenti, Virtutem sese esse contentam, quo modo ad bene vivendum, sic etiam ad beate: quae si extrinsecus religata pendeat, ¹ & non & oriatur a se & rursus ad se revertatur, & omnia sua complexa nihil quacrat aliunde; non intellego, cur aut verbis tam vehementer oranda, aut re tantopere expetenda videatur. Ad haec bona me si revocas, Epicure; parco, sequor, utor te ipso duce: obliviscor etiam malorum, ut jubes; coque facilius, quod ea ne in malis quidem ponenda censeo. Sed traducis cogitationes meas ad voluptates: quas? corporis, credo, aut quae propter corpus vel recordatione vel spe cogitentur. Numquid est aliud? rectene interpretor sententiam tuam? solent enim isti negare nos intellegere, quid dicat Epicurus. Hoc dicit: & hoc ille agriculus, ² me audiente Athenis, senex Zeno istorum acutissimus, contendere & magna voce dicere solebat: cum esse beatum, qui praesentibus voluptatibus frueretur, consideretque se fruiturum aut in omni aut in magna parte vitae, dolore non interveniente; aut, si interveniret, si summus foret, futurum brevem; ³ sin productior,

¹ *Et non & oriatur*] Vulgo & non oriatur. Penultimam vocem ex Eliens. tert. mutavimus.

² *Me audiente Athenis, senex Zeno*] Vulgo *me audiente, Athenis senex Zeno*. Nos, ipsa re duce, distinctionem mutavimus.

³ *Sin productior*] Vulgo si.

Nos Reg. Pithocan. & Eliens. tertio parvum, nec non loquendi modo quem Cicero solet adhibere.

⁴ *Ante perceptis bonis*] Sic Reg. Pithocan. & Med. Vulgo ante praeceptis bonis.

⁵ *De quibus paulo ante*] Vulgo de quo. Sed veram lectionem reposuit

ductior, plus habiturum jucundi, quam mali: haec cogitantem fore beatum, praesertim si & ante perceptis bonis contentus esset, nec mortem nec deos extimesceret. Habes formam Epicuri vitae beatae, verbis Zenonis expressam, nihil ut possit negari. Quid ergo? huiusne vitae propositio & cogitatio aut Thyesten levare poterit; aut Aectan, de quibus paulo ante dixi; aut Telamonem, pulsum patria, exsulantem atque egentem? in quo haec admiratio fiebat:

6 Hicine est ille Telamo, modo quem gloria ad caelum extulit?

Quem aspectabant? cujus ob os Graji ora obvertebant sua?

Quod si cui, ut ait idem, *7 simul animus re cum concidit*; a gravibus illis antiquis philosophis petenda medicina est, *8 non ab his voluptariis*. Quam enim isti bonorum copiam dicunt? Fac sane esse summum bonum, non dolere: quamquam id non vocatur voluptas; sed non necesse est nunc omnia: Idne est, quo traducti luctum levemus? sit sane summum malum dolere: in eo igitur qui non est; si malo careat, continuone

reposuit doctissimus Bentleius: nam de Thyeste & Aecta dixerat supra cap. XII.

6 Hicine est ille Telamo] Versus sunt Trochaici, quos ex Ennii Telamone mutuatus est nostrer. Eorum ultimum repetit lib. IX. Fam. Epist. 26.

7 Simul animus re cum concidit] Vulgo cum re. Codices rem condidit.

8 Non ab his voluptariis] Reg. Pithoean. Eliens. tert. Med. & Bak. si non ab his voluptariis. Legendum videtur, sed non ab his &c.

nuone fruitur summo bono? Quid tergiversamur, Epicure? nec fatemur eam nos dicere voluptatem, quam tu idem, cum os perfricuisti, soles dicere? Sunt haec tua verba, necne? In eo quidem libro, qui continet omnem disciplinam tuam, (fungar enim jam interpretis munere, ne quis me putet fingere) dicis haec, *Nec equidem habeo, quod intellegam bonum illud; detrahens eas voluptates, quae sapore percipiuntur: detrahens eas etiam, quae auditu & cantibus: detrahens eas etiam, quae ex formis percipiuntur oculis, suavis motiones, siue quae aliae voluptates in toto homine gignuntur quolibet sensu. Nec vero ita dici potest, mentis laetitiam solam esse in bonis: laetantem*

1 Nec equidem habeo quod intellegam bonum illud] Eliens. sec. ullum. Sic apud nostrum de Fin. II, 3. Epicurus testificatur ne intellegere quidem se posse, ubi sit aut quid sit bonum ullum, praeter illud, quod cibo & portione & aurium delectatione & obscena voluptate capiat. Vide quae nos ibi diximus. Fateor tamen illud Graecis melius respondere, quapropter vulgata lectio non est movenda. Diogenes Laërtius lib. X. §. 6. Οὐ γὰρ ἔγωγε ἔχω τι νοῶν τὰ ζαθόν, ἀφαιρῶν μὲ τὰς ἀλγ. ΧΥΛΩΝ ἡδονάς, ἀφαιρῶν δὲ τὰς δι' ἀφροδισίων καὶ τὰς δι' ἀπορροιαίων καὶ τὰς ἀλγ. μορφῆς. Melius & integrius, excepto initio, leguntur apud Athenaeum lib. VII. pag. 208. Οὐ γὰρ ἔγωγε δύναμαι νοῶναι τὰ ζαθόν, ἀφαιρῶν μὲν τὰς διὰ ΧΥΛΩΝ ἡδονάς, ἀφαιρῶν δὲ τὰς δι' ἀφροδισίων, ἀ-

φαιρῶν δὲ τὰς δι' ἀπορροιαίων, ἀφαιρῶν δὲ τὰς διὰ μορφῆς κατ' ἔψιν ἡδέας κινήσεις. Idem tamen pag. 278. F. Οὐ γὰρ ἔγωγε δύναμαι νοῶναι τὰ ζαθόν, ἀφαιρῶν μὲν τὴν διὰ ΧΕΙΛΩΝ, ἀφαιρῶν δὲ τὴν δι' ἀφροδισίων ἡδονήν. Et lib. XII. pag. 546. Οὐ γὰρ ἔγωγε δύναμαι νοῶναι τὰ ζαθόν, ἀφαιρῶν μὲν τὰς ἀλγ. τῶν ΧΕΙΛΩΝ ἡδονάς. &c. Utrobique reponendum ΧΥΛΩΝ vel ΧΙΑΩΝ quod abunde docent res ipsa & Ciceronis versio, ac laudata Diogenis & Athenaei testimonia memorem; non enim labiis gustamus, sed τὸ μὲν πρῶτον γλώττῃ παραδίδωμι (πᾶνθ' ὅσιν πρὸς ἡδονήν) τῇ ΧΙΑΟΥΣ διακρίσει πρὸς ἐπίκλεισιν, εἴτα τῇ φάρυγγι, ut verbis utar Philonis de Opif. mundi p. 8. Hoc quidem in loco noster τὰς δι' ἀφροδισίων ἡδονάς non est interpretatus; at infra cap. 20. corporum complexum vere-

tem enim mentem ita novi, spe eorum omnium quae supra dixi, fore ut natura his potius dolore careat. Atque haec quidem his verbis: quivis ut intellegat, quam voluptatem norit Epicurus. Deinde paulo infra: Saepe quaesivi (inquit) ex his, qui ² appellabantur Sapientes, quid haberent, quod in bonis relinquerent, si illa detraxissent; nisi si vellent voces inanis fundere: Nihil ab his potui cognoscere; qui, si virtutes ³ ebullire volent & sapientias, nihil aliud dicent, ⁴ nisi eam vim, qua efficiantur eae voluptates quas supra dixi. Quae sequuntur, ⁵ in eadem sententia sunt: totusque liber, qui est de summo bono, ⁶ refertus est verbis & sententiis talibus. Ad hancine igitur vi-

tam

verecunde reddit.

² Appellabantur sapientes] Sic Reg. Pithoean. Eliens. sec. tert. & Petrenf. Vulgo appellantur.

³ Ebullire volent] Ita quidem laudat Nonius in ebullire. Sed ejus & Codicum Tullianorum consensus haud faciet, quin locum corruptum esse putaverim; non enim intelligo, qui virtutum & sapientiarum jactatio in causa esse possit cur Epicureum bonum agnoscant Philosophi. Immo vult Epicurus harum rerum speciosa nomina praepedire, quo minus corporeas voluptates pro solo bono habeant sapientes. Rescribo itaque, qui si virtutes ebullire nolent & sapientias. Noster Fin. v, 27. Dixeris hoc idem Epicurus semper beatum esse sapientem, quod quidem solet EBULLIRE nonnunquam. Hinc liquet illi verbo Metaphoricam

jactandi seu fastuose prae se ferendi potestatem inesse. Certe reliquis philosophis, ut putabant Epicurei, Ἀστράϊ

ΚΟΜΠΟΙ ΚΕΝΟΙ' ψοφῶν αἰσ' ἀνιγόντων.

Verba sunt Alexidis apud Athenaeum lib. viii. pag. 336. Similiter Jupiter apud Lucianum in Timone p. 76. ait oportere se ἐπιβουλεύειν πρὸς ἄνθρωπον ὃν ἐπιτελοῦναι πρὸς φιλοσόφον ἈΠΕΤΗΝ πᾶσι καὶ ἀσώματις καὶ λήθης μεγάλῃ τῇ φωνῇ συνεκτεταῖ. Hinc iis καυχῆναι σοφιστικῶς objicit Epicurus ipse. Vide Laertium lib. x. §. 7.

⁴ Nisi eam vim] Sic Lambinus ex Nonio. Vulgo viam.

⁵ In eadem sententia sunt] Lambino placet in eandem sententiam; quae quidem usitatior est loquendi ratio.

⁶ Refertus & verbis & sententiis

tam Telamonem illum revocabis, ut leves aegritudinem? &, si quem tuorum afflictum moerore videris, huic acipenserem potius quam aliquem Socraticum libellum dabis: Hydraulici hortabere ut audiat voces potius quam Platonis: expones, quae spectet, florida & varia: fasciculum ad naris admovebis: incendes odores: & sertis redimiri jubebis & rosa: ¹ si vero aliquid etiam, tum plane luctum omnem abster-
 19 seris. Haec Epicuro confitenda sunt, aut ea, quae modo expressa ad verbum dixi, tollenda de libro; vel totus liber potius abjiciendus: est enim confertus voluptatibus. Quaerendum igitur, quemadmodum aegritudine privemus eum qui ita dicat:

—— *Pol mihi fortuna magis nunc desit, quam genus:*

Namque regnum suppetebat mihi: ut scias quanto e loco,

Quantis opibus, quibus de rebus lapsa fortuna accidat.

Quid? huic calix mulsi inpingendus est, ut plorare desinat; aut aliquid ejusmodi? Ecce tibi

EX

tiis talibus] Bene quidem Eliens. tert. refertus est & verbis. Ma-
 lim tamen refertus est verbis & sententiis talibus, ut reliquis libris accedamus quam proxime.

1 Si vero aliquid etiam] Eliens. sec. si venereum addideris aliquid etiam. Ven. 1491. aliaeque veteres editt. si vero etiam aliquid admoventis. Ea sane manifestaria sunt Glossemata; nec

locus aut talibus libris, aut aliis etiam conjecturis, eget; nam, quod recte monuerunt Camerarius & Ursinus, est honesta ἀποκρίσις, qua τὸ ἀποδοῖναι modestè reticentur. Vide Donatum ad Terentii Eun. Act. III. Sc. II. 26. & Servium ad Virgilii Eclog. III, 8.

2 Quid petam praesidi &c.] Tres versus priores sunt Cretici Tetra-

Tetra-

ex altera parte ab eodem poeta :

Ex opibus summis opis egens Hector tuæ.

Huic subvenire debemus, quaerit enim auxilium.

*² Quid petam praesidi, aut exsequar? quove nunc
Auxilio exili aut fugae freta sim?*

*Arce & urbe orba sum: quo accidam? quo
adplicem?*

*Cui nec arae patriae domi stant: fractae &
disiectae jacent:*

*Fana flamma deflagrata, tostis alti stant parjetes,
Deformati, atque abiecte crispa—*

Scitis, quae sequantur: & illud in primis,

*O pater, o patria, o Priami domus,
Septum altifono cardine templum,
Vidi ego te, astante ope barbarica,
Tectis caelatis, laqueatis,
Auro, ebore instructam regifice.*

O poetam egregium! quamquam ab his ³ can-
toribus Euphorionis contemnitur. Sentit om-
nia repentina & necopinata esse graviora. ⁴ Ex-
aggeratis igitur regiis opibus, quae videbantur
sempiternae fore, quid adjungit?

Haec omnia vidi inflammari,

Priamo

Tetrametri, quibus suos nu-
meros veramque lectionem red-
didit acutissimi Bensleii solertia.
Vulgo sic ferebantur

*Quid petam praesidi aut exse-
quar? quove nunc auxilio
aut fuga*

*Freta sim? arce & urbe orba
sum: quo accedam? quo ap-
plicem?*

Sed Reg. Pithoean. aliiue Co-

dices habent *auxilio exilii aut
fuga*. Balliol. vero diserte *auxilio
exilii aut fugae*.

³ Cantoribus Euphorionis] Vide
fis *Is. Casaubonum ad Suetonii
Tib. cap. lxx. & Cl. Salmasium
Exerc. Plin. pag. 856.*

⁴ Exaggeratis igitur regiis opi-
bus] Sic Med. Balliol. & Bak.
Vulgo *regis*.

Priamo vi vitam evitari,

Jovis aram sanguine turpari.

Praeclarum carmen : est enim & rebus, & verbis, & modis lugubre. ¹ Eripiamus huic aegritudinem : quo modo? conlocemus in culcita plumbea; psalteriam adducamus; ² hedychrum incendamus; demus scutellam ³ dulciculae potionis: aliquid videamus & cibi. Haec tandem bona sunt, quibus aegritudines gravissimae detrahantur? tu enim paulo ante ne intellegere te quidem alia ulla dicebas. Revocari igitur oportere a moerore ad cogitationem bonorum, conveniret mihi cum Epicuro: si,

20 quid esset bonum, conveniret. Diceret aliquis: Quid ergo? ⁴ tu Epicurum existumas ista voluisse, aut libidinosas ejus fuisse sententias? Ego vero minime: video enim ab eo dici multa severe, multa praeclare: itaque, ut saepe dixi, de acumine agitur ejus, non de moribus. Quamvis spernat voluptates eas, quas modo laudavit;

ego

¹ Eripiamus — adducamus,] Haec habet velut ex Ciceronis Tusc. IV. Nihil in culcita. Sed emendandi sunt ejus Codices.

² Hedychrum incendamus] Ph. Beroaldus legendum conjecit cedrum incendamus, quam odoratam esse & uri solitam constat. Vide Cl. Salmasii Exerc. Plin. pag. 950. Inde factum, ut Camerarius, Manucius, & Lambinus hanc certatim laudarent conjecturam. Et sane Pal. quarr. bedrum; Eliens. pr. cedricum re-

praesentat. At cum reliqui fere Codices hedricum vel hedychrum retineant, id legitimum esse hujus loci vidit Pet. Victorius; nam recte monet, haud esse vulgi verbum, sed & Graecum & elegans. Se tamen non expedit vir eruditissimus, quod HEDYCHRUM inter ea, quae urantur ad odores, non recensetur, sed inter unguenta. Dioscorides lib. I. cap. 61. Καὶ τὸ ἡδύχρυον. ὃ ἐὶ δόρυ, οὐκ ἐστὶν ὡς τὸ καλόν, τῆς αὐτῆς ἡλικίας ὡς τὸ καλόν, τῆς αὐτῆς ἡλικίας ὡς τὸ καλόν, τῆς αὐτῆς ἡλικίας ὡς τὸ καλόν.

ego tamen meminero, quod videatur ei summum bonum. Non enim verbo solum posulo voluptatem, sed explanavit quid diceret: *Saporem, inquit, & corporum complexum, & ludos atque cantus, & formas eas, quibus oculi jucunde moveantur.* Num fingo? num mentior? cupio refelli: quid enim laboro, nisi ut veritas in omni quaestione explicetur? At idem ait, *non crescere voluptatem, dolore detracto; summamque voluptatem, nihil dolere.* Paucis verbis tria magna peccata: unum, quod secum ipse pugnat; modo enim, ne suspicari quidem se quicquam bonum, nisi sensus quasi titillentur voluptate; nunc autem summam voluptatem esse, dolore carere. Potestne magis secum ipse pugnare? Alterum peccatum, quod, cum in natura tria sint, unum gaudere, alterum dolere, tertium nec gaudere nec dolere; hic primum & tertium putat idem esse; nec distinguit a non dolendo voluptatem. Tertium peccatum commune cum quibusdam, quod, cum

Plurimi Codices ordinem verborum mutant; exhibent enim, *psalteriam adducamus, demus hedychrum, incendamus seu tellam dulcisculae potionis, &c.* Nec causam video, cur rejiciatur ista lectio: nisi quod, cum Reg. Med. & Pithoean. habeant *damus hedychrum*, lubens rescripserim, *ingamus hedycho.*

3 *Dulcisculae potionis: aliquid videamus*] Multi MSSi provideamus, quod ab iis mutavit, qui alterius verbi potestatem non ceperint. De ea vide *Rap. Villo,*

rium in lib. xiv. ad Attic. Epist. 21. *Priscianus* lib. III. col. 612. *Cicero* in III. *Tusc.* *Dulcisculae* potionis aliquid videamus; ut hunc locum aliter interpunctum legerit ille Grammaticus.

4 *Tu Epicurum existumas*] Vulgo *existimas*, & ita quidem plerique Codices. At sequendos fuisse *Mannicii Lambinique* editt. res ipsa docuit, ut & *MSci Balhol.* auctoritas.

5 *Quasi titillentur*] Vulgo *titillarentur*; quod ob Latinitatem *Cl. Bensleius* mutavit.

cum virtus maxime expetatur ejusque adipiscendae causa philosophia quaesita sit, ille a virtute summum bonum separavit. ¹ At laudat saepe virtutem. Et quidem C. Gracchus, cum largitiones maximas fecisset & effudisset aerarium, verbis tamen defendebat aerarium. Quid verba audiam, cum facta videam? Piso ille Frugi semper contra legem frumentariam dixerat; is, lege lata, Consularis ad frumentum accipiendum venerat. ² Animadvertit Gracchus in concione Pisonem stantem: quaerit, audiente pop. Romano, quid sibi constet, cum ea lege frumentum petat, ³ quam dissuaserit. *Nolim, inquit, mea bona, Gracche, tibi viritim dividere libeat; sed si facias, partem petam.* Parumne declaravit vir gravis & sapiens, lege Sempronia patrimonium publicum dissipari? Lege orationes Gracchi; patronum aerarii esse dices. Negat Epicurus jucunde posse vivi, nisi cum virtute vivatur: negat ullam in Sapientem vim esse fortunae: tenuem victum antefert copioso: negat ullum esse tempus, quo Sapiens non beatus sit: omnia philosopho digna; sed cum voluptate pugnancia. Non istam dicit voluptatem. Dicat quamlibet: nempe eam dicit, in qua virtutis

¹ *At laudat saepe virtutem*] Sic Reg. Pithoean. Eliens. tert. Bak. & Balliol. Vulgo *at laudas, & saepe, virtutem.*

² *Animadvertit Gracchus*] Reg. & Pithoean. *animam advertit. Lege animum advertit Gracchus &c.*

³ *Quam dissuaserit*] Vulgo *dissuaseras.* Sed alteram lectionem ratam faciunt Reg. Pithoean. & Eliens. sec.

⁴ *Neque ad censes*] Vulgo *apud censes.* Lectionem, quam recepimus, firmant Reg. Med. Eliens. pr. sec. tert. Vatic. Petrens. &c.

tutis nulla pars inest. Age, si voluptatem non intellegimus, ne dolorem quidem? Nego igitur ejus esse, qui dolore summum malum metiatur, mentionem facere virtutis. Et queruntur 21 quidam Epicurei, viri optimi, (nam nullum genus est minus malitiosum) me studiose dicere contra Epicurum: ita credo, de honore aut de dignitate contendimus. Mihi summum in animo bonum videtur, illi autem in corpore: mihi in virtute, illi in voluptate. Et illi pugnant, & quidem vicinorum fidem implorant: multi autem sunt, qui statim convolent: ego sum is, qui dicam me non laborare, actum habiturum quod egerint. Quid enim? de bello Punico agitur? de quo ipso cum aliud M. Catoni, aliud L. Lentulo videretur, nulla inter eos concertatio umquam fuit. Hi nimis iracunde agunt: praesertim cum ab his non sane animosa defendatur sententia; pro qua non in senatu, non in concione, non apud exercitum, & neque ad censores dicere audeant. Sed cum istis alias: & eo quidem animo, nullum ut certamen instituam; verum dicentibus facile cedam. Tantum admonebo; si maxime verum sit, ad corpus omnia referre sapientem; sive, ut

& Bak. Sic *Caesar* lib. I. B. G. cap. 31. *Iidem principes civitatum, qui ante fuerant ad Caesarem, reverterunt.* Ita nos legendum docuimus, & eam quidam emendationem pluribus exemplis jam stabiliemus. *Varro*

R. R. lib. I. cap. 2. *Ad te enim rudes esse Agriculturae nunc, olim ad Stolonem fuisse dicunt.* *Terentius* Heaut. Act. III. Sc. III, 43. *Eaque est nunc ad uxorem tuam.* Vide & Act. V. Sc. II, 26.

P 4

1 Qui

ut honestius dicam, nihil facere nisi quod expectat, sive omnia referre ad utilitatem suam: quoniam haec plausibilia non sunt, ut in sinu
 22 gaudeant, gloriose loqui desinant. Cyrenaicorum restat sententia: ¹ qui tum aegritudinem censent exsistere, si necopinato quid evenerit. Est id quidem magnum, ut supra dixi; etiam Chrysippo ita videri scio, quod provisum ante non sit, ² id ferire vehementius; sed non sunt in hoc omnia: quamquam hostium repens adventus ³ magis aliquanto conturbat, quam expectatus; & maris subita tempestas, quam ante provisum, terret navigantes vehementius: & ejusmodi sunt pleraque. Sed cum diligenter necopinatum naturam consideres, nihil aliud reperiās, nisi omnia videri subita majora: & quidem ob duas causas; primum, quod, quan-
 ta

¹ Qui tum aegritudinem censent exsistere] Balliol. exhibet, *QUAE tum aegritudinem censet exsistere*, ut ad *sententiam* referatur. Eleganter quidem, & ita solet Cicero. Sic Tusc. V, 29. *Quorum oratio nihil ipsa judicat.* Et lib. III. N. D. cap. 2. *Moveor auctoritate tua, Balbe, & oratione ex qua me in perorando cohortabatur.* Ibi plura congestimus, ut & ad lib. II. de Divin. c. 35. Lectionem tamen vulgaram teneo, cum Reg. Med. alique Codices eam repraesentent.

² Id ferire vehementius] Omnes MSSi dant *id fieri vehementius*. Sed bonam Rivii conjecturam optimo jure receperunt

Lambinus & Gebhardus. Infra cap. 23. *Ferunt fortasse gravius.* In hac locutione multus est *Seneca*. Sic Conf. ad Marciam cap. IX. *Necesse est itaque magis corrumpamur, qui quasi ex inopinato FERIMUR.* Iterum Epist. LVII. *Hujus quoque ferietur animus, mutabitur color.* Vide & Epist. CVIII.

³ Magis aliquanto conturbat] Vulgo *aliquando*. Quasi, quae sunt inopinata, non semper gravius feriant, quam expectata! Nos igitur lectionem, quam Bak. dedit, quamque jamdiu *Manucius* & *Lambinus* expresserunt, reducendam putavimus.

⁴ Oratione] Ita omnes omnino MSSi, ut *ornatu* nihil sit opus;

ta sint quae accidunt, considerandi spatium non datur: deinde cum videtur praecaveri potuisse, si provisum esset; quasi culpa contractum malum aegritudinem acriorem facit. Quod ira esse dies declarat: quae procedens ira mitigat, ut isdem malis manentibus non modo leniatur aegritudo, sed in plerisque tollatur. Karthaginenses multi Romae servierunt; Macedones, rege Perse capto. Vidi etiam in Peloponneso, cum essem adulescens, quosdam Corinthios: hi poterant omnes eadem illa de Andromacha deplorare, *Haec omnia vidi*: sed jam decantaverant fortasse: eo enim erant voltu, & oratione, omni reliquo motu & statu, ut eos Argivos aut Sicyonios diceres. Magisque me moverant Corinthi⁵ subito aspectae parietinae, ⁶ quam ipsos Corinthios; quorum animis diuturna cogitatio callum

pus; quo modo *Manucius* & *Lambinus* emendandum censuere. Nemini sane latet, sermonem, non minus quam vultum, pro variis animi perturbationibus mutatum esse.

5 *Subito aspectae parietinae*] *Parietinae*, quam vocem alibi quoque non refugit *Cicero*, sunt *parietum ruinae*, ut ex Glossmate repraesentant nonnulli libri tam MSSi quam editi. *Isidorus* Orig. lib. XV. cap. 8. *Parietinas dicimus, quasi parietum ruinas. Sunt enim parietes stantes sine tetto & sine habitantibus.* *Hieronymus* in *Rufin.* lib. III. pag. 528. A. *Vis scire—vulpecularum insidias, quas habitant in parieti-*

nis. Utitur & *Plinius* H. N. XXII, 17.

6 *Quam ipsos Corinthios*] *Ursinus* se malle testatur, *quam ipsos Corinthios*. Sed hac in re nimis inconsideratum se praestitit vir ille doctus; non enim erat, cur vel minime quidem *Ciceronem* moverent aspecti Corinthii, qui nulla prae se ferebant indicia miseriae. At urbis tam nobilis ruinae primum visae animo non prorsus inhumano dolorem possint incutere. Pari modo *Julius Caesar*, Corinthi visis rudibus, εἰς τοιαύτης ἔλθῃ ΣΥΜΠΛ'ΘΕΙΑΝ ἢ φιλοδοξίας ὅτι μὲν πολλὰς σπουδὰς πάλιν αὐτὴν ἀναστήσῃ. Verba sunt *Diodori Siculi* in Excerpt. Peiresc. pag. 345.

1 *Quam*

callum vetustatis obduxerat. Legimus librum Clitomachi; quem ille eversa Karthagine misit consolandi causa ad captivos cives suos: in eo est disputatio scripta Carneadis, quam se ait in commentarium retulisse. Cum ita positum esset, Videri fore in aegritudine Sapientem, patria capta: quae Carneades contra dixerit, scripta sunt. Tanta igitur calamitatis praesentis adhibetur a philosopho medicina, ¹ quanta in inveterata ne desideratur quidem: nec, si aliquot annis post idem ille liber captivis missus esset, vulneribus mederetur, sed cicatricibus. Sensim enim & pedetentim progrediens extenuatur dolor: non quo ipsa res inmutari soleat, aut possit; sed id, quod ratio debuerat, usus docet; ² minora esse ea, quae sint visa majora. Quid ergo opus est, dicet aliquis, ratione aut omnino consolatione ulla, qua solemus uti, cum le-

vare

¹ *Quanta in inveterata*] Vulgo *quanta inveteratae*. At Reg. Pithoean. Balliol. aliique Codices *quanta inveterata*; ut Cicero scripserit *quanta in inveterata*, quo modo Des. Erasmus edidit.

² *Hoc enim fere*] Vulgo *haec*. Male, contraque quam jubent Reg. Pithoean. Med. Eliens. pr. tert. Bak. & Cantab.

³ *Aut qui tolerabilius feret*] Vulgo, omissa interrogationis nota, dant *atqui tolerabilius*; quae quidem scriptura nullum hoc in loco sensum fundit. Igitur *Turpebus* Advers. xix, 5. & *Manucius* ex vetustis Codd. bene reponerant, *aut qui tolerabilius*.

Id equidem recipere nullus dubitavi, nam non modo sententia postulat, sed & Reg. Pithoean. Med. Eliens. pr. tert. Balliol. Petrens. ac Bak. addicunt. Ad rem vero quam *Tullius* agit pertinet illud Solonis dictum, cui filium fato functum lugenti cum diceretur, Ἄλλ' ὁδὸν ἀνύστες. Δι' αὐτὸ δὲ τῦτο, inquit, δακρύω ἐν ὁδὸν ἀνύστω. Vide *Laërtium* I, 63. Idem refert *Stobaeus* Serm. CXXI. pag. 613. Quod autem *Lambino* placet *tolerantius*, non *tolerabilius*; id, renitentibus MSS. tis, haud est admittendum: licet enim *toleranter* *dolorem* pati dicat *Cicero* cum alibi, tum *Tusc.*

II.

vare dolorem moerentium volumus? ² Hoc enim fere tum habemus in promptu, nihil oportere inopinatum videri. ³ Aut quî tolerabilius feret incommodum; qui cognoverit, necesse esse homini tale aliquid accidere? Haec enim oratio de ipsa summa mali nihil detrahit: tantummodo adfert, nihil evenisse, quod non opinandum fuisset: neque tamen genus id orationis in consolando non valet; sed id haud sciam an plurimum. Ergo ista necopinata non habent tantam vim, ut aegritudo ex his omnis oriatur: ⁴ feriunt tamen fortasse gravius: nam id efficiunt, ut ea, quae accidunt, majora videantur, quia repentina. Duplex est igitur ratio veri reperiendi; non in his solum quae mala, sed in his etiam quae bona videntur: nam, ⁵ aut ipsius rei natura qualis & quanta sit, quaerimus; ut de paupertate nonnumquam: cujus onus

II, 17. & Fam. IV, 6. idem tamen lib. XV. Epist. 20. Tu, mi Trebati, inquit, ad amorem meum aliquantum olim discedens addidisti. Quo tolerabilius feramus igniculum desiderii tui, crebris nos literis appellato &c. Sic dolores eosdem tolerabilius pati dixit etiam Fin. III, 13. Ut proba sit utraque loquendi ratio.

⁴ Feriunt tamen fortasse gravius; nam id efficiunt, ut ea quae accidunt majora videantur, quia repentina] Eximia haec est praestantissimi Bentleii emendatio. Vulgati, contra rem ipsam contraque id, quod supra posuerat

Cicero, prae se ferebant: Feriunt enim fortasse gravius; non id efficiunt, ut ea quae accidunt majora videantur: quia recentia sunt, non quia repentina. Adeo audaces in locis interpolandis se praestiterunt Fraterculi! Ne quid tamen dissimulem, mihi omnia haec verba, quia recentia sunt non quia repentina, pro Glossemate videntur habenda.

⁵ Aut ipsius rei natura] Vulgo aut de ipsius rei natura. Illam vero praepositionem nesciunt quinque Gebhardiani, & octo nostri, quibus morem gessimus.

onus disputando levamus, docentes quam parva & quam pauca sint, quae natura desideret: aut a disputandi subtilitate orationem ad exempla traducimus. Hic Socrates commemoratur; hic Diogenes; hic Caccilianum illud,

Saepe est etiam sub palliolo sordido sapientia.

Cum enim paupertatis una eademque sit vis; quidnam dici potest, quamobrem C. Fabricio tolerabilis ea fuerit, alii negent se ferre posse? Huic igitur alteri generi similis est ea ratio consolandi, quae docet humana esse, quae acciderint: non enim id solum continet ea disputatio, ut cognitionem adferat generis humani; sed significat tolerabilia esse, quae tulerint & ferant ceteri. De paupertate agitur? multi patientes pauperes commemorantur: de contemnendo honore? multi inhonorati proferuntur, & quidem propter id ipsum beatiore: eorumque, qui privatum otium negotiis publicis antetulcrunt, nominatim vita laudatur: nec filetur illud potentissimi regis anapaestum; qui laudat senem, & fortunatum esse dicit, quod inglorius sit atque ignobilis ad supremum diem perven-

1 Quae tulerint] Sic Eliens. turt. Vulgo quae & tulerint.

2 Potentissimi regis Anapaestum] Lambino placuit Anapaesticum, & ita dant Eliens. pr. sec. Aliis tamen MSSis potius crediderim. Noster lib. II. cap. 15. Nec adhibetur ulla sine Anapaestis pedibus hortatio. Lucianus Tom. I. pag. 17. 'ΑΝΑΠΑΙΣΤΟΙΣ πο-

τροις ποικυλῶν τὰ πάλαι. Per potentissimum vero Regem designatur Agamemno, qui apud Euripidem Iphig. in Aulid. vs. 15. sic alloquitur senem:

— Ζηλῶ σε, γέρον.
Ζηλῶ δ' ἀνδρῶν δὲ ἀκρόδινον
Βίον ἔχειν ἄγαν, ἀκλίαν.
Eosdem versus laudat Plutarchus in Agamemnone pag. 471. quorum mentem

perventurus. Similiter, commemorandis exemplis, orbitates quoque liberum praedicantur, eorumque, qui gravius ferunt, luctus aliorum exemplis leniuntur: sic perpeffio ceterorum facit, ut ea quae acciderint multo minora, quam quanta sint existimata, videantur. Ita fit sensim cogitantibus, ut, quantum sit ementita opinio, appareat. Atque hoc idem & Tello ille declarat,

*Ego cum genui,
& Theseus,*

Futuras mecum commentabar miseras:

& Anaxagoras, *Sciebam me genuisse mortalem*: hi enim omnes diu cogitantes de rebus humanis, intellegebant, eas nequaquam pro opinione vulgi esse extimescendas. Et mihi quidem videtur idem fere accidere his qui ante meditantur, quod his quibus medetur dies: nisi quod ratio quaedam sanat illos, hos ipsa natura: intellecto eo, quod rem continet; illud malum, quod opinatum sit esse maxumum, nequaquam esse tantum, ut vitam beatam possit evertere. Hoc igitur efficitur, ut ex illo necopinato plaga major

mentem Tullius haud accurate retulit.

3 *Quam quanta*] Huiusce *pegrinos* exempla suppeditabit *Er. Sanctius* Min. lib. III. cap. 14.

4 *Quod rem continet*; illud malum] Vulgo *quod* remedium illud continet, malum. At *Pal. quint. & Balliol. quod rem continet, malum. Vatic. Reg. & Pithoean.*

quod rem illud continet, malum: unde *Cl. Bentleius* vere scripsit, *quod rem continet, illud malum.* Sic infra IV, 10. *Qua oratione praetermissa minime necessaria, ut quae rem continent, pertractemus.* Vide sis & *Brutum* cap. 29.

5 *Quod opinatum sit*] *Balliol. quod inopinatum sit.* *Lego quod opinati sint, postulante, ni fallor, sensu,* & *Mar-*

jor sit; non, ut illi putant: ut, cum duobus pares casus evenerint, is modo aegritudine adficiatur, cui ille necopinato casus evenerit. Itaque dicuntur nonnulli in moerore, cum de hac communi hominum conditione audivissent, ea lege esse nos natos ut nemo in perpetuum esse posset expers mali, gravius etiam
 25 tulisse. Quocirca Carneades, ut video nostrum scribere Antióchum, reprehendere Chrysippum solebat, laudantem Euripideum carmen illud,

*1 Mortalis nemo est quem non attingit dolor,
 Morbusque: multi sunt humandi liberi,
 Rursus creandi: morsque est finita omnibus:
 Quae generi humano angorem nequicquam adferunt:*

*Reddenda terrae est terra: tum vita omnibus
 Metenda, ut fruges; sic jubet necessitas.*

Negabat genus hoc orationis quicquam omnino ad levandam aegritudinem pertinere; id enim ipsum dolendum esse dicebat, quod in tam crudelem necessitatem incidissemus: nam illam
 qui-

1 Mortalis nemo est] Euripidis ex Hypsipyla sunt, ut docet Stobaeus Serm. cvi. p. 568. apud quem legi possint, vel apud Plutarchum Consol. ad Apoll. pag. 110. Graeca, sicut a viris doctis emendata sunt, proferam.

*Ἐφ' οὗ μὲν ἐσθλὸς, ὅς τις ἐπὶ πόντῳ
 βροτῶν.*

*Θάπτε τὴν τίμην καὶ ἀπὸ αὐτῆς
 ἀλλάττει νόον,*

*Αὐτὸς τὴν θνήσκουσι, καὶ τὰς ἀλλοτρίων
 βροτῶν βροτῶν*

*Εἰς γὰρ φθόρον, γὰρ ἀναγκάσιον
 δ' ἔχει*

*βίον διαζῶν, ὥς καὶ πρὶν
 γένεσθαι.*

E versibus hisce tres priores adducit Clemens Alexandrinus Strom. IV. p. 588. ultimum Antoninus lib. VII. §. 40. Ibi vide doctissimum Gatakerum, ut & Miscell. lib. II. cap. x. pag. 327.

2 Quasi cum Deo pugnare prohibet] Vulgo cohibet. Melior autem videbatur lectio, quam suppeditat Eliens. sec. quamque Des. Erasmus & D. Lambinus olim, postulante Latinitate, re-
 prac-

quidem orationem ex commemoratione alienorum malorum ad malivolos consolandos esse accommodatam. Mihi vero longe videtur secus: nam & necessitas ferendae conditionis humanae, ² quasi cum Deo pugnare prohibet, admonetque esse hominem; quae cogitatio magno opere luctum levat: & enumeratio exemplorum non, ut animum malivolorum oblectet, adfergur; sed ut ille qui moeret, ferendum sibi id censeat, quod videat multos moderate & tranquille tulisse. Omnibus enim modis fulciendi sunt, qui ruunt nec cohaerere possunt propter magnitudinem aegritudinis: ex quo ipsam ³ aegritudinem λύπω Chrysippus, quasi solutionem totius hominis, appellatam putat; quae tota poterit evelli, explicata, ut principio dixi, causa aegritudinis: est enim nulla alia, nisi opinio & iudicium magni praesentis atque urgentis mali. Itaque & dolor corporis, cuius est morsus acerrimus, ⁴ perfertur spe proposita boni: & aeta aetas honeste ac splendide tantam

praesentarent. Optime Dion Orat. xxx. pag. 300. Τὰ μὲν καὶ ἡμᾶς ἔτι γίνονται, ὡς ἴδδεις τὰς θεῶν. καὶ δὲ μὲν ἐπ' αὐτοῖς γεγονότων χαλεπὸν ἡγεῖσθαι, μὲν δὲ δουλεύειν φέρειν ὡς παροινῶσι ἄλλοι τι σφοδρὸν, καὶ ἔτι ἡμεῖς Ὀμηροῦ, λέγοντι μὴ δαμνῆ ἀπὸ βλήτας εἶναι ἀνθρώποις τὰ θιῶν δῶρα· καλῶς ὀνομαζέων δῶρα, τὰ ἔργα τῶν θιῶν, ὡς ἀπαντα ἀγαθὰ ὄντα καὶ ἐπ' ἀγαθῶν γεγονότα. Leguntur etiam apud Stobaeum Serm. CXXIII. pag. 617. Sed vitiose quidem; ut ad hanc nor-

mam emendandi sint ejus Co-dices.

³ Aegritudinem λύπω Chrysippus, quasi solutionem] Λύσιν. Simile ververbium prior attulerat Plato in Cratylō pag. 271. nam divinus ille philosophus λύπω ἀπὸ τῆς λύσεως τοῦ σώματος ἐπισυναδῶν pronuntiat.

⁴ Perfertur spe proposita boni] Sic Balliol. & Erasmi editio. Recte: nam praesens tempus in sequentibus adhibetur. Vulgo *perfertur*.

tantam adfert consolationem; ut eos, qui ita vixerint, ¹ aut non adtingat omnino, aut per-
 26 leviter pungat animi dolor. Sed ad hanc opi-
 nionem magni mali, cum illa etiam opinio ac-
 cessit; oportere, rectum esse, ad officium per-
 tinere, ferre illud aegre quod acciderit; tum
 denique efficitur illa gravis aegritudinis pertur-
 batio. Ex hac opinione sunt illa varia & de-
 testabilia genera lugendi, ² paedores, muliebres
 lacerationes genarum, pectoris, feminum, ca-
 pitis percussiones; hinc ille ³ Agamemno Ho-
 mericus, & idem Accianus,

Scindens dolore identidem intonsam comam:
 in quo facetum illud Bionis, *Perinde stultissi-
 mum regem in luctu capillum sibi evellere, quasi*
calvitio

[¹ Aut non adtingat omnino] Codd. habent *aut non adtingat* aegritudo. Sed ultima vox plane vacat: ideoque vel in omnino mu-
 tanda est, quod Cl. Bentleius sta-
 tuit; vel si mavis, prorsus delenda.

² Paedores — capitis percussio-
 nes] De detestabilibus hisce lu-
 gendi generibus adi sis Joan.
 Kirchmannum de Funer. lib. II.
 capp. 11, 12. & Everh. Feithium
 Ant. Homer. lib. III. cap. 15.

³ Agamemno Homericus] Is,
 ut ait Homerus Iliad. K, 15.

Πάλλας ὃν κεφαλῇς περιελύμενος
 ἔλκετο χαίτας.

Σπαρτομένη quidem ἡ ὥλη res
 erat in luctu solennis. Vide Lu-
 cianum de Luct. Tom. II. pagg.
 303, 304. & Martinum Geierum
 de Luctu Hebraeorum cap. viii.
 §. 3.

4 Quod is septimo die post filiae
 mortem hostias immolavisset] Haec
 verba sunt Aeschinis in Orat. con-
 tra Ctesiphontem pag. 440. ed.
 Francof. Ἐδδόμεν δ' ἡμεῖς τῆς
 θυγατρὸς αὐτῆς (Δημοδίου) ππ-
 λυντηκνίας, πρὶν πιθῆσθαι καὶ πῆ-
 νομιζόμενα ποιῆσαι, σιφανωσόμενος
 καὶ λευκὴν ἰδῆτα λαβὼν, ἰσχυότι
 καὶ περηνόμει, τὴν μόνην ὃ δέλαος
 καὶ πρότην αὐτὸν πατέρα προσπαύ-
 σταν ἀπαλίστας· καὶ ὃ τὸ δυσέχημα
 ὀνειδίζω, ἀλλὰ τὸν τόπον ἐξενίζω·
 ὃ γὰρ μισόπην καὶ πατὴρ ποτη-
 ρὸς οὐκ ἂν ποτὶ γίνετο δημαγωγὸς
 χρηστὸς &c. Vide & Plutarchum
 Conf. ad Apoll. pag. 119. Hu-
 jusce facti causam atque fontem
 sic refert idem vit. Demosth.
 Tom. II. pag. 847. Ἦνικα δὲ Φί-
 λιππὸς ἐπεθῆκεν, λαμπρὴν ἰδῆτα
 προῆλθεν ἔχων, καί τοι τὴν θυγατρὸς
 αὐτῆς

salvatio moeror levaretur. Sed haec omnia faciunt, opinantes ita fieri oportere. Itaque & Aeschines in Demosthenen invehitur, * quod is septimo die post filiae mortem hostias inmolvisset. At quam rhetorice! quam copiose! quas sententias conligit! quae verba contorquet! ut licere quidvis rhetori intellegas: quae nemo probaret, nisi insitum illud in animis haberemus, omnis bonos interitu suorum quam gravissime moerere oportere. Ex hoc evenit, ut in animi doloribus alii solitudines captent; ut ait Homerus de Bellerophonte,

** Qui miser in campis moerens errabat Aleis,*

Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans:

& *6 Nioba fingitur lapidea, propter aeternum, credo,*

αὐτὴ νικῶν τεταλιωτηκνίας, ἐφ' ἧδ-
μιν τῷ τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ.
Aeschines autem non modo ho-
stias immolasse, sed etiam coro-
nam gessisse Demostheni vitio
dedit, quod veteres in rebus tan-
tum lactioribus *παραποροῦσαν* ad-
hibebant. Adi sis *Joan. Scheffe-
rum* ad *Aeliani* V. H. lib. III.
cap. 3.

5 Qui miser in campis] Sic
Homerus II. Z, 201.

Ἦτοι ὁ καππιδίαι τὸ Ἀλῆιον εἶος
ἀλῶν,

Ὁι θυμὸν κατῖδον, πάτον αἰ-
δρώπων ἀλίσκων.

Ubi monet Scholiastes Ἀλῆιον esse
πόλιν τῇ Κιλικίᾳ καλόμεναι ἀπὸ
τῷ Βαλλεροφότῳ ἄλλοις, τούτῳ
πλάττει. Adi sis *Herodotum* lib.
VI. cap. 95. *Strabonem* lib. XIV.
pag. 993. & *Etymologicum* M.

in Ἀλῆιον. Ad hunc locum
respicit *Ansonius* Epist. XXV.
69.

6 Nioba fingitur lapidea] In
Sipylo Phrygiae monte. Vide
Scholiasten ad *Homeri* Iliad. Ω,
602. *Pausaniam* in Atticis pag.
49. *Ovidium* Metam. VI. 303.
seqq. & *Lactantium* ad *Statii*
Theb. VI, 124. Eodem fere
modo, quo noster, hanc enarrat
fabulam *Tzetzes* Chil. IV, 449.
τὴν ἢ Νιόβην Ἰφιακῶν ἀνδραγαθὴν λίθον
εἶναι. Ὅτι παντὶς ἀναιδέστατος ἐν
πάθους μεγεθῶσι, Πρὸς μὲντοι ἢ τὸ
δύκρονον ἔχειν ἐναιδεστέον. Vide
sis & *Hieronymum* Epit. Nepot.
pag. 23. ac V. C. *Joan. Clerici*
Dissert. de Stat. Salin. §. vii. Ni-
obes etiam τὴν ἐν τῷ πόντῳ σι-
γὴν memorat *Lucianus* de Saltat.
Tom. I. pag. 802.

Q

1 Propter

credo, in luctu silentium: Hecubam autem putant, ¹ propter animi acerbitatem quandam & rabiem, fingi in canem esse conversam. Sunt autem alii, quos in luctu cum ipsa solitudine loqui saepe delectat, ut illa apud Ennium nutrix:

Cupido cepit miseram nunc me proloqui

² *Caelo atque terrae Medeae miserias.*

27 Haec omnia recta, vera, debita putantes, faciunt in dolore; ³ maximeque declarant, hoc quasi officium iudicio fieri. Quod si qui forte, cum se in luctu esse vellent, aliquid fecerunt huma-

¹ Propter animi acerbitatem quandam & rabiem] Vide Th. Munckerum ad Hygini Fab. cx1.

² Caelo atque terrae Medeae miserias] Vulgo Medae, nec aliter MSSi. Cum vero repugnet metri ratio, conjecturam, ejus auctor est Des. Erasmus, ipsi recepimus. Joach. quidem Camerarius rescribebat, Caelo atque terrae Medae miserias vices: Paulus autem Manucius, verbis transpositis, legebat Medae caelo atque terrae miserias. Sed haec merae sunt nugae prae ea, quam laudavimus, emendatione. Porro Graeca sic se habent apud Euripidem Med. v. 59.

ὦ πότ' ἡμεῖς μὲν ὑπὸ λυγρῇ γῆτι
καὶ ἄνθρωποι

Διὶ καὶ μεγάλῃ διῷον Μηδείας
τύχας.

Hosce versus in rem suam comice transduxit Philemon apud Athenaeum lib. VII. p. 288.

ὦ πότ' ἡμεῖς μὲν ὑπὸ λυγρῇ γῆτι
καὶ ἄνθρωποι

Διὶ καὶ μεγάλῃ τῷ ὄντι ὡς ἰσχυροῦσι.
Ipse tamen loquendi modus nihil habet inusitatum. Homerus Il. O, 36.

Ἴστω γὰρ τίδ' ἐστι καὶ καὶ ἀνθρώπων
καὶ θεῶν ὕμνον.

Vide & Odyss. E, 184. Theophrastus apud Athenaeum lib. XV. p. 671.

Περὶ φιλοσόφου καὶ γῆτι καὶ ἀνθρώπων
λαλῶν.

Οἱ οὐδὲν ἐστὶν ἐπιμάλει τῶν ὄντων
λόγων.

Est autem ab Hebraeis desumptus, qui saepe testes invocant עֲדָנָה : עֲדָנָה עֲדָנָה עֲדָנָה Vide Deuter. iv, 26. xxx, 19. & alibi. Pariter Latini. Vide Plautum Mercat. Prol. v. 4. & Acronem ad Horatii Epod. xvii, 30. Adiporro Victorium Var. Lect. iv, 7.

³ Maximeque declarant, hoc quasi officium iudicio fieri] Vulgo maximeque declaratur, hoc quasi officii iudicio fieri. Ac ita Codices. Praestantissimi vero Bentleyi

humanius, aut si hilarius locuti sunt; revocant se rursus ad moestitiam, peccatique se insimulant, quod dolere intermiserint. Pueros vero matres & magistri castigare etiam solent; nec verbis solum, sed etiam verberibus, si quid in domestico luctu hilarius ab his factum est aut dictum, plorare cogunt. Quid? ipsa remissio luctus, cum est consecuta, * intellectumque est nihil profici moerendo, nonne res declarat fuisse totum illud voluntarium? Quid ille Terentianus? ipse se poeniens? id est 'Εαυτὸν πινεύμενος:

¹ De.

Bentleii conjecturae debetur haec emendatio.

4 Intellectumque est nihil profici] Vulgo *intellectaque nihil profici*; quo modo etiam Pall. quinque, Reg. Pithocan. Med. Balliol. Bak. & Victor. Cum vero commodam σύνθεσιν in illa non viderem lectione; vetustiores editi sequendi videbantur, quibus diserte faver MS. Petrenf. Accedit Ekiens. tert. nisi quod ille conjunctionem nesciat.

5 Ipse se poeniens? id est *ἑαυτὸν πινεύμενος*] Vulgo *puniens*; at cum in MSSis esset fere *poenitens*, antiquam huiusce verbi formam revocari debere vidit Janus Gulielmus. Recte quidem & vere. Voculas autem sequentes, ut alienas delet Lambinus, praecunte Manucio; qui putat etiam fieri posse ut Cicero scriptum reliquerit, *quid ille Terentianus ἑαυτὸν πινεύμενος* eoque modo priora illa Glossematis incusan-

tur; quae quidem sententia Fr. Fabricium habet assecclam. At vero non est cur in hanc suspicionem veniant vel haec vel illa verba; non aliter enim aliis in locis Cicero loquitur. Sic Acad. II, 29. *Placet enim Chrysippo — quiescere, id est quod ab iis dicitur νοῦν ἄλζει*. Et Tusc. lib. V. cap. 3. *Hos se appellare sapientiae studiosos, id est enim philosophos*. Apuleius de Habit. Doct. Platon. pag. 622. *Sapientem — sequi arbitramur Deum, id enim est ἵνα δῶ*. Ea verba Glossematis perperam damnat Joan. Wowerius, Quintilianus Inst. II, 15. *Dicens esse Rhetoricen persuadendi opificem, id est, πινεύμενος*. Iterum III, 11. *Causa quoque ex causa, id est, αἰτίαν ἐκ αἰτίης, nasci videtur*. Haec ut opinor vulgatam lectionem satis defendunt muniuntque. Vide sis & Cl. Sarraavii Epist. pagg. 85, 119.

Q 2

¹ De.

¹ *Decrevi tantisper me minus injuriae,
Chremes, meo gnato facere dum fiam miser :*
hic decernit, ut miser sit: numquis igitur quicquam decernit invitus?

² *Malo quidem me quorvis dignum deputem :*
malo se dignum deputat, nisi miser sit. Vides ergo opinionis esse, non naturae, malum.

³ *Quid, quos res ipsa lugere prohibet? ut apud Homerum cotidianae neces interitusque multorum, sedationem moerendi adferunt: apud quem ita dicitur;*

⁴ *Namque nimis multos atque omni luce cadentis Cernimus; ut nemo possit moerore vacare.*

Quo magis est aequom tumulis mandare peremptos

Firmo animo, & luctum lacrimis finire diurnis.

Ergo in potestate est, abjicere dolorem cum velis, tempori servientem. An est ullum tempus, (quoniam quidem res in nostra potestate est)

cui

¹ *Decrevi tantisper*] Heaut. Aët. I. Sc. I, 95.

² *Malo quidem*] Heaut. Aët. I. Sc. I, 83.

³ *Quid, quos res ipsa lugere prohibet*] Vulgo *quid*, quod *res ipsa* &c. Recepimus vero lectionem, quam praestant Vatic. Pal. tert. & Med.

⁴ *Namque nimis multos atque omni luce cadentis Cernimus*] Sic optime primus reposuit Manucius; omnes enim MSSi carentis exhibent. Ei viam munivit Homerus, cujus verba sic se habent Il. T, 226.

Ἄλλω γὰρ πολλοὶ καὶ ἐπὶ τῶν αἰμάτων πάντα

ΠΙΠΤΟΥΣΙΝ· τίς τε καὶ τις ἀνὰ πνέουσι πόνοιο;

Ἄλλα χρεὶ τῷ μὲν καταδάσκειν, ὅσα θάνατοι,

Νελίας θυμὸν ἔχοντας, ἐπ' ἡμῶν δακρύουσιν.

Ad hunc locum respexit Seneca Epist. LXIII.

⁵ *Ponendae curae & aegritudinis causa*] Vulgo *ponendae curae aegritudinis causa*; nec aliter plerique MSSi. Hinc factum, ut Manucius & Lambinus altera voce deleta rescripserint *ponendae*

aegri-

cui non ⁵ ponendae curae & aegritudinis causa serviamus? Constabat eos, qui concidentem vulneribus Cn. Pompeium vidissent, cum in illo ipso acerbissimo miserrimoque spectaculo sibi timerent, quod se classe hostium circumfusus viderent; nihil aliud tum egisse, nisi ut remiges hortarentur, & ut salutem adipiscerentur fuga: ⁶ posteaquam Tyrum venissent, tum affligi lamentarique coepisse. Timor igitur ab his aegritudinem potuit repellere? ⁷ ratio ab sapienti viro non poterit? Quid est autem, quod ²⁸ plus valeat ad ponendum dolorem, quam cum est intellectum nihil profici, & frustra esse susceptum? Si igitur deponi potest; etiam non suscipi potest. Voluntate igitur & iudicio suscipi aegritudinem confitendum est: idque indicatur eorum patientia; qui, cum multa sint saepe perpeffi ⁸ faciliusque ferant quicquid accidit, obduruisse sese contra fortunam arbitrantur: ut ille apud Euripiden,

Si

aegritudinis causa. Sed medicinam multo leniorem praestiterunt Eliens. sec. & Colon. quos omnino sequendos duximus. Si vero Epitheton quoddam sub voce *curae* latere censeas; rescripserim *ponendae DURAE aegritudinis causa.* Vide sis ad Fin. I, 13.

⁶ *Posteaquam Tyrum venissent*] Ita quidem Codices. At alii scriptores *Cyprum* dicunt; ut forsitan illa vox & hoc in loco sit reponnenda. Vide virum doctissimum Petr. Wesselingum Observ. I, 13. pag. 44.

⁷ *Ratio ab sapienti viro non poteris*] Sic optime Cl. Bentleius. Vulgo *ratio ac sapientia vera non poteris*?

⁸ *Faciliusque ferant quicquid accidit, obduruisse sese contra fortunam arbitrantur*] Vulgo *Facilius ferunt quicquid accidit, obduruisseque sese &c.* At Codices habent *ferant*. Reg. autem, *Pithoean.* & Med. *obduruisse quam sese.* Reliqui cum vulgatis faciunt. Nos igitur, conjunctione transposita, locum sanavimus.

Q 3

1 61

¹ Si mihi nunc tristis primum inluxisset dies,
Nec tam aerummoſo navigaviſſem ſalo,
Eſſet dolendi cauſa: ut injecto eculei
Freno repente tactu exagitantur novo.
Sed jam ſubactus miſeriis obtorpui.

Defetigatio igitur miſeriarum aegritudines cum
faciat leniores; intellegi neceſſe eſt, ² non rem
ipſam, cauſam atque fontem eſſe moeroris.
³ Philoſophi ſummi quique, nondum tamen ſa-
pientiam conſecuti, nonne intellegunt in ſum-
mo ſe malo eſſe? ſunt enim inſipientes: neque
inſipientia ullum majus malum eſt: neque ta-
men lugent. Quid ita? quia huic generi ma-
lorum ⁴ non adſingitur illa opinio, rectum eſſe
& æquum, & ad officium pertinere, ægre ferre
quod

¹ Si mihi nunc triftis] Graece:
Εἰ μὲρ τὸ δ' ἡμῶν πρῶτον ἦ κα-
κῆρος,
Καὶ μὴ μακροῦ δι' ἀλγὸς πόνων
εἰσαυθύν,
Εἰς ἐπὶ σφαδάζειν ἢ ἄν, ὥς νο-
ζυγα
Πᾶλον, χαλινὸν ἀρτίως διδύ-
μειον
Νῦν δ' ἀμείλιός εἰμι, & κατηρ-
τοκὲς πόνων.

Exſtant apud Galenum de Dogm.
Hipp. & Plat. lib. IV. cap. 7.
Tom. V. p. 152. ed. Charter.

² Non rem ipſam, cauſam at-
que fontem eſſe moeroris] Vulgo
non rem ipſam atque cauſam, fon-
tem eſſe moeroris. Quaſi cauſa
moeroris, non eſſet ejus fons!
Sed tam ineptum eſt, ut non
piſi ab indoctis Librariis pro-

ficiſci poſſe liquido jures. Nos
igitur eam revocavimus lectio-
nem, quam *Eraſmus*, *Victorius* &
Manucius erant ſequuti, quam-
que res ipſa flagitat.

³ Philoſophi ſummi quique,
nondum tamen] Sic optime Cl.
Bentleius: nam Reg. *Pithoean*.
Med. & *Balliol*. dant *philoſophi*
ſummi NEQUE NONDUM &c.
Vulgo *Philoſophi ſummi*, neque
dum tamen.

⁴ Non adſingitur illa opinio —
quod idem adſingimus] *Gebhardus*
primus ex duobus *Pall*. recepit
aſſigitur, *aſſigimus*, eamque locu-
tionem, qua nemo hominum u-
ſus eſt, velut elegantiffimam ven-
ditavit. Nos veterem ſcripturam,
quamque firmant plerique omnes
Codices & Latinae linguae ratio,
jуре reduximus.

5 Ita.

quod sapiens non sis: quod idem adfingimus huic aegritudini in qua luctus inest, quae omnium maxuma est. ⁵ Itaque Aristoteles veteres philosophos accusans, qui existumavissent philosophiam suis ingeniis esse perfectam, ait eos aut stultissimos, aut gloriosissimos fuisse: sed se videre, quod paucis annis magna accessio facta esset, brevi tempore philosophiam plane absolutam fore. Theophrastus autem moriens accusasse naturam dicitur; quod ⁶ cervis & cornicibus vitam diuturnam, quorum id nihil interesset; hominibus, quorum maxime interfuisset, tam exiguum vitam dedisset: quorum si aetas potuisset esse longinquior; futurum fuisse, ut, omnibus perfectis artibus, omni doctrina hominum vita erudiretur: ⁷ querebatur igitur

⁵ Itaque Aristoteles — absolutam fore] Hunc locum in animo habuit Laëtantius Div. Inst. lib. III. c. 28. quod animadvertere debuerunt illius elegantissimi scriptoris editores.

⁶ Cervis & cornicibus] Fabric. & Cantab. habent *corvis*, eamque lectionem recepit Gebhardus, quod illi vivaces alites recte jungi viderentur. At cum reliqui MSSi alteram repraesentent lectionem, eam temere loco movit vir ille doctus; nam scriptores, ubi de longaevitae verba faciunt, *cervos* & *cornices* una memorant. Vetus Poëta apud Stobaeum Serm. X. pag. 127.

Εἰ μὴ ἔης ἙΛΛ' ὄψοι πικρὰν
χέρον, ἢ ΚΟΡΩΝΗΣ,
Συγ[γρ]αμὴν πλείητι πλοῦτιν ἄγει.
εὐμνήτω,

Ovidius Metam. VII, 273.

Vivacisque jecur CERVI, quibus
insuper addit

Ora caputque novem CORNICIS
saecula passi.

Pedo Albinovanus Eleg. II, 115.

Vivacesque magis CERVOS decet
esse parvantes,

Si quorum in torva cornua
frons riget.

Vivere CORNICES multos dicuntur
in annos;

Cur nos angusta conditione sumus?

Sed exemplorum fatise est. Vide tamen Ausonium Eidyll. xi, 12. xviii, 3.

⁷ Querebatur igitur] Diogenes Laërtius lib. v. §. 41. Theophrastum moribundum discipulis suis dixisse tradit, Ἐμνήτω.

igitur se tum, cum illa videre coepisset, extingui. Quid? ex ceteris philosophis nonne optimum & gravissimum quisque confitetur, multa se ignorare? & multa sibi etiam atque etiam esse discenda? neque tamen, cum se in media stultitia, qua nihil est pejus, ¹ haerere intelligent, aegritudine premuntur: nulla enim admiscetur opinio officiosi doloris. Quid, qui non putant lugendum viris? qualis fuit ² Q. Maximus, efferens filium consularem; qualis L. Paullus, duobus paucis diebus amissis filiis; qualis M. Cato, praetore designato mortuo filio; quales reliqui, quos in consolatione conlegimus. Quid hos aliud placavit, nisi quod luctum & ³ moerorem esse non putabant viri? Ergo id, quod alii rectum opinantes aegritudi-

ni

νὴν ἀρχόμενα ζῶν, τίς δὲ ἀφ' ἧς
ἐπορεύετο. Hieronymus ad Nepotianum Epist. II. pag. 9. ed. Victor. Sapiens ille vir Graeciae Theophrastus, cum explotis centum & septem annis se mori cerneret, dixisse fertur, se dolere, quod tunc egrederetur e vita, quando sapere coepisset. In MSSis quidem legitur, non Theophrastus, sed Theopistocles; hoc vero Librariis est imputandum, quod olim monuit Is. Casaubonus ad Charact. Ethic. Prooem. quodque Joann. Martianus rescivisse debuit. Addam duntaxat, me nullo modo dubitare, quin querela, quam memorat Seneca de Brev. vitae cap. 1. immerito sit Aristoteli tributa, quum revera pater ejus fuerit Theophrastus. Hac autem de re

notus est Hippocratis Aphorismus quem refert etiam Lucianus Heremot. Tom. I. pag. 505, 551. eique simile est illud R. Tarphonis Apophthegma, quod occurrit in Pirke Aboth cap. II. §. 15.

¹ Haerere intellegant] Omni-
no placet haec lectio, quam cuncti fere MSSi tumentur. Quod enim, Turnebus praecedente, Gebhardus ediderit habere; id, ut opinor, eos in medio luto haesisse satis demonstrat.

² Q. Maximus — quales reliqui, quos in Consolatione conlegimus] Hieronymus in Epitaph. Nepotiani pag. 21. L. Paullus septem diebus inter duorum exsequias filiorum triumphans urbem ingressus est. Praetermitto Maximos.

ni se solent dedere, id hi turpe putantes aegritudinem reppulerunt. Ex quo intellegitur, non in natura, sed in opinione esse aegritudinem. Contra dicuntur haec. Quis tam demens, ut²⁹ ut sua voluntate moereat? natura adfert dolorem; cui quidem + Crantor, inquit, vester cedendum putat: premit enim atque instat, nec resisti potest. Itaque Oileus ille apud Sophoclem, qui Telamonem antea de Ajacis morte consolatus esset, is cum + audisset de suo, fractus est. De cuius commutata mente sic dicitur:

6 Nec vero tanta praeditus sapientia

Quisquam est, qui aliorum aerumnam dictis adlevans,

Non idem, cum fortuna mutata impetum

Convertat, + clade subita frangatur sua;

Ut

mos, Catones, Gallos, Pisones, Brutos, Scaevolas, Metellos, Scauros, Marios, Crassos, Marcellos, atque Aufidios, quorum non minor in luctu quam in bellis virtus fuit, & quorum orbitates in Consolationis libro Tullius explicavit.

3 Moerorem esse non putabant viri] Secunda vox in vulgatis deest. Eam suppeditarunt Reg. Pithoean. Eliens. tert. Petrenf. & veteres editi.

4 Crantor, inquit, — vester] Vulgo noster. Sed recte Cl. Bentleius; cum quo faciunt Reg. Pithoean. Med. alique Codices.

5 Audisset de suo] Lego de sui, morte videlicet. Sic infra cap. 23. Altera, & de communi conditione vitae, & proprio, si

quid sit de ipsius, qui moereat, disputandum. Sic & alibi passim. Haesere tamen Librarii: nam Eliens. pr. Balliol. & Bak. dant de filio. Eliens. autem sec. de suo filio.

6 Nec vero tanta] Graeca sic se habent.

Τὸς δ' αὖ μάλιστα καὶ σφοδρὰ-
ται φρενί

Ταῦτά δ' ἰδοὺ αὖ, αἷς ἐν τῷ ὄντι,
Καλῶς καὶ πρῶτον συμπα-
ραστήται.

Ὅπου δὲ δαίμων ἀνδρὸς εὐτυχῆς
τὸ πρῶτον,

Μένει' ἰσότηρ τοῦ βίου καλῶς
τραπέται,

Τὰ πολλὰ φρενὶ καὶ καλῶς ἐ-
ρησάται.

Exstant apud Stobaeum Serm. CXIII.

1 Clade

Ut illa ad alios dicta & praecepta excidant.

Haec cum disputant; hoc student efficere, naturae obsisti nullo modo posse: hi tamen fatentur graviores aegritudines suscipi, quam natura cogat. Quae est igitur amentia? ut nos quoque¹ ab illis idem requiramus. Sed plures sunt causae suscipiendi doloris; primum illa opinio mali, quo viso atque persuaso, aegritudo insequitur necessario: deinde etiam gratum mortuis se facere, si graviter eos lugeant, arbitrantur. Accedit superstitio muliebris quaedam: existumant enim diis immortalibus se facilius satisfacturos, si eorum plaga perculsi, adstrictos se & stratos esse fateantur. Sed haec inter se quam repugnent, plerique non vident: laudant enim eos qui aequo animo moriantur; qui alterius mortem aequo animo ferant, eos putant vituperandos. Quasi fieri ullo modo possit,

¹ *Clade subita frangatur sua*] Vulgo *clade* ut *subita*. Sed mediam vocem non agnoscunt E-liens. pr. Ven. 1491. Erasmi. Lambini. nec eam recipit Latini sermonis ratio; quapropter a me furcillis est ejecta.

² *Idem ab aliis requiramus*] *Ursini* liber ab illis, quod viro illi docto jure placet: respicit enim ad id, quod supra dixerant Epicurei, *Quis tam demens, ut sua voluntate moereat?*

³ *Rectum quoque & verum*] Aequum, justum: eaque est hujusce vocis apud optimos scriptores potestas, *Caesar* lib. iv. B. G. cap. 8. *Neque verum esse, qui*

suos fines tueri non potuerint, alios occupare. *Horatius* lib. I. Epist. vii, 98.

Motiri se quemque suo modula ac pede verum est.

Qui plura vult, inter alios videat *J. F. Gronovium* ad *Livii* II, 48. & ad *Senecae* de *Ira* lib. II. c. 29.

⁴ *Ut vero plus*] Vulgo *at vero plus*. Ipsa vero sententiae vis mihi fuit auctor, ut lectionem, quam secuti sunt *Manucius* & *Lambinus*, ipse reducerem.

⁵ *Fortuna*] Hanc vocem non agnoscunt *Pall.* quinque nostrique Codices. Nec ea videtur necessaria; si modo repetatur *ante* *noxia* *miseria*.

6 Non

fit, quod in amatorio sermone dici solet, ut quisquam plus alterum diligat quam se! Praeclarum illud est, & si quaeris, ³ rectum quoque & verum, ut eos, qui nobis carissimi esse debeant, aeque ac nosmetipsos amemus: ⁴ ut vero plus, fieri nullo pacto potest. Ne optandum quidem est in amicitia, ut me ille plus, quam se, ego illum plus, quam me: perturbatio vitae, si ita sit, atque officiorum omnium consequatur. Sed de hoc alias: nunc illud satis est, non adtribuere ad amissionem amicorum miseriam nostram, ne illos, plus quam ipsi velint si sentiant, plus certe quam nosmetipsos, diligamus. Nam quod ajunt, plerosque consolationibus nihil levare; adjunguntque, consolatores ipsos confiteri se miseros, cum ad eos impetum suum [⁵ fortuna] converterit, utrumque dissolvitur: sunt enim ista, ⁶ non naturae vitia, sed culpae: stultitiam autem accusare quamvis copio-

6 Non naturae vitia, sed culpae] Sic lib. IV. cap. 37. *Qui autem non natura sed culpa vitiosi esse dicuntur.* D. tamen Lambinus reponendum censuit, non naturae vitia, sed stultitiae. Credo, quia stultitiam mox addit noster. Quasi vero culpa non sit stultitia! Donatus in Terentii Hecyr. Act. II. Sc. I, 31. *Videtur unum dixisse opera & culpa; & tamen non est idem.* Opera enim est, si scientes laeserimus; culpa, si nescientes: quorum alterum sceleris, alterum stultitiae est. Similiter Eratosthenes apud Homerum Odyss. I, 6. legit.

³ ἢ ὅταν εὐφροσύνη μὴ ἔχῃ. ΚΑ. ΚΟΤΗΤΟΣ ΑΠΟΫΣΗΣ, Φάσκον τῆς ἀφροσύνης. Auctor est Athenaeus lib. I. pag. 16. Quin & Origenes in Celsum lib. III. pag. 155. Κατὰ γὰρ, inquit, τῆς ἀφροσύνης, πᾶς παῦλα ἀνέστης ἴσιν. Vide Scholiasten ad Euripidis Hippol. vs. 643. & Suidam in ἀνέστη. Ne vero solorum esse Christianorum φροσύνη, ex sacris scriptoribus haustam, putes, en tibi Dionem Chrysostomum, qui Orat. III. pag. 39. ait, Περὶ μὲν ὁ πονηρὸς ἀνέστη ἀγνοῖα. Haec vulgatam lectionem abunde, nisi fallor, muniunt firmantque.

copiose licet; nam & qui non levantur, ¹ ipsi ad se miseriam invitant: & qui suos casus ² aliter ferunt atque ut auctores aliis ipsi fuerunt, non sunt vitiosiores, quam fere plerique; qui avari avaros, gloriae cupidos gloriosi reprehendunt: est enim proprium stultitiae, aliorum vitia cernere, oblivisci suorum. Sed nimirum hoc maximum est experimentum, cum constet aegritudinem vetustate tolli, hanc vim non esse in die positam, ³ sed in cogitatione diuturna: nam si & eadem res est, & idem est homo; quî potest quicquam de dolore mutari, si neque de eo propter quod dolet, quicquam est mutatum, neque de eo qui dolet? Cogitatio igitur diuturna, nihil esse in re mali, dolori **medetur**, non ipsa diuturnitas. ⁴ Hic mihi adferunt mediocritates; quae si naturales sunt, quid opus

¹ *Ipsi ad se miseriam invitant*] Vulgo *ipsi ad miseriam invitant*, & ita fere MSSi. *Erasmus* autem, *Manucius* & *Lambinus* habent, *ipsi alios ad miseriam invitant*. Eadem est utriusque lectionis sententia, sed ea falsa prorsus & rebus ipsis repugnans. Nam vix est, ut qui consolatione nihil levatus, miser esse pergit; vix est, ut is alios ad miseriam possit invitare. Reliqui potius, ejus forte deterriti, consolationem non respuent; cavebuntque ne nimias suscipiant aegritudines. Quantivis pretii est Codicis *Ursiniani* scriptura, quam nos recepimus; etenim, ut recte monuit vir ille doctus, non minus est

stultum ultro sibi accersere mala, quam aliorum vitia cernere, oblivisci suorum.

² *Aliter ferunt atque ut auctores*] Vide *Godefr. Stewechium* de Part. LL. pag. 22.

³ *In cogitatione diuturna*] Ineptè *Gebhardus* hic & paulo post ex nonnullis Codd. edidit *diurna*: nam *Balliol. Eliens. tert. alii*que veram lectionem servant.

⁴ *Hic mihi adferunt*—*consolatione*] Laudat *Nonius* in *mediocritas*, ita tamen, ut a *Ciceronis* exemplaribus nonnihil abeat diversus.

⁵ *Sic interpretantur, ut non tantum illud recens esse velint*] Sic *Reg. Pithoean. & Med. Vul-*

opus est consolatione? natura enim ipsa terminabit modum: fin opinabiles, opinio tota tollatur. Satis dictum esse arbitror, aegritudinem esse opinionem mali praesentis, in qua opinione illud insit, ut aegritudinem suscipere oporteat. Additur ad hanc definitionem a Zenone recte, ut illa opinio praesentis mali sit recens. Hoc autem verbum ⁵ sic interpretantur, ut non tantum illud recens esse velint, quod paulo ante acciderit; sed, quam diu in illo opinato malo vis quaedam ⁶ insit & vigeat & habeat quandam viriditatem, tam diu appelletur recens: ut Artemisia illa ⁷ Mausoli Cariae regis uxor, quae nobile illud Halicarnassi fecit sepulchrum, quam diu vixit, vixit in luctu, ⁸ eo denique etiam confecta contabuit: huic erat illa opinio cotidie recens: quae tum denique non ⁹ appellabitur

go interpretatur — velis.

6 Insit & vigeat] Cum Cl. Bensleio legerim ut vigeat.

7 Mausoli Cariae Regis] Huc respicit Agellius N. A. lib. X. cap. 18. Mausolus autem fuit, ut M. Tullius ait, rex terrae Cariae: ut quidam Graecarum historiarum scriptores, provinciae Graeciae praefectus. Satrapen Graeci vocant. Apud eum decantatissima illa, quam noster hic refert, sequitur historia. Vide sis & Strabonem lib. XIV. pag. 969, 970. ac Hieronymum adv. Jovin. lib. I. pag. 345. Horum uterque cum Tullio Mausolum Cariae Regem fuisse statuunt, ut faciunt etiam Plinius H. N. lib. XXXVI.

c. 3. & Lucianus in Dial. Diogenis & Mausoli Tom. I. p. 311. Idem clare conficitur ex Herodoti lib. VII. c. 99. & Valerii Maximi lib. IV. c. vi, 1. ext. Me certe fugiunt scriptores, qui cum provinciae Graeciae praefectum dixerunt. Adeatur etiam Suidas in Ἀρμισία.

8 Eo denique etiam confecta] Vulgo eodemque. Sed Balliol. eo denique; quod verum.

9 Appellatur recens] Sic vulgo. Bak. & Med. appellatur; quam tamen lectionem tempus praeteritum, quod statim sequitur, haud admittit. Legendum appellabitur; ut edidimus.

labitur recens, cum vetustate exaruit. Haec igitur officia sunt consolantium, tollere aegritudinem funditus, aut sedare, aut detrahere quam plurimum, aut suppressere nec pati manare longius, aut ¹ ad alia traducere. Sunt, qui unum officium consolantis ² putant docere malum illud omnino non esse, ut Cleanthi placet; sunt, qui non magnum malum, ³ ut Peripateticis: sunt qui abducunt a malis ad bona, ut Epicurus: sunt qui satis putant ostendere nihil inopinati accidisse, ⁴ ut Cyrenaici. Chrysippus autem caput esse censet in consolando, detrachere

¹ Ad alia traducere] Vulgo ad aliam. Quasi sicut amor amore alio, sic animi dolor alio dolore fit expellendus! Sed hoc minime vult Tullius; quare nos eam recepimus lectionem, quam praestant Reg. Pithoean. Med. Vatic. Pall. quart. quint. Balliol. Bak. & Eliens. sec. tert.

² Putant docere] Vulgo putent. Ex Eliensi sec. modum mutavimus, quod in reliquis verba sunt indicativa. Docere vero nos adjecimus Lambinum Bentleiumque secuti; orationi enim complendae deest vel hoc vel simile vocabulum,

³ Ut Peripateticis] Vulgo ut Peripatetici. Sed recte Cl. Bentleyus, si modo vera sit in prior loco scriptura. Nonnunquam suspicatus sum Ciceronem dedisse, sunt qui unum officium consolantis putant, malum illud omnino non esse, ut Cleanthes, PERSUADERE. Tum demum non est à

Codicibus hic recedendum.

⁴ Ut Cyrenaici] Vulgo nihil mali: eaque est cunctorum MSS-torum lectio; quae cum absurda fuerit, Manucius & Lambinus rescribere, nihil novi. Sed altius latet mendum, quam putarunt eruditi illi viri. Omnino reponendum ut Cyrenaici; cum enim ceterorum, quae hic refert, dogmatum fautores nominat Cicero; parum decore se gesserat, si patronos hujusce sententiae tacuisset. Hos autem fuisse Cyrenaicos, abunde constat. Noster lib. III. cap. 13. Cyrenaici non omni malo aegritudinem effici consent; sed inperato & NEC OPINATO malo. Iterum cap. 22. Cyrenaicorum restat sententia, qui tum aegritudinem consent existere, si NEC OPINATO quid evenerit. Mirum tamen fortasse videatur, quod à recta via immane quantum discesserint omnes Librarii. Sed qui MSS-tos trivere, non

'Mederi posse rationem iracundiae:

respondit,

Siquidem qui tempestivam medicinam admovent,

Non ad gravescens vulnus inlidat manus.

- 32 Erit igitur in consolationibus prima medicina docere, aut nullum malum esse, aut admodum parvum: altera, & de communi conditione vitae, & proprie si quid sit de ipsius qui moereat disputandum: tertia, summam esse stultitiam frustra confici moerore, cum intellegas nihil posse profici. Nam Cleanthes quidem Sapientem consolatur, qui consolatione non eget: nihil enim esse malum quod turpe non sit

102. & *Eusebius* in *Iliad*, Θ, 696. secundum versum ita laudant

†ΥΧΗΞ νοστήσης εἰς τὸν ἰατροῦ λόγους.

eoque modo legi debere statuunt bene multi. Ne in illorum sententiam pedibus iverim, fecerunt omnia Poëtae exemplaria, Scholiastis auctoritas, nec non ipsa *Ciceronis* versio quae receptam scripturam manifesto vindicat. Vocibus ὀργῆς νοστήσης iram agrotare facientem puto denotari. Scriptores nimirum, suis verbis, tertiae conjugationis apud *Hebraeos* vim saepe tribuunt. *Enripides* in *Rheso* vs. 445.

— Ἡμῶν δ' ἐξ ἡμῶν

Πίπης —

Iterum *Bacchis* vs. 146.

Περσῶδῃ φλόζῃ πύκας

Ἐκ νάρθηκος αἰσῶσι.

Lucianus *Timon*. pag. 89. Οὐδὲν ἀδικῶντά μοι ὑπὸ τοσούτοις δι-

μοῖς ΚΑΤΑΣΗΨΟΝΤΑΣ. *Polyaenus* *Stratag.* lib. II. cap. 1, 26. Λαμψακηνὸν πάντως ΜΕΤΑΛΛΕΥΟΥΣΙΝ ὡς ἐν λάβῳσιν. *Josephus* *Antiq. Jud.* lib. VII. cap. 1, 3. Ὁρμαδεῖς ὅτι ΕΒΑΣΙ'ΑΕΥΣΕ Δαυιδῆν. *Dionysius* apud *Eusebium* *H. E.* lib. VI. c. 41. de Martyribus *Alexandrinis*: ΘΡΙΑΜΒΕΥΟΝΤΟΣ αὐτὸς ἰνδύων τοῦ θιού. Locutionem, ut id obiter dicam, desumfit ex *Pauli* *Epist.* II. ad *Corinth.* cap. 11, 14. *Origenes* in *Celsum* lib. III. p. 157. Γνώσις ΣΦΑ'ΑΛΕΙ τὸς ἀνδράπυς ἀπὸ τῆς κατὰ ψυχὴν ὀργῆς. *Democrates* in *Sent.* pag. 630. Ὁ φθόνος, ἰαυτὸν ὡς ἐχθρὸν ΑΥΠΕ'ΕΙ. Infinita sunt huiusmodi, quorum nonnulla dedimus ad *Ciceronem* de *Fato* cap. xx. Vide sis & *Servium* ad *Virgilii* *Eclog.* VIII, 4. & *Dan. Fessellum* *Advers.* *Sacr.* I, 2.

1 *Mederi posse rationem iracundiae*]

sit, si lugenti persuaseris; non tu illi luctum, sed stultitiam detraxeris: alienum autem tempus docendi. Et tamen non satis mihi videtur vidisse hoc Cleanthes, suscipi aliquando aegritudinem posse ex eo ipso, quod esse summum malum Cleanthes ipse fateatur. Quid enim dicemus, cum Socrates Alcibiadi persuasisset, ut accepimus, cum nihil hominis esse, nec quicquam inter Alcibiadem summo loco natum & quemvis bajolum interesse; cum se Alcibiades adfligaret, lacrimansque Socrati supplex esset, ut sibi virtutem traderet turpitudinemque depelleret: quid dicemus, Cleanthe? num in illa

re

cundiae] D. Lambinus reponerat, orationem mederi iracundiae; sed ea sane conjectura metricas in leges pcecat, quae pedem Trochaicum in versu Iambico non admittunt. Post, sententia mutata, rescripsit, mederi posse orationem iracundiae, nec aliter H. Stephanus ad Aeschylum & in Castig. Cicer. pag. 38. At nec ea ratione procedit versus. Menander apud Stobaeum Serm. xx. p. 172.

Οὐκ ἔστιν ὀργῆς, ὡς τοῖα, φάρμακον,

Ἄλλ' ἢ ΔΟΓΜΟΣ ἀνυδαίνῃ τὴν σπῆν σίαν.

Themistius Orat. VII. pag. 98. Φάρμακον δὲ ὀργῆς οἰδαίνουσιν τὸ μὲν αὐτὴν ΔΟΓΜΟΣ ἔστιν, ᾧ οὐ τρυφαῖα ἐνθάδιν σφαδάζουσιν καὶ ζῆλον ἔτι. Symmachus lib. III. Epist. 6. Solet quidem aegritudines animi RATIO mitigare. Hieronymus Epist. XXV. p. 165. Recens vulnus est, & incitus iste,

quo blandior, non tam curat quam exasperat. Attamen quod tempore mitigandum est, cur ratione non vincitur? Vide & Epist. xxvi. p. 167. Cum λόγος vel orationem, vel rationem significant, posterior vocis potestas Ciceroni placuit.

2 Cum Socrates Alcibiadi persuasisset] Augustinus C. D. lib. xiv. cap. 8. Alcibiadem ferunt, si me de nomine hominis memoria non fallit, cum sibi beatus videretur; Socrate disputante, & ei, quam miser esset quoniam stultus esset, demonstrante, floruisse. Hoc autem praestitit Socrates apud Platonem in Alcib. I. pag. 38.

3 Num in illa re] Vulgo cum in illa re, quod ex Pall. suis male recepit Gebhardus. Attamen Reg. Pithoean. aliique Codices isto vitio laborant. Nos Erasmus, Victorium, Manucium, & Lambinum, duces habemus.

R

1 Quam-

re, quae aegritudine Alcibiadem adficiēbat, mali nihil fuisse? Quid? illa Lyconis qualia sunt? qui aegritudinem extenuans, parvis ait eam rebus moveri, fortunae & corporis incommodis, non animi malis. Quid ergo? illud, quod Alcibiades dolebat, non ex animi malis vitiisque constabat? Ad Epicuri consolationem satis est
 33 ante dictum. Ne illa quidem firmissima consolatio est, ¹ quanquam & usitata est, & saepe prodest: *Non tibi hoc soli.* Prodest haec quidem, ut dixi, sed nec semper, nec omnibus: sunt enim qui respuant: sed refert, quo modo adhibeatur. Ut enim tulerit quisque eorum qui sapienter tulerunt; non quo quisque incommodo adfectus sit, praedicandum est. Chrysiippi, ad veritatem firmissima est: ad tempus aegritudinis, difficilis. Magnum opus est, probare moerenti; illum suo iudicio, & quod se ita putet oportere facere, moerere. Nimirum igitur, ut in causis non semper utimur eodem statu, (sic enim appellamus controversiarum genera) sed ad tempus, ad controversiae naturam, ad personam adcommoamus; ² sic in aegritudine

¹ *Quantquam & usitata est, & saepe prodest*] Huc spectant elegantissimi Timoclis versus, qui leguntur apud Athenaeum lib. vi. pag. 223. & Stobaeum Serm. cxxiii. pag. 616. Eorum duntaxat partem, ne sum longior, apponam.

Τὸς γὰρ τραγικοῖς ὡς τὸν, εἰ
 βύλαι, σκίπυ,

Ὡς ὠφελῦσι πάντας ὁ μὲν γὰρ
 ὦν πίπης

Πτωχόπερὶ αὐτῷ κακὰ μὲν τ'
 Τηλεφον

Γενόμενον, ἢ δὴ τὴν πινίαν εἶον
 φίρει.

Ὁ τοσῶν τι μαινέον, Ἀλεμναίν'
 ἐσκέψατο.

Ὁφθαλμοῖς περὶ; οἷσι Φινίδην
 τυφλῶ,

Τίθηται

Sic
 variis
 locup

tudine lenienda: nam quam quisque curationem recipere possit, videndum est. Sed nescio quo pacto ab eo, quod erat a te propositum, aberravit oratio. Tu enim de sapiente quaesieras: cui aut malum videri nullum potest, quod vacet turpitudine; aut ita parvum malum, ut id obruatur sapientia vixque appareat: qui nihil opinione adfingat adsumatque ad aegritudinem; nec id putet esse rectum, se quam maxime excruciaci luctuque confici: quo pravius nihil esse possit. Edocuit tamen ratio, ut mihi quidem videtur, cum hoc ipsum proprie non quaereretur hoc tempore, numquod esset malum, nisi quod idem dici turpe posset; tamen ut videremus, quicquid esset in aegritudine mali, id non naturale esse, sed voluntario iudicio & opinionis errore contractum. Tractatum est ³⁴ autem a nobis id genus aegritudinis, quod unum est omnium maxumum; ut, eo sublato, ³ reliquorum remedia ne magno opere quaerenda arbitremur. Sunt enim certa quae de paupertate, certa quae de vita inhonorata & ingloria dici soleant: separatim certae scholae sunt de exilio

Τὸ ἴσχυι τῶ ταῖς; ἢ Νιόβη πενθή-
φικε &c.

Ἀπαστι γὰρ τὰ μείζονα ἢ πέν-
τητις

Ἀπὸ χήματος ἄλλοις μόνον ἐν-
νοούμεθα

Τὰς αὐτὰς αὐτὴ συμφορὰς ἤτις
ταῖς.

Sic enim, comparatis inter se variis lectionibus, emendandum locum censui. Rem ipsam teti-

git noster supra capp. 23. seqq.

² Sic in aegritudine lenienda: nam quam] Vulgo lenienda quam. Sed a nobis stant Reg. Pithoean. Elienf. tert. & veteres editi.

³ Reliquorum remedia ne magno opere quaerenda arbitremur] Vulgo arbitraremur. Nos Elienf. pr. Balliol. & Victor. poscente sicut arbitrator ipsa se, sequimur.

R 2

1 De

exsilio, de interitu patriae, de servitute, de debilitate, de caecitate, ¹ de omni casu, in quo nomen poni solet calamitatis: haec Graeci in singulas scholas, & in singulos libros dispartierunt: opus enim quaerunt: ² quamquam plenae disputationes delectationis sunt. Et tamen ut medici toto corpore curando, minimae etiam parti si condoluit medentur: sic philosophia cum universam aegritudinem sustulit; tamen, si quis error aliunde exstitit, si paupertas momordit, si ignominia pupugit, si quid tenebrarum obfudit exsilium, aut eorum quae modo dixi si quid exstitit; ³ & si singularum rerum sunt propriae consolationes: de quibus audies tu quidem, cum voles. Sed ad eundem fontem revertendum est, aegritudinem omnem procul abesse a sapiente; quod inanis sit; quod frustra suscipiatur; quod non natura exoriatur, sed

¹ De omni casu] Vulgo & de omni casu. Primam voculam delevimus, id quod volunt Reg. Pithoean. Med. Eliens. pr. tert. & Bak.

² Quamquam plenae disputationes delectationis sunt] Sic emendavit Hadr. Turnebus Advers. lib. XIX. cap. 5. eamque conjecturam receperunt Lambinus, Fabricius & Gebhardus. Multi Codices, quamquam plane disputationis sunt delectationis. Unde Manucius ex vetere libro rescribebat, quamquam plane disputationis sunt & delectationis. Nos, ut videtur, felicius; quamquam

plane disputationes sunt delectationi, vel delectationi sunt, ut ordinem verborum sequamur, quam praestant Reg. Pithoean. & plures MSSci. Hanc hariolationem diserte firmat Pal. quart. nisi quod is male delectationi. Nemo certe nescit Graecos ingenii fuisse disputacis, quos ea propter contentionis cupidiores quam veritatis dixit Cicero de Orat. lib. I. c. xi.

³ Et si singularum] Turbatus est locus, quem restituere multi sunt conati. Hadr. Turnebus Advers. xix. 5. ac Joach. Cameraarius reponunt etiam singularum. Violentior est D. Lambini medicina

sed iudicio, sed opinione, sed quadam invitatione ad dolendum, cum id decreverimus ira fieri oportere. Hoc detracto, quod totum est voluntarium; aegritudo erit sublata illa moerens: * morsus tamen & contractiunculae quaedam animi relinquentur: hanc dicant sane naturalem: dum aegritudinis nomen absit, grave, tetrum, funestum; quod cum sapientia esse, atque ut ita dicam habitare nullo modo possit. * At quae stirpes sunt aegritudinis! quam multae, quam amarae! quae, ipso trunco everso, * omnes eligendae sunt, & si necesse erit, singulis disputationibus: superest enim nobis hoc, cuiusmodi est, otium. Sed ratio una omnium est aegritudinum, plura nomina: nam & invidere, aegritudinis est; & aemulari, & obrectare, & misereri, & angere, lugere, moerere, aerumna adfici, lamentari, sollicitari, dolere, in

cina, pro qua duae priores vocalae refecandae sunt. *Manucius*, servata lectione vulgata, ἀναγλυ-
ον agnoscit. Equidem rescribendum censeo, *ei singularum rerum sunt propriae consolationes*. Lenissima quidem est haec curandi ratio. Si enim repetitis primis proximae vocis litteris ortum debuit.

4 *Morsus tamen & contractiunculae quaedam animi relinquentur*] Sic Codices, nec aliter *Nonius* in *contrahi*: sed tum demum absque soloecismi vitio sequi nequit, hanc dicant sane naturalem. Forſan legendum, has

dicant sane naturales: nisi cum Cl. Bentleio malis, *morsus* tantum & contractiuncula quaedam animi relinquetur.

5 At quae stirpes] Vulgo *atqui*. Sed Reg. & Pithoean. *atque*. Hinc lectionem, quam recepi, Cl. Bentleius opportune fabricavit.

6 *Omnes eligendae sunt*] Elegans est haec lectio. Plures vero Codices habent *omnes* eligendae sunt; ut etiam paullo post *Fibrae stirpium* eligendae. Hoc monendum duxi, quamvis potior videatur altera ratio. Vide tamen *Varronem* R. R. lib. I. cap. 47.

in molestia esse, affligi, desperare. Haec omnia definiunt Stoici: eaque verba, quae dixi, singularum rerum sunt; non, ut videntur, easdem res significant, sed aliquid differunt: ¹ quod alio loco fortasse tractabimus. ² Haec sunt illae fibrae stirpium, ³ quae sunt, ut initio dixi, persequendae, & omnes eligendae, ne unquam ulla possit existere. Magnum opus & difficile: quis negat? quid autem, praecclarum, non idem arduum? sed tamen ⁴ id se effecturam philosophia proficitur: nos modo curationem ejus recipiamus. Verum quidem haec hactenus: cetera, quotienscumque voletis, & hoc loco & aliis, parata vobis erunt.

M. TUL-

¹ *Quod alio loco fortasse tractabimus*] Id praestitit infra lib. IV. c. 8.

² *Haec sunt illae*] Sic Reg. Pithoean. Mcd. & Bak. ἀπαιτίας. Vulgo *hae*.

³ *Quae sunt ut initio dixi persequendae & omnes eligendae*] Sic Eliens. tert. Vulgo *quas initio dixi, persequendae*. Lambinus

rescribendum censuit *persecandae*. Eliens. sec. dat *quas initio dixi praefecandas & omnes eruendas*. Sed tum demum sequi debet *ne unquam ulla posset, non possit, existere*. Lego *quae sunt, ut initio dixi, praefecandae & omnes eligendae*.

⁴ *Id se effecturam*] Vulgo *se nesciunt*, quod ex MSSis & veteribus editis adjecimus.

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

A D

M. BRUTUM

LIBER QUARTUS.

DE RELIQUIS ANIMI PERTUR-
BATIONIBUS.

CUM multis locis nostrorum hominum
ingenia virtutesque, Brute, solco mira-
ri; tum maxime in his studiis, quae
sero admodum expetita, in hanc civi-
tatem e Graecia transtulerunt. Nam cum a
primo urbis ortu, regiis institutis, partim etiam
legibus, auspicia, caerimoniae, ¹ comitia, provo-
cationes,

¹ *Comitia, provocationes*] Ul-
tima vox *Ursino* est suspecta;
non enim putat, invitis Regibus,
ad populum potuisse *provocari*.
Reponit igitur *prensationes*. Quo
nihil est absurdius; nam nullus
unquam populus *prensationes* in-
stituit; eae sunt enim ambitio-

forum hominum blandimenta,
quibus freti munia magistratuf-
que captabant. Hi scilicet, id
quod de Antiocho Rege narrat
Athenaeus lib. V. pag. 193. τὰς
μὲν ΔΕΞΙΟΥΜΕΝΟΙ, τὰς δὲ καὶ
ἐπὶ τὴν ὁδοῦ, πρὸς τὴν πόλιν
αὐτοῖς τῆς ψῆφου, πρὸς μὲν, ὡς
ἔργου.

cationes, ¹ patrum consilium, equitum peditumque descriptio, tota res militaris, divinitus esset constituta; tum progressio admirabilis incredibilisque cursus ad omnem excellentiam factus est, dominatu regio Republica liberata. Nec vero hic locus est, ut de moribus institutisque majorum, & disciplina ac temperatione civitatis loquamur: aliis haec locis satis accurate a nobis dicta sunt, maximeque in his sex libris quos de Republica scripsimus. Hoc autem loco consideranti mihi studia doctrinae, multa sane occurrunt; cur ea quoque arcessita aliunde, neque solum expetita sed etiam conservata & culta videantur. Erat enim illis paene in conspectu praestanti sapientia & nobilitate Pythagoras;

ἀρχαῖοις γένεσιν, πρὸς δὲ, αἰς δημοκρατίας. Itaque per se ruit ista conjectura, quamvis bene se non haberet vulgata lectio; sed & ipsa pessime fuit in dubium revocata: nam provocacionem ad populum etiam a Regibus fuisse docet ex Tullio de Rep. Seneca Epist. cviii. Adeantur etiam Livius VIII, 33. & Valerius Maximus VIII, 1.

1 Patrum consilium] Elienf. sec. tert. patrum, consulum. Ita etiam MS. Petrenf. nec absurdam hanc lectionem correxit Raphael de Marcatellis, qui in illo Codice veram scripturam sexcenties delevit. Egregiam scilicet rerum Romanarum notitiam habuere fraterculi! cum Coss. non nisi post exactos Reges fuerint creati, Patrum vero

consilium instituerit Romulus. Ovidius Fast. V, 71.

Romulus hoc vidit, selectaque pectora PATRES

Dixit; ad has urbis summa relata novae.

Sallustius Catil. cap. vi. Delecti, quibus corpus annis infirmum, ingenium sapientia validum erat, Reip. consultabant. Hi vel aetate, vel curae similitudine, PATRES appellabantur. Inter alios vide Livium I, 8. Justinum lib. XLIII. cap. 3. & Lactantium Div. Inst. II, 6.

2 In Italia Graecia—ou quae magna dicta est] Origenes in Celsum lib. I. pag. 6. Οἱ γὰρ Πυθαγόρειοι ἐπὶ πλείων τῶν ἀγροτέρων συνήθιστον ἐν Ἰταλίᾳ, τῇ κλαδίᾳ μεγάλῃ Ἑλλάδι. Adeantur Iamblichus vit. Pythag. §.

thagoras; qui fuit in Italia temporibus iſdem, quibus L. Brutus patriam liberavit, praeclarus auctor nobilitatis tuae. Pythagorae autem doctrina, cum longe lateque flueret, permanaviſſe mihi videtur in hanc civitatem: idque cum conjectura probabile eſt, tum quibusdam etiam veſtigiis indicatur. Quis enim eſt qui putet, cum floreret ² in Italia Graecia potentiffimis & maximis urbibus, ea quae Magna dicta eſt; in hiſque primum ipſius Pythagorae, deinde poſtea Pythagoreorum tantum nomen eſſet; noſtrorum hominum ad eorum doctiſſimas voces aures clauſas fuiſſe? Quin etiam arbitror, propter Pythagoreorum admirationem, Numam quoque regem ³ Pythagoreum a poſterioribus exiſti-

166. & Porphyrius vit. Pyth. § 20. Totum vero Italiae latus, quod infero mari alluitur, major Graecia fuit, ut ait Seneca Conf. ad Helv. cap. vi. Vide ſis Aſthenaeum lib. xii. pag. 523. E. & Juſtinum lib. xx. capp. 1, 2.

3 Pythagoreum a poſterioribus exiſtimatum] Vulgari fama cap- tus eſt Ovidius Metam. lib. xv. init. & Faſt. lib. III. 153. Quod Poetae forſan ignoſcendum. Ab hac tamen culpa ſibi non cave- runt Patres. Clemens Alexan- drinus Strom. I. pag. 358. Νυ- μᾶς ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς Πυθα- γόρου μὲν ἦν. Rurſus lib. v. pag. 648. Εἰκότως ἄρα ὁ μὲν βασιλεὺς Ῥωμαίων (Νυμᾶς ὀνομα- ζόμενος) Πυθαγόρου δὲ, ἀρετῶν ἀνδράπων ἀπάντων, πίστεως καὶ εὐσε- βείας ἰσχυρὸν ὀφείλουται. Hieronymus

in Jovin. lib. II. pag 380. Ad- huc ſub Regibus & ſub Numa Pompilio facilius majores tui Py- thagorae continentiam, quam ſub Coſſ. Epicuri luxuriam ſuſcepe- runt. Ibi cum Presbytero Stri- donenſi lapſus eſt vir ſummus Deſ. Eraſmus. Cyrillus in Julian. lib. vi. p. 193. Ἐπειδὴ γὰρ (ὁ Νυμᾶς) τὴν τῷ ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ φιλοſοφίᾳ ἐπιτιμῶν ἤξιον, καὶ ὅλως ἢ καὶ ἐκείνῳ δογματικῶν, ἀντιδιδόναι μὲν τὸ ἥτιον καὶ μετῴως οὐκ ἂν πῶς ἐμμενῆς ἐπιλαμβάνων. Sed iis facillima quidem venia debetur; Hiſtorio- cos enim pariter erraſſe teſtis eſt Plinius H. N. lib. XIII. cap. 13. Diodorus in Excerpt. Peireſc. p. 230. Λέγεται δὲ τινι (Numam Pompilium) ἀκούειν γενέσθαι Πυ- θαγόρου πατρὸς ἐκείνου λαβόντα τὰ τὰ πατρὸς αὐτοῦ νομοθετήματα, καὶ παλ- λὰ

existimatum: nam cum Pythagorae disciplinam & instituta cognoscerent, regisque ejus acquitatem & sapientiam a majoribus suis acceperant; aetates autem & tempora ignorarent propter vetustatem; cum, qui sapientia excelleret, Pythagorae auditorem crediderunt fuisse. Et de conjectura quidem haecenus. Vestigia autem Pythagoreorum quamquam multa colligi possunt, paucis tamen utemur; quoniam non id agitur hoc tempore. Nam cum carminibus soliti illi esse dicantur & praecepta quaedam occultius tradere; & mentes suas a cogitationum intentione cantu fidibusque ad tranquillitatem traducere; gravissimus auctor in Originibus dixit Cato, morem apud majores hunc epularum fuisse, ut deinceps qui accubarent, canerent

ἀλλ' οὐδὲν ἔμελλον. *Adi Livium I. 18. XL, 29. & Dionysium Halicarnassensem lib. II. cap. 59.*

1 *Canerent ad tibiam*] De hoc more diximus ad lib. I. Tusc. cap. 2. Est vero quod ostendat vetustissimos Romanos a Pythagoreis illum non accepisse; nam hi sane lyra sunt usi: τὸν γὰρ αὐλὸν περιλάμβανον ὑδρινὴν πῦρ πωπυρρεσκὸν καὶ ἑδάμῳς ἐλάδι-
σαν τὸ ἦχος ἔχειν, ut tradit *Iamblichus* vit. Pythag. §. cxi. Vide & *Quintilianum* Inst. Orat. lib. IX. c. 4. Ad horum imitationem αὐλοποιὸς & αὐλητὴς ejiciens e sua Rep. Plato, lyram tamen & citharam retinuit. Vide lib. III. de Rep. pag. 196. ed. Cantab. Hinc *Anacharsis*, ἰωνηθεὶς εἰς τὴν ἐν Σικανίᾳ αὐλὸς; εἶπεν, ἀλλ'

ἐδὲ ἄρμπλοι. Quasi tibia solis commessationibus esset apta nata. Responsum memorant *Diogenes Laertius* I. 104. aliique plurimi. *Aelianus* V. H. III, 14. Ἀπὸ τῆς μέτης καὶ τῆς αὐλῆς ἀγχοῖον-
τες (Βυζάντιοι) ἈΥΛΟῦ μὲν αὐλὸν-
τες χάρουσι, καὶ τὸ ἔργον αὐτοῖς ἈΥ-
ΛΕΪΣΘΑΪ ἐστίν. Si tamen *Athenaeo* credimus, apud Pythagoreos aliter se res habebat. Καὶ τὸ, inquit ille lib. IV. pag. 184. καὶ τῶν Πυθαγορείων ὅ πολλοὶ τὴν ἈΥΛΗΤΙΚΗΝ ἡκούσαν, ὡς Εὐφρανῶν-
τες ἔ' Ἀρχύτας, Φιλέλαος τε ἄλλοι
τε σὺν ὀλίγοις. Adeatur etiam Scholiastes *Hermogenis*, quem laudat *J. Casaubonus* ad *Deipnosophistae* XIV, 5. Utcunque sit, sapientiae studiosos ante *Laelii aetatem* & *Scipionis* non reperio

Cicero,

ad tibiam clarorum virorum laudes atque virtutes. Ex quo perspicuum est, & cantus tum fuisse ² rescriptos vocum sonis, & carmina: quamquam id quidem etiam Duodecim tabulae declarant, condi jam tum solitum esse carmen: ³ quod ne liceret fieri ad alterius injuriam, lege sanxerunt. Nec vero illud non eruditorum temporum argumentum est; quod & ⁴ deorum pulvinaribus, & epulis magistratuum fides praecipiunt: quod proprium ejus fuit, de qua loquor, disciplinae. Mihi quidem etiam Appi Caeci carmen, (quod valde Panaetius laudat epistola quâdam quae est ad Q. Tiberonem) Pythagoreorum videtur: multa etiam sunt in nostris institutis ducta ab illis: quae praeterco, ne ea,

¹ quae

Cicero, quos appellare posset nominatim, ut ait infra c. 3. & ex evanidis hujusmodi vestigiis perperam colligitur, veterrimos Quirites instituta Pythagorica sequutos esse; cum talis morum similitudo forte fortuna possit evenire. Noster tamen non solus fuit qui Romanos mores Pythagoricis similes fuisse censuit; eadem enim Castoris erat opinio. Vide *Plutarchum* Quaest. Rom. pag. 266.

² Rescriptos vocum sonis & carmina] *J. F. Gronovius* ad *Li-vii* vii, 2. emendabat descriptos. Eamque lectionem prae se fert editio *Coloniensis* a *Fr. Fabricio* curata. *Pantagathus* etiam reponit vocum notis, quod non placet. Vide *Augustinum* C. D. II, 21. Si qui sunt, quibus a

vulgata scriptura recedere sit religio, videant ii *Turnebum* *Ad-vers.* lib. vii. cap. 17. is enim eam non incommode defendit.

³ Quod ne liceret fieri ad alterius injuriam, lege sanxerunt] Noster de *Rep.* lib. IV. apud *Augustinum* C. D. lib. II. cap. 9. Duodecim tabulae cum per paucas res capite sanxissent, in his hanc quoque sancendam putaverunt, si quis — CARMEN condidisset, quod infamiam faceret flagitiumve alteri. Vide *sis* & capp. 12, 14. ac *Interpretes* ad *Horatii* *Serm.* lib. II. *Eclog.* I, 82. & lib. II. *Epist.* I, 152.

⁴ Deorum pulvinaribus] Solennibus epulis, cum fierent leaesternia. Vide *Cl. Salmasium* *Exercit.* *Plin.* pag. 122.

1 quae peperisse ipsi putamur, aliunde didicisse videamur. Sed, ut ad propositum redeat oratio; quam brevi tempore, quot & quanti poetarum, qui autem oratores exstiterunt? facile ut appareat, nostros omnia consequi potuisse, simul ut velle coepissent. Sed de ceteris studiis alio loco, & dicemus, si usus fuerit, & saepe diximus. Sapientiae studium vetus id quidem in nostris: sed tamen ante Laelii aetatem & Scipionis non reperio quos appellare possim nominatim: quibus adolescentibus Stoicum Diogenem & Academicum Carneadem video ad Senatum ab Atheniensibus missos esse legatos. Qui cum reipublicae nullam umquam partem adrigissent; essetque eorum alter Cyrenaeus, alter Babylonius; 2 numquam profecto scholis essent excitati, neque ad illud munus electi, nisi in quibusdam principibus, temporibus illis, fuissent studia doctrinae: qui, cum ce-

tera

1 Quae peperisse ipsi putamur] Cum Reg. Pithoean. & Pal. tert. peperisse nobis exhibeant, eo quidem ducunt, ut non inepte corrigatur repperisse. Non tamen in se mala est recepta lectio. Vide sis nostrum in Oratore cap. 32.

2 Numquam profecto scholis &c.] Hoc ratiocinium (manes ignorent Ciceronis) insubidum prorsus est & ficulneum; nam ne minime quidem ostendit, Romanos philosophiam tum temporis in pretio habuisse; docet solummodo, hosce viros illi muneri pares ab Atheniensibus existima-

tos esse; ut erant sane propter dicendi facultatem, quae cum apud studiorum rudes, tum apud peritos vim suam exserit. Audiamus Plutarchum vir. Caton. Maj. Tom. I. pag. 349. Πρίσβους Ἀθήνησι ἤλθον εἰς Ῥώμην οἱ περὶ Καρνεάδου τὸ Ἀκαδημαϊκὸν καὶ Διογῆνη τὸν Στωϊκὸν φιλόσοφοι, κατεδίδον πρὸς παρατηρήσειν τῶν δὴ μὲν τὸ Ἀθιναίων, ἢ ἐν Ῥώμῃ ὄφλιν, Ὀρωπίων μὲν διαλέκτου, Σικυντίων δὲ κατεψυφισμένων, πρῶτον πινυκσίῳ τελευτῶν ἔχοντων—Ἐμύμψατο (Κάτω) τοῖς ἄρχουσιν ὅτι πρὸς εἰς ἀνάγκην πολλὸν χρόνον ἀπρακτοὶ ἦσαν, οἱ περὶ πάν-

ΤΟΥΣ

tera literis mandarent, alii jus civile, alii orationes suas, alii monumenta majorum; hanc amplissimam omnium artium bene vivendi disciplinam vita magis quam literis persecuti sunt. Itaque illius verae elegantisque philosophiae (quae ducta a Socrate in Peripateticis adhuc permansit & idem alio modo dicentibus Stoicis, cum Academici eorum controversias disceptarent) nulla fere sunt aut pauca admodum Latina monumenta: sive propter magnitudinem rerum occupationemque hominum, sive etiam quod inperitis ea probari posse non arbitrabantur. Cum interim illis silentibus ³ C. Amasinius ⁴ exstitit dicens; cujus libris editis commota multitudo contulit se ad eandem potissimum disciplinam: sive quod erat cognitu perfacilis, sive quod invitabatur ⁵ inlecebris blandis voluptatis; sive etiam quia nihil erat prolatum melius, illud quod erat, tenebant. Post

Ama-

ΤΟΣ, ΟΥ ΒΟΎΔΟΙΝΤΟ, 'ΠΑ-
ΔΙΩΣ ΠΕΙΘΕΙΝ ΔΥΝΑΝΤΑΙ.
His Critolaum Peripateticum accenset, eorumque omnium facundiam laudat *Agellius* N. A. VII, 14. Plura dabunt *Joan. Schef-ferus* & *Joach. Kuhnus* ad *Aelianum* V. H. lib. III, c. 17.

3 C. Amasinius] Sic & paullo post Epicureus iste nominatur, ut etiam lib. xv. Fam. Ep. 19. Alii vero dicitur *Amasinius*.

4 Exstitit dicens] Ultimam vocem delet *Lambinus*; at illius loco *Gulielmus* legit *Picens*. Quid sibi velint eruditi illi viri, plane nescio. Nam Amasium Pi-

centem fuisse non constat, & dicens commodè prorsus illis silentibus opponitur. Loquendi certe ratio bene se habet. *Cicero* in Orat. cap. 13. Est enim, ut scis, quasi in extrema pagina *Phaedri* his ipsis verbis loquens *Socrates*. *Lactantius* lib. II. cap. xiii, 12. Aberrantes a noticia Dei gentes esse coeperunt. Vide quae notavimus ad scriptorem de Bell. Hispan. cap. 29.

5 Illecebris blandis voluptatis] *Eliens.* sec. *Ballioi.* & *Petrensi.* a prima manu blandae voluptatis, quo modo locuti sunt *Lucretius* & *Ovidius*: sed *μηνυκώρει* videtur.

1 Et

Amasinium autem, multi ejusdem acmuli rati-
onis multa cum scripssissent, Italiam totam oc-
cupaverunt: quodque maximum argumentum
est non dici illa subtiliter, quod ¹ & facile edi-
fiscantur & ab indoctis probentur; id illi firma-
4 mentum esse disciplinae putant. ² Sed defen-
dat quod quisque sentit: sunt enim judicia li-
bera: nos institutum tenebimus; ³ nulliusque
unius disciplinae legibus adstricti, quibus in
Philosophia necessario parcamus, quid sit in
quaque re maxime probabile, semper require-
mus. Quod cum saepe alias, tum nuper in
Tusculano studiose egimus. Itaque expositis
tridui disputationibus, quartus dies hoc libro
concluditur: ut enim in inferiorem ambulati-
onem descendimus, quod feceramus idem supe-
rioribus diebus, acta res est sic. M. Dicat, si-
quis volt, qua de re disputari velit. A. Non
mihi videtur omni animi perturbatione posse
Sapiens vacare. M. Aegritudine quidem hester-
na disputatione videbatur: ² nisi forte tempo-

ris

¹ Et facile edificantur] Vulgo
etiam. Nos MStum Petrenf. se-
quimur. Quin & uterque Ma-
nucius olim sic ediderat.

² Sed defendat, quod quisque
sentit] Sic Horatius Serm. lib. II.
Ecl. I, 50.

Us, quo quisque valet, suspectos
terreat —

At Pal. quartus, sed defendat u-
nusquisque, quod sentit. Libra-
rius ad usitatum verborum ordi-
nem propius voluit accedere.

³ Nulliusque unius disciplinae

legibus adstricti] Vulgo nullisque.
Emendationem vero Bentleianam
recepimus, quod commodissima
videbatur. Sic nulla re una ma-
gis oratorem commendari dixit
noster in Bruto cap. LIX.

⁴ Nisi temporis causa nobis ad-
sentire] Penultima vox vulgo
abest. Plerique MSSi novi: Gryph.
autem novis. Legendum nobis cum
Reg. & sic ediderunt Ascensius, E-
rasmus, Victorius & Lambinus.
Vatic. exhibet non vi, quod ex
conjectura placebat Gulielmio.

Sed

ris causa nobis adsentiebare. A. Minime vero: nam mihi egregie probata est oratio tua. M. Non igitur existimas cadere in Sapientem aegritudinem? A. Prorsus non arbitror. M. Atqui, si ista perturbare animum Sapientis non potest, nulla poterit. Quid enim? metusne conturbet? at earum rerum est absentium metus, quarum praesentium est aegritudo; sublata igitur aegritudine, & sublatus est metus. Restant duae perturbationes, lactitia gestiens, & libido: quae si non cadent in Sapientem, semper mens erit tranquilla Sapientis. A. Sic prorsus intellego. M. Utrum igitur mavis? statimne nos vela facere? an quasi e portu egredientis paululum remigare? A. Quidnam est istuc? non enim intellego. M. Quia ⁶ Chrysippus & Stoici cum de animi perturbationibus disputant, magnam partem in his partiendis & definiendis occupati sunt: illa eorum perexigua oratio est, qua medeantur animis, nec eos turbulentos esse patiantur. Peripatetici autem ad placandos animos

Sed illi *vi* nullus est locus; quam enim *vim* significet, haud memorat. Si simile quiddam voluerat Tullius, proculdubio dixisset; *temporis causa, non rationum vi & pondere coactus adsentiebare.*

⁵ *Sublatus est metus*] Reg. Pitheoean. Med. Balliol. aliique Codices. & *sublatus est metus.* Forſan etiam *sublatus est metus.*

⁶ *Chrysippus & Stoici*] Reliquis generali nomine designatis, Chrysippus *præcipuus* appellatur, quia vir ille præcipuae fuit inter Sto-

icos auctoritatis. Ac ita solent Scriptores. *Homerus* Il. T, 63.

Ἐντροπὴ μὲν καὶ Τρωεὶ τὸ ἀνιδρύει —

Machon apud *Athenaeum* lib. viii. p. 337. Πρὸς τὸ Ἀθλῶν, καὶ Οὐλῶν. *Noster* de *Divin.* l. 53. *Fore ut armis Darius & Persae ab Alexandro & Macedonibus vincerentur.* *Petronius* *Satir.* cap. 2. *Cum Pindarus novemque Lyrici Homericis versibus canere timuerunt.* Plura vide sis apud *J. F. Gronovium* ad *Livii* lib. III. cap. 25.

animos multa adferunt: spinas partiendi, & definiendi praetermittunt. Quaeerebam igitur, utrum panderem vela orationis statim, an eam ante paululum dialecticorum remis propellerem.

A. Isto modo vero: erit enim hoc totum, quod quaero, ex utroque perfectius. M. Est id quidem rectius: & post requires, si quid fuerit obscurius. A. Faciam equidem: tu tamen, ut soles, dices ista ipsa obscura planius, quam dicuntur a Graecis. M. Enitar equidem: sed intento opus est animo, ne omnia dilabantur, si unum aliquod effugerit. Quoniam, quae Graeci πάθη vocant, nobis perturbationes appellari magis placet, quam morbos; in his explicandis veterem illam equidem, ¹ Pythagorae primum, dein Platonis, descriptionem sequar: qui animum in duas partes dividunt; alteram rationis participem faciunt, alteram expertem: in participe rationis ponunt tranquillitatem, id est, placidam

¹ Pythagorae primum, deinde Platonis] Cum Stoicorum definitionibus & partitionibus utatur Cicero, illique philosophi τὰ πάθη locent in eadem sede ac rationem; Pythagoras autem & Plato diversos locos adsignent; Tullium disciplinae, quam aemulatur, oblitum esse perperam censet Hadr. Turnebus Advers. vii, 17. Nam clare monet noster, se in animae divisione Pythagoricos & Platonicos sequi, in reliquis autem Stoicos. Illorum sententiam dicat Plutarchus Plac. Philos. lib. iv. cap. 4. Πυθαγόρας, Πλάτων κατὰ μὲν τὸ ἀνωτάτω λόγον διμερίζει

τὴν ψυχὴν (τὸ μὲν γὰρ ἔχει, forsan ἐστὶ, λογικὸν, τὸ δὲ ἄλογον) κατὰ δὲ τὸ ὡρασιχὲς & ἀκρατὲς τριμερῆ, τὸ γὰρ ἄλογον διαιρῶσι εἰς π τὸ θυμικὸν καὶ ἐπιθυμητικόν. Haec latius diducunt Apuleius de Habitu Doctr. Plat. lib. I. pag. 586. Alcimus Doctr. Plat. cap. 23. & Diogenes Laertius lib. VIII. §. 30. At vero Stoici φασὶν εἶναι τὴν ψυχὴν ἀνώτατον ὡρασιχόν, τὸ ἡμερικόν, τὸ ποιῶν τὰς φαινομένας καὶ τὰς συγκαταδίσεις, καὶ αἰσθάνει, καὶ ἡμῶς καὶ τοῦτο λογικὸν καλεῖται. Verba sunt Chaeronensis philosophi lib. IV. Plac. cap. 21. Perturbationes etiam ἐν τῷ λογικῷ τὴν ψυχὴν

ψυ
ide
44
Hir
tion
ren
cap
Pyt
est.
Hir
2
ira
Gl.
55.
C
est.
scrip

dam quietamque constantiam: in illa altera motus turbidos cum irae tum cupiditatis, contrarios inimicosque rationi. Sit igitur hic fons: utamur tamen, in his perturbationibus describendis, Stoicorum definitionibus & partitionibus; qui mihi videntur in hac quaestione versari acutissime. Est igitur Zenonis haec definitio; ut perturbatio sit, quod πᾶθος ille dicit, ² averſa a recta ratione, contra naturam, animi commotio: quidam brevius, perturbationem eſſe adpetitum vehementiorem; ſed vehementiorem eum volunt eſſe, qui longius diſceſſerit a naturae constantia. Partes autem perturbationum volunt ex duobus opinatis bonis naſci, & ex duobus opinatis malis; ita eſſe quatuor: ex bonis libidinem & laetitiam; ut ſit laetitia, praesentium bonorum; libido, futurorum. Ex malis metum & aegritudinem naſci cenſent: metum futuris, aegritudinem praesentibus: quae enim venientia metuuntur, ³ eadem

ψυχῆς poſuiſſe Stoicos teſtatur idem de Virt. Mor. pagg. 441, 443. & περὶ ψυχολογίας pag. 1025. Hinc factum, ut illis in perturbationes incidere beſtiae non viderentur, id quod monet noſter infra cap. 14. Poſidonius tamen Stoicus Pythagoreorum rationem ſecutus eſt. Vide Galenum de Dogm. Hipp. & Platon. lib. IV. cap. 3.

² *Averſa a recta ratione, contra naturam, animi perturbatio*] Cl. Salmaſius ad Simplicium pag. 55. addita conjunctione reponit, & contra naturam. Nihil opus eſt. Vide cap. 21. Sic tamen ſcriptores Graeci. Laertius VII,

110. Ἐν ἡ αὐτὸ τὸ πᾶθος κατὰ Ζήνωνος ἡ ἀλογία καὶ παρὰ φύσιν ψυχῆς κίνησις, ἡ ὁρμὴ πλεονάζουσα. Hujus exſcriptor eſt Suidas in πᾶθος. Iiſdem ὁρισμοῖς uſus Chryſippus, ut patet ex Galeni lib. IV. de Dogm. Hipp. & Plat. cap. II. pag. 136. Andronicus Rhodius περὶ πᾶθων pag. 523. Πᾶθος ἐστὶν ἀλογία ψυχῆς κίνησις δι' ἐπιλήψιν κακοῦ ἢ ἀγαθοῦ, καὶ παρὰ φύσιν τῇ ὁρμῇ πλεονάζουσα. Lege καὶ παρὰ φύσιν, ἡ ὁρμὴ πλεονάζουσα. Vide & Stobaeum Ecl. Ethic. pag. 175.

³ *Eadem adſciunt aegritudinem inſtantia*] Arrianus Epict. lib. III.

dem adficiunt aegritudine instantia. Laetitia autem & libido in bonorum opinione versantur: cum libido ad id, quod videtur bonum, ¹ inlecta & inflammata rapiatur; laetitia, ut adepta jam aliquid concupitum, ecferatur & gestiat: natura enim omnes ea, quae bona videntur, sequuntur; fugiuntque contraria. Quamobrem, simul objecta species est cujuspiam, quod bonum videatur, ad id adipiscendum impellit ipsa natura: id cum constanter prudenterque fit, ejusmodi adpetitionem Stoici βέλῃσι appellant, nos appellamus *voluntatem*: eam illi putant in solo esse Sapiente: quam sic definiunt, ² Voluntas est, quae quid cum ratione desiderat. Quae autem, ³ ratione averfa, incitata est vehementius, ea libido est vel cupiditas effrenata;

III. cap. xxvi. pag. 360. Ὡς γὰρ ἀφ' ὧν ἀπορροῖται τὸ πῦρ, οὕτως ἀπορροῖται καὶ τὸ πνεῦμα. Vide Hieronymum ad Ctesiph. contra Pelag. pag. 546. & lib. II. adv. Pelag. pag. 576. ac in Joëlis cap. 1.

¹ Inlecta & inflammata] Vulgo *injeſta*, quod Gebhardus primus intulit: *Aſcenſus* enim, *Erasmus*, *Manucius*, *Lambinus* & alii veram lectionem repraeſentant.

² Voluntas est — effrenata] Voluntatis & libidinis definitiones e mente Stoicorum sic refert Laërtius VII, 116. Τῇ δὲ ἐπιθυμίᾳ ἐναντίας φασὶν εἶναι τὴν βέλῃσιν, ὡς αὐτὸν ὁρᾷ. Augustinus C. D. XIV, 8. Voluntas, inquit Stoici, appetit bonum, quod facit sapiens. Adi & Joann. Sto-

baeum pag. 175. Idem p. 176. Τὴν γὰρ ἐν ἐπιθυμίᾳ λόγουσι ἐρεῖν εἶναι ἀπειθὴ λόγου. Sic etiam Clemens Alexandrinus Paedag. lib. I. cap. 13. Andronicus vero & Laertius VII, 113. Ἐπιθυμία ἐστὶν ἀλογος ὁρᾷ, nec aliter Suidas. Eadem est sententia, verba diversa.

³ Ratione averfa] Vulgo *ratione adverſa*. Cum vero Codices paullo post exhibeant, *est igitur metus ratione averſa cautio*; nos lectionem Bentleianam sequimur.

⁴ Nam cum cum ratione — animi elationem] Vulgo *nam cum ratione*. Sed excidiſſe voculam repetitam vidit Cl. Bentley: sic enim plus vice ſimplici locutus est hoc ipſo in capite Cicero. Gaudium

ta; quæ in omnibus stultis invenitur. Itemque, cum ita movemur, ut in bono simus aliquo, dupliciter id contingit: 4 nam cum cum ratione animus movetur placide atque constanter, tum illud gaudium dicitur: cum autem inaniter & effuse animus exsultat, tum illa lætitia gestiens vel nimia dici potest: quam ita definiunt, Sine ratione, animi elationem. Quoniamque ut bona natura adpetimus, sic a malis natura declinamus; 5 quæ declinatio cum ratione fiet, cautio appelletur, eaque intellegatur in solo esse sapiente: quæ autem sine ratione, & cum exanimatione humili atque fracta, nominetur metus: est igitur 6 metus ratione averfa cautio. 7 Præsentis autem mali sapienti adfectio nulla est: stultis autem ægritudo est, ea quæ

Gaudium vero χαρῆς lactitia ge-
stiens, ἡδὴ Graecis nominatur.
Andronicus Rhodius pag. 522.
Ἡδὴ, ἁλως ἱππευσι. Ac pag.
525. Χαρῆς ὅ, ὑλογοῦ ἱππευσι.
Diogenes Laertius VII, 114. Ἡδὴ
ἢ ἱππῶν ἁλως ἱππευσι ἢ αἰρετῶν
δικῶν ὑποχρῆσιν. Et §. 116. Τῶν
ἡδὴ χαρῶν συνταίαν φασὶν εἶναι τῇ
ἡδὴ ὅσοι ὑλογοῦ ἱππευσι. Ea-
dem repetit Suidas in ἡδὴ, χαρῆς
& ὑποχρῆσιν. Vide & Clementem
Alexandrinum Paedag. lib. I. c.
13. Hieronymum in Epist. ad Gal-
lat. cap. v. pag. 153. & nos ad
Fin. II, 4.

5 *Quae declinatio cum ratio-
ne fiet &c.*] Vulgo *quae declina-
tio si cum ratione fiet.* Vox,
quam delevimus, abundabat; ut
animadvertit Cl. Bentleius. An-

dronicus pag. 513. Φῶς
ἐστὶν ἄλλοι ἐκκλησιῶν—ἐκκλησιῶν
ἐκκλησιῶν ἐκκλησιῶν. Diogenes vii, 116.
Τὴν ὃ ἐκκλησιῶν (ἐκκλησιῶν φωνὴν ἐκκα)
τῶ φῶς, ὅστις ἐκκλησιῶν ἐκκλησιῶν
φωστήσατο μὲν γὰρ τὸ σφῶν ἐκκα-
μῶς, ἐκκλησιῶν τῶ δὲ. Haec ex-
scripsit Suidas in ἑκκασιῶν. Vide
nos infra cap. 31.

6 Metus ratione averſa cautio]
Vulgo adverſa; contra quam vo-
lunt Gebhardiani quinque, Reg.
Pithoean. Med. & Bak.

7 Praesentis autem mali sapi-
entis affectio nulla est: stultis au-
tem aegritudo] Est a Cl. Ben-
stelleio. Vulgo sapientis affectio
nulla est: stulti autem &c. Ac
in Codicibus est stulta autem ae-
gritudo. Nihil tamen juvat illa
variatio.

qua adficiuntur in malis opinatis, animosque demittunt & contrahunt, rationi non obtemperantes. Itaque haec prima definitio est, ut ¹ aegritudo sit animi, adversante ratione, contractio. Sic quatuor perturbationes sunt, ² tres constantiae; quoniam aegritudini nulla constantia opponitur. Sed omnes perturbationes iudicio censent fieri & opinione. Itaque eas definiunt pressius; ut intellegatur, non modo quam vitiosae, sed etiam quam in nostra sint potestate. ³ Est ergo aegritudo, opinio recens mali

¹ *Aegritudo sit animi, adversante ratione, contractio*] Si Graeca desideres, exhibet *Stobaeus* *Ecl. Ethic.* p. 176. quo notante, Stoici tradunt λόγῳ ἐναντία συνελθὼν ψυχῆς ἀπὸ τοῦ λόγου, vel συνελθὼν ἄλογον, ut habent *Andronicus* pag. 523. *Diogenes* vii, 111. ac ex hoc *Suidas* in Λόγῳ & πῶτος.

² *Tres constantiae*] *Augustinus* C. D. xiv, 8. Quas enim Graeci appellant εὐπαθείας, Latine autem Cicero constantias nominavit, Stoici tres esse voluerunt, pro tribus perturbationibus, in animo sapientis — pro aegritudine vero vel dolore — negaverunt esse posse aliquid in animo sapientis &c. Εὐπαθείαι vero sunt χαρὴ, εὐδαιμόνεια, καὶ βέλους. Vide *Diogenem* vii, 115. & *Suidam* in εὐπαθείαι. In *Andronico* pag. 525. lege εὐπαθείας ἴδῃ, non ἀπαθείας.

³ *Est ergo aegritudo — in quo esserri rectum esse videatur*] Longius a nostro recedunt *Diogenes* & *Stobaeus*, quos ea de causa

praetermisi. Aegritudinis autem laetitiaeque definitiones, quas ex mente *Chrysippi* sic refert *Galenus* lib. iv. de Dogm. Hipp. & Plat. cap. i. propius accedunt. Τὴν λύπην, inquit, οὐκ ἐξέμεινεν δέξαι πρόσφατον κακὸν παρούσας — τὴν δὲ ὀδύνην, δέξαι πρόσφατον ἀγαθὸν παρούσας. Ciceronianas tamen plenius exprimunt illae apud *Andronicum Rhodium* pag. 523. Λύπη δέξαι πρόσφατος κακὸν παρούσας, ἰφ' ὃ οἶόν τι δύνει (Leg. διορταῖ διῶ) συνέλλειν. Ἡ δὲ ὀδύνη, δέξαι πρόσφατος ἀγαθὸν παρούσας, ἰφ' ὃ οἶόν τι δύνει ἐκπίπτειν. Iterum reponas oportet διορταῖ διῶ. Simile mendum, quod ex hodierna Graecorum pronuntiatione nascitur, in multos invasit veterum locos. *Arrianus* *Epict.* lib. II. cap. xxi. pag. 238. Ἐν τῇ καὶ τῇ ζηλοτυπίᾳ, ὡς οἶόν τι, τὸ ἀκύνει. Scribendum, ὡς διορταῖ. *Dion Chrysostomus* *Orat.* vii. pag. 106. C. Τὰς δὲ τὸ γυμνάσιον γυμνοῦντας εἰ τῇ ἀγορᾷ κατατίμω-
ταις

mali praesentis, in quo demitti contrahique animo rectum esse videatur. Laetitia, opinio recens boni praesentis, in quo efferri rectum esse videatur. Metus, opinio independentis mali, quod intolerabile esse videatur. Libido, opinio venturi boni, quod sit ex usu jam praesens esse atque adesse. Sed quae judicia quaeque opiniones perturbationum esse dixi, non in eis perturbationes solum positas esse dicunt; + verum illa etiam, quae efficiuntur perturbationibus: ut aegritudo quasi morsum aliquem doloris efficiat; metus, recessum quendam animi

ἡς αὖδιν ΟΙΟΝ ΤΕ ποιῶν δεινόν. Auctor dubio procul αἰσθητῶν reliquit. *Alciphron* lib. III. Epist. 62. 'ΑΛΛ' ἐκκαρμυδιῆς (forfan ἐκκαρμυδιῆς) ἐπ' ἀκαρεῖς εἰ καὶ λάλος. Μουσῆριοι ἐν αὐταῖς στρέφεται τὰς διαβὰς τὰς 'Ελευσινίαν ἀσφαλίτην καὶ βύλοισιν ἡμῶν ἀγνοῦν τῆς ἰδίας, ἢ καὶ ΟΙΟΝ ΤΕ ἀκαρεῖας ἦσαν πιπύδ. *Leg. οἰονταί*. Sic apud *Hieroclem* in *Aur. Carm. XIII*, seqq. pag. 70. ex Codice Mediceo scribendum καὶ τὰ πάντα (vulgo πάντων) ἀδραΐζην πυρώμενοι πρὸς τὸ αὐτοῖς λυσιπλῆς, ὥς ΟΙΟΝΤΑΙ, non οἰόντι, sicut editur. Sed haec haec.

4 *Verum illa etiam*] Veretur doctissimus *Salmasius* ad *Simplisium* pag. 59. ne perperam haec intellexerit *Cicero*: & cum eo facit *Menagius* ad *Laertii* VII. 111. Nam cum Chrysippus judicia perturbationes esse statuerit, Zenon aliiq; e Stoicis eorum effectus hoc nomine donabant. *Ca-*

lenus lib. IV. Dogm. Hipp. & *Plat.* cap. III. pag. 139. Ζήνων κατὰ γὰρ τὸτο καὶ αὐτοῦ καὶ πολλοῖς ἄλλοις (Χρύσιππος) μάλιστα τῶν Στωικῶν εἰ καὶ τὰς κρείσσας αὐτὰς τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπὶ πύσιν ἀλόγους σφαλῆς καὶ πιπυώσας καὶ δίκαιας, ἰσχυροῦς καὶ διαχύσας, ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τὰ τῆς ψυχῆς πάθη. Legendum videtur ἀλλὰ τὰς ἐπὶ τάντοις ἀλόγους σφαλῆς. Alioqui Zeno non judiciis consequuntur perturbationes esse statuisset. Vide sis ad lib. II. N. D. cap. 64. Ea tamen haud fuit illius sententia: nam sic idem *Galenus* lib. V. cap. 1. pag. 155. ait: Χρύσιππος μὲν ὅτι οὐ τὰ πρῶτα περὶ παθῶν ἀποδεικνύει περὶ τῶν κρείσσιν πῶς εἶναι τὰ λογικὰ τὰ πάθη, Ζήνων δ' ἐπὶ τὰς κρείσσιν αὐτὰς, ἀλλὰ τὰς ἡμιλογικὰς αὐτὰς σφαλῆς καὶ λυσιπλῆς, ἰσχυροῦς καὶ πύσιν τῆς ψυχῆς εἰσὶν εἶναι τὰ πάθη.

mi & fugam; lactitia profusam hilaritatem; libido effrenatam adpetentiam: opinationem autem, quam in omnis definitiones superiores inclusimus, volunt esse inbecillam adfensionem. Sed singulis perturbationibus partes ejusdem generis plures subjiciuntur; ¹ ut aegritudini invidentia, (utendum est enim, docendi causa, verbo minus usitato; quoniam invidia non in eo qui invidet solum dicitur, sed etiam in eo cui invidetur) aemulatio, obrectatio, misericordia, angor, luctus, mocror, aerumna, dolor, lamentatio, sollicitudo, molestia, afflictatio, desperatio, & si quae sunt de genere eodem. Sub metum autem subjecta sunt pigritia, pudor, terror, timor, pavor, exanimatio, conturbatio, formido: Voluptati ² malevolentia [lactans malo alieno,]

¹ Ut aegritudini—invidetur] Profert Nonius in invidia.

² Malevolentia lactans alieno malo, delectatio, iactatio & similia] Haec, si libris editis credimus, laudat Nonius in lactare, legitque malevolentia lactans; unde vir eruditus ad Eliensis Codicis oram rescribit, iactans alieno malo. Sed, quod optima fide testor, in MSto Coll. Corp. Christ. Cant. apud Nonium exhibetur malevolentia lactans malo alieno. Hinc vel ipsum Marcellum mutilum esse, vel hanc e Tullio sine additiciam spuriamque censeri debere, mihi nata est suspicio. Utcunque sit, lectio, quam dant Ciceronis exemplaria, prorsus est retinenda; si modo, quod Cl. Bentleio mihiq; per-

fusum est, lactans alieno malo non sit a Librariis injectum. Hic enim nuda ponit noster adfectuum nomina; malevolentiamque idoneam esse visam quae Græcorum *ἐπιχαιρεκακία* exprimeret, patet ex c. ix. *Malivolutia sit*, inquit, *voluptas ex malo alterius sine emolumento suo*. Vide & Laertium VII, 114.

³ Invidentiam esse dicunt &c.] Invidentia, *φθόνος*, *ἐπὶ λόγῳ ἐπ' ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς*. Aemulatio, *ζήλος*, *λόγῳ ἐπὶ τῷ ἄλλῳ παρῖον, ὃν αὐτὸς ἐπιθυμῇ*. Vide Diogenem Laertium VII, 111. Frustra quidem sunt Henr. Stephanus Lex. Cicer. pag. 60. & Paulus Leopardus Emend. VII, 5. qui legunt *ἐπιθυμῇ*, *ΚΑΙ' ΟΥΚ' ΕΧΕΙ*, liquidem ipsa *ἐπιθυμία* satis ostendit

alieno,] delectatio, jactatio, & similia: Libidini ira, excandescencia, odium, inimicitia, discordia, indigentia, desiderium, & cetera ejusmodi. Haec autem definiunt hoc modo. 3 Invidentiam esse dicunt aegritudinem susceptam propter alterius res secundas, quae nihil noceant invidenti: 4 nam si qui doleat ejus rebus secundis, a quibus ipse laedatur, non recte dicatur invidere; ut si Hectoris Agamemno: qui autem, cui alterius commoda nihil noceant, tamen cum doleat his frui, 5 is invideat profecto. Aemulatio autem dupliciter illa quidem dicitur, ut & in laude & in vitio nomen hoc sit: nam & imitatio virtutis aemulatio dicitur: (sed ea nihil hoc loco utimur; est enim laudis) & est aemulatio aegritudo, si eo quod concupierit, alius

stendit rem ipsam non possideri; praeterquam quod *Andronico* etiam pag. 523. Ζῆλος est λύπη ἐπὶ τῷ ἐτέρῳ τοῦ γινώσκοντος, ὡς αὐτοῦ ἐπιθυμοῦ. Adeo ut nihil sit addendum. *Stobaeus* tamen *Eclog. Ethic.* pag. 176. Ζῆλος, inquit, λύπη ἐπὶ τῷ ἑτέρῳ ἐπιθυγνῶν, ὡς αὐτοῦ ἐπιθυμοῦ, αὐτὸν δὲ μὴ. Subjicit ille confarcinator λέγει καὶ ἐτέρῳ Ζῆλον, καὶ αὐτοῦ ἐπιθυμοῦ ὡς αὐτοῦ ἐπιθυμοῦ. Corruptissime. Reponendum credo, καὶ αὐτοῦ ἐπιθυμοῦ ὡς αὐτοῦ ἐπιθυμοῦ. Haec illis respondent, quibus dixit noster aemulationem esse virtutis imitationem. *Suidas* in Ζῆλος aemulationem laudabilem describit, quam *Cl.*

Kusterus cum vitiosa perperam miscuit.

4 Nam si qui doleat ejus rebus secundis, a quibus ipse laedatur, non recte dicatur invidere; ut si Hectoris Agamemno] Vulgo nam si quis doleat ejus rebus secundis, a quo ipse laedatur, non recte dicitur invidere; ut si Hectori Agamemno. Sed *Reg.* & *Pithoean.* si quid doleat, littera perperam repetita; iidemque *Codices* dicatur. Reliquae *Cl. Bentleyi* debentur ingenio.

5 Is invidet profecto] Vulgo invidet. At *Reg.* & *Pithoean.* si invidet profecto. Legas igitur oportet, is invidet profecto: quod totidem literis habet, *Balliol.* 8 4

alius potiatur, ipse careat. ¹ Obtrectatio autem est, ea quam intellegi zelotypian volo, aegritudo ex eo, quod alter quoque potiatur eo, quod ipse concupiverit. Misericordia est aegritudo ex miseria alterius, injuria laborantis: nemo enim parricidae aut proditoris supplicio misericordia commovetur: ² Angor, aegritudo premens: Luctus, aegritudo ex ejus, qui carus fuerit, interitu acerbo: Mocror, aegritudo flebilis: Aerumna, aegritudo laboriosa: dolor, aegritudo crucians: Lamentatio, aegritudo cum hejulatione: Sollicitudo, aegritudo cum cogitatione: Molestia, aegritudo permanens: Afflictatio, aegritudo cum vexatione corporis: Desperatio, aegritudo sine ulla rerum expectatione meliorum.

Quae

¹ Obtrectatio autem est, ea] *Diogenes Laertius* VII, 111. Δοκεί αὐτῷς ζήλοντις, λόβῳ (εἶναι) ἐν τῷ καὶ ἄλλῳ παρῆναι ἂ καὶ αὐτοῖς ἔχῃ. Locum non esse integrum pronuntiat *Aeg. Menagius*. *Henr.* autem *Stephanus* & *P. Leopardus* emendant, ὅτι αὐτοῖς ἔπρετό γ' ὡς καὶ ἔχῃ. Isto tamen additamento nihil opus; nam quod ait noster infra cap. 26. Obtrectantis est angi alieno bono, quod id etiam alius habeat. Receptae lectioni patrocinator & *Andronicus* pag. 524. Ζηλοντία δ, inquit, ἐν λόβῳ ἐν τῷ καὶ ἄλλῳ ὑπάρχειν, καὶ ἑμῷ ὑπάρχειν. Legendum, nisi fallor, ἂ καὶ ἑμῷ ὑπάρχειν. *Ciceronis* verbis propior est definitio, quae exstat apud *Stobaeum* *Eclog. Ethic.* pag. 176. Ζηλοντία δ, λόβῳ ἐν τῷ ἑτέρῳ ὑπάρχειν, ἂ

αὐτοῖς ὑπάρχει. Scribendum imitaueri, ut ex nostro patet, & res ipsa docet; alioquin enim haec definitio ab aemulatione non erit diversa.

² Angor, aegritudo premens] Sic *Reg. Pithoean.* & *Med.* Vulgo angor est aegritudo praemens.

³ Pudorem & terrorem] Vulgo defunct duae primae voculae, quas merito doctissimus *Bentleius* addendas censuit, ut docent sequentia. Vide sis *Agellium* XIX, 6.

⁴ Terrorem, motum concutientem] Cum terror, qui est ἐκπληξίς, Graecis fere definiatur φόβος ὡς φαρμάκιος ἀντίδοτος πόνου, *P. Manucius* definitionem *Ciceronis* imperfectam censet; quamobrem supplet ex cogitatione inusitatae rei. Absque cau-

Quae autem subjecta sunt sub metum, ea sic definiunt: Pigritiam, metum consequentis laboris: 3 Pudorem & 4 Terrorem, metum concutientem; ex quo fit ut pudorem rubor, terrorem pallor & tremor & dentium crepitus consequatur: Timorem, metum mali adpropinquantis: Pavorem, metum mentem loco moventem, ex quo illud Ennii,

3 Tum pavor sapientiam mihi omnem ex animo expectorat:

Exanimationem, metum subsequenter, & quasi comitem pavoris: Conturbationem, metum excutientem cogitata: Formidinem, metum permanentem, Voluptatis autem partes hoc modo describunt, ut Malivolentia sit voluptas

EX

sa, sicut opinor, fontica; nam Graecorum *dearphs* terroris exprimit originem; Tullii vero definitio, effectum solum respicit. Minus etiam necessaria videtur J. G. Graevii conjectura, qui *metum* mentem concutientem describit ad lib. I. Offic. cap. 36. non enim mentem solam, sed & corpus concutit: siquidem cum pallor & tremor, & dentium crepitus consequatur.

5 Tum Pavor sapientiam mihi omnem ex animo expectorat] Vulgo *animum* mihi, quo modo peccatur in Trochaicorum leges, nisi forte reponas *exanimato*, quemadmodum lib. 111. de Orat. capp. 38, 58. nunc editur. At *Nomus* in *expectorare*: Cicero de Oratore lib. 111. Tum pavor sapientiam omnem mihi (Leg. *mihi omnem*, cum MSto Coll.

Corp. Christi Cantab.) EX ANIMO expectorat: ut dubium non videatur, quin ibi lectio sit reducenda, quam constanter hoc in loco ferunt omnes Codices. Accius in Phœrissis quem Marcellus in eadem voce laudat:

Incusant ultro, a fortuna opibusque omnibus

Desertum, abjectum, afflictum
ex animo expectorant.

Hinc patet errare Turnebum, qui lib. VII. Advers. cap. 17. *ex animo expectorare* non minus ridiculum censet, quam si quis vicissim *ex pectore exanimare* dicat, ut etiam vidit Hier. Columna ad Ennii Fr. pag. 283. Sed cum viro tam docto tales exciderint naeviae, nemo jure miretur, si Librariorum *mihi* phrasin sibi prorsus ignotam pro libitu mutaverint.

ex malo alterius sine emolumento suo: Delectatio, voluptas suavitate auditus animum deleniens; & qualis est haec aurium, tales sunt oculorum & tactionum & odorationum & saporum: quae sunt omnes unius generis ad perfundendum animum tamquam inliquefactae voluptates: Jactatio, est voluptas gestiens, & se ecferens insolentius. Quae autem libidini subiecta sunt, ¹ ea sic definiunt; ut Ira sit libido poeniendi ejus, qui videatur laesisse injuria: Excandescencia autem sit ² ira nascens & modo existens; quae θυμωσις Graece dicitur: Odium, ira inveterata: Inimicitia, ira ulciscendi tempus observans: Discordia, ira acerbior, ³ intimo animo & corde concepta: Indigentia, libido inexplibilis: Desiderium, libido ejus, qui nondum adsit, videndi. Distinguunt illud etiam, ⁴ ut desiderium libido sit earum rerum, quae dicuntur de quodam, aut quibusdam, quae κατηγόρηματα dialectici appellant; ut habere divitias, capere honores: indigentia, ⁵ rerum ipsarum sit, ut honorum, ut pecuniae. Omnium autem

¹ Ea sic definiunt] Sic ediderunt *Ascensius*, *Erasmus*, *Mannicius*, *Lambinus* & alii. Vulgo definiuntur; ac ita fere Codices.

² Ira nascens & modo existens] *Gebhardus* ex duobus *Pall.* fidenter legit, & modo desistens, quod cito decrescendi vel evanescenti sensu ne Latinum quidem est. Hoc vidit *Des.* *Erasmus*, cujus editio cum prae se ferret modo desistens, is reponendum conjecit *max desistens*. Sed

nec ea placet emendatio, nam Graeci scriptores *irae desistentis*, si ita loqui licet, haud ullam faciunt hac in re mentionem; excandescencia enim, quae *Ciceroni* θυμωσις est, *Andronico*, *Diogeni*, *Stobaeo* θυμωσις, ab iis definitur ὀργή ἀρχομένη vel ἀναρχομένη. Praeterea *Nonius* in excandescencia locum sic profert: excandescencia autem est ira nascens & sine modo existens: adeo ut vetus ille scriptor receptam teneatur in ultima

an
ten
ra
tio
reg
igi
ut
fide
per
tur
tus
tur
rup
cor
pra
int
mo
ten
illi
tra
fen
nes

ultim
apud
brar
hic
nim
dens
Divi
3
repe
prob
dice
4
vulg

ultima

autem perturbationum fontem esse dicunt Intemperantiam; quae est a tota mente [⁶a recta ratione] defectio, sic averfa a praescriptione rationis, ut nullo modo adpetitiones animi nec regi nec contineri queant. Quemadmodum igitur temperantia sedat adpetitiones, & efficit, ut eae rectae rationi pareant, conservatque considerata judicia mentis: sic huic inimica intemperantia, omnem animi statum inflamat, conturbat, incitat. Itaque & aegritudines, & metus, & reliquae perturbationes omnes gignuntur ex ea. ⁷ Quemadmodum cum sanguis cor-¹⁰ruptus est, aut pituita redundat aut bilis; in corpore morbi aegrotationesque nascuntur: sic pravarum opinionum conturbatio, & ipsarum inter se repugnantia, sanitate spoliatur animum, morbisque perturbat. Ex perturbationibus autem primum Morbi conficiuntur, quae vocantur illi νοσήματα; eaque quae sunt eis morbis contraria, quae habent ad res certas vitiosam Offensionem atque fastidium: deinde Aegrotationes, quae appellantur a Stoicis ἀρρώγηματα, his-

ultima voce lectionem, quamvis apud eum praeposita sit a Librariis inserta. Revera nihil hic est innovandum: existens enim est apparens & semet ostendens. Vide nos ad lib. I. de Divin. cap. 28.

3 Intimo animo & corde] Sic reponendum conjecit Lambinus, probante Cl. Bentleio: nam Codices habent intimo odio & corde.

4 Ut desiderium libido sit] A vulgaris adest desiderium; quod

Paulus Manucius supplendum esse monuit.

5 Rerum ipsarum sit] Vulgo est. Sed recte mutavit Cl. Bentleius, siquidem haec a superioribus pendent.

6 A recta ratione] Voces, quibus uncini sunt circumdati, Cl. Bentleius subditicias esse merito statuit.

7 Quemadmodum cum sanguis—offensiones] Vide Managium ad Laertii VII. 115.

1 Intel-

que item oppositae contrariae Offensiones. Hoc loco nimium operae consumitur a Stoicis, maxime a Chrysippo; dum morbis corporum comparatur morborum animi similitudo: qua oratione praetermissa minime necessaria, ea, quae rem continent, pertractemus. ¹ Intellegatur

igitur, perturbationem, iactantibus se opinionibus inconstanter & turbide, in motu esse semper: cum autem hic fervor concitatioque animi inveteraverit, & tamquam in venis medullisque insederit, tum existit & Morbus, & Agrotatio, & Offensiones eae, quae sunt eis morbis aegrotationibusque contrariae. Haec, quae dico, cogitatione inter se differunt, re quidem

copu-

¹ Intellegatur igitur, perturbationem, iactantibus se opinionibus inconstanter & turbide, in motu esse semper] Cum perturbatio sit motus animi turbidus, aut, ut Zeno definivit, *aversa a recta ratione, contra naturam, animi commotio*; nos certe beat Cicero, quum docet perturbationem in motu esse semper, seu motum turbidum, quamdiu moventur, semper moveri! Grave proculdubio latet mendum, cui tollendo quasi viam sternit Pal. quart. Is habet, intellegatur igitur perturbatione iactantibus opinionibus inconstanter & turbide in animo motus esse semper. Unde rescribi possit, intellegatur igitur, perturbationum, iactantibus se opinionibus inconstanter & turbide, in animo motus esse semper. Hos motus iactantibus se

opinionibus tribuit, quod omnes perturbationes opinione fieri censent Stoici; quapropter in earum definitiones opinionem semper includunt. Vide supra cap. VII. Hinc nunquam opinaturum esse sapientem statuunt, quod is iactans sit, nec his animorum morbis laboret.

² Ea quae oriuntur] Sic Med. Vulgo eaque.

³ Quas sanat eam cupiditatem] Vulgo sanaret; quod Cl. Bensleius, iubente Latinitate, mutavit.

⁴ Inhaeret in visceribus illud malum existitque morbus] Quod Pall. nonnulli prae se ferant, existit qui morbus & agrotatio; Janus Gebhardus legi posse cenclet, inhaeret in visceribus; illico malum existit, qui morbus agrotationisque avelli inveterata non possunt.

copulata sunt; ² ea quae oriuntur ex libidine & ex laetitia: nam cum est concupita pecunia; nec adhibita continuo ratio, quasi quaedam Socratica medicina, ³ quae sanat eam cupiditatem; permanat in venas & ⁴ inhaeret in visceribus illud malum, existitque morbus, & aegrotatio, quae avelli inveterata non possunt: eique morbo nomen est avaritia. ⁵ Similiterque ceteri morbi; ut gloriae cupiditas, ut mulierofitas, ut ita appellem, ⁶ ea quae Graece *Φιλογυνεία* dicitur; ceterique similiter morbi aegrotationesque nascuntur: quae autem sunt his contraria, ea nasci putantur a metu, ut odium mulierum; ⁷ quale in *μισογυνία* Atili est; ⁸ ut in

possunt. At haec insignis est *παράδοξις*, eaque recepta, nec sensus nec Latinitas constabit. Ob leves certe Librariorum lapsus, quae bene se habent, non sunt movenda. Vulgatam vero lectionem à *Ciceronis* manu fuisse, satis constat; nam secundum Stoicos hoc inter morbos animi interest & affectus, ut morbi sint inveterata vitia; affectus vero, motus animi subiti & concitati, qui frequentes neglectique fecerunt morbum. Verba fere sunt *Senecae* Epist. LXXV. Vide sis & Epist. LXXV.

⁵ Similiterque ceteri morbi — ceterique similiter morbi] Ut post interposita pauca verba voces eadem vel similes repetantur, non est novum. *Agellius* XVII, 20. Verba illa *Pausaniae* inter convivas amorem vice sua laudantis,

ea verba ita prorsum amavimus &c. Vide sis & *Plinium* lib. VIII. Epist. 6.

⁶ Ut ita appellem, ea quae] Vulgo appellem eam, quae. Lectionem, quam dedimus, exhibent Reg. *Pithoean.* & *Balliol.*

⁷ Quale in *μισογυνία* Atili est] Vulgo quale in *μισογυνεία* est. Inepte, cum *μισογυνεία* sit ipsa feminarum odium. MSS. *Colon.* & *Lambin.* scripturam, quam dedi, clare repraesentant; eoque adludunt reliqui Codices, qui fere *misso gino* vel *misso guno* *Atili* prae se ferunt. Nos igitur eam recepimus lectionem quam *Mercerus* ad *Nonium* pag. 127. & alii veram censuerunt. De *Atilio* vide *G. J. Vossium* Poët. Latin. pag. 232.

⁸ Ut in hominum universum genus, quod accepimus de *Timone*] *Lambi-*

in hominum universum genus, quod accepimus de Timone, qui *μπαλθεωπ* appellatur; ut inhospitalitas est: quae omnes aegrotationes animi ex quodam metu nascuntur earum rerum, quas fugiunt & oderunt. Definiunt autem ¹ animi Aegrotationem, opinationem vehementem de re non expetenda, tamquam valde expetenda sit, inhaerentem & penitus insitam: quod autem nascitur ex Offensione, ita definiunt: opinionem vehementem de re non fugienda, inhaerentem & penitus insitam, tamquam fugienda: haec autem ² opinatio, est judicatio se scire, quod nesciat. Aegrotationi autem talia quaedam subiecta sunt, avaritia, ³ ambitio, mulierositas, pervicacia, ligurritio, vino.

Lambinus reponit, ut hominum universi generis; quod ante, non adunum in mulieres, sed mulierum, dixerat. At haec ratio nihili videtur; nam Latine dicitur utramque: nec video cur Ciceroni phrasin variare non liceat. Sic supra cap. VII. Sub metum subiecta sunt pigritia, pudor — Voluptati malevolentia — Libidini ira. Ibi quoque propter eandem causam metus subiecta perperam legit vir ille doctus. Sed haec haec tenus. Timonis autem historiam nitidissimo Dialogo Lucianus expressit, eamque tradidit etiam Tzetzes Chil. VII. Hist. 129. Mores ejus descripsit Plutarchus in Anton. pagg. 948, 949. ubi hoc Epigramma Callimacho tribuitur:

Τίμων μισάνθρωπος ἰσχυρίων ἀλλὰ πάρις,

Οἰμώζειν εἶπας πολλὰ, πάλιν μόνον.

Leg. ἰσχυρίων, quod patet ex Anthol. lib. III. cap. 7. Illic exstat integrum, & Hegesippum prae se fert auctorem.

1 Animi aegrotationem, opinationem vehementem] Cum animorum morbi & aegrotationes cogitatione tantum differant, Tullius aegrotationem, ἀνέστημι, eo modo, quo reliqui νόσημα, definivit. Laërtius VII, 115. Νόσημα, αἷσις, σφύδρα, δακρύϊα, αἰσθητό. Seneca Epist. LXXV. Morbus est judicium in pravo pertinax, tamquam valde expetenda sint, quae leviter expetenda sunt. Ad id, quod agimus, praeclare Stobaeus Eclog. Ethic. pag. 177. Νόσημα δ' αἷας δέξαι ἐπιθυμίας ἰπποκρίτων εἰς εἶς καὶ ἀντιῖπποκρίτων. καὶ

vinolentia, cuppedia, & si qua similia. Est autem avaritia, opinatio vehemens de pecunia, * quasi valde expetenda sit, inhaerens & penitus insita: similisque est ejusdem generis definitio reliquarum. Offensionum autem definitiones sunt ejusmodi, ut inhospitalitas sit opinio vehemens, valde fugiendum esse hospitem, eaque inhaerens & penitus insita: similiterque definitur & mulierum odium, ut Hippolyti; &, ut Timonis, generis humani. Atque ut ^{ad valetu-} ¹² dinis similitudinem veniamus, eaque conlatione utamur aliquando; sed parcius, quam solent Stoici: ut sunt alii ad alios morbos procliviores; itaque dicimus ⁶ gravedinosos quosdam,

καὶ ἡ ὑπερμεγέθυσι τὰ μὲν αἰρετὰ σφόδρᾳ αἰρετὰ εἶναι, οὐκ φιλογυνεῖαν, φιλοσίαν, φιλαργυρίαν εἶναι δὲ πᾶσι καὶ ἐναντία τοῖς νοσήμασι κατὰ προσηγορίαν λεγόμενα, οὐκ μισογυνεῖαν &c.

2 *Opinatio est judicatio se scire*] Sic recte Reg. Gryph. Vatic. & Pal. quart. Vulgo *judicare*.

3 *Ambitio — cuppedia*] Hunc locum adducit Nonius in *cuppedia*. Ei tamen male *cupiditas* exponitur, nam *φιλοσίαν* vel immoderatam delicatiorum ciborum cupiditatem denotat.

4 *Quasi valde expetenda sit*] Vulgo *quasi petenda sit*. Nos autem MSSorum fide nitimur. nec minus ipsa re; vox enim à recentioribus omiſſa, vehementiam seu σφόδρην denotat, quae definitioni prorsus est necessaria.

Sic paullo post: *ut inhospitalitas sit opinio vehemens, VALDE fugiendum esse hospitem &c.*

5 *Ad valetudinis similitudinem veniamus*] Vulgo *veniam*. Lectionis quam admisimus auctores sunt vetus *Lambini Codex*, Colon. Bak. & Cantab. eamque veram esse suadent sequentia, quae pluraliter efferuntur.

6 *Gravedinosos quosdam, quosdam torminosos*] Nonnulli MSSi dant *gravedinosos, quosdam torminosos*. Sed solennis incuria Librariorum vocem, quam bis adponere debuerant, semel tantum posuit. Hoc ex eo manifestum est, quod receptam lectionem plerique Codices exhibeant, nec aliter Nonius in *Gravedinosi & Tormines*. Vereor etiam, ne magna pars eorum, quae laudat

dam, quosdam torminosos, ¹ non quia jam sint, sed quia saepe: sic alii ad metum, alii ad aliam perturbationem: ex quo in aliis anxietas, unde anxii; in aliis ² iracundia efficitur, quae ab ira differt: estque ³ aliud iracundum esse, aliud iratum: ut differt anxietas ab angore: neque enim omnes anxii, qui anguntur aliquando, nec qui anxii, semper anguntur: ut inter ebrietatem & ebriositatem interest; aliudque est amatorem esse, aliud amantem. Atque haec aliorum ad alios morbos proclivitas late patet: nam pertinet ad omnes perturbationes: in multis etiam vitiis apparet, sed nomen res non habet: ergo & invidi, & malivoli, & lividi, & timidi, & misericordes, ⁴ quia proclive ad eas perturbationes, non quia semper feruntur. Haec igitur proclivitas ad suum quodque genus, à similitudine corporis, ⁵ Aegrotatio dicatur; dum ea intellegatur ad aegrotandum proclivitas: sed haec in bonis rebus, quod alii ad alia bona

F. Fr. Gronovius ad *Livii* III, 37. pari negligentiae sit adscribenda.

¹ Non quia jam sint, sed quia saepe: sic alii] Vulgo non quia jam sint, sed quia saepe sint: alii &c. quae quidem ratione deest *et tunc*, & similitudo redditur imperfecta. Nos igitur *Manucii* conjecturam recepimus; & simile prorsus mendum primi observavimus ad *Minucii Felicis* cap. XVI. pag. 79.

² Iracundia efficitur] Vulgo dicitur. Sed cum illa lectio sen-

sum non pareret idoneum; nos conjecturam nostram, quae MSS- tis accedit quam proxime, recepimus. Sic infra cap. XIII. Morbus efficiatur & aegrotatio. *Livius* V, 5. Si quis aegro — tibi gratia praesentis aut potionis, longinquum & forsitan insanabilem morbum efficiat.

³ Aliud iracundum — aliud amantem] Haec omnia proferuntur à *Nonio* in *iracundus*. Vide & *Senecam* de *Ira* lib. I. cap. 4. ac *Epist.* 85.

⁴ Quia proclive] Sic recte

Cl.

bo
ma
ne
aut
&
tor
mo
tes
men
duo
nis
gigu
ipfu
mo
ratio
aut
disse
opin
alter
nim

Cl. Be
clives.

⁵ A
dicitur
tavit i

⁶ In
vapo
dicitur
lib. V
Eclog.

⁷ No
tis hab
cum fi
eunt in
gere fa

bona sunt aptiores, Facilitas nominetur: ⁶ in malis Proclivitas, ut significet lapsionem: in neutris habeat superius nomen. Quo modo ¹³ autem in corpore est morbus, est aegrotatio, & vitium, sic in animo. Morbum appellant totius corporis corruptionem: Aegrotationem, morbum cum inbecillitate: Vitium, cum partes corporis inter se dissident, ex quo pravitas membrorum, distortio, deformitas. Itaque illa duo, morbus & aegrotatio, ex totius valetudinis corporis conquassatione & perturbatione gignuntur; vitium autem, integra valetudine, ipsum ex se cernitur. Sed in animo tantummodo cogitatione possumus morbum ab aegrotatione sejungere: vitiositas autem est habitus, aut adfectio, in tota vita inconstans & a se ipsa dissentiens. Ita fit, ut in altera corruptione opinionum morbus efficiatur & aegrotatio, in altera, inconstantia & repugnantia. ⁷ Non enim omne vitium partis habet dissentientis; ut
corum,

Cl. Bensleius. In Codicibus proclives.

⁵ Aegrotatio dicatur] Vulgo dicitur; quod optimo jure mutavit idem vir summus.

⁶ In malis proclivitas] Εὐνο-
υφροσύνη vel εὐνοφροσύνη Graece
dicitur. Vide Diogenem Laertium
lib. VII. §. 115. & Stobaeum
Eclog. Ethic. p. 177.

⁷ Non enim omne vitium par-
tis habet dissentientis] Hunc lo-
cum sicco pede reliqui praeter-
eunt interpretes; se non intel-
legere fatetur Joach. Camerarius.

Ad me sane quod attinet, haud
equidem capio, qui omne vitium
partes non habeat dissentientes,
cum ebrum qui non longe à sapi-
entia absunt adfectio sit illa dis-
crepans ipsa sibi? Si enim vitium
partes non habet dissentientes,
quomodo fieri potest, ut sit ad-
fectio sibi ipsa discrepans? Sed
hunc nodum, ut & alios bene
multos, sagacissima conjectura
solvit eruditissimus Bensleius, qui
reponit pares habet dissidentias.
De re ipsa vide Senecam Epist.

75.

T

1 Ut

corum, qui non longe a sapientia absunt, adfectio est illa quidem discrepans sibi ipsa, dum est insipiens, sed non distorta nec prava. Morbi autem & aegrotationes, partes sunt vitiositatis: sed perturbationes sintne ejusdem partes, quaestio est: vitia enim adfectiones sunt manentes; perturbationes autem, moventes: ut non possint adfectionum manentium partes esse. Atque ut in malis attingit animi naturam corporis similitudo, sic in bonis: sunt enim in corpore praecipua, pulchritudo, vires, valetudo, firmitas, velocitas: sunt item in animo. ¹ Ut enim corporis temperatio, cum ea congruunt inter se, e quibus constamus, sanitas: sic animi dicitur, cum ejus judicia opinionisque concordant. Eaque animi est virtus; quam alii

ipsam

¹ Ut enim corporis — sanitas: sic animi dicitur] Vulgo omissa prima voce dant, enim corporis temperatio, cum ea congruunt inter se e quibus constamus: sanitas sic animi dicitur. Sed a nobis receptae sunt interpunctio simul & emendatio Joach. Camerarii, quam quodammodo firmant Pal. quint. & Balliol. dum repraesentant est enim; certam vero reddunt Graeca, quae leguntur apud Stobaeum Eclog. Ethic. pag. 168. *Ὡςπερ γὰρ τῆς τῆς σώματος ὑγείας ἀνεκδοκίαν εἶναι τὴν ἐν τῇ σώματι διαμενῶν καὶ ψυχῶν καὶ ἐκείνῃ καὶ ὑγίαν ἔστω καὶ τῆς ψυχῆς ὑγείας, ἀνεκδοκίαν εἶναι τὴν ἐν τῇ ψυχῇ διδμενῶν.* Similiter Plato statuit, ut aequalitas ista sicci, humidi, ferventis, ac frigidi, corpori sani-

tatem, vires, speciemque, largitur: sic tunc animae dicitur SANITATEM adesse, vires, & pulchritudinem, cum ratio totam regit. Verba sunt Apuleii lib. I. de Habit. Doct. Plat. pag. 591. Hinc ex quatuor principiis vel superans aliquid vel deficiens adversam valetudinem creat, ut quidam ex sapientiae professoribus dixerunt, testante Celsō lib. I. pag. 4.

² Est autem quaedam animi sanitas, quae in insipientem etiam cadat] Miror Hadr. Turnebum Advers. VII, 17. rescripsisse, est autem quaedam animi insanitas; quae in sapientem etiam cadat. Nam praeterquam quod in sapientem cadere non possit insaniam, ut ex mente Stoicorum docuit nostris

ipsa
ran
que
sed
pier
qua
tion
rio
dam
dam
in a
tas &
tate,
sam
virib
simil

ster li
jectur
sequen
nat
quae
curatio
mentis
rurbati
insania
tutes
tere n
inter q
baeus

³ Est
tis abs
& per
binus
tus au
eam sci
esse cer
liol. &

Ipsam temperantiam dicunt esse, alii obtemperantem temperantiae praeceptis, & eam subsequenter, nec habentem ullam speciem suam: sed sive hoc, sive illud sit, in solo esse Sapiente. * Est autem quaedam animi sanitas, quae in insipientem etiam cadat, cum, curatione & gubernatione medicorum, conturbatio mentis aufertur. † Et ut corporis est quaedam apta figura membrorum cum coloris quaedam suavitate, eaque dicitur Pulchritudo: sic in animo, opinionum iudiciorumque acquabilitas & constantia, cum firmitate quadam & stabilitate, virtutem subsequens aut virtutis vim ipsam continens, Pulchritudo vocatur. Itemque viribus corporis & nervis & efficacitati ‡ similes, similibusque verbis animi vires nominantur.

Vel-

ster lib. III. cap. 5. illam conjecturam absurdam esse docent sequentia; prorsus enim repugnat esse quandam insanitatem, quae in sapientem cadat, cum curatione medicorum conturbatio mentis aufertur; siquidem perturbatio mentis est in causa, cur insaniant animi. Adde quod virtutes ἀδωγέτους insipienti competere monet Laërtius VII, 91. inter quas ὁγέται ψυχῆς ponit Stobaeus Eclog. Ethic. pag. 168.

3 Et gubernatione] A vulgaris absunt. Codices fere dant, & perturbatione, pro qua Lambinus conjecit purgatione; Bruntius autem pertractatione. Nos eam scripturam repraesentandam esse censuimus, quam dant Balliol. & Vatic. pro varia ectione,

quamque Ven. 1491. & Erasmi editio praestant.

4 Et ut corporis est quaedam — vires nominantur] Stoici apud Stobaeum Eclog. Ethic. pag. 168. Καὶ ὁμοίως τῆς (Leg. ὁμοίως) ἰσχύος τῆς σώματος τῆς ἐν ἰσχύος ἐν νόρῃς, ἔτι καὶ τῆς ψυχῆς τῆς ἐν ἰσχύος ἐν τῇ κρείττει καὶ πεινῇ & μὴ. Ὡς περὶ τὸ κάλλος τῆς σώματος ἐστὶ συμμετρία τῶν μελῶν κρησνύται αὐτῇ πρὸς ἄλλα καὶ πρὸς τὸ ὅλον ἔτι & τὸ τῆς ψυχῆς κάλλος ἐστὶ συμμετρία τῷ λόγῳ & τῶν μελῶν αὐτῇ πρὸς ὅλον καὶ αὐτῇ (forsan αὐτῇ) καὶ πρὸς ἄλλα. Sensus est idem, sed a Cicero differt orationis ordo.

5 Similes, similibusque verbis] Vulgo similes, similibusque verbis: Sed Reg. Pithoean. Balliol. & veteres

Velocitas autem corporis, Celeritas appellatur: quae eadem ingenî etiam laus habetur, propter animi multarum rerum brevi tempore percur-
 14 sionem. Illud animorum corporumque dissimile: quod animi valentes ¹ morbo temptari possunt, ut corpora possunt: sed corporum offensiones sine culpa accidere possunt; animorum non item: quorum omnes morbi & perturbationes ex aspernatione rationis eveniunt: itaque in hominibus solum existunt: nam ² bestiae simile quiddam faciunt, sed in perturbationes non incidunt. Inter acutos autem & inter hebetes interest; quod ingeniosi, ut aes Corinthium in aeruginem, sic illi in morbum & incidunt tardius & recreantur ocius: hebetes non item. Nec vero in omnem morbum ac perturbationem animus ingeniosi cadit; ³ non enim

teres editi lectionem, quam re-
 praesentamus, exhibent.

¹ Morbo temptari possunt, ut corpora possunt] Vulgo morbo tentari non possunt, corpora possunt; nec abeunt Codices. At ipsa res veritati repugnat: quapropter emendationem Bentleianam recepi.

² Bestiae simile quiddam faciunt, sed in perturbationes non incidunt] Sic Seneca de Ira lib. I. cap. 3. Dicendum est feras ira carere, & omnia praeter hominem; nam cum sit inimica rationi, nusquam tamen nascitur nisi ubi rationi locus est — Muta animalia humanis affectibus carent; habent autem similes illis quosdam

impulsus. Hinc Stoici apud Stobaeum Ecl. Ethic. pag. 175. diversam esse statuunt τὴν πρὸς τοῖς λογικοῖς γεννομένην ἁμὴν καὶ τὴν ἐν τοῖς ἀλόγοις ζῷοις. Vide & Galenum de dogm. Hippocr. & Platon. lib. IV. cap. 2. pag. 137. Certe cum Stoici perturbationes in animae parte rationali collocent, eaque careant bestiae, perturbationibus careant necesse est.

³ Non enim in ullam efferatam & inmanem] Vulgo non enim multa efferata & immania. Sed loci mens & ipsa constructio ἡρόδωτι Bentleianam flagitant.

⁴ Vitia sublata esse possunt] Sic rescribendum coniecit Lambinus, ejusque conjecturam ratam facit

enim in ullam efferatam, & inmanem: quaedam autem humanitatis quoque habent primam speciem, ut misericordia, aegritudo, metus. Agrotationes autem morbique animorum difficilius evelli posse putantur, quam summa illa vitia, quae virtutibus sunt contraria: morbis enim manentibus, & vitia sublata esse possunt, quia non tam celeriter sanantur, quam illa tolluntur. Habes ea, quae de perturbationibus enucleate disputant Stoici: quae Logica appellant, quia differuntur subtilius: & ex quibus quoniam tamquam ex scruposis cotibus enavigavit oratio, reliquae disputationis cursum teneamus, modo satis illa dilucide dixerimus pro rerum obscuritate. A. Prorsus satis: sed si quae diligentius erunt cognoscenda, quaeremus alias: nunc vela, quae modo dicebas, expectamus

facit Eliens. sec. Vulgo vitia sublata esse non possunt. Inepte prorsus, licet ita dent MSSi praeter unum illum, cujus meminimus, universi. Nam si morbi non tam celeriter sanantur, quam vitia tolluntur; ipsa res indicat, morbis manentibus, vitia sublata esse posse.

5 Ex quibus quoniam tamquam ex scruposis cotibus enavigavit oratio] Vulgo & scrupulosi. Reg. ex scrupulosi. Leg. ex scruposis, ut Lambinus & Bentlejus voluerunt. Adi sis Nic. Heinsium ad Valerii Flacci Argon. II, 518. Porro cotes aut cautes aequae dici notat Scholiastes ad Furvialis Sat. VI, 344. Virgilius Georg.

IV, 203,

— Errando in cotibus alas
Astrivere.

Prudentius Apoth. vi. 429.

Caucasta de cote — Ipsam vero loquendi rationem saepius adhibet Hieronymus. Sic ad Heliodorum Epist. 1. pag. 4. ed. Victor. Quoniam & scopulosi locis ENAVIGAVIT oratio, & inter canas spumeis fluctibus cautes fragilis in altum cymba processit. Advers. Helvidium cap. IX. pag. 315. Quoniam jam & cautibus & confragosis locis enavigavit oratio. Et in Rufinum lib. I. cap. VII. pag. 499. Quoniam de confragosis & asperis locis enavigavit oratio.

T 3

1 Quando

15 spectamus & cursum. M. ¹ Quando & aliis locis ² de Virtute & diximus & saepe dicendum erit, (pleraeque enim quaestiones, quae ad vitam moresque pertinent, a virtutis fonte ducuntur) quando igitur Virtus est adfectio animi constans conveniensque; laudabiles efficiens eos, in quibus est; & ipsa per se, sua sponte, separata etiam utilitate, laudabilis: ex ea profiscuntur honestae voluntates, sententiae, actiones, omnisque recta ratio; quamquam ipsa virtus brevissime recta ratio dici potest. Hujus igitur virtutis contraria est Vitiositas (sic enim malo, quam malitiam appellare, eam quam

Graeci

¹ Quando & aliis locis] Ita quidem Codices, tam MSSi quam typis impressi. Sed nescio quid est in oratione, quod omnino displicet. Ei suus restitue-
tur nitor, si minima mutatione legas: quando, ut aliis locis de virtute & diximus & saepe dicendum erit — quando igitur virtus est affectio animi constans &c. ad id enim refertur, quod de virtute subdit, nec exitum alio reperies modo. Hanc autem emendationem praecepisse Manucium video, eaque omnino est vera.

² De virtute & diximus] Vulgo deest & quam voculam sup-
peditarunt Reg. Pithoean. Med. & Bak.

³ Ex qua cooriuntur] Sic Cl. Bentleius. Vulgo cogitantur: nec aliter omnes Codd. praeter unum Manucianum, qui dat con-

citantur, uti quidem emendarat Camerarius. Aliis arrisit agitantur vel cogitantur.

⁴ Quae si quando adepta est id] Haec lectio non est a Codicibus. Reg. Vatic. alique MSSi eademptaretur; at vetus Lambini Codex, Bak, Balliol. & Pal. quint. adeptaretur id, unde ne literula quidem mutata rescribendum puto adepta retur. Hellenismus est, idemque valet ac se adeptam esse retur. Virgilius Aen. II, 377.

— Sensit medijs delapsus in hostes.

Horatius lib. I. Epist. VII, 22.

Vir bonus ac sapiens dignis nil esse paratus.

Propertius lib. II. Eleg. VII, 45.

Visura & quamvis nunquam speraret Ulixen.

Ovidius Metam. XIII, 141.

— Retulit Ajax

effe

Graeci *χεκλια* appellant: nam malitia, certi cuiusdam vitii nomen est; vitiositas, omnium) ³ ex qua cooriantur perturbationes, quae sunt, ut paulo ante diximus, turbidi animorum concitatique motus, averſi a ratione, & inimiciffimi menti vitaeque tranquillae: inportant enim aegritudines anxias atque acerbis, animosque adfligunt & debilitant Metu: idem inflammant Adpetitione nimia; quam cum Cupiditatem, tum Libidinem dicimus, inpotentiam quandam animi, a temperantia & moderatione plurimum diſſidentem; ⁴ quae, ſi quando adcepta eſt id, quod ei fuerit concupitum, ⁵ tum fert alacritatem, ut ⁶ nihil ei conſtet, quid agat:

ut

Esſe *Fovis* pronepos —
Nec dubito, quin ejuſdem libri
vſ. 133. reponi debeat, ut habet
Baſ.

— Quod, ut eſt, hebes eſſe
FATETUR,

non videtur; Ajax enim ſe dicendo parum valere faſſus eſt. *Sulpicius Severus* Dial. II. cap. VIII, 2. Nos in hac parte numquam vel *Martini* exemplo vel his diſputationibus corrigendi fatemur. Sed exemplorum ſatis. Adi tamen ſis *Prifcianum* lib. XVIII, col. 1183. *Cafp. Scioppium* Verſ. IV, 15. & *Dan. Vechnerum* Hellenolex. I, 29. Ex binis voculis in unam compactis natum mendum, cujuſmodi etiam nunc haeret apud *Juſtinum* Martyrem Apol. I. cap. 8. ubi vir ſanctiſſimus, poſtquam locutus eſt de ſempiternis malorum poenis, ſic inſit: Εἰ μὴ ἂν

ἄπειν καὶ ἀδύνατον τὴν φρονίαν πρὸς ἑμᾶς, ἢ δὲ ἡ πλάω ἐστὶν ἄλλω πρὸς ἑπεί, ὡς ἂν ἔργῳ μὲν ἀδύνατοι ἐλγχόμεθα. Scribe & interpunge ei μὴ ἂν ἄπειν καὶ ἀδύνατον τὴν φρονίαν, πρὸς ἑμᾶς ἢ δὲ ἡ πλάω ἐστὶν, 'ΑΛΛ' 'ΟΥ πρὸς ἑπεί &c. Similis plane locus eſt apud *Athenagoram* Leg. c. xxxi, pag. 136. qui meam ſtabilit conjecturam.

⁵ Tum fert alacritatem] A *Tullii* manu non eſt haec lectio, Nonnulli Codices tum aſſert vel aſſertur alacritate; *Gryph.* autem tum ea fertur alacritate. Lego tum ea eſſertur alacritate; quae minima eſt mutatio, *Cicronianoque* loquendi modo conſona.

⁶ Nihil ei conſtet quid agat] Vulgo nihil eſſe conſtet, quod agat. Codices autem prae ſe ferunt ut nihil eſſe (Reg. eſt) conſtet

ut ille qui ¹ Voluptatem animi nimiam, summum esse errorem arbitratur: eorum igitur ¹⁶ malorum in una virtute posita sanatio est. Quid autem est non miseriùs solum, sed foediùs etiam & deformiùs; quam aegritudine quis afflìctus, debilitatus, jacens? cui miseriae proximus est is, qui adpropinquans aliquod malum metuit, exanimatusque pendet animi: quam vim mali significantes poëtae, ² impendere apud inferos saxum Tantalò faciunt,

³ *Ob scelera, animique impotentiam, & superbi-
loquentiam:*

ea communis poena stultitiae est: omnibus enim, quorum mens abhorret a ratione, semper aliqui

stet quid agat; unde Cl. Ben-
pleius id quod exhibemus repo-
suit.

¹ *Voluptatem animi nimiam
summum esse errorem arbitratur]*
Trabeae versus fuit,

*Ego voluptatem animi nimiam
summum esse errorem arbi-
tror.*

Vide Fin. II, 4. & Famil. II, 9.
Infra cap. xvii. *Eaque omnia
aut nimis tristia aut nimis laeta
errore fieri? Qui si error stultis
extenuetur &c.*

² *Impendere apud inferos saxum
Tantalo faciunt]* Ut mendacibus
solet evenire, de Tantali poenis
variae sunt Poëtarum sententiae,
quas recensuit Scholiastes ad Pin-
dari Olymp. I, 95. Noster Eurip-
idem habuit ducem Orest. vf.
3. pro cuius sententia

— Tántalò

Κορυφῆς ὑπερίλλοντα δειμνί-
ων πείρω
Ἄλγε ποταγὰς καὶ πίε τιτύλω
δύλω.

Ex eadem mente Lucretius III,
993.

*Nec miser impendens magnum
timet aëre saxum*

Tantalus.

Ita plures alij. Vide nostrum
Fin. I, 18. Plutarchum de Su-
perst. pag. 170. Philostratum vit.
Apoll. III, 25. Athenaeum lib.
VII. pag. 281. Dionem Chryso-
stomum Orat. VI. pag. 97. Sui-
dam in Tántalò, Gregorium
Nazianzenum apud L. A. Mura-
torium in Anec. Graec. p. 4. de-
nique Nonnum ad Gregorii Nazia-
nzeni Stelit. II. Hist. 31.

³ *Ob scelera animique impo-
tentiam & superbiloquentiam]*
Haec pro Tullii verbis habent
editores, eaque sub ejus nomine
laudat

aliqui talis terror inpendet. Atque ut * hac tabificae mentis perturbationes sunt, aegritudinem dico & metum: sic hilariores illae, cupiditas avide semper aliquid experens, & inanis alacritas, id est, laetitia gestiens, non multum differunt ab amentia. Ex quo intellegitur, qualis ille sit, quem tum moderatum, alias modestum, temperantem, alias constantem, continentemque dicimus: nonnumquam haec eadem vocabula ⁶ ad Frugalitatis nomen, tamquam ad caput, referre volumus. Quod nisi eo nomine virtutes continerentur, numquam ita pervolgatum illud esset, ut jam proverbii locum obtineret, *hominem Frugi omnia recte facere*:

laudat Nonius in *superbiloquentia*. At vero versus est Trochaicus antiqui cujusdam Poetae, quod dictio satis ostendit, & ante me docuit Hadr. Turnebus Advers. VII, 18. Non magis autem de ipso supplicio quam de ejus causa digladiantur scriptores. Plurimi contendunt loquacitatem fecisse, ut tantas poenas subiret. Hinc Theophrastus *Simocatta* Epist. LXVIII. 'Εν τῷ ἐν Τάριπλος ἐναλάζοντο πρὶ τὰ θῆρα γὰρ ἔχον τὴν γλῶτταν ἀνέλασιν. Nescio quis apud *Athenaeum* lib. VII. pag. 281. eum tam duris modis acceptum tradit, quod τὸ ζῆν τὴν αὐτὴν τρεῖς πᾶς θῆας optarit. At vero *Pindarus* Olymp. I, 95. 'Εχον δ' ἀπάλαμνον βίον τῶντος, ἐμπόρουχον Μιτὰ τρεῶν τέμπων Πότιον ἀφαιάτων ἐν κλέψας Ἀλκιον συμπαταῖς Νίκην ἀμβροσίαν τὴν Δῶν. Hunc secuti sunt alii

nonnulli. Vide *Tzetzem* Chil. V. Hist. 10.

4 *Hae tabificae mentis perturbationes sunt*] Laudat Nonius in *Tabificabilia*.

5 *Quem tum moderatum, alias modestum, temperantem, alias constantem, continentemque dicimus*] Non dubito quin *alias modestum, alias constantem* huc infererint Librarii. Cum enim exadversus *moderatum*, notata varia lectione, scripserant priores *als modestum*; & exadversus *temperantem*, similiter *als constantem* (quod & inter lineas interdum fit) quatuor illas voces imperito Tullio tribuerunt posterii. Locum igitur sic lego *quem cum moderatum, tum temperantem continentemque dicimus*. Adi lib. III. cap. 8.

6 *Ad frugalitatis nomen*] Vide quae diximus ad lib. III. cap. 8.

1 *Ergo*

cere: quod idem cum Stoici de Sapiente dicunt, nimis admirabiliter nimisque magnifice
 17 dicere videntur. ¹ Ergo hic, quisquis est, qui moderatione & constantia quietus animo est, sibi que ipse placatus; ut nec tabescat molestiis, nec frangatur timore, nec sitienter quid expectans ardeat desiderio, nec alacritate futili gesti-ens deliquescat; is est Sapiens, quem quaerimus, is est beatus: cui nihil humanarum rerum aut intolerabile ad demittendum animum, aut nimis laetabile ad exferendum videri potest. Quid enim videatur ei magnum in rebus humanis? cui aeternitas omnis totiusque mundi nota sit magnitudo. ² Nam quid aut in studiis humanis, aut in tam exigua brevitae vitae magnum sapienti videri potest? qui semper animo sic excubat, ut ei nihil inprovisum accidere possit, nihil inopinatum, nihil omnino novum. Atque idem ita acrem in omnis partis aciem intendit; ut semper videat sibi sedem ac locum sine molestia atque angore vivendi; ut quemcumque casum fortuna invexerit, hunc
 apte

¹ Ergo hic, quisquis est] Sic Reg. Pithoean. & Med. Vulgo ergo is, quisquis est.

² Nam quid aut in studiis] Vide Servium ad Georg. IV, 445. & Donatum ad Terentii Phorm. Act. I. Sc. IV, 23.

³ Beatos efficit] Omnino legendum crediderim, beatus efficitur, cum reliqua singulariter efficiantur.

⁴ Perturbari animos necesse esse dicunt] Ita statuere Peripatetici; quod illi, cum reliquis vetustioribus philosophis, perturbationes naturales esse censuerunt, ut docet Cicero Acad. I, 10. Lactantius Div. Inst. VI, 15. *μηδὲ τὴν φύσιν* sic loquitur: Haec naturalia esse, non voluntaria, omnium viventium ratio demonstrat, quae iisdem omnibus quattitur adfectibus. Peripatetici ergo rectius, qui

apte
gritu
onit
anim
idem
certa
tit,
ener
orati
esse;
ultra
hibes
ratio
illud
ptus
quo
ment
stia,
stultis
nean
sapier
quis

qui ha
posse, q
sint. C
dicio 8
tant, id
stirpari
nymus
pag. 54
—asseru
ribus, e
cinquo

apte & quiete ferat: quod qui faciet, non ac-
gritudine solum vacabit, sed etiam perturbati-
onibus reliquis omnibus. His autem vacuus
animus perfecte atque absolute³ beatos efficit;
idemque concitatus, & abstractus ab integra
certaque ratione, non constantiam solum amit-
tit, verum etiam sanitatem. Quocirca mollis &
enervata putanda est Peripateticorum ratio &
oratio: qui⁴ perturbari animos necesse dicunt
esse; sed adhibent modum quendam, quem
ultra progredi non oporteat. Modum tu ad-
hibes vitio? an vitium nullum est, non parere
rationi? an ratio parum praecipit, nec bonum
illud esse, quod aut cupias ardentem, aut ade-
ptus exferas te insolenter: nec porro malum,
quo aut oppressus jaceas, aut, ne opprimare,
mente vix constes? eaque omnia aut nimis tri-
stia, aut nimis laeta errore fieri? qui si error
stultis extenuetur die, ut, ⁵ cum re eadem ma-
neant, aliter ferant inveterata, aliter recentia:
sapientis ne adtingat quidem omnino. Et enim
quis erit tandem modus iste? quaeramus enim
modum

*qui haec omnia detrabi negant
posse, quia nobiscum simul nata
sint. Contra Stoici adfectus ju-
dicio & opinione susceptos pu-
tant, ideoque contendunt eos ex-
stirpari posse radicibus. Hiero-
nymus adv. Pelag. ad Otesiph.
pag. 546. Stoici perturbationes
—asserunt extirpari posse de men-
tibus, & nullam fibram radi-
cemque vitiorum in homine omni-*

*no residere, meditatione & assidua
exercitatione virtutum. Vide &
Prooem. Dial. adv. Pelag. pag.
554. ac Just. Lipsium Manud.
lib. III. Diss. 7.*

*5 Cum re eadem maneant]
Vulgo cum res eadem maneat.
At Reg. & Pithocan. manent;
unde Cl. Bentleius optime, cum
re eadem maneant. Vide sis ad
hujusce libri cap. xxviii.*

modum aegritudinis; ¹ in qua operae plurimum ponitur. ² Aegre tulisse P. Rutilium fratris repulsam consulatus, scriptum apud Fannium est: sed tamen transisse videtur modum; quippe qui ob eam causam à vita recesserit. Moderatius igitur ferre debuit. Quid, si cum id ferret modice, mors liberorum accessisset? Nata esset aegritudo nova. ³ Sit ea modica: magna tamen facta esset accessio. Quid, si deinde dolores graves corporis, si bonorum amissio, si caecitas, si exilium? Si pro singulis malis aegritudines accederent; summa ea fieret, quae

18 non sustineretur. Qui modum igitur vitio quaerit; similiter facit, ut si posse putet eum, qui se ⁴ e Leucata praecipitaverit, sustinere se cum velit. Ut enim id non potest: sic animus perturbatus & incitatus nec cohibere se potest, ⁵ nec, quo loco volt, insistere: omninoque quae crescentia perniciofa sunt, eadem sunt vitiosa nascentia: aegritudo autem ceteraque

pertur-

¹ In qua operae plurimum] Forfan in quo, sicut exhibent Elicnf. & Petrenf. nec aliter Erasmus edidit.

² Aegre tulisse P. Rutilium fratris repulsam consulatus] Audiendus non est Manucius, qui Rupili nomen inculcat, ut designetur is, qui Consul fuit A. U. C. DCXXI. Eandem historiam narrat Plinius H. N. lib. VII, 36. P. Rutilius morbo levi impeditus, nudata fratris repulsa in consulatus petitione, illico expiravit. Ejus fratri praenomen fuit Lu-

cio, quod discimus ex libri de Amic. cap. xx.

³ Sit ea modica] Est a Cl. Bentleyo: nam Codices sed ea modica.

⁴ E Leucata] Vulgo Leucade; non male quidem, si faverent MSSi. Sed cum Codices aliam summo consensu praestent formam, eaque sit probi commatis, eos aspernari non potuimus. Sic Virgilius Aen. III, 274.

Mox & Leucatae nimbofa eacumina montis.

Ibi vide Servium. Seneca Hippol. VI, 1014.

pertur-
sunt
na p
pellu
saqu
vehic
di.
ratas
inju
inter
poni
ipsu
quia
clivi
Quic
istas,
do n
tura
mule
titud

Et
c
Sic &
Epist.
5
omnin
vulgo
vult i
crescen
Ciceron
ita sit,
ctione
6 P
Pithoe
dices.

perturbationes, amplificatae certe pestiferae sunt: igitur etiam susceptae, continuo in magna pestis parte versantur. Et enim ipsae se inpellunt, ubi semel a ratione discessum est: ipsaeque sibi inbecillitas indulget, in altumque provehitur imprudens, nec reperit locum consistendi. Quamobrem nihil interest, utrum moderatas perturbationes adprobent, an moderatam injustitiam, moderatam ignaviam, moderatam intemperantiam. Qui enim vitiis modum adponit, is partem suscipit vitiorum: quod cum ipsum per se odiosum est, tum eo molestius; quia sunt in lubrico, incitataque semel ⁶ proclivi labuntur, sustinerique nullo modo possunt. Quid? quod idem Peripatetici perturbationes ¹⁹ istas, quas nos extirpandas putamus, non modo naturalis esse dicunt, sed etiam utiliter a natura datas: quorum est talis oratio. Primum multis verbis ⁷ iracundiam laudant: cotem fortitudinis esse dicunt, multoque & in hostem & in

Et cana summum spuma Leucaten ferit.

Sic & ipse Cicero lib. v. ad Attic. Epist. 9.

⁵ *Nec quo loco vult insistere omnino: quaeque crescentia*] Sic vulgo: at Bak. habet *nec quo loco vult insistere*: omninoque quae *crescentia*. Elegantius multo, *Ciceroneque dignius*. Quod cum ita sit, nos eam recepimus lectionem.

⁶ *Proclivi labuntur*] Sic Reg. Pithoean. Vatic. plurimique Codices. At Med. Bak. aliique pro-

clivo, quod eodem redit. Agellius N. A. lib. X. cap. 24. *Sane quam consuetum iis veteribus fuit literis his plerumque uti indifferenter, sicut praefiscini & praefiscine, proclivi & proclive*. Eadem repetit Macrobius Saturn. lib. I. cap. iv. p. 141.

⁷ *Iracundiam laudant; cotem fortitudinis esse dicunt &c.*] Noster distinctionem, quam supra cap. 12. posuit, sibi non duxit observandam; iracundia enim non ἀρπαγὴν, quam malum esse statuit Aristoteles, sed iram,

ἰρᾱν,

in inprobum civem vehementiores iratorum
imperus esse: levis autem ratiunculas eorum,
qui ita cogitarent, *Praedium rectum est hoc fieri;
convenit dimicare pro legibus, pro libertate, pro
patria*: haec nullam habere vim, nisi ira ex-
canduit fortitudo. Nec vero de bellatoribus
solum disputant: imperia severiora nulla esse
putant sine aliqua acerbitate iracundiae. Ora-
torem denique non modo accusantem, sed ne
defendentem quidem probant sine aculeis ira-
cundiae: quae etiam si non adsit, tamen verbis
atque motu simulandam arbitrantur; ut audito-
ris iram oratoris incendat actio. Virum deni-

Semper, hic denotat. Sic pro P. Sextio cap. 2, Quantum & pio dolori & justae iracundiae concedendum putetis — Neque iracundia magis ulla laudanda, quam ea &c. Sed de hac vocis illius potestate, ut & de ipsa re quam Tullius agit, vide M. A. Muretum ad lib. I. Off. cap. 25. Nos quaedam illi non tacta proferemus. Lactantius Div. Inst. lib. vi. c. 19. Peripatetici — iram cotem dicunt esse virtutis, tanquam nemo possit adversus hostes fortiter dimicare, nisi fuerit ira concitatus. Vel ad hunc ipsum locum respicit, vel ad hujusce libri cap. 21. ubi ardores animorum, cotesque virtutum memorat. Seneca de Ira lib. III. cap. 3. Stat Aristoteles defensor irae, & vespas illum nobis exfecrare. Calcar ait esse virtutis: hac erepta, inermem animum & ad conatus magnos pigrum inertemque

*feri. Aristoteli facem praetulit
vetus Academia. Cicero Acad.
II, 44. Illi quidem etiam utili-
ter a natura dicebant peremotiones
istas animis nostris datas — ipsam
iracundiam fortitudinis quasi co-
tem esse dicebant. Et sane τὸ
τὸ ἀνίμω καὶ ψυχρῷ ὡς ἀνιδρῶντι π
καὶ γαυρῷ ἐκαστῷ τεστatur The-
misticus Orat. I. pag. 7.*

[*Haec nullum habere vim*]
Vulgo *habens*: ac ita Codices.
Cum tamen haec sint Peripate-
ticorum verba, ductus orationis
facit ut emendatio Cl. *Bentleyi*
necessaria videatur.

2 *Qui irasci nesciet*] Sic Reg.
Pithoean. & Balliol. Vulgo *ne-*
sciat.

3 *Eamque, quam lenitatem nos dicimus, viriisio lenitudinis nomine appellant*] *Aristoteles Ethic. lib. II. c. 7.* Ἐὰν ᾖ ἐπὶ ὄργην ὑπερβολὴ καὶ ἑλλείψις καὶ μέσότης — Τὴν μέσότητα, ΠΡΑ'Ο-

THTA

que
qua
non
dine
nivi
vel
tem
que
pos
cles,
rent
somn
fther

THTA
 μὴν ἔ
 ἡ δὲ π
 ἰλλῆι
 ἰλλῆι
 ster le
 autem
 nius in
 lection
 sibi vo
 & Fab
 cus ill
 videtur
 4 Ej
 bido]
 Laſſan
 20.
 5 M
 fufcitar
 tropaea
 aliter r
 ultiman
 inde eff
 VIII. c
 ſoclem

que videri negant, ² qui irasci nesciet: ³eamque, quam *lenitatem* nos dicimus, vitioso *lentitudinis* nomine appellant. Nec vero solum hanc libidinem laudant (* est enim ira, ut modo defini, ulciscendi libido) sed ipsum illud genus vel libidinis vel cupiditatis ad summam utilitatem esse dicunt a natura datum: nihil enim quemquam, nisi quod lubeat, praeclare facere posse. Noctu ambulabat in publico Themistocles, quod somnum capere non posset: quaerentibusque respondebat, ⁵ *Miltiadis tropaeis se e somno suscitari*. Cui non sunt auditae Demosthenis vigiliae? qui ⁶ dolere se aiebat, si quando

ΤΗΤΑ καλίστην τῶν δ' ἄκρων, ὁ μὲν ὑπερβάλλον, ὈΡΓΙΛΟΣ ἔστω, ἢ ὃ κακία ΟΡΓΙΛΟΤΗΣ· ὁ δ' ἱλλυπὸν ἈΟΡΓΗΤΟΣ πῆ, ἢ δ' ἱλλυπὸν ἈΟΡΓΗΤΑ, quam noster *lentitudinem* reddit. Haec autem Ciceronis verba profert *Notius* in *lentitudine*, nec a recepta lectione discedit, ut nesciam quid sibi velint *Beroaldus*, *Lambinus* & *Fabricius*, quibus *Grammaticus* ille *lentitudinis* nomen hic videtur agnoscere.

⁴ Est enim ira — ulciscendi libido] Ad hunc locum respicit *Lactantius* de *Ira Dei* cap. xvii, 20.

⁵ *Miltiadis tropaeis se e somno suscitari*] Bak. noster, *Miltiadis tropaea se e somno suscitare*; nec aliter multi Codices, ad vocem ultimam quod attinet. Sed perinde est. *Valerius Maximus* lib. VIII. cap. xiv, 1. ext. *Themistoclem* ferunt *stimulis virtutum*

agitatum, & ob id noctes inquietas exigentem, quaerentibus quid eo tempore in publico versaretur, respondisse; quia me tropaea *Miltiadis* de somno excitant. *Marathon* nimirum animum ejus & *Artemisium* & *Salamis* — tacitis facibus incitabant. At *Plutarchus* in *Theseo* Tom. I. pag. 3. & in *Themistocle* p. 113. cum dixisse testatur, ὡς καθύποδον αὐτὸν εἶναι τὸ τῷ ΜΙΑΤΙΑΔΟΥ ΤΡΟΠΑΙΟΝ. Quo sola *Marathonia* designatur victoria. Sic & in *Apophtegm.* Tom. II. pag. 185.

⁶ Dolere se aiebat, si quando opificum] *Hieronymus* advt. *Rufinum* lib. I. cap. iv. p. 495. *Demosthenes* plus olei quam vini expendisse dicitur, & omnes opifices nocturnis semper vigiliis praevnisse. Prius ipse confitebatur *Demosthenes*, ἑσπέρῃς γὰρ, πῶς ἂν ῥητορικῶς εὐαγέην; πλὴν, ἴφρ, ἱλαιοὶ αὐτὸν διαπαιήσιν. Hoc refert

do opificum antelucana victus esset industria Philosophiae denique ipsius principes numquam in suis studiis tantos progressus sine flagranti cupiditate facere potuissent. Ultimas terras lustrasse Pythagoran, Democritum, Platonem accepimus: ¹ ubi enim quid esset quod disci posset, eo veniendum judicaverunt. Num putamus haec fieri sine summo cupiditatis ardore ² potuisse? Ipsam aegritudinem, quam nos ut retram & inmanem beluam ³ fugiendam diximus, non sine magna utilitate à natura dicunt constitutam; ut homines castigationibus, reprehensionibus, ignominiiis adfici se in delicto dolerent. Impunitas enim peccatorum data videtur eis, qui ignominiam & infamiam ferunt sine dolore: morderi est melius conscientia. Ex quo est ⁴ illud e vita ductum ab Afranio: nam cum dissolutus filius,

Hem

fert *Aristoteles* apud *Stobaeum* Serm. XXIX. pag. 206. *Plutarchus* in *Demosth.* Tom. II. p. 848. Ἰσχυρὸς ὅς τις ἐπὶ λυχνίῳ ὠδισί, ἀχρεὶς πειθήνῃσι ἐπὶν ἰγνέτω, ἀλαφρίων τὸς λόγους. Hinc αὐτὴ τὰ ἐνδυμήματα ἰλλυχνίῳ ἔχει, exprobravit *Pytheas*. Vide sis inter alios *Aelianum* V. H. VII. 7.

¹ Ubi enim quid esset] Vulgo quidquid esset; quod tam absurdum est, ut mihi vitium Typographicum videretur, nisi sic edidisset etiam *Victorius*. Nos igitur Bak. editosque veteres sequimur. Certe quicquid hic idem quod quidque denotare non po-

test, ut apud *Lucretium* II, 956. V, 1387, 1453. Nec quicquam, prout arbitror, ullibi significat; licet alia mens sit *Ob. Gifanii* *Observ.* in L. L. pag. 205.

² Fugiendam diximus — qui ignominiam] Vulgo fugiendam esse diximus — qui & ignominiam. Contra MSSorum ipsiusque *Victorii* fidem. Haec cum minuta sint, quasi per saturam congesta posuimus.

³ Illud e vita ductum] Sic omnes MSSi: quibus invitis, *Lambinus* edidit illud scite dictum. Si tanta licentia grassari sit concessum, nihil in veterum libris erit sacri, nihil intaminati.

4 Doleat

*Fleu me miserum! — tum severus pater
— Dummodo doleat aliquid, & doleat quidlibet.*

Reliquas quoque partis aegritudinis utilis esse dicunt; misericordiam ad opem ferendam, & calamitates hominum indignorum sublevandas: ipsum illud aemulari, obrectare, non esse inutile; cum aut se non idem videat consecutum quod alium, aut alium idem quod se: metum vero si qui sustulisset, omnem vitae diligentiam sublatam fore; ⁶ quae summa esset in eis, qui leges, qui magistratus, qui paupertatem, qui ignominiam, qui mortem, qui dolorem timerent. Haec tamen ita disputant; ut refecanda esse fateantur, evelli penitus dicant nec posse nec opus esse: ⁷ & in omnibus fere rebus mediocritatem esse optumam existiment. Quae cum exponunt, nihilne tibi videntur, an aliquid dicere?

⁴ *Doleat quidlibet*] Sic Reg. & Pithoean. Vulgo quod lubet.

⁵ *Calamitates hominum indignorum*] Minime meritorum, ut talia paterentur. Erasmus enim male dedit indignorum. Plautus Cure. Aët. iv. Sc. II, 23. Indignus si male dicitur, maledictum id esse dico. Ovidius Metam. I, 631.

— Indigno circumdat vincula Et IV, 138. [collo.

*Percutis indignos claro plan-
gore lacertos.*

Sic cum alibi, tum XIII, 141. Heroid. V, 8. Art. Am. III, 708. & Fast. II, 780. Martialis I. Ep. 79.

*Indignas premeret pestis cum
caecida saevis.*

Vide & Pedonem Eleg. I, 49. ac Lambinum ad Horatii Serm. lib. II. Eclog. II, 103.

⁶ *Quae summa esset in eis — qui dolorem timerent*] An igitur omnibus, qui paupertatem ceteraque quorum meminit noster timent, aequalis inest vitae diligentia? nam summo certe nihil superius. Forſan Cicero scripsit quae multa esset in eis. Cl. autem Bentleius, reponit. quae nulla esset in eis — qui dolorem non timerent.

⁷ *Et in omnibus fere rebus*] Vulgo ut. Alteram vero lectionem praestant Reg. Pithoean. Med. Bak. & Balliol.

cere? A. Mihi vero dicere aliquid: itaque ex-
 21 spectro, quid ad ista. M. Reperiam fortasse:
 sed illud ante. Videsne, quanta fuerit apud
 Academicos verecundia? plane enim dicunt
 quod ad rem pertineat. Peripateticis respon-
 detur a Stoicis: digladiantur illi, per me licet;
 cui nihil est necesse, nisi ubi sit illud, quod ve-
 ri simillimum videatur, anquirere. Quid est
 igitur, quod occurrat ¹ in hac quaestione, qua
 possit adtingi aliquid veri simile? quo longius
 mens humana progredi non potest. Definitio
 perturbationis: qua recte Zenonem usum pu-
 to: ita enim definit; ut *Perturbatio sit* ² *aver-*
sa a ratione, contra naturam, animi commotio: vel
 brevius, ut *Perturbatio sit appetitus vehementior*:
 vehementior autem intellegatur is, qui procul
 absit a naturae constantia. Quid ad has defini-
 tiones ³ possint dicere? atqui haec pleraque
 sunt prudenter acuteque differentium: illa qui-
 dem

¹ In hac quaestione, qua possit
 adtingi] Vulgo è qua; quod pa-
 rum Latine diceretur, ut Cl.
 Bentleius recte monuit.

² Aversa à ratione] Vulgo ad-
 versa ratione, qui loquendi mo-
 dus & ipse probus est. Sed cum
 plures Codices dent *adversa à*
ratione, vel *aversa ratione*, lecti-
 onem repraesentavi, quam secu-
 tus est Erasmus, nos in Med. in-
 venimus, & in Massaei libro
 repertam probavit Manucius.
 Quin & in hac definitione noster
 eandem φράσιν adhibet supra cap.
 vi. Vide & cap. 15.

³ Possint dicere] Sic recte Cl.
 Bentleius: intelleguntur enim Pe-
 ripatetici. Vulgo possim.

⁴ Nisi stomachari coepit] Vul-
 go coeperit, contra quam volunt
 Reg. Pithoean. & Med.

⁵ Gladiatorum id quidem] Sic
 Pithoean. Med. & Bak. Vulgo
 gladiatorium.

⁶ Pacidejanus aliquis] Aliis
 Placideianus. Vide Lambinum
 ad Horatii Serm. lib. II. Eclog.
 vii, 97.

⁷ Quam gladium in stomacho,
 sura, ac pulmonibus sisto] Liberi-
 or est Jof. Scaligeri conjectura,
 cui placet, Quam

de
 tes/
 ma
 dia
 vid
 gre
 mag
 in i
 anin

Qua
 Vulgari
 vata, T
 reponit
 uti jecu
 vel etian
 qui ceu
 est, int
 quidem
 fautorem
 Plaut. Ex
 ridet bir
 jejunum.
 brie. Pal.

dem ex rhetorum pompa, *ardores animorum, co-*
tesque virtutum. An vero vir fortis, * nisi sto-
machari coepit, non potest fortis esse? † Gla-
diatorum id quidem: quamquam in eis ipsis
videmus saepe constantiam: conloquuntur, con-
grediuntur, queruntur, aliquid postulant, ut
magis placati quam irati esse videantur. Sed
in illo genere sit sane ‡ Pacideianus aliquis hoc
animo, ut narrat Lucilius:

Occidam illum equidem & vincam, si id quae-
ritis, inquit:

Verum illud credo fore: in os prius accipiam ipse,

§ *Quam gladium in stomacho Furi ac pulmoni-*
bis sisto.

Odi hominem: iratus pugno: nec longius quic-
quam

Nobis, quam dextrae gladium dum adcommode-
alter.

¶ *Usque adeo studio atque odio illius exferor ira.*

¹ *At*

Quam gladium stomacho, si-
cam pulmonibus sisto.

Vulgari lectione in reliquis ser-
vata, Turnebus Advers. vii, 18.
reponit *fibra ac pulmonibus sisto*,
uti jecur prima voce denotetur;
vel etiam *lura*, ut os ventriculi,
qui ceu utris aut culeus quidam
est, intellegatur; ac posterior
quidem sententia D. Lambinum
factorem reperit. Fano Douzæ
Plaut. Explan. lib. I. cap. 22. ar-
ridet *hira*, quae intestinum est
jejunum. At vero cum in Fa-
bric. Pal. quart. & Cantab. lega-

tur *furia*, rescripserim *quam gla-*
dium in stomacho Furi ac pulmo-
nibus sisto, ut gladiator, qui cum
Pacideiano componitur, Furius
Aeserninus sit nominatus. Et
irascensium est uti proprio nomi-
ne, si verax est Servius ad Aen.
I, 144. Utcunque sit, recepta
scriptura prorsus videtur indu-
cenda; quippe *sura* à stomacho
& pulmonibus nimium distat,
nec lethalia sunt in ea parte vul-
nera.

8 *Usque adeo studio*] Laudat
Servius ad Aen. XII, 646.

V 2

¹ *At*

22¹ At sine hac gladiatoria iracundia, videmus progredientem apud Homerum Ajacem multa cum hilaritate, cum depugnaturus esset cum Hectore: cujus, ut arma sumpsit, ingressio laetitiam adtulit fociis, terrorem autem hostibus: ut ipsum Hectorem, quemadmodum est apud Homerum, toto pectore tremmentem provocasse ad pugnam poeniteret. Atque hi conlocuti inter se, priusquam manum consererent, leniter & quiete; nihil ne in ipsa quidem pugna iracunde rabioseve fecerunt. Ego ne Torquatum quidem illum, qui hoc cognomen invenit, iratum existumo Gallo torquem detraxisse: nec Marcellum apud Clastidium ideo fortem fuisse, quia fuerit iratus. De Africano quidem, quia notior est nobis propter recentem memoriam, vel jurare possum, non illum iracundia tum inflammatum fuisse; ² cum in acie M. Allienum Pelignum scuto protexerit, gladiumque hosti in pectus infixerit. De L. Bruto fortasse dubitarem, an propter infinitum odium tyranni effrenatius

¹ At sine hac gladiatoria]
Vulgo ac sine hac. Nos Med.
Petrensi. & veterum editorum fi-
dem secuti sumus, id quod res
ipsa postulat. Sed hoc levicu-
lum. Versus autem Homericus,
quos in animo noster habuit, hi
sunt:

— "Αἶας ἄρ' το πῶλ' αἰετῶν, ἔρκε-
"Αχαιῶν,

Μειδίαν βλεπουῖσι παρ' ὅππασιν
νέφθ' ὃ πρὸς ἴν

"Ἡμε μὲν κ' αἰετῶν, κρηδῶν δὲ
"Αχαιῶν ἔγχος.

Τὸν δ' ὃς ἂν Ἀργεῖοι μὲν ἐγὼ
εἰσέρχονται.

Τρῶας δ' ὃς τρῶες αἰετῶν
γυῖα ἔχουσιν

"Ἐκτορὶ τ' αὐτῶν θυμὸς ἐν σί-
γῃσι πάπυσσιν.

Exstant Il. H, 211, seqq.

² Cum in acie M. Allienum]
Ut priores illae, quas tetigit nos-
ter, historiae sunt notissimae;
ita hujusce facti nulla restat apud
alios scriptores memoria. Vul-
gatam tamen lectionem, quae
M. Halienum praefert, mutare
nullus

frenatius in Aruntem invaserit: video enim utrumque cominus ictu cecidisse contrario. Quid igitur huc adhibetis iram? an fortitudo, nisi insanire coepit, impetus suos non habet? Quid? Herculem, quem in caelum ista ipsa, quam vos iracundiam esse vultis, sustulit fortitudo; iratumne censes conflixisse cum Erymanthio apro, aut leone Nemeaeo? an etiam Theseus? Marathonii tauri cornua comprehendit iratus? Vide ne fortitudo minime sit rabiosa; sitque iracundia tota levitatis: neque enim est ulla fortitudo, quae rationis est expers. Contemnen-²³ dae res humanae sunt: negligenda mors est: patibiles & dolores & labores putandi. Haec cum constituta sint iudicio atque sententia; tum est robusta illa & stabilis fortitudo: nisi forte quae vehementer, acriter, animose fiunt, iracunde fieri suspicamur. Mihi ne Scipio quidem ille Pontufex maximus, qui hoc Stoicorum verum esse declaravit, *Numquam privatum esse Sapientem*, iratus videtur fuisse Tib. Graccho:

nullus equidem dubitavi: nam Codex Varic. *Mallienum*; alii *M. Alienum* repraesentant. Sed *M. Allienum* reponendum esse recte monuit *Ursinus*, auctoritate veterum denariorum fretus. Id sane nomen est Romanum. Sic apud *Gruterum* p. CCXLI. memoratur *C. Allienus Epigonus*. Ac p. CXXVIII, 3. TI. ALLIENI SICINI QUINTIANI fit mentio. Vide & p. CCCXLIX, 7. ac *Ciceronem* Divin. in Caecil. cap. 15. 3 *Marathonii tauri*] Theseus

taurum, qui fuit Marathon, quem Hercules à Creta ad Eurystheum adduxerat, occidit, ut ait Hyginus Fab. 38. Hinc Ovidius Metam. VII, 433.

— Te, maxima Theseu,
Mirata est Marathon Cretaei
sanguine tauri.

Paullo aliter *Diodorus Siculus* Bibl. lib. IV. pag. 262. & *Plutarchus* in Thef. pag. 5. quos si lubet vide.

4 *Numquam privatum esse Sapientem*] Ita loquitur, quod pro Stoico

Graccho: 'tum cum consulem languentem reliquit; atque ipse privatus, ut si consul esset, qui rempublicam salvam esse vellet, se sequi iussit. Nescio ecquid ipsi nos fortiter in republica fecerimus: si quid fecimus, certe irati non fecimus. An est quicquam similis insaniae, quam ira? quam bene Ennius *initium* dixit *insaniae*. Color, vox, oculi, spiritus, impotentia dictorum ac factorum, quam partem habent sanitatis? Quid Achille Homérico foedius, quid Agamemnone? in iurgio? nam Ajacem quidem ira ad furorem mortemque perduxit. Non igitur desiderat fortitudo advocatam iracundiam: satis est instructa, parata, armata per sese: nam isto modo quidem licet dicere, utilem vinolentiam ad fortitudinem, utilem etiam dementiam, quod & insani & ebrii multa

Stoicorum sententia solus sapiens est Magistratus. Adiri possint Horatius Serm. lib. I. Ecl. III, 124. Lucianus vit. Auct. Tom. I. p. 382. & in Hermot. pag. 516. Victorius Var. Lect. XI, 24. & Lipsius Manud. lib. III. Diff. 17.

1 Tum cum Consulem languentem reliquit] Consul erat Mucius Scaevola a quo Scipio Nasica petiit ut opem ferret Reip. Gracchumque tolleretur; δακρυαρμόν ἢ πρῶτος ἐκείνου, βίαις μὲν ὑδμῶς ὑπέστη, ὑδ' ἀναισθητοῦ ὑδνα τῶν πολιτῶν ἀκροῖται, οἱ μὲν τοι ψυφισαυτοῦ π ἡ παρανόμων ὁ δῆμος ὑπὸ Τῶν (Γράκχῳ) ποιητοῦς ὁ βιασθεῖς, τῆτο κέραιον μὲν

φολάξιν, ἀναισθητοῦς ὁ Νασικῶς, Ἐπει τοῦτω, ἱφῃ, παροῖδον ὁ ἀρῶν τὴν πόλιν, οἱ βυλόμνοι τοῖς νόμοις βοηθεῖν, ἀκαλυψέτη, quae verba sunt Plutarchi Tom. I. pag. 883. Melius vero Appianus Bell. Civ. lib. I. pag. 613. Καρῆλιος Σκῆπῶν ὁ Νασικῶς ἱδὲ μόνον, Ἐπειδὴ οἱ τὸς ἰδόντας οὐκ ἴδον τὴν πατρίδα. Dixit enim Scipio, Qui Remp. salvam esse vult, me sequatur. Ea certe forma fuit, qua Romanos in tumultu vel alio repentino casu usos fuisse testatur Servius ad Aen. VII, 614. VIII, 1.

2 In iurgio] Homerus Iliad A, 122. seqq. hoc refert iurgium.

3 Parata, armata per sese] Vulg.

multa faciunt saepe vehementius. Semper Ajax fortis, fortissimus tamen in furore:

Nam facinus fecit maximum, cum, Danaïs inclinantibus,

Summam rem perfecit manus, praelium restituit insaniens:

dicamus igitur utilem insaniam? * Tracta definitiones fortitudinis; intelleges eam * stomacho non egere. Fortitudo est igitur Adfectio animi, legi summae in perpetiendis rebus obtemperans: vel Conservatio stabilis iudicii in eis rebus, quae formidolosae videntur, subeundis & repellendis: vel Scientia rerum formidolosarum, ⁶ contrariarumque aut omnino neglegendarum, conservans earum rerum stabile iudicium: vel brevius, ut Chrysippus; nam superiores definitiones erant Sphaeri, hominis in

go armata, parata per sese. Ordinem quem sequor praestant Reg. Pithoean. Med. Bak. & Balliol.

4 Tracta definitiones] Sic recte Pithoean. & Reg. nam Cicero plures definitiones statim subiicit. Vulgo definitionem.

5 Stomacho non egere] Stomachus hic iram denotat, ut & alibi apud Ciceronem. Sic *μῆτις* Πηληϊάδῃ Horatius lib. I. Od. 6. Pelidae stomachum vertit. Quinilianus Inst. Orat. lib. x. cap. 1. Cassius Severus plus stomacho quam consilio dedit. Vide & Senecam Epist. 112. Hinc stomachum digerere, pro eo quod est iram effundere, dixit Hiero-

nymus in Epitaph. Marcellae pag. 123.

6 Contrariarumque aut omnino neglegendarum] Vulgo contrariarumque perferendarum aut omnino negligendarum: quam vocem, renitentibus Codicibus, invexit Jac. Gronovius. Taurus apud Agellium XII, 5. Fortitudinem maiores nostri scientiam esse dixerunt rerum tolerandarum & non tolerandarum. Alcivons Doctr. Platon. cap. xxviii. Ἀνδρία ἐν δόγματι ἢ ἐν νόμῳ αὐτοῦ ἐστὶν ἀρετὴ denotat ἢ καὶ μὴ διανοῦ. Platoni vero fortitudo est ἐκείνη δυνάμις ἢ καὶ ἡσυχία. Vide sis eum in Lachete pagg. 252. E. 253. B. 254. C.

in primis bene definientis, ut putant Stoici:
¹ sunt enim omnino omnes fere similes, sed
 declarant communis notiones, alia magis alia.
 Quomodo igitur Chrysippus? Fortitudo est, in-
 quit, scientia rerum perferendarum: vel adfe-
 ctio animi in patiando ac perferendo summae
 legi parens sine timore. Quamvis licet insecte-
 mur istos, ut Carneades solebat; metuo ne so-
 li philosophi sint: quae enim istarum defini-
 tionum non aperit notionem nostram, quam
 habemus omnes de fortitudine testam atque invo-
 lutam? qua aperta, quis est qui aut bellatori,
 aut imperatori, aut oratori quaerat aliquid; ne-
 que eos existimet sine rabie quicquam fortiter
 facere posse? Quid? Stoici, qui omnis insipi-
 entis insanos esse dicunt, nonne ista conligunt?
 remove perturbationes, maxumeque iracundi-
 am: jam videbuntur monstra dicere. Nunc
 autem ita differunt, sic se dicere omnes stultos
 insanire,

¹ Sunt enim omnino omnes]
 Lege sunt autem omnino omnes
 fere similes. Hoc docet orationis
 ipsa vis; non enim putabant Sto-
 ici Sphaerum hominem esse in-
 primis bene definientem, quod
 omnes fortitudinis definitiones
 essent fere similes.

² Cum omnia essent in moribus
 vitia — iracundos solos morosos
 nominaverunt] Vulgo cum omnia
 essent in moribus vitia — iracundos
 solos morbosos nominaverunt.
 Sed hoc plane falsum; non enim
 soli iracundi morbofi dicuntur,
 sed morbo aliquo infecti, quod

docebit Festus. Vide sis & A-
 gellium N. A. iv, 2. Pithoean.
 Fabr. Cantab. Vatic. & a prima
 manu Petrenf. iracundos solos
 morosos nominaverunt; quod
 omnino verum. Seneca de Ira
 lib. I. cap. 4. Inter hos (iracun-
 dos) morosum ponas licet, deli-
 catum iracundiae genus. Sed,
 hoc dato, cur, cum omnia essent
 in moribus vitia, — iracundos so-
 los morosos nominaverunt? An
 putavit Cicero, morosum a morbo
 deductum esse? Non opinor.
 Reg. in morbus vitia. Omnino
 rescribendum, uti quidem edi-
 dimus

in
 fer
 fer
 ter
 mu
 cu
 igi
 po
 po
 igi
 vit
 cur
 ren
 dec
 in
 cur
 scri
 nim
 irat

dimu
 RIBU
 ROSO
 enim
 in Te
 II, 2
 eunt
 & m
 dam
 rosa
 ribus
 bus
 nus
 quit,
 Amb
 sermo

insanire, ut male olere omne cocnum. At non semper: commove; senties: sic iracundus non semper iratus est: laceſſe; jam videbis furentem. Quid? iſta bellatrix iracundia, cum domum rediit, qualis eſt cum uxore, cum liberis, cum familia? an tum quoque eſt utilis? Eſt igitur aliquid, quod perturbata mens melius poſſit facere, quam conſtans? An quiſquam poteſt ſine perturbatione mentis irasci? Bene igitur noſtri, ² cum omnia eſſent in moribus vitia; quod nullum erat iracundia foedius, iracundos ſolos, moroſos nominaverunt. Orato-²⁵ rem vero irasci minime decet, ſimulare non dedecet. An tibi irasci tum videmur, cum quid in cauſis acrius & vehementius dicimus? quid? cum jam rebus tranſactis & praeteritis orationes ſcribimus, num irati ſcribimus? ³ *Ecquis hoc animadvertit? Vincite*, num aut egſiſſe umquam iratum Aeſopum; aut ⁴ ſcripſiſſe exiſtumas iratum

dimus, cum omnia eſſent in moribus vitia — iracundos ſolos moroſos nominaverunt. A moribus enim dicitur moroſus. Donatus in Terentii Hecyr. Aët. IV. Sc. II, 2. Mores proprie ſenium dicuntur, unde ſenectus moroſa, & moroſi homines qui ſui cuiuſdam moris ſunt. Nonius. Morosa eſt contrariis perversiſque moribus. Ut autem noſter in moribus eſſe vitia dixit; ſic Auguſtinus C. D. v, 19. Sunt enim, inquit, multa in moribus bona. Ambroſius de Offic. lib. I. n. 14. Sermo — vitium aliquod eſſe in

moribus aperiat & prodāt. Vide & n. 89. Hinc illud,

Nam monſtra fato, moribus ſcelera imputes.

Eſt Seneca in Hippol. vſ. 144.

³ *Ecquis hoc animadvertit? Vincite*] Vulgo & quis. Non ita bene; quapropter Victorium Lambinumque ſequimur. Haec autem verſus particula deſumpta videtur ex Accii Atreo. Vide lib. III. de Orat. cap. 58.

⁴ *Scripſiſſo exiſtumas iratum Accium*] Sic recte Cl. Bensleius, uti quidem ex antecedentibus patet. Vulgo exiſtimamus.

1 Doleat

tum Accium? Aguntur ista praeclare; & ab oratore quidem melius, si modo est orator, quam ab ullo histrione: sed aguntur leniter, & mente tranquilla. Libidinem vero laudare, cujus est lubricitatis? Themistoclem mihi & Demosthenem profertis: additis Pythagoran, Democritum, Platonem. Quid? vos studia, libidinem vocatis? quae vel optumarum rerum, ut ea sunt quae profertis, sedata tamen & tranquilla esse debent. Jam aegritudinem laudare, unam rem maxime detestabilem, quorum est tandem philosophorum? At commode dixit Afranius:

Dummodo doleat aliquid, ¹ doleat quidlibet.

Dixit enim de adolescente perditio ac dissolutio: nos autem de constanti viro ac sapienti quaerimus. Et quidem ipsam illam iram centurio habeat aut signifer, vel ceteri de quibus dici non necesse est; ne rhetorum aperiamus mysteria. Utile est enim uti motu animi, qui uti ratione non potest: nos autem, ut testificor fac-
26 pe, de Sapiente quaerimus. At etiam aemulari utile est, obrectare, misereri. Cur misere-
are potius, quam feras opem, si id facere possis?

¹ *Doleat quidlibet*] Vulgo *quodlibet*. At Reg. Pithoean. & Petrenf. ut edidimus.

² *Qui id adprobari possit*] Vulgo *Quis id approbare possit*. At Med. ita plane dat ut exhibui; cum quo faciunt Reg. & Pithoean. quod ad vocem penultimam spectat.

³ *Aut cupidus*] Vulgo & cu-

pidus. At cum praecesserit *libido* CUPIDITASVE, conjunctio disjunctiva, quod Cl. *Bentleius* jam viderat, hic sequi debuit.

⁴ *Libidinosum igitur*] Vulgo annectunt & *cupidum*. Sed eas voces nesciunt Reg. Pithoean. Pall. quatuor, Fabric. & Vatic. nec mihi necessariae videntur, si quidem libido & cupiditas unam eandem-

sis
su
pr
lev
illa
est
mu
be
qu
ri
tia,
vel
ten
eni
libi
irac
tim
irac
esse
dem
vissi
vina
que

eander
supra
5 S
narum
lib. III
viam
modum
modo
Offic.
figitio

sis? an sine misericordia liberales esse non possumus? non enim suscipere ipsi aegritudines propter alios debemus; sed alios, si possumus, levare aegritudine. Obrectare vero alteri; aut illa vitiosa aemulatione, quae rivalitati similis est, aemulari, quid habet utilitatis? cum sit aemulantis, angi alieno bono, quod ipse non habeat: obrectantis autem, angi alieno bono, quod id etiam alius habeat. ² Quî id adprobare possit, aegritudinem suscipere pro experientia, si quid habere velis? nam solum habere velle, summa dementia est. Mediocritates autem malorum quis laudare recte possit? quis enim potest, in quo libido cupiditasve sit, non libidinosus ³ aut cupidus esse? in quo ira, non iracundus? in quo angor, non anxius? in quo timor, non timidus? ⁴ libidinosum igitur, & iracundum, & anxium, & timidum censemus esse Sapientem? de cuius excellentia multa quidem dici quamvis fuisse lateque possint, sed brevissime illo modo, ⁵ Sapientiam esse rerum divinarum & humanarum scientiam, cognitionemque quae cujusque rei causa sit. Ex quo efficitur,

tur,

eandemque rem denotant. Vide supra lib. III. cap. xi.

⁵ Sapientiam esse rerum divinarum] Sic Origenes in Celsum lib. III. pag. 154. Ἡ σοφία ἐν τῷ ἀποκρίνῃ πρὸς τὸν αἰρετικόν. Pari modo noster infra lib. v. 3. & Offic. lib. II. cap. 2. At ea definitio non probatur Senecae E-

pist. LXXXIX. Quidam, inquit, ita sapientiam finierunt: Sapientia est nosse divina & humana & horum causas. Super-
vacua mihi videtur haec adjectio, quia causae, divinarum humanarumque partes sunt. Et σοφία quidem ἐν τῷ ἀποκρίνῃ πρὸς τὸν αἰρετικόν sine illa adjectione definiunt quamplurimi.

1 In

tur, ut divina imitetur, humana omnia inferi-
ora virtute ducat. ¹ In hunc tu igitur, tam-
quam in mare quod est ventis subiectum, per-
turbationem cadere tibi dixisti videri? Quid est,
quod tantam gravitatem constantiamque per-
turbet? ² an improvisum aliquid aut repenti-
num? Quid potest accidere tale, & cui nihil
quod homini evenire possit? Nam quod aiunt
nimia refecari oportere, naturalia relinqui:
quid tandem potest esse naturale, quod idem
27 nimium esse possit? Sunt enim omnia ista ex
errorum orta radicibus: quae evellenda & ex-
trahenda penitus, non circumcidenda nec am-
putanda sunt. Sed quoniam suspicor te non
tam de Sapiente, quam de te ipso quaerere:
illum enim putas omni perturbatione esse libe-
rum, ³ te vis: videamus quanta sint quae a
philosophia remedia morbis animorum adhibe-
antur. Est enim quaedam medicina certe: nec
tam fuit hominum generi infensa atque inimi-
ca natura, ut corporibus tot res salutaris, ani-
mis

¹ In hunc tu igitur] Sapien-
tem dicit. Vulgo In hanc. Nos
Ascensium, Erasimum, Manucium,
Lambinum, aliosque sequimur.

² An improvisum aliquid aut
repentinum? Quid &c.] Haec
certe malam manum passa sunt.
Cl. Bentleius reponit An impro-
visum aut repentinum quid potest
accidere ei, cui nihil tale, quod
homini evenire possit? Si aliam
quaeras hariolationem, forte re-
scribi queat: An improvisum ali-
quid aut repentinum? qui id po-

test accidere? Tale est ei (vel huic)
nihil quod homini evenire possit.

³ Te vis] Quid Ant. Augusti-
num moverit, ut haec verba cen-
suerit esse delenda, nescio. Rem
vero sinistris auspiciis ab eo ge-
stam probe novi. Nisi enim ad-
olescentem hunc perturbationi-
bus liberari velle statuerat Tyl-
lius; inanem prorsus operam
explicandis, quas adhibet philo-
sophia, medicinis impenderet.

⁴ Sed quo major est in eis prae-
stantia & diviniore, eo maiore in-
digent

mis nullam invenerit: de quibus hoc etiam est
merita melius; quod corporum adjumenta ad-
hibentur extrinsecus, animorum salus inclusa
in his ipsis est. *Sed quo major est in eis prae-
stantia & diviniore, eo majore indigent diligen-
tia: itaque bene adhibita ratio cernit quid opti-
mum sit; neglecta, multis implicatur erroribus.
Ad te igitur mihi jam convertenda omnis ora-
tio est: simulac enim quaerere te de sapiente,
quaeris autem fortasse de te. Earum igitur
perturbationum, quas exposui, variae sunt cu-
rationes: nam neque omnis aegritudo una ra-
tione sedatur: alia est enim lugenti, ⁵ alia mi-
seranti ⁶ aut invidenti adhibenda medicina: est
etiam in omnibus quatuor perturbationibus il-
la distinctio, utrum ad universam perturbationem,
quae est aspernatio rationis aut adpetitus
vehementior; an ad singulas, ut ad metum,
libidinem, reliquasque, ⁷ melius adhibeatur o-
ratio: & utrum illudne non videatur aegre fe-
rendum, ex quo suscepta sit aegritudo; ⁸ an
omnium

*digent diligentia: itaque bene
adhibita ratio cernit*] Reg. Pi-
thoean. Pall. quatuor & Vatic.
indiget. Totum vero locum sic
constituit Cl. Bentsleius, *Sed quo
major est mentis praestantia &
divinior, eo majore indiget dili-
gentia: itaque bene habita cer-
nit &c.*

⁵ *Alia miseranti*] D. Lambi-
nus conjicit *alia miseranti*, cui
statim paruit Fr. Fabricius. Ni-
hil opus est; nam miseror &
~~miseror~~ *num* significant, ut

recte Servius ad Aen. I, 601.
Quod si distinctionem probes,
quam inter haec verba commenti
sunt Grammatici quidam, vel eo
modo retineri debet MSSorum
lectio. Vide Festum & Nonium
in miserari.

⁶ *Aut invidenti*] Vulgo *alia
invidenti.* Lectionem vero no-
stram Reg. Pithoean. & Med.
asserunt.

⁷ *Melius adhibeatur oratio*] Cl. Bentsleio placet *curatio.*

⁸ *An omnium rerum tollenda*
omnino

omnium rerum tollenda omnino aegritudo: ut si quis aegre ferat, se pauperem esse: idne disputes, paupertatem malum non esse, an hominem aegre ferre nihil oportere. Nimirum hoc melius: ne, si forte de paupertate non persuaseris, sit aegritudini concedendum: aegritudine autem sublata propriis rationibus, quibus heri usi sumus, quodam modo etiam paupertatis malum tollitur. Sed omnis ejusmodi perturbatio animi placatione abluatur illa quidem, cum doceas, nec bonum illud esse, ex quo laetitia aut libido oriatur: nec malum, ex quo aut metus aut aegritudo. Verumtamen haec est certa & propria sanatio, si doceas, ipsas perturbaciones per se esse vitiosas, nec habere quicquam aut naturale aut necessarium: ut ipsam aegritudinem leniri videmus; cum objicimus moerentibus inbecillitatem animi esceminati, cumque eorum gravitatem constantiamque laudamus, qui non turbulente humana patiantur. Quod quidem solet eis etiam accidere, qui illa mala esse censent, ferenda tamen aequo animo arbitrantur.

omnino aegritudo] Sic recte Petrensi. aliique Codices numero pauci; nam Victorius edidit *an omnium rerum toleranda omnino aegritudo*, nec aliter librorum pars pleraque. Sed ita deerrasse Librarios haud equidem miror; illud autem miror, tam absurdam lectionem viro docto J. M. Bruto optimam videri potuisse. Quid enim? Cum morbis animorum curandis incumbimus, an expedit omnium rerum aegritudinem ferre? An,

dum quiescamus nec animorum conemur amoliri morbos, adhibere perturbationibus remedium, quod pollicetur philosophia, censuemur? Sed nihil verbis est opus; res ipsa clamat, τὰ πάθη non esse toleranda, sed tollenda, si modo volumus iis esse liberi.

1 *Est ea quidem subtilior*] Sic optime Cl. Bentleius. Vulgo *utilior*.

2 *Etiam si mala sint illa quae morum aegritudinemve; bona, quae cupidita-*

tra
ali
te
Il
op
hi
cit
au
cin
ra
off
an
da
on
ph
op
ne
fin
cup
ofa
vol
pre

cupi
Ita q
des.

men
ciun
quap
sint—
etiam
Mibi
sint i
nam
sem

trantur. Putat aliquis esse voluptatem bonum, alius autem pecuniam: tamen & ille ab intemperantia, & hic ab avaritia avocari potest. Illa autem altera ratio & oratio, quae simul & opinionem falsam tollit & aegritudinem detrahit, ¹ est ea quidem subtilior; sed raro proficit, neque est ad vulgus adhibenda. Quaedam autem sunt aegritudines, quas levare illa medicina nullo modo possit. Ut si quis aegre ferat, nihil in se esse virtutis, nihil animi, nihil officii, nihil honestatis: propter mala is quidem angatur, sed alia quaedam sit ad eum admoventi curatio; & talis quidem, quae possit esse omnium, etiam de ceteris rebus discrepantium, philosophorum. Inter omnis enim convenire oportet, commotiones animorum, a recta ratione averfas, esse vitiosas: ut, ² etiam si mala sint illa, quae metum aegritudinemve; bona, quae cupiditatem laetitiamve moveant, tamen sit vitiosa ipsa commotio: constantem enim quendam volumus, sedatum, gravem, ³ humana omnia prementem, illum esse; quem magnanimum &

cupiditatem laetitiamve moveant | Ita quidem *Ursini* liber, si ei fides. Vulgo *etiamsi* nec mala sint — nec bona; quae sensum menti *Ciceronis* contrarium faciunt. Hoc vidit *Lambinus*; quapropter legit *etiamsi* & mala sint — & bona: *Cl. vero Bentleius*, *etiamsi* vel mala sint — vel bona. Mihi placet, *etiamsi* RE mala sint illa, quae metum aegritudinemve; RE bona, quae cupiditatem laetitiamve moveant. Re,

non opinione tantum. *Plautus* Rudent. Act. III. Sc. III, 21. Nisi quid re praesidium apparatus, *Trachalio*, aeta haec res est. Et ita passim noster. Certe negans illa particula non de nihilo videtur libris omnibus inhaesisse; meras enim conjecturas pro MSS-torum lectionibus *Ursinum* vendidisse, questi sunt eruditi.

³ *Humana omnia prementem* | Sic omnes MSSi. Non desunt tamen qui *spermentem* reponendum

& fortem virum dicimus: talis autem nec moerens, nec timens, nec cupiens, nec gestiens esse quisquam potest: eorum enim haec sunt, qui eventus humanos superiores quam suos animos esse ducunt. Quare omnium philosophorum, ut ante dixi, una ratio est medendi; ut nihil, quale sit illud quod perturbet animum, sed de ipsa sit perturbatione dicendum. Itaque primum in ipsa cupiditate, cum id solum agitur ut ea tollatur, non est quaerendum, bonum illud necne sit, quod libidinem moveat; sed libido ipsa tollenda est: ut sive quod honestum est, id sit summum bonum, sive voluptas, sive horum utrumque conjunctum, sive tria illa genera bonorum; tamen, etiam si virtutis ipsius vehementior adpetitus sit, eadem sit omnibus

dum contendunt. Haud inepte quidem; ea enim mens est Ciceronis, & ita passim loquitur. Mihi tamen cum Lambino non temere deferenda videtur lectio; quam Codicum, quotquot sunt, defendit auctoritas. Premere est calcare, quod docet Nonius. Seneca Troad. vi. 1085.

Semiusta at ille tecta, vel saxum imminens

Muri cadentis PRESSIT.

Et Epist. XCI. Omnium, quae terram premunt, siremps lex esto. Idem Epist. XCIV. Pedibus aurum & argentum subjecit, calcandumque ac premendum dedit, quibus nos calcamur ac premimur. Ovidius Trist. lib. III. El. XI, 23.

Subruere est arces & stantia moenia virtus:

Quamlibet ignavi praecipitata premunt.

Is igitur humana omnia premit, qui ea calcat & despicit; iis factus est superior & ea subter se habet, ut loquitur noster V, 1.

1 Oresten fabulam] Bene quidem. Sed Priscianus lib. vi. col. 705. haec habet: Cicero in I. Tusculan. (Lege iv.) Non sine causa cum Orestis fabulam doceret Euripides. Quin & ita dant Victor. & Pal. quart. Sic Oedipi fabulam dixit Hieronymus ad Nepotianum pag. 9. & *Ὀἰδῖπος* Tzetzes Chil. VIII, 462. In aliis Codicibus legas Orestas fabulam; de qua forma vide Nic. Heinsium ad Ovidii Heroid. VIII, 9.

2 Neque tam terribilis] Haec laudat

bus ad deterrendum adhibenda oratio. Continet autem omnem sedationem animi, humana in conspectu posita natura: quae quo facilius expressa cernatur, explicanda est oratione communis conditio lexque vitae. Itaque non sine causa cum ¹ Oresten fabulam doceret Euripides, primos tris versus revocasse dicitur Socrates:

² *Neque tam terribilis ulla fando oratio est,
Nec sors, nec ira caelitum invectum malum,
Quod non natura humana ³ patiendo efferat.*

Est autem utilis, ad persuadendum ea ⁴ quae acciderint ferri & posse & oportere, enumeratio eorum qui tulerunt: etsi aegritudinis sedatio & hesternae disputatione explicata est, & in Consolationis libro, quem in medio (non enim sapientes

laudat Priscianus de metr. Com. col. 1327. Apud Euripidem Orest. vl. 1. Graeca sic se habent:

Οὐκ ἔστι οὐδὲν δεινόν, ὃδ' εἰπὼν
ἴπῃ.

Οὐδὲ πῦρ, οὐδὲ συμφορὰν
λατῷ.

Ἡς οὐκ αἶν' ἀγορεύ' ἄχθῃ
ἀνδρῶν φύσιν.

Exstant etiam apud Dionem Chrysostomum Orat. iv. pag. 72. Hosce versus sic παραδίει Lucianus Jov. Trag. Tom. II. pag. 128.

Οὐκ ἔστι οὐδὲν δεινόν, ὃδ' εἰπὼν
ἴπῃ.

Οὐδὲ πῦρ, οὐδὲ συμφορὰν
τρεφῶνται,

Ἡς οὐκ αἶν' ἀγορεύ' ἄχθῃ
ἡνὶ φύσιν.

Memoria vero lapsus est Fulgentius, qui Virgil. Contin. pag. 149. eos Euripidis Iphigeniae tribuit. Ratio, cur primum versus eo quod fecit modo Tullius sit interpretatus, est, quod sic acceperit, quasi vellet Tragicus, οὐκ ἔστι οὐδὲν ἴπῃς ἔτα δεινὸν εἰπὼν. Vide quae de Ciceronianna hujusce loci versione dixerunt M. Ant. Muretus Var. Lect. viii, 16. & Paullus Leopardus Emend. VIII, 21.

³ Patiendo efferat] Ferat habent Priscianus, Balliol. & veteres editi.

⁴ Quae acciderint] Vulgo acciderunt, renitentibus Reg. Pithoean. Med. Balliol. quinque Pall. & Fabric.

X

i 113

sapientes eramus) moerore & dolore conscripsimus: quodque verat Chrysippus, ad recentis quasi tumores animi remedium adhibere, id nos fecimus, naturaeque vim adtulimus, ¹ ut magnitudini medicinae doloris magnitudo concederet. Sed aegritudini, de qua satis est disputatum, finitimus est metus; de quo pauca dicenda sunt. Est enim metus, ut aegritudo praesentis, sic ille futuri mali: itaque nonnulli aegritudinis partem quandam metum esse dicebant: alii autem metum, praemolestiam appellabant, ² quod esset quasi dux consequentis molestiae. Quibus igitur rationibus instantia feruntur, eisdem contemnuntur sequentia: nam videndum est in utrisque, ne quid humile, summissum, molle, effeminatum, fractum, abjectumque faciamus. Sed quamquam de ipsius metus inconstantia, inbecillitate, levitate dicendum est; tamen multum prodest, ea, quae metuuntur, ipsa contemnere. Itaque, sive casu accidit sive consilio, percommode factum est, quod eis de rebus, quae maxime metuuntur, de morte & de dolore, primo & proximo die disputatum est: quae si probata sunt, metu magna
³ ex parte liberati sumus. Ac de malorum opinione, haecenus: videamus nunc de bonorum, id

¹ Ut magnitudini — concederet] Nonius in concedere. Cicero Tusc. lib. iv. Ut quum magnitudini medicinae doloris magnitudo concederet. Sed supervacanea prorsus est secunda vox & Tul-

lianorum Codicum fide delenda.

² Quod esset quasi dux] Vulgo est. At bene Cl. Bentleius, quod ipsa Latini sermonis ratio docet.

³ Ad animi perturbationes] Vulgo perturbationem. At singularis

id est, de laetitia & de cupiditate. Mihi quidem in tota ratione ea, quae pertinet ad animi perturbationes, una res videtur causam continere, omnis eas esse in nostra potestate, omnis iudicio susceptas, omnis voluntarias. Hic igitur error est eripiendus, haec detrahenda opinio: atque ut in malis opinatis, ⁴ tolerabiliora; sic in bonis, sedatiora sunt efficienda ea, quae magna & laetabilia dicuntur. Atque hoc quidem commune malorum & bonorum: ut, si jam difficile sit persuadere, nihil earum rerum, quae perturbent animum, aut in bonis aut in malis esse habendum, tamen alia ad alium motum curatio sit adhibenda, aliaque ratione malevolus, alia amator, alia rursus anxius, alia timidus corrigendus. Atque erat facile, sequentem eam rationem, quae maxime probatur de bonis & malis, negare umquam laetitia adfici posse insipientem, quod nihil umquam haberet boni. Sed loquimur nunc more communi. Sint sane ista bona, quae putantur, honores, divitiae, voluptates, cetera: tamen in eis ipsis potiundis exultans gestiensque laetitia turpis est; ut, si ridere concessum sit, vituperetur tamen cachinnatio: eodem enim vitio est effusio animi in laetitia, quo in dolore contractio: eademque

gularis numerus sequentibus haud convenit, nec de una tantum perturbatione sed de omnibus animi perturbationibus haec habetur oratio; quapropter emendationem Cl. Bentleii lubens am-

plexus sum.

⁴ Tolerabiliora] Sic *Ascenius, Erasmus, Manucius* & alii. Vulgo *tolerabilia*, quod ex suis Codicibus post *Victorium* intulit *Gebhardus*, nec ab iis recedunt nostri.

X 2

1 U

eademque levitate cupiditas est in adperendo, qua laetitia in fruendo: & ¹ ut nimis afflicti, molles; ita nimis elati laetitia, jure judicantur leves: & cum invidere, aegritudinis sit; malis autem alienis voluptatem capere, laetitiae; utrumque inmanitate & feritate quadam proponenda castigari solet. ² Atque ut cavere decet, timere non decet: sic gaudere decet, laetari non decet; quoniam docendi causa a gaudio laetitiam distinguimus. Illud jam supra diximus, contractionem animi recte fieri numquam posse, elationem posse: aliter enim Naevianus ille gaudet Hector,

³ *Laetus sum laudari me abs te, pater, a laudato viro:*

aliter ille apud Trabeam,

Laena

¹ *Ut nimis afflicti, molles; ita nimis elati laetitia, jure judicantur leves*] Haec est eximia praestantissimi Bentleyi conjectura. Vulgo *ut nimis afflicti* (Pall. sec. quart. Vatic. Reg. & Pithoean. *afflictio*) molestia, sic animi (Reg. & Pithoean. *animis*) elati laetitia, jure judicantur leves.

² *Atque ut confidere decet, timere non decet: sic gaudere decet, laetari non decet*] Sic hunc locum exhibet Nonius in laetari; sic & omnes, quantum constat, MSSi. Nisi vero dormitarit Tullius, haud ita dare potuit; oppositio scilicet inter *confidere* & *timere* non pari gressu procedit ac inter *gaudere* & *laetari*. Lambinus igitur rescribendum conjecit *diffidere*. Non incom-

mode quidem, si vulgarem loquendi modum spectes; sin autem sermonem Stoicum, quem Tullius hoc in loco sequi debet, attendas, non ita bene; his enim philosophis vitiosa est *diffidentia*. Stobaeus Eclog. Ethic. pag. 183. Aiunt Stoici sapientem οὐκ ΑΠΙΣΤΕΙΝ, τὴν γὰρ ἀπιστίαν ἔχει ψεύδου ὑπόληψιν, τὴν δὲ πίστιν ἀσπίον ὑπόληψιν. En igitur nostram conjecturam! Legendum contendo, atque *ut CAVERE decet, timere non decet: sic gaudere decet, laetari non decet*. Omnino recte; & ita edendum curavi. Noster supra cap. VI. *Cum cum ratione animus movetur placide atque constanter, tum illud gaudium dicitur: cum autem inaniter & effuse animus exsultat,*
sum

*Lena delenita argento nutum observabit meum,
Quid velim, quid studeam: adveniens digito
inpellam januam:*

* *Foris patebit; de improviso Chrysis ubi me a-
spexerit,*

*Alacris obviam mihi veniet, complexum exoptans
meum,*

Mihi se dedet.——

Quam haec pulchra putet, ipse jam dicet:

—— *Fortunam ipsam anteibo fortunis meis.*

Haec laetitia quam turpis sit; * satis est diligen- 32
ter attendentem penitus videre. Et ut turpes
sunt, qui exferunt se laetitia, tum cum fruun-
tur Venereis voluptatibus: sic flagitiosi, qui eas
inflammato animo concupiscunt. Totus vero
iste, qui volgo appellatur Amor, (nec hercule
invenio,

tum illa laetitia gestiens vel nimia
dici potest: quoniamque ut bona
natura adpetimus, sic a malis na-
tura declinamus; quae declinatio
cum ratione fiet, CAUTIO appella-
tur, eaque intellegatur in solo esse
sapiente; quae autem sine ratione
— nominetur METUS. Vide quae
notavimus ad eum locum. Au-
gustinus C. D. XIV, 8. Stoici
tres constantias esse voluerunt, pro
tribus perturbationibus, in animo
sapientis; pro cupiditate volunta-
tem; PRO LAETITIA GAUDIUM;
PRO METU CAUTIONEM. Seneca
Epist. 85. Non timebit illa (vir
fortis) sed vitabit. CAUTIO illum
deceat, TIMOR non deceat. Adis &
Arrianum Epictet. lib. II. cap. 1.

3 *Laetus sum laudari*] Vulgo
distinguant ac legunt,

Laetu' sum

*Laudari me abs te, pater, lau-
dato viro;*

quo modo nec Iambicum me-
trum constat, nec Trochaicum.
Nos continua serie scribimus, ut
versus sit Trochaicus, reponi-
musque a *laudato viro*; quemad-
modum jubent Petrenf. Balliol.
& Bak. Quin etiam sic, ut edi-
dimus, laudat noster lib. xv. Fam.
Ep. 6. ubi monet Hectoris apud
Naevium esse verba. Vide &
lib. v. Epist. 12. Ad ea respicit
Seneca Epist. CII.

4 *Foris patebit*] Ita recte Cl.
Bentleius. Vulgo *foris patebunt*,
metro renitente.

5 *Satis est diligenter attenden-
tem*] Cl. Bentleio placet, *facile
est diligenter &c.*

invenio, quo nomine alio possit appellari) tantae levitatis est, ut nihil videam, quod putem conferendum: quem Caecilius,

¹ — deum qui non summum putet,
Aut stultum, aut rerum esse inperitum existu-
mat:

Cui in manu sit, quem esse dementem velit,

² Quem sapere, quem sanari, quem in morbum
injici,

Quem contra amari, quem expeti, ³ quem arcessier,

O praeclaram emendatricem vitae, Poeticam!
quae Amorem, flagiti & levitatis auctorem, in
concilio deorum conlocandum putet: de com-
oedia loquor: quae, ⁴ si haec flagitia non
probaremus, nulla esset omnino. Quid ait ex
tragoedia

¹ Deum qui non summum pu-
tet] Haec ex Euripideis illis ducta
censent viri docti:

Ἔρωτα δ' ὅστις μὴ θῆναι κελεύει
μήγαν

Καὶ τῶν αἰ πάντων δαιμόνων ὑπὲρ
πέπν,

² Ἡ σκαῖός ἐστιν ἡ καλὴν ἀπειρῶ-
σιν

³ Οὐκ αἰδὲ τὰν μέγιστον ἀνδράσιν
θῆναι.

Exstant apud Stobaeum Serm.
LXI. p. 387. quod primus, nisi
fallor, monuit Petr. Victorius Var.
Lect. xiv. 4. Leguntur etiam a-
pud Athenaeum lib. xiii. pag.
600. & hoc quidem modo:

⁴ Ὅστις ἔρωτα μὴ ΜΟ'ΝΟΝ κελεύει
θῆναι

² Ἡ σκαῖός ἐστιν &c.

Corrupte; secundus enim versus
excidit, & in primo legi debet,

Ὅστις δ' ἔρωτα μὴ ΜΕΤΑΝ κε-
λεύει θῆναι &c.

Quid tamen Euripidi cum Com-
oedia? Revera Caecilius Me-
nandri Συναρξώτης vertit, quod
ex Nonio discimus. Illic autem
Amoris potestatem miris modis
extulerat, ut ex hisce patet, quae
Stobaeus ibidem laudat:

— Ἐξας δὲ τῶν θῆναι

ἔχων πλείστην ἐπὶ πύπῃ
δείκνυται.

Διὰ τοῦτον ἐπισημαίνει τοὺς ἀλ-
λως θῆναι.

In deperditis itaque versibus Eu-
ripidem Menander est imitatus;
(id quod libenter fecit, teste
Quintiliano X. 1.) Menandrum
Caecilius expressit.

² Quem sapere, quem sanari]

Sic Manucius, Lambinus & alii,
Cl. Bensleio probante. Vulgo
insanire.

³ Quem

tragoedia princeps ille Argonautarum?

Tu me amoris, magis quam honoris, servavisti gratia.

Quid ergo? hic amor Medae quanta miseria-
rum excitavit incendia? atque ea tamen apud
alium poetam patri dicere audet, se conjugem
habuisse

*Illum Amor quem dederat, qui plus pollet po-
tiorque est patre.*

Sed poetas ludere sinamus; quorum fabulis in ³³
hoc flagitio versari ipsum videmus Jovem: ad
magistros virtutis, philosophos veniamus: qui
6 amorem negant stupri esse; & in eo litigant
cum Epicuro, non multum, ut opinio mea
fert, mentiente. Quis est enim iste amor ami-
citiae?

3 *Quem arcessiri, quem expeti]*
Sic vulgo. Cum vero MSSSti
repraesentent, *quem expeti, quem*
arcessiri; omnino legendum

*Quem contra amari, quem ex-
peti, quem arcessier.*

prout edendum curavimus; &
ita fere olim dedit Erasmus. Vi-
de Terentium Eunuch. Act. III.
Sc. III, 4.

4 *Si haec flagitia non probare-
mus]* Sic Mcd. Balliol. Bak. alii-
que Codices. At cum Reg. Pi-
thoean. Pall. quart. quint. & Fa-
bric. dent *si haec flagitia nos*
probaremus, Cl. Bentleius legit
nisi haec flagitia nos probaremus.

5 *Tu me amoris]* Verba sunt
Jasonis ad Medeam, quae Graece
sic leguntur apud Euripidem Med.
vl. 530.

ἔγωγ' ἐν ἀνέγκει

*Πόνον ἀφύκτων τύμην ἐνσώμου
δύμης.*

In vulgatis erat, honoris servasti
gratia; quam lectionem, licet
agnoscant MSSSti, respuit tamen
metri ratio.

6 *Amorem negant stupri esse.*
& in eo litigant cum Epicuro]
Decrevere Stoici, Amorem *μη*
εἶναι συνηθίας, ἀλλὰ φιλίας. Vido
Diogenem Laertium lib. vii. §.
130. Athenaeus lib. XIII. p.
561. Πορταῖος δὲ Ζήνωνα ἔφη τὸν
Κρίναι ἐπαλαμύναεν τὸν Ἐρωτα
ἦναι εἶναι, ΦΙΛΙΑΣ, καὶ ἰσχυρίας,
ἐπὶ δὲ καὶ ὁμοφροσύνης, παρασκευασμένων,
ἀλλὰ καὶ οὐδενός. Contra Epicu-
rus amorem definit σύντροφον ἔρ-
ωτα ἀφροδισίων, ut docet Alexander
Aphrodisiensis apud Suidam in
ἔρωτι. Et

X 4

Hæc

citiae? cur neque deformem adulescentem quisquam amat, ¹ neque formosum senem? Mihi quidem haec in Graecorum gymnasiis nata consuetudo videtur; in quibus isti liberi & concessi sunt amores: bene ergo Ennius,

Flagiti principium est nudare inter civis corpora:

qui ut sint, quod fieri posse video, pudici; solliciti tamen & anxii sunt: coque magis, quod se ipsi continent & coercent. Atque ut muliebris amores omittam, quibus maiorem licentiam natura concessit; quis aut de Ganymedi raptu dubitat quid poetae velint? aut non intellegit,

Haec Venus est nobis; hinc autem est numen Amoris,
si Lucretio fides iv. 1052. Utrique falsi; nam duplex vel etiam triplex est Amor; de quo multa multi. Vide sis, inter alios. *Maximum Tyrium* Diss. xxiv. 3. *Apuleium* Apol. pag. 419. *Habit doct. Plat.* pag. 610. *Lucianum* Amor. Tom. I. pag. 899, 900. *Themistium* Orat. XXII. pag. 281. & *Himerium* apud *Photium* col. 1032. Hinc recte decrevit Aristoteles, ὅτι καὶ ἔρωτι μὴ μόνον συντελεῖται, ἀλλὰ καὶ φιλοσοφίας, ut *Lactertius* v. 31. sed omnino legendum ΦΙΛΙΣΤΑΣ, quemadmodum patet ex *Stobaei* Eclog. Ethic. pag. 193.

¹ Neque formosum senem] Hoc facetissime notat *Lucianus* in *Amor.* Tom. I. pag. 890.

² Quid apud *Euripiden* & loquatur & cupiat *Laius*] *Pb. Be-roaldo* videtur *Laius* apud *Euripidem* in *Phoenissis* amores praec-

posteris optare; nec alia mens est *Aldi* negotis. In animo habuerunt *Phoeniss.* vf. 15. ubi *Laius*

Ἐλδὼν ἑωυτοῦ Φόνον, ἱερῆϊ δ' ἄνα

Παιδὸν ἱεὶς οἶκος ἀποκτενεῖται.

At vero turpiter se dederunt hi *Catones*; nihil enim aliud hoc voto continetur, nisi ut *Laius* ex *Jocasta* prolem masculam suscipiat: quod à nefanda ista *παιδοφονία* distat quam longissime. Interpretes reliqui ne γὰρ quidem. Videamus igitur, an a nobis solvi possit hoc Problema. *Laius* *Chrysiptum* filium *Pelopis* ardebat. Vide *Scholasten* in *Phoeniss.* vf. 1748. & quae notarunt Interpretes ad *Aeliani* V. H. XIII, 5. Hoc argumentum *Chrysipto* *Fabula* tractavit *Euripides*; & in *Agathonis* sanè gratiam, si nonnullis credimus. Adi sis eundem *Aelianum* lib. II. cap. 21. Ad illud drama respexisse nostrum, cunctis,

tellegit, * quid apud Euripiden & loquatur & cupiat Laïus? quid denique homines doctissimi & summi Poetae de se ipsis & carminibus edant & cantibus? fortis vir in sua Republica cognitus, quae de juvenum amore scribit Alcæus? nam Anacreontis quidem tota poësis est amatoria, Maxime vero omnium flagrasse amore Rheginum Ibycum, apparet ex scriptis. Atque horum omnium libidinosos esse amores videmus. Philosophi sumus exorti (& * auctore ³⁴ quidem nostro Platone, quem non injuria Dicaearchus accusat) qui amoris auctoritatem tribueremus. Stoici vero & * Sapientem amaturum

cunctis, ut puto, fiet credibile.

3 Auctore quidem nostro Platone] Turpia sunt in Phaedro & Symposio, quae de amore scripsit ille Philosophus. Eorum nonnulla repetit Maximus Tyrius Diss. xxiv. 4. Vide & Eusebium Pr. Ev. lib. xii. c. 20. Quin immo παιδείας adeo amicum se praebuit, ut dixerit τὰς παρὰ τὴν φιλοσοφίαν ἀπολαύειν ἀπαρξομένους καὶ τῇ διανοίᾳ — καὶ οὐδὲν ἄλλο τι ἐκ τῆς πύξης τοῦ διανοίας ἐκείνης, quod adductis ejus verbis probat Theodoretus Therap. ix. pag. 131. Tertullianus de Anima cap. liv. Plato quidem non semere philosophorum animabus hoc praestat, (ut eas in supernis mansionibus collocet) sed eorum, qui philosophiam scilicet exornaverint amore puerorum. Adeo etiam inter philosophos magnum habet privilegium impuritas. Huc adludit etiam Lucianus Amor. Tom. I. pag. 999. Scelerata alia dicta Pla-

tonis ad amorem spectantia refert Cyrillus in Julian. lib. vi. p. 187. ejusque versus amatorios suppeditabunt Athenaeus lib. xvi. pag. 589. Diogenes Laërtius III. 29. seqq. & Apuleius Apol. pag. 416. Sed & Dionem Platonis fuisse παιδικὰ tradit Aelianus V. H. iv. 21. Quod si, prout testatur Hesychius Milesius, & ex eo Suidas, Πλάτων ὁ φιλόσοφος ἀγαθὸν μὴ γὰρ μὴ μὴ μὴ ὁμοίως εἶναι κατὰ κατὰ τὴν ἀνάγκην,

Lascivus scriptis, corpore castus erat.

Sane Platonem aliquod perpetrasset flagitium nullus historicorum vel Poetarum dixit aut finxit, si fides Augustino C. D. lib. II. cap. 14. ejusque de amore sententia vitio vacat, si modo interpretem accipimus Apuleium de Habit. Doctr. Plat. pagg. 610, 611.

4 Sapientem amaturum esse dicunt] Vide Menagium ad Laertium VII, 129. 1 Amorem

rum esse dicunt; & ¹ amorem ipsum, conatum amicitiae faciendae ex pulchritudinis specie, definiunt. Qui si quis est in rerum natura sine sollicitudine, sine desiderio, sine cura, sine suspirio; sit sane: vacat enim omni libidine: haec autem de libidine oratio est. Sin autem est aliquis amor, ut est certe, qui nihil absit aut non multum ab insania, qualis ² in Leucadia est:

Si quidem sit quisquam deus, cui ego sim curae.
At id erat deis omnibus curandum, quemadmodum hic frueretur voluptate amatoria,

Heu me infelicem! —

Nihil verius: probe & ille,

— Sanusne es, qui temere lamentare?

Sic insanus videtur etiam suis. At ³ quas traegedias efficit?

Te Apollo sancte, fer opem teque omnipotens Neptune invoco;

Vosque

¹ Amorem ipsum conatum amicitiae faciendae] Diogenes Laërtius VII, 130. Εἶναι δὲ τὸν ἰσχυρὸν ἐπιβολὴν φιλοπονίας ἀλλὰ καὶ ἄλλος ἡμφανόμην. Eadem repetit Suidas in ἰσχυρῶς. Andronicus Rhodius περὶ πωδῶν pag. 525. Ἐρως δὲ ἐπιθυμία φιλίας ἢ ἐπιθυμία θροῦ εἰς καὶ κατὰ ἡσυχίαν καλῶν ἢ ἐπιβολὴν καλῶς φιλοπονίας ἀλλὰ καὶ ἄλλος ἡμφανόμην. Corruptissime. Scribendum videtur, ἰσχυρὸς δὲ ἐπιθυμία φιλίας ἢ ἐπιθυμία ἈΝΘΡΩΠΟΥ εἰς ΝΕΨΟΝ κατὰ ἡσυχίαν ΚΑΛΟΝ, ἢ ἘΠΙΒΟΛΗΝ καλῶς ΦΙΛΟΠΟΙΪΑΣ ἀλλὰ

καὶ ἄλλος ἡμφανόμην. Huc facientia Sexti Stobaeique verba jam dedit Aeg. Menagius ad Laërtii VII, 113.

² In Leucadia] Turpili fabula, quam ex Alexidis Leucadia vertit. Vide Casaubonum in Asbanaei III, 15.

³ Quas traegedias efficit] Sic Reg. & Pithoean. Vulgo effecit. Cl. autem Bentleius reponit *quas traegedias effutit*.

⁴ Venerem unam excludit ut iniquam] Non video, quid sit, cur cum Turnebo Advers. VII, 18. reponamus, *Venerem unam excludit*

Vosque adeo venti. —

Munduin totum se ad amorem suum sublevandum conversurum putat: 4 Venerem unam excludit, ut iniquam:

— *Nam quid ego te appellem Venus?*

Eam prae lubricine negat curare quicquam: quasi vero ipse non propter lubricinam tanta flagitia & faciat & dicat. Sic igitur adfecto 35 haec adhibenda curatio est, ut & illud quod cupiat 5 ostendat quam leve, quam contemnendum, 6 quam nihili sit omnino; quam facile vel aliunde vel alio modo perfici, vel omnino neglegi possit: abducendus etiam est nonnunquam ad alia; studia, sollicitudines, curas, negotia: loci denique mutatione, tamquam aegroti non convalescentes, saepe curandus est: 7 etiam novo quidam amore veterem amorem, 8 tamquam clavo clavum, ejiciendum putant: maxime autem admonendus, quantus sit furor amoris

excludit ut NEQUAM: adversantur enim Codices, &, nisi me fallit animus, ea, quae voluptatibus advocata justas preces non curat, iniqua merito censeatur.

5 *Ostendat, quam leve*] Quis hoc ostendat? an curatio? Sed id quidem absurdum. Scribendum ut ei (sic leg. non &) illud quod cupiat OSTENDATUR, quam leve &c. Tum demum recte se locus habebit.

6 *Quam nihili*] Sic Reg. & Pithoean. Vulgo *nihil*.

7 *Etiam novo quidam amore*] Vulgo *quodam*. Lectionem quam

damus exhibent Reg. Pithoean. Pall. tert. quart. & Fabric.

8 *Tanquam clavo clavum*] Hieronymus ad Rusticum pag. 39. Philosophi saeculi solent amorem veterem amore novo, quasi clavum clavo, expellere. Notum proverbium

Ἡλὲν τὸ ἴλον, πικράλῃ τὸ πέρ-
μιλον.

Vide Pollucem lib. ix. cap. vii. 120. Suidam in Ἡλῃ, Lucianum Apol. pro merc. cond. pag. 489, pro lapsō inter Salut. pag. 499, aliosque.

1 *Injuriam*

amoris. Omnibus enim ex animi perturbatio-
nibus est profecto nulla vehementior: ut, si
jam ipsa illa accusare nolis, stupra dico & cor-
ruptelas & adulteria, incesta denique, quorum
omnium accusabilis est turpitudine: sed ut haec
omittas, perturbatio ipsa mentis in amore foe-
da per se est: nam ut illa praeteream, quae
sunt furoris; haec ipsa per sese quam habent
levitatem, quae videntur esse medioëria?

¹ *injuriae,*

Suspiciones, inimicitiae, induciae,

Bellum, pax rursum: incerta haec si tu postules

Ratione certa facere; nihilo plus agas,

Quam si des operam, ut cum ratione insanias.

Haec inconstantia mutabilitasque mentis, quem
non ipsa pravitate deterreat? Est enim illud,
quod in omni perturbatione dicitur, demon-
strandum, nullam esse nisi opinabilem, nisi ju-
dicio susceptam, nisi voluntariam. Et enim si
natu-

¹ *Injuriae, Suspiciones]* Terentii
sunt versus Eunuch. Act. I. Sc.
I, 14. Vide Horatium Serm.
lib. II. Eclog. III, 260, seqq.

² *Ira vero, quamdiu]* Vulgo
quae quamdiu. Sed primam vo-
culam praetermittit Pal. pr. &
eam delendam esse Manucius ac
Lambinus recte statuerunt. Sin
autem malis, cum doctissimo
Bentleio legas cum diu.

³ *Qui homo te exsuperavit uf-
quam gentium impudentia]* Vul-
go *Quis homo te exsuperavit un-
quam gentium* &c. quod ob me-
trum simul ac Latinitatem Cl.
Bentleius mutavit.

⁴ *Miscendum malum]* Sic ite-
rum loquitur Cicero Catil. iv. cap.
3. Pariter Phaedrus lib. I. Fab. 28.
*Hosti dolorem dardano miscens
sanguinis.* Hos autem versus re-
petit noster de Orat. lib. III. cap.
58. ac lib. III. N. D. cap. 26.
& Accii videntur ex Atreo fa-
bula.

⁵ *Quo igitur haec erumpit
moles]* Vulgo *quae igitur hae
erunt moles.* At Reg. *quo igitur
haec erunt moles.* Pall. sec. tert.
quo igitur haec erunt moles: un-
de Cl. Bentleius sagaciter emen-
davit *quo igitur haec erumpit
moles,*

naturalis amor esset; & amarent omnes, & semper amarent, & idem amarent: neque alium pudor, alium cogitatio, alium satietas deterreret. ² Ira vero, quam diu perturbat animum, dubitationem insaniae non habet: cujus impulsu existit etiam inter fratres tale jurgium:

³ *Qui homo te exsuperavit usquam gentium impudentia?*

Qui autem malitia te?

Nosti quae sequuntur: alternis enim versibus intorquentur inter fratres gravissimae contumeliae: ut facile appareat Atrei filios esse, ejus qui meditatur poenam in fratrem novam:

Major mihi moles, majus & miscendum malum;

Qui illius acerbum cor contundam & conprimam.

⁵ Quo igitur haec erumpit moles? ⁶ audi Thyesten:

Impius me hortatus frater, ⁷ ut meos malis miser Manderem natos, eorum viscera adponit. —

¹ Quid

moles. Cum vero Pithoean. det quorum igitur haec erunt moles, forsitan Cicero scripsit, quorsum igitur haec erumpit moles. Vide sis ad Tusc. I, 25.

⁶ *Audi Thyesten:* Impius me hortatus frater] Vulgo *audi Thyesten* ipsum: Impius hortatur me frater &c. At cum Reg. Pithoean. alique praestantissimi Codices dent, *Audi Thyesten ipsum: hortatur me frater* &c. vox *impius* in ipsum Cl. Bentleio temere mutata videbatur. *Me hortatus* autem ob versus consonantem non minus ac ob ip-

sam Latinitatem ab eodem viro praestantissimo reponitur: alioquin enim *mandam* vel *mandem* cum Turnebo Lambinoque scribendum.

⁷ *Ut meos malis miser Manderem natos*] In aliis est, *mandarem*. Sic Lucretius II, 637.

Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus.

Ableganda tamen non est recepta lectio. Virgilius Georg. III, 168.

Potniades malis membra absumfere quadrigas.

Eodem modo locutus est Aen. III,

*Quid enim est, quo non progrediatur eodem ira quo furor? Itaque iratos proprie dicimus exisse de potestate, id est, de consilio, de ratione, de mente: horum enim potestas in totum animum esse debet. His aut subtrahendi sunt ei, in quos impetum conantur facere, dum se ipsi conligant (quid est autem se ipsum *conligere*, nisi dissipatas animi partis rursus in suum locum cogere?) aut rogandi orandique sunt; ut, si quam habent ulciscendi vim, differant in tempus aliud, dum defervescat ira. *Defervescere* autem certe significat ardorem animi invita ratione excitatum: ex quo * illud laudatur Archytæ: qui cum villico factus esset iratior, *Quo te modo, inquit, accepissem, nisi iratus essem?*

37 Ubi sunt ergo isti, qui iracundiam utilem dicunt? potest utilis esse insania? aut naturalem?

an

III, 257. Ovidius Metam. XV, 92.

— Nil te nisi tristitia mandere saevo

Vulnera dente juvat.

Quinetiam versiculos hosce repetas licet lib. III. de Orat. cap. 58.

1. *Quid enim est, quo non progrediatur eodem ira quo furor?* Forsan quid enim est quod non progrediatur eodem ira quo furor? Praestantissimus autem Bentleius locum sic refingit. *Quid enim est quo non progrediatur ira?* Eo demum quo furor. Nec multo aliter Lambinus & Fabricius emendarunt.

2. *Illud laudatur Archytæ*]

Hoc plurimi memorant. Vide Plutarchum Tom. II. pagg. 10, 551. Valerium Maximum lib. IV. cap. I, 1. ext. Lactantium de Ira Dei cap. XVIII. Ambrosium Offic. lib. I. cap. XXI. n. 94. & Hieronymum ad Salvinam Epist. IX. p. 76. G. ac in Joelis cap. I. Seneca tamen de ira lib. I. c. 15. *Inde est, quod SOCRATES seruo ais, caederem te nisi irascerer.* Sed videtur σφάλμα πρὸς τὸν νόμον, qualia sunt in Seneca frequentia. Simile quidem dictum Platoni tribuitur, ut patet ex iis quae congegit Menagius ad Lærtii III, 38. Ejus collectaneis addas licet ipsum Senecam de Ira

an quicquam est secundum naturam, quod sit repugnante ratione? Quo modo autem, si naturalis esset ira; aut alius alio magis iracundus esset? aut finem haberet prius, quam esset ulta, ulciscendi libido? aut quemquam poeniteret, quod fecisset per iram? ut Alexandrum regem videmus, qui cum interemisset Clitum familiarem suum, vix a se manus abstinuit: tanta vis fuit poenitendi. Quibus cognitis, quis est qui dubitet, quin hic quoque motus animi sit totus opinabilis ac voluntarius? quis enim dubitarit, quin aegrotationes animi, qualis est avaritia, gloriae cupiditas, ex eo quod magni aestumetur ea res ex qua animus aegrotat, oriantur? unde intellegi debet, perturbationem quoque omnem esse in opinione. Et si fidentia, id est, firma animi confisio, scientia quaedam

Ira lib. III. cap. 12. & Stobaeum Serm. XX. pagg. 174, 175.

3 *Aut naturalem? an quicquam est secundum naturam*] Vulgo *aut naturalem? An quicquam esse potest secundum naturam* &c. At Reg. Pithoean. Vatic. & Pal. quart. *aut naturalem* hanc *quicquam est*, vel *es*, *secundum naturam* &c. unde sua sponte nascitur lectio quam dedimus.

4 *Aut finem haberet, priusquam esset ulta, ulciscendi libido*] Sic hunc locum praeclare restituit P. Manucius, quem merito secutus est D. Lambinus. Vulgo *ulla*, nec aliter MSSi: quorum apud se potiore esse con-

sensum testatur Gebhardus, quam magnificas ediciones Lambini. At homo noster, malae causae pessimus est patronus; nam plane ineptam esse Codicum scripturam statim videbit is, cui non omnino deest ratiocinandi facultas. Ira, desinente Cicerone, est ulciscendi libido. Si igitur *ira finem haberet, priusquam esset ulla ulciscendi libido*; finem haberet ira, priusquam esset; hoc est, existere desineret, priusquam existeret; quod plane repugnat. Igitur si non caecus, hac tamen in re luscitosus J. M. Brunsus, qui cur improbanda fuerit illa lectio non intelligebat.

dam est & opinio gravis, * non temere adscientis; * diffidentia quoque est metus expectati & independentis mali: &, si spes est expectatio boni, mali expectationem esse necesse est metum. Ut igitur metus, sic reliquae perturbationes sunt in malo: ergo ut constantia, scientiae, sic perturbatio, erroris est. Qui autem natura dicuntur iracundi, aut misericordes, aut invidi, aut tale quid; * eis sunt constituti quasi mala valetudine animi; sanabiles tamen: ut Socratis dicitur. * Cum multa in conventu vitia conlegisset in eum Zopyrus, qui se naturam cujusque ex forma perspicere profitebatur; derisus est a caeteris, qui illa in Socrate vitia non agnoscerent: ab ipso autem Socrate sublevatus, cum * illa sibi signa, sed ratione a se dejecta

1 Non temere adscientis] Vulgo adscientis; contra quam volunt Gebhardiani nostrique Codices.

2 Metus quoque est diffidentia expectati & independentis mali] Quid hoc est monstri? Lege diffidentia quoque est metus expectati & independentis mali. Sic & Latine loquitur Cicero, & inter fidenciam & diffidentiam servabitur oppositio.

3 Eis sunt constituti — ut Socratis dicitur] Sic opportune Cl. Bensleius: nam Codices habent, ei sunt constituti — ut Socrates dicitur.

4 Cum multa in conventu vitia conlegisset in eum Zopyrus] Pari fere modo probra quaedam

in eum explanantem & vitia dixit Amm. Marcellinus XXI, 10. Iste scilicet physiognomon stupidum esse Socratem dixit & bardum — addidit etiam mulierosum. Verba sunt Tullii de Fato cap. 5. ubi vide Interpretes. Huc referendum videtur, quod tradit Diogenes Laertius lib. II. §. 45. Φησι δ' Ἀριστοτέλης, ἰνquit, ΜΑΤΟΝ πῶς εἰδέναι ἐν Συρίῳ εἰς Ἀθήνας, τὰ πᾶσι ἄλλα καταγνώσκει τὸ Σωκράτους, καὶ δὴ καὶ βίαιον ἴσται τὴν πλειοτὴν αὐτοῦ. Quicquid sit huius, omnino falsum crediderim Gul. Spencernum, qui ad Origenis in Cels. lib. I. pag. 26. Physiognomonem, de quo loquimur, Zopyrum Thracem, Alcibiadis paedagogum, fuisse statuit. Vide

Maxi-

dejecta diceret. Ergo ut ⁶ optuma quis valetudine adfectus potest videri; at natura ad aliquem morbum proclivior: sic animus alius ad alia vitia propensior. Qui autem non natura sed culpa vitiosi esse dicuntur, eorum vitia constant e falsis opinionibus rerum bonarum & malarum; ut sit alius ad alios motus perturbationesque proclivior. Inveteratio autem, ut in corporibus, acrius depellitur quam perturbatio; citiusque repentinus oculorum tumor sanatur, ⁷ quam diuturna lippitudo depellitur. Sed ³⁸ cognita jam causa perturbationum, quae omnes oriuntur ex iudiciis opinionum & voluntatibus; sit jam hujus disputationis modus. Scire autem ⁸ nos oportet, cognitis, quoad possunt ab homine cognosci, bonorum & malorum finibus,

Maximum Tyrium Diss. xxxi.

§. 3.

⁵ Illa sibi signa, sed ratione a se dejecta diceret] Nullo modo ferri potest haec lectio; nec enim signa, quibus conjecturas suas faciunt nugivenduli Physiognomones, ratione queunt deijci; nec, si dejecta fuissent, ulla iudicii, quod tulit Zopyrus, daretur ansa. Mihi locum consideranti legendum videbatur, cum illa (sc. vitia) sibi insita natura, sed ratione a se ejecta diceret. Si Librariis usitatum calleas scripturae compendium, mutatio levis & exigua censebitur.

⁶ Ut optuma quis valetudine adfectus potest videri; at natura ad aliquem morbum proclivior]

Est ex Cl. Bemleii conjectura. Vulgo ut optima quisque valetudine adfectus potest videri; ut natura &c.

⁷ Quam diuturna lippitudo depellitur] Ultimam vocem non omnino postulat sententia. Certe quum paullo ante dixerit, inveteratio acrius depellitur, quam perturbatio; vix dubitem, quin invito Cicerone, repetitionem, nullo modo vel utilem vel elegantem, fecerit Librariorum stultitia.

⁸ Nos oportet] Vulgo vos. Ascensus vero, Erasmus, Manuceus alique recte nos ediderunt, ut ipse Tullius & adulescens, quocum locutus fingitur, intelligatur. Sic & Balliol. exhibet.

X

i Tamen

nibus, nihil a philosophia posse aut majus aut utilius optari, quam haec quae a nobis hoc quadriduo disputata sunt. Morte enim contempta, & dolore ad patiendum levato; adjunximus sedationem aegritudinis; qua nullum homini malum majus est. Etsi enim omnis animi perturbatio gravis est, nec multum differt ab amentia: ¹ tamen ita ceteros, ² cum sunt in aliqua perturbatione aut metus aut laetitiae aut cupiditatis, commotos modo & perturbatos dicere solemus: at eos, qui se aegritudini dederunt, miseros, afflictos, aerumnosos, calamitosos. Itaque non fortuito factum videtur, sed a te ratione propositum, ut separatim de aegritudine, & de ceteris perturbationibus disputaremus: in ea est enim fons miseriarum & caput. Sed & aegritudinis & reliquorum animi morborum una sanatio est omnis opinabilis esse & voluntarios; ea reque suscipi, quod ita rectum esse videatur. Hunc errorem, quasi radicem malorum omnium, stirpitus philosophia se extracturam pollicetur: ³ demus igitur nos huic excolendos, patiamurque nos sanari: ⁴ his enim malis insidentibus, non modo beati, sed

ne

¹ *Tamen ita ceteros*] Media vox in hac structura prorsus est otiosa; quapropter cum *Lambino Fabricio*que delenda mihi videtur.

² *Cum sunt*] Vulgo *sint*, adversantibus Reg. Pithoean. & Med

³ *Demus igitur*] Sic Reg. & Pithoean. Vulgo *demus ergo*.

Nihil interest: sequendi tamen videbantur optimi Codices.

³ *His enim malis insidentibus*] *Insidiantibus*, habet optimus Pal. quod *Gebhardus* observavit. Nisi verborum fuisset perparcus; Lectores eadem opera monere potuit, quam stulta sit & ad rem nihil faciat ista lectio.

ne sani quidem esse possumus. Aut igitur negemus quicquam ratione confici, cum contra nihil sine ratione recte fieri possit; aut, cum philosophia ex rationum conlatione constet, ab ea, si & boni & beati volumus esse, omnia adjumenta & auxilia petamus bene beateque vendi.

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARUM
DISPUTATIONUM

A D

M. BRUTUM

LIBER QUINTUS.

VIRTUTEM AD BEATE VIVENDUM
SE IPSA ESSE CONTENTAM.

QUINTUS hic, Brute, dies, finem faciet Tusculanarum disputationum: quo die est a nobis ea de re, quam tu ex omnibus maxime probas, disputatum. Placere enim tibi admodum sensi, & ¹ ex eo libro quem ad me accuratissime scripsisti, & ex multis sermonibus tuis, Virtutem ad beate vivendum se ipsa esse contentam. ² Quod etsi difficile est probatu, propter tam varia

¹ *Ex eo libro, quem ad me accuratissime scripsisti*] Intelligitur Bruti liber de Virtute, quem ad Ciceronem scripsit, ut ait noster lib. I. de Fin. cap. 3. Ex eo nonnulla profert Seneca Conf. ad Helviam c. ix. Vide Petr. Alcyonium de Exil. lib. I. pagg. 55, 56. ² *Quod etsi — fortunae*] Adducit Nonius in probatu.

varia & tam multa tormenta fortunae: tale tamen est, ut elaborandum sit, quo facilius probetur: nihil est enim omnium, quae in philosophia tractantur, quod gravius magnificentiusque dicatur: nam, ¹ cum aliqua causa inpulerit eos, qui primi se ad philosophiae studium contulerunt, ut, omnibus rebus posthabitis, totos se in optumo vitae statu exquirendo conlocarent: profecto spe beate vivendi tantam in eo studio curam operamque posuerunt. Quod si ab his inventa & perfecta virtus est, & si praesidi ad beate vivendum in virtute satis est: quis est, qui non praeclare & ab illis positam & a nobis susceptam operam philosophandi arbitretur? Sin autem virtus subiecta sub varios incertosque casus famula fortunae est; nec tantarum virium est, ut se ipsa tueatur: vereor, ne non tam virtutis fiducia nitendum nobis ad spem beate vivendi, quam vota facienda videantur. Equidem eos casus, ² in quibus me fortuna vehementer exercuit, mecum ipse considerans, ³ huic incipio sententiae diffidere: interdum

¹ Cum aliqua causa inpulerit eos] Vulgo ea. Sed ex orationis ductu patet illam voculam loco non convenire; quapropter legendum aliqua cum Cl. Bentleio, vel quaedam, quod eodem redit.

² In quibus me fortuna vehementer exercuit] Non erat, cur Lambinus praepositionem deleteret. Cicero pro Archia cap. xi. Gloria quidem detracta, iudices, quid est quod in hoc tam exiguo vitae

curriculo & tam brevi, tantis nos in laboribus exerceamus? Sallustius Epist. I. ad Caes. de Rep. Ordin. p. 524. In labore, patientia, bonisque praeceptis & factis fortibus exercitando. Quin, & ita legit Nonius in exercere, ubi hunc adducit locum.

³ Huic incipio sententiae diffidere: interdum & humani generis] Interpunctione mutata malim, huic incipio sententiae diffidere

terdum & humani generis inbecillitatem fragilitatemque extimescere: vereor enim, ne natura, cum corpora nobis infirma dedisset, hisque & morbos insanabilis & dolores intolerabilis adjunxisset, animos quoque dederit & ¹ corporum doloribus congruentis, & separatim suis angoribus & molestiis implicatos. ² Sed in hoc me ipse castigo, quod ex aliorum & ex nostra fortasse mollitia, non ex ipsa virtute, de virtutis robore existumo. Illa enim (si modo est ulla virtus; ³ quam dubitationem avunculus tuus, Brute, sustulit) omnia, quae cadere in hominem possunt, subter se habet; eaque despiciens casus contemnit humanos; culpaque omni carens, praeter se ipsam, nihil censet ad se pertinere.

dere interdum, & humani generis inbecillitatem fragilitatemque extimescere; quemadmodum, probante Bruto, locum distinxit MS. Gryphianus. Sic etiam Reg. & Pithoean.

¹ Corporum doloribus congruentis] In ultimo verbo mendum latere suspicatur D. Lambinus; nam cum significat Cicero naturam dedisse nobis animos ex corporum doloribus dolorem contrahentes, illa vox viro erudito non videtur hanc exprimere sententiam; quapropter reponit corporum doloribus coequentes seu coequentes, vel congravescentes, vel confungentes. Fr. autem Fabricius vulgatam lectionem retinet, & ita explicat, ut dicat Tullius se vereri, ne, ut corpora, sic animos quoque natura nobis

dederit imbecillos, qui corporum doloribus congruant, id est, convenient, ita ut animorum dolores non secus atque corporum intolerabiles sint. Si a Ciceronis manu fuit recepta scriptura, malim animos corporum doloribus congruentes, eos esse qui perturbantur, cum dolent corpora, & proinde cum doloribus corporum quodammodo concordant. At, ne quid dissimulem, Tullium reliquisse puto, corporum doloribus CONRUENTES. Minima certe est mutatio; quae tamen & loquendi modum & sensum commodum suppeditat.

² Sed in hoc me ipse — existumo] Hunc locum non sine levi quadam variatione profert Nonius in castigare.

³ Quam dubitationem avunculus

nere. Nos autem omnia adversa, cum venientia metu augentes, tum moerore praesentia, rerum naturam quam errorem nostrum damnare malumus. Sed & hujus culpa & ceterorum 2 vitiorum peccatorumque nostrorum omnis a philosophia petenda correctio est: *cujus in finem cum a primis temporibus aetatis nostra voluntas studiumque nos contulisset, his gravissimis casibus in eundem portum, ex quo eramus egressi, magna jactati tempestate confugimus. O vitae Philosophia dux! o virtutis indagatrix, † expultrixque vitiorum! quid non modo nos, sed omnino vita hominum sine te esse potuisset? tu urbis peperisti; tu dissipatos homines in societatem vitae convocasti; tu eos inter

culus tuus] Intelligit Cicero Catonem Uticensem, summae constantiae virum: is enim Serviliae, Bruti matris, frater erat uterinus. Vide *Plutarchum* in Caton. pag. 759. & in Bruto pag. 984.

4 *Cujus in finem — nostra voluntas studiumque nos contulisset*] Sic MS. Bak. & editio *Manuceiana*. Vulgo *compulisset*, quod cum *J. M. Bruto* duriuscule dici videretur, eum propterea *baronem* vocavit *Gebhardus*. Bonus autem vir conviciis alium petens, semet ipse percussit; nam verbo *compellendi* nullus est hac in re locus. Cicero quidem sponte sua philosophiae studio se dedit; at ei, qui *compellitur*, aut corpora vis aut rationalis adhibeatur necesse est.

‡ *Expultrixque vitiorum*] Cum

in Cod. Fabriciano scriberetur *excultrix vitiorum*, dubitavit *Gebhardus*, an non ea esset vera lectio, & *expurgatricis* obtineret potestatem. Hic scilicet ille est, qui contumelioso *baronum* nomine dehonestat alios — Sed ad rem. *Excultrix vitiorum*, prout etiam dant Reg. & Pithocan. non nisi flagitiorum servam & ornatricem potest denotare, quod est rei contrarium. Omnino sana est aliorum MSSorum lectio. *Apuleius* de Mundo cap. 1. *Mihi virtutis indagatrix, expultrixque vitiorum, divinarum particeps rerum, philosophia videbatur*. Quae cum scripsit, *Ciceronis* locus ei fuit in mentem. Quin & eum laudant *Lactantius* Div. Inst. III. 13. ac *Priscianus* lib. VIII. col. 784. neq. a vulgatis abeunt.

Y 4

1 Peccat

inter se primo domiciliis, deinde conjugijs, tum literarum & vocum communione junxisti; tu inventrix legum, tu magistra morum & disciplinae fuisti: ad te confugimus, a te opem petimus: tibi nos, ut antea magna ex parte, sic nunc penitus totosque tradimus. Est autem unus dies bene & ex praeceptis tuis actus, ¹ peccanti immortalitati anteponendus. Cujus igitur potius opibus utamur quam tuis? quae & vitae tranquillitatem largita nobis es, & terrorem mortis sustulisti. Ac philosophia quidem, tantum abest ut proinde ac de hominum est vita merita, laudetur; ut a plerisque neglecta, a multis etiam vituperetur. ² Vituperare quidem quam vitae parentem, & hoc parricidio se inquinare audet? & tam impie ingratus esse, ut eam accuset; quam vereri deberet, etiam si minus

¹ Peccanti immortalitati] MS. Colon. habet *perpetuitati & immortalitati*; quam lectionem probasse Fr. Fabricium, vehementer equidem miror: nam unum certe diem ex philosophiae praeceptis actum, *perpetuitati & immortalitati*, vel ut alii Codd. non minus inepte dant, *paene toti immortalitati*, ex iisdem praeceptis actae, non anteponendum censuit Tullius. Elegantissima est recepta lectio, quam nostri quidem confirmant MSSi; nec erat cur amicus Ursini reponeret *peccantis immortalitati*. De re ipsa sic Posidonius apud Senecam Epist. LXXVIII. Unus dies, inquit, hominum eruditorem plus paret, quam imperiti longissima aetas.

Sed cum primis huc facit locus Philonis a Lipsio jam laudatus, ubi ait: Ὑπαρχομαι ὃ τῷ τοιαύτῳ ἔργῳ εὐχρίως καλὸν γῆρας, ὃ δὲ πᾶσι πολυχρόνιον, ἀλλὰ τὸ μὲν φρονήσεως ἔστι τὸ γὰρ εὐχρίως πολυετίας ἀρετῶν, ὅσα καὶ βραχυπέρας φῶς ἐκείνῃ αἰσίνῃ μίαν γὰρ ἡμέραν ὑμεῖς αἰεὶ ἀποφύγετε ἀπὸ βέλους βίαντος μετὰ ἀρετῆς ἢ μετὰ ἰσχύος ἐν οὐκ αὐτῇ τῇ ἡμετέρᾳ, οὐκ αὖ τὸν φάυλον ἀντιπρόκειν βίον. Exstat in libro περὶ τοῦ τίς ἐστὶν τοῦ δεινοῦ πραγματικῶν κληρονομοί, pag. 407. F. edit. Genev.

² Vituperare — ingratus esse] Profert Lactantius Div. Inst. III, 14. & non quidem nihil a Tullij Codicibus abscedit.

minus percipere potuisset? Sed, ut opinor, hic error & haec indoctorum animis offusa caligo est; quod tam longe retro respicere non possunt, nec eos, a quibus vita hominum instructa primis sit, fuisse philosophos arbitrantur. Quam rem antiquissimam cum videamus, nomen tamen esse confitemur recens. Nam Sapientiam quidem ipsam quis negare potest, non modo re esse antiquam, verum etiam nomine? ³ quaecum divinarum humanarumque rerum, tum initiorum causarumque cujusque rei cognitione, hoc pulcherrimum nomen apud antiquos adsequebatur. Itaque & illos septem, qui a Graecis Σοφοί, Sapientes a nostris & habebantur & nominabantur; & multis ante saeculis ⁴ Lycurgum, cujus temporibus Homerus etiam fuisse ante hanc urbem conditam traditur; etiam heroicis

³ Quae cum divinarum—tum initiorum] Sic Lambinus edidit, probante Cl. Bentleio: nam vulgo deest secunda vox, nec eam Codices exhibent.

⁴ Lycurgum, cujus temporibus Homerus etiam fuisse traditur] Chronologiam, quam ponit Cicero, secuti sunt ii, qui, quemadmodum tradit Strabo lib. X. pag. 739. Lycurgum dixerunt εὐνοχῆσαι Ὀμήρῳ ἀστειλέσαι δὲ Χίῳ κατὰ τὰς πάλαι εἰς τὴν αἰών. Quibus cur Is. Casaubonus non sit assensus, nescio; pariter enim refert Plutarchus in Lycurg. pag. 39. eum pro nonnullorum opinione κατ' ἔψιν ἐπνοχῆσαι Ὀμήρῳ. Adi sis Joan. Marshamum ad Sacc. xv. rerum Aegypt. pag.

437, seqq. edit. Franeker. Hac in re mendosus est Suidas, cui medicinam dabo. Λυκῦργος, inquit, Σπυριώτης, νομοδότης & γέγονε ἢ Τρικλῶν μετὰ ἔτη ΟΚΤΩ', MS. Paris. ἔτη v. quod quinquaginta denotat. At omnino leg. ὀγδοήκοντα. Lycurgum μετὰ τὰς Ἡρακλείδης statuit Xenophon de Rep. Laced. p. 845. At Homero coaevus censetur ille Legislator; & Crates vult μετὰ τὴν Ἡρακλείδης καὶ μετὰ Ὀμήρῳ μετὰ ἔτη ΟΓΔΟΗΚΟΝΤΑ ἢ ἰλὺ ἀλώσεως. Vide Clementem Strom. I. p. 380. & auctorem vitae Homericæ, quam Dionysio Halicarnassæo tribuit Th. Galeus, pag. 284. Res videtur manifesta.

roicis aetatibus Ulixen & Nestorem, accepimus & fuisse & habitos esse Sapientes. ¹ Nec vero Atlas sustinere caelum, ² nec Prometheus affixus Caucaſo, nec ³ stellatus Cepheus cum uxore, genero, filia traderetur: nisi caelestium divina cognitio nomen eorum ad errorem fabulae traduxisset. A quibus ducti deinceps omnes, qui in rerum contemplatione studia ponebant, Sapientes & habebantur & nominabantur: idque eorum nomen usque ad Pythagorae manavit aetatem: quem, ut scribit auditor Platonis

¹ Nec vero Atlas sustinere caelum — nisi caelestium divina cognitio] Heraclitus de Incred. cap. IV. Ἀτλῆς ἀνὴρ τοῦτος ἐν τῇ κατὰ ἀστρονομίαν πρώτῳ κατέκειντο, προλέγων ὅτι χειμῶνας καὶ μεταβολὰς αἰσθάνει καὶ οὐρανοῦ, ἐκ τούτου φέρεται ἐν ὧν τὸ ἄστρον. Pari ratione fabulam enarrant Diodorus Siculus Bibl. lib. III. pag. 193. Herodotus apud Clementem Strom. I. pag. 360. Servius ad Aen. I. 745. & Isidorus Orig. xiv, 8. Hinc eum philosophis accensent Diogenes Laertius Prooem. §. 1. & Suidas in Ὀξ.

² Nec Prometheus affixus Caucaſo] Hanc in rem praecclare Servius ad Eclog. VI, 42. Ipsum etiam Prometheus per Mercurium in monte Caucaſo religaverunt ad saxum, & adhibita est Aquila, quae cor ejus exederet. Haec autem omnia non sine ratione finguntur. Nam Prometheus vir prudentissimus fuit — Hic primus Astrologiam Assyriis indicavit, quam residens in monte al-

tissimo Caucaſo nimia cura & sollicitudine deprehenderat &c. Vide & Aeschylus Prom. Vinc. vii. 456, 483.

³ Stellatus Cepheus] Inter astra politus, κατιστραφεύς. Cepheus, uxor ejus Cassiopeia, filia Andromeda, generique Perseus in sidera fuerunt relati. Videantur Cicero N. D. II. 43. Lucianus de Saltat. Tom. I. pag. 803. & Theon in Aratum p. 26.

⁴ Eumque cum Leone principe Phliasiorum] Eum locus non recipit. Legendum eumque Leone, ut monuimus ad Epit. Laertianii cap. xxii. pag. 63. De re ipsa sic Diogenes Laertius Prooem. §. 12. Φιλασίων ὁ πρῶτος ἀνέμειξε Πυθαγόρας, ἐκ τούτου φιλόσοφος ἔν Σικυῶνι ἀγαγόμενος Ἀἰώνι τῷ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ τοῦτον, ὃ ΦΙΛΑΣΙΩΝ, κατὰ Φασιν Ἡρακλείδης ὁ Περικλῆς ἐν τῇ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ἈΠΠΟΥ. Heraclidi Pontico Socrates adsentitur. Vide sis eundem Diogenem VIII, 8.

⁵ Navitatem nominis] Pythagoras

tonis Ponticus Heraclides vir doctus in primis, Phliuntem ferunt venisse; * eumque cum Leonte, principe Phliasiorum, docte & copiose differuisse quaedam: cujus ingenium & eloquentiam cum admiratus esset Leon, quaesivisse ex eo, qua maxime arte confideret: at illum, artem quidem se scire nullam, sed esse *Philosophum*: admiratum Leontem * novitatem nominis quaesivisse, quinam essent Philosophi, & quid inter eos & reliquos interesset: Pythagoran autem respondisse, *6 Similem sibi videri vitam*

goras nominis illius erat inventor, ut ait noster cap. 4. Nonnullos veterum locos hanc in rem protulit Menagius ad Laertii Prooem. §. 12. sed augeri facile possunt ejus collectanea. Stobaeus Ecl. Phys. pag. 27. Πυθαγόρας—ὡς τὸ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ τὴν τῶν δεινῶν προσηγορίαν. Lege φιλοσοφίας, ut recte scribitur apud Plutarchum Placit. I, 3. Vide Valerium Maximum lib. VIII. cap. vii, 2. ext. Quinctilianum Inst. Orat. XII, 1. Lactantium Epit. cap. xxxvi. pag. 87. Augustinum C. D. VIII, 2. de Trin. XIV, 1. Iamblichum vit. Pyth. §. 58. denique Joan. Sarisberiensium Policr. lib. VII. c. 4.

6 *Similem sibi videri*] Nos, iis praetermissis quas collegit Aeg. Menagius ad Laertii lib. VIII. §. 8. nostra proferemus. Totum igitur hunc locum Graece tantum non servavit Iamblichus vit. Pythag. §. 58. Ἐοικόντα γὰρ ἴσθι (Πυθαγόρας) τὴν εἰς τὴν βίαν τῶν ἀνθρώπων παροδὸν τῇ ἐπὶ τὰς πα-

νηγορίας ἀπατῶντι ὁμίλῳ· οἱ γὰρ οἱ αἰὲς παντὶ δυνάμει φαίνεται ὡς θραυτοὶ ἄλλοι κατ' ἄλλαν χρῆσαν ἀφικνῶνται, ὁ μὲν χρηματισμῷ καὶ κέρδει χεῖρ' ἀπεναντίας τὴν φέρειν ἐπιχειροῦν· ὁ δὲ δέξας ἴσθ' καὶ ἐπιδοκίμοι· ἡκεὶ τὰν ῥώμην τῷ σώματι· ἴσθ' ὃ καὶ τείνει ἄλδεις, καὶ τίνα ἐλδοδοκίμωσιν, συναλιζόμενοι τίπτεν θίνας ἵππας καὶ δημιουργημάτων καλῶν καὶ ἀρετῆς ἱερῶν καὶ λόγων· ὅτε δὲ καὶ τῷ βίῳ παντὶ δυνάμει ἀνθρώπων ταῖς ἀναιδέαῖς εἰς πᾶσι συναντῶσιν· τὸν μὲν γὰρ χρημάτων καὶ τρυφῆς αἰρεῖ πᾶσι· τὸν δὲ ἀρετῆς καὶ ἡγέμενης ἱμεῖοι, φιλοσοφίας καὶ δεξιότητος κατέχουσιν· αἰδομένηται δὲ ἵππας τοῦτον ἀνθρώπου τρέφειν, τὴν λανθάνουσαν τὴν καλλίστην διαείλαν, ὃ καὶ προσπορεύεται φιλόσοφον. Ad hoc dictum clare respicit Dion Chrysostomus Orat. XXVII. pag. 287. Arrianus Epict. lib. II. cap. xiv. pag. 208. Τοιαῦτά ἐστι τὰ ἡμέτερα, οἱ δὲ πανηγύροι, τὰ μὲν κλίσιν περιηγησόμεθα ἄγεται, καὶ οἱ βόες· οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν ἀνθρώποι, οἱ

tam hominum, & mercatum eum qui haberetur maximo ludorum apparatu totius Graeciae celebritate: nam ut illic alii corporibus exercitatis gloriam & nobilitatem coronae peterent; alii emendi aut vendendi quaestu & lucro ducerentur: esset autem quoddam genus eorum, idque vel maxime ingenuum, qui nec plausum nec lucrum quaererent; sed visendi causa venirent, studioseque perspicerent quid ageretur & quo modo: ¹ ita nos quasi in mercatus quandam celebritatem ex urbe aliqua, sic in hanc vitam ex alia vita & natura profectos; alios gloriae servire, alios pecuniae: raros esse quosdam, qui ceteris omnibus pro nihilo habitis, rerum naturam studiose intuerentur: hos se appellare sapientiae studiosos; id est enim philosophos: & ut illic liberalissimum esset, spectare nihil sibi acquirentem: sic in vita longe omnibus studiis contemplationem

οἱ δὲ πλεῖστοις ὀλίγοι δὲ πλείους οἱ κατὰ θάλασσαν ἐρχόμενοι τῆς παραγωγῆς &c. Synesius de Pro-
vid. pag. 128. Ὁ τοὶ Σάμου Πυθαγόρας τὸ σφόδρ' ἀλλ' ἢ διὰ μέγα (cum Petavio scribe ἄλλο οὐδὲν ἢ διὰ μέγα) φησὶν εἶναι τῶν τι ὄντων καὶ χειρότερον παραγωγῆς γὰρ αὐτῶν (legendum credo παραγωγῆς γὰρ αὐτῶν) εἰς τὸ κέρμα, ὥστερ' εἰς ἀγῶνα ἰσχυρὸν ἢ φ' ἢ διὰ σπουδῆς τὰ χειρότερα. Menander apud Stobaeum Serm. CXX. pag. 608.

Παθήματα νόμισα πρὶ εἰσὶν τὸν χρόνον.

Ὅτι φημι, τῷτοι —

Alexis apud Athenaeum lib. XI. pag. 463.

Ἀποδημίας δὲ τυγχάνειν ἡμῶς αἰ.

Τὰς ζῶντας, ὥστερ' εἰς πᾶν γένος πᾶν

Ἀφ' ἡμετέρων.

Vide & Senecam Epist. CXVIII.

¹ Ita nos quasi in mercatus quandam celebritatem ex urbe aliqua] Sic Nonius in merx. Aliis item nos. Sic Pythagoras autem ad suam περὶ τῆς μετεμψυχώσεως doctrinam respicit, de qua fuse Conr. Ritterhusius in Porphyrium vit. Pyth. §. 19. 45.

² Usque ad Socratem] Hac de re diximus ad lib. III. cap. 4. Cave tamen credas Philosophos vetustiores physica tantum curasse, res autem Ethicas omnino neglectissimas,

lectionem rerum cognitionemque praestare. Nec vero 4
 Pythagoras nominis solum inventor, sed rerum
 etiam ipsarum amplificator fuit; qui cum post
 hunc Philiastum sermonem in Italiam venisset,
 exornavit eam Graeciam, quae Magna dicta est,
 & privatim & publice, praestantissimis & insti-
 tutis & artibus: cujus de disciplina aliud tem-
 pus fuerit fortasse dicendi. Sed ab antiqua phi-
 losophia ² usque ad Socraten, qui Archelaum
 Anaxagorae discipulum audierat, numeri mo-
 tusque tractabantur; & unde omnia orerentur,
³ quove reciderent: studiosoque ab his siderum
 magnitudines, intervalla, cursus anquirebantur,
 & cuncta caelestia. Socrates autem primus
 philosophiam devocavit e caelo, & in urbibus
 conlocavit, & ⁴ in domus etiam introduxit, &
 coëgit de vita & moribus rebusque bonis &
 malis

neglexisse. *Diogenes Laertius* lib.
 II. §. 16. Ἐοικε ὅτι καὶ ὁ πρῶτος (Ἀρ-
 χέλαος) ἀψαυὲς τῆς ἡθικῆς καὶ γὰρ
 περὶ νόμων φιλοσοφῆσαι καὶ καλῶν
 καὶ δικαίων παρ' ὃ λαβὼν Σωκρά-
 τες, τὰ ἀνέστη καὶ εἰς τὸ εὖ καὶ ἠε-
 λήθη. Quinetiam de rebus ad
 vitam & mores spectantibus
 praecepisse Pythagoram, satis o-
 stendunt AUREA CARMINA, quae
 doctrinam repraesentant illius
 Philosophi. Hinc *Iamblichus* §.
 158. Τὸ πρὸς τὴν ἠθικὴν φιλοσο-
 φίαν καὶ τὴν λογικὴν ἐπιπλέοντες,
 quod quidem clare monstrat vit.
 Pyth. capp. 30, seqq.

³ Quove reciderent] Vulgo
 recederent. Sed quidam, *Lambi-*
no teste, legi posse putant reci-

derent; & vere quidem, prout
 merito statuit *Cl. Bentleius*. Eam
 certe lectionem prae se ferunt
Fabric. & *Med.*

⁴ In domus etiam introduxit]
 Sic *Reg.* & *Pal.* tert. Alii domos.
Diogenes Laertius II, 21. Socra-
 tem tradit γινώσκειν τὴν φύσιν θε-
 ωρίαν μὴ δὲ νόμους καὶ ἠθικά, οὗ
 ἡθικὰ ἀρχὴν φιλοσοφίᾳ ἐπὶ τὴν τῶν
 ἐργαστηρίων καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ καὶ
 ἐν φόρῳ ζῆται.

Ὅ, ττι τοι ἐν μεγάλῃσι καὶ
 ἐν ἀγροῖσι τίττονται

Ubi *Aldobrandinus* & *Menagius*
 nonnulla contulerunt. Iis addas
 licet *Eusebium* Pr. Evang. lib. xv.
 cap. LXII. pag. 855. Καίτοι, ἰν-
 quit, αὐτὸς (Σωκράτης) ἐκείνῳ τῷ
 Ἀναξά-

malis quaerere : cujus multiplex ratio disputandi rerumque varietas & ingenî magnitudo, Platonis memoria & literis consecrata, plura genera effecit dissentientium philosophorum. E quibus nos ¹ id potissimum consecuti sumus, ² quo Socraten usum arbitrabamur ; ut nostram ipsi sententiam tegeremus, errore alios levaremus ; & in omni disputatione quid esset simillimum veri, quaereremus. Quem morem cum Carneades acutissime copiosissimeque tenuisset, fecimus & alias saepe & nuper in Tusculano, ut ad eam consuetudinem disputaremus ; & quadridui quidem sermonem superioribus ad te perscriptum libris misimus : quinto autem die, cum eodem in loco confedissemus, sic est

5 propositum, de quo disputaremus. A. ³ Non mihi videtur ad beate vivendum satis posse virtutem. M. At Hercule Bruto meo videtur :

cujus

Ἀναξαγόρου καὶ Ἀρχιλάου φυσιο-
λόγῃ ζητοῦ

Ὅ, ττι οἱ ἐν μεγάλῃσι κακίῃσι
ἀγαθόν τι τέτυκται.

Vide sis & *Philonem* de Somniis pag. 446. Hoc versu in eandem rem usos fuisse *Menedemum* & *Aristippum* tradunt *Diogenes Laertius* vi, 103. & *Plutarchus* apud *Eusebium* P. E. lib. I. cap. VIII. pag. 24. Est autem *Homerius* *Odyss.* Δ, 392.

¹ Id potissimum consecuti sumus] Vulgo consecrati sumus. Ea sane lectio *Grutero* & *Gebhardo* satisfacere non debuit, cum renitantur MSSi, scripturaque,

quam exhibent, sana sit & sincera. *Plautus* *Afin.* Act. II. Sc. I, 13. Certum hercle est vestram consequi sententiam. *Cicero* *N. D.* lib. I. cap. 15. Quem *Babylonius* *Diogenes* consequens in eo libro, qui inscribitur de *Minerva*. Plura *Nonius* in consequi.

² Quo Socraten usum arbitrabamur] Ita *Reg.* & *Pithocan.* Vulgo arbitramur.

³ Non mihi videtur—satis posse virtutem] *Lambino* placet virtus, nec inficiari possum, quin ita fere loquantur *Romani*. Cum tamen alteram lectionem praestant omnes, quicunque sunt, *Codices*, ea quidem non temere videtur rejici-

cujus ego iudicium, pace tua dixerim, longe antepono tuo. A. Non dubito: nec id nunc agitur, tu illum quantum ames; sed ⁴ hoc, quod mihi dixi videri, quale sit: de quo a te disputari volo. M. Nempe negas ad beate vivendum satis posse virtutem? A. Prorsus nego. M. Quid? ad recte, honeste, laudabiliter, postremo ad bene vivendum satisne est praesidi in virtute? A. Certe satis. M. Potes igitur, aut qui male vivat, non eum miserum dicere; aut, quem bene fateare, eum negare beate vivere? A. Quidni possim? nam etiam in tormentis recte, honeste, laudabiliter, & ob eam rem bene vivi potest, dummodo intellegas, quid nunc dicam bene: dico enim, constanter, graviter, sapienter, fortiter: haec etiam ⁵ in eculeum conjiciuntur, quo vita non adspirat beata. M. Quid igitur? solane beata vita, quaeso, relinquitur

rejicienda. *Agellius N. A. lib. IV. cap. XI. Videtur autem de ἀνάγκη non essetato causam erroris fuisse. Iterum VI, 5. Uti existimasse Alfenum videtur. Pari certe modo passim Augustinus. Sic contra Acad. lib. I. cap. 2. Alteri vestrum videtur beatam vitam sola investigatione veritatis posse — contingere. Et lib. III. cap. 3. Cui ergo videtur sapientem scire sapientiam, non utique videtur nihil scire sapientem. Sic & ejusdem libri cap. 5. Ut mihi, ita etiam illi videtur, sapientem scire sapientiam. Vide nos infra cap. VIII.*

⁴ Sed de hoc — de quo a te

disputari volo] Scabra lectio, quam, *Victorio* praeunte, *Gebhardus* exhibuit. Omnino legendum sed hoc, scilicet agitur, ut habent *Reg. Pithocan.* & veteres editi, quos sequor.

⁵ In eculeum conjiciuntur] Eculeus ita dictus, quod ad equi formam concinnatus esset, machina fuit lignea torquendis hominibus comparata. De ea crebra fit & apud *Ethnicos* & apud *Christianos* mentio, eamque multis descripsit, & *Car. Sigonii* aliorumque doctorum virorum errores hac in re notavit *Ant. Gallonius* de Martyr. Cruciat. cap. LII. pagg. 94. seqq.

linquitur extra ostium limenque carceris: cum constantia, gravitas, fortitudo, sapientia, reliquaeque virtutes rapiantur ad tortorem, nullumque recusent nec supplicium nec dolorem? A. Tu, si quid es facturus, nova aliqua conquiras oportet: ista me minime movent: non solum quia pervolgata sunt; sed multo magis quia tamquam levia quaedam vina nihil valent in aqua, sic Stoicorum ista magis gustata quam potata delectant. Velut iste chorus virtutum in eculeum inpositus imagines constituit ante oculos cum amplissima dignitate; ut ad eas cursim perrectura, nec eas beata vita a se desertas passura videatur: cum autem animum ab ista pictura imaginibusque virtutum ad rem veritatemque traduxeris; hoc nudum relinquitur, possitne quis beatus esse, quamdiu torqueatur.

1 M. Atilio] Regulum dicit, cuius mors cruciabilis est decantatissima. Inter alios plures vide Valerium Maximum lib. IX. cap. II, 1. ext. Agellium N. A. VI, 4. & Augustinum C. D. I, 15.

2 Q. Caepione] Is aurum Toloſanum abstulit, quod sacrilegium causa exſcidiſ Caepioni exercitusque ejus poſtea fuit, ut tradit Juſtinus XXXII, 3. Vide ſis & Agellium III, 9. Si Valerio Maximo fides lib. VI. cap. IX, 13. in publicis vinculis ſpiritum depoſuit, corpusque ejus, ſineſti carniſicis manibus laceratum, in ſcalis Gemoniis jacens magno cum horrore totius fori Romani conſpectum.

Diverſo tamen modo rem narrat lib. IV. cap. VII, 3. ut forſan alius ab eo, qui Ciceroni memortur, fuerit is, cujus priore loco meminit Valerius. Sane Caepionem hunc in ἀντιχρήματα κατησπίσκει τὸν βίον, ὡς ἰσχυροὺς ἐκβληθέντα ἐκ τῆς πατρίδος docet Strabo lib. IV. p. 286, 287. eumque Smyrnae exulaſſe, teſtis eſt noſter pro Corn. Balbo c. XI.

3 M. Aquilio] Hunc a Mithridate conjectum in vincula tradunt Athenaeus lib. V. pag. 213. Epitome Liviana LXXXVIII. & Valerius Maximus lib. IX. cap. XIII, 1. Alia tamen & diverſa prorsus ratione rem, ſi modo locus integer eſt, nec quicquam deſicit

atur. Quamobrem hoc nunc quaeramus: virtutes autem noli vereri, ne expostulent & querantur se a beata vita esse relictas: si enim nulla virtus prudentia vacat, prudentia ipsa hoc videt, non omnis bonos esse etiam beatos; multaue de ¹ M. Arilio, ² Q. Caepione, ³ M. Aquilio recordatur. Beatamque vitam, ⁴ si imaginibus potius uti quam rebus ipsis placet, conantem ire in eculeum retinet ipsa prudentia; negatque ei cum dolore & cruciatu quicquam esse commune. M. Facile patior te isto modo agere: etsi iniquum est praescribere mihi te, quemadmodum a me disputari velis. Sed quaero, utrum aliquid actum superioribus diebus, an nihil arbitremur? A. Actum vero, & aliquantum quidem. M. Atqui, si ita est, ⁵ profligata jam haec & pacne ad exitum adducta

deficit, narrat Diodorus Siculus in Excerpt. Peiresc. pag. 401. Οἱ ἐν τῇ Λίσσῃ, inquit, διγνωσαν τὸν Ἀκίλλιον εἰς Μιτυλήναιον συμπεφυγόντα καὶ ποσειδημόνῃ παραδόντι τῷ Μιθριδάτῃ. Ἐπιλέξαντες ἔν τῶν νίων τὸς ἀλκὴν ἀφαιροῦντες ἐπέμψαν ἐπὶ τὸ κατὰλυμα· οἱ δὲ ἄνδρες προεπιστάτες τῆς πόλεως, καὶ τὸν Ἀκίλλιον ἀρπάξαντες ἔδωκαν αὐτὸς καλίστην τῷ βασιλεῖ καὶ χειροπέδην δωρεάν ἐπέμψοντες. Ille vero φθάσας τὸς μίλλοιους συναρπάξας, sibi manus intulit. Velleius Patroculus lib. II. cap. 18. Mithridatesi victos tradiderunt; quibus libertas, in unius Theophanis gratiam, postea a Pompeio restitu-

ta est. At, si credimus Appiano Bell. Mithrid. pag. 316. cum Mithridates ἔλθῃ, διδιδόμεν ἐπὶ οὐκ ἀσκήματο, καρῶσιντα τοῖς ἑσπέρῃ, ὅτι Μάνθῃ εἶς μίχρως ἐν Πυργάμῳ τῷ σῴματι αὐτοῦ κατεχόμενος χροῖον. Ejus meminerunt Arnobius & alii. Vide nos ad Minucii Felici cap. XXXVII. pag. 179.

⁴ Si imaginibus potius uti quam rebus ipsis placet] Falluntur Lambinus & Fabricius, qui legendum pronuntiant, nisi imaginibus potius uti. Nam figurata illa dictione, quam paullo ante Tullius adhibuit, statim utetur Adolescens.

⁵ Profligata jam haec & pacne ad exitum adducta quaestio est]

ducta quaestio est. A. Quo tandem modo? M. Quia motus turbulenti jactationesque animorum incitatae & impetu inconsiderato elatae, rationem omnem repellentes, vitae beatae nullam partem relinquunt. Quis enim potest, mortem aut dolorem metuens, quorum alterum saepe adest, alterum semper inpendet, esse non miser? Quid, si idem (quod plerumque fit) paupertatem, ignominiam, infamiam timet; si debilitatem, caecitatem; si denique, quod non singulis hominibus, sed potentibus populis saepe contingit, servitutem: potest ea timens esse quisquam beatus? Quid, qui non modo ea futura timet, verum etiam fert sustinetque praesentia? adde eodem exsilia, luctus, orbitates: qui rebus his fractus² aegritudine eliditur, potest tandem esse non miserrimus? Quid vero illum, quem

Hanc loquendi rationem parum Latinam censuit *Agellius* N. A. XV, 5. quapropter eum jamdiu notavit *Lipsius* ad *Taciti* Hist. II, 4. Et merito quidem, quod ostendit *Graevius* ad *Fustini* lib. XXII. cap. 8. *Nonius* autem, licet hunc locum *Ciceronis* adducat in profigare, tamen *Agellio* fidem videtur dedisse, verbumque pessimum ad usum trahi coepisse queritur. Quasi *Cicero* Latinitatis auctor non sit idoneus! Sic lib. XII. Fam. Epist. 30. *Qui*, profligato bello ac paene sublato, renovatum bellum gerere conamur. *Livius* lib. XXI. cap. 40. Sed ita forsitan decuit, cum foderum ruptore duce ac populo,

Deos ipsos sine ulla humana ope committere ac profligare bellum; nos autem — commissum ac profligatum conficere. *Seneca* de Benef. lib. VII. cap. 13. Haec quoque, quae venit, quaestio, profligata est in prioribus. Non aliter *Florus* aliique.

1 Non singulis hominibus, sed potentibus populis saepe contingit] Vulgo non singulis hominibus, sed potentibus populis saepe contingit. Nos autem Reg. & Pirhoean. sequimur. Malim tamen sed & potentibus populis saepe contingit; ut non singulis hominibus eadem tribuatur potestas ac non tantum singulis hominibus: quod passim fit. *Theocritus* Idyll. X, 19.

quem libidinibus inflammatum & furentem videmus; omnia rabide adperentem cum inexplebili cupiditate; quoque adfluentius voluptates undique hauriat, eo gravius ardentiusque ficientem; nonne recte miserrimum dixeris? Quid elatus ille levitate, inanique laetitia exsultans & temere gestiens; nonne tanto miserior, quanto sibi videtur beator? Ergo ut hi miseri; sic contra illi beati, quos nulli metus terrent, nullae aegritudines exedunt, nullae libidines incitant, ³ nullae futiles laetitiae, exsultantes languidis liquefaciunt voluptatibus. Ut ⁴ maris igitur tranquillitas intellegitur, nulla ne minima quidem aura fluctus commovente: sic animi quietus & placatus status cernitur, cum perturbatio nulla est, qua moveri queat. Quod si est, qui vim fortunae, qui omnia humana,

¹ quae-

— Τοφλός δ' ΟΥΚ αὐτὸς δ' ἡλῆτο,

'ΑΛΛΑ' ΚΑΙ' ἀφρόνους ἔως—
Democrates in Sentent. Aur. pag. 630. Ἐχθρὸς ΟΥΚ ὁ ἀδυνάω, 'ΑΛΛΑ' ΚΑΙ' ὁ βελύων. Dionysius Halicarnasseus Τίχνης cap. ix. Καὶ τὰ μίτρα τῶν ἰσχυροτέρων λόγων παιδίδας ἡμῶς ὁ Όμοιος, ὅτι ΟΥ τῆς ὑπερηφάνειας δίδται, 'ΑΛΛΑ' ΚΑΙ' τῆς ἐν χρείᾳ συντημίας, ubi Cl. Clarkius ad Homeri Iliad. A, 503. frustra reponit ὁ ΜΟ' NON ὑπερηφάνειας. Vide sis quae diximus ad Ciceronis N. D. II, 64. & Dan. Fessellium Advers. Sacr. IV, 3.

² Aegritudine eliditur] In nonnullis libris debilitatur; sed a recepta lectione praeter antiquissi-

mos Codices merito stat Nonius in elidere.

³ Nullae futiles laetitiae, exsultantes] Lege, nullae futiles laetitiae ET exsultantes, languidis liquefaciunt voluptatibus. Vide lib. iv. capp. 16, 31.

⁴ Maris igitur tranquillitas] Graecis dicitur *μολακία*, quam vocem Romana civitate donabant Caesar B. G. III. 15. & Seneca Epist. LXVII. Ad horum imitationem Sulpicio Severo Dial. I. cap. 4. & Aur. Victori de viris Illustr. cap. 22. *mollicies maris* nuncupatur. At antiquis Latinis FLUSTRA dicuntur, cum in mari fluctus non moventur, quam Graeci *μολανίμ* vocant, uti docet Fessius.

¹ quaecunque accidere possunt, tolerabilia ducatur, ex quo nec timor eum nec angor attingat; idemque si nihil concupiscat, nulla exferatur animi inani voluptate: quid est, cur is non beatus sit? & si haec virtute efficiuntur, quid est, cur virtus ipsa per se non efficiat beatos? A.

- 7 ² Atqui alterum dici non potest, quin hi, ³ qui nihil metuant, nihil angantur, nihil concupiscant, nulla inpotenti laetitia exferantur, beati sint; itaque id tibi concedo: alterum autem jam integrum non est: superioribus enim disputationibus effectum est, vacare omni animi perturbatione sapientem. M. Nimirum igitur confecta res est: videtur enim ad exitum venisse quaestio. A. Propemodum id quidem. M. Verum tamen mathematicorum iste mos est; non est philosophorum: nam geometrae, cum aliquid docere volunt, si quid ad eam rem pertinet eorum quae ante docuerunt, id sumunt pro concessio & probato: illud modo explicant, de quo ante nihil scriptum est: philosophi, quamcunque rem habent in manibus, in eam quae conveniunt congerunt omnia, etsi alio loco disputata sunt. Quod ni ita esset; cur Sto-
- icus

¹ Quaecunque accidere possunt] Sic Reg. Pithoean. & Balliol. Vulgo quae cuique. Cl. autem Bentleyus legit quae cuiquam accidere possunt.

² Atqui alterum dici non potest] D. Lambinus rescribit, atqui alterum non dici non potest; vel atqui alterum negari non

potest. Sed locus remedio non indiget.

³ Qui nihil exferantur] Haec affert Nonius in impotens: cujus libri si corrupti non sunt, ipse Codicibus vitiosis est usus.

⁴ Ullam à philosophia vocem] Vulgo ullam in philosophia vocem. Nos autem Vatic. Codicis lectio-

icus, si esset quaesitum, Satisne ad beate vivendum virtus posset, multa diceret? cui satis esset respondere, Se ante docuisse nihil bonum esse, nisi quod honestum esset: hoc probato, consequens esse, beatam vitam virtute esse contentam: & quo modo hoc sit consequens illi, sic illud huic; ut, si beata vita virtute contenta sit, nisi honestum quod sit, nihil aliud sit bonum. Sed tamen non agunt sic: nam & de honesto, & de summo bono separatim libri sunt: & cum ex eo efficiatur, satis magnam in virtute ad beate vivendum esse vim, nihilominus hoc agunt separatim; propriis enim & suis argumentis & admonitionibus tractanda quaeque res est, tanta praesertim: cave enim putes⁴ ullam a philosophia vocem emissam clariorem, ullumve esse philosophiae promissum uberius aut majus. Nam quid profitetur, ô Dî boni? perfecturam se, qui legibus suis paruisset, ut esset contra fortunam semper armatus, ut omnia praesidia haberet in se bene beateque vivendi, ut esset semper denique beatus. Sed videro, quid efficiat: tantisper hoc ipsum magni aestumo, quod pollicetur: ⁵ nam Xerxes quidem refertur

lectionem recepit; hic enim, ut in sequentibus verbis, *οὐκ ἐπὶ φιλοσοφίᾳ* philosophia.

⁵ Nam Xerxes quidem] *Valerius Maximus* lib. IX. cap. I. 3. ext. *Age, Xerxes opum regiarum ostentatione eximia, eo usque luxuria gaudebat, ut editto praemium ei proponeret, qui novum*

voluptatis genus reperisset. Idem de Dario, quem vicit Alexander, testatum reliquit *Clearchus* apud *Athenaeum* lib. XII. pag. 539. Id autem de cunctis Persarum Regibus affirmat *Theophrastus* apud eundem lib. IV. p. 144. *Θιόφραστος ἐν τῇ πρὸς Κασσιόπεον πρὶ βασιλέως — τῷ Περσῶν*
Z 3

refertus ¹ omnibus praemiis donisque fortunae, non equitatu, non pedestribus copiis, non navium multitudine, non infinito pondere auri contentus, ² praemium proposuit ei, qui invenisset novam voluptatem: ³ qua ipsa non fuit contentus: neque enim umquam finem inveniet libido. Nos vellem praemio elicere possemus, qui nobis aliquid adtulisset, quo hoc fir-
 8 mius crederemus. A. Vellem id quidem: sed habeo paulum, quod requiram; ego enim ad-
 sentior, eorum quae posuisti alterum alteri consequens esse, ut, quemadmodum si quod honestum sit, id solum sit bonum, sequatur vitam
 beatam

ὅσοι βασιλεῖς ἐπὶ τρυφῇ προση-
 ρώτην τοῖς ἰφικλείουσι πρὸς καὶνὴν
 ἡδονὴν ἀργυρίῳ πλεῖστον. Vide &
 lib. XII. pag. 545.

¹ Omnibus praemiis donisque fortunae] Lambinus rescribendum conjectit, omnibus muneribus donisque fortunae. Mihi nihil videtur innovandum. *Julius Firmicus* de Error. Prof. Relig. pag. 17. *Custodes primum regalibus praemiis muneribusque corrupti.* *Lactantius* Epit. cap. LIX. pag. 178. *Ipsi praesides legum praemiis muneribusque corrupti.* Cum eadem sint munera & dona, non video cur noster praemiis donisque, sicut illi praemiis muneribusque uti non possit. Quinetiam *Proba Falconia* Virgiliocent. vi. 8. *magorum praemia* pro donis quae Jesu nascenti dederunt, adhibet.

² Praemium proposuit ei] Ul-

timam vocem suppeditavit *Elieus*. sec. deest enim in vulgatis.

³ Qua ipsa non fuit contentus] Vulgo qua ipse non fuit contentus. Nos *Reg. Pithocan.* & *Med.* sequimur. Persarum vero regibus τὰ πλεῖστα ἐπὶ τῶν πλεονέκτων ὅσα τὰ πρότερον εἴχοντο, ἡδονὰς αὐτῶν ἀφῆρταν, ἀλλὰ τι καὶνὰ εἰς ἐπιμνησάμεναι, καὶ ὅσα καὶ ἀσυνήτως καὶ γὰρ καὶνὸποίηται. Verba sunt *Athenaei* lib. XII. pag. 515.

⁴ Aristone & Antiocho] Sic paullo post: Cum Aristone nuper — dissensio fuit. *Leon.* autem *Malaspina* & *D. Lambinus* utrobique reponunt *Aristo*. Sane *Cicero* in *Bruto* cap. 97. *Aristum* vocat hospitem & familiarem suum; ac lib. v. ad *Attic.* Epist. 10. monet se apud eum fuisse. Idem *Acad.* I, 3. *Brutus Aristum Atheni-*

beatam virtute confici: sic, si vita beata in virtute sit, nihil esse nisi virtutem bonum. Sed Brutus tuus auctore ⁴ Aristone & Antiocho non sentit hoc: putat enim, etiamsi sit bonum aliquod praeter virtutem. M. Quid igitur? contra Brutumne me dicturum putas? A. Tu vero, ut videtur: nam praefinire non est meum. M. Quid cuique igitur consentaneum sit, alio loco: nam ista mihi & cum Antiocho saepe, & cum Aristone nuper, cum Athenis imperator apud eum deversarer, dissensio fuit: mihi enim non videbatur quisquam esse beatus posse, cum in malis esset: ⁵ in malis autem sapientem

Athenis audivit aliquamdiu, cuius tu fratrem Antiochum. Iterum de Fin. V, 3. Antiochi sententiam tibi (Bruto) qui fratrem ejus ARISTUM frequenter audieris, maxime probatam existimo. Antiochi tamen fratrem Aesium vocat Plutarchus in Bruto pag. 984. ubi Aesium rescribendum censuerim; Ariston enim philosophus erat Peripateticus, in Ceo insula natus, & ab Antiochi fratre distinguendus, qui fuit Ascalonita. Vide Plutarchum de Exsil. pag. 605. Strabonem lib. X. pag. 745. XIV, p. 972. XVII. pag. 1139. & Diogenem Laertium V, 64. De hoc intelligendus videtur Aelianus V. H. VII, 21. Οὐκ ἀνέβη Κρίτων, inquit, τῷ τῷ 'ΑΡΙΣΤΩΝΟΙ Δόγῃ Πρωτῷ. Nam Jac. Perizonius de Antiochi fratre minus recte cepit, quem Cicero non Aristonem, sed

Aristum semper nominat. Hinc Acad. lib. II. cap. 4. Complures dies, adhibito Heraclito, doctisque compluribus & in his Antiochi fratre Ariston, & praeterea Aristone & Dione, quibus ille secundum fratrem plurimum tribuebat, multum temporis in ista una disputatione consumpsimus. Haec etiam loca faciunt, ut nihil, invitis libris, hic mutandum statuam.

5 In malis autem sapientem esse posse] Subintelligas oportet, mihi videbatur; adeo ut ea sit hoc in loco loquendi ratio, quam legitimam esse docuimus ad hujusce libri cap. 5. Attamen, ne quid dissimulem, Bak. & Balliol. exhibent, in malis autem sapiens esse posset, unde, postrema litterula demta, rescribi queat, sapiens esse posse prout diserte Med.

tem esse posse, si essent ulla corporis aut fortunae mala. Dicebantur haec, ¹ quae scripsit etiam Antiochus locis pluribus, Virtutem ipsam per se beatam vitam efficere posse, neque tamen beatissimam: deinde ex maiore parte plerasque res nominari, ² etiam si quae pars abesset; ut vires, ut valetudinem, ut divitias, ut honorem, ut gloriam; quae genere, non numero cernerentur: item beatam vitam, etiam si ³ ex aliqua parte clauderet, tamen ex multo maiore parte obtinere nomen suum. Haec nunc enucleare non ita necesse est: quamquam non constantissime dici mihi videntur: nam & qui beatus est, non intellego quid requirat, ut sit beatior: si est enim quod desit, ne beatus quidem est: & quod ex maiore parte ⁴ unamquamque rem appellari spectarique dicunt, est ubi id isto modo valeat. Cum vero tria genera malorum esse dicant: qui duorum generum malis omnibus urgeatur, ut omnia adversa

¹ Quae scripsit etiam Antiochus] Reg. & Pirhoean. quae scripta sit. Med. Bak. & Balliol. quae scripta sunt etiam Antiochus; quod non male se habet, si modo legas Antiocho.

² Etiam si quae] Sic Reg. & Pirhoean. Vulgo qua.

³ Ex aliqua parte clauderet] Ita Gebhardus e suis edidit MSS. tis, quibuscum faciunt nostri. Veteres impressi claudicaret; quod à Librariis alterius verbi potestatem non capientibus videtur natum. Noster in Orat. cap. 31. Quid est, cur claudere, aut

insistere orationem malint. Torrens Andr. Aët. III. Sc. III, 41. Nolo tibi ullum commodum in me claudier. Agellius N. A. XIII, 20. Senties suavitatem sanis CLAUDERE. Apuleius de Deo Socratis pag. 692. Ut ubi dubitatione CLAUDET, ibi divinatione confisteret: sic enim tres MSS. Cantab. non claudicaret, ut vulgati. Sic etiam Symmachus lib. I. Epist. 33. Ausonius in Prol. Sap. vi. 32. & alii. Vide Just. Lipsium Var. Lect. lib. II. cap. 6. G. J. Vossium in Etym. v. claudus,

adversa sint in fortuna, omnibus oppressum corpus & confectum doloribus; huic paulumne ad beatam vitam deesse dicemus, non modo ad beatissimam? Hoc illud est, quod Theophrastus sustinere non potuit: nam, cum statuisset verbera, tormenta, cruciatus, patriae eversiones, exsilia, orbitates, magnam vim habere ad male misereque vivendum; ⁵ non est ausus elate & ample loqui, cum humiliter demisseque sentiret; quam bene, non quaeritur; constanter quidem certe. Itaque mihi placere non solet, consequentia reprehendere, cum prima concesseris. Hic autem, elegantissimus omnium philosophorum & eruditissimus, non magnopere reprehenditur, cum tria genera dicit bonorum: vexatur autem ab omnibus; primum in eo libro, quem scripsit de vita beata, ⁶ quod multa disputarit, quamobrem is, qui torqueatur, qui cruciatur, beatus esse non possit: in eo etiam putatur dicere, ⁷ in rotam (id est genus quoddam

claudus, & J. Fr. Gronovium ad Livii XXII, 39.

4. *Unamquamque rem appellari*] Absurde Pall. omnes dant partem, cum quibus faciunt Reg. Pithoean. & Bak. sed veram lecti onem retinent Med. & Balliol.

5. *Non est ausus — sentiret*] Haec pro more suo parum emendate profert Nonius in *demissum*.

6. *Quod multa disputarit*] Vulgo in quo multa disputas. Verum sententia postulat hanc, quae Cl. Bensleio debetur, emendationem.

7. *In rotam*] Voces quae sequuntur, id est genus quoddam tormenti apud Graecos, Glossematis loco, post Brasimnum, Manucius, Lambinus, & Gebhardus habuerunt. Eadem mihi stat in animo sententia; licet enim *rota* Graecum fuerit tormenti genus, adeoque non importunus foret Cicero, si qualem vellet *rotam* suis indicasset: attamen cum plures sint MSSi, qui voces istas nesciunt; mihi dubium non videtur, quin Scholiastae cuidam quum debeant.

dam tormenti apud Graecos) beatam vitam non escendere: non usquam id quidem dicit omnino; sed, quae dicit, idem valent. Possum igitur, cui concesserim in malis esse dolores corporis, in malis naufragia fortunae, huic suscensere dicenti, non omnis bonos esse beatos? cum in omnis bonos ea, quae ille in malis numerat, cadere possint. Vexatur idem Theophrastus & libris & scholis omnium philosophorum, quod in Callisthene suo laudavit illam sententiam,

Vitam regit fortuna, non sapientia.

Negant ab ullo philosopho quicquam dictum esse languidius: recte id quidem: sed nihil intellego dici potuisse constantius: si enim rot

sunt

ant ortum. *Apuleius* Metam. lib. III. pag. 79. *Nec mora, cum ritum* GRAECIENSI ignis & ROTA, cum omne flagrorum genus inferuntur. Idem lib. X. pag. 326. *Nec ROTA vel eculeus, more* GRAECORUM, tormentis ejus *apparata jam deerant.* Rota, τροχός, ξύλινόν τι ἢ δι' αὐτοῦ διαμύμναι οἱ αἰχμαῖ ἐκκαλῶσιν, ut ex *Aristophanis* Scholiaſte in *Pacem* vl. 451, *Suidas* docet,

1 *Vitam regit fortuna, non sapientia*] Dubitat *Erasmus*, an hic apud nostrum *senarius* casu sit elapsus. Non animadvertit vir summus illum ex Iambico Graeco translatum esse, qui sic se habet:

Τόχη τὰ θνητῶν πράγματα, σύν
ἀνθρώποις.

Exstat apud *Plutarchum* περὶ τῶ-
xης pag. 97. Exstat etiam apud
Stobaeum Eclog. Phys. pag. 14.
& *Chaeremoni* tribuitur. Imitatur
suppositicius iste *Phalaris*
Epp. 10, 32.

2 *Quam enim sibi constanter*] *Leg. autem*, postulante sententia; vel etiam, quod *Cl. Benthleius* voluit, prorsus deleatur illa vocula.

3 *Laudat tenuem victum*] *Vide* *Laertium* X, 130, seqq. & ibi *Menagium*. Nonnulli tamen *Epicurum* gulae & luxus incusarunt. Hinc *Timocrates* apud *Laertium* X, 6. dixit αὐτὸν δις ἡμέρας ἡμέῃ ἀπὸ τροφῆς &c. *Athenaeus* lib. VII. pag. 279. Περὶ δὲ τοῦ Ἐπικούρου Τίμων ἐν τείνῃ Σέλανος φησὶ

Γὰρ καὶ χαλεζόμην, τῆς ὃ λα-
μυρώτερον οὐδὲν.

Ταύτης

sunt in corpore bona, tot extra corpus in casu
atque fortuna; nonne consentaneum est, plus
fortunam, quae domina rerum sit & externa-
rum & ad corpus pertinentium, quam consili-
um valere? An malumus Epicurum imitari?
qui multa praeclare saepe dicit: * quam enim
sibi constanter convenienterque dicat, non la-
borat. † Laudat tenuem victum: philosophi
id quidem: sed si Socrates aut Antisthenes di-
ceret; non is qui finem bonorum voluptatem
esse dixerit. ‡ Negat quemquam jucunde posse
vivere, nisi idem honeste, sapienter, iusteque vi-
vat: nihil gravius, § nihil philosophia dignius;
nisi idem hoc ipsum, honeste, sapienter, iuste,
ad voluptatem referret. Quid melius, quam ¶ For-
tunam

Ταύτης γὰρ ἔστιν ὁ αἰὼν καὶ τῆς ἑλ-
λης τῆς κατὰ σάρκα ἰδέσθαι ἐπὶ τῶν
αὐτῶν ἐν ἰδρυσίν καὶ Μαγιστρῶν.
Videndus etiam Suidas in 'Επι-
κῶ. Sed haec aliaque similia
calumniarum loco sunt habenda:
hunc enim philosophum parce
duriterque vixisse scriptores ido-
nei testantur. Eorum suffragia
collegere Petr. Gassendus de vit.
& mor. Epic. lib. VI. cap. 3. &
Joach. Kubinus ad Aeliani V.H.
lib. IV. cap. 13.

‡ Negat quemquam jucunde]
Cicero de Fin. lib. I. cap. 18.
Clamat Epicurus, is, quem vos
nimis voluptatibus esse deditum
dicitis, non posse jucunde vivi
nisi sapienter, honeste, iusteque
vivatur; nec sapienter, honeste,
iuste, nisi jucunde. Graeca sic
se habent: Ὅσα ἐν ἰδίῳ ζῇ

ἄν τῷ Φροῦνι καὶ καλῶς καὶ δι-
καίως αὐτὸ Φροῦνι καὶ καλῶς καὶ
δικαίως ἄν τῷ ἰδίῳ. Exstant a-
pud Laertium X, 132, 140. Vi-
de & lib. XV. Fam. Epist. 19.
§ Nihil philosophia dignius]
Eliens. sec. philosopho. Non ma-
le. Sed nec male se habet alio-
rum codicum lectio. Vide sis
infra cap. 25.

¶ Fortunam exiguam interve-
nire sapienti] Seneca de Const.
Sap. cap. 15. Epicurus, Raro,
inquit, sapienti intervenit Fortu-
na. Eiusdem dicti meminere
noster de Fin. I, 19. & Vitruvius
lib. VI. Praef. Graece: Βραχυῖα
σὺν τῷ παρρησίᾳ. Exstat
apud Laertium X, 144. Pla-
tarchum περὶ τῶν pag. 99. A.
& Stobaeum Eclog. Ethic. pag.
199.

tunam exiguam intervenire sapienti? sed hoc isne dicit, qui, cum dolorem non modo maximum malum sed solum malum etiam dixerit, toto corpore opprimi possit doloribus acerrimis, tum cum maxime contra fortunam gloriatur? quod idem melioribus etiam verbis Metrodorus, ¹ *Occupavi te, inquit, fortuna, atque cepi, omnisque aditus tuos interclusi, ut ad me adspirare non posses.* Praeclare, si Aristoteli Chius, aut si Stoicus Zeno diceret, qui, nisi quod turpe esset, nihil malum duceret. Tu vero, Metrodore, qui omne bonum in visceribus medullisque condideris; & definieris, summum bonum firma corporis adfectione ² explorataque spe contineri, fortunae aditus interclusisti? quo modo? ³ isto enim bono jam exspoliari potes. Atqui his capiuntur inperiti; & propter huiusmodi sententias, istorum hominum est multitudo. Acute autem disputantis illud est, non quid quisque dicat, sed quid cuique dicendum sit, videre. Velut in ea ipsa sententia, quam in hac disputatione suscepimus, omnis bonos semper beatos volumus esse. Quid dicam bonos

¹ *Occupavi te*] Graece: Προ-
κατέλαβόν σε, ὡς τὰ τέχνη, καὶ πᾶ-
σαν τὴν σὴν ἀφίσησιν παρεῖσθον.
Legitur apud Plutarchum περὶ
ἀσθενείας pag. 476. Nonius in
occupare: Cicero Tusc. lib. V.
Quod idem melioribus etiam
verbis Metrodorus *occupavi*. Leg.
occupavi te.

² *Explorataque spe*] D. Lam-

binus legendum censet, *explorataque* ejus *spe*. Sed, libris invitis, pronomen facile subintelligendum non immiserim. De hoc effato sat multa collegimus ad lib. II. cap. 6.

³ *Isto enim bono jam exspoliari potes*] Reg. Pirhoean. Med. & Balliol. *isto enim* (Med. tam, Balliol. *eam*) bono jam exspoliare potest.

nos, perspicuum est: omnibus enim virtutibus instructos & ornatos, cum sapientis tum viros bonos dicimus. Videamus, qui dicendi sint beati. Equidem hos existumo, qui sint in bonis, nullo adjuncto malo: neque ulla alia huic verbo, cum beatum dicimus, subjecta notio est, nisi secretis malis omnibus, cumulata bonorum complexio. Hanc adsequi virtus, si quicquam praeter ipsam boni est, non potest: aderit enim malorum, si mala illa ducimus, turba quaedam, paupertas, ignobilitas, humilitas, solitudo, amissio suorum, graves dolores corporis, perdita valetudo, debilitas, caecitas, interitus patriae, & exsilium, servitus denique. In his tot & tantis, ³ ad quae etiam plura possunt accedere, potest esse Sapiens: nam haec casus inportat, qui in sapientem potest incurrere. At si ea mala sunt, quis potest praestare, semper Sapientem beatum fore? cum vel in omnibus his uno tempore esse possit. Non igitur facile concedo neque Bruto meo neque communibus magistris nec veteribus illis, Aristoteli, Speusippo, Xenocrati, Polemoni; ut, cum ea, quae

supra

potest. Ut legendum videatur isto te ea bono jam exspoliare potest.

4 Exsilium, servitus denique. In his tot & tantis] Vulgo exsilium, servitus. Denique in his tot & tantis. Probam loci distinctionem Cl. Bentleio referimus acceptam.

5 Ad quae etiam plura possunt

accedere] Vulgo atque etiam quae plura possunt accidere. Sed Lambini conjecturam, quam merito certissimam pronuntiat, ipsi recepimus. Ad eam quasi manu ducunt Reg. Pithoean. Pall. sec. tert. Vatic. Balliol. & Petrenf. qui dant, atque etiam plura possunt accidere. Ducit & Fabric. at quae etiam plura possunt accedere repraesentans.

1 Quos

supra enumeravi, in malis numerent, idem dicant semper beatum esse Sapiensem: ¹ quos si titulus hic delectat insignis & pulcher, Pythagora, Socrate, Platone dignissimus; inducant animum, illa, quorum splendore capiuntur, vires, valetudinem, pulchritudinem, divitias, honores, opes contemnere; eaque, quae his contraria sint, pro nihilo ducere: tum poterunt clarissima voce profiteri, se neque fortunae impetu, nec multitudinis opinione, nec dolore, nec paupertate terreri, omniaque sibi in sese esse posita, nec esse quicquam extra suam potestatem, quod ducant in bonis: ² neque hunc & haec loqui, quae sunt magni cujusdam & alti viri, & eadem, quae vulgus, in malis & bonis numerare, concedi ullo modo potest. Qua gloria commotus Epicurus exoritur: cui etiam, si Dis placet, videtur semper Sapiens beatus. Hic dignitate hujus sententiae capitur: sed numquam id diceret, si ipse se audiret. Quid est enim, quod minus conveniat, quam ut is, qui vel summum vel solum malum dolorem esse dicat, idem censeat, ³ *Quam hoc suave est*, tum cum dolore crucietur, dicturum esse Sapiensem?

Non

¹ Quos si titulus hic delectat insignis] Sic *Ascensius*, *Erasmus*, *Mannucius*, *Lambinus* & alii. *Pithoean.* a prima manu quosi. Vulgo quod si.

² Neque hunc & haec loqui — ullo modo potest] Locus, nisi fallor, est vitiosus; non enim de *Metrodoro*, sed de *Aristotele*,

Speusippo, aliisque proxima verba sunt intelligenda. *Petrenf.* habet NAM hunc & haec loqui — Nullo modo potest. Ad vocem antepenultimam quod spectat, accedunt *Reg. Pithoean. Med. Balliol. Bak. & Cantab.* Omnino legerim NAMQUE & haec loqui — & eadem, quae vulgus in malis

Non igitur ex singulis vocibus philosophi spectandi sunt, sed ex perpetuitate atque constantia. A. Adducis me, ut tibi adsentiar: sed tua quoque vide ne desideretur constantia. M. Quonam modo? A. Quia legi tuum nuper quartum de Finibus: in eo mihi videbare, contra Catonem differens, hoc velle ostendere, quod mihi quidem probare, inter Zenonem & Peripateticos nihil praeter verborum novitatem interesse. Quod si ita est; quid est causae, quin, si Zenonis rationi consentaneum sit, satis magnam vim in virtute esse ad beate vivendum; liceat idem Peripateticis dicere? rem enim opinor spectari oportere, non verba. M. Tu quidem tabellis obsignatis agis mecum, & testificaris quid dixerim aliquando aut scripserim. Cum aliis isto modo, qui legibus inpositis disputant: nos in diem vivimus: quodcumque nostros animos probabilitate percussit, id dicimus: itaque soli sumus liberi. Verum tamen, quoniam de constantia paulo ante diximus, non ego hoc loco id quaerendum puto, verumne sit, quod Zenoni placuerit, quodque ejus auditori Aristoni, bonum esse solum quod honestum

& bonis numerare, concedi nullo modo potest. Ne in dubium revocari possint hae disputationes, facit Eliens. sec. qui ita diserte repraesentat.

3 Quam hoc suave est] Vide nos ad lib. II. cap. 7.

4 Quod mihi quidem probare] Vulgo probatur. Mæd. & Bak.

probaretur. At Reg. & Pithoean. probare, quod Cl. Bensleio jure placuit.

5 Tabellis obsignatis agis mecum] Me scriptorum meorum testimonio redarguis. Metaphora ducta est a Syngraphis annula vel manu signatis, quas in causarum actione proferunt Jcti.

honestum esset: sed ¹ ni ita esset, utrum totum hoc, beate vivere, in una virtute poneretur. Quare demus hoc sane Bruto, ut sit beatus semper sapiens: quam sibi conveniat, ipse viderit: gloria quidem hujus sententiae quis est illo viro dignior? nos tamen teneamus, ut sit ¹² idem ² beatissimus. Etsi Zeno Citticus, ³ advena quidam, & ignobilis verborum opifex, insinuasse se in antiquam philosophiam videtur: hujus sententiae gravitas a Platonis auctoritate repetatur: apud quem saepe haec oratio usurpata est, ut nihil praeter virtutem diceretur bonum: velut in Gorgia Socrates, cum esset ex eo quaesitum, Archelaum Perdiccae filium qui tum fortunatissimus haberetur, nonne beatum putaret? ⁴ *Haud scio*, inquit, *numquam enim cum eo conlocutus sum. Ain' tu? an aliter id scire*

¹ Ni ita esset, utrum totum hoc — poneretur] Vulgo si ita esset, tum ut totum hoc — poneret: nec abeunt Codices nisi quod Vatic. tum nesciat. Emendatio tamen Cl. Bentleii mihi videtur certissima.

² Beatissimus. XII. Etsi Zeno — videtur; hujus sententiae] Vulgo beatissimus: etsi Zeno — videtur. XII. Hujus sententiae. Qua quidem prava distinctione sensum pessime turbantur. Nos igitur interpunctionem re ipsa ducti mutavimus, caputque suo loco sumus exorisi, quod alienissimo fecerant alii.

³ Advena quidem — videtur] Laudat Nonius in opifex.

⁴ Haud scio] Graeca sic se habent. Σωκ. Οὐκ οἶδα, ὃ Πῶλος οὐ γὰρ πῶ συγγίγνηται τῷ ἀνδρὶ. Π. Τί δὲ; συγγινώσκουσιν ἢ γινώσκουσιν; Σ. Μὰ Δι', οὐ δύνανται. Π. Δύναται δὲ, ὃ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲν (Log. οὐδὲ) τὸν μέγαν βασιλέα γινώσκουσιν φησὶς εὐδαίμονα εἶναι. Σ. Καὶ ἀληθὴ γὰρ ἔγωγε οὐ γὰρ οἶδα παιδείας ὅπως ἔχει καὶ διχαιρόντες. Π. Τί δέ; ἐν ταύτῃ πάντες ἢ εὐδαίμονες εἰσὶν; Σ. Ὡς γὰρ ἔγωγε λέγω ὃ Πῶλος τὸν μὲν γὰρ καλὸν εἶναι ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ γυναῖκα εὐδαίμονα εἶναι φησὶ, τοὺς δὲ ἄλλοις καὶ πονηροῖς, ἄδικοις. Π. Ἀλλὰ οὐκ ἔστιν ὅτι; ἂν Ἀρχέλαος κατὰ τὸν τὸν λόγον; Σ.

scire non potes? Nullo modo. Tu igitur ne de Persarum quidem rege magno potes dicere, beatusne sit? An ego possim, cum ignorem quam sit doctus, quam vir bonus? Quid tu in eo sitam vitam beatam putas? Ita prorsus existumo: bonos beatos, improbos miseros. Miser ergo Archelaus? Certe, si injustus. Videturne omnem hic beatam vitam in una virtute ponere? Quid vero? in Epitaphio quo modo idem? ⁶ Nam cui viro, inquit, ex se ipso apta sunt omnia, quae ad beate vivendum ferunt, nec suspensa aliorum aut bono casu aut contrario, pendere ex alterius eventis & errare coguntur, huic optime vivendi ratio comparata est: hic est ille moderatus, hic fortis, hic sapiens, hic, & nascentibus & cadentibus cum reliquis commodis, tum maxime liberis, parebit & obediet praecepto illi veteri: neque enim laetabitur

inquam,

Σ. Ἐπιτ. γα, ὃ φίλος, ἀδικῶ. Haec ultima repetit *Athenaeus* lib. V. pag. 217. *Plutarchus* de liber. Educ. pag. 6. A. Σωκράτης ἰσχυροτάτης αὐτὸν (μοι δοκεῖ) Γοργίου, ἢ ἔχει περὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως ὑπόληψιν, καὶ εἰ νομίζει τὴν τοῦ ἀδμήτου εἶναι. Οὐκ οἶδα, ἴσως, πῶς αἰετὶς καὶ παιδείας ἔχει. *Levis* in his ineſt memoriae lapsus; non enim haec *Socratem* *Gorgias* interrogat, sed *Polus* apud *Platonem* in *Gorgia* p. 290. Ad eadem respiciunt *Julianus Orat.* II. pagg. 78, 79. & *Dion Chrysostomus Orat.* III. pag. 36.

[An ego possim] Sic *Reg. Pithocan.* & *Med. Vulgo possim.*

⁶ Nam cui viro] Haec sunt

Platonis verba: Ὅτι γὰρ ἀνδρὶ εἰς αὐτὸν ἀνήρτατα πάντα τὰ πρὸς τὸ δαίμονιόν φέρονται — ὃ μὴ ἐν ἀλλοῖς ἀνθρώποις, ἐξ ὧν ἢ τὸ ἢ κακῶς πράξαντων πλῆθος ἀνάγκασται καὶ τὰ ἑκείνῃ, τὰτ' ἄρ' οὖν παροξύνει ἔτι. Οὕτως ἐπὶ ὁ εὐφραίνῃ, καὶ ἔτι — ἢ ἀνδρῶν — ὃ φρονημῶν οὐτῶς γεγονότων χρημάτων καὶ παίδων καὶ ἀφροδισιμῶν, μάλιστα πείσεται τῇ παρωμίᾳ, (noſter ver- tit ac ſi legiſſet, οὐτῶς γεγονότων καὶ ἀφροδισιμῶν χρημάτων, καὶ μάλιστα παίδων, πείσεται &c.) ἔτι γὰρ χαίρειν ἔτι λυγρόν — ἀγαθὸν φαίνεται, ἀλλ' τὸ αὐτὸ πιπιδίται. Exſtant in *Epitaph.* pag. 408. Eorum nonnulla quaſi *παρωμῆς* *Julianus Orat.* II. pag. 78.

unquam, nec moerebit nimis, quod semper ¹ *in se*
 13 *ipse omnem spem reponet sui.* Ex hoc igitur Pla-
 tonis quasi quodam sancto augustoque fonte
 nostra omnis manabit oratio. Unde igitur
² *ordiri rectius possumus, quam a communi*
parente natura? quae quicquid genuit, non mo-
 do animal, sed etiam quod ita ortum esset e
 terra ut stirpibus suis niteretur, ³ *in suo quid-*
que genere perfectum esse voluit. Itaque &
 arbores, & vites, & ea quae sunt humiliora ne-
 que se tollere a terra altius possunt, alia sem-
 per virent, alia hieme nudata, verno tempore
 tepesfacta frondescunt: neque est ullum, quod
 non ita vigeat interiore quodam motu & suis
 in quoque seminibus inclusis, ut aut flores aut
 fruges fundat aut bacas; omniaque in omni-
 bus, quantum in ipsis sit, nulla vi impedi-
 ente, perfecta sint. Facilius vero etiam in bestiis,
 quod his sensus a natura est datus, vis ipsius
 naturae perspicui potest: namque alias bestias
 nantis, aquarum incolas esse voluit: alias, vo-
 lucres, caelo frui libero; serpentis quasdam;
 quasdam esse gradientis: earum ipsarum par-
 tim solivagas, partim congregatas; inmanis a-
 lias

¹ *In se ipse]* Vulgo *in se ipso.* Le-
 ctionem quam damus exhibent
 Reg. Pithoean. Med. Bak. & Ball.

² *Ordiri rectius possumus]* Pall.
 tert. quart. Reg. Pithoean. Med.
 Balliol. & Bak. *oriri;* eaque scri-
 ptura, licet inepta sit & insulsa,
 Gebhardo proba videtur.

³ *In suo quidque genere]* Ita
 Reg. & Pithoean. Vulgo *quodque.*

⁴ *Decerptus ex mente divina]*
 Loquitur ex eorum sententia,
 qui humanos animos Dei partes
 esse statuerunt. Hieronymus ad
 Ctesiph. contra Pelag. pag. 547.
Juxta dogma Pythagoricorum,
qui hominem exaequant Deo, &
de ejus dicunt esse substantia.
 Idem inter Epist. Augustin.
 XXVII.

has, quasdam autem cicures; nonnullas abdi-
tas terraque tectas. Atque earum quaeque
suum tenens munus, cum in disparis animan-
tis vitam transire non possit, manet in lege na-
turae. Et ut bestiis aliud alii praecipui a na-
tura datum est, quod suum quaeque retinet,
nec discedit ab eo: sic homini multo quiddam
praestantius: etsi praestantia debent ea dici, quae
habent aliquam comparisonem: humanus au-
tem animus, * decerptus ex mente divina, cum
alio nullo nisi cum ipso Deo (si hoc fas est di-
ctu) comparari potest. Hic igitur, si est excul-
tus, & si ejus acies ita curata est ⁷ ut ne caece-
tur erroribus, sit perfecta mens, id est, absolu-
ta ratio; quod est idem virtus. Et, si omne
beatum est, cui nihil deest, & quod in suo ge-
nere expletum atque cumulatam est, idque vir-
tutis est proprium: certe omnes virtutis com-
potes beati sunt: & hoc quidem mihi cum
Bruto convenit; item cum Aristotele, Xeno-
crate, Speusippo, Polemone. Sed mihi viden- 14
tur etiam beatissimi: quid enim deest ad beate
vivendum ei, qui confidit suis bonis: aut, qui
diffidit, beatus esse quí potest? at diffidat ne-
cesse

XXVII. Anima est a propria Dei
substantia, ut Stoici, Manichaeus,
& Hispaniae Priscilliani Haerese-
sus suspiciantur. Theodoretus Haer.
Fab. lib. V. cap. 5. Κατὰ τὸν
διδασκῶν Μανιχῶν λόγον ἐμυσσῶν
ἐστὶν ἡ ψυχὴ τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ.
Vide sis & ejusdem libri cap. 9.
Servium ad Aen. VI, 714. An-

gustinum C.D. IV, 12, 13. VII.
5. Th. Gatakerum ad Antonini
V, 27, & Nos ad lib. I. de Di-
vin. cap. 49.

5 Ut ne caecetur erroribus]
Vulgo caecaretur; quod Cl. Ben-
steinus ob Latinitatem mutavit.
Ac ita Manucius, Lambinus &
alii dederunt.

cessè est, qui bona dividit tripartito: quî enim poterit ¹ aut corporis firmitate aut fortunæ stabilitate confidere? atqui, nisi stabili & fixo & permanente bono, beatus esse nemo potest. Quid ergo ejusmodi istorum est? ut mihi Laconis illud dictum in hos cadere videatur: qui ² glorianti cuidam mercatori, quod multas navis in omnem oram maritimam dimisisset, *Non sane optabilis quidem ista*, inquit, *rudentibus apta fortuna.* An dubium est, quin nihil sit habendum in eo genere, ³ quo vita beata completur, si id possit amitti? nihil enim interarescere, nihil exstingui, nihil cadere debet eorum, in quibus vita beata consistit: nam qui timebit, ne quid ex his deperdat, beatus esse non poterit: volumus enim eum, qui beatus sit, tutum esse, ⁴ inexpugnabilem, seprum atque munitum; non

¹ Aut corporis firmitate aut fortunæ stabilitate confidere] Sic omnes MSSi. Lambinus tamen eumque secutus Fabricius emendabant, aut corporis firmitati, aut fortunæ stabilitati confidere; nec aliter edidit Erasmus. Rectene an secus exempla declarabunt. Noster hujusce libri cap.

3. Cujus ingenium & eloquentiam eum admiratus esset Leon, quæseruisse ex eo, qua maximo arte consideret. Sic & alibi non raro Tullius. Hirtius Bell. Afric. cap.

1. Tamen non deterrebat, animoque & spe confidebat. Idem c. 79. Adversarios non eorum virtute confidere, sed aquarum inopia fretos, despiciere se intellexit. Sic

& Ovidius Metam. XIII, 240. alique plurimi. Sed exemplorum satis est.

² Glorianti cuidam mercatori] Paulo aliter Plutarchus Apophth. Lacon. pag. 237. Πρὸς τὸν μαχαλῶντος Λάκων τὸς Αἰγινάτω, διότι ἰδοὺ πλεονέκτημα εἶναι ναυκλῆα πολλὰ ἔχον, Λάκων εἶπεν, 'Οὐ προσίχαι εὐδαιμονία ἐν χερσὶν ἀπρητημῶν. Igitur si scopum tetigit Philosophus Chaeronensis, non ipse Lampis de suis jactavit navibus; sed alius quidam virum felicem prædicabat, quod tam multas possideret onerarias.

³ Quo vita beata completur] Sic optime Cl. Bensleius. Vulgo completitur.

non ut parvo metu praeditus sit, sed ut nullo. Ut enim innocens is dicitur, non qui leviter nocet, sed qui nihil nocet: sic sine metu is habendus est, ⁴ non qui parum metuit, sed qui omnino metu vacat. Quae est enim alia fortitudo, nisi animi adfectio, cum in adeundo periculo, & in labore ac dolore patiens, tum procul ab omni metu? Atque haec certe non ita se haberent, nisi omne bonum in una honestate consisteret. Quam autem illam maxime optatam & expetitam securitatem (Securitatem autem nunc appello, vacuitatem aegritudinis, in qua vita beata posita est) habere quisquam potest; cui aut adsit aut adesse possit multitudo malorum? Quam autem poterit esse celsus & erectus & ea quae homini accidere possunt omnia parva ducens, qualem sapientem esse volumus? ⁶ nisi omnia

⁴ *Inexpugnabilem; septum atque munitum*] A reliquis libris recedunt Med. & Bak. qui dant *inexpugnabilem* semper atque invictum. Sic lib. III. cap. 7. *Qui invictus sit, cum res humanas despicere.* Infra cap. 18. *At nos virtutem semper liberam volumus, semper INVICTAM — ut nulla umquam re terreamur, SEMPERQUE SIMUS INVICTI.* Et lib. II. de Fin. cap. 14. *Altum quiddam & excelsum, nihil timens, nemini cedens, SEMPER INVICTUM.* Vide & lib. III. cap. 22. ac *Senecam* de vita Beat. cap. VII. Adeo ut illa lectio tam rebus ipsis quam *Ciceroniano* loquendi modo probe conveniat,

nec ullo modo spernenda videatur.

⁵ *Non qui parum metuit, sed qui omnino metu vacat*] Vulgo *parva metuit*; unde rescriptit *Ursinus*, non qui parva non metuit. Ea quidem conjectura receptae lectioni praeferenda, qua nihil fieri potest absurdius. At nos ipsam *Ciceronis* manum reduximus. Scriptura certe, quam damus, oppositionem recte servat, eamque praestant *Fabric. Cantab. & Balliol.*

⁶ *Nisi omnia sibi in se posita censebit*] *Cl. Benteio* placet *nisi omnia sua in se posita censebit*; quae quidem elegans est conjectura. Med. tamen & *Eliens.* habent

omnia sibi in se posita censebit. An ¹ Lacedaemonii, Philippo minitante per literas se omnia quae conarentur prohibiturum, quac-
siverunt, *num se esset etiam mori prohibiturus*; vir
is, quem quaerimus, non multo facilius tali a-
nimo reperietur, quam civitas universa? Quid?
ad hanc fortitudinem, de qua loquimur, tem-
perantiâ adjunctâ, quae sit moderatrix omnium
commotionum; quid potest ad beate vivendum
deesse ei, quem fortitudo ab aegritudine & a
metu vindicet: temperantia cum a libidine a-
vocet, tum insolenti alacritate gestire non sinat?
Haec efficere virtutem ostenderem, nisi superi-
15 oribus diebus essent explicata. ² Atque cum
perturbationes animi miseriam, sedationes au-
tem, vitam efficiant beatam: duplexque ratio
perturbationis sit, quod aegritudo & metus in
malis opinatis: in bonorum autem errore ³ lac-
titia gestiens libidoque versentur; cum haec
omnia cum consilio & ratione pugnent: his tu
tam

habent nisi omnia bona sibi in se
posita censebit. Ea sane lectio, si
modo non ab interpolatore sit,
fatis commoda videtur.

¹ Lacedaemonii, Philippo mini-
tante] Vulgo minitanti. Sed
recte celeberrimus Bensleius.
Hanc autem historiam aliter re-
fert Stobaeus Serm. VII. pag.
90. Φίλιππος, inquit, ἦλθεν ἐπὶ
Λακεδαιμόνῳ, καὶ προσεταπεινώσε-
ται μὲν ἀπειλῶν πολλὰ καὶ χαλε-
πὰ, εἰ μὴ ποιῶσι τὰ παρασσε-
μένα τῶν Ἰ Λακεδαιμονίων τῆς
ἀκρίσεως τῶν ἀπειλῶν, χάσει αὐτὸς
ἡφ' ἡδύα, ὅτι ἂ καλὴ, ὃ ἐπὶ τοῖς

μαχομένων ἐστὶν, ἀπὸ θανάτου. Aliter
etiam Plutarchus, qui Lacon. A-
pophthegm. p. 235. rem sic ex-
ponit. Φίλιππος ὅτι ἰσχυρὰ εἰς
τὴν Λακωνικὴν, καὶ ἰδὼν ὅτι πάντες
ἀπλῶς, εἴπε πρὸς τινὰ τῶν Σπαρ-
τιατῶν, τί οὖν ποιῶντες, ὃ Λάκα-
νοι; Τί γάρ, ἔφη, ἄλλο ἢ ἀνδρείως
ἀποθνήσκουμεν; Ab his, non minus
quam a nostro, diversus abit Va-
lerius Maximus lib. VI. cap. iv.
4. ext. Vox, qua legati Lacedae-
moniorum apud patrem ejus (A-
lexandri Philippum) miseram for-
tunae suae conditionem testati sunt
generosior quam optabilior. Into-
lerabilibus

tam gravibus concitationibus tamque ipsis inter se dissentientibus atque distractis, quem vacuum, solutum, liberum videris, hunc dubitabis beatum dicere? Atqui Sapiens semper ita adfectus est: semper igitur Sapiens beatus est. ⁴ Atque etiam omne bonum laetabile est: quod autem laetabile, id praedicandum & prae se ferendum: quod tale autem, id etiam gloriosum: si vero gloriosum, certe laudabile: quod laudabile autem, profecto etiam honestum: quod bonum igitur, id honestum. At quae isti bona numerant, ne ipsi quidem honesta dicunt: solum igitur bonum, quod honestum: ex quo efficitur, honestate una vitam contineri beatam. Non sunt igitur ea bona dicenda nec habenda, quibus abundantem licet esse miserrimum. An dubitas, quin ⁵ praestans valetudine, viribus, forma, acerrumis integerrumisque sensibus, adde etiam si lubet pernicitatem & velocitatem; da divitias, honores, imperia, opes, gloriam; si fuerit

lervabilibus enim oneribus civitatem eorum implicanti, siquid morte gravius imperare perseveraret, mortem se praesaturus responderunt. Omnium venustissima quidem est Ciceronis narratio.

2 Atque cum perturbationes animi miseriam] Vulgo atqui cum perturbationes animi miseriam. Recte vero Cl. Bentleius: nam primam vocem sic exhibet Petrenf. ultimam vero Reg. Pithocan. & Med.

3 Laetitia gessiens libidoque versentur: cum haec omnia]

Vulgo versetur, cum omnia. At vero pronomen orationi prorsus est necessarium. Nos igitur MS. to Vatic. parvimus & veteribus editis. Cl. autem Bentleius legit, laetitia gessiens libidoque versentur, quae omnia &c.

4 Atque etiam omne bonum] Vulgo atqui. Lectionem, quam damus efflagitat sententia. Eam exhibent Reg. Pithocan. & Petrenf. nec aliter Manucius & Lambinus ediderunt.

5 Praestans — pernicitatem] Laudat Nonius in pernicitatem.

fuerit is, qui haec habet, injustus, intemperans, timidus, hebeti ingenio atque nullo: dubitabisne eum miserum dicere? Qualia igitur ista bona sunt, quae qui habeat miserrimus esse possit? Videamus, ne, ut acervus ex sui generis granis, sic beata vita ex sui similibus partibus effici debeat: quod si ita est, ex bonis, quae sola honesta sunt, efficiendum est beatum: ea mixta ex dissimilibus si erunt, honestum ex his effici nihil poterit: quo detracto, quid poterit beatum intellegi? Et enim quicquid est, quod bonum sit, id expetendum est: quod autem expetendum, id certe adprobandum: quod vero adprobaris, id gratum acceptumque habendum: ergo etiam dignitas ei tribuenda est: quod si ita est, laudabile sit necesse est: bonum igitur omne laudabile: ex quo efficitur, ut, quod sit honestum, id sit solum bonum: quod ni ita tenebimus, multa erunt, quae nobis bona dicenda sint. Omitto divitias:

1 *Quae Anticlea laudas*] Cum Anticlea fuerit Ulyssis mater, ut inter alios docebunt *Servius* ad *Aen.* VI, 529. & Scholiastes ad *Callimachi* Hymn. in Dian. v. l. 211. Euryclea vero nutrix, quae apud *Homerum* *Odyss.* T, 392, seqq. Ulyssis pedes abluit; nonnulli libris adversantibus *Eurycleam* inculcant; alii *μητρικὴν* hic *αἰματημὸς* suspicantur. His equidem adsentior; nam nominum similitudo facilem lapsui sternit viam. In *Pacuvii* certe *Niptris* nullus Anticleae potuit

esse locus; quippe ea diu prius mortua fuit, quam res, quae fabulae ortum dedit, evenerat. Ulyssis certe inferos visenti

ἦλθεν ἐπὶ ψυχῇ μετὰ τὴν ταφὴν

Ἀντιόχῃ θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀντίκλειαν.

Versus Homericus sunt ex *Odyss.* A, 84.

2 *Lenitudo orationis*] Adducit haec *Nonius* in *lenitudo*. Ea vox *Ciceroni* reddenda lib. I. *Offic.* cap. 25. In liberis, inquit, populis & in juris aequabilitate exercenda

tias: quas cum quivis quamvis indignus habere possit, in bonis non numero: quod est bonum, id non quivis habere potest. Omitto nobilitatem, famamque popularem stultorum improborumque consensu excitatam: haec, quae sunt minima, tamen bona dicantur necesse est; candiduli dentes, venusti oculi, color suavis, & ea, quae Anticlea laudat Ulixi pedes abluens,

² *Lenitudo orationis, mollitudo corporis:*

ea si bona ducemus; quid crit in philosophi gravitate, quam in volgi opinione stultorumque turba, quod dicatur aut gravius aut grandius?

³ At enim eadem Stoici praecipua vel producta dicunt, quae bona isti. Dicunt illi quidem: sed his vitam beatam compleri negant: hi autem sine his esse nullam putant; aut, si sit beata, beatissimam certe negant: nos autem volumus beatissimam; idque nobis Socratica illa conclusione confirmatur. Sic enim princeps ille

cenda etiam est facilitas & ALTITUDO animi quae dicitur. Rescribatur LENITUDO animi, prout diserte repraesentant Eliens. & Lincoln. nam altitudo animi plane nihil ad rem facit.

³ At enim Stoici praecipua vel producta dicunt] Laudat Ursinus Codicem, qui totum hunc locum sic exhibet: At enim eadem Stoici praecipua vel producta dicunt, quae bona isti. Illi quidem sine his vitam beatam compleri, hi autem sine his esse nullam putant. Sed longe melior est reliquorum librorum lectio. Ceterum quae

Peripatetici bona corporis & fortunae vocant, ea Stoici nuncupant προηγμένα; definiunt autem indifferentia cum aestimatione mediocri. Vide Ciceronem de fin. III, 16. Sextus Empiricus Pyrrhon. Hyp. lib. III. cap. 24. Οἱ μὲν Στωικοὶ τῶν ἀδιαφόρων φασὶ μὴ προηγμένα εἶναι, τὰ δὲ λεπτοπροηγμένα, τὰ δὲ ὕψι προηγμένα οὗτα λεπτοπροηγμένα προηγμένα μὴ τὰ ἰκανῶς ἀξίως ἔχοντα, ὡς ὑγίειαν, πλοῦτον &c. Sic etiam contra Mathem. lib. XI. §. 61. De his fuse disserit Lipsius Manud. lib. II. Diss. 23.

ille philosophiae differebat: ¹ Qualis cujusque animi adfectus esset, talem esse hominem; qualis autem ipse homo esset, talem ejus esse orationem: orationi autem facta similia, factis vitam: adfectus autem animi in bono viro laudabilis, & vita igitur laudabilis boni viri: ² & honesta ergo, quoniam laudabilis: ex quibus bonorum beatam vitam esse concluditur. Et enim, pro deorum atque hominum fidem! parumne cognitum est superioribus nostris disputationibus, an delectationis & omni consumendi causa locuti sumus, Sapientem ab omni concitatione animi, quam perturbationem voco, semper vacare? semper in animo ejus esse placidissimam pacem? Vir igitur temperatus, constans, sine metu, sine aegritudine, ³ sine alacritate ul-

¹ Qualis cujusque animi adfectus] Respicere videtur ad Platonis de Rep. lib. III. pag. 438. ubi Socrates τί δ' ὁ τρέπῃ τῆς λήξεως καὶ ὁ λόγος, οὗ τῷ τ' ψυχῆς ἡδὲ πῖπται — τῇ δὲ λήξει τὰλλα; Apud auctores passim feruntur hujusmodi dicta, quorum nonnulla corrasit Aeg. Menagius ad Laërtii I, 58. Nos, iis omissis, alia dabimus. Demophilus in sent. Pythag. pag. 620. Οἷον γὰρ τὸ ἡδὲ ἰκάνου, τοῖόςδε ὁ βίος ἔαι πράξεις· ψυχὴ γὰρ ἐστὶ τιμωρὴ, ἀγαθὴ μὲν ἀγαθῷ, κακὰ δὲ κακῷ. Clemens Alexandrinus Protr. p. 95. Οἷα μὲν αἱ βυλαί, τοῖοι καὶ αἱ λόγοι· ὅποιοι δὲ αἱ λόγοι, τοιαῦτα καὶ αἱ πράξεις καὶ ὅποια τὰ ἔργα, τοιοῦτός ἐστι βίος. Omnino fallitur V. C. Joann. Potterus, qui

parum felici conatu versus Iambicos, eosque male natos, hinc extudit. Quintilianus Inst. Orat. lib. XI. cap. 1. Profert enim mores plerumque oratio & animi secreta detegit; nec sine causa Graeci prodiderunt, ut vivat, (lego vivit) quemque etiam dicere. Seneca Epist. cxiv. Apud Graecos in proverbium cessit, talis hominibus fuit oratio, qualis vita. Vide sis & Aristidem Orat. Sacr. I. pag. 499. Eusebium H. E. lib. VI. cap. 3. & Joann. Waverium Polym. cap. xix. p. 224.

² Et honesta ergo, quoniam laudabilis: ex quibus] Vulgo & honesta. Ergo, quoniam laudabilis, ex quibus &c. Se Victorii distinctionem secutum testatur Gebhardus, & ita praeclare sibi suo munere

la, sine lubidine, nonne beatus? at semper sapiens talis: semper igitur beatus. Jam vero quî potest vir bonus non ad id, quod laudabile sit, omnia referre quae agit quacque sentit? refert autem omnia ad beate vivendum: beata igitur vita laudabilis: nec quicquam sine virtute laudabile: beata igitur vita virtute conficitur. Atque hoc sic etiam concluditur. Nec in misera vita quicquam est praedicabile aut gloriandum; nec in ea, quae nec misera sit nec beata: & est in aliqua vita praedicabile aliquid & gloriandum ac praese ferendum; ut Epaminondas,

** Consiliis nostris laus est attonsa Laconum:*
ut Africanus,

A sole exoriente, 3 supra Maeotis paludes,

Nema

munere functus videtur, licet hac ratione sensus omnino nullus sit factus. Nos igitur interpolationem commodam revocavimus, eamque praestat Med.

3 *Sine alacritate ulla*] Ita Codices & Nonius in *alacritatem*. Cl. Benteius legit *sine alacritate fuili*. Cogitarem, *sine alacritate yana*. Sed eodem redit five Benteianam rationem sequaris five nostram.

4 *Consiliis nostris*] Graece sic legitur apud Plutarchum Tom. II. pag. 1098.

Ἡμετέρις βυλαῖς Σπάρτη μὲν ἐνείκτο δῖαν.

Integrum Epigramma fuit huiusmodi,

Ἡμετέρις βυλαῖς Σπάρτη μὲν ἐνείκτο δῖαν.

Μαοτήν δ' ἐξ ἑὸς τέκον χρόνον δὲ χιταί,
Θῆσσι δ' ὅπλων μιν γὰρ πάλαι ἐπὶ φάσμα,
Αὐτίσιν δ' ἑλλὰς πᾶσι ἐν ἰλνῆς.

Id exhibet Pausanias in Boeot. pag. 565.

5 *Supra Maeotis paludes*] Ita meliora Ciceronis exemplaria habere fatetur Hier. Columna ad Ennii fragm. p. 163. Cum tamen in aliis sit *Maeotidas paludes*, legendum conjicit *Maeotido paludes*. Cl. Mamertinus Paneg. II. 16. versum sic laudat,

A sole exoriente ad usque Maeotis paludes.

Quin & apud Ciceronem Ballo dat *A sole exoriente Meondas usque paludes*, ut forsitan utrobique

Nemo est, ¹ qui factis me acquirere queat.

* Quod si est; beata vita glorianda & praedicanda & prae se ferenda est: nihil est enim aliud, quod praedicandum & prae se ferendum sit: quibus positis, intellegis quid sequatur. Et quidem nisi ea vita beata est, quae est eadem honesta; sit aliud necesse est melius vita beata: quod erit enim honestum, certe fatebuntur esse melius: ita erit beata vita melius aliquid; quo quid potest dici perversius? Quid? cum fatentur satis magnam vim esse in vitiis ad miseram vitam, nonne fatendum est, eandem vim in virtute esse ad beatam vitam? contrariorum enim contraria sunt consequentia. Quo loco quaero, quam vim habeat libra illa Critolai? qui, cum in alteram lancem animi bona imponat, in alteram corporis & externa; tantum propendere illam animi lancem putet,

utrobique scribendum sit

A sole exoriente Maeotidas usque paludes.

Similiter prima syllaba vocabuli *Maeotis* corripitur apud *Ovidium* *Trist.* lib. III. El. XII, 2.

¹ *Qui factis me acquirere queat*] *Me* trium MSSorum suffragiis male ablegaverat *Janus Gebhardus*. Cum vero pronomen illud flagitaret sensus, reducendum putavi, licet *Gebhardianis* accedant nostri Codices.

² *Quod si est; beata vita*] Vulgo *quod si beata vita*. Nec aliter Codices. Sed lectionem sequor, quam *Lambianus*, proban-

te *Cl. Bentleio*, dedit: eamque loci mens flagitat.

³ *Vim in virtute esse*] Bene quidem Latine; cum tamen *Pall.* *tres*, *Reg. Pithoean.* & *Cantab.* exhibeant *vim virtutem esse*; ut opinor *Cicero* scripsit *vim virtuti inesse*, vel saltem *vim in virtute inesse*.

⁴ *Tantum propendere illam animi lancem*] Sic optime *Cl. Bentleius*. Vulgo *boni*.

⁵ *Ut terram & maria deprimat*] In balance leviora non deprimuntur, sed attolluntur. Est igitur *ἀναveg.* Vide quae diximus ad *Ciceronis* de *Fin.* V, 30.

⁶ *Exag-*

tet, ⁷ ut terram & maria deprimat. Quid er-
go aut hunc prohibet, aut etiam Xenocraten
illum gravissimum philosophorum, ⁶ exagge-
rantem tantopere virtutem, extenuantem ce-
tera & abjicientem, in virtute non beatam mo-
do vitam sed etiam beatissimam ponere? ⁹ quod
quidem nisi fit, ⁸ virtutum interitus consequetur:
nam in quem cadit aegritudo, in eundem me-
tum cadere necesse est; est enim metus futurae
aegritudinis sollicita expectatio: in quem autem
metus, in eundem formido, timiditas, pavor, ig-
navia: ergo ut idem vincatur interdum; nec
putet ad se praeceptum illud Atrei pertinere,

Proinde ita parent se in vita, ut vinci nesciant:
hic autem vincetur, ut dixi; nec modo vin-
cetur sed etiam serviet: ⁹ at nos virtutem sem-
per liberam volumus, semper invictam; quae
nisi sunt, sublata virtus est. ¹⁰ Atque si in vir-
tute satis est praesidi ad bene vivendum, satis
est

⁶ Exaggerantem tantopere vir-
tutem] In libris, ut videtur, πρὸς ἀρετὴν, quos memorat Laertius
IV, 12. Ejus mentem sic expo-
nit Clemens Alexandrinus Strom.
II. p. 500. Ἐνοκράτης ὁ Χαλκη-
δόνιος τὴν εὐδαιμονίαν ἀποδίδωσι
κτῆσιν τῆς οἰκείας ἀρετῆς καὶ τῆς
ἐπιτηδεύουσας αὐτῇ δυνάμει· εἶπε,
ὡς μὲν ἐν αὐτῇ γίνονται, φαίνεται λέγων
τὴν ψυχὴν ὡς δὲ ὅφ' αὐτῇ, τὰς ἀρε-
τὰς ὡς δὲ ἐξ αὐτῆς ὡς μετὰ, τὰς
καλὰς πράξεις, καὶ τὰς σπουδαίας
ἔχεις πρὸς τὴν ἀγαθότητα καὶ κινήσεως καὶ
ῥήσεως ὡς τούτων ὅτι ἀνὰ τὰ συ-
μπεπνῆκα καὶ τὰ ἐκτός. Adi sis &
hujus libri cap. 31.

⁷ Quod quidem nisi fit] Vul-

go fit. Sed congruentior vide-
tur illa lectio, quam veteres quos-
dam Codices exhibere Lambinus
testatur.

⁸ Virtutum interitus consequetur] Cl. Bentleius legit virtutem.

⁹ At nos virtutem] Victorius
edidit nos autem virtutem. Reg.
Pithocan. & Pall. tres habent at
nos autem virtutem, ut in iis u-
traque lectio conjungatur, &
haec vel illa pro libitu recipi
queat. Certe Med. Balliol. Pe-
trenf. alique Codices vulgatam
tenent.

¹⁰ Atque si in virtute] Sic re-
posuit Cl. Bentleius, ac ita loqui
solet Tullius. Vulgo atqui.

est etiam ad beate : satis est enim certe in virtute, ut fortiter vivamus : si fortiter, etiam ut magno animo ; & quidem ut nulla re umquam terreamur semperque simus invicti : sequitur, ut nihil poeniteat, nihil desit, nihil obftet : ergo omnia profluenter, absolute, prospere : igitur beate : satis autem virtus ad fortiter vivendum potest ; satis ergo etiam ad beate. Et enim ut stultitia, etsi adepta est quod concupivit, numquam se tamen satis consecutam putat : sic sapientia semper eo contenta est, quod ¹⁹adeft ; neque eam umquam sui poenitet. Similene putas C. Laeli unum consulatum fuisse, & cum quidem cum repulsa, ¹ (si cum sapiens & bonus vir, qualis ille fuit, suffragiis praeteritur, non populus a bono consule potius, quam ille ² a malo populo repulsam refert) sed tamen utrum malles, te, si potestas esset, semel ut Laelium consulem, ³ an ut Cinnam quater ? non dubito, tu quid responsurus sis : itaque video, cui committam. Non quemvis hoc idem interrogarem : responderet enim alius

¹ Si cum sapiens] Ita recte Reg. Pithoean. Vatic. & Pal. quart. Vulgo sic.

² A malo populo] Vulgo bono. Ascensius, Erasmus, & alii dederunt a vano populo. Hadr. vero Relandi Codex a malo populo, quem cum Cl. Bentleio sequor.

³ An, ut Cinnam, quater ? non dubito] Vulgo orationem sic continuant, an ut Cinnam quater, non dubito, tu quid responsurus sis

Nos sensui consulentes, commodam sequimur distinctionem, quam praebent Reg. Pithoean; Med. editique nonnulli.

⁴ Consulis Cn. Octavii] Primam vocem, sicut arbitror, immerito delendam statuunt Manucius & Lambinus. Ita certe loquuntur Livius XXXI, 14. & Velleius Paterculus lib. II. cap. xxii, 2.

⁵ M. Antonii, omnium eloquentissimi]

respondit, sed saepe, Moriarur? in quo beatior ille, qui huic nefariae voci paruit, quam is, qui tam scelerate imperavit? nam cum accipere quam facere praestat injuriam; tum morti jam ipsi adventanti paulum procedere obviam, quod fecit Catulus, quam, quod Marius, talis viri interitu sex suos obruere consulatus & contaminare extremum tempus aetatis. Duodequadraginta annos tyrannus Syracusanorum fuit Dionysius, cum quinque & viginti natus annos dominatum occupavisset. Qua pulchritudine urbem, quibus autem opibus praeditam servitute oppressam tenuit civitatem? Atqui de hoc homine a bonis auctoribus sic scriptum accepimus; summam fuisse ejus in victu temperantiam; in rebusque gerundis virum acrem & industrium, eundem tamen maleficum natura & injustum;

ὅτις ἀπὸ Κίμωνα, ἑπεὶ πρὸς τοὺς διαδόχους ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ παρατα-
μῶντος ὁ Μάριος τασσόμενος μόνον
ἔστιν, ΑΠΟΘΑΝΕΙΝ ΔΕΙΓ', κατα-
πλασάμενος οἷς οἰκονομῶ καὶ πολ-
λὰς ἀνδραγαθίας ἐκζητούσας, ἀπι-
πύγη. Fleeti non potuit Marius
quod Catulus illius exfulis vehe-
mens fuisset infectator, ut docet
Appianus Bell. Civil. lib. I, p. 663.

1 Accipere quam facere praestat injuriam] Ex decreto Socratis, qui apud Platonem in Gorgia pag. 290. ait, Εἰ ἀναγκάσιον εἶναι ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἰσοίμην δὲ μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν. Vide Senecam de Const. Sap. cap. 16. & Agellium N. A. lib. XII. c. 9.

2 Etsi id quidem aliis alio mo-

do tradidit] In his est Helladius Besantinus, qui apud Photium Cod. cclxxix. tradit, ὅτι ἐπιδότω μὲν ἡοὺς Διοδότῃς ἢ, ὁ τῆς Σικελίας ἀρχὴς ἦτο μ', ὃν αὐτὸν ἀποδότω. Diodorus Siculus lib. XIII. p. 26. Διοδότῃς μὲν ἦν, ἐκ γραμματικῆς καὶ τῷ τυχόντι ἰδιώτῃ, τῆς μεγίστης πόλεως τῶν Ἑλλήνων ἐκείνη τὴν ὥραν. Non dissimilia sunt, quae refert Isocrates, ut olim monuit Pet. Victorius Var. Lect. lib. XI cap. 13.

3 Credebant eorum nemini] Erasmus edidit, credebat se eorum nemini. Recte quidem, si modo Codices addicerent. Sed ii, quantum constat, omnes se nesciunt, nec mihi pronomen illud necessarium

rium

injustum; ex quo omnibus bene veritatem in-
tuentibus videri necesse est miserrimum: ea
enim ipsa, quae concupierat, ne tum quidem,
cum omnia se posse censebat, consequabatur.
Qui cum esset bonis parentibus atque honesto
loco natus, (³ etsi id quidem alius alio modo
tradidit) abundaretque & aequalium familiari-
tatibus & consuetudine propinquorum; habe-
ret etiam more Graeciae quosdam adulescentis
amore conjunctos; ³ credebat eorum nemini:
sed his, quos ex familiis locupletium servos
delegerat, quibus nomen servitutis ipse detrax-
erat; & quibusdam ⁴ convenis & feris barba-
ris, corporis custodiam commitebat. Ita prop-
ter injustam dominatus cupiditatem in carce-
rem quodammodo ipse se incluferat. Quin e-
tiam, ne tonsori collum committeret, tondere
filias

rium videtur. Vide Senecam A-
gam. vf. 683.

⁴ Convenis & feris barbaris]
D. Lambinus & Fr. Fabricius
reponunt convenis & fere barba-
ris. At non tantum fere, sed
omnino barbari fuerunt hi satel-
lites, quos propterea ferocissima-
rum gentium homines vocat Vale-
rius Maximus lib. IX. cap. XIII,
4. ext. Noster infra cap. 22.
Vivebat cum fugitivis, cum faci-
norosis, cum barbaris. Reti-
nenda mihi videtur Codicum le-
ctio, nam barbarus apud bonos
auctores adjectivum sibi conjun-
ctum recipit. Caecilium apud
Festum in bardus,

Nimis audacem nimisque bar-

dum barbarum.

Lactantius Div. Inst. lib. V. cap.
XIX, 7. Quae nec saevissimi la-
trohes, nec iratissimi hostes, nec
immanissimi barbari aliquando
fecerunt. Pari modo truculentos
barbaros & immanes barbaros
dixit Augustinus C. D. lib. I.
capp. 1, 4. Celsus apud Orige-
nem lib. VIII. pag. 323. Τα δ'
ἐν τῷ ἐν τοῖς ΑΝΟΜΩΤΑΤΟΙΣ
καὶ ΑΓΡΙΩΤΑΤΟΙΣ ΒΑΡΒΑΡΟΙΣ
ἐν τῷ. quae paullo post ipse repe-
tit Origenes. Vide Senecam Suasor.
II. pagg. 17. & 24. Curtium lib.
IV. cap. I, 11. Claudianum in
Eutrop. I, 250. II, 181, denique
Amio. Marcellinum XXX, 1.

filias suas docuit. Ita sordido ¹ ancillarique officio ² regiae virgines, ut tonstriculae, tondébant barbam & capillum patris: & tamen ab his ipsis, cum jam essent adultae, ferrum removit: instituitque, ³ ut candentibus juglandium putaminibus barbam sibi & capillum adurerent. Cumque duas uxores haberet, ⁴ Aristomachen civem suam, Doridem autem Locrensem; sic noctu ad eas ventitabat, ut omnia specularetur & perscrutaretur ante: & ⁵ cum fossam latam cubiculari lecto circumdedit, ejusque fossae transitum ponticulo ligneo conjunxisset; cum ipsum, cum forem cubiculi clauserat, detorquebat: idemque cum in communibus suggestis consistere non auderet, concionari ex turri alta solebat. Atque is cum pila ludere vellet (studiose

¹ Ancillarique officio] Sic E-lienf. & Cantab. probante Cl. Bentleio. Vulgo artificio.

² Regiae virgines, ut tons-triculae, tondébant barbam & capillum patris] Haec avertit Priscianus lib. VIII. col. 784.

³ Ut candentibus juglandium putaminibus] Laudat Nonius in juglandes. Inter se vero discrepant auctores. Noster Offic. lib. II. cap. 7. Dionysius cultros metuens tonsorios, candenti carbone sibi adurebat capillum. Plutarchus in Dione pag. 661. Οὐτω γὰρ ἦν ἄριστος, καὶ πρὸς ἀπαντας ἀνδρώπῳς ὑπερίσ- τετον καὶ προεβλή- μινος· διὰ φόβου δὲ προσέθηκε· Δι- ονύσιον, ὅτι μὴδὲ τῆς κεφαλῆς τῆς τελευτῆς ἀφελῶν κυρταῖς μαχαίραις, ἀλλὰ τῶν πλατῶν εἰς ἐκφυτῶν

ἀνδρῶν τῶν κεφαλῶν ἐβλήαν. In- signis hujusce diffidentiae memi- nere Diodorus Siculus lib. xx. p. 797. Valerius Maximus lib. ix. cap. 13. & Amm. Marcellinus lib. xvi. cap. 8. Initio tamen usus est tonsore Dionysius, quod patet ex Plutarcho de Garrul. pag. 508.

⁴ Aristomachen civem suam, Doridem autem Locrensem] Va- lerius Maximus lib. ix. cap. xviii, 4. ext. Duarum enim eodem tem- pore Aristomaches Syracusanae & Locrensis Cloridis matrimonii il- ligatus. Legendum Doridis. Vide Aelianum V. H. lib. IX. cap. 8. ac lib. XIII. cap. 10.

⁵ Cum fossam latam cubicu- lari lecto circumdedit] Non- nulli Codd. fossa lata cubicularis lecto circumdedit: quasi vellent fossa

diose enim id facitabat) tunicamque poneret; adulescentulo, quem amabar, tradidisse gladium dicitur. Hic cum quidam familiaris jocans dixisset, *Huic quidem certe vitam tuam committis*, adrisissetque adulescens; utrumque iussit interfici: alterum, quia viam demonstravisset interimendi sui: alterum, quia dictum id risu adprobavisset: atque eo facto sic doluit, nihil ut tulerit gravius in vita: quem enim vehementer amarat, occiderat. Sic distrahuntur in contrarias partis impotentium cupiditates: cum huic obsecutus sis, illi est repugnandum. **Quam- 21** quam hic quidem ⁶ tyrannus ipse indicavit, quam esset beatus. Nam ⁷ cum quidam ex ejus adsentatoribus Damocles commemoraret in sermone

fossa lata cubiculares lectos, quem admodum dedit Erasmus. Ipse quidem nihil moveo. Valerius Maximus lib. IX. cap. XIII. 4. ext. Dionysius CUBICULAREM LECTUM, perinde quasi castra, lata fossa cinxit. Ammianus Marcellinus lib. XVI. c. 8. AEDEMQUE BREVEM, ubi cubitare sueverat, alta circumdedit fossa. Forte latâ. Haec, nisi fallor, in Cicerone vulgata sunt satis tuentur lectionem.

⁶ Tyrannus ipse indicavit] Vulgo judicavit. Lectionem, quam praecuntibus Maunio & Lambino secutus sum, praestant Med. & Bak.

⁷ Cum quidam ex ejus assentatoribus Damocles] Memorabilem hanc historiam tacito Damoclis nomine refert Philo apud Eusebium Pr. Evang. lib. VIII. cap. XIV. pag. 391. Macrobinus

Somn. Scip. lib. I. cap. 10. Dionysius, aulae Siculae inclementissimus incubator, familiari cuidam suo, solam beatam existimanti vitam tyranni, volens quam perpetuo metu misera quamque impendentium semper periculorum plena esset ostendere, gladium vagina raptum & a capulo de filo tenui pendentem mucrone demisso iussit familiaris illius capiti imminere &c. Boëtius Conf. Philos. lib. III. Prof. 5. Expertus sortis suae periculorum Tyrannus, regni metus pendens supra verticem gladii terrore simulavit. Vide & Sidonium Apollinarem lib. II. Epist. 13. Ad eandem respiciunt Horatius lib. III. Od. I. 17. Persius Sat. III. 40. Dion Chrysostomus Orat. VI. p. 97. & Ammianus Marcellinus lib. XXIX. cap. 2.

B b a

1 Exi-

sermone copias ejus, opes, majestatem dominatus, rerum abundantiam, magnificentiam aedium regiarum, negaretque umquam beatiorum quemquam fuisse: *Visne igitur, inquit, ô Damocle, (quoniam te haec vita delectat) ipse eandem degustare & fortunam experiri meam?* cum se ille cupere dixisset, conlocari jussit hominem in aureo lecto, strato pulcherrimo, textili stragulo magnificis operibus picto; abacosque compluris ornavit argento auroque caelato: tum ad mensam ¹ eximia forma pueros delectos jussit consistere, eosque nutum illius intuentis diligenter ministrare: aderant unguenta, coronae: incendebantur odores: mensae exquisitissimis epulis exstruebantur: fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc medio adparatu fulgentem gladium e lacunari ² seta equina aptum demitteri jussit; ut inpenderet illius beati cervicibus. Itaque nec pulchros illos ministratores aspici-

bat,

¹ Eximia forma pueros delectos] *Delicatos* rescribit *Marq. Gudius* ad *Phaenari* lib. iv. fab. 4. Sed renituntur MSSi; nec res ipsa postulat, ut a lectione quam praestant recedamus.

² Seta equina aptum] *Elieus. sec. Petrenf. Bak. Balliol.* alique multi Codices *appensum*. Ea quidem lectio *Giossemati* debetur, siquidem receptam servat *Nonius* in *aptum*, ut & *Reg. Pall. tert. quart. Fabric. & Vatican.*

³ Improvida aetate] *Forfan in improvida aetate.* Illa certe praepositio pari modo saepius est ab-

scripta. Sic apud *Velleium Paterculum* lib. II. cap. XXVIII, 2. de *Sullâ: Dictator creatus — imperio, quo priores ad vindicandam maximis periculis Remp. usi fuerant, immodicae crudelitatis licentiâ usus est.* Omnino rescribendum *IN immodicae crudelitatis licentiâ usus est.* Eiusdem libri cap. XXXI, 3. contrario vitio legitur, *Sed tamen idem hoc ante biennium in M. Antonii praetura decretum erat. Reponas vetim, ante biennium M. Antonio praetori decretum erat.* Vide *Lactantium Div. Inst. lib. I. cap. XI, 32.* 4. lo

bat, nec plenum artis argentum; nec manum porrigebat in mensam: jam ipsae defluebant coronae: denique exoravit tyrannum, ut abire liceret, quod jam beatus nolle esse. Satisne videtur declarasse Dionysius, nihil esse ei beatum, cui semper aliqui terror inpendeat? Atque ei ne integrum quidem erat, ut ad iustitiam remigraret, civibus libertatem & jura redderet: his enim se adulescens ³ improvida aetate inre- tierat erratis, eaque commiserat; ut salvus esse non posset, si sanus esse coepisset. Quanto-²² pere vero amicitias desideraret, quarum infidelitatem extimescebat, declaravit ⁴ in Pythagoreis duobus illis: quorum cum alterum vadem mortis accepisset; alter, ut vadem suum libera- ret, praesto fuisset ad horam morti destina- tam: *Utinam ego, inquit, tertius vobis amicus ad- scriberer!* Quam huic erat miserum! carere consuetudine amicorum, societate victus, ser- mone

⁴ In Pythagoreis duobus illis] Damonem & Phintiam significat. Historiam late referunt noster Offic. lib. III. cap. 10. Diodorus Siculus in Excerpt. Petresc. pagg. 242, 244. & Valerius Maximus lib. IV. cap. VII, 1. ext. Apud hunc Phintias loco perperam le- gitur Pythias, ut ex Plutarcho *mel. paradoxis* pag. 93. dudum monuit Hadr. Turnebus Advers. XX, 13. Vide Cl. Salmasium Exerc. Plin. pag. CXI. Multis sane veterum locis confirmari potest haec emendatio; Damonis

enim amicum Phintiam, non Py- thiam, vocant Porphyrius vit. Py- thag. §. 60. Iamblichus *mel. pla- tony.* §. 127, 234. & Latinus Patavus Paneg. XII. cap. 17. Ambrosius de Virginibus lib. II. cap. V, 34. At etiam Philosopho- rum gymnasia Damonem & Py- thiam Pythagoreos in caelum se- runt &c. Leg. Damonem & Phin- tiam, quod Benedicini quidem monere neglexerunt. Vide sis & eundem lib. III. de Offic. cap. XII. n. 80. Lactantium Div. Inst. lib. V. cap. XVII, 22. & Cicero- nem de Fin. II, 24.

mone omnino familiari, homini praesertim
 1 docto & a puero artibus ingenuis erudito, 2 mu-
 sicorum vero perstudioso, poetae etiam tragico:
 3 quam bono nihil ad rem; in hoc enim ge-
 nere nescio quo pacto magis quam in aliis suum
 cuique pulchrum est. Adhuc neminem cognovi
 poetam, (& 4 mihi fuit cum Aquinio amici-
 tia) qui sibi non optumus videretur: sic se res
 habet, Te tua, me delectant mea: sed ut ad
 Dionysium redeamus: omni cultu & victu hu-
 mano

1 Docto, & a puero artibus
 ingenuis erudito] Sic Cl. Bentleius,
 &c, ut puto, commodissime.
 Vulgo docto a puero, & artibus
 ingenuis erudito.

2 Musicorum vero perstudiosum,
 poetam etiam Tragicum, quam
 bonum nihil ad rem] Haec nihil
 habent, a quo pendeant. Eliens.
 quidem sec. & veteres editi dant.
 musicorum vero perstudiosum ac-
 cepimus; Poetam etiam Tragi-
 cum; quam bonum nihil ad rem.
 Etiam Balliol. & Med. dant, mu-
 sicorum vero perstudiosum, Poë-
 tam etiam Tragicum accepimus.
 Ita quidem recte procedit oratio
 & hoc malim, quam balbutien-
 tem facere Tullium. Cum ta-
 men eam vocem nesciant reliqui
 Codices; & Bak. noster exhibeat
 POETAEQUE etiam Tragicum; for-
 te noster scripsit Musicorum vero
 perstudioso, Poetaeque etiam Tra-
 gico, quam bono nihil ad rem;
 ut haec cum superioribus con-
 nectantur. Idem Cl. Bentleio
 placere video.

3 Quam bono nihil ad rem]

Themistius Orat. IX. pag. 126.
 Τραγωδίας δὲ, inquit, ἰκανῶς γρά-
 φειν, καὶ Διονύσιον ὁ Τόρμανος ἰκα-
 νὸς ἔν. De Poëtica ejus facultate
 non tam bene sentiunt reliqui,
 & in horum sententia fuisse se
 non obscure docet Tullius. Am-
 miannus Marcellinus lib. XV. cap.
 5. Legimus Dionysium intentasse
 Poëtæ Philoxeno mortem, cum
 eum recitantes proprios versus
 absurdos & inconcinnos, laudari-
 bus cunctis, solus audiret immo-
 bilis. Lucianus advs. Indoct. Tom.
 II. pag. 387. Λήγεται γὰρ καὶ Διο-
 νύσιον τραγωδίας ποιῶν ΦΑΥΛΩΣ
 πάντων καὶ ΓΕΛΩΙΩΣ ὅτι τὴν Φιλί-
 ξον πολλὰ καὶ δι' αὐτὸν ἐς τὰς λαι-
 ρίας ἐμπροσθὶν, καὶ δυνάμενον κατέ-
 χεν τὴν γέλωτα. Alia de Philo-
 xeno in lapicidinas conjecto testi-
 monia corrasit Jac. Perizonius
 ad Aeliani V. H. lib. IX. cap. 9.
 at de Dionysii Tragœdiis vide
 Schefferum & Kuhnium ad lib.
 XIII. cap. 18.

4 Mihi fuit cum Aquinio ami-
 ciria] Philipp. Beronaldum mala
 mens urgebat, cum pro Aquinio
 rescripserit

mano carebat: vivebat cum fugitivis, cum facinorosis, cum barbaris: neminem, qui aut libertate dignus esset, aut vellet omnino liber esse, sibi amicum arbitrabatur. Non ego jam cum hujus vita, qua tetrius, miserius, detestabilius excogitare nihil possum, Platonis aut Archytae vitam comparabo, doctorum hominum & plane sapientium; ex eadem urbe humilem homunculum ⁶ a pulvere & radio excitabo, qui multis annis post fuit, Archimeden: cujus ego quaestor

rescripserit *Archiam*; hic enim egregius erat Poëta, quem impense laudavit *Tullius*; at hoc in loco vates stultus & ineptus denotatur, qualis revera fuit *Aquinius*. *Catullus* Epigr. XIV.

Nam, si luxerit, ad Librarium

Curram scrinia; Caesios, Aquinios,

Suffenum, omnia colligam venena,

Ac te his suppliciis remunerabor.

Elieci. sec. cum *Attilio* amicitia. Is, durissimus erat Poeta, quem memorat noster ad *Attic.* lib. XIV. Epist. 20. & de *Fin.* lib. I. cap. 2. Cave tamen, quicquam mutes.

⁵ *Humilem homunculum*] De *Archimede* sic etiam *Silius Italicus* XIV, 342.

Vir fuit Isthmiacis decus immortalis colonis,

Ingenio facile ante omnes teluris alumnos,

Nudus opum, sed cui caelum terraeque paterent,

Attamen *ἴστων τῶ βασιλῆϊ συγγενὴς ὢν καὶ φίλος*, ut tradit *Plutarchus* in *Marcello* pag. 305.

⁶ *A pulvere & radio*] Mathematicis studiis deditum. Locutionis ratio est, quod *radius* sit instrumentum, quo *Geometris* in mensa, pulvere conspersa, *ὑποκείμεν* sua describere, moris erat. Adi quae diximus ad lib. II. N. D. cap. 18. *Augustinus* Epist. XXXIX. p. 50. (*Bened. Epist.* XXVI.)

Inde figurarum positas sine pulvere formas

Posco amens.

Lege positas in pulvere formas. Hinc *Seneca* Epist. LXXXVIII.

Itane? in Geometriae pulvere habebat Idem Epist. LXXIV. *Utrum majorem an minorem circum scribas, ad spatium ejus pertinet, non ad formam: licet alter*

diu manserit, alterum statim adduxeris, & in eum quo scripta est PULVEREM solveris, in eadem

aterque forma fuit. Ibi vido *Juss. Lipsium*, ut & *Joan. Broda-*

um *Miscell.* lib. I. cap. 1.

quaestor ignoratum ab Syracusanis, cum esse omnino negarent, septum undique & vestitum vepribus & dumetis indagavi sepulchrum: tenebam enim quosdam senariolos, quos in ejus monumento esse inscriptos acceperam; qui declarabant, in summo sepulchro sphaeram esse positam cum cylindro. Ego autem, cum omnia conlustrarem oculis (est enim ¹ ad portas Agragianas magna frequentia sepulchrorum) ² animum adverti columellam non multum e dumis eminentem, in qua inerat sphaerae figura & cylindri: atque ego statim Syracusanis (erant autem principes mecum) dixi, me illud ipsum arbitrari esse quod quaererem. Inmissi cum falcibus multi purgarunt & aperuerunt locum. Quo cum patefactus esset aditus, ad adversam basim accessimus: apparebat epigramma, excisis posterioribus partibus versiculorum, ³ dimidiatum fere. Ita nobilissima Graeciae civitas, quondam vero etiam doctissima, sui civis unius acutissimi monumentum ignorasset, nisi ab homine Arpinate didicisset. Sed redeat unde aberravit

¹ *Ad portas Agragianas*] Ita Nonius in *lustrare*, si fides editis; nam MS. C.C.C.C. *Gaianas*. At cum Pal. pr. *agraginas*, tert. *sagraginas* exhibeat, mihi recipienda videtur *Ursiniani* Codicis lectio, qui dat *Achradinas*. *Stephanus*. Ἀχραδίνης ἵππος ἔχουσα πόλιν, ἢ ἐπὶ τῇ πόλει Μάρκελλον. Ἀχραδίνης πόλις Συρακουσῶν. *Achradinae* meminerunt Cicero in *Verrem* IV, 53. *Athenaeus* lib.

V. pag. 207. F. *Plutarchus* *Timol.* pagg. 244, 245. & in *M. Marcello* pag. 308. denique *Livius* lib. XXIV. capp. 21, 22, 23, 25; 32, 33. &c. Hinc cuius facile constat, cur *Achradinae* dictae sint illae Syracusarum portae.

² *Animum adverti columellam*] Vulgo *animadverti columellam*. Codicum Reg. *Pithoean.* & *Vatic.* lectionem nos admissimus,

erravit oratio. Quis est omnium, qui modo cum Musis, id est, cum humanitate & cum doctrina habeat aliquod commercium, qui se non hunc mathematicum malit, quam illum tyrannum? Si vitae modum actionemque quaerimus: alterius mens rationibus agitandis exquirendisque alebatur, cum oblectatione solertiae, qui est unus suavissimus pastus animorum: alterius in caede & injuriis cum & diurno & nocturno metu. Age, confer Democritum, Pythagoran, Anaxagoran. Quae regna, quas opes studiis eorum & delectationibus antepones? Et enim quae pars optima est in homine, in ea situm esse necesse est + illud quod quaerimus optimum. Quid est autem in homine, sagaci ac bona mente melius? ejus bono fruendum est igitur, si beati esse volumus: bonum autem mentis est virtus: ergo hac beatam vitam contineri necesse est. Hinc omnia, quae pulchra, honesta, praeclara sunt (ut supra dixi: sed dicendum idem illud paulo uberius videtur) plena gaudiorum sunt: ex perpetuis autem ple-

missimus, quae valet idem quod
animum ad columellam verti.

Plautus Pseudol. Act. I. Sc. II,
10.

*Nunc adeo hanc edictionem nisi
animum advortitis omnes.*

Lucretius lib. II, 124.

*Hoc etiam magis haec animum
te advertere par est*

Corpora—

Sic navem — instructam propug-
uatoribus animum adverti, dixit

Hirtius de Bell. Alex. cap. LXV,
uti quidem MSti fide dedimus.

3 *Dimidiatum fere]* Vulgo *di-*
midiasis. Sed optime reponenti
Cl. Bentleio parimus. Vide *Ag-*
gellium III, 14.

4 *Illud quod quaerimus opti-*
imum] Est a praestantissimo Ben-
tleio. Vulgo *quaeris.*

5 *Sed dicendum idem illud]*
Haud sane capio, quid sibi velit
Andr. Schottus, qui *Nodor. Ci-*
ect.

plenisque gaudiis cum perspicuum sit vitam beatam existere, sequitur ut ea existat ex honestate. Sed ne verbis solum adtingamus ea, quae volumus ostendere; proponenda quaedam quasi moventia sunt, quae nos magis ad cognitionem intelligentiamque convertant. Sumatur enim nobis quidam praestans vir optimis artibus,isque animo parumper & cogitatione fingatur. Primum ingenio eximio sit, necesse est; tardis enim mentibus virtus non facile comitatur: deinde ad investigandam veritatem studio incitato: ex quo triplex ille animi fetus existet; unus in cognitione rerum positus & in explicatione naturae; alter in descriptione expectandarum fugiendarumve rerum; tertius in iudicando quid cuique rei sit consequens, quid repugnans: in quo inest omnis cum subtilitas discerendi, tum veritas iudicandi. Quo tandem igitur gaudio adfici necesse est sapientis animum, cum his habitantem pernoctantemque curis?

cum

cer. lib. II. cap. 20. ait se ex veteris scripturae vestigiis rescribere, sed illa (dicendum illud idem paullo uberius videtur) plena gaudiorum sunt. Hoc modo certum est, Codices nostros receptae nomina sua dare lectioni, quae sana prorsus est & sincera.

[Cum totius mundi motus] Vulgo ut cum totius. Sed vocem prorsus importunam jure reseruit Cl. Bentleius, eamque nescit Med. Mundus autem hoc in loco caelum denotat: terram enim immotam stare censebant plerique

que veterum. Virgilius in Ciri vs. 7.

Altius ad magni subtendit sidera mundi.

Ac vs. 218.

Respicit ad culti nutantia sidera mundi.

Ita per saepe Manilius & alii. Vide Corn. Severum in Aetna vs. 43, 69. & Plinium H. N. lib. II. capp. 1, 4.

2 Unde terra aequis librata ponderibus] Vulgo unde terra & quibus librata ponderibus; incommode: nam qui rerum initia diligenter

cum totius mundi motus conversionesque perspexerit, sideraque viderit innumerabilia caelo inhaerentia cum ejus ipsius motu congruere certis infixis sedibus; septem alia suos quaeque tenere cursus, multum inter se aut altitudine aut humilitate distantia, quorum vagi motus rata tamen & certa sui cursus spatia definiant. Horum nimirum aspectus impulit illos veteres & admonuit, ut plura quaerere. Inde est indagatio nata initiorum & tamquam seminum, unde essent omnia orta, generata, concreta; quaeque cujusque generis vel inanimi vel animantis, vel muti vel loquentis origo: quae vita, quis interitus, quaeque ex alio in aliud vicissitudo atque mutatio; unde terra aquis librata ponderibus: quibus cavernis maria sustineantur: qua omnia delata gravitate medium mundi locum semper expetant; qui est idem infimus in rotundo. Haec tractanti animo, & noctis & dies cogitanti, existit illa a deo Delphis

diligenter indagabant, unde telus esset concreta, proculdubio quaerebant; adeoque *μυτῶν* reus fieret Cicero. Nos igitur eximiam Eliensis sec. lectionem damus, eaque prorsus est vera.

3 *Quibus cavernis maria sustineantur; qua omnia delata gravitate* Vulgo *sustineantur*, in qua; unde Lambinus facit in quam. Id autem incommodi continet haec conjectura, quod tum deum nihil de *gravitate* quaeratur, sed nuda sit eaque huc parum conveniens affirmatio, Prae-

terea non est, ut in quam possit ad aliud, quam ad terram referre; *medius* autem mundi locus, cujus postea meminit, est terra; proinde Tullius diceret, in terram omnia delata gravitate, terram semper expetere. Menti Cicero optime congruit ea, quam repraesentamus, lectio. Et *sustineantur* quidem est a Petren. & veteribus editis: praepositionem vero, re ipsa duce, delevimus. Plures quidem Codices *sustineantur in qua*; quod ex *sustineantur qua* facile nasci potuit.

phis praecepta cognitio, ut ipsa se mens agnoscat, conjunctamque cum divina mente se sentiat: ex quo ¹ insatiabili gaudio completur: ipsa enim cogitatio de vi & natura decorum, studium incendit ² illius aeternitatis imitandae: ³ neque se in brevitae vitae conlocatum putat, cum rerum causas alias ex aliis aptas & necessitate nexus videt: quibus ab aeterno tempore fluentibus in aeternum ratio tamen mensque moderatur. Haec ille intuens atque suspiciens, vel potius omnis partis orasque circumspiciens, quanta rursus animi tranquillitate humana & ceteriora considerat? hinc illa cognitio virtutis existit: efflorescunt genera partesque virtutum: invenitur, quid sit quod natura spectet extremum in bonis, ⁴ quid in malis ultimum: quo referenda sint officia: quae degendae aetatis ratio diligenda. Quibus & talibus rebus exquisitis, hoc vel maxime efficitur, quod hac disputatione agimus, ut virtus ad beate vivendum sit se ipsa contenta. Sequitur tertia, quae

¹ *Insatiabili gaudio completur*] Sic Cl. *Bentleius*. Vulgo *completur*.

² *Illius aeternitatis imitandae*] *Quinque Pall. Fabric. Reg. Pithoean. Med. & Bak. illius aeternitatis imitandi*. Sic Codicis Justiniani lib. V. Tit. XXXVII. leg. 12. *Ipsius pecuniae (in qua robur omne patrimoniorum veteres posuerunt) fenerandi usus vix diuturnus, vix continuus & stabilis est*. Eadem constructione

Terentius est usus Hecyr. Aët. III. Sc. III, 12. Vide Sanctium & Perizonium Minerv. lib. III. cap. VIII. pag. 459.

³ *Neque se in brevitae vitae conlocatum putat*] Vulgo *collocatam*. Sed ad hominem qui haec animo tractat, non ad cogitationem refertur. Quare Pithoean. & *Erasmi* editionem sequor.

⁴ *Quid in malis ultimum*] Vulgo *quod*. Ut edidimus exhibent Reg. Pithoean. Med. & *Bal-*
liol.

§ *Digna*

quae per omnis partis sapientiae manat & funditur; quae rem definit, genera dispertit, sequentia adjungit, perfecta concludit, vera & falsa dijudicat; Differendi ratio & scientia: ex qua cum summa utilitas existit ad res ponderandas, tum maxime ingenua delectatio & ⁵ digna Sapientia. Sed haec otî: transeat idem iste Sapiens ad rempublicam tuendam: quid eo possit esse praestantius, ⁶ cum prudentia utilitatem civium cernat, justitiâ nihil in suam domum inde derivet, reliquis utatur tot tam variisque virtutibus? Adjunge fructum amicitiarum: in quo doctis positum est, cum consilium omnis vitae, consentiens & paene conspirans, tum summa jucunditas e cotidiano cultu atque victu. Quid haec tandem vita desiderat, quo sit beator? ⁷ cui refertae tot tantisque gaudiis fortuna ipsa cedat necesse est. Quod si gaudere talibus bonis animi, id est virtutibus, beatum est; omnesque Sapientes his gaudiis perfruuntur: omnis eos confiteri beatos esse necesse

⁵ *Digna sapientia*] *Ursini* MS-tus *sapiente*, quod ei rectius videtur. Equidem mihi non displiceret, si plures accederent libri. Quod cum sit secus, receptam lectionem non moveo: nam saepe fit, ut pro concreto ponatur abstractum. Vide supra c. 9.

⁶ *Cum prudentia utilitatem civium cernat*] Ut sic ederem, auctor mihi fuit ipsa sententia. Vulgo cum contineri *prudentia utilitatem civium cernat*. Sed

secunda vox a quibusdam veteribus libris abest, & ab omnibus abesse debere *Lambinus* & *Fabrianus* recte statuunt.

⁷ *Cui refertae*] Vulgo cui rei refertae. At vero mediam vocem *Petrensis* noster a prima manu praetermittit, cui merito sum obsecutus. Olim quidem notavit *Paulus Manucius*, ea deleta, concinniorem fore orationem. Ego sane eam sine gravi sensus detrimento retineri non posse censeo, 1 Quia

26 necesse est. A. Etiamne in cruciatu atque tormentis? M. An tu me in viola putabas, aut in rosa dicere? An Epicuro, ¹ quia tantummodo induit personam philosophi & ² sibi ipse hoc nomen inscripsit, dicere licebit (quod quidem, ut habet se res, me tamen plaudente dicit) nulum sapienti esse tempus, etiamsi uratur, torqueatur, secetur; quin possit exclamare, *Quam pro nihilo puto?* cum praesertim omne malum dolore definiat, bonum voluptate; haec nostra, honesta, turpia, inrideat; dicatque, nos in vocibus occupatos, inanis sonos fundere; neque quicquam ad nos pertinere, nisi quod aut leve aut asperum in corpore sentiat. Huic ergo, ut dixi, non multum differenti a iudicio ferarum, oblivisci licebit sui? & cum fortunam contemnere, cum sit omne & bonum ejus & malum in potestate fortunae? tum dicere se beatum in summo cruciatu atque tormentis; cum constituerit non modo summum malum esse dolorem, sed etiam solum? Nec vero illa sibi remedia comparavit ad tolerandum dolorem; firmitatem animi, turpitudinis verecundiam, exercitationem consuetudinemque patienti, praecepta fortitudinis, duritiam virilem:

³ sed

¹ Quia tantummodo induit] Vulgo qui. Nobiscum vero faciunt Reg. Pithoean. & Med.

² Sibi ipse hoc nomen inscripsit] Sic Reg. & Pithoean. At Bak. Med. & Balliol. dant inscribit. Epicurum vero se sapientem professum esse testatur noster lib. II. de Fin. cap. 3.

³ Sed una se dicit recordatione] Plenius lib. III. cap. 15. Levationem autem aegritudinis in duabus rebus ponit (Epicurus,) avocatione a cogitanda molestia, & revocatione ad contemplandas voluptates. Infra cap. 31. Epicurus maximis doloribus adfectus,

¶ sed una se dicit recordatione adquiescere praeteritarum voluptatum: ut si quis aestuans, cum vim caloris non facile patiat, recordari velit se aliquando in Arpinati nostro gelidis fluminibus circumfusus fuisse: non enim video, quo modo sedare possint mala praesentia praeteritae voluptates. Sed cum is dicat semper beatum esse sapientem, cui dicere hoc, si sibi constare vellet, non liceret; quidnam faciendum est his, qui nihil expetendum, nihil in bonis ducendum, quod honestate careat, existimant? Me quidem auctore, etiam Peripatetici veteresque Academici balbutire aliquando desinant, aperteque & clara voce audeant dicere, beatam vitam in Phalaridis taurum descensuram. Sint enim tria genera bonorum, ut jam a laqueis Stoicorum, quibus usum me pluribus quam soleo intellego, recedamus: sint sane illa genera bonorum. Dum corporis & externa jaceant humi, & tantummodo, quia sumenda sint, appellentur bona; alia autem illa divina longe lateque se pandant, caelumque contingant: * ea qui adeptus sit, cur cum beatum modo, & non beatissimum etiam dixerim? Doloremne Sapiens extimescet? is enim

eos ipsos inventorum suorum memoria & recordatione confutat. Ejus verba sunt apud Laertium X, 22. Ἀντιστρέφει δὲ τῶν νόσων (morbis quibus laborabat) τὸ κατὰ ψυχὴν ἐπὶ τῇ τῷ γαστρίῳ ἐπὶ τῷ ὀφθαλμῷ μὲν. Interprete Tullio, Compensabatur sa-

men cum his omnibus animi laetitia, quam capiebam memoria rationum inventorumque nostrorum. Vide lib. II. de Fin. cap. 30.

¶ Ea qui adeptus sit] Vulgo ut ea &c. Sed primam vocem recte delevit Lambinus.

nim¹ huic maxume sententiae repugnat: nam contra mortem nostram atque nostrorum, contraque acgritudinem & reliquas animi perturbationes satis esse videmur superiorum dierum disputationibus armati & parati: dolor esse videtur acerrimus virtuti adversarius: is adfidentis faces intentat; is fortitudinem, magnitudinem animi, ² patientiam se debilitaturum minatur. Huic igitur succumbet virtus? huic beata sapientis & constantis viri vita cedit? Quam turpe! ô dî boni. ³ Pueri Spartiatae non

¹ Huic maxume sententiae] Vulgo maximae, quod quidem mendum videretur Typographicum, nisi Manucius & Lambinus illo vitio suas editiones temerassent.

² Patientiam se debilitaturum minatur] Eliens sec. debellaturum: eandemque lectionem in Massaei libro repertam probavit Manucius. Ipse non item: cum Tullius alteram loquendi rationem passim adhibeat.

³ Pueri Spartiatae non ingescunt verberum dolore laniati] Ad aram Orthiae vel Orthosiae Dianae; nam Lacedaemonii solent ἐπὶ τοῖς βωμοῖς τῆς Ὀρθίας ὁμοῖως μὲν ὄλως, ὁμοῖως δὲ ἰλδοσίρους ἀνάγειν — μασίγων γὰρ τὸ ἀγόνισμα καὶ ὁ τίφος. Verba sunt Themistii Orat. XXI. pag. 250. Masonius apud Stobaeum Serm. XIX. p. 169. Ὡς δὲ οὐκ αἰχρόν οὐκ ὑβριστὶ ἔχουσιν (πληγαί) μὲν, ἀλλὰ Λακεδαιμονίων παιδῶς δημοσίᾳ μαστιγισθῶς, καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ ἡμέτερο.

ciplon lib. III. Epist. 54. Ἡμεῖς οἱ πρὸς Σπυρπᾶτος ἀντὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ὀρθίας (sic recte Cl. Berglerus) τυπιδόμεθα. Sextus Empiricus Pyrrh. Hypot. lib. III. cap. 24. Λάκωνες δὲ ἐπὶ τῷ βωμῷ τῆς Ὀρθίας Ἀρτίμιδος μασίγων πικρῶς, ἐπὶ τῷ πολλῷ αἵματι ἐπὶ τῷ βωμῷ τῆς θεοῦ γανίξῃ ῥύπον. Plures hanc in rem veterum locos indicavimus ad lib. II. cap. 13. Vide sis & ejusdem libri cap. 19. Hujus autem sacvissimae consuetudinis originem dicet Lactantius Placidus ad Statii Thebaid. lib. VIII. pag. 376. ed. Cruceanae. Obiter emendetur idem ad lib. I. 118. Quibus (Lacedaemoniis) VIRTUTI EST in sacris caedi verberibus, sine corporis motu. Lego in usu est &c. Ad illis Plutarchum Inst. Lacon. Tom. II. pag. 239.

⁴ Morsu denique; cum exanimantur] Vulgo morsu; denique ut exanimantur. Nos autem sententia ducti, distinctionem mutavimus, penultimamque vocem,

non ingemiscunt verberum dolore laniati: adulescentium greges Lacedaemone vidimus ipsi, incredibili contentione certantis pugnis, calcibus, unguibus, & morflu denique; cum exanimarentur, priusquam victos se faterentur. Quae barbaria, Indiâ vastior aut agrestior? In ea tamen gente primum ⁵ ei, qui sapientes habentur, nudi aetatem agunt, & Caucasî nives hiemalemque vim perferunt sine dolore; cumque ad flammam ⁶ se adplicaverunt, sine gemitu aduruntur: ⁷ mulieres vero

[in

cem, ut edidimus, exhibent omnes MSSri:

⁵ Ei, qui sapientes habentur — sine gemitu aduruntur] Brachmanas seu Gymnosophistas dicit, qui nudi per opacas Indiae solitudines perhibentur philosophari, pro-ut ait Isidorus Orig. lib. viii. cap. 6. Valerius Maximus lib. III. cap. III, 6. ext. Apud Indos vero patientiae meditatio tam obseinate usurpari creditur, ut sint qui omne vitae tempus nudisexigant, modo Caucasî montis glaciali rigore corpora sua durantes, modo flammis sine ullo gemitu obicientes. Sane Βραχμῶνες, ἰκεῖθεν ῥήσονται, πλεῖστοι πυραγῶντις ἀκίνητοι, ἀνέχοντα πυροκλώμενοι· ἢ τ' ἐπιδῶντις κατὰ χῆμα καίοντα, οὐδ' ὅσον ὀλίγος ἐκτρέφαντις τῆς κατακλίσεως Verba sunt Luciani de Mort. Peregr. Tom. II. pag. 579. Idem in Fugit. pag. 594. 'Ἐπὶ φρεσὶ μολύβῃ ἀναδῶντι, ἀνέχοντα πυροκλώμενοι, οὐδὲν τοῦ χήματος ἢ τ' ἐκδιδῶντος ἐκτρέφονται. Inter alios eandem Brachmanum consuetu-

dinem memorant *Plusarchus* Tom. II. pag. 499. C. *Philo*, quod omnis probus liber, pag. 680. G. & *Porphyrus* πρὶ ἀνάρχου lib. IV. §. 18. Ob hanc eorum patientiam dixit Zenon, ἦν ἰσθὶ πυροκλώμενον ἰδέσθαι ἰδέω; ἢ πῶς τὰς πρὶ πόνου ἀποδείξας μαθεῖν; quemadmodum refert *Clemens Alexandrinus* Strom. II. pag. 494.

⁶ Se adplicaverunt] Sic Reg. Pithoean. & Vatic. Vulgo applicaverint.

⁷ Mulieres vero in India] Duas voces ultimae, supervacaneae sunt & a Librariis adjectae; non enim erat, cur *Indiam* rursus memoraret, cum de ea tantum gentē superiora verba sint intelligenda. Nos igitur eas uncinis cinximus. Similes glossae multos veterum locos foedant. Sic pro P. Sextio cap. 4. Venit cum exercitu Capuam; quam urbem — ab illa inopia & scelerata manu attentari suspicabamur; & inde M. Aulianum, tribunum militum Antonii Capua

[in India,] ¹ cum est cujus earum vir mortuus, in certamen judiciumque veniunt, quam plurimum ille dilexerit: plures enim singulis solent esse nuptae: quae est victrix, ea lacta, prosequentibus suis, una cum viro in rogam inponitur: ² illae victae, moestae discedunt. Numquam naturam mos vinceret: est enim ea semper invicta; sed nos umbris, deliciis, otio, languore, desidia animum infecimus: opinionibus maloque more delenitum mollivimus. Aegyptiorum morem quis ignorat? quorum imbutae

Capua praecipitem eiecit. Leg. & inde M. Aulanum trib. mil. Antonii, praecipitem eiecit; abundat enim Capua. Iterum cap. 6. Sed ut quam moderate huic potius tempori serviam quam dolori meo, si qui occulte a salute nostra dissentiant, lateant. Importunae sunt istae voces quam moderate, fuscillisque prorsus ejiciendae. Parentes earum sunt Librarii, qui morem, quo se gessit Tullius, adnotandum putarunt. 'Αλλ' ὡς ἐς πρῶτον πῦρ. Porro hunc Indarum feminarum morem eleganter describit Propertius lib. III. Eleg. XI, 15.

Felix Eois lex funeris una maritis,

Quos Aurora suis rubra colorat equis.

Namque ubi mortifero jacta est fax ultima lecto,

Uxorum positis stat pia turba comis;

Et certamen habent leti, quae viva sequatur

Conjugium; pudor est non li-

cuisse mori.

Gaudent victrices, & flammae praefora praebens,

Imponuntque suis ora perusta viris.

Nicolaus Damascenus apud Stobaeum Serm. CXXII. pag. 614.

Ἰσθὶ συγκατακίψουσιν, ὅταν πλοῦτος ὦσι, τῶν γυναικῶν τῶν ἐστὶ φιλιῶνται αὐτῶν δὲ ἐκείνων ἀγὰρ μύστις γίνεται σπουδαζόντων νεώτερον ἐκείνων τῶν φίλων. Si plura testimonia sint cordi, vide Plutarchum Tom. II. pag. 499. C. Valerium Maximum lib. II. cap. VI, 14. ext. Hieronymum advf. Jovin. lib. I. pag. 345. Servium ad Aen. V, 95. & Solinum cap. LII. Non disparem Thresiarum quarundam consuetudinem referunt Herodotus lib. V. cap. 5. & Mela lib. II. cap. 2.

¹ Cum est cujus earum] Ita Reg. & Pithoean. Vulgo cujusvis.

² Illae victae moestae discedunt] Vulgo illa victa moesta discedit. Sed recte Cl. Bentleius: nam cum plures singulis soleant esse nuptae,

Imbutae mentes : pravitatis erroribus quamvis carnificinam prius subierint, quam ⁴ ibim aut aspidem aut felem aut canem aut ⁵ corcodilum violent : quorum etiam si imprudentes quidpiam fecerint, poenam nullam recusent. De hominibus loquor. Quid bestiae? non frigus, non famem, non montivagos atque silvestris cursus lustrationesque patiuntur? non pro suo partu ita propugnant, ut volnera excipiant; nullos inperus, nullos ictus reformident? Omitto, quae perferant quaeque patiantur ambitiosi, honoris

nuptae, plus una vincatur necesse est.

3 *Pravitatis erroribus*] Loquendi modus *Lambino* non placuit; quapropter reponendum censuit *pravis erroribus*. Non opus est. *Plautus* Mil. Glor. Aët. IV. Sc. IV, 36. *Formam* amoenitatis illius, *faciem*, *pulchritudinem* conlaudato, id est, *formam* amoenam. Sic *perennitatis cibum* pro cibo perenni dixit idem *Persae* Aët. III. Sc. I, 2. *Lucretius* IV, 339.

— *Quia cum propior caliginis aer*

Ater inis oculos prior —

pro aere caliginoso. Vide & vs. 350. ac *Gatakerum* de *Stilo* N. T. cap. 15.

4 *Ibim aut aspidem — violent*] Sic lib. I. N. D. cap. 29. *Ne fando quidem auditum est crocodilum, aut ibim, aut felem violatum ab Aegypto*. *Herodotus* lib. II. cap. 65. Ἀγνῶστον — οὐ μάλ᾽ αὖ θεοῦ τὰ δὲ ἰόντων ἐφί, ἀπῆκεν ἰσθμὸν ἰσθμῶν — τὸ δ'

αὖ περ τῶν θεῶν πόντος ἀποκτείνῃ, ἢ μὴ ἰκάν, θάνατον ἢ ζῆλον ἢ δὲ αἰκνῇ, ἀποπνέει ζῆλον, τὴν αὖ αἰ ἰσθμῶν τὰ ζῶντα δὲ δ' αὖ ἰσθμῶν ἢ ζῆλον ἀποκτείνῃ, ἢ πῶν ἰκάν, ἢ πῶν αἰκνῇ, πῶν αὖ ἀνάγκη. Ita & *Diodorus* Siculus Bibl. lib. I. pag. 74. nisi quod ἀπὸ τῆς ἰσθμῶν ponat αἰκνῶν. Vide & *Origenem* in *Celsum* lib. I. pag. 40. De iis jure dicas quod *Timoteles* apud *Athenaeum* lib. VII. pag. 380.

Πῶς αὖ μὴ ἢ σῶνται ἰσθμῶν ἢ κύνων;

Ὅπως γὰρ εἰς θῆρας τὰς ὁμοειδῆς γυνῶναι

Θεὸς ἀποκτείνῃ, οὐ διδάσκει τὴν θῆραν

Δίκῃ, πῶς αἰκνῶν γ' ἐπιτελεῖται αὖ

Βαμῆς —

Sic enim corrigendi sunt hi versus, quos *J. Casaubonus* successit parum felice tentavit.

5 *Corcodilum*] Ita MSSSti: de qua scribendi ratione vide *Marq. Gudium* ad *Phasari* I, 25. Vulgo *crocodilum*.

noris causa: laudis studiosi, ¹ gloriae [gratia:] amore incensi, cupiditatis. Plena vita exemplorum est: sed adhibeat oratio modum; & 28 redeat illuc unde deflexit. Dabit, dabit, inquam, se in tormenta vita beata; nec iustitiam, temperantiam, in primisque fortitudinem, ² magnitudinem animi, patientiam profecuta, cum tortoris os viderit, consistet; virtutibusque omnibus sine ullo animi terrore ad cruciatum profectis, resistet extra fores (ut ante dixi) limenque carceris: quid enim ea foedius, quid deformius sola relicta, comitatu pulcherrumo segregata? quod tamen fieri nullo pacto potest: nec enim virtutes sine beata vita cohaerere possunt, nec illa sine virtutibus. Itaque eam tergiversari non sinent; secumque rapient ad quemcumque ipsae dolorem cruciatumque ducuntur: Sapientis est enim proprium, nihil ³ quod poenitere possit facere; nihil invitum: splendide, constanter, graviter, honeste omnia: nihil ita expectare, quasi certo futurum: nihil cum acciderit admirari, ut inopinatum ac novum

¹ *Gloriae gratia*] Alii *gloriae causa*. Utrumque infititium; quod recte monuerunt *Ursinus* & *Gronovius*. Cum enim prius *honoris causa* dixerat, in reliquis eadem vox subaudiatur; ut vel *gratia*, vel *causa* prorsus hic sit supervacanea. Id ut ostenderetur, uncinis ei circumdedimus. Vide lib. II. de Invent. cap. 6.

² *Magnitudinem animi, patientiam profecuta*] Vulgo *patientia*

profecuta. At vero *Gebhardus* ex *Pall.* suis (quibus accedit *Gryph.* probante *Bruto*) sententiam corripit: non enim de *patientia*, sed de vita beata, patientiam reliquasque virtutes prosequente, fit sermo. Nos igitur lectionem reduximus, quam praestant *Eliens.* sec. *Bak.* editique veteres.

³ *Quod poenitere possit*] A vulgo Grammaticorum deceptus est *Lambinus*, cum rescribendum conji-

vum accidisse videatur: omnia ad suum arbitrium referre: suis stare iudiciis. Quo quid sit beatius, mihi certe in mentem venire non potest. Stoicorum quidem facilis conclusio est: qui cum finem bonorum esse senserint, congruere naturae cumque ea convenienter vivere; cum id sit ⁴ in sapientis situm non officio solum, verum etiam potestate: sequatur necesse est, ut, cuius in potestate summum bonum, in ejusdem vita beata sit: ita sit semper vita beata sapientis. Habes, quae fortissime de beata vita dici putem; & quomodo nunc est, nisi quid tu melius adtuleris, etiam verissime. A. 29

⁵ Melius equidem adferre nihil possum: sed a te inpetrarim libenter, ⁶ nisi molestum sit (quoniam te nulla vincula impediunt ullius certae disciplinae, libasque ex omnibus quodcumque te maxime specie veritatis movet) quod paulo ante Peripatericos veteremque Academiam hortari videbare, ut sine retractatione libere dicere auderent, Sapientis esse semper beatissimos: id velim audire, quemadmodum his putes consentaneum

conjicit, *cujus poenitere possit*. Altero enim modo loquuntur boni scriptores. *Plautus* Stich. Aet. I. Sc. I, 50. *Et me quidem haec conditio nunc non poenitet*. *Noster* de Invent. lib. II. cap. 13. *Utrum id facinus sit, quod poenitere fuerit necesse*. Vide nos ad *Minucii Felicis* c. XXVIII. p. 141. ubi similis occurrit loquendi ratio.

⁴ *In sapientis situm non officio solum, verum etiam potestate*

Vulgo in sapiente, nec aliter Codices. At nos, iis invitis, *Lambini* conjecturam sumus amplexi, quam postulat oratio.

⁵ *Melius equidem*] Sic Reg. Pithoean. Med. & Bak. Vulgo quidem.

⁶ *Nisi molestum sit*] Vulgo *ut nisi molestum sit*. Primam vocem, quae manifesto *παράδει*, recte praetermittunt Bak. alique quidam Codices.

taneum esse id dicere: multa enim a te contra istam sententiam dicta sunt, & Stoicorum ratione conclusa. M. Utamur igitur libertate, qua nobis solis in philosophia licet uti: quorum oratio nihil ipsa iudicat, sed habetur in omnis partis; ut ab aliis possit ipsa per sese, ¹ nullius auctoritate adjuncta, iudicari. Et quoniam videris hoc velle, ut quaecumque dissentientium philosophorum sententia sit de Finibus, tamen virtus satis habeat ad vitam beatam praesidi: ² quod quidem Carneadem disputare solitum accepimus: sed is, ut contra Stoicos, quos studiosissime semper refellebat, & contra quorum disciplinam ingenium ejus exarserat: nos illud quidem cum pace agemus: si enim Stoici finis bonorum recte posuerunt, confecta res est: necesse est semper beatum esse Sapientem. Sed quacramus unamquamque reliquorum sententiam;

¹ Nullius auctoritate adjuncta] Cl. Bentleio placet adjuncta.

² Quod quidem Carneadem — nos illud quidem cum pace agemus] In hac lectione nihil est, quod me male habeat; nec equidem video, quid Lambinum impulerit, ut rescribendum censeret, hoc quidem Carneadem disputare solitum accepimus — nos autem illud cum pace agemus. Recepiam sane scripturam maximo consensu tuentur. Codices, nec mutationem quampiam res ipsa flagitat. Aliter tamen Ursino visum: quapropter reponit, nos illius, vel illorum cum pace agemus. Quod cum

facit, se loci mentem non percepisse declarat: vult enim noster, se placide & absque nimio affectum fervore; cum Carneades violentius & iracundius se gesserit. Cl. autem Bentleius reponit, nos illud quidem omnium pace agemus.

³ Haec de finibus—sententiae] Sic Reg. Pithoean. Med. Pall. sec. quint. ac Vatic. Ἀρχαῖα. Vulgo hae.

⁴ Nisi vacuitatem doloris] Ultima vox in vulgatis non compareret, nec eam Codices agnoscunt. Nos illam ex editionibus Ascensii, Erasmi, aliisque veteribus cum Cl. Bentleio censuimus addendam.

¹ Nisi

tentiam; si fieri potest, ut hoc praeclarum quasi decretum beatae vitae possit omnium sententiis & disciplinis convenire. Sunt autem ³ haec de finibus, ut opinor, retentae defensionaeque sententiae: primum simplices quatuor: Nihil bonum, nisi honestum, ut Stoici: Nihil bonum, nisi voluptatem, ut Epicurus: Nihil bonum, ⁴ nisi vacuitatem doloris, ut Hieronymus: Nihil bonum, ⁵ nisi naturae primis bonis aut omnibus aut maxumis frui, ut Carneades contra Stoicos differebat. Haec igitur simplicia: illa mixta: tria genera bonorum, maxuma animi, secunda corporis, externa tertia, ut Peripatetici, nec multo veteres Academici secus. Voluptatem cum honestate Dinomachus & Callipho copulavit: indolentiam autem honestati Peripateticus Diodorus adjunxit. Hae sunt sententiae, quae stabilitatis aliquid habeant: nam ⁶ Ariston-

⁵ Nisi naturae primis bonis] Janus Gulielmus ex conjectura legebat, nisi naturae plurimis bonis. Sed a scopo prorsus aberravit vir eruditus. Prima naturae sunt sana mens, valetudo prospera, & si qua similia. Noter de fin. lib. II. cap. xi. Carneadi frui principiis naturalibus esset extremum. Ea paullo ante nominarat prima naturalia. Idem lib. v. cap. 7. Ab his alia, quae prima secundum naturam nominant, proficiuntur: in quibus numerant incolumitatem, conservationemque omnium partium, valetudinem, sensus integros &c. Agellius N. A. lib. XII. cap. 5.

A veteribus philosophis τὰ ἀσκήματα κατὰ φύσιν appellata sunt, ut omnibus scilicet corporis sui commodis gauderet, ab incommodis omnibus abhorreret. Lucianus Βίαι ποσειδ. Tom. I. pag. 384. Περὶ τὰ ἀσκήματα κατὰ φύσιν καταγρηγόρων λέγειν δι' αὐτὸν, ὁ γέλοιος, καὶ τὰ τριὰς. Vide & Senecam Epist. LXVI.

⁶ Aristonis, Pyrrhonis, Herilli] Horum sententiis explicandis varia Ciceronis loca congeffit Aldus nepos ad Offic. lib. I. cap. 2. Nos ex aliis auctoribus nonnulla proferemus. Nemo sane non novit, Pyrrhonem boni malique, veri falsique discrimen sustulisse.

nis, Pyrrhonis, Herilli, nonnullorumque aliorum evanuerunt. Hi quid possint obtinere videamus: omissis Stoicis, quorum satis videor defendisse sententiam. Et Peripateticorum quidem explicata causa est; praeter Theophrastum & si qui illum secuti inbecillius horrent dolorem & reformidant: reliquis quidem licet facere, id quod fere faciunt, ut gravitatem dignitatemque virtutis exaggerent: quam cum ad caelum extulerint, quod facere eloquentes homines copiose solent, reliqua ex conlatione facile est conterere atque contemnere: nec enim licet his, qui laudem cum dolore petendam esse dicant, negare eos esse beatos, qui illam adepti sunt: quamquam enim sint in quibusdam malis, tamen hoc nomen beati longe
 31 ge & late patet. Nam ut quaestuosam mercatura, fructuosam aratio dicitur, non si altera

semper

Aristonis mentem sic exponit Laertius lib. VII. §. 160. Ἀείρων ὁ Χίθ — τίλθ ἴφισσι εἶναι τὸ ἀδιαφόρου ἔχοντι ζῆν φοβῆ τὰ μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας, μηδὲ ὑπερβῆ εἰς αὐτοῖς παρελλογιζομένην ἀπολείποντα, ἀλλ' ἰσότης ἐπὶ πάντων ἔχοντα. Clemens Alexandrinus Strom. II. pag. 497. τί δὲ σὺ Ἀείρων κατελέγει; Τίλθ οὐτὸ εἶναι τὴν ἀδιαφορίαν ἔχειν τὸ ἀδιαφορεῖν ἀπλῶς ἀδιαφορεῖν ἀπολείπει. Haec tamen clarius explicantem fas sit audire Tullium posthumum lib. II. Acad. cap. 42. Aristoteli, cum Zenonis fuisset auditor, re probavit ea, quae ille ver-

tem, neque malum, nisi quod virtuti esset contrarium: in mediis ea momenta, quae Zeno voluit, nulla esse censuit. Huic summum bonum est, in his rebus neutram in partem moveri, quae ἀδιαφορία ab ipso dicitur. Pyrrho autem ea ne sentire quidem sapientem; quae ἀπαθεί nominantur. Sic absurde Gruterus. Lege, quae ἀπάθεια nominatur; ut habet MS. Cantab. simul ac veteres editi. Herilli bonum sic effert idem Clemens verbis sequentibus. Ἡ τὰ Ἡείλου εἰς μέσσην παρελέγει; Τὸ κατ' ἰσότην ζῆν, τίλθ εἶναι τὴν ἰσότητα Ἡελλῶ. Laëtantius Div. Inst. lib. III. cap. 7. Herilli sum-

matum

semper omni damno, altera ³ omni tempe-
 statis calamitate ² semper vacat, sed si multo
 majore ex parte extat in utraque felicitas: sic
 vita, non solum. si undique referta bonis est,
 sed si multo majore & graviore ex parte bona
 propendent, beata recte dici potest. Sequetur
 igitur ⁴ horum ratione vel ad supplicium beata
 vita virtutem; cumque ea descendet in tau-
 rum, Aristotele, Xenocrate, Speusippo, Pole-
 mone auctoribus; nec eam ⁵ minimis blandi-
 mentis corrupta deseret. Eadem Calliphontis
 erit Diodorique sententia: quorum uterque
 honestatem sic complectitur, ut omnia, quas
 sine ea sint, longe & retro ponenda censeat.
 Reliqui habere se videntur angustius, enatant
 tamen; Epicurus, Hieronymus, & si qui sunt,
 qui ⁶ desertum illum Carneaden curent descen-
 dere: ⁷ nemo est enim, qui eorum bonorum
 animum

mum bonum est scientia. Vide
 & Epit. cap. xxxiii. pag. 76.
 Laertium VII, 165. & Ambrosi-
 um Offic. lib. II. cap. II. n. 4.

1 *Petendam esse dicant*] Sic
 Reg. Pithoean. & Med. Vulgo
 dicunt.

2 *Omni tempestatis calamita-
 te*] Vulgo *omnis*. At omnino
 sequendus est Ursini MStus, quod
 etiam Cl. Bensleio videbatur.

3 *Semper vacat*] Vulgo *vacet*.
 Sed alterum volunt Reg. Pithoe-
 an. Med. Ursin. & Petrenf. Recte
 quidem; hic enim, ut in ceteris,
 postulatur indicandi modus.

4 *Horum ratione*] Peripateti-
 corum. Vulgo *bonorum ratione*.

Sed alteram lectionem ex veteri-
 bus editis revocandam esse Cl.
 Bensleius recte statuit.

5 *Minimis blandimentis*] Sic
 omnes Codices. Mihi tamen
 verisimillima videtur praestanti-
 simi Bensleii conjectura, cui pla-
 cet *minis aut blandimentis*.

6 *Desertum illum Carneaden*]
 Vulgo *desertum*. Nos, Grutera
 Bensleioque probantibus, Reg.
 Pithoean. Med. Pall. tres, aliosque
 bonae notae MSSos sequimur.

7 *Nemo est enim, qui eorum
 bonorum animum putes esse ju-
 dicem*] Haec ita laudat Nonius
 in *condoecfacere*, & ita dant vul-
 gati. Sed illius & Codicum au-

thoritae

animum putet esse judicem, eumque condocer-
 faciat ut ea, quae bona malave videantur, pos-
 sit contemnere: nam ¹ quod tibi Epicurus vi-
 detur, eadem erit Hieronymi & Carneadis cau-
 sa, & hercule omnium reliquorum: quis enim
 parum est contra mortem aut dolorem paratus?
 Ordiamur ab eo, si placet, quem mollem,
 quem voluptarium dicimus. Quid? is tibi
 mortemne videtur, an dolorem timere? qui
 cum diem, quo moritur, beatum appellat; ma-
 xumisque doloribus adfectus, ² cos ipsos invento-
 rum suorum memoria & recordatione confu-
 tat? nec haec sic agit, ut ex tempore quasi
 effutire

Fortitas non facit, ut mendosa
 non esse credam, cum rei, quam
 vult Cicero, plane repugnet: si
 enim bonorum animum non pu-
 tant esse judicem; cur eum,
 quaeso, ea, quae bona malave
 videantur, docent contemnere?
 Id vidit Lambinus, adeoque legit,
quia eorum bonorum. Cl. autem
 Bentleius reponit *quia verorum*
bonorum. Ego sane totum lo-
 cum sic restituendum puto, *nemo*
est enim eorum, qui bonorum a-
nimum non putet esse judicem.
 Particulam negantem suppedita-
 vit Eliens. sec. levem vero illam
 transpositionem fecimus conje-
 ctura freti, ea tamen, quam, nisi
 fallor, Tullii mens efflagitat.

¹ Quod tibi Epicurus videtur]
 Sic Reg. Pithoean. Pall. tres, Fa-
 bric. & Vatic. Vulgo quae tibi
 Epicuri videtur.

² Eos ipsos inventorum suorum
 memoria & recordatione confu-

tat] *Compensat* habet MStus,
Ursino teste. Quod si ita se res
 haberet, dubium non esset, quin
 Epicuri verbo *τῶν ἀντιπαρέρων*
 probe responderet: cum ita ver-
 terit noster Fin. II, 30. Sed in
 multis laborat hominis fides, nec
 alius quisquam librum manu ex-
 aratum vidit qui talem dederit
 lectionem. Eo fit ut verear, ne
 conjecturae, non Codici, debea-
 tur. Utcunque sit, mihi recepta
 scriptura facit satis; haud enim
 opus erat, ut verbum verbo red-
 deret Tullius. *Confutare* est re-
 primere, sedare, rejicere. Sic
 Titinius apud Nonium in *confu-*
tare: *Cocus magnum abenum,*
quando fervit, paulla confutat
trua. Non commovet, ut inepte
 Grammaticus iste. Cato apud
 Agellium VII, 3. *Ne quid in con-*
sulendo adversi eveniat, quod no-
stras secundas res confutet. No-
 ster supra lib. II, cap. 22. Re-
 futetur

effutire videatur: ³ de morte enim ita sentit, ut dissoluto animante sensum extinctum putet: quod autem sensu careat, nihil ad nos id iudicet pertinere: item de dolore certa habet quae sequatur: ⁴ cuius magnitudinem brevitatem solatur, longinquitatem lenitate. ⁵ Quam tandem isti grandiloqui contra haec duo, quae maxime angunt, melius se habent, quam Epicurus? An ad cetera, quae mala putantur, non & Epicurus & reliqui philosophi satis parati videntur? quis non paupertatem extimescit? ⁶ neque tamen quisquam philosophorum. Hic ³² vero ipse quam parvo est contentus? nemo de tenui

futetur ac rejiciatur Philoctetus ille clamor. Vide & Cl. Fabricium Tom. III. Cod. Apocr. N. T. pag. 575. *Arrianus* Epict. lib. IV. cap. 1. Οὐ γὰρ ἐκ τῆς ἀφροσύνης ἡ ἐπιθυμία, ἀλλὰ ἡ ἀναστροφή τῆς ἐπιθυμίας. Locum, quem noster in animo habuit, partim protulimus ad lib. II. cap. 18. partim ad hujusce libri cap. XXVI.

³ De morte enim ista sentis, ut, dissoluto animante] Forſan ita ſentis, ut habent editi veteres. Epicurus apud Diogenem Laertium X, 125. Τὸ φεμυδιῶται ἐν τῷ κακῷ ὁ θάνατος, ἔστι πρὸς ἡμᾶς, ἐπειδήπερ ὅταν μὴ ἡμᾶς ὦμεν, ὁ θάνατος ὁ παρὲν ὅταν δὲ ὁ θάνατος παρῇ, τίς ἡμᾶς σὺν ἰσμεν. Et §. 139. Ὁ θάνατος ἔστι πρὸς ἡμᾶς τὸ γὰρ ἀγλαδὲν, ἀναιδέητι, τὸ δὲ ἀναιδέητον, ἔστι πρὸς ἡμᾶς. Plura congeſſit Aeg.

Menagius ad ejusdem libri §. 124.

⁴ Cujus magnitudinem brevitatem] Sic Cl. Bentleius reposuit, Vulgo quorum. Noster de Fin. lib. II. cap. 7. Jam doloris medicamenta illa Epicurea tanquam de narthecio promant, si gravis, brevis; si longus, levis. Vide Diogenem Laertium X, 140. aliosque plurimos.

⁵ Quam tandem isti grandiloqui] Vulgo quid tandem? isti grandiloqui. Sed multo communior est ea lectio, quam suppeditarunt Reg. Pithoean. Balliol. & Bak, quamque sequendam duximus.

⁶ Neque tamen quisquam philosophorum] Lambinus reponit, neque tamen non quisquam philosophorum. Conjectura non ardet, cum rei, de qua agitur, non conveniat, ut quisquam philosophorum paupertatem timeat: nunc enim probat Cicero, virtu-

tenui victu plura dixit. Et enim quae res pecuniae cupiditatem adferunt, ut amor, ut ambitioni, ut cotidianis sumptibus copiae suppetant; cum procul ab his omnibus rebus absit, cur pecuniam magno opere desideret, vel ¹ potius cur curet omnino? An Scythes Anacharsis potuit pro nihilo pecuniam ducere; nostrates philosophi ²[facere] non potuerunt? Illius epistola fertur his verbis: ³*Anacharsis Hannoni salutem. Mihi amictui est, ⁴ Scythicum tegimen; calciamentum, ⁵ solorum callum; cubile, terra;*

tem, juxta omnes disciplinas, ad vitam beatam satis habere praesidii.

¹ Potius cur curet omnino] Sic Reg. Eliens. Petrens. & Med. Vulgo potius curet omnino.

² Facere non potuerunt] Ita Reg. Pithoean. Med. Vulgo poterant. Vox autem prima Manucio Bentleioque Glossematis est merito suspecta.

³ Anacharsis Hannoni] Graece sic legitur inter Epistolas Genavae editas pag. 349. Ἀνάχαρσις Ἀνών. Ἐμοὶ μὲν περιστάματα, χλαῖνα Σκυδικὰ ὑπόδημα, δῆρμα ποδῶν ἡδὲ πᾶσα γὰρ δύστησι καὶ ἀρείων, γὰρ καὶ τὸ πρὸς καὶ κρίσις ὀπταῖ πῦρ ὕδωρ. Ὡς ἐν ἀγορῇ μὲν ὅλην, ἐν οἱ πλεῖστοι ἔνικαν ἀχολύτται, παραγινώσκω με, ἐν πᾶσι μὲν χρεῖαι ἔχουσιν ὄρεα, οἷς ἐντροφᾶν, ἀντιδρῶμαι σὺν ὁμοῖς δ' ὅσιν Καρχηδονίαν, εἰς χάριν σὺν ἀνδράσι θῶσι. Ultima verba, si modo sana sunt, versionem Tullianae non conveniunt, qua de re vide Petr. Victorium Var. Lect.

xv, 19. Forte reponi possit ὁμοῖς ὃ τοῖς Καρχηδονίους ΧΑΡΙΖΕΣΘΕ, ἢ ἀνδράσι τοῖς. A Cicerone πῦρ, ὕδωρ non transferuntur; contra nihil est in Graecis, quo *pulpamentum*, *fames* denotentur. Ad ineuntem hanc Epistolam respicit *Clemens Alexandrinus* Strom. I. p. 364. Οὗτος, (Ἀνάχαρσις) inquit, ἢ ὁ παρ' Ἑλλήσι θανυμάδιος ὁ Φίσις, Ἐμοὶ περιστάματα χλαῖνα ὑπόδημα, δῆρμα, τρεῖς.

⁴ Scythicum tegimen] Sic Reg. Pithoean. & Med. Vulgo *tegmen*. Erat ex pellibus confectum. *Justinus* de Scythia lib. II. cap. 2. Lanas iis usus ac vestium ignotus — pellibus tamen ferinis aut murinis utuntur. Vide & *Senecam* Epist. 90.

⁵ Solorum callum] Solum pedis denotat plantam. *Varro* R. R. lib. I. cap. XLVII. Solum enim hominis, exitium herbae, & seminae fundamentum. *Lucretius* lib. I. 925.

Avia Pieridum peragro loca, nullius ante

Trias

terra; ⁶ *pulpamentum, fames; lacte, caseo, carne vescor.* Quare ut ad quietum me licet venias: munera autem ista, ⁷ quibus es delectatus, vel civibus tuis, vel Dis immortalibus dona. Omnes fere philosophi omnium disciplinarum, nisi quos a recta ratione natura vitiosa detorsisset, eodem hoc animo esse potuerunt. ⁸ Socrates, in pompa cum magna vis auri argentique ferretur, *Quam multa non desidero*, inquit. Xenocrates, cum legati ab Alexandro ⁹ quinquaginta ei talenta adtulissent, quae erat pecunia temporibus illis,

Trita solo.

Eadem repetit IV, 1. *Lactantius* de mort. *Perf.* cap. xxi. *Donec* callum solorum contractum igni ab offibus revelleretur. Vide etiam *Prudentium* *Perist.* vii, 65. *Cathem.* III, 129. ac *Isidorum* *Orig.* lib. xi. cap. i.

6 *Pulpamentum, fames*] *D. Lambinus* reponendum conjecit *pulmentum*: ac ita quidem *Pal. sec.* & *Petrenf.* nec aliter edidit *Erasmus*. Cum tamen & *pulpamentum* vox sit proba, quam plures, iique optimi, MSSi praestant, cur vulgatam lectionem moveamus, haud equidem video. *Adi F. F. Gronovium* ad *Justinum* lib. III. cap. III, 7. De re ipsa legendus *Horatius* *Serm.* lib. II. *Elog.* 2.

7 *Quibus es delectatus*] *Lambino* placet *delicatus* vel *deliciatus*, ut in Graecis ἡ ΕΝΤΥΦΩΤΕ. Et in *Petrensi* quidem nostro *delicatus* legitur.

8 *Socrates in pompa*] *Paulo* aliter *Laertius* II, 25. Πολλὰ καὶ

ἡ ἀφορῶν (Σουκράτης) αἰ τὰ πλεῖστα τῶν περιπαρημένων, ἄλλα πρὸς νότον, πόσων ἰγὰν χρεῖαν σὺν ἔχῃ; At cum nostro facit *Philo Judaeus* in libro, quod *Dens sit immutabilis*, pag. 245. ed. *Genev.* licet *Socratem* nomine non appellet. Τῶν παλαιῶν, inquit, πρὸς λόγον ἔχει διασάρκους ἰσχυροῦς πολυπλὴν πομπήν, πρὸς πᾶσι τῶν γνωσμένων ἀπὸ πάντων ὡς ἰταλῶν, ἰδίῃ ὅσων χρεῖαν σὺν ἔχῃ. Ad hoc *Socratis* effatum respexit *Porphyrus*, cum dixit, πολὺ γὰρ τὸ εἶδος ἐν τῇ κατασκευῇ, ὅσων αὐτοῖς χρεῖαν σὺν ἔχῃ. Vide lib. I. de *Abst.* §. 54.

9 *Quinquaginta ei talenta*] *Talentorum* numerum non ponunt *Valerius Maximus* lib. V. cap. III, 3. ext. & *Diogenes Laertius* lib. IV. §. 8. At, quod observavit *Aeg. Menagius*, triginta fuisse talenta dicunt *Hesychius Milesius* & *Suidas*, cum *Plutarchus* vit. *Alex.* pag. 668. & de fort. *Alex.* pag. 331. quinquaginta, sicut & *Cicero*, memorat. Addatur *Themistius*,

illis, Athenis praesertim, maxuma, abduxit legatos ad cenam in Academiam; his adposuit tantum quod satis esset nullo adparatu. Cum postridie rogarent eum, cui numerari juberet; *Quid? vos hesternæ, inquit, cenula non intellexistis, me pecunia non egere?*¹ quos cum tristiores vidisset, xxx minas accepit, ne aspernari regis liberalitatem videretur. At vero Diogenes liberius, ut Cynicus, Alexandro roganti ut diceret, ² si quid opus esset, ³ *Nunc quidem paululum, inquit, a sole.* Offecerat videlicet apricanti. Et hic quidem ⁴ disputare solebat, quanto regem Persarum vita fortunaque superaret: sibi nihil deesse; illi nihil satis umquam fore: se ejus voluptates non desiderare, quibus numquam satiari ille posset; suas eum consequi nullo modo

sius, qui in eundem censum venit Orat. II. pag. 26. & Orat. XXI. pag. 252. *Stobaeus* Serm. v. pag. 74. *Ξινοκράτης, χρημάτων ἀντὶ κρηιδέντων ἀπὸ Ἀλεξάνδρου, ἰσάται, τὴν κρηιδέντων ἢ αὐτῶ τοῦτον, ἀπὸ γυίλαπ, ἴφρ, Ἀλιξάνδρου, ἰς αὐτὸν ζῶ, ἢ διόμου πλάτων ΠΕΝΘΗΚΟΝΤΑ ποσῶντα γὰρ ἢ τὰ πλεονέκτα.* In *Hesychiano* libro *Ἀ πλάωντα* pro *N* dedit vel ipse scriptor vel Librarius; & is in *Snidam* manavit error.

¹ Quos cum tristiores.] Vulgo quod. Id perperam *Gebhardus*, ut solet, invenit. Nos igitur lectionem, quam praestant *Elieus* sec. Med. Balliol. & Petrenf. reducendam curavimus.

² Si quid opus esset.] Vulgo si quis, quod durum. Alii, si quid sibi, nonnulli si quid ei, opus esset. Utraque vocula manavit a Librariis, pronomen, quod deesse censebant, intercientibus. Nos igitur Pall. pr. tert. quint. Fabric. Reg. Pithocan. Med. Balliol. & Petrenf. sequimur.

³ Nunc quidem paululum, inquit, a sole.] Quidam codices adiciunt *abscede*, nonnulli vero *absis*; unde *Fannus Gulielmus* conjectit, *a sole abi sis*. Sed operam lusit vir eruditus, cum vox illa sit a Librariis inserta, nec in Reg. Pithocan. Med. aliisque plurimis MSSis compareat. Ad historiam quod attinet, sic *Plutarchus* πρὸς Φυγῆς pag. 205. *Ἀλεξάνδρου*

do posse. Vides, credo, ut Epicurus cupidita-
 rum genera diviserit, non nimis fortasse subti-
 liter; utiliter tamen: ⁵ partim esse naturalis &
 necessarias; partim naturalis & non necessari-
 as; partim neutrum: Necessarias satiari posse
 paene nihilo; divitias enim naturae parabilis
 esse: secundum autem genus cupiditatum nec
 ad potiendum difficile esse censet, nec vero ad
 carendum: tertias, quod essent plane inanes,
⁶ neque necessitatem modo, sed ne naturam
 quidem adtingerent, funditus ejiciendas puta-
 vit. Hoc loco multa ab Epicureis disputantur,
 eaeque voluptates singillatim extenuantur, qua-
 rum genera non contemnunt: ⁷ quaerunt ta-
 men copiam; nam & obscenas voluptates,
 de quibus multa ab illis habetur oratio, facilis,

com-

"Αδελός ἐστι Διογένης, ἐν ᾧ οὐκ ἔστιν Ἀλιξ-
 ανδρὸς ἐν ἡλίῳ καθήμενος, ἐπὶ τῆς
 ἀρώτης, εἰπὼν δὴτα· τῷ δὲ μὴ
 εἶναι ἀλλ' ἢ σμικρὸν ἀποσκευασίαν κα-
 λούσιν, ἐκπλαγίης τὸ φρόνημα
 &c. Dion Chrysostomus Orat. IV.
 pag. 61. Καὶ οὗτος (Διογένης) ἀνέβλε-
 ψεν πρὸς αὐτὸν (Ἀλεξάνδρον) γρηγο-
 ῶς εἰ λίοντις, καὶ ἐκάλεισεν ἀποση-
 σμικρὸν ἐτόνχεον γὰρ ἀλεινόμε-
 νον πρὸς τὸ ἥλιον. Vide & Non-
 num ad Gregorii Nazianzeni Ste-
 lit. I. Hist. 26. Haec addantur
 iis quae laudat Aeg. Menagius ad
 Laertii VI, 38.

4 Disputare solebat, quanto
 Regem Persarum &c.] Basilus
 Hom. XXIV. p. 583. Εἰώθετο καὶ
 Διογένης ἀγᾶμαι τὴν πάντων ὁμοῦ
 τὴν ἀδρότητα ὑπεργλῆως· οὗτος γὰρ καὶ
 βασιλῆας τῷ μεγάλῳ ἰσχυρὸν ἀπὸ

φύσεως πλεονέκτησιν τῶν ἐλαττωτέρων
 ἰκύνει κατὰ τὸ βίον προσδίδει. Vide & Dionem Chrysostomum
 Orat. VI. pag. 93. seqq.

5 Partim esse naturalis] Ope-
 ram nostram supervacaneam fecit
 Aeg. Menagii diligentia ad Laer-
 tii lib. X. §. 149. Vide & §.
 127.

6 Neque necessitatem modo] D.
 Lambino videtur legendum, ne-
 que non necessitatem modo, vel
 neque modo non necessitatem. Sed
 aut hac aut illa conjectura nihil
 opus, cum altera particularum
 negantium, quod vidit etiam Fr.
 Fabricius, haud raro subaudiatur.
 Adi nos ad lib. II. cap. 5.

7 Quaerunt tamen copiam] Cl.
 Bentleio placet, nec quaerunt
 tamen copiam.

1 Om-

communis, & in medio fitas esse dicunt: easque, si natura requirat, non genere, aut loco, aut ordine, sed forma, aetate, figura metiendas putant: ab hisque abstinere minime esse difficile; si aut valetudo, aut officium, aut fama postulet: ¹ omninoque genus hoc voluptatum optabile esse, si non oblit; prodesse numquam. Totumque hoc de voluptate ² sic ille praecipit, ut voluptatem ipsam per se, quia voluptas sit, semper optandam & expetendam putet; eademque ratione dolorem ob id ipsum, quia dolor sit, semper esse fugiendum: ³ itaque hac usurum compensatione Sapientem, ut voluptatem fugiat, si ea maiorem dolorem effectura sit; & dolorem suscipiat maiorem efficientem voluptatem: omniaque jucunda, quamquam sensu corporis iudicentur, ad animum referri

¹ Omninoque genus hoc voluptatum optabile esse si non oblit, prodesse numquam] Amicus nescio quis *Ursini* legebat prodesse non numquam. Imperite. *Dio- genes Laertius* X, 118. Συναίσθησις αὐτῶν τοῦ ΟΥΔΕΨΟΤΕ, ἀγαπᾶται διὰ τὴν μὴ ἐξ ὁλκῶν. Ibi *Menagius* plura.

² Sic ille praecipit] Vulgo praecipit. Male; nam sequitur, ut voluptatem ipsam per se — semper optandam — PUTET. Nos igitur ipsa Latinitate moti, MSS. *Reg. Pithocan. Med. Petrenf. & Bak.* paruimus.

³ Itaque hac usurum compensatione] *Epicurus* in Epistola ad *Menoecium*: Ἀλλ' ἐν ὅτε πολλὰς

ἰδέσθαι ὑπερβαίνοντες, ὅταν πλείους ἢ μὴ τὸ ἀναγκαῖον ἐκ τούτων ἔπηται, καὶ πολλὰς ἀλγηδὼνας ἰδέσθαι κρείττους νομίζομεν; ἐπειδὴ μὲλλον ἢ ἰδὴν παρασχεῖται καὶ πάλιν χρόνιοι ὑπομείναι τὰς ἀλγηδὼνας. Extat apud *Laertium* lib. X. §. 129.

⁴ Dum praesentem sentiat voluptatem] Ita *Cl. Bentleius*. Vulgo sentiret.

⁵ Cum expectatio speratarum voluptatum, perceptarum memoriae jungetur] Sic *Cl. Bentleius*, ac partim *Lambinus*. Vulgo memoria jungeretur. Siquidem vero *Pal. sec. Med. & Bak.* exhibent cum expectatione speratarum voluptatum, perceptarum memoria jungetur; scribi queat

referri tamen: quocirca corpus gaudere tam diu, * dum praesentem sentiat voluptatem: animum, & praesentem percipere pariter cum corpore, & prospicere venientem, nec praeteritam praeterfluere sinere: ita perpetuas & contextas voluptates in sapiente fore semper; * cum expectatio speratarum voluptatum, perceptarum memoriae jungetur. Atque his similia ad victum etiam transferuntur: extenuanturque magnificentia & sumptus epularum; quod parvo cultu natura contenta sit. Et enim quis hoc non videt, desideriiis omnia ista condiri?

6 Darius in fuga, cum aquam turbidam & ca- 34
daveribus inquinatam bibisset, negavit umquam se bibisse jucundius: numquam videlicet sitiens biberat. Nec esuriens Ptolemaeus ederat:
7 cui cum peragranti Aegyptum, comitibus
non

etum expectationi speratarum voluptatum, perceptarum memoria jungeretur, ut Ascensius aliique plures ediderunt.

6 Darius in fuga] Maximus Tyrius Diff. V. §. 6. Ἀρταξέρξης ὁ Περσῶν βασιλεὺς — ἐπὶ πύλαις αὐτοῦ ἐκ θαλάττης ἦλθε, καὶ Ἕλληες μύριοι, καὶ στρατηγοὶ δέκιοι, ὑποπταῖς ἰφθυγῶν ἐπὶ ψιλὸν λίθον, ὅπου τῆς νυκτὸς ἀναπαυσάμενοι, ἰδὲ φησὶν ὁ δὲ φησὶ ἀποῖται τίτις — καὶ ἡγάπησεν παρὰ ἀνδρὸς Μάρκου λαβὼν ἐν αἰσῇ ὑδὸν ὀδυρῆς. ὃ τίτις ἦεν ὁ δὲ λειμὸς ἴγνα, τίς μὲν οὖν χρεῖα, (sic ex Reg. & Harleian. legendum, non ἰδὲ τῆς χρεῖα, ut vulgo) τίς δὲ ἡδὺν ποτοῦ. Eadem est historia, sed quod Dario noster, id Artax-

erxi philosophus Platonicius adscribit. Vide & Plutarchum in Artax. Tom. I. pag. 1017. & Apopth. Tom. II. p. 174.

7 Cui cum paragranti Aegyptum — cibarius in casa panis datus esset] Panis cibarius est vilior. Isidorus Orig. lib. XX. cap. 2. Panis cibarius est, qui ad cibum servus datur, nec delicatus. Celsus Medic. lib. II. cap. 18. Infirmissimus, cibarius panis. Et cap. 29. At alvum movent panis fermentatus, magisque si cibarius vel hordeaceus est; brassica &c. Apuleius Metam. VI. pag. 184. Frusto cibarii panis ei projecto. Et pag. 191. Cibario pane contenta. Ita persaepe loquitur Hi-

non consecutis, cibarius in casa panis datus esset, nihil visum est illo pane jucundius. Socraten ferunt, cum ¹ usque ad vesperum contentius ambularet; quacsitumque esset ex eo, quare id faceret; respondisse: ² *Se, quo melius cenaret, obsonare ambulando famem.* Quid? victum Lacedaemoniorum in Phiditiis nonne videmus? ³ ubi cum tyrannus cenavisset Dionysius, negavit se jure illo nigro, quod cenae caput erat, delectatum: tum is, qui illa coxerat, Minime mirum: condimenta enim defuerunt. Quae tandem, inquit ille? Labor in venatu, sudor, cursus ⁴ ad Eurotam, fames, sitis: his enim

eronymus; at exemplorum satis. Quod autem Nonius in cibarium repraesentet, cui cum peregrinanti Aegyptum; Lambinus, Aldus nepos, & Fabricius apud nostrum rescribunt, cui cum peregrinanti — cibarius in casa panis datus esset. Iis accedit Car. Langius ad Offic. lib. III. c. 1. Hoc autem nullo prorsus judicio factum est: quo enim jure delent Aegyptum, quam vocem tam Nonii quam Ciceronis agnoscunt Codices? apud illum vero Librariis debetur, quod peregrinanti, non peragranti, legas. Vide infra cap. 39.

¹ Usque ad vesperum] Nonius a Gothofredo publicatus in contentum dat usque ad PIRAEUM. Omnes vero Tullii Codices vulgatam tuentur; nec aliter Jof. Mercerus edidit.

² Se, quo melius cenaret] Athenaeus lib. IV. pag. 157. E.

Σωκράτης δὲ πολλάκις κατελαμ-
βάντο διαπρεπαστῶν ἰστίου βα-
θύναι πρὸς τῆς οἰκίας ἢ πρὸς τῆς
πυθαινομένης ἢ τηλικῶν, ἵλαν δ-
ψον συνάγειν πρὸς τὸ δύναι. Xe-
nophon Memor. lib. I. cap. III,
5. Ἐπὶ τούτῳ (σίτῳ) ἕως παρ-
σκευασμῶν ἦν, ὡς τὴν ἐπιθυμί-
αν τῷ σίτῳ, ὅψον αὐτῷ ἴστω. Por-
phyrius de Abstin. lib. III. cap.
26. Σωκράτης ὅψον τροφῆς τὸ πρ-
ῶτον ἵλαν. Vide & lib. II. de
Fin. cap. 28. ac Scholiasten ad
Horatii lib. II. Sermon. II, 20.

³ Ubi cum Tyrannus cenavisset Dionysius] Stobaeus Sermon. XXIX. pag. 208. Διονύσιος Λα-
κωνικῶν μαγείρων προάμας, ἐκέ-
λευσεν αὐτὸν σκεύασαι τὸ Λακωνικὸν
ζῆμα ἢ σκευάσαι τὸν σῶν ἡδίστον
ἦτο δὲ κατὰ τὴν αὐτῶν ἡδίστα ἀν-
δραγαθία ἐστὶ οἱ Λάκωνες. Ὁ δὲ ἐκ
χρῆν ἔφη τούτων πρὸς ἡδονήματα, ὃ
ἐκείνῳ ἔχον (Leg. ὃ ἐκείνῳ ἐκείνῳ)
διὰ τούτου αὐτῶν μὴ ἀρίστη. Καὶ οὕτως
ἐπὶ τούτῳ

enim rebus Lacedaemoniorum epulae condiuntur. Atque hoc non ex hominum more solum, sed etiam ex bestiis intellegi potest; quae, ut quid obiectum est, dummodo a natura non sit alienum, eo contentae non quaerunt amplius. Civitates quaedam universae, more doctae, parsimonia delectantur, ut de Lacedaemoniis paulo ante diximus. Persarum a Xenophonte victus exponitur: ⁶ quos negat ad panem adhibere quicquam praeter nasturcium. Quamquam, si quaedam etiam suaviora natura desideret, quam multa ex terra arboribusque gignuntur ⁷ cum copia facilia, tum suavitate praestantia?

ἐνὶ τοῖς τῆς αἰς ταῦτα αὐτὸν γὰρ καλῶσαι τὰ ταμῖα πάντα ἐκπλῖν αὐτοῦ δύναι. Ὁ δ' ἔπειτα, ἀ μὴ ἐν παρῶν οὐ, πρὸ τοῦ δύναι πῶς οὐκ ἐν τῇ ἑυρώτῃ λυτῶν. Non aliter *Plutarchus* Instit. Lacon. pag. 236. Videmus autem *Ciceronem* ab his scriptoribus dissentire; quod etiam dudum notavit *Petr. Victorinus* Var. Lect. lib. iv. cap. 19. Vide & *Joan. Meursium* Miscell. Lacon. lib. I. cap. 8.

4 *Cursus* ad Eurotam] Vulgo ab Eurota. Sed recte doctissimus *Bentleius*: Eurotas enim sub ipsis prope Spartae moenibus fluit. Vide *Chr. Cellarium* Geogr. lib. II. cap. XIII. p. 768.

5 Ut quicquid obiectum est, quod modo natura] Lego ut quid obiectum est, dummodo, prout *Elisens.* sec. vel quod a natura non sit alienum, quemadmodum *Varic.* exhibet. Possis etiam ut quid obiectum est, modo a

natura non sit alienum. *Lucretio* quidem, quod notavit *Manutius*, quicquid idem est ac quidque; sed id hic locum non habet. Vide nos ad lib. iv. c. 19.

6 Quos negat ad panem] Hoc tradit *Xenophon* Cyropaed. lib. I. cap. II. §. 8. *Hieronymus* in *Jovin.* lib. II. pag. 367. Persarum regis *Cyri* vitam *Xenophon* citō voluminibus explicat, polenta & CARDAMO & sale ac pane cibario eos asserens victitare. Vide sis eundem in *Danielis* cap. VII. nostrum de fin. lib. II. cap. 28. & *Strabonem* lib. xv. pag. 1067. Quibus autem de causis arrideret nasturcium, docebit *Suidas* in κἀδαμα.

7 Cum copia facilia, tum suavitate praestantia] Ita *Cl. Bentleius*. Vulgo facilis; quod si retineatur, post reponendum praestanti, quemadmodum fecit *D. Lambinus*.

stantia? adde siccitatem, quae consequitur hanc continentiam in victu: adde integritatem valetudinis: confer sudantis, ructantis, refertos epulis, tamquam opimos boves; tum intelleges, qui voluptatem maxime sequantur, eos minime consequi; jucunditatemque victus esse in
 35 desiderio, non in satietate. Timotheum, clarum hominem Athenis & principem civitatis, ferunt cum cenavisset apud Platonem, eoque convivio admodum delectatus esset, vidissetque cum postridie, dixisse; ¹ *Vestrae quidem cenae non solum in praesentia, sed etiam postero die jucundae sunt.* Quid, quod ne mente quidem recte uti possumus, multo cibo & porione completi? Est praeclara epistula Platonis ad Dionis

pro-

¹ *Vestrae quidem cenae*] Duplex erat fama, quod patet ex *Athenaeo* lib. X. pag. 419. Τιμέσιος, inquit, ὁ Κερνισιὸς — ἀφελὼς καὶ μουσικῶς ἔφη, ὡς οἱ παρὰ Πλάτωνα δειπνοῦντες, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ καλῶς γίνονται. Ἡγήσανδρος δὲ ἐν ταῖς ὑπομνήμασι ἔφη, ὡς ἔ τῇ ὑστεραίᾳ ὁ Τιμέσιος ἀπαντήσας τῷ Πλάτωνα εἶπεν, Ἵμεῖς, ὦ Πλάτων, εὖ δειπνοῦμεν μᾶλλον εἰς τὴν ὑστεραίαν, ἢ εἰς τὴν παρῶσαν ἡμέραν. Haec exscripsit *Aelianus* V. H. lib. II. cap. 18. Plura suppeditabit *Petr. Victorius* Var. Lect. lib. XVIII. cap. 3.

² *Quo cum venissem, vita illa beata*] Graeca sic se habent: Ἐλθόντι δὲ μοι ὁ παῖς τῆ λαγόμενης αὐτοῦ βίης εὐδαίμων, Ἰταλιωτικῶν τε καὶ Συρακουσίων τραπεζῶν πλήρης, εὐδαμνὴ εὐδαμῶς ἦριστος, δις τε τὴν ἡμέ-

ρας ἡμιπλάμενον ζῆν, & μηδὲ ποτε κριμώμενοι μόνον νυκτὸς, καὶ ὅσα τούτων ἐπιτηδύμματα ξυνίπται τῶν βίων. (Leg. πύτη — τὰ βίη, ut vidit H. *Stephannus* Lex. *Cicer.* pag. 41. & ita recte scribitur apud *Athenaeum* lib. XII. pag. 527.) ἐκ γὰρ τότε τῶν ἰδῶν οὐτ' αὖ φρονιμὸς ἐδίδε ποτὶ γινώσκ τῶν ὑπὸ τ' εὐραίων ἀνθρώπων ἐκ νέου ἐπιτηδίων δύνατο, οὐδ' ἕτως θυμαστὴ φύσει κραδῆσται σάφρων δὲ οὐδ' αὖ μελλήσται (in *Athenaeo* μελήσται, forsan leg. μελήσται) ποτὶ γινώσκ. Extant in *Platonis* Epist. VII. pag. 712.

³ *Opulentissimi Syriae Regis*] *Ursinus* scribendum pronuntiat *Assyriae*. Et quidem, si proprie loquamur, *Assyriae* fuit Rex. Sed usus auctorum facit ut perinde sit, utrum *Syriae* vel *Assyriae* regem

propinquos; in qua scriptum est his fere verbis: ² Quo cum venissem, visa illa, beata quae ferebatur, plena Italicarum Syracusiarumque mensarum, nullo modo mihi placuit: bis in die saturum fieri, nec umquam pernoctare solum; ceteraque, quae comitantur huic vitae, in qua sapiens nemo efficietur umquam, moderatus vero multo minus. Quae enim natura tam mirabiliter temperari potest? Quo modo igitur jucunda vita potest esse, a qua absit prudentia, absit moderatio? Ex quo Sardanapalli ³ opulentissimi Syriae regis error agnoscitur, qui incendi iussit in busto,

⁴ Haec habeo, quae edi, quaeque exsaturata libido

Hausit: at illa jacent multa & praeclara relictæ. Quid

regem dicas; hae enim voces passim synonymae sunt; quod cum fugisse miror. Vide modo *Jos. Scaligerum* in *Anim. Euseb.* pag. 25. *Joan. Seldenum* *Prol.* ad libb. de *Diis Syris* cap. 1. cum *Beyerianis* additamentis, & *Interpres* ad *Justini* lib. I. cap. 2. Ideo retinenda est *Codicum* lectio.

⁴ Haec habeo, quae edi] Apud *Diodorum Siculum* *Bibl.* lib. II. pag. 110. *Polybium* in *Excerpt.* *Peiresc.* pag. 22. & *Strabonem* lib. XIV. pag. 989. sic leguntur:

Ταῦτ' ἔχω, ὅσα' ἔφαγον καὶ ἔφω-
γεον καὶ ποτ' ἔρατο.

Τίπτε' ἔπειθοι, τὰ δὲ πολλὰ καὶ
ἐλθὼν καὶ αὐτὸν ἀλίστηται.

At apud *Athenaeum* lib. VIII. p. 336.

ΚΕἴν' ἔχω ὅσα' ἔφαγον καὶ ἔφω-
γεον, καὶ ΣΥ'Ν ἘΡΩΤΙ
Τίπτε' ἔπειθοι, τὰ δὲ πολλὰ καὶ
ἐλθὼν πάντα ΑΕ'ΑΥΝΤΑΙ.

Sic ex antiquis Codd. edidit *Jf. Casaubonus*; at cum alii dent

— τὰ δὲ πολλὰ καὶ ἐλθὼν
πάντα ΑΕ'ΑΥΝΤΑΙ,

ultimam vocem sic scribi debere prorsus existimo; illam enim lectionem defendit versio *Ciceronis*, ut & *Clemens Alexandrinus* *Strom.* II. pag. 491. *Dion Chrysostomus* *Orat.* iv. p. 81. *Scholias* *Aristophanis* in *Aves* v. 1022. *Thespes* *Chil.* III. 455. & *Anthol. Epigr.* lib. III. cap. 7. Ibi tamen est,

Τίπτε' ἐδάμην, τὰ δὲ πολλὰ καὶ
Sed perperam. *Plutarchus* *Tom.* II. pag. 546. Πάντα δὲ χαλῶντες
καὶ ὁ Κράτης πρὸς τὴν

D d 3

Ταῦτ'

Quid aliud, inquit Aristoteles, in bovis, non in regis sepulchro inscriberes? Haec habere se mortuum dicit; quae ne vivus quidem diutius habebat, quam fruebatur. Cur igitur divitiae desiderentur? aut ubi paupertas beatos esse non finit? ¹ Signis, credo, tabulis, ludis. Si quis est, qui his delectetur, nonne melius tenues homines fruuntur, quam illi, qui his abundant? est enim earum rerum omnium ² nostra urbe summa in publico copia: quae qui privati habent, nec tam multa; & raro vident, cum in sua rura venerunt: quos tamen pungit aliquid, cum, illa unde habeant, recordantur. ³ Dies deficiat, si velim paupertatis causam defendere: aperta enim res est, & cotidie nos ipsa natura admonet;

Ταῦτ' ἔχω, ὅσσ' ἰφθαγοὶ ἐ ἰφύ-
βουσι, καὶ μὲν' ἱερὰ

Τίπιν' ἱερὰν,
ἀντίγραφον τὸ

Ταῦτ' ἔχω, ὅσσ' ἱμαθίων καὶ ἰφρό-
νων καὶ μὲν ΜΟΥΣΩΝ

Τίπιν' ἰδύλων,

unde patet illam scripturam Cratetis parodiae deberi. Vide & *Laertium* vi, 86. *Athenaeus* lib. viii. pag. 337. hanc Chrysippo tribuit

Ταῦτ' ἔχω ὅσσ' ἱμαθίων ἐ ἰφρό-
νων καὶ μὲν ΤΟΥΤΩΝ

Ἐδὲν' ἱερὰν.

Ibi lege, μὲν ΜΟΥΣΩΝ. Versum, quos *Cicero* transtulit, pater est *Choerilus*, quod discimus ex *Deipnosophistae* lib. xii. pag. 529. Ad eosdem respicit *Suidas* in *Σαρδανάπαλῳ*, dein addit: ψυ-
φῆς ταῦτε ἐπιγράψαντες οὐ γὰρ ἔχ-

ὁ τελευταίος ἀπὲρ ἰφθαγὴ καὶ ἱππῶν,
ἀλλ' εἰς τὴν δυσωδίαν φθαρὰς ἐκείνα
πάντα κινώμενοι &c. Ea, quod
Kusterum fugit, desumpta sunt ex
Theodoretii Ther. xii. pag. 179.
Vide nostrum lib. II. de Fin.
cap. 32. & *Augustinum* C. D.
II, 20.

¹ Signis, credo, tabulis, ludis] Corrupta dubio procul est vox ultima; quapropter sunt qui reponunt, tabulis PICTIS. An *Cicero* dedit, signis, credo, tabulis, COLUMNIS? *Seneca* Epist. LXXXVI. Quid cum ad balnea libertinorum pervenero? quantum statuarum, quantum COLUMNARUM est nihil sustentium, sed in ornamentum positarum, impensae causa? Et Epist. cxv. Nos circa tabulas & statuas insanimus — Ναί (delectant) ingentium maculae COLUMNARUM,

admonet; quam paucis, quam parvis rebus e-
geat, quam vilibus. Num igitur ignobilitas, 36
aut humilitas, aut etiam popularis offensio Sa-
pientem beatum esse prohibebit? Vide, ne plus
commendatio in vulgus & haec, quae experi-
tur, gloria molestiae habeat quam voluptatis.
4 Leviculus sane noster Demosthenes, qui illo
fusurro delectari se dicebat aquam ferentis mu-
lierculae, ut mos in Graecia est, insusurrantif-
que alteri, *Hic est ille Demosthenes*. Quid hoc
levius? At quantus orator? sed apud alios lo-
qui videlicet didicerat, non multum ipse secum.
Intellegendum est igitur, nec gloriam popularem
ipsam per sese expetendam, nec ignobilitatem
extimescendam. 5 *Veni Athenas*, inquit Demo-
critus,

NARUM. Adi sis & Nonium in
lenis, ac *Quintilianum* V, 13.
Probabilis saltem est conjectura.

2 *Nostri urbe*] Vulgo *nostra*
in *urbe*. Praepositionem non
agnoscunt Pall. tres, Reg. Pithoc-
an. Med. Bak. & Balliol.

3 *Dies deficiat*] Sic Pal. tert.
& Yatic. ac ita Latinitati consu-
litur. Vulgo *deficiet*.

4 *Leviculus sane noster Demo-
sthenes*] Scholiastes ad *Persii* Sat.
I, 28. *Hic requiritur historia*
Demosthenis, qui cum transiret,
& a MERCENARIO tabernae digito
demonstraretur, fertur laetatus
esse, quod ab ignobilibus sciretur.
Id cum nostro levitatis inculsat
Aelianus V. H. lib. ix. cap. 17.
Κυφότης ἰσως κωμωκεῖν εὐτὶς
ὁ λόγος, ὁ λόγος περὶ Δημοσθένους,
ὅτι ἄρα τότε αὐτὸν ὑπελάμβανον

οὐ ὑποφωτιστὴς, εἴ ποτε, παρὶς αὐτῷ, ὡς αὐτῷ π ψιδνεῖσθαι.
Plinius tamen *Demosthenem* *jure*
laetatum esse censet, quod illum
anus *Attica* ita demonstravit, Οὐ-
τὶς ἐν Δημοσθένει. Vide lib. ix.
Epist. 23.

5 *Veni Athenas* — neque *me*
quisquam ibi agnovit] Sic Reg.
Pithocan. Med. alique plures
MSSSti. Vulgo *deest ibi*. Graece,
Ἥλθον οὐκ Ἀθῆνας, καὶ οὐκ ἐν ἑ-
νὶ ἑνὶ. Vide *Diogenem Laertium*
ix, 36. *Demetrius* tamen *Pha-
lereus* *Democritum* negat *Athe-
nas* venisse, quod prodidit idem
§. 37. Si tamen aliis fides, *De-
mocritus Athenis compluribus an-
nis moratus* — *ignotus illi urbi*
vixit, quod ipse in quodam volu-
mine testatur. Verba sunt *Valerii*
Maximi lib. viii. cap. vii, 4. ext.
D d 4

critus, *neque me quisquam ibi agnovit.* Constantem hominem & gravem! qui gloriatur a gloria se afuisse. An tibicines hique qui fidi-
bus utuntur, suo, non multitudinis arbitrio, can-
tus numerosque moderantur? vir Sapiens, multo
arte majore praeditus, non quid verissimum sit,
sed quid velit volgus, exquiret? An quicquam
stultius, quam quos singulos sicut operarios bar-
barosque contemnas, eos aliquid putare esse u-
niversos? Ille vero nostras ambitiones levitateſ-
que contemnet, honoresque populi etiam ultro
delatos repudiabit: nos autem eos nescimus,
antequam poenitere coepit, contemnere. Est
apud Heraclitum physicum de principe Ephesi-
orum Hermodoro, ² Universos ait Ephesios
esse morte multandos, quod, cum civitate ex-
pellerent Hermodorum, ³ ita locuti sint: *Nemo
de nobis unus excellat: sin quis extiterit, alio in
loco*

¹ *An quicquam stultius, quam quos singulos*] Egregium hoc
propositum Socrati debetur, qui
Alcibiadem, in concionem po-
puli prodire veritum, ita excita-
vit: Οὐ καταφρονῖς, εἴπῃ Σωκράτης,
ἐκεῖν τῷ στυπτήρῳ; τὸ ὄνομα εἰ-
πὼν αὐτοῦ. Φέουσιν δὲ τῷ Ἀλκι-
βιάδῳ, ὑπελαβὼν πάλιν ὁ Σωκρά-
της, εἴπῃ δὲ ἐκεῖνον πῶ ἐν ταῖς κόρυς
καρπύοντες, ἢ ἐκεῖνον τῷ στυπτήρῳ;
Ὁμολογοῦντ δὲ τοῦ Κλείου μει-
ρηκίου, οὐκοῦν, ἴφη ὁ Σωκράτης, ὁ
δὲ μὲν Ἀθήναιον ἐκ τούτων ἔδει-
ξεν; καὶ εἰ τῶν καθ' ἕνα καταφρονη-
τίων, ἕνα καὶ τῶν ὑδρευμένων. Si-
milis Charmidae dixisse Socratem
refert Xenophon Memor. lib. III.

cap. VII, 6. Vide & Laertium
II, 34.

² *Universos ait Ephesios*] Dio-
genes Laertius lib. IX. §. 2. Κα-
τάπτεται ὁ (Ἡράκλειτος) καὶ τῶν
Ἐφεσίων, ἐπὶ τοῖς ἱταῖρον ἐκβαλὼν
Ἐρμόδωρον ἐν οἷς φησὶν, ἄλλοι Ἐφε-
σίοις ἡγήδην ἀποθνήσκον πάντες, καὶ τοῖς
ἀγέροις τῶν πάλιν καταλιπὼν, οἱ πρὶς
Ἐρμόδωρον ἰαντῶν ἀνιστῶν ἐξέβαλον,
λίγοις. Ἡμεῖς μὲν μὴδὲ τίς ἀνιστῶν
ἔστω· εἰ δὲ τις τινούτῳ, ἄλλῃ τι ἔ-
μοιτ' ἄλλων. Iis, quos laudavit
Menagius, addatur Stobaeus Serm.
XXXVIII. pag. 236. Ἐφ' ὃ (Ἐρμό-
δωρον) καὶ Ἡράκλειτος, ὅτι ἴφρην,
ἡγήδην ἐκβαλον Ἐφεσίοις ἀπαγγέλας.
Hac de re corruptus est Lambli-
chus

loco & apud alios sit. An hoc non ita fit omni in populo? nonne omnem exsuperantiam virtutis oderunt? quid? Aristides (malo enim Graecorum, quam nostra proferre) nonne ob eam causam expulsus est patria, * quod praeter modum iustus esset? Quantis igitur molestiis vacant, qui nihil omnino cum populo contrahunt? quid est enim dulcius otio literato? his dico literis, quibus infinitatem rerum atque naturae, & in hoc ipso mundo caelum, terras, maria cognoscimus. Contempto igitur ho- 37
nore, contempta etiam pecunia, quid relinquitur, quod extimescendum sit? exsilium, credo, quod in maximis malis ducitur. Id si propter alienam & offensam populi voluntatem malum est: quam sit ea contemnenda, paulo ante dictum est. Sin abesse patria miserum est; plenae miserorum provinciae sunt, ex quibus ad-
modum

chi locus, quem frustra, sicut puto, tentarunt alii. Is sic se habet vit. Pyth. §. 173. ubi loquitur de Legislatoribus Pythagoreis: Οὐ γὰρ, καθάπερ Ἡράκλειτος, γράψαι Ἐφισίους ἔφη τὰς νόμους, ἀπώχμας τὰς πολίτας ἰσχυρὸν κολούσας. Mihi rescribendum videtur, οὐ γὰρ, καθάπερ Ἡράκλειτος, γράψαι Ἐφισίους ἔφη τὰς νόμους, ἀπώχμας τὰς πολίτας ἰσχυρὸν ἐκλίνουσας. Mutatio certe minima fit & sensus exurgit commodus. De re ipsa vide Aristotelem Polit. III. 13, 17.

3 *Ita locuti sint*] Sic Reg. Vulgo sunt.

4 *Quod praeter modum iustus esset*] Memorabilis est historia, quam hisce verbis narrat Corn. Nepos Aristid. cap. 1. Aristides quidem cum intelligeret reprimi concitatam multitudinem non posse cedensque animadverteret quendam scribentem, ut patria pelleretur; quaevisse ab eo dicitur, quare id faceret, aut quid Aristides commisisset, cur tanta poena dignus duceretur? Cui illo respondit, se ignorare Aristidem; sed sibi non placere, quod cupido elaborasset, ut praeter ceteros JUSTUS appelleretur. Eandem fere refert Plutarchus Tom. I. p. 323.

modum pauci in patriam revertuntur. At multantur bonis exsules. Quid tum? parumne multa de toleranda paupertate dicuntur? jam vero exsilium, ¹ si rei naturam, non ignominiam nominis quaerimus; ² quantum demum a perpetua peregrinatione differt? in qua aetates suas philosophi nobilissimi consumpserunt, Xenocrates, Crantor, Arcesilas, Lacydes, Aristoteles, Theophrastus, Zeno, Cleanthes, Chrysippus, Antipater, Carneades, Panaetius, Clitomachus, Philo, Antiochus, Posidonius, innumerales alii: qui semel egressi, numquam domum reverterunt. At enim sine, ignominia adficere Sapientem: de sapiente enim haec omnis oratio est, cui jure id accidere non possit: nam jure exsulantem consolari non oportet. Postremo ad omnis casus facillima ratio est eorum, qui ad voluptatem ea referunt, quae sequuntur in vita; ut quocunque haec loco suppe-

¹ Si rei naturam] Cl. Bentleio sic reponenti credimus. Vulgo *verum*.

² Quantum demum a perpetua] Reg. Pithocan. & alii Codices, quantum damna perpetua. Lege quantum tandem a perpetua &c.

³ Patria est, ubicumque est bene] Versus est ex deperdita Tragodia desumptus, cui respondet hic Aristophanis in Pluto juxta finem:

Πατρίς γάρ ἐστι παῖς, ὃν αὖ
πράττει τις εἶ.

Eadem mens est illius Euripidei:

Ὅς πανταχόθεν ἔστι πατρίς, ἢ βέβαιον γάρ,

Ejusdem est & istud,

Ἄπαντι δὲ χεῖρ ἄνδρι θανάτου πατρίς.

Extant apud Stobaeum Serm. xxxviii. pagg. 230, 234. Vide sis Th. Gatakerum ad Antonini vi, 44.

⁴ Mundanum, inquit] Plutarchus παρὰ φύσιν p. 600. Ὁ δὲ Σωκράτης βέλπον, οὗ Ἀθηνάων οὐδὲ Ἑλλένων, ἀλλὰ ΚΟΨΜΙΟΣ εἶναι φησιν. Arrianus Epict. lib. 1. cap. 9. Τί ἄλλο δεισιπάραι τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τὸ τοῦ Σωκράτους, μηδέποτε περὶ τὸν πνεύμενον ποδῶπις εἶναι, ἀλλ' ὅτι Ἀθηνάων ἢ Κροῖσίδων ἀλλ' ἢ ΚΟΨΜΙΟΣ; Similia Democriti

suppeditetur, ibi beate queant vivere. Itaque ad omnem rationem Teucris vox accommodari potest,

— ³ *Patria est, ubicumque est bene.*

Socrates quidem cum rogaretur, cujatem se esse diceret, * *Mundanum*, inquit: totius enim mundi se incolam & civem arbitrabatur. Quid T. Albucius? nonne animo acquissimo Athenis exsul philosophabatur? cui tamen illud ipsum non accidisset, si in republica quiescens, ⁵ Epicuri legibus paruisset. Quis enim beator Epicurus, quod in patria vivebat; quam, quod Athenis, Metrodorus? ⁶ aut Plato Xenocratem vincebat, aut Polemo Arcesilam, quo esset beator? Quanti vero ista civitas aestumanda est, ex qua boni sapientesque pelluntur? ⁷ Damaratus quidem ⁸ Tarquinii regis nostri pater, tyrannum Cypselum quod ferre non poterat, fugit Tarquinius Corintho; & ibi suas fortunas

mocriti, Theodori, Diogenis feruntur dicta. Vide *Laertium* II, 99. vi, 63, 98. *Stobaeus* Serm. xxxviii. pag. 231. *Lucianum* βίον πρώτον pag. 375. & *Arrianum* *Epict.* lib. III. cap. 24.

⁵ *Epicuri legibus paruisset*] Pro Epicuri mente sapientem non πολυτάλαντος tradunt bene multi. Vide *Menagium* ad *Laertii* X, 119. Hinc λαγὴ βίωσις decantatissimum fuit hujusce philosophi dictum, de quo *Plutarchus* Tom. II. pag. 1128. *Themistius* Orat. xxvi. pag. 324. Ἐπίκουρος ἐστὶν τὸ ΛΑΓΗ ΒΙΩΣΑΣ. Leg. λαγὴ βίωσις.

⁶ *Aut Plato Xenocratem vincebat, aut Polemo Arcesilam*] *Diomys.* *Lambino* placet an *Plato* — an *Polemo*. Forſan melius reponas, ut *Plato Xenocratem vincebat, aut Polemo Arcesilam*, quem admodum diſerte *Reg. Pithocan.* *Med. Bak.* & *Petrenſ.*

⁷ *Damaratus quidem*] Sic *Reg. Pithocan.* & *Balliol.* Vulgo *Damaratus quidem*.

⁸ *Tarquinii Regis nostri*] *Tarquinius Priscum* dicit. *Historiam* fuſe narrant *Livius* lib. I. cap. 34. *Diomysius Halicarnassensis* lib. III. cap. 46. & alii.

nas constituit, ac liberos procreavit. Num stulte anteposuit exsiliū libertatem domesticæ servitutis? Jam vero motus animi, sollicitudines, ægritudinesque oblivione leniuntur, traductis animis ad voluptatem. Non sine causa igitur Epicurus ausus est dicere ¹ Semper in pluribus bonis esse sapientem, quia semper sit in voluptatibus. Ex quo effici putat ille, quod quaerimus, ut Sapiens semper beatus sit. Etiamne, si sensibus carebit oculorum, si aurium? Etiam: nam ista ipsa contemnit. Primum enim horribilis ista caecitas quibus tandem caret voluptatibus? cum quidam etiam disputent, ceteras voluptates in ipsis habitare sensibus: quæ autem aspectu percipiantur, ea non versari in oculorum ulla jucunditate: ut ea, quæ gustemus, olfaciamus, tractemus, audiamus, in ea ipsa, ubi sentimus, parte versentur; in oculis tale nihil fit; animus accipit quæ videmus. Animo autem multis modis variisque delectari licet, etiam si non adhibeatur aspectus. Loquor enim de docto homine & erudito, cui vivere est cogitare: Sapientis autem cogitatio non ferme ad investigandum

¹ Semper in pluribus bonis esse sapientem] Sapiens videlicet est vir bonus, & Epicurus ἀχώραν φασ τῆς εὐδαιμονίας τῆς ἀρετῆς. Vide Laertium X, 132, 138. Hinc καὶ ἐπεὶ λαμβάνει τὸ σφῶδες, εἰς αὐτὸν ἀποδίδωκεν statuit §. 118.

² C. Drusi] Valerius Maximus lib. VIII. cap. VII. 4. Consimilis perseverantiae Livius Drusus, qui

aetatis (forsan effortis) viribus & acie oculorum defectus, juxta civilem populo benignissime interpretatus est, utilissimaque discere id cupientibus monumenta composuit. Nam ut senem illum natura, caecum fortuna facere potuit; ita neutra interpellare valuit, ne non animo & videret & vigeret. Merito mirantur, hunc Livium inter

gandum adhibet oculos advocatos. Et enim si nox non adimit vitam beatam, cur dies nocti similis adimat? nam illud Antipatri Cyrenaici est quidem paulo obscoenius, sed non absurda sententiâ est: cujus caecitatem cum mulierculae lamentarentur, *Quid agitis?* inquit: *an vobis nulla videtur voluptas esse nocturna?* Appium quidem veterem illum, qui caecus annos multos fuit, & ex magistratibus & ex rebus gestis intellegimus, in illo suo casu nec privato nec publico muneri defuisse. ² C. Drusi domum compleri a consultoribus solitam accepimus: cum, quorum res esset, sua ipsi non videbant; caecum adhibebant ducem. Pueris nobis Cn. ³⁹ Aufidius praetorius, & in senatu sententiam dicebat, nec amicis deliberantibus deerat, & Graecam scribebat historiam, & ³ videbat in literis. ⁴ Diodotus Stoicus, caecus multos annos nostrae domi vixit: is vero, quod credibile vix esset, cum in philosophia multo etiam magis assidue quam antea versaretur, & cum fidibus Pythagoreorum more uteretur, cumque ei libri noctes & dies legerentur, quibus in studiis oculis

Jctos non fuisse relatum à Pomponio Digg. lib. I. Tit. II, 35. seqq.

³ Videbat in literis] Pariter Sophocles in Oedip. Tyrann. v. 396.

— ὅτις ἐν τοῖς κέρδοις

Μόνον ΑΕΔΟΡΚΕ, τὴν τέχνην δ' ἴσθι πολλός.

Hoc olim monuit Pet. Victorius Var. Lect. III, 20.

⁴ Diodotus Stoicus] Ejus passim meminit Cicero. Auctor Dialogi de Orator. cap. 30. Cicero refert se apud Quintum Mucium jus civile didicisse; apud Philonem Academicum, apud Diodorum Stoicum omnes philosophiae partes penitus hausisse. Omnino lege Diodotum Stoicum. Respicit egregius ille scriptor ad nostri Brutum capp. 89, 90.

¹ Geome-

lis non egebat: tum quod sine oculis fieri posse vix videtur, ¹ geometriae munus tuebatur, verbis praecipiens discipulis, unde, quo, quamque lineam scriberent. Asclepiadem ferunt, non ignobilem ² Eretricum philosophum, cum quidam quaereret, quid ei caecitas adtulisset, respondisse, *Puero ut uno esset comitator*. Ut enim vel summa paupertas tolerabilis sit; ³ si liceat, quod quibusdam Graecis cotidie: sic caecitas ferri facile possit, si non desint subsidia valetu-

¹ Geometriae munus] Sic philosophiae munus alibi noster. Longe vero mirabilis est, quod de Didymo narratur Alexandrino. Hieronymus de viris Illust. cap. cix. *Didymus Alexandrinus captus à parva aetate oculis, & ob id elementorum quoque ignarus, tantum miraculum sui omnibus praebuit, ut Dialecticam quoque & Geometriam, quae vel maxime visu indiget, usque ad perfectum didicerit*. Vide sis etiam Sozomenum III, 15. Socratem IV, 25. & alios. Quin & Cassiodorus de Inst. Div. Liter. cap. 5. postquam de Didymo verba fecerat, subdit de partibus Asiae quendam ad nos venisse Eusebium nomine, qui se infantem quinque annorum sic caecum esse narrabat, ut sinistrum ejus oculum fuisse excavatum orbis profundissimus indicaret: dexter vero globus vitreo colore confusus sine videndi gratia infructuosus visibusolvebatur. Hic — discipulas omnes & animo retinebat, & expositione planissima lucidabat. Ne autem laboret Annalium fides,

facit Nicolaus Sanderfonus, apud Cantabrigienses Matheseus Professor; nam eum, dum secundus laboretur aetatis annus, oculis privarunt variolae. Nihilominus tamen Mathematicarum disciplinarum peritissimus est, easque summa cum laude jam nunc docet vir eximius.

² Eretricum philosophum] Veteres edidit. nec in exercitum philosophum, quod Andr. Schotto Nod. Cicer. II, 21. placere non debuit. MSSi fere vel *Haereticum* vel *metricum* vel *criticum* vel *heretrium* vel *erretrium*, ut Reg. & Pithoean. quae quidem lectiones ad Petr. Victorii conjecturam quasi manu ducunt, eamque merito receptam esse suadent. Illi tuendae hunc Diogenis locum profert vir doctissimus: Καὶ τῇτι ἀπ' αὐτοῦ οἱ περὶ Μανδύμου ἢ Ἐρετρίου καὶ Ἀσκληπιάδου ἢ Φλιάσου, μεταφράσις ἀπὸ Στίλπωνα· καὶ ὡς μὲν τοῦ τῶν Ἡλεκτρῶν ἀποσπασθέντος ἀπὸ Μανδύμου, ἘΡΕΤΡΙΑΚΟΙ. Exat lib. II. §. 105. &, nisi fallor, rem plane conficit. Addi tamen potest

valetudinum. Democritus, luminibus amissis, alba scilicet discernere & atra non poterat; at vero bona, mala; aequa, iniqua; honesta, turpia; utilia, inutilia; magna, parva poterat: & sine varietate colorum licebat vivere beate: sine notione rerum non licebat. Atque hic vir ⁵ impediri etiam animi aciem aspectu oculorum arbitrabatur: & ⁶ cum hi saepe, quod ante pedes esset, non viderent, ⁷ illa infinitatem omnem peragrabat, ut nulla in extremitate con-

potest illud §. 126. Ἀπολαμπάδῃ τῷ Θλιασίῳ ἐβλαπτόντο αὐτῶν, (Μακίδου) ἐγένετο ἡ Μεγά-
ρος πρὸς Σήλαμιν — καὶ μέγας ὁ τῶν ἡλικιῶν προσηγορίῃς.
EPETPIKOI ὅ ἐκλήθησαν ἀπὸ τῆς πετρίδος τῆς, πρὶ ὃ ὁ λόγος. Hinc patet non esse cur Eretrium vel Eretriacum cum D. Lambino reponamus; licet enim Elienf. sec. Eretrium representet, ad rationem tamen Victorianam proprius accedunt reliqui Codices, hique philosophi passim dicuntur Ἐρετριῶν. Vide Laertium I, 17, 18, 19. II, 61, 85, 126, 144. IV, 33. VI, 91. & Athenaeum lib. II. p. 55. D.

3 Si liceat, quod quibusdam Graecis quotidie] Nimirum mendicare; quae honesta est ἀνομιῃς; & à Lambino probe intellecta. Ussinus coniecit, si liceat, quod quibusdam Graecis, quiritare. Sed non est audiendus.

4 Et sine varietate] Reg. & Pithoean. & si varietate. For-
san ei sine varietate &c.

5 Impediri etiam animi aciem]

Hanc ob causam oculis se privasse dicitur; Plutarchus tamen rem non ita se habuisse contendit. Vide Menagium ad Laertii IX. §. XLIII, 3. Noster de Fin. lib. V. cap. 29. Democritus (vere falsone quaereremus) dicitur oculis se privasse. Lego vere falsone non quaereremus; hanc enim disquisitionem sibi non suscipiendam esse Tullius arbitratur. Hieronymus ad Abigaum Epist. xxxii. p. 205. Quosdam etiam mundi philosophos legimus, ut totam cogitationem ad mentis cogerent puritatem, sibi oculos eruisse. Vide & lib. II. advf. Jovin. p. 365. Porphyrium περὶ ἀσκήσεως lib. I. cap. 36. & Agellium X, 17.

6 Cum hi saepe quod ante pedes esset non viderent] Sic Cl. Ben-
reius, ut hi ad oculos referantur. Vulgo cum alii saepe quod ante pedes esset non viderint. At viderent est in Reg. Pithoean. & Med.

7 Illa infinitatem omnem peragrabat] Vulgo ille infinitatem omnem peregrinabatur: sed praepositionem deesse vidit Lambi-

consisteret. ¹ Traditum est etiam, Homerum caecum fuisse. ² At ejus picturam, non poësin, videmus. Quae regio, quae ora, qui locus Graeciae, ³ quae species formaque pugnae, quae acies, quod remigium, qui motus hominum, qui ferarum, non ita expictus est, ut quae ipse non viderit, nos ut videremus, effecerit? ⁴ Quid ergo? Aut Homero delectationem animi ac voluptatem, aut cuiquam docto defuisse umquam arbitramur? ⁵ An, ni ita se res haberet, ⁶ Anaxagoras, aut hic ipse Democritus, agros & patrimonia sua reliquissent? huic discendi quaerendique divinae delectationi toto

mus; quare legit, ille in infinitatem omnem peregrinabatur. Viro doctissimo praeivit Joann. Rivinus ad Ciceronis Brutum cap. XC. Eam sane conjecturam quodammodo firmant Pal. quint. & Bak. qui illam infinitatem repraesentant. Eliens. autem sec. praeclare dat, ille infinitatem omnem peragrabat. Lucretius I, 75.

Atque omne immensum peragravit mente animoque.

Seneca Epist. LXXVIII. Rerum naturam peragranti nunquam in fastidium veritas venit. Vide sis & lib. II. Fin. cap. 31. ac Laetantium Div. Inst. lib. IV. cap. II. 3. Opus tantum est, ut illa, scilicet acies animi, legatur: ac ita Reg. & Pithoean.

¹ Traditum est etiam, Homerum caecum fuisse. Sunt qui volunt hoc prae senio contigisse. Vide Joann. Brodaeum Miscell. V, 9. & Scholiasten ad Luciani Tom.

II. pag. 17. Sane, quod monuit Velleius Paterculus lib. I. cap. 5. Homerum si quis caecum genitum putat, omnibus sensibus orbatus est. Quin & Lucianus Ver. Hist. lib. II. pag. 676. Ὅτι μὲν γὰρ, inquit, οὐδὲ τοφλὸς ἦν, (Ὁμηρος) δὲ καὶ αὐτὸ πρὸς αὐτὴν λέγουσι, αὐτίκα ἠπείταί μιν. Fabulam exinde natam tradit Suidas, ὅτι οὐχ ἠπίσθη ἐπιθυμίας, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐφθάλμων ἀρχεται. Ex Hesychio Milesio legendum ἠρχεται. At vero caecum fuisse nullus dubito. Hinc sub Demodoci persona semet ipsum describere suspicatur Maximus Tyrius Diss. xxxviii. §. 1. eumque velut oculis captum finxerit statuarii; quod ex Pausania & Cedreno notavit V. C. Gisb. Cuperus Apotheos. pag. 6. Vide & L. Allatium de Patr. Hom. cap. 8.

² At ejus picturam, non poësin videmus. Vult noster, Homerum ita

toto se animo dedissent? Itaque augurem Tire-
 fiam, quem Sapientem fingunt poetae, num-
 quam inducunt deplorantem caecitatem suam:
 at verò Polyphemum Homerus, cum inmanem
 ferumque sinxisset, ⁷ cum ariete etiam conlo-
 quentem facit, ejusque laudare fortunas, quod,
 qua vellet, ingredi posset, & quae vellet, ad-
 tingere. Recte hic quidem: nihilo enim erat
 ipse Cyclops, quam aries ille, prudentior. ⁸ In ⁴⁰
 surditate vero quidnam est mali? Erat surda-
 ster M. Crassus: sed aliud molestius, quod ma-
 le audiebat: etiam si, ut mihi videbatur, inju-
 ria. ⁹ Epicurei nostri Graece fere nesciunt, nec
 Graeci

ita res describere, ut eae ipsae
 nobis ante oculos esse videantur,
 & hinc ἀγαθὴ ζῳυπάφῃ compa-
 ratur apud *Athenaeum* lib. IV.
 pag. 182. A. eumque τὸ ἄριστον
 τῶν γυμνασίων vocat *Lucianus* Imag.
 Tom. II. p. 6. Vide & scrip-
 torem vitae *Homericæ* in *Opusc.*
Galeanis p. 401. Certe non tra-
 dit *Cicero*, se *Homeri* picturam,
 seu faciem pictam vidisse; quod
 perperam censuit vir doctissimus
Giss. *Superus* *Apotheos.* pag. 10.

³ Quae species formaeque pug-
 nae] Vulgo quae species formae,
 quae pugna. Lectionem quam
 damus exhibent duo Codices
Gebhardiani, eaque vera est. Sic
 formam speciemque junxit *Agellius*
 XIX, 10. Vide sis *Freinsheimium*
 ad *Flori* lib. II. cap. II, 8.

⁴ Quid ergo? Aut *Homero* de-
 lectationem animi] Vulgo quid
 ergo aut *Homero* ad delectationem
 animi. Praepositionem nesciunt

Reg. Pirhoean. Med. Bak. Balliol.
 & sex *Gebhardiani*.

⁵ An, ni ita se res haberet]
 Vulgo aut, ni ita se. Nos *Eli-*
enf. sec. parvimus.

⁶ *Anaxagoras* — *Democritus*]
 Vide *Menagium* ad *Laertii* II, 6.
 IX, 35.

⁷ Cum ariete etiam colloquen-
 tem facit] Arietem sine *Polyphe-*
mus adloquitur *Odys.* I. 447.
 Sed nullibi dicit, quae narrat *Ci-*
cero: quapropter hoc παραπλόνως
 videtur ἀνὰ τὸν πῦρ.

⁸ In surditate — *M. Crassus*]
 Laudat *Nonius* in *surditatem*.

⁹ Epicurei nostri Graece fere
 nesciunt] *Faërnus* legendum pu-
 tabat opici nostri, eamque conje-
 cturam optimam judicabat *Ursi-*
nus. Forſan Epicureos ſugillat
 ob neglecta linguarum humanio-
 rumque literarum studia, ſicut
 eorum pater, *Ciceroni* paſſim in-
 doctus audit.

Graeci Latine: ergo hi in illorum, & illi in horum sermone surdi ¹ omnes. Quid? nos in his linguis, quas non intellegimus, quae sunt innumerabiles, surdi profecto sumus. At vocem citharoedi non audiunt: ne stridorem quidem ferrae tum, cum acuitur; ² aut granditum, cum jugulatur, suis; nec, cum quiescere volunt, fremitum murmurantis maris. Et, si cantus eos forte delectant; primum cogitare debent, antequam hi sint inventi, ³ multos beate vixisse [sapientes:] deinde multo maiorem percipi posse legendis his, quam audiendis, voluptatem. Tum, ut paulo ante caecos ad aurium traducebamus voluptatem, sic licet surdos ad oculorum. Et enim qui secum loqui poterit, sermonem alterius non requiret. Congerantur in unum omnia, ut idem & oculis & auribus captus sit: prematur etiam doloribus acerrumis corporis;

¹ Omnesque id nos] Officit sensui vox media. *Manutius* & *Lambinus* reponunt omnesque item, vel itidem, nos. Mihi prorsus videtur delenda, nec eam agnoscunt MSS. *Balliol.* & *Bak.* Forte tamen, interpunctione mutata, rescribamus, illi in horum sermone surdi omnes. Quid? Nos in his linguis, quas non intellegimus — surdi profecto sumus.

² Aut granditum, cum jugulatur, suis] Vulgo jugulatur suis. Nos autem *Victorianos* Codices sequendos duximus, quibuscum faciunt *Reg.* *Pithoean.* *Vatic.* & *Gemblac.* Ita sane legit etiam *Nonius* in *grunnire*.

³ Multos beate vixisse sapientes] *Uncinis* vocem cinximus ultimam, quod *Cl. Bensleius* iure faciendum notavit.

⁴ Quoniam mors ibidem est] Apertum Glossema, quod sagacissimus *Bensleius* primus vidit.

⁵ Nihil sentienti receptaculum] *Lego sentiendi*, prout diserte *Reg. Pithoean.* *Med.* ac *Bak.* & hanc lectionem praestat *Augustinus* *Epist.* *LII.* *In portu*, inquit, non sentiendi vel nullus omnino sit — vel beatus. Portui vero tranquillo placidoque mors passim comparatur. Vide *Senecam* *Consol.* ad *Polyb.* cap. 28. *Epist.* *LXX.* & in *Agamem.* vs. 592.

corporis; qui primum per se ipsi plerumque conficiunt hominem: sin forte longinquitate producti vehementius tamen torquent, quam ut causa sit cur ferantur: quid est tandem, dī boni! quod laboremus? portus enim praesto est, [* quoniam mors ibidem est] aeternum ⁵ nihil sentienti receptaculum. ⁶ Theodorus Lysimacho mortem minitanti: *Magnum vero, inquit, effecisti, si cantharidis vim consecutus es.* ⁷ Paulus Persi deprecanti, ne in triumpho duceretur: *In tua id quidem potestate est.* Multa primo die, cum de ipsa morte quaereremus; non pauca postero, cum ageretur de dolore, sunt dicta de morte: quae qui recordetur, haud sane periculum est, ne non mortem aut optandam aut certe non timendam putet. Mihi quidem in vita servanda videtur illa lex, quae ⁸ in Graecorum conviviiis obtinet; Aut bibat, inquit, aut abeat.

ac *Amm. Marcellinum XXXI, 5.*

⁶ Theodorus Lysimacho] Hac de re sic *Seneca de Tranq. cap. xiv.* Minabatur Theodoro philosopho Tyrannus mortem — *Habes, inquit, ut tibi placeas; hemina sanguinis in tua potestate est. Valerius autem Maximus lib. VI. cap. II, 3. ext.* Theodorus Cyrenaeus Lysimacho regi mortem sibi minitanti, Enimvero, inquit, magnifica res tibi contigit, quia cantharidis vim affectus es. *Stobaeus Serm. II. pag. 31.* Θείδης δὲ Κυρηνάιος, Δυσσεύῳ τῷ βασιλῆϊ ἀπειλήσας αὐτὸν ἀναγέσθαι, ἔλεγε δὲ πρὸς αὐτὸν, οὐ βασιλῆως, ἀλλὰ ΚΩΝΕΪΟΥ ἀναμύνειν.

Vel ibi scribendum καὶ θάνατον, vel, quod puto verisimilius, aliam famam secutus est auctor ille. Pari modo Perdiccae respondit *Dio- genes*, uti quidem tradit *Laërtius* VI, 44.

⁷ Paullus Persi deprecanti] Ita *Reg. Pithoean. Mod. & Petrenf.* ac eorum fide sic edidi. Vulgo *Persae*, quod eodem redit; nam rex ille Macedonum *Perfes* vel *Persa* vel *Perseus* Latinis dicitur. Vide *Nic. Heinsum ad Velleii Paterculi lib. I. cap. ix, 4.*

⁸ In Graecorum conviviiis obtinet] Vulgo *obtinetur*. *Elienf. sec. continetur*, quod nihili est. Omnino legendum *obtinere*, ut

abeat. Et recte. Aut enim fruatur aliquis pa-
 riter cum aliis voluptate potandi; aut, ¹ ne
 sobrius in violentiam vinolentorum incidat, an-
 te discedat: sic injurias fortunae, quas ferre
 41 nequeas, defugiendo relinquas. Haec eadem,
 quae Epicurus, totidem verbis ² dicit & Hiero-
 nymus. Quod si hi philosophi, quorum ea sen-
 tentia est, ut virtus per se ipsa nihil valeat; om-
 neque quod honestum nos & laudabile esse di-
 cimus, id illi cassum quiddam & inani vocis
 sono decoratum esse dicant; ³ & tamen semper
 beatum censent esse Sapientem: quid tandem
 a Socrate & Platone profectis philosophis ⁴ fa-
 ciendum, vides: quorum alii tantam praestan-
 tiam in bonis animi esse dicunt, ⁵ ut ab his cor-
 poris & externa obscrentur: alii autem haec
 ne bona quidem ducunt; in animo reponunt
 omnia. Quorum controversiam solebat tam-
 quam honorarius arbiter, judicare Carneades:

nam

nos edidimus; id quod flagitavit
 Latini sermonis ratio. Περὶ τοῦ
 ἢ πίνειν ἢ ἀπιδναι, vide Des. Erasmus
 Adag. Chil. I. Cent. X, 47.

1 Ne sobrius in violentiam vi-
 nolentorum] Bak. habet *vinolen-
 tiam multorum*; Balliol. autem
multorum vinolentiam. Ipse qui-
 dem vulgatam retincolectionem,
 quod etiam Reg. & Pithocan.
 faciunt: nam quod ait *Mnesitheus*
 apud *Athenaeum* lib. II. p. 36.

Τῶν μὲν μίτριν πίνουσι καὶ κα-
 κὰ ποιοῦν

Εὐθυμίου φέρει, ἂν δ' ὑπερβά-
 λης, ὅρην.

Euripides ibidem:

Πληγὴς ὁ καὶ μὲν λαιδρεῖν δ'
 ὅρην φέρει.

Vide & pag. 38. E. *Alexis* apud
 eundem lib. X. pag. 421.

— Φιλεῖ γὰρ ἡ μικρὰ συνουσία
 καὶ τὰ συμπόσια τὰ πολλὰ καὶ
 κατ' ἑμμεν, ποιοῦν

Σκώψιν· ἡ συνουσία δὲ λυσιπείρια
 ἢ τίπτει πολύ.

Τὸ κακῶς λέγειν γὰρ ἀρχὴ γίνετ'.
 ἂν δ' εἴπῃς ἀπαιεῖ,

Εὐθύς ἀντίκρουται· ἡδὲ λαιδρεῖν
 λείπτται,

Εἴπω τόσῃ δὲ δύνανται καὶ παρ-
 ούτω —

Sic recte distinxit hos versiculos
 magnus ille *Grosius* Excerpt. p.

nam cum, quaecumque Bona Peripateticis, eadem Stoicis Commoda viderentur: neque tamen Peripatetici plus tribuerent divitiis, bonae valetudini, ceteris rebus generis ejusdem quam Stoici: cum ea, re, non verbis ponderarentur; ⁶ causam esse dissidendi negabat. Quare hunc locum ceterarum disciplinarum philosophi quemadmodum obtinere possint, ipsi viderint: mihi tamen gratum est, quod de Sapientium perpetua bene vivendi facultate dignum quiddam philosophorum voce profitentur. Sed quoniam ⁴² mane est eundem, has quinque dierum disputationes memoria comprehendamus. Equidem me etiam conscripturum arbitror: ubi enim melius uti possumus hoc, ⁷ cuicuiusmodi est, otio? ad Brutumque nostrum hos libros alteros quinque mittemus; a quo non modo impulsus sumus ⁸ ad philosophas scriptiones, verum etiam lacesse. In quo quantum ceteris profuturi

⁵ 81. Adi sis & Horatium lib. I. Od. xviii. 7. ac Lucianum in Dial. Junonis & Jovis Tom. I. pag. 216.

² Dicit & Hieronymus] Reg. Pithoean. & Med. dicit Hieronymus. Forte dicit Hieronymus.

³ Et tamen semper beatum] Vel cum Lambino Bentleioque delenda est vox prima; vel leg. at tamen.

⁴ Faciendum, vides] Sic Reg. Pithoean. Med. Balliol. alique multi Codices. Vulgo faciendum putes.

⁵ Ut ab his corporis & externa obscurantur] Sic Balliol. Med. &

veteres editi. Vulgo ut ab his corporis externa observent. Reg. & Pithoean. corporis & externa observant: unde Cl. Bentleius legit corporis & externa obruantur.

⁶ Causam esse dissidendi] Vulgo desiderandi. Sed editionum vetustarum lectionem merito revocavit Cl. Bentleius, quam & Eliens. repraesentat.

⁷ Cuiusmodi est] De hac voce multis egit F. F. Gronovius ad Agellii lib. II. cap. 8. Eum vide.

⁸ Ad philosophas scriptiones] Nonius in lacesse & scriptio dat philosophiae scriptionem & scriptiones.

turi sumus, non facile dixerimus: nostris quidem acerbissimis doloribus, variisque & undique circumfusi molestiis alia nulla potuit inveniri levatio.

nes. Multi Codices philosophicas
scriptiones. At recte recepta est
lectio, quam praestant Urfin. Pall.
sec. quart. alique libri. Sic φι-
λόσοφοι εὐσυναιμῶνα, εὐαυδοῦ, ὑπε-
ρῶν, λέγον, μέθοδοι &c. passim
dicunt Graeci. Vide modo Sy-
nesium Dion. p. 35, 36, 38, 48.
& Theodoretum Haer. Fab. lib. II.
cap. 3. Origenes in Celsum lib.
I. pag. 50. de Phaedone; Ἀπὸ

οὐκ ἐμῶν, inquit, ἑτέρου αὐ-
τῶν μετέγενετο εἰς φιλόσοφον Ἀγρί-
ππῳ ὁ Σαυμάτιος. Vox εἰσέν nihil
significat. Lego ἢ τὴν αὐτὴν.
Pacuvius apud Agellium N. A.
xiii, 8. Ego odi homines ignavia
opera, & philosopha sententia.
Cui quidem dicto lubens adsen-
tior, & simul his in Tusculanas
curis finem pono.

F I N I S.

I N D E X

AUCTORUM veterum qui in Com-
mentario defenduntur, emendantur,
aut notantur.

Numerus Romanus librum, Barbarus caput
indicat.

- A** ELIANUS I, 41.
Alciphron IV, 7. V, 27.
Ambrosius V, 22.
Anacharsis V, 32.
Andronieus Rhodius IV, 6, 7, 8, 34.
Anthologia Epigrammatum V, 35.
Apuleius III, 17, 27. V, 8.
Arrianus I, 48. IV, 7.
Athenaeus I, 43. III, 18. IV, 32. V, 27, 35.
Augustinus I, 16. V, 23.
Auctor Dialogi de Oratoribus V, 39.
Callimachus IV, 11.
Charisius II, 5, 20.
Cicero de Orat. I, 4.
——— Pro Sextio V, 27.
——— Famil. III, 16.
——— Acad. V, 30.
——— De Fin. II, 18. V, 39.
——— Offic. V, 16.
Clemens Alex. IV, 1. V, 16.
Cleomedes II, 6.
Cyrillus I, 24. IV, 1.
Diogenes Laertius I, 43. II, 18. IV, 8.
Diomedes II, 8.
Dion Chrysostomus IV, 7.
Dionysius Halic. V, 6.
Epiphanius I, 31.
Fulgentius IV, 29.
Galenus IV, 7.

I N D E X

- Hierocles IV, 7.
 Hieronymus III, 28. IV, 1.
 Hesychius Milesius V, 32.
 Iamblichus V, 36.
 Isidorus I, 12.
 Iustinus M. III, 10. IV, 15.
 Iulianus I, 31, 31.
 Iulius I, 46.
 Lucianus I, 16.
 Lucretius I, 10.
 Mamertinus (Cl.) V, 17.
 Marcellinus (Amm.) V, 22.
 Maximus Tyrius I, 12. V, 32.
 Nemefius II, 21.
 Nonius IV, 29. V, 6, 9, 31.
 Nonnus II, 21.
 Origenes I, 24, 31. II, 21. V, 42.
 Ovidius I, 49.
 Plato II, 13. V, 12, 35.
 Plutarchus II, 6. IV, 5. V, 8, 12.
 Priscianus II, 2.
 Quintilianus I, 24. V, 16.
 Scholiastes Dionysii Periegetae I, 12.
 ——— Pindari I, 46.
 ——— Sophoclis II, 8.
 ——— Statii V, 27.
 Seneca II, 21. III, 28. IV, 36.
 Sextus Empiricus I, 8.
 Stobaeus I, 10, 24, 47. IV, 8, 13. V, 3, 34.
 Suidas I, 24. V, 3, 32, 39.
 Synesius V, 3.
 Tarius (Achilles) I, 16.
 Tertullianus II, 21.
 Themistius V, 37.
 Tzetzes I, 16, 47.
 Valerius Maximus V, 20, 22, 38.
 Velleius Paternulus V, 21.
 Zenobius I, 48.

